

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

7

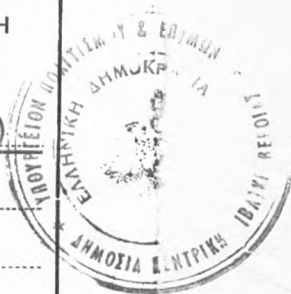
Ανδρέας Καντρινάκης Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΒΕΡΟΙΑΣ

700
 ΤΑΞ

Αριθ. είδ. 8204/69

Εξ αγοράς

GRVER-00549

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

ΗΤΟΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ὑπο

ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας.

Ἰδρυθῆναι τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Ἀποκρατορικῆς Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ ΜΙΣΗΛΑΙΔΟΥ.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

1874.

Υπομνήματα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΗ: ΑΥΤΟΥ ΕΞΟΧΟΤΗΤΙ
ΤΩ: ΒΑΡΩΝΙ:
ΣΙΜΩΝΙ ΣΙΝΑ:

Σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἰσοβίου ἔνεκεν

Τὸ πόνημα τὸδε

ἀνατίθησιν

ὁ συγγραφεύς:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΜΕΤΑΞΥ τῶν χωρῶν ἐκείνων, αἵτινες διὰ τε τὸ παρελθὸν καὶ διὰ τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ μέλλον αὐτῶν μεγίστην ἔχουσι σπουδαιότητα καὶ ἑκτακτον κινεῦσιν ἐνδιαφέρον εἰς τε τὸν πολιτικὸν καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ὁμολογουμένως οὐχὶ τὴν ἐλαχίστην κατέχει θέσιν ἡ ἐλάχιστων Ἀσία. Τὸ μέγα καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις περισπούδαστον αὐτῆς παρελθόν, ἡ σπουδαιότης τῆς τε φυσικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς γεωγραφίας, καὶ τὸ πρόσωπον, ὅπερ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς προώρισται νὰ διαδραματίσῃ κατὰ τὴν οὐ πόρῳ ἀφισταμένην ἡμῶν γενικὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἀναμύρρῳσιν καὶ ἀναγέννησιν, ἐτι δὲ ἡ ἐπιρρῆ, ἣν ἐντεῦθεν δύναται ν' ἀσκήσῃ ἐπὶ τὴν μέλλουσαν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ταῦτα πάντα εἰσὶν ἱκανὰ νὰ παρέχωσιν ἄφθονον ὕλην ἐρεύνης καὶ σκέψεως οὐ μόνον εἰς τὸν ἀρχαιολόγον καὶ εἰς τὸν φυσιοδίφην, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα πολιτικὸν ἢ ἰδιώτην ἐνδιαφερόμενον ὡπασδήποτε εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίᾳ δὲ εἰς πάντα Ἑλλήνα ἢ Ὀθωμανὸν πατριώτην σπουδαίως μερμυῶντα περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἀλλ' ἔάν, ἐάσαντες κατὰ μέρος τὰς περὶ τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ μέλλοντος σκέψεις καὶ θεωρίας, περιορίσωμεν καὶ ἐρέυνας ἡμῶν ἐντὸς χώρου καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ, ἦτοι εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, ἀδιστακτικῶς θέλομεν ὁμολογήσει, ὅτι ὅλγοι ἐν γένει τύποι τοῦ κόσμου κέκτηνται τοσαύτην ἀρχαιολογικὴν καὶ ἱστορικὴν σπουδαιότητα, ὅσων ἡ Χερσόνησος ἐκείνη, ἣτις ἀνέκαθεν, ἐφ' ὅσον αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις καὶ ἐρευναι ἐξικινεῖνται, ὑπῆρξεν ὁ μέγας μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης σταθμὸς, ἐνθα πολλάκις καὶ πολλαχῶς συννητήθησαν Ἀσιατικοὶ καὶ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ καὶ ποικίλως συνεδυσάσθησαν Ἀσιατικαὶ καὶ Εὐρωπαϊκαὶ ἰδέαι, τὸ δημοτικόν, οὕτως εἰπεῖν, ὅπουθεν ὁ Ἀσιατικὸς καὶ

λιτισμὸς μεταδοθεὶς εἰς τὸ γόνιμον τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, ἔλαβε τὴν ἰδιοφυὴ ἐκείνην θαυμασίαν ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, ταύτὸν εἰπεῖν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν βᾶσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ καὶ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Ἀραράτ, ὅθι ἄγουσιν ἡμᾶς αἱ ἀρχαιόταται καὶ ἱερώταται παραδόσεις ὡς εἰς τὴν κοιτίδα μεγάλου μέρους τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μέχρι τῶν ἄει ἀξιωμακμονεύτων ἐκείνων παραλλίων, ἔνθα τὸ πρῶτον ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν τὰ ἀριστα καὶ τελειότατα προϊόντα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τὰ ἀθάνατα, λέγω, Ὀμηρικὰ ἔπη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, ἡ Μ. Ἀσία παρίστανει τὰς διαφοροὺς φάσεις καὶ τοὺς διαφοροὺς βαθμοὺς τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς καταστάσεως μέχρι τῆς τελειότητος ἐκείνης, εἰς ἣν ἡδύνατο νὰ φθάσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ἡ ἀληθὴς Ἑλλὰς, ὡς λέγει τις τῶν νεωτέρων σοφῶν, ἡ Ἑλλὰς, ἔνθα ἠνθυσεν ἡ ποίησις τῶν Ὀμηριδῶν, ἔνθα ἐγεννήθη ἡ Φιλοσοφία, ἔνθα πρῶτον ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον ἡ μεγάλη τοῦ Ἰδωῶδου τέχνη, ἡ Ἑλλὰς, ἡ μήτηρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς καλαισθησίας, εἶναι ἡ Ἑλλὰς τῆς Ἀσίας, ἡ Ἰωνία δηλονότι, ἥτις παρέλαβε τὰ στοιχεῖα τοῦ ὑψηλοῦ τούτου πολιτισμοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς μεσολαβήσεως ἄλλων χωρῶν καὶ λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ ἱστορικὴ σπουδαιότης τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι οὐχ' ἥττον μεγάλη τῆς ἀρχαιολογικῆς. Ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἐκείνου κοσμοϊστορικοῦ γεγονότος, εἰς ὃ ἀνατρέχουσιν αἱ ἀρχαιόταται ἡμῶν κλασσικαὶ παραδόσεις, ὕπερ καλεῖται μὲν Τρωϊκὸς πόλεμος, ἔστι δ' ἄλλῃθις μία τῶν μεγάλων ἐκείνων μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης συγκρούσεων, μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων οὐδεμία ἄλλῃθις ἄλλη τῆς δυτικῆς Ἀσίας ἢ τῆς Εὐρώπης χώρα ἀνέγραψεν ἐν τῇ ἐαυτῆς ἱστορίᾳ γεγονότα τοσοῦτον σπουδαῖα ἐν τῇ παγκοσμίᾳ ἱστορίᾳ, ὡς ἡ ἐλάχιστων Ἀσία, τὸ θεάτρον τοῦτο τῶν μεγίστων ἀνθρωπίνων πράξεων, ἔνθα πᾶν πεδίον, πᾶς λόφος καὶ ποταμὸς γοητευτικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ὁσπῶν ἐπιβρόχην ἐπὶ τὴν φαντασίαν τοῦ περιηγητοῦ ἀναμνησθεῖ αὐτὸν ἀνὰ πᾶν βῆμα ἢ μᾶλλον ἀνεκλίσσει πρὸ αὐτοῦ μίαν τῶν σπουδαιοτάτων σελίδων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Ἡ σπουδαιότης τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τὴν φυσικὴν καὶ

μενα, οἱ μὲν παραδεχόμενοι Σημιτικὰ ὅλως ἐνταῦθα στοιχεῖα, οἱ δὲ
μόνον Ἰρακινὰ. Αἴτιον δ' ἦν, ὅτι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἐξήτασαν τὸ
ζήτημα ὑπὸ λίαν μονομεροῦ ἐποψίν, στήριζόμενοι δηλονότι ἐπὶ ὀνομά-
των μόνων ἐθνῶν (Σύρος, Λυκόσυρος) ἢ βασιλείων. Ἄλλ' εἶναι λίαν
πλημμυεῖς τὸ στήριζεν ἐθνολογικὰς ἐρεῖνας ἐπὶ ὀνομάτων μεμο-
νωμένων καὶ τοῦτο ἐκ πολλῇ μεταγενεστέρων σχετικῶς ἱστορι-
κῶν χρόνων γνωστῶν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος Σύρος ἢ Λευκόσουρος εἰκάζων
τις τὴν Σημιτικὴν καταγωγὴν τῶν Καππαδοκῶν ἤθελε πράξει τὸ
αὐτὸ, ὡς ἐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἤθελε τις συμπεράνει τὴν Ση-
μιτικὴν καταγωγὴν τῶν Χαλδαίων, ἢ ἐκ τοῦ Ἀρμένιος τὴν Ἀραμαϊκὴν
καταγωγὴν τῶν Χιτῶν, ἢ ἐκ τοῦ Franeais, τὴν Φραγκικὴν, ἐπομένως
τὴν Γερμανικὴν, καταγωγὴν τῶν Γάλλων· ὅπως ἐπίσης εἶναι παρά-
τολμον τὸ ἐκ τῶν ὀνομάτων Ἀριαράθης καὶ Ἀριοβαρζάνης ἐξαγα-
γεῖν τὴν Μηδοπερσικὴν καταγωγὴν τῶν Καππαδοκῶν. Τὰ ὀνόματα
ταῦτα ἄλλως τε εἰς πολὺ μεταγενεστέρους ἱστορικοὺς χρόνους ἀναγό-
μενα οὐδεμίαν παρέχουσι βῆσιν εἰς ἀκριβεῖς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῖνας.
Προκειμένου περὶ χωρῶν, οἷα ἡ Καππαδοκία καὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς
Μ. Ἀσίας αἱ τοιαῦται ἐρευναι, ὅσον μακρότερον εἰς τὴν ἀρχαιότητα
ἀνατρέχει ὁ ἐρευνῶν, τοσοῦτον γενικωτέρας πρέπει νὰ λάβωσι διαστά-
σεις καὶ νὰ μὴ περιορίζωνται ἐντὸς τῶν ἱστορικῶν ὁρίων τῶν χωρῶν
τούτων· ἐφ' ὅσον δηλονότι ἀρχαιότερον ἀνατρέχον, τοσοῦτον ἐξα-
φανίζονται τὰ ἱστορικὰ ὅρια καὶ τὰ ζητήματα περιστρέφονται οὐχὶ
πλέον περὶ Καππαδοκίας ἢ Φρύγας, ἀλλὰ περὶ τοὺς ἀρχαίους ἐν γένει
κατοίκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐπομένως ἀνάγκη πρὸς ἐξακριβωσιν
τῶν κατὰ μέρος νὰ ἐρευνηθῶσιν πᾶσαι αἱ εἰς τὴν καθόλου ἀρχαιολο-
γίαν τῆς Μ. Ἀσίας ἀναγόμεναι ἀρχαῖαι παραδόσεις, χωρὶς νὰ παρα-
μεληθῶσι παντάπασιν καὶ τὰ ἐξαγόμενα τῶν νεωτέρων ἐθνολογικῶν
ἢ γλωσσολογικῶν ἐρευνῶν, καὶ τοι ἐν τῇ συνδυασμῷ τούτῳ εἶναι τι
πλέον ἢ δυσχερὲς τὸ νὰ κατὰ κράτος ἀσφαλές τι εἶδος ἐν τοῖς
ἐρεῖναις αὐτοῦ, καὶ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐρευνῶν μετὰ ἐποπτικοῦ βλεψι-
ματος νὰ ἐξετάσῃ, νὰ ἀπαλλάξῃ δ' αὐτὰς ἀπὸ πασῶν τῶν παρατόλμων
καὶ προκατειλημμένων ὑποθέσεων. Τοιαύτην τινὰ μέθοδον ἠκολούθη-
σαν ἐνταῦθα, περιοριζόμενοι ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὰς ἀρχαίας παρα-
δόσεις καὶ λαμβάνοντες ὡς ὅψιν μόνον τὰ θετικώτατα τῶν ἐξαγομέ-

νων τῆς νεωτέρης ἐπιστήμης, ἐῶντες ἐπομένως κατὰ μέρος τὰς πολ-
λὰς ἐκείνας περὶ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς τῆς Μ. Ἀσίας, περὶ Του-
ρανικῆς τινὸς περιόδου, καὶ Τουρανικοῦ πολιτισμοῦ, ἐνταῦθα τε καὶ
ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ, θεωρίας.

Τὸ μέρος τὸ ἱστορικὸν κατὰ μὲν τὰς περιόδους τὰς ἀναγομένας εἰς
τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν συνέταξα ἀρυόμενος τὴν ὕλην ἐκ τῆς μόντης ἀρ-
μοδίας πηγῆς, ἥτοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων. Βε-
βαίως ἐνταῦθα εἶχον νὰ καταρύγω καὶ εἰς ἄλλαν πηγήν, εἰς τοὺς Ἀρ-
μενίους δηλονότι ἱστοριογράφους. Ἀλλ' ὡς γινώσκουσιν οἱ περὶ τὴν
Ἀρμενικὴν φιλολογίαν σπουδάζοντες, οἱ Ἀρμένιοι ἱστοριογράφοι, τῶν
ὁποίων ὁ ἀρχαιότατος ἤκμασε περὶ τὸν 5 αἰῶνα Μ. Χ., οὐδὲν ἕτερον
λέγουσιν ἢ ὅσα αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἐκ τούτων ἀρυόμενοι τὰς
εἰδήσεις. Τοῦναντίον εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ τὴν τῶν νεωτέρων χρό-
νων ἱστορίαν εἶχον ὑπ' ὄψιν ἐκτὸς τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Λατινι-
κῶν πηγῶν, καὶ Ἀρμενικὰς, Ἀραβικὰς, Περσικὰς καὶ Τουρκικὰς, ὅσων
εὗρισκον μεταφράσεις εἰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Καὶ εἰ μὲν τὸ ἔργον ἐγένετο ὅπως ἔδει γενέσθαι, καὶ ὅπόσον ἀν-
ταποκρίνεται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, δὲν εἶναι βεβαίως ἔργον ἐμὸν
νὰ κρίνω περὶ τοῦ ου. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἐν πραγματείᾳ ἀρχαιολο-
γικῇ καὶ ἱστορικῇ, ἐν ᾗ συζητοῦνται τὰ πολυπλοκώτατα καὶ δυσ-
χερέστατα ἀρχαιολογικά τε καὶ ἱστορικά ζητήματα, ὑπάρχουσι τινὰ
πλημμελῶς ἢ ἥκιστα ἀκριβῶς εἰρημένα, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ
διαλλάθωσι τὸν ἀκριβῶς ἐπιστάμενον τὴν ἱστορίαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
ἀφίνω εἰς τὴν ἐπιείκειαν τῶν περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν
λίαν ἐμπείρων, εὐχόμει δὲ ἵνα τὸ ἐμὸν ἔργον χρησιμεύσῃ ἁπλῶς ὡς
περὶ ἁπλῶς εἰς ἄλλους. Καμπανόπουλος πρὸς συγγραφὴν τελειωτέρων τοῦ
εἵδους τούτου ἔργων.

Π. Κ. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ.

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΚΑ.

ΜΕΡΟΣ Α'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Γενική περιγραφή τῆς Καππαδοκίας.

§ 1. Ἐκτασις καὶ ὄρια τῆς Καππαδοκίας.

Τίς ἡ ἔκτασις καὶ τίνα ἦσαν ἀρχικῶς τὰ ὄρια τῆς Καππαδοκίας, δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν· ἡ Καππαδοκία, λέγει ὁ Στράβων, ἦν πολυμερὴς καὶ πολλὰς δεδεγμένη μεπαβολᾶς. «Τὰ ὀνόματα ἄλλως τε Καππαδοκία καὶ Καππάδοκες δὲν εἶναι λίαν ἀρχαῖα, μνημονευόμενα πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (450 Π.Χ.) φαίνεται ὅτι οἱ Πέρσαι καὶ οἱ ἀπὸ τούτων παραλαβόντες τὰ ὀνόματα ταῦτα Ἕλληνας Καππαδοκίαν ἐκάλουν κατ' ἀρχὰς ἀπλῶς τὴν χώραν τῶν κατὰ τὰ νότια τοῦ Πόντου παράλια μετὰ ξὺ Θερμῶδοντος καὶ Παρθενίου οἰκούντων Συρίων, τῶν ἄλλως Ἀστυρίων ἢ Λευκοσύρων καλουμένων (Συρίαν, Ἀσσυρίαν, Λευκοσυρίαν*), οὓς οἱ Πέρσαι Καππαδόκας ἐκάλουν. Ἀπὸ τῆς χώρας τῶν

(*) Τὰ ὀνόματα ταῦτα ὡς γεωγραφικὰ τῆς Καππαδοκίας ὀνόματα δὲν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις συγγραφεῦσιν· ὁ Ἡρόδοτος καλεῖ μὲν πάντοτε τοὺς Καππαδόκας Συρίους, ἀλλ' οὐδέποτε Συρίαν τὴν Καππαδοκίαν· μόνος δὲ ὁ Σχολιαστὴς Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου ἀνευ παραθεσεως ἀρχαίας τινὸς μαρτυρίας λέγει ὅτι ἡ Καππαδοκία ἐκκληῖτο πρότερον Συρία. Τὰ ὀνόματα Ἀσσυρία καὶ Λευκοσυρία εἶναι γνωστὰ πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

Συρίων Καππαδοκῶν τὸ ὄνομα ἐξετάθη ταχέως ἐπὶ μέγα μέρος τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας. Ἡδὴ παρὰ Ξενοφῶντι (400 Π. Χ.) τὰ ὅρια τῆς Καππαδοκίας ἐκτείνονται μέχρι Λυκαονίας καὶ τῶν Κιλικίων πολῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Περσικῆς κυριαρχίας (350 Π. Χ.) καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην Ἑλληγορωμαϊκὴν περίοδον (320 Π.Χ.—350 Μ.Χ.) ἡ Καππαδοκία περιελάμβανε ἐθνογραφικῶς πάσας τὰς μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, τοῦ Εὐφράτου τοῦ Κιλικίου Ταύρου, τῆς Λυκαονίας καὶ τοῦ κάτω Ἄλυσος χώρας, ἔχουσα μῆκος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς 65 Γ.Μ. καὶ πλάτος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον 45 Γ.Μ. ἐπομένως ἐπιφάνειαν 3000 ὡς ἔγγιστα τετ. μ. ἦτοι τὸ τρίτον τῆς ὅλης Χερσονήσου τῆς Μ. Ἀσίας. (*) Τὰ πρὸς βορρᾶν ὅρια τῆς Καππαδοκίας ἀπετέλει ὁ Εὐξείνος Πόντος ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Κολχίδος μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλυσος πρὸς δυσμὰς ὁ δυτικὸς βραχίον τοῦ Ἄλυσος ἀπετέλει ὄριον μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ κειμένων χωρῶν, Παφλαγονίας καὶ Φρυγίας· νοτιοδυτικῶς ἡ Καππαδοκία συνώρευε τὴν Λυκαονίαν μεταξὺ Κοροπασσοῦ, ἐσχάτης κώμης Λυκαονικῆς καὶ Γαρσαυρίτιδος, πόλεως τῆς Καππαδοκικῆς, ἀμφοτέρων θέσεων ὀχυρῶν καὶ ἀρισταμένων ἀπ' ἀλλήλων κατὰ 120 σταδίου· πρὸς μεσημβρίαν ἡ μὲν Τρωγίτις λίμνη καὶ μέρος τοῦ Κιλικίου Ταύρου (τὸ καλούμενον Μικρὸν τάγ) ἐχώριζον τὴν Καππαδοκίαν ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας, αὐτὸς δὲ ὁ Κιλικίος Ταῦρος καὶ ὁ Ἀμανὸς ἀπὸ τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Κομμαγενῆς τῆς Συρίας· πρὸς ἀνατολὰς ὁ Εὐφράτης ποταμὸς καὶ τὰ Μοσχικά ὄρη ἢ Σκυδίσσης ἀπετέλουν ὅρια μεταξὺ μεγάλης Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας. Τὰ ὅρια ταῦτα καλοῦμεν ἐθνογραφικὰ, διότι κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν περίοδον ἐντὸς αὐτῶν ἐλάλειτο ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα. (**) Τὰ πολιτικὰ ὅρια τῆς Καππαδοκίας ὑπέστησαν συχνὰς

(*) Κατὰ Στράβωνα ἡ Καππαδοκία ἔχει μῆκος 3000 σταδίων καὶ πλάτος 4800. Κατὰ Πλίνιον 1250 μιλίαιρα μῆκος καὶ 640 πλ.

(**) Στράβ. Π. Γ. 533.

καί διαφόρους μεταβολάς, περί ὧν γενήσεται λόγος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Καππαδοκίας. Ἐν τοῖς ἐξῆς νοοῦμεν τὴν Καππαδοκίαν ἀπλῶς ἐντὸς τῶν ἐθνογραφικῶν αὐτῆς ὁρίων.

§ 2. Ὅρη τῆς Καππαδοκίας.

Ἡ Καππαδοκία ἦτο σχεδὸν πανταχόθεν περικεκλεισμένη ὑπὸ ὄρεων καὶ λόφων πλὴν τοῦ πρὸς τὴν Συρίαν συνορεύοντος μέρους (*). Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Καππαδοκίας ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκείνης χώρας, ἐνθα ὁ Ἄλις ἔχει τὰς πηγὰς, ἐκτείνονται δύο μακραὶ σειραὶ ὄρεων, ὧν ἡ μὲν ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας ἐκτείνεται βορειοδυτικῶς καθ' ἅπασαν τὴν νότιον τοῦ Πόντου παραλίαν καὶ ἀποτελεῖ τὸ ποντοβιθυνικὸν καλούμενον σύστημα τῶν βορείων τῆς Μ. Ἀσίας ὄρεων· ἡ δευτέρα δὲ σειρά ἀρχομένη ἀπὸ τῆς σήμερον Κιουρδιστάν καλουμένης χώρας (τῶν βορείων μερῶν τῆς ἀρχαίας Καταονίας) ἐκτείνεται πρὸς νότον, εἴτα πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Λυκίας, καὶ ἀποτελεῖ τὸ σύστημα τοῦ Ταύρου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι, ὡς λέγει ὁ Στράβων (**), ἅπαν τὸ ὁροπέδιον ἐκεῖνο τὸ ἀπὸ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέχρι τῆς νοτίου Ἰνδικῆς καὶ τῆς Σκυθίας ἐκτεινόμενον ἀνήκει εἰς τὸ σύστημα τοῦ Ταύρου· ἐπειδὴ ὁμῶς τὸ μέγα τοῦτο σύστημα πολυειδῶς υποδιαίρεται καὶ ποικίλα λαμβάνει ὀνόματα, διὰ τοῦτο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ταῦρος νοεῖται συνήθως μόνον τὸ ἀπὸ τῆς Λυκίας μέχρι Συρίας ἐκτεινόμενον τμήμα, ὅπερ τὴν μὲν ἀνατολικὴν αὐτοῦ ἄκραν σχηματίζει ἐν τῇ ἐσωτερικῇ γωνίᾳ τῆς ὀρεινῆς σειρᾶς τοῦ Ἀμανοῦ κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Ἰστικοῦ κόλπου, ἐκτεινόμενον δὲ πρὸς δυσμὰς τελευτᾷ εἰς τὰς παρακειμένας τῇ Καρικῇ παραλίᾳ σποράδας νήσους τοῦ Αἰγαίου (Κῶ, Ρόδον κτλ.)· τὸ μῆκος αὐτοῦ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ὑπολογίζεται εἰς 100 Γ. Μ. τὸ δὲ συχνὰ μεταβαλλόμενον πλάτος ταλαντεύεται μεταξὺ 30 καὶ 35 Γ. Μ. ὁ

(*) Κικέρ. ἐπιστολ. (Epist. ad diversos) Βιβλ. 15 ἐπ. 2.

(**) I B. 522.

Ταῦρος εὐτος ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὰ ἔνδον τῆς Μ. Ἀσίας εἴτε κατὰ παραλλήλους εἴτε κατ' ἀποκλινούσας γραμμάς ἀποτελεῖ τὰ ὁροπέδια τῆς Καρίας, Λυκίας (Μεντεσέ), Παμφυλίας (Τεκε) Κιλικίας (Ἰτζ ἔλι) καὶ τῆς νοτίου Καππαδοκίας. Ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν δὲ καὶ χιονοσκεπῶν κορυφῶν καὶ τῶν βραχυδῶν φαράγγων μέχρι τῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἐκτεινομένων τερπνοτάτων καὶ καρποφορωτάτων κοιλάδων παρέχει τὴν μεγίστην φυσικὴν ποικιλίαν. Αἱ κολλοσσιαῖαι πολλαχῶς διακλαδωμέναι ῥάχεις καὶ κορυφαὶ τῆς ὀρεινῆς ταύτης σειρᾶς ἔχουσι πολλαχού 8000—10000 π. ὕψος. Κοί ἐν ᾧ αἱ νότιαι ὑπώρειαι αὐτῆς περιδρέχονται ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, αἱ βόρειαι ὑπώρειαι ἤτοι τὰ νοτιώτατα τῆς Καππαδοκίας ὑψοῦνται 3000 π. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἀπὸ νότου περικλείουσιν τὴν Καππαδοκίαν συνεχῇ ταύτην ὀρεινὴν μόνην πάροδον ἐκ τῆς χώρας ταύτης εἰς Κιλικίαν ἀποτελοῦσιν αἱ περίφημοι Κιλικίαι Πύλαι. Ἀναρίθμητα ἰδιαιτέρα Τουρκικὰ ὀνόματα (συνεδευόμενα πάντοτε ὑπὸ τῆς λέξεως τάγ=ὄρους) προσδιορίζουσι τὰς πολυαριθμούς διακλαδώσεις τοῦ Ταύρου, ἐν ᾧ ὀλίγα μόνον ἐθνογραφικὰ ἢ γεωγραφικὰ ὀνόματα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διεσώθησαν.

Ἐτέρα σειρὰ τοῦ αὐτοῦ συστήματος μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τῶν Κιλικίων πυλῶν ἀποσχίζομένη ἀπὸ τοῦ Κιλικίου Ταύρου διευθύνεται πλάγιως πρὸς Β. κλίνουσα πάντοτε πρὸς Δ. καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν (κατὰ τὸ καλούμενον Καραπέλ τάγ) ἢ μᾶλλον ἐνοῦται ἐνταῦθα μετ' ἄλλης ὀρεινῆς ἐκτεινομένης, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰ βόρεια τῆς Μ. Ἀσίας παράλια. Ἡ μεγάλη αὕτη ὀρεινὴ σειρὰ, ἥς αἱ βορειότεραι ἄκραι (Χηνζήρ τάγ) ἔχουσιν 6000 π. ὕψος (κατὰ τὸν Tchichatschef, 5000 π. κατὰ τὸν Ainsworth) κατὰ τὴν νοτίαν αὐτῆς διεύθυνσιν διασχιζέται εἰς πολλὰς παραλλήλους, χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ βαθύων αὐλώνων, διαβρεζομένων ὑπὸ τῶν βραχιόνων τοῦ Σάρρου (Ζαράντια σου καὶ Σάρραν σου) διακρίνεται δὲ ὑπὸ τῶν

ἀρχαίων διὰ τοῦ ὅλως ἀρίστου ὀνόματος Ἀντιταύρος ἀπὸ τοῦ Κιλικίου Ταύρου.

Ἐφεξῆς δὲ τῷ Ἀντιταύρῳ ἄρχεται ἄλλη σειρὰ ὀρέων ἐκτεταμένη κατὰ τὰ βόρεια τῆς Μ. Ἀσίας παράλια καὶ τελευτῶσα εἰς τὴν περίφημον κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον Ἰδην. Ἡ βόρειος αὐτῇ ὀρεινὴ, παράλληλος τῷ Κιλικίῳ Ταύρῳ, δὲν ἔχει πανταχοῦ τὸ αὐτὸ ὕψος, ὥς ὁ Ταῦρος· αἱ πολλαχοῦ ὑψούμεναι κορυφαὶ αὐτῆς διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ χιλιάδας ποδῶν (*). Τὸ μέρος τῆς ὀρεινῆς ταύτης τὸ ἐκτεινόμενον κατὰ τὴν βορειανατολικὴν τῆς Καππαδοκίης πλευρὰν καὶ διήκον βορειοδυτικῶς ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας μέχρι τῆς περιοχῆς τοῦ Θερμῶδοντος καλεῖται Παρυάδρης, ἐν ᾧ ἕτερος κλάδος τῆς αὐτῆς σειρᾶς ἐκτεινόμενος βορειανατολικῶς ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας μέχρι Καυκάσου καὶ ἀποτελῶν ὀξεῖαν γωνίαν μετὰ τοῦ Παρυάδρου καλεῖται Μοσχικὰ ὄρη (Παλὴ χορ τάγ). Τὰ Μοσχικὰ ὄρη ἐνούμενα μετὰ τοῦ Παρυάδρου ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ ἀποτελοῦσι τὸν Σκορθίσκον ἢ Σκυδίσην, ὅστις διήκων διὰ τῆς χώρας ταύτης ἐνοῦται μετὰ τῆς βορείας ἁκρᾶς τοῦ Ἀντιταύρου καὶ καλύπτει ἐν μέρει τὴν ἀνατολικὴν τῆς Καππαδοκίης πλευρὰν.

Ἄλλη ὀρεινὴ σειρὰ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Καππαδοκίης παράλληλως τῷ Ταύρῳ ἐκτεταμένη καὶ διασχίζουσα κατὰ μῆκος τὴν Καππαδοκίαν ἀπετέλει τὸ πάλαι ὄριον μετὰ τῇ Μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ καὶ τῇ πρὸς Πόντῳ. Εἰς τὴν ὀρεινὴν ταύτην φαίνε-

(*) Ἡ παράλια τῆς ὀρεινῆς ταύτης ἀπὸ Τραπεζοῦντος μέχρι Σινώπης σχηματίζει πολλαχοῦ κόλπους, ὧν ὁ μέγιστος ἀναπεπταμένος εἶναι ὁ τῆς Τραπεζοῦντος, ἐν ᾧ οἱ τῆς Τριπόλεως, Κερασσοῦντος, Κωτούρων (Ἰρδοῦ) Ἀμισοῦ χωροῦσιν εἰς τὴν ἡπειρον βαθέως καὶ τοσοῦτῃς χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν μετὰ αὐτῶν σχηματιζομένων ἀκρωτηρίων ἢ γήπεων γλῶσσῶν, προερχομένων ἐκ τῶν προσχωσεων τῶν ποταμῶν Θερμῶδοντος, Ἰρεως καὶ Ἀλυσ. Ἐπὶ τῇ παραλίᾳ ταύτῃ, ἥτις ἐν μέρει εἶναι λίαν στενὴ ἐνεκα τῶν ὑπερεκτεινόμενων ὀρέων, ἐκτείνονται τὰ ἀκρωτήρια Ἡράκλειος ἁκρᾶ, Ἰασόνιον (Γιατὸν πομποῦ) Γενήτης (Πόνα πομποῦ).

ται ὅτι ἀνήκουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμενα ἐρη τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας, Λίθρος καὶ Ὀφλιμος. Ταύτης κλάδον ἀπετέλει πιθανῶς καὶ τὸ Κομανὸν ὄρος τῆς Καππαδοκίας.

Ὅλως ἀποκεχωρισμένοις τῶν ὀρεινῶν τούτων σειρῶν καὶ ἀπομεμονωμένος καὶ ἑαυτὸν ὑψοῦται ἐν τῇ νοτίῳ Καππαδοκίᾳ ὁ Κόλοσσός τοῦ Ἀργαίου (12,000 π. ὑ. ἐ. θ.) ὡς ἰσχυρός τις πυλὼν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν εἰσοδὸν τῆς ἀπὸ Β. καὶ Ν. ὑπὸ ὀρέων περιχλεισμένης κεντρικῆς χώρας τῆς Μ. Ἀσίας, ὑψηλότατος πάντων (*), κατὰ Στράβωνα, καὶ ἀνεξάλειπτον χιόνι τὴν ἀκρώρειαν ἔχων. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐν τῷ ἡφαιστειῳδῇ ὑψιπέδῳ, ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ὁποίου ὑψοῦται τὸ Ἀργαῖον, ἐξήντηλησεν ἀπασαν αὐτῆς τὴν δύναμιν ἢ ὑπόγειος ἐκρηκτικὴ ἐνέργεια, διότι πρὸς Β. τοῦ Ἀργαίου μέχρι τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχνος ἡφαιστειῳδους ἐκρήξεως ἀναφαίνεται, ἱκανὰ ὅμως σημεῖα τοιούτων ἐκρήξεων εὐρίσκονται ἐν ταῖς δυτικαῖς καὶ βορειοδυτικαῖς ὑπωρείαις τοῦ Ἀντιταύρου καὶ μεταξὺ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Ἀργαίου καὶ τῆς Τρωγίτιδος λίμνης, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χώρᾳ τῶν Ἰσαύρων (παρὰ τὰ σημερινὰ Μακρὴν τάγ καὶ Οὐλοῦ πουνάρ). ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἅπαν τὸ περὶ τὸ Ἀργαῖον ὑψίπεδον ἦν «πυρίληπτον πεδίον μεστὸν βόθρων πυρὸς ἐπὶ σταδίους πολλούς... οἱ ὑποκαίμενοι τῷ δρυμῷ (τοῦ Ἀργαίου) τόποι ἔχουσι πυρὰ πολλαχοῦ... Καὶ ἐξάπτονται φλόγες ἀπὸ τοῦ ἐδάφους· οἱ μὲν οὖν ἐμπεῖροι φυλλαττόμενοι τὸν ξυλισμὸν ποιοῦνται· τοῖς δὲ πολλοῖς κίνδυνός ἐστι καὶ μάλιστα τοῖς κτήνεσιν, ἐμπίπτουσιν εἰς ἀδήλους βόθρους πυρὸς (**).» Τὸ μέσον ὕψος τοῦ ὑψιπέδου τοῦ Ἀργαίου 3,800 π. ἐν ᾧ τὸ ὕψος τοῦ Ἀργαίου 12,000 (κατὰ Hamilton ἢ 11,823 (κατὰ Tchichatschef)· ὥστε ἡ χιονοσκεπὴς ἀκρόρεια ὑψοῦται κατὰ 8,000 π. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑψιπέδου. Ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας τοῦ Ἀρ-

(*) Πάντων, ἐννοεῖται, τῶν μεταξὺ Κασκάτου καὶ Ἀλπεων ὀρέων Mannert Geogr. der Gr. u. Röm. Tom. 6 Mer 2 σ. 256.

(**) Στράβ., IV, 538.

γαίου, λέγει ὁ Στράβων, οἱ ἀναβαίνοντες (εἴτιοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι) λέγουσιν ὅτι βλέπουσιν ἐν αἰθρίᾳ τὸν Εὐξείνου Πόντον καὶ τὸν Ἰσσηκὸν κόλπον, ὁ Ἀργαῖος θεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ὑψηλότατος γίγας τῆς Μ. Ἀσίας, οἱ δὲ Καππαδόκαι προσέφερον αὐτῷ θείας τιμὰς κατασκευάζοντες ἀγάλματα αὐτοῦ, δμνύοντες ἐπ' αὐτῷ καὶ εἰκονίζοντες αὐτὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν. (*) ὁ Ἀργαῖος δὲν ἀποτελεῖ ὑδρογραφικὸν τι κέντρον, διότι οἱ ἀπ' αὐτοῦ κατερχόμενοι ρυάκες, ἐκτὸς τοῦ Μέλα ποταμοῦ, μετὰ βραχὺν βροῦν ἀφανίζονται εἰς εἰώδεις τόπους.

§ 3 Ὑψίπεδα

Διὰ τῶν ὄρεινῶν τούτων σειρῶν σχηματίζονται ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν ταῖς ὁμόροις πρὸς Δ. χώραις 5 ὑψίπεδα.

Α'. Ταυρικὸν ἢ Λυκαονικὸν ὑψίπεδον. Τὸ εὐρύτατον καὶ νοτιώτατον τοῦτο ὑψίπεδον ἐκτείνεται κατ' ἀκανόνιστον ὠρειδὲς σχῆμα ἀπὸ Ν. Α. τῶν Κυβίστρων (Ἐρεγλι) πρὸς Δ. μέχρι Δορυλαίου (Ἐσκι ὁεχίρ) περιλαμβάνον μέρος τῆς νοτίου καὶ δυτικῆς Καππαδοκίας (τὰ δυτικὰ τῆς Τσιανίτιδος, τὴν Γαρσαυρίτιδα καὶ μέρος τῆς Μοριμηνῆς), τὴν Λυκαονίαν ὅλην καὶ μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Φρυγίας· τὸ μῆκος αὐτοῦ ἀπὸ Κυβίστρων μέχρι Συννάδων (Ἀφιὸν Καραχισάρ) εἶναι 40—50 Γ. Μ. τὸ δὲ πλάτος κατὰ μέσον ὄρον 20 περίπου Γ. Μ. τὸ δὲ ὕψος κατὰ μὲν τὸ Ἰκόνιον 3650 π. κατὰ τὴν Ἰ' Ἀρχελαίδα (Ἀκσεράι) 3652 π. (κατὰ Tchichatschef) ἢ 4216 (κατὰ Hamilton). Μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων οὐδεὶς ὑπάρχει τόπος ἔχων ὕψος κατώτερον τῶν 3037 π. ὥστε τὸ μέσον ὕψος τῆς μεταξὺ κειμένης χώρας εἶναι 3464 π. Βορειότερον τὸ ὕψος τοῦτο ἐλαττοῦται σημαντικῶς ἐν Πολυβότῳ (Πολαβαδῆν) 2770 π. καὶ ἐν Συννάδοις (2764)· νοτιανατολικῶς τοῦναντίον αὐξάνει ἐν Λαράνδοις (3700 π.) καὶ ἐν Κυβίστροις (3194). Τὸ πρὸς Ν. τῶν πόλεων τούτων

(*) Ὁρος Καππαδοκῶν Θεός καὶ ἀγάλμα καὶ ὄρος. Μάξιμος Τύρις. Βιβλ. Β'. 2.

ἐκτεινόμενον ὅρος Βουλγάρ τάγ (κλάδος τοῦ Κιλικίου Ταύρου) ἀποτελεῖ τὸ πρὸς Ν. ὄριον τοῦ ὑψιπέδου, τὸ δυτικὸν κράσπεδον αὐτοῦ σχηματίζει τὸ Σουλτάν τάγ ἀπὸ Λαράνδων μέχρι Ἰκονίου, τὰ δὲ ἀνατολικά ὅρια φθάνουσι μέχρι τῶν συνόρων τῆς Γαλατίας (Χιμενιὲ) πρὸς Ν. τῆς Ἀγκύρας καὶ μέχρι τῆς μεγάλης λίμνης Τάττας (Τουζ κιόι) ἥτις ὡς καὶ τὸ πρὸς Ἀν. αὐτῆς Κοτζά τάγ ἀποτελοῦσι τὸ ἀνατολικὸν ὄριον τοῦ ὑψιπέδου. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐπιφάνεια περιλαμβάνει 600—700 τετ. μ. εἶναι κατὰ μέγα μέρος ξηρὸν ἄφορον καὶ μονότονον (Λυκαόνων ὁροπέδια ψυχρά φιλῶ καὶ θναγρόδοτα Στραβ. ΙΒ'. 568). Τὸ ὑψηλότερον τῶν ὀρέων τοῦ ὑψιπέδου τούτου εἶναι τὸ νοτιανατολικῶς τοῦ Ἰκονίου ὑψόμενον Καρά τάγ (7696 π. ὑ. ἔ. 0, 4000 π. περίπου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑψιπέδου), ἐκ δὲ τῶν πολλῶν λιμνῶν αὐτοῦ ἀξιωμακόμενος εἶναι ὁ τῆς Τάττας.

Β'. Ὑψιπέδον Ἀργαίου. Βορειανατολικῶς τοῦ Λυκαονικοῦ ἐκτείνεται τὸ κεντρικὸν Καππαδοκικὸν ὑψίπεδον τοῦ Ἀργαίου χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ πρώτου διὰ τῶν ὀρέων τῆς Γαρσαυρίτιδος (Χισάν τάγ) καὶ διὰ τοῦ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς Τάττης ὑψομένου Κοτζά τάγ. Ἡ περίμετρος τοῦ ὑψιπέδου τούτου εἶναι μικροτέρα καὶ μᾶλλον κυκλωτορῆς τῆς τοῦ Λυκαονικοῦ, περιοριζομένη πρὸς Ἀν. ὑπὸ τοῦ Ἀντιταύρου καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἄλως (κατὰ τὸν μέσον αὐτοῦ ῥεῖν', τοῦ ὁποῦ παραποτάμιόν τι Μέλως (Καρά σου) καλούμενον διαρρεῖ τὴν βορείην κλιτὺν τοῦ ὑψιπέδου τούτου· τὸ ὕψος αὐτοῦ κατὰ μέσον ὅρον εἶναι 3,800 π. ἡ δὲ ἐξ 150 τετρ. μ. συγκεκμημένη ἐπιφάνεια παρέχει μείζονα τοῦ ἐδάφους ποικιλίαν ἢ τὸ Λυκαονικόν. Παρὰ τὰ βορειανατολικά ὅρια τοῦ ὑψιπέδου μεταξὺ τοῦ Ἄλως καὶ τοῦ ἐκ μεσημβρίας ῥέοντος Μέλως μικρά τις ὄρεινή (Σαγρί τάγ) ἀποτελεῖ ὄριον μεταξὺ τοῦ ὑψιπέδου τούτου καὶ τοῦ βαθυπέδου τοῦ Ἄλως ὡς καὶ τοῦ πρὸς Β. αὐτοῦ ἐκτεινομένου Ποντοκαππαδοκικοῦ ὑψιπέδου.

Γ'. Ὑψίπεδον τοῦ ἄνω Ἄλυσος ἢ Ποντοκαππαδοκικόν. Τοῦτο ἐκτείνεται βορειανατολικῶς τοῦ Ἀργαίου μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τοῦ Πόντου (βορειότερον ἔτι τῆς Σεβαστείας). Τὸ ὕψος αὐτοῦ ἐν μὲν ταῖς Ἀνατολικαῖς ὑψορείαις τῆς ῥηθείσης ὁρεινῆς (παρὰ τὴν κώμην Παλάς) εἶναι 3652 π., εἰς δὲ τὰ βορειότερα τῆς Σεβαστείας μέρη 3900 π. (κατὰ τὸν Ainsworth) ἢ 3500 (κατὰ τὸν Tschichatschef) ἢ 3640 (κατὰ τὸν Texier), οὐδαμῶς δὲ ἔλαττο, τῶν 3500 π. Καθ' ἅπασαν τὴν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. ἔκτασιν αὐτοῦ διαρρέϊται ὑπὸ τοῦ ἄνω Ἄλυσος καὶ τῶν παραποταμιῶν αὐτοῦ.

Δ'. Ποντογαλατικὸν ὑψίπεδον. Οὕτω καλεῖται τὸ πρὸς Δ. τοῦ ῥηθέντος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὁχθὴν τοῦ κάτω Ἄλυσος ἐκτεινόμενον ὑψίπεδον, περιλαμβάνον τὴν Καππαδοκικὴν Γαλατίαν καὶ τινὰς ἐμόρους τοῦ Πόντου χώρας. Τὸ ὑψίπεδον τοῦτο καλούμενον σήμερον Ποζούκ δὲ ἢ Ποζοχοβά (ἀπὸ τοῦ πρὸς ΝΑ. αὐτοῦ ἐκτεινομένου Ποζούκ δάγ) διαρρέϊται καθ' ὅλον τὸ ἀπὸ ΝΑ. πρὸς ΒΔ. μῆκος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Δελιδῆ Ἰρμάκ, παραποταμίου τοῦ Ἄλυσος (ἄγνώστου τοῖς ἀρχαίοις). Τὰ πρὸς Δ καὶ Β. ὅρια αὐτοῦ ἀποτελεῖ αὐτὸς ὁ Ἄλυσος πρὸς ΝΑ. δὲ χωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἄνω Ἄλυσος διὰ τῶν ὀρέων τῆς Σαραηνῆς (Ἄλὰ δάγ). Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἰς τὰ νοτιανατολικά καὶ ἀνατολικά μέρη εἶναι 4000 π. εἰς δὲ τὰ βόρεια καὶ τὰ δυτικά 3500 π.

Ε'. Ὑψίπεδον Μελιτηνῆς. Τὸ πρὸς Ἀν. τοῦ Ἄλυσος καὶ τοῦ Ἀντιταύρου καὶ πρὸς Β. τοῦ Ἀμανοῦ μεταξὺ τῆς περιοχῆς τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Ἄλυσος ἐκτεινόμενον τοῦτο ὑψίπεδον δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ φυσικὸν πρὸς Ἀν. ὄριον τῆς Μικράσιανῆς χερσονήσου, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Καταονίαν, Μελιτηνὴν καὶ Λαουσανσηνήν, ἀποτελοῦσας τὴν ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου ἢ τὴν ἄνω καλουμένην Καππαδοκίαν· οἱ γνωστοὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ποταμοὶ Σάρρος (Σείχου) καὶ Πύραμος (Λίχάν) καὶ Καρμάλας (Κερμελ-σού) καὶ παραποταμιὰ τινὰ τοῦ Εὐφράτου, ἀποτελοῦντος τὸ πρὸς Ἀν. ὄριον, διαρρέουσι τὸ ὑψίπεδον τοῦτο, οὗτινος τὸ ὕψος παρὰ Δελιδῆ μεταξὺ 5000 καὶ 6000 π.

§ 4. Ποταμοὶ τῆς Καππαδοκίας.

Ἵδρυγραφικὸν κέντρον τῶν διαρρέοντων τὴν Καππαδοκίαν ποταμῶν εἶναι ὁ Ἀντίταυρος καὶ ὁ ΒΔ. αὐτοῦ ἐκτεινόμενος Παρυάδρης. Ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁρέων πρὸς Β. τῆς Σεβαστείας κειμένης χώρας (τῆς ἀρχαίας Καμισσηνῆς) πηγάζει ὁ ἐπισημότετος τῶν ποταμῶν τῆς Καππαδοκίας Ἄλυς, ὅστις ῥέων πρὸ ΝΔ. παραλλήλως τῷ Ἀντιταύρῳ μέχρι τῶν βορείων ὑπαιρέων τοῦ ὑψιπέδου τοῦ Ἀργαίου (ὁ ὥρας πρὸς Β. τῆς Καισαρείας), ἐνταῦθα δὲ παρωθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑψιπέδου τούτου φέρεται πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Λυκαονικοῦ ὑψιπέδου, ἐπὶ οὗ στροφόμενος πρὸς ἄρκτον ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ὀλίγον βορειότερον τῶν πηγῶν τοῦ Ἄλυσ, ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας, πηγάζει ὁ ποταμὸς Λύκος (Κερμελοῦ τζάι), ὅστις ῥέων κατ' ἀρχὰς παραλλήλως τῷ Παρυάδρῃ ἀπὸ Ἀν. πρὸς Δ. εἰσέρχεται μετ' ὀλίγον εἰς τὸ πλαγίως πρὸς ΒΔ. ἐκτεινόμενον βαθυπέδον αὐτοῦ, καὶ ἐνούμενος μετὰ τοῦ δυτικοῦ αὐτοῦ παραποταμίου Σκύλακος (Τσότερλέκ Ἰρμάκ) σχηματίζει τὸν Ἰριν (Γιεσίλ Ἰρμάκ), ὅστις ῥέων πρὸς Β. ἐκβάλλει ἀνατολικῶς τῆς Ἀμισοῦ εἰς τὸν Εὐξείνιον. Πρὸς Ἀν. τοῦ Ἰρεως ἐκ πολλῶν τὸ τῆς Θεμισκύρας (Τσαρσέμπέ) πεδίου διαρρέοντων ρυάκων σχηματιζόμενος ὁ Θεριμῶδων ῥέει παραλλήλως πρὸς τὸν Ἰριν ἐκβάλλων καὶ οὗτος εἰς τὸν Εὐξείνιον. Πρὸς Ἀν. τοῦ Ἀντιταύρου ἐκ διαφόρων ἀπὸ τοῦ ὄρους τούτου κατερχομένων ρυάκων σχηματίζεται ὁ Πύραμος (Δζιχάν) ῥέων πάντοτε πρὸς νότον παραλλήλως τῷ Ἀντιταύρῳ μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰσσικὸν κόλπον. πρὸς Δ. τοῦ Πυράμου παραλλήλως αὐτῷ ῥέουσιν οἱ ἐκ τοῦ Χηνζήρ τὰς πηγάζοντες παράλληλοι βραχίονες τοῦ Σάρρουν, οἵτινες ἐνούμενοι πέραν τοῦ Ταύρου ἀποτελοῦσι τὸν Σάρρουν ποταμόν (*) (Σεϊχούν)· αἱ πηγαὶ τοῦ Εὐφράτου, ὅστις ἄλλως εἶναι

(*) Οἱ ἀρχαῖοι καλοῦσι Σάρρουν οὐ μόνον τὸν Σεϊχούν ἀλλὰ καὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, τοὺς νῦν καλυμμένους Σαρράν σοῦ καὶ Ζαμάν-

παρόρειος μόνον ποταμός τῆς Καππαδοκίας, κεῖνται ἐκτὸς τοῦ Ἀντιταύρου, ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας· ὁ Μέλας, ὡς εἴρηται, πηγάζει ἐκ τοῦ Ἀργαίου. Ἐν τοῖς ἐξῆς δίδομεν λεπτομερεστέραν περιγραφὴν τῶν ὀνομαστοτέρων ἐκ τῶν ποταμῶν τούτων.

§ 5.

α. Εὐφράτης.

Ὁ Εὐφράτης πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας ἐν τῇ Καρηνίτιδι λεγομένῃ χώρᾳ, ἔχων δύο πηγὰς, τὴν μὲν βορείαν ἐν τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι, τὴν δὲ νοτίαν ἐν τῷ Ἄδῳ ἢ Καβωτείοις ὄρεσι. (*) Ὁ ποταμός, Πιζυράτις ἐν ἀρχῇ καλούμενος, μετὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο βραχιόνων ῥέει ταχὺς καὶ ὀρητικὸς πρὸς νότον, χωρίζων, βορειότερον μὲν τὴν Δερξηνὴν καὶ τὴν Ἀναίτιδα, χώρας τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας, μεσημβρινώτερον δὲ τὴν Μελιτηνὴν τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ τῶν Ἀρμενικῶν ἐπαρχιῶν, Σωφηνῆς καὶ Γορδυνηῆς. Ἐν τοῖς ἐσχάτοις πρὸς Ν. Α. ὁρίοις τῆς Καππαδοκίας παρὰ τὴν Ἀρμενικὴν Ἐλεγεῖαν, ἔνθα δέχεται τὸν Λύκον (ποταμὸν Ἀσσυρίας), διασχίζει τὸν Ταῦρον, καλούμενος ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, Ὅμμα (**). ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον ῥέει πάντοτε κατὰ νοτιανατολικὴν διεύθυνσιν. Ἡ ἐσχάτη πόλις τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ἦτο ἡ ἐν Μελιτηνῇ Κλαυδιούπολις κειμένη 40 μιλίαια πρὸς Β. τῶν Σαμοσάτων.

§ 6.

β'. Ἄλυσ.

Τοῦ ἐπισημοτάτου τούτου τῶν ποταμῶν οὐ μόνον τῆς Καππαδοκίας, ἀλλὰ τῆς Μ. Ἀσίας πάσης, τὴν ἀρχαιοτάτην περιγραφὴν εὐρίσκομεν παρ' Ἡροδότῳ. Περὶ τῶν πηγῶν καὶ τῆς ῥοῆς

(*) Πλιν. Η. Ν V. 24.

(**) Πλιν. αὐτόθι.

τοῦ ποταμοῦ λέγει ὁ Ἡρόδοτος τὰ ἐξῆς. (*) α ὁ Ἄλυς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὐρεος διὰ Κιλικίων, μετὰ δὲ, Ματινηοὺς μὲν ἐν δεδεξιᾷ ἔχει ῥέων, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Φρύγας παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων πρὸς Βορέην ἄνεμον ἔθθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπείργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας· οὕτως ὁ Ἄλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίας τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον· ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης, μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμῶνται· ὅτι ὁ Ἄλυς ἀπὸ τοῦ Ἀρμενίου ὄρους πηγάζει, λέγει καὶ Διονύσιος ὁ Περιγηγῆτης. (**) Ἀρμενιον ὄρος νοητέον κατὰ τοὺς νεωτέρους γεωγράφους τὸν Σκυδίτην, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὄριον μετὰ τῆς περιοχῆς τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Ἄλυος, καὶ ἰδίως τὰ σημερινὰ Καραπέλ κοστὲ καὶ Τσαμλί τάγ, ἐν τῇ μετὰ τούτων ἀνωθεν τῆς Σεβαστείας σχηματιζομένη γωνιώδει κοιλάδι οἱ νεώτεροι περιγηγῆται ἀνεκάλυψαν τὰς πηγὰς τοῦ Ἄλυος· οἱ Κιλικες, δὲ ὦν καὸ Ἡρόδοτον ῥέει ὁ Ἄλυς, εἰσὶν οἱ Κιλικες τῆς νοτίου Καππαδοκίης, ἀφ' ὧν ἡ περὶ τὸ Ἀργαῖον στρατηγία, ἥς πρωτεύουσα ἦταν τὰ Μάζακα, ἐκαλεῖτο καὶ εἰς μεταγενεστέρους ἔτι χρόνους Κιλικία· τὰ περὶ τῆς πρὸς Βορρᾶν ῥοῆς τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου λεγόμενα εἰσὶν ἀκριβῆ καθόλου. Ἀξιοσημείωτον ὅμως ὅτι ὁ Ἡρόδοτος οὔτε περὶ τῆς πρώτης ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ῥοῆς οὔτε περὶ τῆς πρὸς Δ. στροφῆς αὐτοῦ ποιῆται λόγον. Ταῦτα δὲ καὶ τὸ ὅλως ἀπροσδιόριστον τοῦ Ἀρμενίου ὄρους καθιστῶσιν ἐν μέρει ἀμφίβολον τὴν ἐντελῇ ἀκρίβειαν τῆς Ἡροδοτείου περιγραφῆς· τὰ κατωτέρω μάλιστα λεγόμενα, ὅτι ὁ Ἄλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίας τὰ κάτω κτλ.» δικαιουσί πως τὴν

(*) Ἡροδ. I, 72.

(**) Διονσ. Περιήγησις 784 — β. «Μορμύρουσι βροαὶ Ἄλυος ποτάμιοι» ἐλκόμενοι βορέην δὲ, Καραμείδος ἐγγύθεν ἄρρης» ἀρξάμενοι τὸ πρῶτον ἀπ' οὐρεος Ἀρμενίου.»

ὑπόθῃσιν, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος νοεῖ τὰς πηγὰς ἢ τοῦλάχιστον τὴν πρὸς Β. στροφὴν τοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ νοτιώτατα τῆς Μ. Ἀσίας· τὸ δὲ λεγόμενον «μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμῶνται· οὐδόλως διασφαροῖ τὰ πρότερον εἰρημένα. 1)

Ὁ Στράβων ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὴν πηγὴν καὶ τὸν ροὴν τοῦ Ἄλως. Κατ' αὐτόν (2) ὁ Ἄλος ἔχει τὰς πηγὰς ἐν τῇ Μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ, πλησίον τῆς Ποντικῆς, κατὰ τὴν Καμιστηνὴν, (3) φερόμενος δ' ἐπὶ δύοσιν πολὺς καθ' ἅπαν τὸ μῆκος τῆς Καππαδοκίας εἴτα πρὸς ἀρκτόν· στραφεὶς καὶ Καππαδόκας μὲν ἐν δεξιᾷ ἔχων ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Γαλάτας καὶ Παφλαγόνας, ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνου. Εἶναι περίεργον ὅτι καὶ μετὰ τὸν Στράβωνα ἐπεκράτουν πλημμελεῖς περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ἄλως δοξασίαι· ὁ Ἡτολεμαῖος μνημονεύων ἀπλῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλως οὐδὲν λέγει περὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ. ὁ Πλίνιος ὁμῶς τίθησιν αὐτὰς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταύρου (4) καὶ θεωρεῖ τὸν Ἄλυν ῥέοντα διὰ Καταονίας καὶ Καππαδοκίας θεωρῶν ὡς κυριώτατον βραχίονα τοῦ Ἄλως τὸν παραρρέοντα τὴν Ἀρχελαιδα (5) μικρὸν ποταμὸν (Περγὰξ σοῦ σήμερον καλούμενον), ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Τάυρου ἐκβάλλει εἰς τὴν Τάτταν λίμνην, παραρρέων τὴν Ἀρχελαιδα, οὐδεμίαν ἔχων σχέσιν πρὸς τὸν Ἄλυν. Αἱ πλημμελεῖς αὗται παραδόσεις ἐπεκράτουν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶ-

(1) Κατὰ τὸν Mannert τὸ ἐν 5 ἡμέραις διανυόμενον διάστημα εἶναι τὸ μεταξὺ τῆς πρὸς Β. στροφῆς τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Κατὰ τὸν Ritter, ὅστις ὑπερασπίζεται τὸ ἀκριβὲς τῆς Ἡροδοτοῦ περιγραφῆς, νοητέον τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῆς πρὸς βορρᾶν στροφῆς τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ἀντίον Κύπρου θαλάσσης (Mannert geogr. der Gr. und. Roem. Teil VI. Map. 2. σελ. 433, Ritter Erdkunde Teil. 18. σελ. 746).

(2) Στράβ. ΙΒ'. 544 καὶ 546).

(3) Καὶ σήμερον ἐτι τόπος τις πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ καλεῖται Κέμα.

(4) Πλιν. VI. 2. Amnis Halys a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens.

(5) Πλιν αὐτόθι. Archelais, quam praeterfluit Halys.

νας· ὁ κατὰ 12ον αἰῶνα Μ. Χ. ἀκμάσας Ἀραβ γεωγράφος Ἀ-
 πουλφεδὰ λέγει, ὅτι ὁ Ἄλυς (νάχρ Ἑρκελὲ) πηγάζει ἐκ τῶν
 ὀρέων τῆς Ἀλάγιας (τραχείας Κιλικίας). (1) Ἀλλὰ καὶ πρὸ ὀ-
 λίων ἀκόμη ἐτῶν ὁ σοφὸς Hisely ἔγραψεν, ὅτι ὁ Ἄλυς σχημα-
 τίζεται ἐκ δύο μεγάλων βραχιόνων, τοῦ μὲν πηγάζοντος ἐκ τῆς
 βορείου Κappaδοκίας, τοῦ δὲ ἐκ τῆς νοτίου, καὶ ὅτι τὸ Ἀρμένιον
 ὄρος τοῦ Ἡροδότου εἶναι μέρος τοῦ Κιλικίου Ταύρου(2). —
 Τὸ μήκος τοῦ Ἄλυος ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ
 υπολογίζεται εἰς 150 Γ.Μ., ἐν ᾧ ἡ εὐθεία μεταξὺ αὐτῶν ἀπό-
 στασις μόλις ἀνέρχεται εἰς 40 Γ. Μ. ὥστε ὁ τοξοειδὴς αὐτοῦ
 ῥοὺς ἔχει ἑκτασιν τριπλασίαν τῆς εὐθείας ἀποστάσεως· ἡ ἐπι-
 φάνεια τῆς οὕτω τοξοειδοῦς τεμνομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ χώρας
 υπολογίζεται εἰς 1600—1800 τετρ. μ. ἤτοι περιλαμβάνει τὸ
 16ον τῆς ἐπιφανείας τῆς ὅλης Χερσονήσου. (3) Ἡ περιοχὴ δὲ αὐ-
 τῆ τοῦ Ἄλυος μετὰ τοῦ τοξοειδοῦς αὐτῆς σχήματος ἔχει ἀξιο-
 σημείωτον ἀναλογίαν πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ πρὸς ἀν. παραλλή-
 λως αὐτῷ ῥέοντος Ἰρεως. Αἱ πηγαὶ καὶ τὰ παραποτάμια τοῦ
 Ἄλυος ὑπόκεινται εἰς συχνὰς μεταβολὰς διερχόμενα πολλαχοῦ
 διὰ ξηροῦ καὶ ἀφόρου ἐδάφους καὶ ἀφανιζόμενα ἐν μέσῳ ψαμ-
 μωδῶν πεδιάδων· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ διαρρέομένη χώρα,
 ὡς πρὸς τὴν ἀφθονίαν τοῦ ὕδατος ὑπολείπεται τῶν περιοχῶν
 πολλῶν ἄλλων ποταμῶν, πολὺ μικροτέρων αὐτοῦ κατὰ τὸ μή-
 κος. Τὸ ὕψος τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄλυος καθ' ὅλον τὸν ἀπὸ Σε-
 βαστείας μέχρι τοῦ ὑψιπέδου τοῦ Ἀργαίου ῥοῦν αὐτοῦ εἶναι
 σχεδὸν πανταχοῦ 3000 π. υ. ἐ. θ. Πρὸς Δ. τῆς Καισαρείας παρὰ
 τὸ Γιαραπισοῦν (ἐνθα στρέφεται πρὸς Β.) τὸ ὕψος τοῦτο ἄρχε-
 ται ἐλαττούμενον ἐπ' αἰσθητῶς, κατὰ δὲ τὴν Πιμωλιστηνὴν τοῦ

(1) Geographie d'Abulfeda traduite par M. Reinaud Paris 1848.
 τομ. Α'. σελ. 62.

(2) Disputatio de Historia Cappad. Abhandelingen der. K.-insti-
 tut. Amsterdam 1833 τομ. 6.

(3) Ritter. 48. σελ. 242.

Πόντου (κατὰ τὸ σημερινὸν Ὀσμαντζήν) καταβαίνει μέχρι 1000 π. (1) Πρὸς Β. τῆς ῥηθείσης χώρας ἄπαξ ἐπὶ ἀλλάζων διεύθυνσιν τρέπεται πρὸς Δ. (ἐνθα δέχεται τὸν ἐκ δυσμῶν ῥέοντα Τεβερέκ Ἰρμάκ) καὶ μετὰ 6—7 Μ. ῥοὺν στρεφόμενος πάλιν πρὸς Β. διὰ τῆς ψαμμώδους πεδιάδος τῆς Πάφρας (Κουμτζουγάς) ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον. Τὸ πλάτος τοῦ Ἑλλυος καίται μεταξὺ 120 καὶ 300 π. (2) τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ παρῆγον οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ τῶν «ἀλῶν ἃς παραρρεῖ». (3) Ἡ πολλαχού τῆς βορείου Καππαδοκίας ὑπάρχουσα ἐρυθρὰ ψάμμος ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὡς πολὺ περιέχουσα ἅλας· ὁ Στράβων παράγει τὸ ὄνομα ἰδίως ἐκ τῶν πλουσίων ἀλατωρυχείων τῆς Ξιμηνῆς (σημ. Τσαγιάν κιόι) ἐπὶ τῆς ἀν. ὁχθῆς τοῦ Ἑλλυος πλησίον τῆς Καππαδοκικῆς Γαλατίας· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα πλεῖστα ἀλατωρυχεῖα ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Ἑλλυος μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ (4). Ἡ διάλυσις τῆς ἐρυθρᾶς ταύτης ψάμμου παρέχει εἰς τὸν ποταμόν τὸ ἐρυθροῦν αὐτοῦ χρῶμα, ἐξ οὗ προήλθε τὸ νεώτερον Τουρκικὸν ὄνομα Κηζήλ Ἰρμάκ (Ἐρυθροῦς ποταμός). Ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἦτον ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὸν Μέσσην αἰῶνα· ὁ κατὰ τὴν IB. M. X. ἐκ. ἀκμάσας Ἑλλυος γεωγράφος Ἰδρισι καλεῖ τὸν ποταμόν Ἑλλυ (5).

(1) Tchichatschef. *Asie Minaur* I. σ. 574.

(2) Κατὰ τὰς τρεῖς κυριωτάτας αὐτοῦ διευθύνσεις, ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τοῦ ὄροσπεδίου τοῦ Ἀργαίου) ἀπὸ Ἀν. πρὸς Δ. (ἀπὸ Καισαρείας μέχρι Γλαρπασσούν) καὶ ἀπὸ Ν. πρὸς Β. (ἀπὸ Γλαρπασσούν μέχρι τῶν ἐκβολῶν) ὁ Ἑλλυος διαφεύεται εἰς ἄνω, μέσση καὶ κάτω Ἑλλυον.

(3) Στραβ. IB 546.

(4) Haussmann *Handbuch der Mineralogie* τομ. Α'. Μερ Α'. σελ. 451. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλυος γράσσεται καὶ μετὰ δασέως καὶ μετὰ ψιλοῦ πνεύματος· ὁ Kiepert καὶ ὁ Ritter παραδεχόμενοι τὴν ἀνωθι ἐτυμολογίαν προτιμῶσι τὴν διὰ ψιλοῦ πνεύματος γράσῃν εὐρίσκοντες ταύτην συμφωνοτέραν πρὸς τὴν Ἀρμενικὴν λέξιν ἄλ=ἅλας· καθ' ὅσον ἦτε Φρυγικὴ καὶ ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα ἦσαν συγγενέστεραι τῇ Ἀρμενικῇ ἢ τῇ Ἑλληνικῇ.

(5) *Geographie d'Edrisi trad. par Jauhert*. Paris 1840 τομ. 2.

Ὁ Ἄλως μεγίστην εἶχε πολιτικὴν σημασίαν ἐν τῇ ἀρχαιο-
τητι δι' αὐτοῦ ἡ Ἀσία πᾶσα διηρεῖτο εἰς τὴν ἐντὸς Ἄλως
καὶ τὴν ἐκτὸς Ἄλως Ἀσίαν ἢ κάτω Ἀσίαν (ὡς λέγει ὁ Ἡ-
ρόδοτος, τὰ κάτω τῆς Ἀσίας) καὶ ἄνω Ἀσίαν ἢ Ἄλως ἀπετέ-
λει τὸ πρὸς δυσμὰς ὄριον τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Ἄνω Ἀ-
σίας Ἀσσυριακοῦ, Μηδικοῦ, κατ' ἀρχὰς δὲ καὶ τοῦ Περσικοῦ)
καὶ ὡς τοιοῦτος κατέστη ἀξιωματιμώμεντος ἰδίως διὰ τοῦ χρη-
σμοῦ «Ἄλυν διακῆς ἀρχὴν μεγάλην καταλύτει». Καὶ τὴν Καπ-
παδοκίαν διαιροῦσιν τινες τῶν ἀρχαίων διὰ τοῦ ποταμοῦ τούτου
εἰς τὴν ἐντὸς Ἄλως καὶ ὑπὲρ τὸν Ἄλυν Καππαδοκίαν (Ἀρ.
Ἄναβ. 2, 4. 2).—

Ὁ Ἄλως κατέχει θέσιν καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ,
ὡς θεὸς ἡ ἡμίθεος. (1)

Τὰ κυριώτατα παραποτάμιαι τοῦ Ἄλως εἶναι ὁ Μέλας καὶ
ὁ Δελιδζὲ Ἰρμάκ, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Γαλατικοῦ ὀροπεδίου
καὶ ῥέων βορειοδυτικῶς ἐνοῦται μετὰ τοῦ Ἄλως ἐν τῇ Ποντικῇ
Καππαδοκίᾳ. Καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας ὁ ποταμὸς οὗτος δὲν
ἐγνωσθῇ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, διότι ὁ ὑπ' αὐτῶν μνημονευόμενος
Καππάδοξ, ἀποτελῶν ὄριον μεταξὺ Καππαδοκῶν καὶ Γαλατῶν (2),
φαίνεται ὅτι ἦτο τὸ δυτικώτατον αὐτοῦ παραποτάμιον.

σελ. 313, ὁ Ἀπουλφεδὰ καλεῖ τὸν Ἄλυν νάχρ Ἐρικελε ἥτοι ποτα-
μὸς Ἡρακλείας ἀπὸ τῆς ἐν Πόντῳ Ἡρακλείας, ὡς λέγει αὐτός, ἣν
ἐσφαλμένως εἰθῆσιν ἐπὶ τῆς ἀν. ὕψους τοῦ Ἄλως· πιθανώτερον τὸ
ὄνομα παρελήφθη ἀπὸ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἡρακλείας (Ἐφεργλι).

(1) Σχολ. Ἀπολλων. Ροδ. Βιβλ. Β'. 946. «Ἀριστοτέλης μὲν φη-
σιν, ὅτι Ἄλυν τε τὸν ποταμὸν ἐπλάκυσεν (ἢ Σινώπη) καὶ Ἀπόλλωνα
καὶ Δία, αἰτησαμένη παρ' αὐτῶν πρότερον ἵν' ἐπιτύχοι οὗ ἂν θέλοι,
ἐπειτα εἰσπύουσα παρθενείας ὀρέγασθαι, ταύτης ἐπέτυχεν, ὡς ἂν ὀρκὸν δε-
δεμένων αὐτῶν. Ἀπολλων. Ροδ. Ἀργα. Βιβλ. Β'. στ. 932.

«Ὡς δὲ καὶ Ἀπόλλωνα παρήλασεν ἐνδυνῆναι
νέμενον ποταμὸν τ' ἐπὶ τοῖς Ἄλυν.»

(2) Πλιν. III 9. ὁ Καππάδοξ ποταμὸς ἰσότης ἔρρεε διὰ τῆς Μορι-
μνήης; φαίνεται ὁ αὐτός μετὰ τοῦ ποταμοῦ τῆς Μορμηνῆς Χάδατος,
ὅς μνημονεύει ὁ Πλιν. III, 9.

§ 7.

γ. Μέλαις καὶ Λάμος.

Περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Μέλαιος ποταμοῦ λέγει ὁ Στράβων τὰ ἑξῆς· « Ἔστι δὲ καὶ ποταμός ἐν τῷ πεδίῳ τῷ πρὸ τῆς πόλεως (Μαζάκων) Μέλαις καλούμενος ὅτον τεσσαράκοντα σταδίους διέχων τῆς πόλεως ἐν ταπεινωτέρῳ τῆς πόλεως χωρίῳ τὰς πηγὰς ἔχων· ταύτῃ μὲν οὖν ἄχρητος αὐτοῖς ἐστὶν οὐχ ὑπερδέξιον ἔχων τὸ ρεῦμα, εἰς ἑλὴ δὲ καὶ λίμνας διαχεόμενος κακοῖ τὸν ἀέρα τοῦ θέρους τὸν περὶ τὴν πόλιν..... » (1) Καὶ ὀλίγον κατωτέρω λέγει περὶ τοῦ αὐτοῦ. « Ἀριαράθης δ' ὁ βασιλεὺς, τοῦ Μέλαιος κατὰ τινα στενὰ ἔχοντος τὴν εἰς τὸν Εὐφράτην διέξοδον, ἐμφράξας ταύτην λίμνην πελαγίαν ἀπέδειξε τὸ πλησίον πεδῖον ». ὁ Πτολεμαῖος λέγει περὶ τοῦ Μέλαιος « ὅθεν (ἐκ τοῦ Ἀργαίου) ὁ Μέλαις καλούμενος συμβάλλει τῷ Εὐφράτῃ » (2). Τοῦ Πτολεμαίου τὸ χωρίον, οὐχὶ δὲ τὸ τοῦ Στράβωνος, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν πλημμελεῖ γνῶμην, ἥτις μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ἐπεκράτει περὶ τῆς ῥοῆς καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μέλαιος· ὁ περιώ-
 νυμος γεωγράφος Mannert (3) ἔγραψεν ἔτι πρὸ 40 ἐτῶν, ὅτι ὁ Μέλαις πηγάζων ἀπὸ τῶν ἐγγὺς τῆς Καισαρείας ῥεεῖ πρὸς δυσμὰς καὶ διασχίζων τὸν Ἀντίταυρον ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐφράτην, ἔχων μῆκος 60 Γ. Μ. Εἰς τὴν ἀπάτην ταύτην συνετέ-
 λεσε καὶ ἡ ἄγνοια τῶν πηγῶν ἑτέρου ποταμοῦ πηγάζοντος ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἀντιταύρου καὶ ἐκβάλλον-
 τος εἰς τὸν Εὐφράτην (τοῦ σημερινοῦ Τοχμάκ σου). (4) Φαί-
 νεται δὲ, ὅτι τινὲς τῶν ἀρχαίων, ὡς ὁ Πτολεμαῖος, θεωροῦν τὸν ποταμὸν τοῦτον συνέχειαν τοῦ Μέλαιος· ἡ ἀπάτη αὕτη ἐπεκρά-

(1) Στράβ. ΙΒ'. 538.

(2) Πτολεμ. V. 6.

(3) Τομ. 6. Μερ. 2. σελ. 254.

(4) ὁ Mannert ὑποθέτει ὅτι ὁ ποταμὸς ὅτος, συνέχειαν κατὰ τὸν

τει μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων. Πρῶτον δὲ διὰ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Hamilton καὶ τοῦ Ainsworth ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι ὁ ἐγγὺς τῆς Καισαρείας ῥέων ποταμὸς Καρὰ σοῦ (Μέλας) ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἄλυν (1), καὶ ὅτι ὁ πρὸς ἀν. τοῦ Ἀντιταύρου ῥέων καὶ εἰς τὸν Εὐφράτην ἐκβάλλων Τοχμάκ σοῦ πηγάζει ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἀντιταύρου ὅ ὥρας πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως Κούρου, καὶ οὕτως ἐγνώσθησαν δύο ποταμοὶ ἔχοντες διαφόρους πηγὰς καὶ διευθύνσεις· ὁ Στράβων ἐν τούτοις φαίνεται, ὅτι ἐγίνωσκε τὴν εἰς τὸν Ἄλυν ἐκβολὴν τοῦ Μέλανος. Ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ τοῦ Στράβωνος, ἐνθα λέγεται, ὅτι «ὁ Ἀριαράθης ἐμφράξας τὴν εἰς τὸν Ἄλυν διέξοδον λίμνην ἀπέδειξε πελαγίαν τὸ πλησίον πεδίων· ἐκράγην δ' ἀθρόως τὸ ἔμφραγμα ἐξέκλυσε πάλιν τὸ ὕδωρ· πληρωθεὶς δ' ὁ Εὐφράτης τῆς τε τῶν Καππαδοκῶν πολλὴν παρέσυρε καὶ κατοικίας καὶ φυτείας ἤφάνισε πολλὰς, τῆς τε τῶν Γαλατῶν τῶν τὴν Φρυγίαν ἐχόντων οὐκ ὀλίγην ἐλυμήνατο· ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ βεβαίως «Εὐφράτης» ἐτέθη κατὰ παραδρομὴν τῶν ἀντιγραφέων ἀντὶ «Ἄλυσ», διότι πῶς ἦτο δυνατόν· ἄγνοη ὁ Στράβων, ὅτι ὁ Εὐφράτης πληρωθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατακλύσῃ τὴν Καππαδοκίαν πρὶν νὰ κατακλύσῃ τὴν Μεσοποταμίαν, Συρίαν, Ἀρμενίαν καὶ Κιλικίαν· Οὐδέμιν ἀμφιβολίᾳ, ὅτι οἱ περὶ τὴν γεωγραφίαν ἀπειροὶ ἀντιγραφεῖς τοῦ Στράβωνος ἢ κατὰ παραδρομὴν ἢ ἀπατηθέντες πιθανῶς ὑπὸ τῆς παραδόσεως τοῦ Πτολεμαίου παρέφθειραν τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Στράβωνος ἀντὶ τοῦ Ἄλυσ γράψαντες Εὐφράτης. Εἰς τὴν πλάνην δὲ ταύτην ὑπέπιπτον καὶ οἱ νεώτεροι γεωγράφοι,

τὸν τοῦ Μέλανος, εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμενος ποταμός· τῆς Καταονίας Καρμάλας θεωρῶν ἐσφαλμένην τὴν γνώμην τοῦ Στράβωνος, καθ' ὃν ὁ Καρμάλας ῥεεῖ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. διὰ τῆς Κιλικίας· ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη αὕτη ἐξηλέγχθη πλημμελὴς ὑπὸ νεωτέρων ἐρευνῶν, δι' ὧν ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ νῦν πρὸς ἀν. τοῦ Ἀντιταύρου ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ῥέων Κερμὲλ σοῦ συμφωνεῖ καθόλου πρὸς τὸν Καρμάλαν τοῦ Στράβωνος.

(1) ὁ Μέλας ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἄλυν ὅ ὥρ. πρὸς Β. τῆς Καισαρείας παρὰ τὴν κώρην Βελέγγαρον.

ἐνόσω οὐδείς αὐτόπτης ἐξήλεγχεν αὐτήν. Τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ φαίνεται ἀρχαῖον Φρυγοπελασγικόν, ἀφ' οὗ ὁμώνυμοι ποταμοὶ ὑπάρχουσι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν Λυκίᾳ), καὶ ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ὁ τῆς Ἰωνίας Μέλῃς εἶναι Ἰωνικὸς τύπος τοῦ Μέλᾶς. Κατὰ τινὰ ἀρχαίαν παράδοσιν ὁ τῆς Καππαδοκίας ποταμὸς Μέλᾶς ἔλαβε τὸ χρῶμα καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον μελάνων Ἰνδῶν λουσοθέντων ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν διὰ Καππαδοκίας πορείαν αὐτῶν (1).

Πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τυάνων (Κιλισὲ χισάρ) ἐκ τῶν ὑπωρεῖων τοῦ Ταύρου πηγάζει καὶ ὁ Λάτμος ἢ Λάμος καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποταμὸς (2) (Βόζαντα σου), ὅστις ῥέων διὰ τῆς Κιλικίας ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον ἀποτελῶν ὄριον μεταξὺ τραχείας Κιλικίας καὶ Πεδιάδος.

§ 8.

δ'. Σάρρος καὶ Πύραμος.

Ὀνομαστοὶ ποταμοὶ τῆς Καππαδοκίας πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Ἀντιταύρου εἶναι ὁ Σάρρος καὶ ὁ Πύραμος. Ὁ Σάρρος (Σιτχούν σχηματίζεται, ὡς ἐρρίθη, ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ Ζαμάντια σου καὶ τοῦ Σαρράν σου. Τὰ βαθύπεδα τῶν δύο τούτων βραχιόνων τοῦ Σάρρου, σχηματιζόμενα μεταξὺ δύο παραλλήλων γραμμῶν τοῦ Ἀντιταύρου, διαχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τρίτης τινος παραλλήλου τοῦ Ἀντιταύρου (Πὶν κουγὰ δάγ). Τὸ Ζαμάντια σου πηγάζει ἀπὸ τῆς νοτιοῦ κλιτύος τοῦ Καλέ δάγ (15 ὥρας πρὸς ἀν. τῆς Καισαρείας) ἐν τῷ ὑψίπεδῳ Τουρουν ἐβασή (4971 π. ἐ. θ.). αἱ πηγαὶ αὐτοῦ κεῖνται 6156 π. ὑψηλὰ ὁ ἐ. θ. Φερόμενος δὲ μετὰ μεγάλης ὀρμῆς πρὸς

(1) «Ἐπεὶ δὲ ἐν ὄρεσι Καππαδοκῶν ἦσαν ἀγόμενοι σκηνοῦσι μὲν ἐπὶ τῷ χεῖλει τοῦ ποταμοῦ, ᾧ καὶ δώσιν τὴν ἐπανομίαν ἐμελλον δεῖσαν δὲ τοῖς νόμασι λούσασθαι, ἀμείβεται μὲν ὁ ποταμὸς καὶ τὸ ἀργυροῦν ὕδωρ Ἰνδοῖς ὀμιλῆσαν μελαινεται, οἱ δὲ, ὅπερ ἦσαν αὐτοῖ, τοῦτο καὶ καλεῖσθαι τὸν ποταμὸν ἀπεργάζονται.» Ἰμερίου Μελέται. Ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἐκ Καππαδοκίας ῥηθέντος. Φωτίου Βιβλιοθ. σελ. 342.

(2) Πτολ. V. 8. Στέφανος Βυζάντιος ἐν λέξει Λάμος.

νότον καταπίπτει μετὰ πολλοῦ πατάγου εἰς τὰς βαθείας καὶ στενάς φάραγγας τοῦ Ἑλά δάγ (νοτίου τινὸς κλάδου τοῦ Ἀντιτ.), πρῶτον δὲ κατὰ τὴν κώμην Φάρασα ἀνακύπτει ἐκ τῶν στενωμάτων τούτων καὶ ἀναλαμβάνει τὸν ὀρμητικὸν αὐτοῦ ῥεὺν καὶ διὰ τὸν συναγκειῶν τοῦ Ταύρου διεκπεραιούμενος εἰς τὰ Κιλικία πεδία καὶ συμβάλλων ἐνταῦθα τῷ ἐτέρῳ βραχίονι ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ τὸν ἰδίως Σάρρον (Σειχούν). Ἀπὸ τῶν πηγῶν αὐτοῦ (6156 π. ὑψ.) μέχρι τοῦ Φάρσα (3133 π.), ἥτοι ἐν διαστήματι 24 ὥρῶν, ἔχει καταφορὰν 3023 π. ἢ 123 π. καθ' ἐκάστην ὥραν.

Πύραμος. Πρὸς νότον τῆς Σεβαστείας καὶ τοῦ Χηνζήρ δάγ καλουμένου κλάδου τοῦ Ἀντιταύρου περὶ τὸ Χουρμά καλεσθ' ἄρχεται ὁ βορειότατος κλάδος τοῦ Πυράμου (Τσιχάν), καλούμενος Χουρμά σου καὶ ῥέων διὰ τοῦ ὑψιπέδου Παλαγκά δβά. Ἔτερον νοτιώτερον τούτου ρεῖθρον Κόκ σου καλούμενον, ἐκ Δ. πρὸς Α. φερόμενον, ἐνοῦται μετὰ τοῦ πρώτου μεταξὺ Γαρπούς (ἀρχαίας, Ἀραβισσῶ) καὶ Ἑλποστάν. Τρίτος τις κλάδος, Σόγούτλῳ τσαί καλούμενος, ἐνοῦται μετὰ τῶν δύο πρώτων πρὸς νότον τοῦ Ἑλποστάν, ἐκ δὲ τῆς συμβολῆς τῶν τριῶν τούτων ρεῖθρων σχηματίζεται ὁ Πύραμος ποταμός ῥέων ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ κατὰ τὸν ῥεὺν αὐτοῦ τοῦτον διασχίζων πολλὰς ἀπ' Ἀν πρὸς Δ. ἐκτεινομένας παραλλήλους γραμμὰς τοῦ Ταύρου (Κουσὲτ δάγ, Ἀσίρ δάγ κτλ.). Περὶ τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύτης ῥοῆς τοῦ Πυράμου καὶ τῆς διεκκοπῆς τοῦ Ταύρου δίδει ἡμῖν ὁ Στράβων τὰς ἐξῆς περιέργους πληροφορίας. — «Διὰ δὲ Καταονίας ρεῖ ὁ Πύραμος πλωτός, ἐκ μέτου τοῦ πεδίου τὰς πηγὰς ἔχων ἔστι δὲ βόθρος ἀξιόλογος, δι' οὗ καθορᾶν ἔστι τὸ ὕδωρ ὑποφερόμενον κρυπτῶς μέχρι πολλοῦ διαστήματος ὑπὸ γῆς εἴτ' ἀνατέλλον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν· τῷ δὲ καθιέντι ἄνωθι ἀκότιον εἰς τὸν βόθρον ἢ βία τοῦ ὕδατος ἀντιπράττει τοσοῦτον, ὥστε μόλις βαπτίζεσθαι· ἀπλέτω δὲ βάθει καὶ πλάτει πολὺς ἐνεχθεὶς, ἐπειδὴν συνάφῃ τῷ Ταύρῳ, παράδοξον λαμβάνει τὴν συναγωγὴν· παράδοξος δὲ καὶ ἡ διεκκοπή τοῦ ὄρου ἔστι, δι' ἧς ἀγεται τὸ ρεῖθρον

καθ' ὅπερ γὰρ ἐν ταῖς ῥήγμα λαβούταις πέτραις καὶ σχισθεύταις
 δίχα τὰς κατὰ τὴν ἐτέρας ἐξοχὰς ὁμολόγους εἶναι συμβαίνει
 ταῖς κατὰ τὴν ἐτέραν εἰσοχαῖς, ὥστε καὶ συναρμοσθῆναι δύνα-
 σθαι, οὕτως εἶδομεν καὶ τὰς ὑπερκειμένας τοῦ ποταμοῦ πέτρας
 ἐκκτέρωθεν σχεδὸν τι μέχρι τῶν ἀκρωρείων ἀνατεινούσας ἐν
 διαστάσει δυεῖν ἢ τριῶν πλέθρων ἀντικείμενα ἔχουσας τὰ κοῖλα
 ταῖς ἐξοχαῖς· τὸ δὲ ἔδαφος τὸ μεταξὺ πᾶν πέτρινον βαθὺ τι καὶ
 στενὸν τελείως ἔχον διὰ μέσου ῥήγμα, ὥστε καὶ κύνα καὶ λαγῶ
 διάλλεσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ρεῖθρον τοῦ ποταμοῦ ἄχρι χείλους
 πλήρης ὀχετῶ πλατεῖ προσεικός· διὰ δὲ τὴν σχολιότητα καὶ
 τὴν ἐκ τοσούτου συναγωγὴν καὶ τὸ τῆς φάραγγος βάθος εὐθὺς
 τοῖς πόρρωθεν προσιούσιν ὁ ψόφος βροντῇ προσπίπτει παρα-
 πλήσιος· διεκβαίνων δὲ τὰ ὄρη τσσαύτην κατάγει χοῦν ἐπὶ θά-
 λατταν, τὴν μὲν ἐκ τῆς Καταονίας, τὴν δὲ ἐκ τῶν Κιλικίων πε-
 δίων, ὥστε ἐπ' αὐτῷ καὶ χρησμός ἐκπεπτωκώς φέρεται τοιοῦτος

Ἔσεται ἔσσομένοις ὅτε Πύραμος ἀργυροδίνης

Ἥϊνα προχέων ἱερὴν ἐξ Κύπρον ἱκταί.

Ὁ Πύρμος καὶ ὁ Σάρρος λέγονται ὑπὸ τοῦ Νόννου ποιητοῦ
 καὶ ποταμοὶ Λευκόσυροι ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν Λευκοσύρων, ὡς
 ἐκαλοῦντο οἱ Καππάδοκες (2).

(4) Στράβ. ΙΒ', 536.

(2) Ὁ Brosset (Histoire du bas Empire, de Lebeau τομ. 48, σ.
 473) ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι τὰ σημερινὰ ὀνόματα τῶν ποταμῶν
 τούτων Τσιχάν καὶ Σεῖχάν εἶναι ἀπλῆ ἐπανάληψις τῶν Τσιχόν καὶ
 Σεχόν ('Ωξον καὶ Ἰαζάρτου) καὶ ὅτι οὕτως ὀνομάσθησαν οἱ ποτα-
 μοὶ οὗτοι ὑπὸ τῶν Σουλτανικῶν Τούρκων, ὅτε οὗτοι κατέλαβον τὴν
 Μ. Ἀσίαν, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παλαιᾶς αὐτῶν περὶ τὸν Ὁξόν καὶ
 τὸν Ἰαζάρτην πατρίδος. Ὁ Reinaud ἐν τούτοις παρατηρεῖ, ὅτι τὰ
 ὀνόματα ταῦτα 150 ἔτη πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σουλτανικῶν μνη-
 μονεύονται ἐν τῇ Ἀραβικῇ ἱστορίᾳ, ἐντεῦθεν δὲ ἐξάγει, ὅτι ἐκλήθησαν
 οὕτω ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀράβων ἐπὶ τῶν πρώτων Ἀραβικῶν κατακτη-
 σεων. Πιθανολογεῖ δὲ τὴν τοιαύτην τῶν ποταμῶν ὀνομασίαν ἐκ τού-
 του, ὅτι, ὥσπερ ὁ Ὁξὸς καὶ ὁ Ἰαζάρτης ἀπετέλουν τὰ ἀνατολικά πρὸς
 τοὺς Τούρκους ὄρια τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους, οὕτως ὁ Πύραμος καὶ ὁ
 Σάρρος ἀπετέλουν τὰ δυτικά πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ὄρια αὐτοῦ
 (Geogr. d'Abulfeda traduit par Reinaud σελ. 62).

(Geogr. d'Abulfeda traduit par Reinaud σελ. 62) Βιβλιοθήκη Βεροῖα

§ 9. Ἄλλοι τινὲς ποταμοί.

Πρὸς ἂν. τοῦ Ἀντιταύρου διὰ τῆς ἀρχαίας Σαργαραυστηνῆς Καταονίας καὶ Κιλικίας βεῖ καὶ ὁ Καρμάλας παραλλήλως τῷ Σάβρῳ καὶ Πυράμῳ ἐκάλλων καὶ οὗτος εἰς τὴν Μεσόγειον, (καλεῖται δὲ σήμερον Κερμὲλ σοῦ). Ἐκ τῶν παραποταμίων τοῦ Εὐφράτου τῶν διαρρέοντων τὴν ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου (τὴν πρὸς ἂν. τοῦ Ἀντιπ.) Καππαδοκίαν ὀνομαστώτερον εἶναι τὸ προμνημονευθὲν Τοχμαῦ σοῦ, πηγάζον ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὑπώρειας τοῦ Ἀντιταύρου οὐχὶ μακρὰν τῆς πόλεως Κόρόυν, ἐκ τινος τόπου Τοχμαῦ καλουμένου, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Τὸν ποταμὸν τοῦτον, ὡς εἴρηται, τινὲς τῶν ἀρχαίων ὑπελάμβανον ὡς συνέχειαν τοῦ Μέλανος.

Περὶ τῶν ποταμῶν τοῦ Πόντου, Ἰρεως καὶ Θερμώδοντος ἐρβέθησαν ἤδη τὰ ἀναγκαιότατα ἐνταῦθα μνημονεύομεν καὶ τοῦ παρὰ τὴν Ἀμισὸν εἰς τὸν Εὐξείνιον ἐκβάλλοντος Λυκάστου (Μέρτ Ἰρμάκ) καὶ τοῦ πρὸς ἂν. τῆς Οἰνός ῥέοντος Μελέκ Ἰρμάκ (πιθανῶς Μελανοῖου τῶν ἀρχαίων. Ἀνωνυμ. περιπλ. Εὐξείν. σελ. 12).

§ 10 Αἱμαί.

Ἡ μεγίστη καὶ ὀνομαστοτάτη τῶν λιμνῶν τῆς Καππαδοκίας εἶναι ἡ Τάττα (Δούζ κιόλ) κατὰ τὰ πρὸς Φρυγίαν καὶ Λυκαονίαν ὄρια τῆς Μεγάλης Καππαδοκίης μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ Κόδζ Χισσάρ (Παρνασσοῦ) ἐν μέσῳ πεδίου τοσοῦτον ἐλώδους, ὥστε αἱ ὄχθαι αὐτῆς εἰσὶν ἀπροσπέλαστοι. Τὸ πλάτος τῆς λίμνης ταύτης (ἀπ' ἂν. πρὸς Δ.) εἶναι τοσοῦτον μέγα, ὥστε ἀπὸ τῆς μιᾶς ὄχθης ἡ ἀπέναντι εἶναι ἀόρατος. Μέρος ἱκανὸν τῆς λεκάνης μένει ἐπὶ τινα χρόνον ξηρὸν καὶ μετὰ πυχρείας ὑποστάντης ἄλατος κεκαλυμμένον· ὁ Στράβων περὶ τῆς λίμνης ταύτης λέγει τὰ ἐξῆς. «Ἡ μὲν οὖν ἀλοπήγιόν ἐστιν αὐτοφυὲς· οὕτω δὲ περιπλήττεται ῥαδίως τὸ ὕδωρ παντὶ τῷ βαπτισθέντι εἰς αὐτὸ, ὥστε στεφάνους ἄλτων ἀνέλκουσιν, ἐπειδὴν καθῶσι κύκλον σχοί-

νινον, τὰ τε ὄρνεα ἀλίσκεται τὰ προσαφάμενα τῷ πτερώματι τοῦ ὕδατος παραχρῆμα πίπτοντα διὰ τὴν περίπτῃν τῶν ἀλῶν. (1) Ἐν τῷ μέσῳ τῆς λίμνης 2 Γ. Μ. μακρὰν τῆς δ' ἁλῆς ὑπάρχουσι τρία νησίδια, ἀρ' ἐνὸς δὲ τούτων ὑπάρχει πηγὴ γλυκέος ὕδατος. Ἐνταῦθα παρὰ τὴν Τάτιαν ἐτελεύτα ἡ ἐντὸς τοῦ Ἄλυσος λεγομένη Καππαδοκία(2).— Ἄλλη λίμνη τῆς νοτίου Καππαδοκίας εἶναι ἡ τῶν Κυβίστρων, τῆς ὁποίας δὲν μνημονεύουσιν οἱ ἀρχαῖοι. Περὶ τῆς λίμνης Δακίης καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιφήμου καὶ θαυμαστῆς πηγῆς Ἀσθαινοῦ γενήσεται λόγος ἄλλαχού· ὀνομαστή λίμνη ἐν τῇ Ποντικῇ Καππαδοκίᾳ εἶναι ἡ πρὸς ἀν. τῆς Φαζημῶνος (Μεριοιᾶν) κειμένη Στιφάνη (ἡ σημερινὴ Λαδίκ παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν).—

§ 11 Κλίμα. Ποιότης ἐδάφους. Προϊόντα.

Ἡ Καππαδοκία, ὡς εἶπομεν, πανταχόθεν σχεδὸν περικλείεται ὑπὸ ὄρεων καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ ὑψηλῶν· τούτου ἕνεκα τὸ κλίμα ἐνταῦθα εἶναι ψυχρότερον πασῶν τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας· ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ μάλιστα Καππαδοκία, καίτοι νοτιωτέρα, εἶναι ψυχροτέρα τῆς πρὸς Πόντῳ, ὡς μᾶλλον ὁρεινή. Καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ τμήμα τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπερ περιλαμβάνει τὴν Ἀρμενίαν, Καππαδοκίαν καὶ Λυκαονίαν, πνέει χειμῆρις ἀήρ. (3) Τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ πολλῆς χιόνος μνημονεύει ὁ «Φλῶρος» (4) καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος παραπονεῖται διὰ τὸ ἐπαχθὲς τοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ χειμῶνος (5)· ἡ ἀνεξάλειπτος τοῦ Ἀργαίου χιὼν μνημο-

(1) IB. 568.

(2) Ἰδ. σημειώσ. Kiepert εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ Γερμαν. μετὰφρασιν τοῦ Hamilton. τομ. Β. σελ. 393.

(3) Διδδ. Β. βλ. 18, Κεφ. 5.

(4) Βιβλ. III. Κεφ. 40.

(5) Ἐπιστολὴ 31 εἰς Εὐδόκιον τῶν Σαμοτάζων. Πρὸς Νικητὰ Βέρουκ

νεύεται καὶ ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Κλαυδιανοῦ. (1) Ἀλλὰ, καίπερ τοῦ κλίματος ὄντος ψυχροῦ, ἡ Καππαδοκία συναριθμεῖται μετὰ ξὺ τῶν εὐφορωτάτων χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας· ὁ Φλῶρος καλεῖ αὐτὴν εὐφορωτάτην καὶ πλουσιωτάτην ἐπαρχίαν (*uberissima et validissima provincia*) (2). Ἰδίως ὡς εὐφορώταται χώραι τῆς Καππαδοκίας φημίζονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων αἱ τοῦ Πόντου περὶ τὸν Ἴριν καὶ Θερμώδοντα ἐπαρχίαι. Αἱ εὐφορώτεραι ἐπαρχίαι τῆς νοτίου Καππαδοκίας ἦσαν ἡ Μοριμηνή (3) (ἐπὶ τῆς ἀν. ὁχθῆς τοῦ Ἀλως), ἡ Τυανίτις (4) (ἡ περὶ τὴν Νίγδην χώρα) ἡ Καταονία (5) καὶ ἡ Μελιτηνή (6). Περὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Ἀργαίου καὶ τοῦ Ταύρου ἐκτεινομένης πεδιάδος Βαγαδανίης (7) ἀποτελούσης μέρος τοῦ Λυκαονικοῦ ἢ Ταυρικοῦ ὑψιπέδου λέγει ὁ Στράβων· «ἡ δὲ Βαγαδανία, καίπερ πεδιάς οὖσα, ὑποπέπτωκε γὰρ τῷ Ταύρῳ, μόλις τῶν καρπίμων τι φέρει δένδρων, ἀναγρόβοτος δ' ἐστὶ καὶ αὐτή». (8) Τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ἀργαίου, ἥτοι ἡ περὶ τὴν Καισάρειαν χώρα, ἥτις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ σήμερον ὅλως ἄφορος, λέγεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος τελέως ἄφορος καὶ ἀγεώργητος· «Τὰ κύκλω δὲ (τῶν Μαζάκων) χωρία τελέως ἄφορα καὶ ἀγεώργητα, καίπερ ὄντα πεδινά· ἀλλ' ἐστὶν ἀμμώδη καὶ

Χιωνιάτου Χρονογρ. τομ. 7 σελ. 48. «Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἡ τῶν Καππαδοκῶν χώρα ἐρυμνώδης πᾶσα καὶ τὸ κλίμα τοῦτο ψυχρινόν καὶ δριμύτατον· τότε δὲ καὶ χειμῶνος ἐπιγενομένου κτλ.»

(1) Ἐπιγρ. XXXIV «*Turbidus Argaea seu nive lavit Halys*».

(2) Βιβλ. 3. Κεφ. 2.

(3) Στραβ. ΙΒ. 537.

(4) Στράβ. ΙΒ. 537 «ἀγαθὴ δὲ ἡ πεδιάς ἡ πλείστη» (ἡ πρὸ τῶν Τυανῶν).

(5) Στράβ. ΙΒ. 535. Καταονία, πλατὺ καὶ κοῖλον πεδῖον πάμπορον πλὴν τῶν ἀειθαλῶν.

(6) Στραβ. αὐτόθι. Μελιτηνὴ πᾶσα ἡμέραις δένδροις νατάφυτος μόνη τῆς ἄλλης Καππαδοκίας.

(7) Στραβ. Β. 74. Βαγαδανία πεδῖον ἐξαισιον μεταξὺ πίπτον τοῦ τε Ἀργαίου ὕρου καὶ τοῦ Ταύρου.

(8) ΙΒ. 540.

ὑπόπετρα (1)· Ἐν τούτοις τὸ ἡφαιστειῶδες τοῦτο ὑψίπεδον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος μέχρι σήμερον σημαντικὴν φαίνεται παθὸν ἀλλοίωσιν, ὡς ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἐπομένης περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος· «καὶ τὰ κύκλω δὲ χωρία τελείως ἀφορα καὶ ἀγεώρητα... μικρὸν δ' ἔτι προιοῦσιν καὶ πυρίλυπτα πεδία καὶ μεστὰ βόθρων πυρὸς ἐπὶ σταδίους πολλούς, ὥστε πόρρωθεν ἡ κομιδὴ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ τὸ δοκοῦν δὲ πλεονέκτημα παρακείμενον ἔχει κίνδυνον· ἀξύλου γὰρ ὑπαρχούσης σχεδὸν τι τῆς συμπίσεως Καππαδοκίας, ὃ Ἀργαῖος ἔχει παρακείμενον δρυμόν, ὥστε ἐγγύθεν ὁ ξυλισμὸς πάρεστιν, ἀλλ' οἱ ὑποκείμενοι τῷ δρυμῷ τόποι καὶ αὐτοὶ πολλαχοῦ πυρὰ ἔχουσιν, ἅμα δὲ καὶ ὑφιδροὶ εἰσι ψυχρῶ ὕδατι, οὔτε τοῦ πυρὸς οὔτε τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκκλύπτοντος, ὥστε καὶ ποᾶζειν τὴν πλείστην· ἔστι δ' ὅπου καὶ ἐλώδες ἔστι τὸ ἔδαφος καὶ νύκτωρ ἐξάπτονται φλόγες ἀπ' αὐτοῦ· οἱ μὲν οὖν ἔμπειροι φυλλαττόμενοι τὸν ξυλισμὸν ποιοῦνται, τοῖς δὲ πολλοῖς κίνδυνός ἐστι, καὶ μάλιστα τοῖς κτηνέσιν, ἐμπίπτουσιν εἰς ἀδήλους βόθρους πυρὸς» (2). Καὶ πάλιν· «πλαταμῶνες γὰρ εἰσιν, ἀφ' ὧν τὴν λιθείαν ἔχειν ἀφθονον συμβαίνει τοῖς Μαζακηνοῖς πρὸς τὰς οἰκοδομίας· καλυπτόμεναι δ' ὑπὸ τῶν ὑδάτων αἱ πλάκες ἀντιπράττουσι· καὶ ταῦτα δ' ἔστι τὰ ἐκὴ πανταχοῦ πυρίληπτα». Ἰσχυρὸς τοῦ λατομείου, ὅπερ ἐν μέρει καθίστατο δύσχρηστον ὑπὸ τῶν ἐλῶν τοῦ Μέλανος, ἡ γῆ τῶν Μαζακηνῶν πηρεῖχε καὶ ξύλον καὶ χόρτον ἀφθονον (3) πρὸς διατροφήν τῶν ἀρίστων ἵππων, οὓς εἶχον οἱ Μαζακηνοὶ (4)· ἡ Καππαδοκία ἐν γένει λέγεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀγαθὴ καρποῖς, μάλιστα δὲ σίτῃ καὶ βοσκήμασι παντοδαποῖς (5)· ἔλαιον

(1) IB. 538.

(2) IB. 538.

(3) IB. 539. «Τῶν ξύλων ἐχόντων ἅμα καὶ λίθον πρὸς τὰς οἰκοδομίας καὶ χόρτον, οὗ πλείστοι ἐδέοντο κτηνотροφούντες».

(4) Claud. Ser. Reg. v. 190.

(5) IB. 540. Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖο

δὲ παρῆγεν ἡ Μελιτηνὴ, τῆς ὁποίας καὶ ὁ Μοναρίτης καλούμενος οἶνος ἦτον ἐνάμιλλος τοῖς ἑλληνικοῖς. Καὶ ἡ Φανάροια ἦτον ἐπίσης ἐλακίφυτος καὶ εὖρινος· τὴν δὲ εὐφορίαν τῆς Θεμισκύρας περιγράφει ὁ Στράβων ὡς ἐξῆς (2). «Διὰ δὲ τοῦτο εὐδροσόνεστι καὶ ποάζον τὸ πεδίον τοῦτο τρέφειν ἀγέλας βοῶν τε ὁμοίως καὶ ἵππων δυνάμενον, σπόρον δὲ πλεῖστον δέχεται τὸν ἐκ τῆς ἐλύμου καὶ κέγχρου, μᾶλλον δὲ ἀνέκλειπτον· αὐχμοῦ γάρ ἐστι κρείττων ἡ εὐοδρία παντός, ὥστ' οὐδὲ λιμὸς καθικνεῖται τῶν ἀνθρώπων τούτων οὐδ' ἄπαξ· τοσαύτην δ' ὀπώραν ἐκδίδωσιν ἡ παρόρειος τὴν αὐτοφυῆ καὶ ἀγρίαν σταφυλῆς τε καὶ ὄχνης καὶ μήλου καὶ τῶν καρυωδῶν, ὥστε κατὰ πᾶσαν τοῦ ἔτους ὥραν ἀφθόνως εὐπορεῖν τοὺς ἐξιόντας ἐπὶ τὴν ὕλην, τοτὲ μὲν ἔτι κρεμασμένων τῶν καρπῶν ἐν τοῖς δένδροις, τοτὲ δ' ἐν τῇ πεπτωκυῖα φυλλάδι καὶ ὑπ' αὐτῇ κειμένων βαθεῖα καὶ πολλὴ κεχυμένη· συχναὶ δὲ καὶ θῆραι παντοίων ἀγρευμάτων διὰ τὴν εὐπορίαν τῆς τροφῆς». Καὶ ἡ τῶν Ἀμασέων χώρα λέγεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος «πολὺ πασῶν πλείστη καὶ ἀρίστη» (3), ἐπίσης ἡ Γαζηλωνῖτις «εὐδαίμων καὶ πάμφορος χώρα». Ἐν τῇ Γαζηλωνίτιδι ὑπῆρχε καὶ προβατεία ὑποδιφθέρου καὶ μαλακῆς ἐρέας (4). Ἐν τῇ Ξιμηνῇ (Τσαγιάνκιόι) ὑπῆρχον πλούσια ἀλατωρυχεῖα, ἀφ' ὧν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὁ ποταμὸς Ἄλως ἔλαβε τὸ ὄνομα. Οἱ Καππαδοκαὶ ἐχρῶντο ἅλατι οὐ μόνον ἐκ γῆς ὀρυσσομένην ἀλλὰ καὶ ἐκ λίμνης ἐξαγομένῃ (5). Ἐκ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας ἐξήγετο καὶ ἡ λεγομένη Σινωπικὴ μίλτος, ἐνάμιλλος τῇ Ἰβηρικῇ, Σινωπικῇ κληθεῖσα, διότι ἐκεῖθεν συνειθίζον οἱ ἔμποροι νὰ κατὰγωσιν αὐτήν, πρὶν νὰ φθάσῃ τὸ ἐμπόριον τῶν Ἐφεσίων, μέχρι Καππαδοκίας. Ὑπῆρχε δὲ καὶ τόπος λίθου λευκοῦ ὁμοιάζοντος

(1) IB'. 536.

(2) IB'. 548.

(3) Aὐτόθι 512.

(4) Aὐτόθι 547.

(5) Πλιν. 31, 82. 31, 84, 34, 142 καὶ 31, 39.

τῷ ἐλέφαντι κατὰ τὸ χρῶμα, ἐκφέροντος ἀκόνας τινὰς οὐχὶ μεγάλας, ἐξ ὧν τα λαβία τοῖς μαχαιρίοις κατεσκειύζον. Πλησίον τῆς Γαλατικῆς Καππαδοκίας (ἐν τῇ Τιμωνίτιδι Καππαδοκίᾳ) ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τῶν μεταλλευτῶν τοῦ Ἀρχελαίου, (τελευταίου βυσιλέως τῆς Καππαδοκίας), πλάκες χρυστάλλου καὶ δυνυχίτου λίθου (1). Πρὸς τούτοις ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπῆρχε καὶ ἀλαβαστρίτης καὶ κατοπτρίτης λίθος, ἐτι δὲ καὶ λίθος τις ὥστε καὶ ὀρέπτης διαφανῆς, Καππαδοκία καλούμενος (2). Βασιλεύοντος τοῦ Νέρωνος ἀνεκαλύφθη ἐν Καππαδοκίᾳ λίθος ἔχων μαρμάρου στερεότητα καὶ διαφανῆς, φεγγίτης κληθεῖς· ἐκ τούτου ὠκοδόμησεν ὁ Νέρων τὸν Σήιον κληθέντα ναόν (3). Ἡ Καππαδοκία παράγει καὶ πολλὰ ὠφέλιμα εἰς τὴν ἰατρικὴν χόρτα, μνημονευόμενα ὑπὸ τοῦ Πλινίου· ἀδαμαντίδα, οὕτω καλουμένην διὰ τὸ ἄτριπτον αὐτῆς (ἐκαλεῖτο δὲ καὶ θηριόναρκον) (4)· ἄλλο χόρτον φερόμενον εἰς τὰς ὄχθας τῶν χειμάρρων, ἀμβροσίαν ὑπὸ Καππαδοκῶν καλούμενον, ὑπ' ἄλλων δὲ ἀρτεμισίαν, καὶ χρησιμεύον εἰς θεραπείαν τῶν ὀρθοπνοϊκῶν· ἐκ τοῦ χόρτου τούτου κατεσκεύαζον στεφάνους οἱ Καππαδόκες· τὸ πολεμῶνιον, ὑπὸ τῶν Καππαδακῶν χιλιόδυναμον καλούμενον καὶ τὰ ζίζυφα τὰ Καππαδόκια (5). Περὶ τινος Καππαδοκίας χώρας, Πέτρας καλουμένης, λέγει ὁ Θεόφραστος (6) «τῆς γοῦν Καππαδοκίας ἐν χωρίῳ τινὶ τῷ καλουμένῳ Πέτρᾳ καὶ τεσσαράκοντα ἔτη διαμένειν φασὶ γόνιμα καὶ χρήσιμα πρὸς σπóρον, εἰς δὲ τὴν σίτησιν ἐξήκοντα ἡ ἐβδομήκοντα· τὸ γὰρ ὅλον οὐ κόπτεσθαι· τὰ δὲ ἱμάτια καὶ τὴν ἄλ-

(1) Στράβ. 1Β'. 540.

(2) Πλίν. 35, 31 καὶ 39 152.

(3) Ὁ αὐτὸς 36, 163.

(4) Ὁ αὐτὸς 24, 102.

(5) Ὁ αὐτὸς 27, 31. 25, 28 καὶ 21, 54.

(6) Περὶ φυτῶν ἱστορ. Βιβλ. Η'. 11, 5. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι πιθανῶς ἡ Πιμωλίσση, διότι αὕτη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καλεῖται Πέτρα ἡ Πιμωλίσση.

διανεμημένη εἰς δύο σατραπείας, αἵτινες κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους ὑψώθησαν εἰς δύο ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων κράτη. Τὸ πλημμελὲς τῆς παραδόσεως ταύτης θὰ δηλωθῇ κατὰ τὴν ἀρήγησιν τῆς ἱστορίας τῆς Καππαδοκίας. Ἐνταῦθα ρητέον ἀπλῶς, ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς Ἡρόδοτος, Ξενοφῶν καὶ Κτησίας μνημονεύουσι μιᾶς μόνης Καππαδοκίας· καὶ ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίης ἡ Καππαδοκία πᾶσα ὡς μία ἐπαρχία ἐδόθη τῷ Εὐμένει. Πρῶτον δὲ μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν Μακεδόνων (301 π. Χ.) καὶ τὴν ἀνίδρυσιν ἀνεξαρτήτου Καππαδοκικοῦ κράτους βλέπομεν τὴν Καππαδοκίαν διηρημένην ὑπὸ δύο δυναστείας. (2) Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἐκάτερον τῶν κρατῶν τούτων ὑποδιηρέετο εἰς πολλὰς ἐπαρχίας ἢ στρατηγίας, περὶ ὧν ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα διὰ βραχέων.

§ 43.

α. Μεγάλη Καππαδοκία.

Καθ' οὓς χρόνους ἡ Μεγάλη Καππαδοκία ἀπετέλει ἴδιον ἀνεξάρτητον κράτος, διηριῖτο εἰς 10 ἐπαρχίας ἢ στρατηγίας, ἧτοι Μελιτηνήν, Καταονίαν, Σαργαρυτηνήν, Λουηανσηνήν, ταύτας πρὸς ἀν. τοῦ Ἀντιταύρου ἧτοι ἐν τῇ ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου Καππαδοκίᾳ· ἔτι δὲ Κιλικίαν, Τυχνίτιδα, Γαρσαυρίτιδα, Σαραυηνὴν Χαμμηνηνὴν καὶ Μοριμηνήν ἐν τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Καππαδοκίᾳ· τούτων πέντε μὲν ἔκειντο πρὸς τῷ Ταύρῳ (ἧτοι ἐνθεν

(1) IB. 534.

(2) Καὶ ὁ Διόδωρος, ἐξ οὗ μανθάνομεν τὰ πλεῖστα τῆς ἐπὶ τῶν Περσῶν ἱστορ. τῆς Καππαδοκίας, μιᾶς μόνης Καππαδοκίας μνημονεύει· ὁ δὲ Ἀππιανὸς λέγει ῥητῶς « οἱ Καππαδοκίας Βασιλεῖς ἔσθ' ὅτε μοι δοκοῦσι διελεῖν τὴν ἀρχὴν καὶ οἱ μὲν τοῦ Πόντου κατασχέειν οἱ δὲ Καππαδίαις ». (Ἀππ. Μισθ. Κερ. 9). Δὲν γινώσκομεν κατὰ πόσον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀνωτέρω διαιρέσεις ἡ Μεγάλη ἢ Μεζζὼν καὶ ἡ Μικρὰ ἢ Ἐλάσσον Καππαδοκία τοῦ Στεφάνου Βούζαντιου.

καὶ ἔνθεν τοῦ Ταύρου, Μελιτηνῇ, Καταονίᾳ, Κιλικίᾳ, Τυαντίτις, Γαρσαυρίτις), πέντε δὲ λοιπαὶ ὅλως ἐκτὸς τοῦ συστήματος τοῦ Ταύρου. (1)

Μελιτηνῇ. Ἡ ἀνατολικωτάτη χώρα τῆς Καππαδοκίας ἦν ἡ Μελιτηνῇ ὁμορος τῇ Κομμαγενῇ τῆς Συρίας (πρὸς Ν.) καὶ τῇ Μεγάλῃς Ἀρμενίᾳ (πρὸς Ἀν.), ἀφ' ἧς ἐχωρίζετο διὰ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. ἦτο δὲ, ὡς εἴρηται, ἡ εὐφορωτάτη χώρα τῆς Μεγάλῃς Καππαδοκίας· ὁ Στράβων οὐδεμιᾶς πόλεως τῆς στρατηγίας ταύτης μνημονεύει. Ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Πτολεμαῖος ὁμοως μνημονεύουσι πολλῶν πόλεων, ὧν σημαντικώτεραι ἦσαν ἡ Μελίτη, οὐχὶ μακρὰν τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου κειμένη, καὶ ἡ παρὰ τοὺς καταρράκτας τοῦ Εὐφράτου ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Συρίας κειμένη Κλαυδιούπολις,

Καταονίᾳ. (2) Πρὸς Δ. τῆς Μελιτηνῆς ἐξετείνεται τὸ πλατὺ καὶ κοῖλον πεδῖον τῆς Καταονίας, περικλειόμενον πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀμανοῦ, ἀποσπάσματος τοῦ Κιλικίου Ταύρου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀντιταύρου. Περίφημος πόλις τῆς Καταονίας ἦτο τὰ ἐντὸς τῶν στενῶν καὶ βαθύων αὐλῶνων τοῦ Σάρρου κείμενα Κόμανα (Κόμανα Καππαδοκικά ἢ τῆς ἀνω Καππαδοκίας)· ὑπῆρχον δὲ καὶ φρούρια ἐρυμνά ἐπὶ τῶν ὀρέων Ἀζάμορα καὶ Δάσταρκον, περιβρεόμενον ὑπὸ τοῦ Καρμάλα ποταμοῦ. Πρὸς Β. τῆς Καταονίας καὶ τῆς Μελιτηνῆς ἐξετείνοντο αἱ στρατηγίαι Σαργαραυστηνῇ καὶ Λουηανσηνῇ, ὧν ἡ πρώτη εἶχε πολύχμιον Ἡρπα καλούμενον. (3)

(1) Στράβ. ΙΒ'. 534. "Ὅλως πλημμελῆ καὶ ἀντιφατικὰ πρὸς ταῦτα εἶναι τὰ ἐν τῇ ἐπιτομῇ τοῦ Στράβωνος λεγόμενα, «ὅτι τὴν Καππαδοκίαν εἰς δύο μέρη διαιροῦσιν, ὧν τὴν μὲν μεγάλην φασὶν ἀφορίζομένην τῷ Ταύρῳ, τὴν δὲ μικρὰν καὶ Ποντοκαππαδοκίαν, καὶ αὐτῶν ἑκάστη εἰς πέντε στρατηγίας ἐνεμήθη, ἡ μὲν μεγάλη κτλ.»

(2) Καταονία ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο πᾶσα ἡ ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου Καππαδοκία, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Μελιτινῆς, ἀπὸ τοῦ ἔθνους τῶν κατοικοῦντων αὐτὴν Καταόνων.

(3) Ἐν ταῖς στρατηγίαις ταύταις, ὡς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς, ὁ Πτο-

Κιλικία. Αἰ ὀνομαστόταται τῶν πρὸς Δ. τοῦ Ἀντιπ. στρατηγῶν ἦσαν ἡ Κιλικία καὶ ἡ Τυανίτις· ἡ Κιλικία περιέλαμβανε τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ἀργαίου καὶ μέρος τοῦ πρὸς Ν. αὐτοῦ ἐκτεινομένου Βαγαδανικοῦ ὑψιπέδου, ἔχουσα πόλιν ἀξιόλογον Μάζακα (Εὐσέβειαν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ καὶ Καισάρειαν βραδύτερον κληθεῖταν), μητρόπολιν τοῦ ἔθνους καὶ πρωτεύουσαν τῆς Μεγάλῃς Καππαδοκίας μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Καππαδοκίας εἰς δύο κράτη. Καὶ ὁ Ἀργος, ἔρουμα ὑψηλὸν πρὸς τῷ Ταύρῳ (βραδύτερον Ἀργειούπολις, ἀνῆκεν εἰς τὴν στρατηγίαν ταύτην· ἄλλαι πόλεις ἤττονος λόγου ἀξίαι ἦσαν Κύβιστρα (Καραϊσάρ), Ἐβάγγην, Ἀρχαλλὰ (Ἐρκελῆτ).

Τυανίτις. Πρὸς Ν. τῆς Κιλικίας ἐξετείνετο ἡ στρατηγία Τυανίτις, ἔχουσα πόλιν περίφημον τὰ Τύανα (Κλισιὰ Χισσάρ, Δάνα παρὰ Ξενοφῶντι ἢ Θόανα), Εὐσέβειαν τὴν πρὸς τῷ Ταύρῳ βραδύτερον κληθεῖσαν, πατρίδα Ἀπολλωνίου τοῦ φιλοσόφου. Οὐ μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης ἔκειντο καὶ τὰ πόλιστα Καστάβαλα καὶ Κύβιστρα (Ἐρεγλι) παρὰ τὰς ὑπώρειας τοῦ Κιλικίου Ταύρου (1). Τῆς στρατηγίας ταύτης ἦτο καὶ τὸ φρούριον Νῶρχ ἢ Νηροσσός (Νιγδη).

Γαρσαυρίτις. Πρὸς Β. τῆς Τυανιτίδος καὶ πρὸς Δ. τῆς Κιλικίας ἦτον ἡ ἐσχάτη πρὸς δυσμὰς στρατηγία τῆς Καππαδοκίας Γαρσαυρίτις, ἔχουσα χωρόπολιν Γαρσαύρα ἐπὶ τῶν Λυκαονικῶν ὀρίων, ὑπάρξασαν ἀρχαιότατα μητρόπολιν τῆς χώρας (τῆς Καππαδοκίας).

Μοριμηνή. Πρὸς Β. τῆς ῥιθείτης στρατηγίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀλφους, ἦτον ἡ στρατηγία Μοριμηνή, ἔχουσα πόλεις

λεμαῖτις καὶ ὁ Πλίνιος μνημονεύουσι πλῆθους πόλεων, περὶ ὧν γενήσεται λόγος ἐν τῇ τοπογραφίᾳ τῆς Καππαδοκίας. Ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ περιγραφῇ ἀκολουθοῦμεν ἰδίως τὸν Στράβωνα.

(1) Αἱ πόλεις αὗται δὲν ἔπλεον ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ Καππαδοκικὸν κράτος, παραρτηθεῖσαι ἐπὶ τῶν τελευταίων βασιλέων καὶ ἀποτελέσασαι ἰδίαν πινὰ ἐνδεχέτην στρατηγίαν.

ἀξιολόγους Παρνασσὸν καὶ Βήνασα, περίφημον διὰ τὸν ναὸν τοῦ Βηνασίου Διός.

Σαραυηνή καὶ Χαμαμηνή. Πρὸς Β. τῆς Κιλικίας καὶ τοῦ μέσου Ἄλυσος ἦτον ἡ στρατηγία Σαραυηνή· μεταξὺ δὲ ταύτης καὶ τῆς Μοριμηνῆς ἡ Χαμαμηνή· οὐδετέρα τῶν στρατηγιῶν τούτων εἶχεν ἀξιολογόν τινα πόλιν.

§ 14

Ποντικὴ Καππαδοκία.

Ὅριον μεταξὺ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας καὶ τοῦ Πόντου ἀπετέλει, ὡς εἴρηται, ὀρεινὴ τις παράλληλος τῷ Ταύρῳ ἀρχομένη ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἀκρῶν τῆς Χαμαμηνῆς καὶ διήκουσα μέχρι τῶν ἀνατολικῶν τῆς Λουηανστηνῆς. Ἡ Ποντικὴ δὲ Καππαδοκία συνέκειτο ἐκ τῶν ἐξῆς χωρῶν.

Γαζηλωνίτις. Ἡ πρώτη πρὸς ἀν. τοῦ Ἄλυσος χώρα τοῦ Πόντου ἐκαλεῖτο Γαζηλωνίτις (Πάφρα), χώρα πεδινὴ εὐδαίμων καὶ πάμφορος, τῆς ὁποίας ἐπὶ τοῦ Στράβωνος τὸ ἥμισυ ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ἀμιτηνοὺς· οὐδεμιᾶς ἐν Γαζηλωνίτιδι πόλεως μνημονεύει ὁ Στράβων.

Ἀμισηνή. Πρὸς ἀν. τῆς ῥηθείσης χώρας καὶ τοῦ Λυκάστου ποταμοῦ ἐξεστίνετο ἡ Ἀμισηνή περιλαμβάνουσα τὴν Σαραμηνήν, ἔχουσαν πόλιν ἀξιολογὸν τὴν Ἀμισόν, τὸ Θεμισκύρας πεδῖον καὶ τὴν Σιδηνήν, ἐπὶ τῇ παραλίᾳ τῆς ὁποίας ἦταν αἱ πόλεις Σίδη (Πολεμώνιον παρ' Ἀρρίανῳ καὶ Πλινίῳ), Χάθακα καὶ Φάφρα· τὴν πρὸς εὐσμὰς τῆς Σιδηνῆς παραλίαν τοῦ Πόντου μέχρι Κολχίδος, ἐνθα ἐτελεύτα ἡ Καππαδοκία, ὥκουν Τιβαρηνοί, Χαλδαῖοι καὶ Σάνοι, ὁμόφυλοι τοῖς Καππάδοξι λαοῖ· Ἐπὶ τῇ παραλίᾳ ταύτῃ πόλεις ἀξιολογοὶ ἦσαν ἡ Φαρνακία (Κερασσοῦς) καὶ Τραπεζοῦς.

Φαζημωνίτις. Πρὸς Ν. τῆς Γαζηλωνίτιδος καὶ τῆς Ἀμισηνῆς καὶ πρὸς ἀν. τοῦ Ἄλυσος ἐξεστίνετο ἡ Φαζημωνίτις (Νεαπολί-
Βέροισα

τις βραδύτερον κληθεῖσα), ἔχουσα κωμόπολιν Φαζημῶνα (Μερσιβάν), ἣτις ὑπὸ τοῦ Παμψηίου ἀνέστη εἰς πόλιν μετωνομάσθη Νεάπολις.

Ἀμασέων χώρα. Πρὸς Ν. καὶ ἐν μέρει πρὸς Ἀν. τῆς Φαζημωνιτίδος ἐξετείνετο ἡ τῶν Ἀμασέων χώρα, ἔχουσα πόλιν ἀξιόλογον Ἀμάσειαν, πατρίδα τοῦ Γεωγράφου Στράβωνος, κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἰρεως ποταμοῦ· ἡ τῶν Ἀμασέων χώρα λέγεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος «πολὺ πασῶν πλείστη καὶ ἀρίστη»· περιελάμβανε δὲ τὴν Πιμωλισσηνὴν, Διακοπηνήν, Γαζακηνήν, (ἐνθα ἡ Ἀμάσεια), τὸ Χιλιόκωμον καὶ τὴν Ξιμήνην (ταύτην ἐπὶ τῆς ὁχθῆς τοῦ Ἀλυσ).

Φανάροια καὶ Ζηλῖτις. Πρὸς ἄν τῆς Φαζημῶνος καὶ τῆς τῶν Ἀμασέων χώρας ἐξετείνετο ἡ Φανάροια καὶ ἡ Ζηλῖτις (πρὸς Ν. τῆς Φαναροίας). ἡ Φανάροια ἦτο κοιλὰς ἔχουσα ἀξιόλογον μῆκος καὶ πλάτος περικλειομένη πρὸς Ἀν. ὑπὸ τοῦ Παρυάδρου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Λίθρου καὶ Ὀρλίμου καὶ διαρρέομένη ὑπὸ τῶν συμβαλλόντων ἐνταῦθα ποταμῶν Λύκου καὶ Ἰρεως (1), ἐπὶ τῇ συμβολῇ τῶν ὁποίων ἔκειτο ἡ πόλις Εὐπατορία (κτισθεῖσα ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος), Μαγνόπολις ὕστερον ὑπὸ τοῦ Πομπηίου κληθεῖσα· ἄλλη ἐπίσημος πόλις τῆς Φαναροίας ἦσαν τὰ Κάβειρα, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Μηνὸς Φαρνάκου, (ἡ βραδύτερον Διόσπολις καὶ Σεβαστὴ πιθικῶς δὲ καὶ Νεοκαισάρεια κληθεῖσα). Ἐν Φαναροίᾳ ἦτο καὶ τὸ Καινὸν χωρίον, βράχος ὄχυρός καὶ ἀπότομος ἐξαισίου ὕψους καὶ θαυμαστῶς τετειχισμένος, ἔχων ἐπὶ κορυφῆς πηγὴν ἀναβάλλουσαν ὕδωρ πολὺ καὶ περὶ τὴν βᾶσιν ποταμὸν καὶ φάραγγα βαθεῖαν καὶ διὰ ταῦτα ἀπολιέρκητος. Ἐνταῦθα ἐφύλαττεν ὁ Μιθριδάτης τὰ πολυτιμότεα τῶν κειμηλίων αὐτοῦ. Ἡ πρὸς Ν. τῆς Φαναροίας κειμένη Ζηλῖτις εἶχε πόλιν ἀξιόλογον ἀρχαιοτάτην, τὰ Ζήλα, περίφημον διὰ τὸ ἐνταῦθα ἱερὸν τῆς Ἀνατιίδος.

(1) Ἡ Φανάροια καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος τὸ κράτιστον μέρος τοῦ Πόντου.

Κόμανα τὰ Ποντικά. Πρὸς ἀν. τῆς Φαναροίας ἦτο τὸ ἱερατικὸν Κράτος τῶν Ποντικῶν Κομάνων, ἐνθα ὑπῆρχεν ἡ πόλις Κόμανα, περίφημος ὡς ἡ ἐν τῇ Μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ (Καταονίᾳ) ὁμώνυμος πόλις διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἐνυοῦς ἢ Ἀρτέμιδος Μᾶ, ἧς ἡ λατρεία ἀπὸ τῶν Καππαδοκικῶν Κομάνων μετεδόθη ἐνταῦθα. —

Πρὸς ἀν. τῆς Ζηλίτιδος ἦσαν αἱ χῶραι Μεγαλοπολίτις, ἔχουσιν τὴν Μεγαλόπολιν (τὴν ἔπειτα Σεβάστειαν), Κουλουπηνή καὶ Καμισσηνή ὅμοροι τῇ Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ καὶ παρὰ τὰ ὅρια τῆς Μεγάλῃς Καππαδοκίας.

Ἡ ἀνατολικωτάτη μεσόγειος χώρα τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας ἦτον ἡ Μικρὰ Ἀρμενία, εὐδαίμων ἱκανῶς χώρα, ἐνθα Μιθριδάτης ὁ Εὐπάτωρ κατεσκεύασεν 75 φρούρια, ὧν τὰ ὀνομαστότατα ἦσαν Ὑδαρα, Βασγοιδάριζα, καὶ Σινορίζ.

Εἰς τὴν Καππαδοκίαν περιλαμβάνετο καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Γαλατίας τὸ ἐκτεινόμενον ἐπὶ τῆς ἀν. ὁχθῆς τοῦ Ἀλυοῦ μεταξὺ τῆς χώρας τῶν Ἀμασέων καὶ τῆς Μοριμηνῆς, (Καππαδοκικὴ Γαλατία)· τοῦτο δὲ ἦτο τὸ κράτιστον μέρος τῆς Γαλατίας ἀπάσης· (1)· ὑπῆρχον δ' ἐνταῦθα φρούρια τρία, Ταύτιον, ἐνθα ἦτον ὁ τοῦ Διὸς κολοσσὸς χαλκοῦς καὶ τέμενος αὐτοῦ ἀσυλον, Μιθριδάτιον καὶ Δανάλα. Τὸ Καππαδοκικὸν μέρος τῆς Γαλατίας κατοικεῖτο ὑπὸ τῶν Τροχμῶν Γαλατῶν.

Σημ. Ἀγνωστον πρὸς ποίαν τῶν μνημονευθεισῶν χωρῶν ἀναποκρίνεται ἀκριβῶς ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου μνημονευομένη Πτερίᾳ χώρα τῆς Καππαδοκίας, περὶ ἧς λέγει οὗτος, ὅτι «Κροῖτος ἐπεὶ τε διαβάς (τὸν Ἀλυν) ἀπίκητο τῆς Καππαδοκίας εἰς τὴν Πτερίην ναλεομένην· ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ μάλιστά κη κειμένη...» (2). Ἐπ' ἴσης ἀγνωστον ποῦ ἔκειτο ἡ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως μνημονευομένη πόλις Καππαδοκικὴ τὰ Κρίταλα. —

(1) Στραβ. ΙΒ. 567.

(2) Ἡρ. 1, 76. ἡμῶσις Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροια

Περὶ καταγωγῆς Καππαδοκῶν.

— — —

§ 15. Ἀρχαιότατοι λαοὶ τῆς Καππαδοκίας καὶ καὶ Μικρᾶς

Ἀσίας ἐν γένει. — Φρυγοπελασγοί.

Αἱ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Καππαδοκίας κατοίκων παραδοεῖσθαι ἐκ τῆς ἀρχιότητος εἰδήσεις εἶναι λίαν ἀτελεῖς καὶ συγκεχυμέναι. Τοῦτο προήλθεν ἰδίως ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Πέρσαι καὶ ἐκ τούτων οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν Καππαδοκῶν (τῶν ἄλλως Συρίων ἢ Σύρων, Ἀσσυρίων, Λευκοσύρων καλουμένων), τοῦ λαοῦ δηλονότι ἐκείνου, ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὴν 8ην Π. Χ. ἐκ μετηνάστευταν εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἐκάλεσαν Καππαδόκας πάντας τοὺς τὴν περιγραφεῖσθαι ἤδη χώραν οἰκοῦντας λαούς. Ἐντεῦθεν δὲ οὐ μόνον αἱ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Καππαδοκίας κατοίκων παραδόσεις ἐν μέρει μὲν ἠφανίσθησαν, ἐν μέρει δὲ μετεβιβάσθησαν εἰς τὰς περὶ τῶν ἄλλων ὁμοφύλων ἢ καὶ ὁμωνύμων αὐτοῖς λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπηλύδων, Σύριοι, Ἀσσύριοι, Λευκόσυροι, δι' ὧν συνηθέστατα οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς δηλοῦσι τοὺς Καππαδόκας, ἐνεκα τῆς ἀποδιδομένης αὐτοῖς πλημμελοῦς ἐθνολογικῆς συμμασίας ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς διαφοροὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πλημμελεῖς περὶ τῆς Ἀραμικῆς ἐθεῖον, (ἐπομένως Σημιτικῆς), καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Καππαδοκίας θεωρίας, ἐπικρατοῦσας μέχρι πρὸ μικροῦ, μόλις δὲ ἐπ' ἐσχάτων ἀνατραπέας διὰ γλωσσολογικῶν καὶ ἐθνολογικῶν ἐρευνῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Καππαδόκαι, οἳ δὴ ποτε καὶ ἂν ἦ ἡ περὶ καταγωγῆς αὐτῶν θεωρία, δὲν ἦσαν οἱ ἀρχαιότατοι οὔτε οἱ μόνοι τῆς χώρας ταύτης κάτοικοι, αἱ περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἐρευνᾶ δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν δια-

φώτισιν τῆς Καππαδοκικῆς ἀρχαιολογίας ἢ εἰς τὴν διακρίβωσιν τῶν περὶ αὐτῆς παραδόσεων. Ἐν τοῖς ἐξῆς σκοποῦμεν νὰ διασαφήσωμεν κατὰ τὸ ἐνὸν τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους κατοίκους τῆς Καππαδοκίας ἐκ τῶν περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας παραδόσεων.

Ἡ κυριωτάτη καὶ σχεδὸν ἡ μόνη πηγὴ τῶν παραδόσεων τούτων εἶναι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς. Διότι ἡ ἱερὰ Γραφή, ἡ ἀρχαιοτέρας καὶ μεῖζον ἱστορικὸν κῦρος ἐχούσας διαφυλάξασα παραδόσεις, δίδει μὲν ἱκανὰς πληροφορίας περὶ τῶν κατὰ τὴν δυτικὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένων Ἰαφεθιτικῶν (ἢ ὡς λέγονται σήμερον Ἰνδογερμανικῶν ἢ Ἀρίων λαῶν), ἀλλὰ τὰ ὑπ' αὐτῆς διδόμενα εἰς τοὺς λαοὺς τούτους ὀνόματα τοσεῦτον ἐν πολλοῖς διαφέρουσι τῶν ὑπὸ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος γνωστῶν ἡμῖν ὀνομάτων, ὥστε μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων ἢ ἡ ἐρμηνευτῶν τῆς Γραφῆς οὐχὶ μικρὰ ὑπῆρχε διαφωνία περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ὀνομάτων τούτων. Αἱ νεώταται ἔρευναι τοῦ Bochart καὶ τοῦ Knobel ἐπέχεαν μὲν ἱκανὸν φῶς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλ' οὐχὶ εἰς βαθμὸν τοσεῦτον, ὥστε νὰ ἐξαγάγωμεν ἐξ αὐτῶν θετικὰ συμπεράσματα ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα· τινὲς ἐν τούτοις τῶν Γραφικῶν παραδόσεων συνδυαζόμεναι μετὰ τῶν Κλασσικῶν ἄγουσιν εἰς συμπεράσματα ἱκανῶς ἀξιοσημεδῶτα, ἅτινα δεῖον νὰ μὴ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ.

Μόσχοι καὶ Μοσόχ. Ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς μνημονευμένων υἱῶν τοῦ Ἰάφεθ (ἦτοι γενεαρχῶν τῶν Ἰαφεθιτικῶν λαῶν) ὁ Μοσόχ, Τουβάλ, Γομέρ, ἡ Γαμέρ (μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Θογορμᾶ, Ριφᾶτ καὶ Ἀσκηναῖ), Ἰαβάν, Θιρᾶς, ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων ἐρμηνευτῶν τῆς Γραφῆς ἐθεωρήθησαν ὡς γενεάρχαι τῶν τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ μέρος τῆς ἀπέναντι Ἑλληνικῆς Χερσονήτου οἰκοῦντων Ἀρίων λαῶν (1). Ὑπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Ἰαβάν, Ἀσκηναῖ καὶ Θιρᾶ νοεῦνται ἀναμ.

(1) Ἡ μεγάλη τῶν Ἰαφεθιτικῶν ἢ Ἀρίων λαῶν φυλὴ ἢ ἀπὸ τῶν

φισθητήτως οἱ Ἕλληνες, Ἀσκάνιοι καὶ Θράκες τῶν λοιπῶν ὀνομάτων ἢ ἐρμηνεῖα δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐχερής· τὸν Μοσχὸν δ' Ἰωσήππος (1) καὶ οἱ τοῦτον ἀκολουθοῦντες Ἱερώνυμος καὶ Φιλοστόργιος ἐθεώρησαν γενεάρχην τῶν ἀρχαίων τῆς Καππαδοκίας κατοίκων. Ἐν τούτοις τὸ ὄνομα τιῦτο ἄγει ἡμᾶς ὀρθότερον εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν πηραδόσεων γνωστοὺς Μόσχους ἢ Μοσχηνούς. Κατὰ Ἑλλάνικον καὶ Παλαίφατον οἱ Μόσχοι ὤκουν πρὸς Ν. τοῦ Φάσιδος μεταξὺ Κόλχων καὶ Κερκιδῶν. (2) Καθ' Ἡρόδοτον (3) οἱ Μόσχοι μετὰ τῶν Τιβαρηνῶν, Μακρῶν Χαλύβων καὶ Μοστυνοίκων, ἤτοι λαῶν τὰ βορειανατολικά τῆς Καππαδοκίας οἰκοῦντων, ἀπετέλουν ἓνα νομόν ἐπὶ τοῦ Δαρείου.

Ὁ Στράβων μνημονεύει χώρας Μοσχικῆς μεταξὺ Ἀρμενίας Ἰθρηρίας καὶ Κολχίδος (4). Εἶπομεν ὅτι ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς μεγάλης πρὸς Β. τοῦ Ἀντιταύρου ἐκτεινομένης ὁρεινῆς σειρᾶς

δυτικῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ Ἰρανικοῦ ὁροπεδίου μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐκτεινομένη κατὰ τὰς συνεχεῖς ἀπ' Ἀν. πρὸς Δ. μεταναστεύσεις αὐτῆς δύο ἠκολούθησεν ὁδοῦ, τὴν διὰ τῶν Καυκασίων πυλῶν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν καὶ βόρειαν Εὐρώπην, καὶ τὴν διὰ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ δυτικὰ τῆς Εὐρώπης. Ἡ Μ. Ἀσία ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπῆρξε, φαίνεται, μέγα σταθμὸς τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην μεταβαίνοντων Ἰνδογερμανῶν. Ἰθρηες ὄκουν τὸ πάλαι ἐν Ἀρμενίᾳ, Ἰθρηες ἦσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἰσπανίας· τὴν δὲ τῶν ὁμωνύμων τούτων λαῶν συγγένειαν μαρτυροῦσιν οἱ ἀρχαῖοι (Πλιν. III. 3.). Χάλυβες ὄκουν παρὰ τὸν Πόντον, Χάλυβες καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ. Αἴγυες περὶ τὸν Καύκασον, Αἴγυες περὶ τὰς Ἀλπεῖς· Ἐνετοὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ, Ἐνετοὶ καὶ παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν· Φρύγες ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ· Καυκῶνες καὶ Λέλεγες ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ. Πρόσθετε καὶ τὴν ἀδιαφιλονίκητον συγγένειαν τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Φρυγῶν, καὶ τὰς ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν μύθων ὑποδηλούμενας ὁμοίας σχέσεις μεταξὺ Θεσσαλῶν καὶ Ἀρμενίων.

(1) Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 8.

(2) Στέφανος Βυζ. ἐν λέξει Χαριμάται. Πρὸς καὶ Στράβ. ΙΑ'. 497.

(3) Ἡρόδ. III, 94.

(4) Στράβ. ΙΑ'. 499. «Ἡ δ' οὖν Μοσχικὴ τριμερὴς ἐστὶ, τὸ μὲν

γὰρ ὡς τῆς ἔχουσι Κόλχην, τὸ δὲ Ἰθρηες, τὸ δ' Ἀρμένιοι».

ἐκαλεῖτο πάλαι Μοσχικά ὄρη· ὁ Πλίνιος μνημονεύει Μοσχηνῶν ἐγγυτάτω Ἀρμενίας· ὁ αὐτὸς δὲ λέγει, ὅτι ὁ εἰς τὸν Κῦρον ἐκβάλων Ἰδὴρ ποταμὸς διέρχεται διὰ τῆς χώρας τῶν Μοσχηνῶν (1). Πιθανώτατον δὲ, ὡς εἰκάζει ὁ Knobel (2), ὅτι οἱ Μόσχοι πισθύντες ὑπὸ τῶν ὁμόρων λαῶν, Ἀρμενίων, Ἰδῆρων καὶ Κόλχων, οἵτινες κατέλυσαν τὴν χώραν αὐτῶν, μετηνάστευσαν ἐν μέρει εἰς τὴν ἐγγὺς Καππαδοκίαν καὶ συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης. Ἄλλως ἢ παράδοσις τοῦ Ἰωσήπου καὶ τῶν ἄλλων, ὅτι οἱ Καππαδοκαὶ ἐκαλοῦντο πρότερον Μοσχηνοὶ ἔλκοντες τὸ γένος ἀπὸ Μοσὸχ, στηρίζεται ἐπὶ πλημμελοῦς τινος συνδυασμοῦ τῶν ὀνομάτων Μοσὸχ καὶ Μάζακα.

Τουβάλ. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ Μοσὸχ συνδέεται μετὰ τοῦ Τουβάλ, γενεάρχου κατὰ τὸν Ἰωσήππον τῶν Ἰδῆρων, (νοητέον τῶν Ἰδῆρων τῆς Ἀρμενίας), ὁμόρων τοῖς Μόσχοις· οἱ νεώτεροι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο νοοῦσι τοὺς Τιβαρηνούς, οἵτινες ἄκουον κατὰ τὰ βορειανατολικά παράλια τῆς Καππαδοκίας καὶ ἐπὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας ὑπήγοντο εἰς τὸν αὐτὸν νομὸν μετὰ τῶν Μόσχων.

Γαμέρ καὶ Καμίρ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Γαμέρ (ἀδελφοῦ τοῦ Μοσὸχ, Ἰαβάν, Θιρᾶ καὶ Μαδάι) καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Θογορμᾶ Ῥιφάτ καὶ Ἀσκηνᾶ νοητέον βεβαίως οὐχὶ ἀπλῶς ἓνα λαὸν, ἀλλὰ μίαν σημεντικὴν μερίδα τῆς Ἀρίας φυλῆς ὑποδιαιρουμένην εἰς τρεῖς ὁμοφύλους λαούς· ἡ χώρα τοῦ Γομέρ θεωρητέα ὡς ἡ ἀρχαιοτάτη, ἐπομένως ἡ ἀνατολικωτάτη τῶν ὑπὸ

(1) πλιν. VI, 28.

(2) Die Völkertafel der Genesis. Mesech.

(2) Ἰωσ. Ἰουδ. Ἀρχ. Βιβλ. Α. κεφ. 6. «Καὶ Μοσχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μοσὸχ κτισθέντες Καππαδοκαὶ μὲν ἄρτι κέκληνται, τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυνται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἐτι καὶ νῦν Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνῆναι δυναμένοις αὐτῷ ποτὲ προσαγορευθῆναι πᾶν τὸ ἔθνος». Φιλοστόργ. IX. 42 «Μάζα κατὰ πρῶτον ἐκαλεῖτο ἡ Καϊσάρεια ἀπὸ Μοσὸχ τοῦ Καππαδοκῶν γενεάρχου ἔλκυσαν μὲν τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ Περωνόμου Quaestiones in Genesis 49, 31. Βέροια

τῶν λαῶν τούτων οἰκουμένων χωρῶν. Κατὰ τὸν Ἰώσηππον ὁ Γομέρ εἶναι γενεάρχης τῶν ἀρχαίων τῆς Γαλατίας κατοίκων, χώρας δηλονότι μεταξὺ Καππαδοκίας, Φρυγίας καὶ Παφλαγονίας κειμένης, τῶν δὲ υἱῶν αὐτοῦ ὁ μὲν Θογορμὰ τῶν Φρυγῶν, ὁ δὲ Ριφάτ τῶν Παφλαγόνων. Τουναντίον ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ τοῦ Ἰεζεκιήλ Ἑλλήν Σχολιαστῆς (1) ὑπὸ μὲν τὸν Γομέρ νοοῦσι τοὺς Καππαδόκας, ὑπὸ δὲ τὸν Θογορμὰ τοὺς Ἀρμενίους. Ἡ διαφωνία αὕτη δὲν εἶναι σημαντική, ἅμα ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἐν ταῦθα οὔτε Φρυγία οὔτε Καππαδοκία οὔτε Ἀρμενία νοοῦνται κατὰ τὰ ἱστορικά αὐτῶν ὅρια ἢ κατὰ τοὺς ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις οἰκοῦντας αὐτάς λαούς. Φρύγες εἶναι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι οὐ μόνον τῆς Φρυγίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Ἀρμενίας. Θογορμὰ Ριφάτ καὶ Ἀσκηναῖς εἰσὶν υἱοὶ τοῦ Γομέρ, ἤτοι ὑποδιαιρέσεις τῆς φυλῆς Γομέρ. Θὰ προσπαθῇσωμεν περαιτέρω ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι ἡ φυλὴ αὕτη ἦτον ἡ τῶν Φρυγῶν καὶ ὅτι ἡ ἀρχαιότερα χώρα τῶν Φρυγῶν ἦτον ἡ Ἀρμενία. Τὸ ὄνομα Γομέρ δύναται νὰ συνδυασθῇ μετὰ τοῦ Καμίρ· οὕτω δὲ καλοῦντι οἱ Ἀρμένιοι τοὺς Καππαδόκας (2), ἰδίως δὲ χώραν τῶν Καμίρων καλοῦσι τὴν περὶ τὰ Μάζακα χώραν (3). Κατὰ τινα δὲ Ἀρμένιον Ἱστορικόν, ἀπὸ τοῦ Γομέρ υἱοῦ τοῦ Ἰάφεθ, ἡ ὑπ' αὐτοῦ οἰκηθεῖσα χώρα ἐκλήθη Καμίρ. Φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι ἡ ἀρχικὴ χώρα τῶν Καμίρων ἦτον ἀνατολικωτέρα τῆς Καππαδοκίας, ἐν αὐτῇ τῇ Ἀρμενίᾳ ἕνεκα δὲ τῆς πρὸς δυσμὰς μεταναστεύσεως οἱ Ἀρμένιοι μετεβίβασαν τὸ ὄνομα εἰς τοὺς δυτικούς ὁμόρους αὐτῶν Καππαδόκας (4). Θογορμὰ καὶ

(1) Κατὰ τὸν Ἑλληνα τοῦ Ἰεζεκιήλ Σχολ. Κατὰ μὲν τινος νοοῦνται Ἀρμένιοι καὶ Ἰόηρες, κατὰ δὲ ἑτέρους Καππαδόκαί καὶ Γαλάται.

(2) Εὐσέβ. χρόν. Ἀρμέν. Τόμ. Β'. σελ. 42.

(3) Μωσῆς Χορην. Κεφ. Ζ'. § 80.

(4) Οἱ Ἀρμένιοι ἱστορικοὶ θεωροῦσι γενεάρχην αὐτῶν τὸν Καῖκ, υἱὸν τοῦ Θογορμὰ, ἐγγόνου τοῦ Θιρᾶ, υἱοῦ τοῦ Γομέρ. Ἡ σύγχυσις αὕτη καὶ διαστρόφη τῆς Γραβιτῆς παραδόσεως προῆλθεν ἐκ τοῦ βεβιασμένου συνδυασμοῦ τῆς Γραβιτῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἐθνικῶν παραδό-

Τροχμοί. Αἱ περὶ τοῦ Θογορμά, υἱοῦ τοῦ Γαμέρ, γινώμῃ τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν δὲ εἶναι ἀντιφατικαὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς Φυλετικῆς συγγενείας τῶν Φρυγῶν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους, ἥτις θ' ἀποδειχθῇ περαιτέρω. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Bochart δι' ἰσχυρίσθη, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο νοοῦνται αὐτοὶ οἱ Καππαδόκαι (1), στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος χωρίου τοῦ Ἰεζεκιήλ (27, 18) «Ἐξ οἴκου Θογαρμά ἵπποι καὶ ἱππεῖς καὶ ἡμίονοι ἔδωκαν τὴν ἀγοράν σου». Περὶ τῶν περιφήμων ἵππων, ἱππέων καὶ ἡμιόνων τῆς Καππαδοκίας ὠμιλήσαμεν ἤδη ἀνωτέρω. Ἀλλὰ καὶ Φρυγία ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὐχ' ἥττον περίφημος διὰ τοὺς ἵππους της. (2) Καὶ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Bochart καὶ αἱ τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν, καὶ αὕτη ἡ τῆς Γραφῆς παράδοσις θεωροῦσα τὸν Θογορμά υἱὸν τοῦ Γαμέρ, ὁμοφωνοῦσι κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ ἔθνος τοῦ Θογορμά ὥκει πλησίον τοῦ Γαμέρ καὶ ἦν ὁμόφυλον αὐτῷ. Ἐθνολογικόν τι ὄνομα, τὸ τῶν Τροχμῶν Γαλατῶν (ἢ Τρογμῶν ἢ Τροκμηνῶν), ἔχον πιθανὴν συγγένειαν πρὸς τὸ Θογορμά ἢ Θρίγγαμον (κατὰ Ἰώσηππον), προσδιορίζει ἴσως τὴν χώραν τοῦ Θογαρμά, Αἱ κατὰ τὴν 3ην Π. Χ. ἐκ. εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν εἰσβαλόντες Γαλάται μετὰ πολλὰς ἐπιδρομὰς κατεστάθησαν μονίμως μετὰξὺ Φρυγῶν, Παφλαγόνων καὶ Καππαδοκῶν. Οἱ Γαλάται οὗτοι διηροῦντο εἰς τρεῖς φυλὰς, Τεκτόσαγας, Τολιστοβωγίους καὶ Τροκμούς· οἱ Τεκτόσαγας κατὰ Στράβωνα ἐκλήθησαν οὕτω ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Κελτικῇ ὁμωνύμου ἔθνους (3), ἐν ᾧ αἱ δύο ἄλλαι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀρχηγῶν. Εἶναι δὲ σὺν ἡμεῖς τοῖς ἀρχαίοις νὰ παράγωσι τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα ἀπὸ ἡρώων ἐπωνύμων ἢ ἀρχηγῶν, ὁσάκις δὲν γινώσκουσιν ἄλλην ἐξή-

σεων τῶν Ἀρμενίων. Φαίνεται δὲ, ὅτι ἐν Ἀρμενίᾳ ἐγένετο ἀρχαιότατα συγχώνευσις τῶν πρώτων τῆς χώρας κατοίκων (Φρυγοαρμενίων) μετὰ ἐπαύκου τινὸς φυλῆς τῶν Χαίτ.

(1) Bochart. Phalec. σελ. 194.

(2) Claud. Ser. Reg. v. 194.

(3) Στραβ. ΙΒ' 567.

γησιν τοῦ ὀνόματος (1). Πιθανώτερον δέ, ὅτι οἱ Γαλάται ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς χώρας, ἐνθα ὤκησαν· αὕτη δὲ ἦτο ἡ Γαλατικὴ λεγομένη Καππαδοκία, ἡ ἀρίστη τῶν ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καταληφθεισῶν χωρῶν. Τὸ ὄνομα τῆς ἄλλως Τρογμάδος καλουμένης ταύτης χώρας φαίνεται ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ Θογορμά. Αἱ δὲ τὴν ἀγοράν τῆς Τύρου διδοῦσαι ἡμίονοι τοῦ Θογορμά φαίνεται, ὅτι εἶναι αἱ περίφημοι Γαλατικαὶ (2) ἡμίονοι.

Ῥηφάτ ἢ Ῥήβαντες ἢ Ῥηβαῖοι. Δεύτερος υἱὸς τοῦ Τομέρ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Θογορμά εἶναι ὁ Ῥηφάτ. Ἡ γνώμη τοῦ Ἰωσήπου θεωροῦντος αὐτὸν γενεάρχην τῶν Παφλαγόνων φαίνεται ἐπιβεβαιουμένη καὶ ὑπὸ τῶν κλασσικῶν παραδόσεων, ἐν αἷς μνημονεύονται οὐ μόνον Ῥήβας ἢ Ῥηβαῖος ποταμὸς μεταξὺ Παφλαγονίας καὶ Βιθυνίας, ἀλλὰ καὶ χώρα Ῥηβαντία καὶ Ῥηβαῖοι κάτοικοι (3).

Ἀσκηναῖς καὶ Ἀσκάριοι. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσκυνᾶ, τρίτου

(1) Καὶ ἄλλως δὲ ἡ τοῦ Στράβωνος παραδῶσις δὲν εἶναι ἀκριβής· οἱ ἀρχηγοὶ τῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν εἰσβαλλόντων Γαλατῶν κατὰ Μέμνονα καὶ Λίβιον ἐκαλοῦντο Λεονάριος καὶ Λουτάρης, ἐπομένως δὲν ἦσαν ἐπώνυμοι ἀρχηγοὶ τῶν Τολιστοβωγίων καὶ Τροκμῶν· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τοπικὸν ὄνομα Τροκμάς ἢ Τρογμάς, (Τροκμάδος ἢ Τρογμάδος ἐπίσκοπος μνημονεύεται μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐν Χαλκηδὼνι συνόδου), δείκνυσι πιθανῶς, ὅτι τ' ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς τοὺς Γαλάτας ἀπὸ τῆς καταληφθείσης ὑπ' αὐτῶν χώρας καὶ ἐπομένως εἶναι ἀρχειότερον τῆς εἰςβολῆς.

(2) Ὁ Lagarde ὑπὸ τὸν Θογορμά νοεῖ τοὺς Τεύθραντας, παναρχαίους κατοίκους τῆς Μυσίας (Τευθρανίας)· συγγενέστερον τῷ ὀνόματι φαίνεται τὸ τῶν Τεύκρων, οἰκούντων, ὡς γνωστὸν, ἐν Τροίᾳ.

(3) Ἀπολλ. Ἀργον. Β'. 901. Εἷς τ' ἐπὶ Ῥηβαίου προχοᾷς σκόπελόν τε Κολώνης
Ῥήβαν ὠκυρόην ποταμὸν ἀκτὴν τε μέλαιναν.

Ὅρφ. Ἀργον. 771, καὶ Διον. Περιηγ. 794.

α" Ἐνθ' ἐραθεινὸν ἐπιπροΐηται βέεθρον,

Ῥήβας, ὃς πόντοιο παρὰ στομάτεσσιν ὕδουσι

Ῥήβας, ὃς κάλλιον ἐπὶ χθονὶ σύρεται ὕδωρ.»

Διόφρ. Ροζ. ἐν λέξει: Ῥήβας.

υιού τοῦ Γομέρ, νοοῦνται ἀναμφισβητήτως οἱ πρὸς δυσμὰς τῶν Παρλαγόνων τὴν ἀρχαίαν Ἀσκανίαν οἰκοῦντες Ἀσκανῖοι, ὧν ἡ χώρα καταληφθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τῶν Θρακῶν Βιθυνῶν ἐκλήθη Βιθυνία· ἡ Ἀσκανία ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Τροίας μέχρι τῶν βορείων παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας περιλαμβάνουσα μέρος τῆς Φρυγίας καὶ Μυσίας καὶ ὁλόκληρον τὴν Βιθυνίαν (1).

Ἀσκανῖος ποταμὸς καὶ Ἀσκανία λίμνη εἰσὶν εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Βιθυνίας· καὶ ὁ τόπος, ἐνθα ἐκτίσθη ἡ Κίος, ἐκαλεῖτο πρότερον Ἀσκανία· καὶ ἐν Τροίᾳ ὑπῆρχε πόλις Ἀσκανία, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀτκανίου υἱοῦ τοῦ Αἰνείου. Ὁ Ἀσκανῖος δ' οὗτος, ὡς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου μνημονεύμενος ὁμώνυμος ἥρως τῶν Φτυγῶν, εἰσὶν οἱ ἐπώνυμοι ἥρωες τῶν ἐν Τροίᾳ καὶ Φρυγίᾳ Ἀσκανίων.

Ἡ προφανὴς ταυτότης τοῦ Ἀσκηναῖ καὶ τοῦ Ἀσκανίου, ἡ σχέσις τοῦ Ἀσκηναῖ πρὸς τὸν οἶκον Γομέρ καὶ τούτου πρὸς τὸν Ἰαβάν (Ἰωνας, Ἑλληνας ἐν γένει), Θιρᾶ (Θράκας), Μοσὸχ (Μόσχοι), Μαδάϊ (Μήδους, Ἰρανίους ἐν γένει), καὶ τὰ ἄλλα περὶ Γομέρ, Θογορμαῖ καὶ Ρηράτ πιθανολογούμενα διδουσιν ἱκανοὺς ὑπαινιγμοὺς περὶ τῆς φυλῆς ἡ ὁμοφυλίας Γομέρ καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς οἰκουμένων χωρῶν, ἐκτεινομένων, καθά φαίνεται, ἀπὸ Ἀρμενίας μέχρι τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀπὸ τοῦ Ταύρου μέχρι τοῦ Εὐξείνου. Αἱ ἑλληνικαὶ παραδόσεις, καίπερ μὴ διασώσασαι ἐν πᾶσιν ἀκριβῶς τὰ τῇ Γραφῇ ὀνόματα, οὐ μόνον ἐν τούτοις μαρτυροῦσι περὶ ὑπάρξεως ὁμοφυλίας τινος Ἀρίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, δεικνύουσαι τὰς συγγενικὰς σχέσεις τῶν διαφορῶν εἰς τὴν ὁμοφυλίαν ὑπαγομένων λαῶν, ἀλλὰ καὶ ἱκα-

(1) Στρ. ΙΒ'. 564. «Καὶ ἦν αὐτῆς τὸ μὲν Φρύγιον τὸ δὲ Μύσιον, ἀπωτέρω δὲ τῆς Τροίας τὸ Φρύγιον. Καὶ δὴ καὶ οὕτω δεκτέον τὸ παρὰ ποιητῇ ὅταν φη «Φόρυς δ' αὖ Φρύγας ἦγε καὶ Ἀσκανῖος Θεσιδῆς, «τῇλ' ἐξ Ἀσκανίης», τῆς Φρυγιακῆς, ὡς οὕσης ἐγγυτέρω ἄλλης Ἀτκανίας Μυσιακῆς τῆς πρὸς τῇ νῦν Νικαίᾳ, ἧς μέμνηται ὅταν φη «Πᾶλμυν τ' Ἀσκανίον τε Μόρον υἱὸν Ἰκποτίωνος, Μυσῶν ἀγχεμάχων ἡγήτορα, οἱ β' ἐξ Ἀσκανίης ἐριβόλακος ἦλλον ἀμοιβᾶν».

νῶς διαφωτίζουν τὴν ἀρχαιολαγίαν αὐτῆς. Πᾶσαι αἱ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους τῆς Μ. Ἀσίας λαοὺς ἀναφερόμεναι παραδόσεις συγκεντροῦνται περὶ τὸ ὄνομα τῶν Φρυγῶν, τὸ ὅποιον ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας διαδραματίζει ὡς ἔγγιστα τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅπερ τὸ τῶν Πελασγῶν ἐν τῇ ἀρχαιολαγίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Πάντες σχεδὸν οἱ ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις παραδόσεσι μνημονεύμενοι λαοὶ τῆς Μ. Ἀσίας συνδέονται μετὰ τῶν Φρυγῶν διὰ τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ῥητῶς ὑπὸ τῶν παραδόσεων τούτων μνημονευμένων συγγενικῶν σχέσεων· καὶ χωρὶς νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν τολμηράν καὶ ἐν μέρει παρακεκινδυνευμένην ἐτυμολογικὴν προσέγγισιν, ἣν ἐπειράθησάν τινες ν' ἀποδείξωσι μετὰ τῶν ὀνομάτων Φρυγία καὶ Γομῆρ, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς βέβαιον ἢ πιθανώτατον, ὅτι οἱ Γομῆρ τῆς Γραφῆς εἶναι οἱ Φρύγες τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων.

Οἱ Φρύγες κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐθεωροῦντο συγγενεῖς ἢ ἀποικοὶ τῶν Θρακῶν (1)· ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει παράδοσιν τινα Μκεδόνων, ὅτι οἱ Φρύγες ἦσαν τὸ πάλαι γείτονες αὐτῶν, ἔπειτα δὲ μετηνάστευσαν εἰς Ἀσίαν (2)· κατὰ Ξάνθον τὸν Λυδὸν ἡ μετανάστευσις αὕτη ἐγένετο μετὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον (3), κατὰ Κόνωνα ὁμῶς 90 ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου τούτου ὑπὸ τὸν βασιλέα Μίδαν (4). Ἄλλ' αἱ παραδόσεις αὗται ἀναφερόμεναι εἰς μεταναστεύσεις μεταγενεστέρας Θρακικῶν λαῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν οὐδόλως μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀρχικῆς οἰκήσεως τῶν Φρυγῶν ἐν Θράκῃ, δηλοῦσι δ' ἀπλῶς τὴν μεγάλην καὶ πέραν τοῦ Βοσπόρου ἐπέκτασιν τῆς Φρυγικῆς φυλῆς. Οἱ Φρύγες ἐθεωροῦντο ἀρχαιότατοι πάντων τῶν λαῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Αἰ-

(1) Στράβ. ΙΒ'. 572.

(2) Ἡρόδ. VII 73.

(3) Στράβ. XIV. 680.

(4) Φωτ. Βιβλιοθ. σελ. 130. ἐκδ. δ. Bekker.

γυπτίων μὴ ἐξαιρουμένων (1). Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Ἀρμένιοι ἦσαν ἀποικοὶ Φρυγῶν (2)· ὁ σύγχρονος τοῦ Ἡροδότου Εὐδόξος ἐπεβεβαίωσε τὴν γνώμην ταύτην μνημονεύων καὶ τῆς συγγενείας τῶν γλωσσῶν ἀμφοτέρων τῶν λαῶν· Ἡ παράδοσις αὕτη κατὰ τοσοῦτον μόνον εἶναι πλημμελής, ὅτι θεωρεῖ ἀποίκους τῶν Φρυγῶν τοὺς Ἀρμένιους, ἐν ᾧ ἀληθὲς εἶναι τὸ ἀνάπαλιν· τοῦτο δὲ μὴ προῆλθεν ἐν μέρει μὲν ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅτι οἱ Φρύγες ἦσαν πανάρχαιος λαός, ἐν μέρει δὲ ἐκ τῆς ἐν τῇ παραδόσει ἐκείνῃ γινομένης συγχύσεως τῆς ἱστορικῆς χώρας τῶν Φρυγῶν μετὰ τῆς προϊστορικῆς, ἥτις ἦν ἡ Ἀρμενία· ἡ παράδοσις λοιπὸν, ἥτις κατ' οὐσίαν νοεῖ τοὺς Ἀρμένιους ἀπογόνους τῶν Φρυγῶν, ἔχουσα ὑπ' ὅψιν ἀπλῶς τοὺς Φρύγας τῶν ἱστορικῶν χρόνων μετέτρεψέ τὴν σχέσιν τῶν ἀπογόνων εἰς ἀποίκων. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μαρτυρουμένη αὕτη συγγένεια τῶν δύο λαῶν ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ ὅρια τῆς Φρυγίας κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐξετείνοντο μέχρι Ἀρμενίας, ὁπότε αἱ μεταξὺ χωραὶ δὲν εἶχον ἔτι καταληφθῇ ὑπ' ἄλλων τινῶν λαῶν (Ἀρίων καὶ τούτων, ἰδίως τῶν Συρίων Καππαδοκῶν), ἐκ τῆς ἀναμιξεως τῶν ὁποίων μετὰ τῶν Φρυγῶν παρήχθη τὸ Καππαδοκικὸν ἔθνος· τοῦτο μαρτυροῦσιν ἕτεραι ἀρχαιοτάται παραδόσεις. Τὸ Ἰκόνιον, ὅπερ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους δὲν ἀνῆκε πλέον εἰς τὴν Φρυγίαν, ἀλλ' ἦτο πρωτεύουσα τῆς μεταξὺ Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας κειμένης Λυκαονίας, θεωρεῖται ὑπὸ τῶν παραδόσεων τούτων ὡς ἀρχαιοτάτη πόλις καὶ πρωτεύουσα τῆς Φρυγίας (3). Ἀξιοσημείωτοι οἱ Φρυγικοὶ μῦθοι οἱ συνδεόμενοι μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ταύτης καὶ μαρτυροῦντες τρανῶς τὴν μεγίστην ἀρχαιότητα τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ οἰκήσεως τῶν Φρυγῶν· ὁ μέγας κατακλισμὸς κατὰ τοὺς Φρυγικοὺς μύθους ἐγένετο ἐπὶ Ἀννάκου ἢ Ναννά-

(1) Ἡρ. VII. 73.

(2) Στέφ. Βυζ., ἐν λ. Ἀρμένιος· «Τὸ μὲν γένος ἐκ Φρυγίας καὶ τῇ φωνῇ πολλὰ Φρυγίζουσι».

(3) Καὶ ὁ Ξενοφῶν καλεῖ τὸ Ἰκόνιον πόλιν ἐσχάτην τῆς Φρυγίας, Βεροίο

κου βασιλέως τῆς Φρυγίας ἐδρεύοντος ἐν Ἰκονίῳ καὶ ζήταντος ὑπὲρ 300 ἔτη. Χρητμός τις, καθ' ὃν τελευτήταντος τοῦ βασιλέως τούτου ἐμελλον πάντες νὰ διαφθαρέωσι, τοσοῦτον θῆνον ἐνεποιήτε τοῖς Φρυξιν, ὥστε ὑπῆρχε καὶ παροιμία «Τὸ ἐπὶ Ἀννάκου κλαῦσειν», ἐπὶ τῶν λίαν οἰκτιζομένων ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα, οὗς αἱ Ἑλληνικαὶ περὶ κατακλυσμοῦ παραδόσεις, αἱ παρὰ ληφθεῖσαι ἀπὸ Φρυγῶν, μετέθηκαν εἰς Δελφούς, ἦσαν ἥρωες Φρυγικοί. Γενομένου τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος πάντες διεφθάρησαν· ἀφ' οὗ δὲ ἐξηράνθη αὔθις ἡ γῆ, προσέταξεν ὁ Ζεὺς τῷ Προμηθεΐ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ νὰ πλάσωσιν εἰδῶλα ἐκ τοῦ πηλοῦ καὶ προσκαλέσας τοὺς ἀνέμους διέταξεν αὐτοῖς νὰ ἐμφυσήσωσιν εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ νὰ παράσχωσι ζωὴν εἰς αὐτά. Ἐκ τῶν εἰδῶλων τούτων ἡ Φρυγικὴ πόλις, παρὰ τὴν ὁποίαν σενέβη τοῦτο, ἐκλήθη Ἰκόνιον. (1)

Διὰ τῆς μεταναστεύσεως ἢ ἐπεκτάσεως τῶν Φρυγῶν πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Μ. Ἀσίας μετετοπίσθησαν καὶ οἱ περὶ τοῦ Κατακλυσμοῦ μῦθοι. Οὕτω τὸ ὄνομα τῆς Φρυγικῆς πόλεως Ἀγκύρας παρῆγαν ἐκ τῆς ἐκεῖ διατηρουμένης ἀγκύρας τοῦ Μίδα (2). Λίαν ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ περὶ τῆς ἐπὶ Μαιάνδρου Φρυγικῆς πόλεως Κελαινῶν ἢ Ἀπαμείας Κιβωτοῦ παραδόσεις. Κατὰ ταύτας, ἀφοῦ ἡ Φρυγία πρώτη ἐξῆλθε τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς παρὰ τὰς Κελαινάς (3). Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Αὐτοκρατόρων Σεβήρου, Μιρκίνου καὶ Φιλίππου, εἰς ἐποχὴν δηλονότι, ὁπότε ἡ ἐπίτημος τῆς πόλεως Ὀρητκεία ἦτον ἔτι εἰδωλολατρεία, εἰκονίζεται κιβωτὸς πλέουσα καὶ ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἱστάμενοι ἢ ἐξερχόμενοι αὐτῆς, καὶ δύο περιστρεφόμενοι περὶ τὴν Κιβωτὸν, ἡ μία μετὰ κλάδου ἐλαίας. Καὶ πιθανὸν μὲν αἱ παραδόσεις αὗται νὰ ὑπέστησαν ἐπιρροὴν τινα τῶν Ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ

(1) Στέφ. Βυζ. ἐν λέξει Ἰκόνιον.

(2) Ὅβιδ. Μεταμορφ. χν 243.

(3) Σιμόλλ. Χρῆσμ. 1. 196, 262, 666. γη, 42—15.

οὕτω μαρτυροῦσιν οὐδέν ἦπτον τὴν μεγάλην ἀναλογίαν τῶν περὶ κατακλυσμοῦ Φρυγικῶν παραδόσεων πρὸς τὰς τῆς ἱερᾶς Γραφῆς. Ἐν τούτοις οὔτε ἡ Ἀπάμεια Κιβωτὸς οὔτε τὸ Ἰκόνιον εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη χώρα τῶν περὶ κατακλυσμοῦ παραδόσεων. Τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τούτων, ὡς καὶ τὸ τῆς Ἀγκύρας, ἀγνωστοὶ Φρυγικαὶ λέξεις ὁμόηχοι ταῖς Ἑλληνικαῖς λέξεσι Κιβωτὸς, εἰκῶν, Ἀγκυρα, ἔδωκαν πιθανῶς ἀφορμὴν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους Φρύγας καὶ Ἑλληνας ν' ἀναφέρωσιν εἰς ταύτας τὰς πόλεις τὰς ἀρχαιοτάτας αὐτῶν παραδόσεις· ἡ ἀρχαιοτάτη χώρα τῶν παραδόσεων τούτων εἶναι αὕτη ἡ ἀρχικὴ πατρίς τῶν Φρυγῶν, ἡ Ἀρμενία. Αἱ περὶ κατακλυσμοῦ παραδόσεις τῆς ἱερᾶς Γραφῆς ἀγούσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ὅρος Ἀραράτ τῆς Ἀρμενίας· ἡ δὲ μεγάλη ὁμοιότης τῶν παραδόσεων τούτων πρὸς τὰς Φρυγικὰς εὐλόγως ἡγαγέ τις τινος τῶν ἱστορικῶν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ παραδόσεις οὗται εἶναι ἀναμνήσεις κοιναὶ τῶν Σημιτικῶν καὶ τῶν Ἀρίων λαῶν περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ποτε συνοικήσεως αὐτῶν. Ἡ ἐν Ἀρμενίᾳ ἄρα οἰκήσις τῶν Φρυγῶν εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀναγομένη εἰς ἐποχὴν, ὅποτε οἱ Σημιτικοὶ λαοὶ δὲν εἶχον ἔτι μεταναστεύσει ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων (Οὐρ Καστίμ, πρὸς Ν. τῶν Χαλδαϊκῶν ὁρέων καὶ τῆς Ἀρμενίας), εἰς τὴν μεταξύ Τίγρεως καὶ Εὐφράτου ἐκτεινομένην πεδιάδα Σενναάρ (Μεσοποταμίαν). Ἡ δὲ πρῶτος μετανάστευσις τῶν Φρυγῶν εἰς δυτικωτέρας χώρας, ἡ κατάληψις ἀρχαίων τινῶν Φρυγικῶν χωρῶν (Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας ἐν μέρει) ὑπὸ ἀλλοφύλων λαῶν, ἡ γενικὴ περὶ τῶν Φρυγῶν ὡς ἀρχαιοτάτου λαοῦ δόξα τῶν ἀρχαίων παρήγαγον τὴν παράδοσιν, ὅτι οἱ Φρύγες ἐκ δυτικωτέρων χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας ἀπώκησαν εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Παρὰ τοῖς Φρυγῇ ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ἑλληνισιν ἀπώλετο πᾶσα ἀνάμνησις τῆς ἀρχαιοτάτης αὐτῶν πατρίδος, τῆς ἐξ Ἀνατολῆς μεταναστεύσεως καὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἀρίους λαοὺς τῆς Ἀσίας συγγενείας· διὰ τοῦτο καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς αὐτόχθονας κατοίκους τῆς ἱστορικῆς αὐτῶν πατρίδος.

Πρὶν ἢ διαλάβωμεν γενικώτερον τὰ κατὰ τοὺς Φρύγας, ἀνάγκη νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς τὴν Φρυγικὴν ὁμοφυλίαν τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἰδίως τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς Καππαδοκίας. Ἐν ᾧ πολλαὶ παραδόσεις ἀρχαῖαι ὑποδεικνύουσιν ὡς ἀρχικὴν χώραν τῶν Φρυγῶν τὴν Ἀρμενίαν, ἕτεραι πάλιν μαρτυροῦσι τὴν μεγάλην πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ βορειοδυτικὰ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ πέραν τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐπέκτασιν τῆς Φρυγικῆς ὁμοφυλίας· ἡ τῶν Τρώων πρὸς τοὺς Φρύγας συγγένεια μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου· ἡ Ἑκάβη εἶναι ἐκ Φρυγίας (Ἰλ. Γ. 118). Ὁ Πρίαμος σύμμαχος τῶν Φρυγῶν κατὰ τῶν Ἀμαζόνων (Ἰλ. Γ. 174—89). Παρὰ τοῖς τραγικοῖς Φρυξ καὶ Τρῶς εἶναι συνώνυμα (Φρυγῶν ἄστρ παρ' Εὐρυπίδῃ τὸ Ἰλίον). Ἰλος ὁ Τρῶς εἶναι ἀπόγονος τοῦ Φρυγὸς Πέλοπος. Οἱ Μύγδονες, οἱ γείτονες τῶν Τρώων καλοῦνται πολλάκις Φρύγες. Παρ' Ὀμήρῳ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φρυγῶν καλεῖται Μύγδων (Ἰλ. Γ. 181). Κατὰ τὸν Στέφ. Βυζάντιον ἡ Μυγδονία ἦτο μέρος τῆς Φρυγίας· Τρῶες ἦσαν καὶ οἱ Δαρδάνιοι, (Στράβ. ΙΔ'. 585 καὶ 604) ἐπίσης καὶ οἱ ἐν Τροίᾳ οἰκοῦντες Λύκιοι, ὁμόφυλον τοῖς ὁποίοις πιθανώτατα ἦτο τὸ ὁμώνυμον ἔθνος τὸ οἰκοῦν κατὰ τὰ νότια τῆς Μ. Ἀσίας (1). Οἱ Ἀσκάνιοι ἦσαν ἐπίσης ὁμόφυλοι τοῖς Φρυξί. Παρ' Ὀμήρῳ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φρυγῶν καλεῖται Ἀσκάνιος (Ἰλ. Β. 862), ἐν ᾧ ὁ τοῦ Τρῶς Αἰνείου υἱὸς Ἀσκάνιος εἶναι ἐπώνυμος ἥρωες τῶν Ἀσκανίων καὶ ἡ παρὰ τὴν Ἀσκανίαν λίμνην Ὀτροία πολίχνη ἀναμνηστικὴ τὸν ἀρχόντα τῶν Φρυγῶν Ὀτρέα. Κᾶρες, Λυδοὶ καὶ Μυσοὶ ἦσαν ὁμόφυλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς Φρύγας. Λυδὸς ὁ γενεάρχης τῶν Λυδῶν ἦτον υἱὸς τοῦ Ἄττος, υἱοῦ τοῦ Μάνιος. Μάνις δὲ καὶ Ἄττις εἰσὶν ἥρωες Φρυγικοί. Τοῦ Λυδοῦ ἀδελφοὶ ἦσαν Μυσὸς καὶ Κάρ, γενεάρχαι τῶν Μυσῶν καὶ Καρῶν (Ἡρ VII 44. 1.

(1) Προβλ. Στράβ. ΙΒ'. 572. «Οἱ δὲ δυτικοὶ Λύκιοι τοῦ αὐτοῦ γένους ὑπόνοιαν παρέχουσιν, ἢ τῶν ἢ τῶν πρὸς Καρίᾳ τοὺς ἐτέρους ἐπεισισχύοντων».

VII, 94, 171) καὶ οἱ Ἀσιονεῖς οἱ ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου γνωστοὶ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Λυδίας ἐκάλουν τὸν γενεάρχην αὐτῶν Ἀσιον ἑγγονον τοῦ Μάνιος (Ἡρ. IV, 45). Ἐν Λυδίᾳ μάλιστα ἐπεχωρίαν οἱ Φρυγικοὶ μῦθοι. Ἐνταῦθα ὑπὸ τῷ Σιπύλῳ ἦτον ἡ ἔδρα τῶν Φρυγῶν ἡρώων Ταντάλου καὶ Πέλοπος· ἡ περὶ τὴν Σίπυλον χώρα ἦτο Φρυγικὴ (Στραβ. 571). Ἡ γλῶσσα τῶν Μυσῶν ἦτον ἀνάμικτος ἐκ Φρυγικῶν καὶ Λυδικῶν λέξεων, («Μυξολύδιον γὰρ πῶς εἶναι καὶ μιξοφρύγιον» (τὴν διάλεκτον) (1). Περὶ τῶν πρὸς τοὺς Φρύγας συγγενικῶν σχέσεων τῶν διαφόρων τούτων λαῶν θὰ διαβιβασθῶμεν καὶ ἀλλαχοῦ· ἀνάγκη δὲ πρὸ πάντων νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, τίνες οἱ ἀρχαιότατα τὴν Καππαδοκίαν ἰδίως οἰκοῦντες Φρυγικοὶ λαοί. Ἐκ τούτων διεσώθησαν ἡμῖν τὰ ὀνόματα τῶν Κιλικίων ἐν τῇ νοτίῳ Καππαδοκίᾳ καὶ τῶν Ἐνετῶν ἐν τῇ βορείᾳ, —

Κίλικες. Οἱ Κίλικες εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σημαντικωτάτων λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ λαὸς οὗτος, τοῦ ὁποῦ ἡ χώρα ἐν τοῖς μεταγενεστέροις ἱστορικοῖς χρόνοις περιωρίζετο εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ταύρου, τοῦ Ἀμανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου ἐκτεινομένην ἐν μέρει ὄρεινῃν (τραχεῖαν Κιλικίαν) ἐν μέρει πεδινήν (Περσιάδα) παραλίαν, ἀρχαιότερον κατεῖχε πολλὰ μέρη τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ ἀρχαιοτάτη ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου γνωστὴ χώρα αὐτῶν εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς Ἰῶης μέχρι τοῦ Καΐκου ἐκτεινομένη παρὰ τὴν Μ. Ἀσίας, ἡ καταληφθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τῶν Αἰολικῶν ἀποικιῶν.

Ἐνταῦθα πλησίον τῶν Λελέγων ὤκουν οἱ Κίλικες διγερημένοι εἰς δύο δυναστείας, τὴν μὲν ὑπὸ τὸν Ἡτιῶνα, ἐδρεύοντα ἐν ὑψιπέλῳ Θήβῃ, (σημ. Ἀδραμυτιῳ), τὴν δὲ ὑπὸ Μήνουτα, ἐδρεύοντα ἐν Λυρνησσῳ. (2) Ἄν οἱ Κίλικες ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις

(1) Στραβ. IB. 572.

(2) Ἰλιαδ. B. 690. Z. 397, 415. T. 60 γ. 92. πρὸς, Στραβ. 224 γ. 586. 605. 606. 641. 642. καὶ ἡ Χρύσα ἡ πατρίς τοῦ Χρύσου ἦτο κατὰ Στράβωνα πόλις Κιλικίων.

ᾠκουον μόνον τὴν χώραν ταύτην ἢ κα' ἄλλα μέρη τῆς Μ. Ἀσίας δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν· ὁ Στράβων ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς πρώτης γνώμης οὐχὶ μετὰ πολλῆς πιθανότητος. Κατὰ τινὰ παράδοσιν ἀνωκίσθησαν εἰς Συρίαν (τὴν Κιλικίαν τῶν ἱστορικῶν χρόνων) καὶ ἀφῆρσαν ἀπὸ τῶν Σύρων (Ἀραμαίων) τὴν ὑπ' αὐτῶν Κιλικίαν κληθεῖσαν χώραν (1). Καὶ ἡ πρὸς Δ. τῆς Κιλικίας παράλιος χώρα Παμφυλία ᾠκεῖτο ὑπὸ Κιλικίων, οἵτινες ἐκ Τροίας μετὰ Κάλχαντος καὶ Ἀμφιλόχου, συνακολουθησάντων λαῶν τινων μεγάλων, κατέλαβον τὴν Παμφυλίαν. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἀποθάνόντος τοῦ Κάλχαντος ἐν Κλάρῳ οἱ λαοὶ οὗτοι μετὰ Μόψου ὑπερβάντες τὸν Ταῦρον κατεστάθησαν ἐν Παμφυλίᾳ καὶ Κιλικίᾳ, τινὲς δὲ προσχώρησαν μέχρι Συρίας καὶ Φοινίκης (2). Ἐν Παμφυλίᾳ μεταξύ Φασήλιδος καὶ Ἀτταλείας ὑπῆρχον πόλεις ὁμώνυμοι ταῖς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κιλικίᾳ Θήβῃ καὶ Λυρνησσῶ.

Ὅτι οἱ τὴν Τρωϊκὴν παραλίαν οἰκοῦντις Κίλικες μετὰ τὴν κατὰ ληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων μετηγάστειυσαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας, εἶναι πιθανώτατον. Ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ ὅμως οἰκησις τῶν Κιλικίων φαίνεται ἀρχαιότερα τῆς μεταναστεύσεως ταύτης. Καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἐτι χρόνους πάντα σχεδὸν ἡ νότιος Καππαδοκία ἀπὸ Εὐφράτου μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Φρυγίας ᾠκεῖτο ὑπὸ Κιλικίων. Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Ἄλυσ διήρχετο διὰ τῆς χώρας τῶν Κιλικίων καὶ ὁ Εὐφράτης ποταμὸς ἀπετέλει ὄριον μεταξύ Κιλικίας καὶ Ἀρμενίας. Κατὰ τὴν ἐπὶ Δαρείου τοῦ Α' γενομένην εἰς νομοὺς διαίρεσιν τοῦ Περσικοῦ κράτους, ἐν ᾧ Φρύγες, Θράκες οἱ ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ (Βιθυνοί), Παφλαγόνες, Μαριανδυνοί, Σύριοι Καππαδόκαι, πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη ἀπετέλουν ὁμοῦ ἓνα νομὸν καὶ ἐτέλουν 360 τάλαντα, οἱ Κίλικες μόνον ἀπετέλουν ἓνα νομὸν καὶ ἐτέλουν 500

(1) Στρ. ΙΑ'. 627 «Τοὺς δὲ Κίλικας τοὺς ἐν Τροίᾳ μεταναστάντας, εἰς Συρίαν ἀνωκισμένους ἀποταμῆσθαι παρὰ τῶν Σύρων τὴν νῦν λεγομένην Κιλικίαν».

(2) Στρ. ΙΑ'. 668.

τάλαντα (1). Περὶ τὰ τέλη λοιπὸν τῆς 6ης Π. Χ. ἐκ., ὁπότε οἱ Σύριοι Καππαδόκκι δὲν εἶχον ἔτι προχωρήσει εἰς τὰ νότια τῆς Καππαδοκίας, οἱ Κίλικες ἦσαν αὐτόθι ἰχυρότατοι. Καὶ εἰς πολὺ μεταγενεστέρους ἔτι χρόνους ἡ κυριωτάτη περὶ τὸν Ἀργαῖον ἐπαρχία τῆς Καππαδοκίας ἔχουσα πρωτεύουσταν Μάζακα ἐκαλεῖτο Κιλικία. Λαὸς τοσοῦτον διαδεδομένος εἰς τὰ νότια τῆς Μ. Ἀσίας οἰκῶν πᾶσαν τὴν νότιον Καππαδοκίαν (περιλαμβανομένης καὶ τῆς ἐπέκειντα τοῦ Ταύρου, Καταονίας δηλ. καὶ Μελιτηνῆς) τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Παμφυλίαν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄποικος τῶν ἐν Τρωίᾳ Κιλικίων. Τουναντίον οὗτοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὁ δυτικώτατος προχωρήσας κλῶδος τοῦ μεγάλου Κιλικίου φύλου, ἐὰν μάλιστα προσθέσωμεν εἰς τὰ εἰρημένα τὴν παράδοσιν τοῦ Σολίνου, ὅτι οἱ Κίλικες ἤρχον πάλαι ποτε Καππαδοκῶν καὶ ἄλλων λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας (2). Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι πόλεις ὁμώνυμοι ταῖς ἐν τῇ Τρωϊκῇ Κιλικίᾳ Θήβῃ καὶ Χρύσῃ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῇ Καππαδοκικῇ Κιλικίᾳ. Τὴν Φρυγικὴν καταγωγὴν τῶν Κιλικίων δηλοῖ ἡ πρὸς τοὺς Τρώας συγγένεια αὐτῶν· ἡ Ἀνδομαχία ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Κιλικίων Ήστιονος (Ίλ. Ζ 395)· ἡ Χρυσῆς καὶ ἡ Βρισηῆς ἤχμαλωτίσθησαν ἐκ Θήβης. Χρύσης ὁ Ἱερεὺς τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τῶν Τρώων λατρευομένου Ἀπόλλωνος ἦτον ἐπίσης ἐκ τῆς Τρωϊκῆς Κιλικίας (3).

Ἐνετοί. Πλὴν τῶν Κιλικίων ᾤκουν τὴν Καππαδοκίαν ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις οἱ Ἐνετοί, τῶν ἐποίων μνημονεύει ὁ Ὀμήρος ἐν Ίλ. 851—2.

« Παφλαγόνων δ' ἦγετο [Πυλαιμένους λάσιον κῆρ,
ἐξ Ἐνετῶν, ὅθι γένος ἄγροτεράων ἡμιόνων. »

(1) Προδ. III. 90.

(2) Σολῆνος Κ. 41. (Σαλμωναίου 38). Ὁ Στράβων ἀμφιβάλλει ἂν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἔτι οἱ Κίλικες εἶχον ἐκταθῇ μέχρι τῆς ὑστερον Καππαδίας κληθείσης χώρας. (ΙΒ. 573.)

(3) Τὴν Πελασγικὴν καταγωγὴν τῶν Φρυγῶν μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὄνομα Ἰπταχαιοί, ὡς ἐκαλοῦντο τὸ παλαιὸν, Κίλικες κληθέντες ὑστερον ἐπὶ Κίλικος τοῦ Ἀγνήτορος καὶ τοῦ Παρόδοτον (VII. 94).

Ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν τούτων στίχων δηλοῦται, ὅτι οἱ Ἑνετοὶ ἦσαν ἔθνος Παφλαγονικόν. Τοῦτο ἀποδεχόμενος καὶ ὁ Στράβων λέγει· «τὸ δὲ μάλιστα ὁμολογούμενον ὅτι ἀξιολογώτερον τῶν Παφλαγόνων φύλον ἦν οἱ Ἑνετοί, ἐξ οὗ ὁ Πυλαιμένης ἦν». Ὁ Ῥωμαῖος ἱστορικός Κούρτιος θεωρεῖ τοὺς Ἑνετοὺς λαὸν διάφορον τῶν Παφλαγόνων οἰκοῦντα τὰ προσεχῆ τοῖς Παφλαγόσι (πρὸς ἀνατολὰς) (1). ἀλλ' ὁ Κούρτιος νοεῖ Παφλαγονίαν μόνον τὴν ἐντὸς Ἄλυσ Παφλαγονίαν· ἀρχαιότερον ὅμως ἢ Παφλαγονία ἐξετείνετο μᾶλλον πρὸς ἀνατολὰς· καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀκόμη ἀκολουθῶν τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν πλεῖστον μέρος τῆς βορείου Καππαδοκίας ἀπὸ Θερμόδωντος μέχρι Ἄλυσ περιλαμβάνει ἐντὸς τῆς Παφλαγονίας. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἐν μέρει καὶ συμβιβάζεται ἡ διαφωνία τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν τοῦ Ὀμήρου περὶ τῆς χώρας τῶν Ἑνετῶν, τινῶν μὲν θεωρούντων αὐτοὺς Παφλαγόνες, τινῶν δὲ ὡς προγόνους τῶν Καππαδοκῶν· ὁ Στράβων μνημονεύων τῶν διαφορῶν τούτων γνωμῶν, θεωρεῖ ὀρθοτέραν τὴν γνώμην Ἑκαταίου τοῦ Μιλησίου καὶ τοῦ Μαιανδρίου, καθ' ὃν ἡ Ἑνετὴ, ἦτοι ἡ χώρα τῶν Ἑνετῶν, ἦτον ἡ ἐν τῇ βορείῳ Καππαδοκίᾳ πρὸς Ἀν. τοῦ Ἄλυσ ἐκτεινομένη παραλία, ἢ βραδύτερον Λευκοσυρία ἢ Ἀμισσηνὴ (ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀμισσοῦ) κληθεῖσα. «Μαιάνδριος γοῦν, λέγει ὁ Στράβων, ἐκ τῶν Λευκοσύρων φασὶ τοὺς Ἑνετοὺς ὀρμηθέντας συμμαχεῖσθαι τοῖς Τρωσίν, ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τῶν Θρακῶν ἀπᾶραι καὶ οἰκῆσαι περὶ τὸν τοῦ Ἀδρίου μυχόν, τοὺς δὲ μὴ μετασχόντας τῆς στρατείας Ἑνετοὺς Καππαδόκας γενέσθαι· συνηγορεῖν δ' ἂν δόξειε τῷ λόγῳ τούτῳ διότι πᾶσα ἡ πλησίον τοῦ Ἄλυσ Καππαδοκία, ὅτῃ παρατείνει τῇ Παφλαγονίᾳ, ταῖς δυσὶ χρήται διαλέκτοις καὶ τοῖς ὀνόμασι πλεονάζει τοῖς Παφλαγονικοῖς, Βάγας καὶ Βιάσας καὶ Αἰνιάτης καὶ Ῥατώτης κτλ... αὐτὸς δὲ ὁ Ἀπολλόδορος παρατίθησι τὸ τοῦ Ζηνοδότου, ὅτι γράφει «ἐξ Ἑνετῆς, ὅθεν ἡμί-»

(1) Curt. Ruf. de Rebus Gestis Alexandri Magni. III, 4.

νων γένος ἀγροτεράων». Ταύτην δὲ φησιν Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον δέχεσθαι τὴν Ἀμισόν· ἢ δ' Ἀμισός εἴρηται διότι τῶν Λευκοσύρων ἐστὶ καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἄλυσ» (Βιβλ. IB', 552—554).

Ἄλλη ἀξιοσημείωτος παράδοσις βεβαιούσα τὰ ἀνωτέρω καὶ ἀποδεικνύουσα τὰς σχέσεις τῶν Ἐνετῶν πρὸς τοὺς Καππαδόκας εἶναι ἢ παρὰ τῷ Ἀρρίανῳ διασωθεῖσα, καθ' ἣν οἱ Ἐνετοὶ ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας ὑπὸ τῶν καταλαβόντων τὴν χώραν αὐτῶν Ἀσσυρίων καὶ μεταθέντες εἰς Εὐρώπην ὠκίσθησθησαν πρὸς τῷ Πάδῳ ποταμῷ (1)· οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀρρίανου τούτου μνημονευόμενοι οὗτοι Ἀσσύριοι τῆς Μ. Ἀσίας (οἱ ἄλλως Σύριοι καὶ Λευκοσύριοι) εἰσὶν οἱ βραδύτερον Καππαδόκαι κληθέντες κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Ἀρρίανου, ὡς θέλομεν ἰδεῖ περαιτέρω. Πιθανώτατα τινὲς τῶν Ἐνετῶν καὶ μετὰ τὴν ἐποικήσιν τῶν Καππαδοκῶν ἔμειναν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν καὶ συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν Καππαδοκῶν· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ παράδοσις τοῦ Μαιανδρίου «τοὺς δὲ μέινοντας Ἐνετοὺς Καππαδόκας γενέσθαι»· τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ ἐν μέρει καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευομένη ἀνάμικτος ἐκ Παφλαγονικῆς καὶ Καππαδοκικῆς διάλεκτος, ἡ λαλουμένη ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις τῆς Καππαδοκίας ταῖς οἰκουμέναις τὸ πάλαι ὑπὸ Ἐνετῶν. Περὶ τῆς Φρυγικῆς καταγωγῆς τῶν Ἐνετῶν μαρτυροῦσιν οὐ μόνον ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὸν Τρῶα Ἀντήνορα, μεθ' οὗ μετώκησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ καταγωγὴ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Φρυγὸς Πέλοπος (2).

(1) Εὐσταθ. εἰς Διονυσ. Περ. στιχ. 378. «Τὴν δὲ ἐξηθέσαν Ἐνετίαν νῦν μὲν Ἐνετίαν φασίν, καθότι καὶ Ἀρρίανος φησὶν, ὅτι Ἐνετοὶ πονήσαντες ἐν μάχῃ τῇ κατὰ Ἀσσυρίους καὶ ἀποπεράσαντες εἰς Εὐρώπην ὠκίσθησαν πρὸς τὸ Πάδῳ ποταμῷ καὶ τῇ ἐπιχωρίῳ γλώττῃ Βενετοὶ εἰς τοῦτο ἔτι ἀντὶ Ἐνετῶν κληῖζονται, καὶ Βενετία ἡ γῆ, ἣν τινὰ νέμονται».

(2) Ἀπολλων. Ἀργον. Β'. 370.

«Παφλαγόνων, τοῖσιν τ' Ἐνετήϊος ἐμβασίλευε
ἀπρῶτα Πέλοψ, τοῦ περ καὶ ἀφ' αἵματος εὐγετώνατο».

Δημοσίου Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν γένει δὲ τὴν Φρυγικὴν καταγωγὴν τῶν ἀρχαίων τῆς Καππαδοκίας κατοίκων μαρτυροῦσι πρὸς τοῖς ἄνω εἰρημένοις καὶ ἄλλα πολλά. Καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ ἐπεχωρίαζον οἱ περὶ Πέλοπος μῦθοι. Οἱ ἱερεῖς τῶν Κομάνων, τῆς ἀρχαιοτάτης Φρυγο-πελασγικῆς πόλεως τῆς Καππαδοκίας, (ἣτις ἐλέγετο καὶ Χρύσα δμωνύμως τῇ Τρωϊκῇ πόλει Χρύσῃ), ἀνῆγον τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸν Πέλοπα (1). Τὸ ὄνομα τοῦ Μάνιος, τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ περιφημοτάτου τῶν μυθικῶν βασιλέων τῆς Φρυγίας, εἰς ὃν ἀνῆγον τὴν γενεάν αὐτῶν οἱ Λυδοί, ἔχει πρόδηλον σχέσιν πρὸς τὸν ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ λατρευόμενον θεὸν Μη-νχ. Ἡ θρησκεία τῶν Καππαδοκῶν ἦτο κατ' οὐσίαν Φρυγικὴ προσλαβοῦσα ἀπλῶς λατρείας τινὰς Ἰρανικῶν θεοτήτων διὰ τῆς ἀποικίσεως Ἰρανικῶν φυλῶν. Αἱ ἀρχαιόταται Φρυγικαὶ ἱσρατι-καὶ πολιτεῖαι ἐτηρήθησαν ἐν Καππαδοκίᾳ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος, ἐν ᾧ εἶχον παρακμάσει πρῶτῳ ἐν ἐν τῇ ἰδίῳ Φρυγίᾳ. Καππαδοκικαὶ τινες πόλεις θεωροῦνται ἐνί-οτε Φρυγικαί. Τύανα, ἡ περιφημότερα μετὰ τὰ Μάζακα πόλις τῆς Νοτίου Καππαδοκίας, ἐν τινι μύθῳ παρ' Ὀδυσίῳ καλεῖται

ἐνθαδ Σχολίας. Ὁμηροῦ ἐξ Ἑνετῶν· τοὺτους δὲ Καύκιονος ἐκάλουν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν· τὸν δὲ Πέλοπα Παρλαγόνα τὸ γένος εἶπεν· ἄλλοι δὲ Λυδὸν αὐτὸν ἱστοροῦσιν· ὁ δὲ Εὐφορίων ἀμφοτέραις ταῖς γνώμαις συντίθεται. Εἶναι αξιοσημείωτον ὅτι ἐν τῇ μνημονευθέντι περὶ Ἑνετῶν χωρίῳ τοῦ Στράβωνος αὐτοὶ λέγονται καὶ σύμμαχοι τῶν Κυμμερίων· περὶ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνους τῶν Κυμμερίων, οἵτινες ἐπέδραμον πολλάκις τὴν Μ. Ἀσίαν, γενήσεται λόγος ἐν νῇ ἱστορίᾳ τῆς Καππαδοκίας· ἀλλ' οἱ ἐν ταῦτα μνημονευόμενοι Κυμμέριοι φαίνεται ὅτι εἶναι λαὸς ἐγ-χώριος τῆς Μ. Ἀσίας κατοικῶν τὰ παράλια τοῦ Πόντου καὶ ἰδίως τὴν χερσόνησον, ἐν ᾗ ἔτι ἐκτίσθη βραδύτερον ἡ Σινώπη. (Πρόδ. IV, 12). Κυμμέριοι μνημονεύονται καὶ ὡς παλαιοὶ ἀπτόικοι τῆς Βιθυνίας ἐκ-κληθέντες ὑπὸ τῶν ἑποίκων Θυράδων (Εὐσταθ. εἰς Διον. Περ. 322). Ὡς οἱ Κυμμέριοι αὐτοὶ ἦσαν λεῖψανα τῶν Καμείρων τῆς Καππαδο-κίας, τοὺς ὁποῖους οἱ Ἕλληνες συνέχεαν μετὰ τῶν Σκυθῶν Κυμμερίων.

(1) Δαμασκίου. Βίος Ἰσιδώρου. (Φωτίου Βιβλιοθήκη σελ. 370).

αὐτὸ δὲ ἀνέκαθεν ἀπὸ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ κατοικισθέντων ἐπὶ τὸ Κυμμένον τὸ πρὸς Ὀρεστιάδων, καὶ ἐκείθεν τὸ γένος εἰς Πέλοπα.

πόλις Φρυγική (1). ἐπίσης καὶ ἡ Καππαδοκικὴ πόλις Νηροασσός ἢ Νώρα (Νίγδη) ὑπὸ τοῦ τοῦ Νέπωτος λέγεται Φρυγική. Ἡ κατάληξις ασσός ἢ ησσός ἢ ασα, ἥτις συχνότατα προσαρτᾶται εἰς τὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τῶν Φρυγοπελασγικῶν τῆς Μ. Ἀσίας πόλεων (Ἀσσός, Ἀλικαρνασσός, Ἀσσησσός, Λυρνησσός, Πήδασα, Ἰασσός κτλ.) καὶ σημαίνει, ὡς φαίνεται, πόλις, εὐρί. εὐρίσκεται καὶ ἐν πλείστοις Καππαδοκικαῖς πόλεων ὀνόμασι (Νηροασσός, Μωμοασσός, Σαγαλασσός, Θήβατα, Λανριασσός, Καθησσός, Ζωριπασσός κτλ.). Πολλὰ ὀνόματα πόλεων εἰσι καθ' ὥς Φρυγικά εὐρισκόμενα καὶ ἐν ἄλλαις ὑπὸ Φρυγῶν οἰκουμέναις χώραις. Ἐκνημονεύταμεν ἤδη τῶν Καππαδοκικῶν πόλεων Θήβης καὶ Χρύσης ὁμωνύμων ταῖς ἐν τῇ Τρωϊκῇ Κιλικίᾳ Ὑπιπύλῳ Θήβῃ (ἢ Θήβῃ ὑποπλακίῃ) καὶ Χύσῃ. Ἐν Κιλικίᾳ τῆς Καππαδοκίας ἦτον καὶ ἡ Καθησσός, ἐξ ἧς ἤλθεν εἰς Τροίαν ὁ ἥρως Ὀθριονεύς (2).

Πόλεις ὁμώνυμοι τῇ Καρικῇ Νύσῃ ὑπῆρχον ἐν Καππαδοκίᾳ δύο. Ζήλα καὶ Ζηλίτις εἶναι ὀνόματα τῶν παναρχαίων τῆς Καππαδοκίας πόλεων καὶ χωρῶν. Ὁμώνυμος πόλις ὑπῆρχε καὶ ἐν Θράκῃ (ἐνθα ὦκουσιν Φρύγες)· τὸ αὐτὸ ὄνομα εὕρηται καὶ ἐν τῇ Τρωϊκῇ Ζελεΐᾳ (Ἰλ. Β. 825). Ἐν Τροίᾳ ὡσαύτως ὑπῆρχεν ὄρος Τειρείης καὶ πόλις ὁμώνυμος· Τειρία ἦτο κατὰ Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον καὶ πόλις Καππαδοκικὴ (3). Πόλεις ὁμώνυμοι τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ Κομάνων ὑπῆρχον οὐ μόνον ἐν Πιτιδίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Τευθρανίᾳ, οὐ μακρὰν τῆς Περγᾶμου· τὸ ὄνομα τῆς Καρικῆς πόλεως Ἰασσοῦ εὐρίσκεται καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ. Τὸ ὄνομα

(1) Ὅθιδ. Μέταμ. VIII, 720.

(2) Ἰλ. Ν. 363 «Πέφνε γὰρ Ὀθρυονῆα Καθησόνην ἐνδον εἰόντα», ὁμώνυμοι πόλεις ὑπῆρχον καὶ ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Λυκίᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀπίωνος, ἦν ἀσπάζεται καὶ ὁ Στέφανος Βυζάντιος, (ἐν λ. Καθησσός), ἢ παρ' Ὀμήρῳ μνημονευομένη πόλις ἦτον ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ Καθησσός, κειμένη μεταξὺ Μαζάκων καὶ Ταρσοῦ.

(3) Ἰδ. Στέφ. Βυζ. Ἐν λ. Τειρία.

τῶν Μαζάκων, ὅπερ ὁ Lassen πρῆγεν ἐκ τῆς Σανσκριτικῆς, εἶναι πιθανώτατα Φρυγικόν (ἐκ τοῦ Μαζαίου Διὸς τῶν Φρυγῶν, καθ' ὃ φρονεῖ ὁ Passer). ὡταύτως καὶ τὰ ὀνόματα τῆς Καππαδοκικῆς πόλεως Ἀργου βραδύτερον Ἀργειοπόλεως), τοῦ Ἀργαίου ὄρους καὶ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ἐρμηνευόμενα εὐχερῶς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς δεικνύουσι τὴν Φρυγοπελασγικὴν αὐτῶν καταγωγὴν· τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους Διδύμου εἶναι προδήλως Φρυγικόν (1). Τὰ ὀνόματα τῶν Καππαδοκικῶν Θεῶν εἶναι Φρυγικά, ἐξαιρουμένων τῶν Ἰρανικῶν Θεοτήτων· τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων τοῦναντίον εἶναι σχεδὸν ἅπαντα Ἰρανικά, ἀλλὰ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς μεταγενεστέρους ἱστορικοὺς χρόνους, ὅποτε ἡ Καππαδοκία εἴχε προσλάβει Ἰρανίους ἐποίκους· τουλάχιστον οἱ βασιλεῖς ἦσαν Ἰρανικῆς καταγωγῆς. Ἐν τούτοις διεσώθησαν καὶ ὀνόματα Φρυγικά Καππαδοκῶν δυναστῶν (Γόρδιος, Μήλας)· καὶ ἐπαρχιῶν Καππαδοκικῶν ὀνόματα, Τιμωνῆτις, Μοριμνήη ἢ Μωρηνή (κατὰ Πλίνιον) μνημονεύονται καὶ ἐν ταῖς δυτικωτέραις τῆς Μ. Ἀσίας χώραις. Τὰ Φρυγικά ὀνόματα Βάγας καὶ Μάνης εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ Καππαδοκικῇ καὶ ἐν τῇ τῶν Παφλαγόνων γλώττῃ (Στραβ. ΙΒ'. 553).

Ἀξία μνείας τέλος εἶναι καὶ ἡ Ὀμηρικὴ λέξις «μῶλυ»· Ἐν Ὀδυσ. Κ. 304—6 λέγει ὁ ποιητής.—

« Ῥίξῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἵκελον ἄνθος
 » μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν. —

Ἦσαν ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι λέξεώς τινος ἡ χρῆσις ἀποδίδηται εἰς τοὺς Θεοὺς, τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ λίαν ἀπηρχαιωμένον τῆς λέ-

(1) Δίνδυον ἐκαλεῖτο ὄρος τῆς Φρυγίας παρὰ τὴν Πεταϊνοῦντα, ἀφ' οὗ ἡ Φρυγικὴ θεὰ Μα ἐκαλεῖτο Δινδυμήνη (Στραβ. ΙΒ. 567)· ὁ μῶνυμον ὄρος ὑπῆρχε καὶ παρὰ τὴν Κυζικὴν «μονοφυῆς, ἱερὸν ἔχον τῆς Δινδυμήνης μητρὸς Θεῶν» (Στραβ. ΙΒ. 575). Τὸ «Ἀργαῖον» ὃ Pape παρᾶγει ἐκ τοῦ ἀργός=λευκός· ὄρος δολιχόντι λευκὸν ἢ χιονοσκεπές. Ὀμώνυμοι τοῦ Μέλανος ποταμοῦ ὑπῆρχον καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐν Ἑλλάδι αὐτῇ.

ξεως ταύτης· ἡ λέξις «μῶλυ» καθ' ὃν χρόνον ἐποιήθησαν τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη εἶχε περιπέσει εἰς ἀχρησίαν, πιθανώτατα δὲ ἡ λέξις αὕτη παρεφλήθη εἰς τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Φρυγοπελασγικῶν λαῶν, μεθ' ὧν ἦλθον εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν αἱ ἀρχαιοτάται Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη. Ἐν τούτοις ὁ ἐξ Ἀναζάρβου τῆς Κιλικίας (πόλεως ἐγγὺς τῶν Καππαδοκικῶν ὁρίων κειμένης) Διοσκορίδης λέγει (§ 30), «Πήγανον ἄγριον τὸ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ καὶ τῇ κατὰ Ἀσίαν Γαλατίᾳ λεγόμενον μῶλυ, καλοῦσι δὲ τινες αὐτὸ ἀρμάλαν, Σύροι βησάσαν, Καππαδοκαὶ δὲ μῶλυ». Βεβαίως ἡ λέξις δὲν παρελήφθη ἐκ τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης εἰς τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη· ὅπως δὴ ποτε ὁμοίως ἡ ὑπαρξίς τῆς λέξεως ταύτης, ἀναμφισβητήτως Φρυγικῆς, ἐν τῇ Καππαδοκικῇ γλώσσῃ μάρτυρεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν Φρυγικὴν καταγωγὴν τῶν Καππαδοκῶν.

Καὶ αἱ νεώταται ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι ἐπικυροῦσι τὰς εἰκασίας ἡμῶν ταύτας· ὁ Βιτρούβιος (II, 1, 5) λέγει, ὅτι οἱ Φούγες ἐλατόμουν τοὺς φυσικοὺς λόφους καὶ κατῴκουν ἐν αὐτοῖς. Κατὰ τὸν Λέοντα Διάκονον ἡ Καππαδοκία ἐκαλεῖτο ποτε Τρωγλοδυτικὴ (I). Τῷ ὄντι καθ' ὅλην τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν νότιον Καππαδοκίαν ὑπάρχει μεγίστη πλυθὺς οἰκημάτων ἐντὸς βράχων λελατομημένων ἐν Οὐτζ Χισσάρ, Σοανλί δερὲ, Κόρεμὲ τῆς Καππαδοκίας, ὡς ἐν Τσανδαρλί, Δογανλοῦ δερὲ τῆς Φρυγίας ὑπάρχουσιν δλόκληροι βραχώδεις βουνοὶ λελατομημένοι, περιέχοντες χιλιάδας οἰκημάτων διορόφων ἢ τριορόφων. Τὰ ἐν Σαγαλασσῷ τῆς Πισιδίας, ἐν Σαρίκιοι (πλησίον τοῦ Ἰκονίου) καὶ Χαλδαδερε (παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ναζιανζὸν) ἐρείπια κυκλωπέων οἰκοδομῶν ἔχουσι μεγάλην πρὸς ἀλληλα ὁμοιότητα (2) Πολὺ τούτων σπου-

(1) Λέοντ. Διακ. III, 1, πελ. 87 ἐκδ. Hase

(2) Hamilton (ἐν Γερμ. μεταφρ. Kiepert) «Reisen durch Kleinasien, Armenien und Kurdistan» τομ. 2, σελ. 326.

δαιότερα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Τοχίετ ἐν Πογάζ κόγι (οὐ μακρὰν τοῦ Γιοζγάτ) ἀνακαλυφθέντα λείψανα πόλεως τινος ἐκ βράχων ὠκοδομημένης. Καθ' ὅλην τῆς πόλεως τὴν περιοχὴν, μικρὸν ὁπολειπομένην τῆς Νινευὶ καὶ Βαβυλῶνος κατὰ τὴν ἔκτασιν, ὑπάρχουσι βράχοι ἐξεργασμένοι ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρὸς, κυκλώπεια τείχη μεγίστης διαστάσεως, ὑπόγειοι σύριγγες καὶ θεμέλια τείχη ναῶ ἔχοντος 219 π. μῆκος καὶ 140 π. πλάτος. Μεγίστην προσοχὴν κινεῖσι καὶ τὰ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῶν ἐρειπίων τούτων κείμενα μνημεῖα τοῦ Γιαζίλι καγια, ἡγοῦν πελώριός τις τετράγωνος αἵθουσα ἐντὸς βράχων λελατομημένη, μόνον νοτιοδυτικὴν τινὰ εἴσοδον ἔχουσα. Οἱ περικλείοντες τὴν αἶθουσαν καθέτως ὑψούμενοι βράχοι (30—50 π. μ.) εἶναι κεκοσμημένοι δι' ἀξιομνημονευτοτάτων ἀναγλύφων εἰκόνων, αἵτινες παριστῶσι ποιμπὴν τινα ὑπ' ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν ἀγομένην. Τὰ ἀνάγλυφα δὲ ταῦτα κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν εἰσὶ τὰ καθ' ἅπασαν τὴν Μ. Ἀσίαν ἀρχαιότατα μνημεῖα τοῦ εἶδους τούτου. Ἡ γνώμη τῶν φρονούντων, ὅτι τὰ ἐρείπια τοῦ Πογάζ κόγι εἶναι λείψανα τῆς ἀρχαίας Καππαδοκικῆς πόλεως Πτερίης ἢ τοῦ Γαλατικοῦ Ταυίου (πόλεως καὶ φρουρίου ἐν τῇ Γαλατικῇ Καππαδοκίᾳ), δὲν φαίνεται ἀκριβές.

Ἐπίσης σφόδρα ἀμφισβητεῦνται τὰ λεγόμενα περὶ τῆς Ἀσσυριακῆς ἢ Αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῶν μνημείων τούτων. Ἡ εἰκόνστις γυναικείων προσώπων καὶ ἡ παντελής ἔλλειψις σφηνοειδῶν ἢ ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν, αἵτινες δὲν λείπουσιν εἰς τὰ Ἀσσυριακὰ ἢ Αἰγυπτιακὰ μνημεῖα, ἀναιροῦσι τὴν γνώμην ταύτην. Οὐχ ἥττον ἀξιομνημόνευτα εἶναι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Hamilton ἐν Οὐγούκ (πρὸς νότον τοῦ Γιοζγάτ) ἀνακαλυφθέντα μνημεῖα. Ἰδίως σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ἐνταῦθα (ἐν Καππαδοκικῇ δηλονότι χώρᾳ) ἀνακαλυφθεῖσα ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας ἐν κατωρθώθῃ μὲν εἰσέτι ἡ ἐρμηνεία, ἀδιαφιλονείκητος ὁμῶς θεωρεῖται ἡ Φρυγικὴ καταγωγή (1).

Τὰ πολλαχού της Καππαδοκίας καὶ τῆς Φρυγίας σωζόμενα
 λείψανα ἀρχαίων κυκλωπειῶν οἰκοδομῶν, ἔχοντα μεγίστην ἀνα-
 λόγιαν πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ Λυκίας, εἶναι τρανὰ μαρτύ-
 ρια ἀρχαιοτάτης ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἀναπτύξεως
 καὶ ἰσχύος ἱκανῶς προκεχωρηκυίας. Οὐδὲ δύνανται ν' ἀποδοθῶσι
 τὰ ἀνάρθμα ἐκεῖνα μνημεῖα εἰς προσκαίρους κατακτήσεις ἐξω-
 τερικῶν λαῶν (Ἀσσυρίων ἢ Αἰγυπτίων), εἴποτε ἐγένοντο τοιαῦ-
 τὰί τινες. Ἀξιοσημείωτος ἐνταῦθα εἶναι καὶ ἡ μεγάλη ὁμοιότης
 τῶν ἀναγλύφων τοῦ Γραζιλὶ καχιά πρὸς τὸ μεταξὺ Σάρδωος καὶ
 Σμύρνης ἀνάγλυφον τοῦ Ψευδοσεσώστριος. Πιθανωτάτη δὲ φαί-
 νεται ἡ γνώμη, ὅτι τὰ μνημεῖα ταῦτα πρέπει ν' ἀποδοθῶσιν εἰς
 πανάρχαιον Ἰθαγενῆ λαόν, προελθόντα εἰς ἱκανὸν βαθμὸν πολι-
 τισμοῦ καὶ ἐξωτερικῆς ἰσχύος καὶ ἐπεκταθέντα ἐπὶ μέγιστον μέ-
 ρος τῆς Ἑλλάσσανος Ἀσίας. Τοιοῦτος δὲ λαὸς δύναται νὰ θεω-
 ρηθῇ μόνος ὁ ἐν ταῖς Φρυγικαῖς παραδόσεσι μνημονευόμενος.
 Τοῦ λαοῦ τοῦτου, τοῦ ὁποίου τὴν πρὸς Ἀν. μέχρι
 Ἀρμενίας καὶ τὴν πρὸς Δ. μέχρι Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐ-
 πέκτασιν μαρτυροῦσι τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα, ἀπλὰ ὑποδιαί-
 ρεσις ἦσαν πλείστοι ὑπὸ διάφορα ὀνόματα σημαίνοντες λαοὶ
 τῆς Μ. Ἀσίας, τοῦλάχιστον ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις· τοῦτο
 μαρτυρεῖ καὶ παράδοσις τις τοῦ Κλαυδιανοῦ. (Εἰς Εὐτρόπιον,
 2, 242), ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Φρύγες ὤκουον ἐν Βιθυνίᾳ, Λυδίᾳ, Πισι-
 δίᾳ καὶ Γαλατίᾳ.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς
 τὸ ἀσφαλές συμπέρασμα, ὅτι ἐν παναρχαίοις χρόνοις φυλὴ τις
 ὑπὸ διάφορα ὀνόματα βραδύτερον γνωστῇ, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῶν Φρυ-
 γῶν, περιελάμβανε τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς
 Μ. Ἀσίας, ἀποτελοῦσα τὸν Φρυγοπελασγικὸν (ἢ Φρυγοαρμενι-
 κὸν ἢ Μικρασιανὸν) καλούμενον κλάδον τῆς μεγάλης τῶν Ἀ-
 ρίων φυλῆς καὶ συνενοῦσα τὰς δύο μεγάλας αὐτῆς μερίδας, ἥτοι,
 τοὺς δυτικούς Ἀρίους (Θρακικούς, Ἑλληνικούς καὶ Ἰταλικούς
 λαούς) πρὸς τοὺς ἀνατολικούς ἥτοι Μήδους, Πέρσας, Βακ-

τρίτους, Ἰνδοὺς. « Ἀρχαῖαι παραδόσεις καὶ νεώτεραι ἔρευναι, λέγει ὁ Ernst Curtius (Gr. Gesch. τομ. Α'. σελ. 29.), ἐπ' ἰσῆς ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι παρὰ τοῖς Φρυγῇ ζητητέον τὸ κυριώτατον τῆς ἐνώσεως σημεῖον· οἱ Φρύγες εἰσιν τὸ κέντρον, οὕτως εἰπεῖν, δι' οὗ οἱ δυτικοὶ Ἄριοι λαοὶ συνδέονται μετὰ τῶν Ἀρίων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς· ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ συγγενεύουσι τοῖς Ἀρμενίοις, ὧν τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον μέχρι Πόντου καὶ Ἄλυσος ἐξετείνετο· πρὸς δὲ τὸ ἕτερον μέρος σχηματίζουσι νέαν ἀρχήν, θεωροῦνται δηλονότι οἱ ἀρχαιότατοι πάντων τῶν πρὸς δυσμὰς μετανάστευσάντων Ἀρίων λαῶν· ἡ Φρυγικὴ γλῶσσα ἀποδεικνύεται συγγενὴς τῇ Ἑλληνικῇ. Τὸ εὐρὺ ἐκεῖνο ὄροπέδιον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ κοιτὶς τοῦ μεγάλου Φρυγοελληνικοῦ κλάδου τῆς Ἰνδογερμανικῆς φυλῆς ».

Τὴν ὕλικήν ἀνάπτυξιν, τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Φρυγοπαλασγῶν μαρτυροῦσιν οἱ ἀρχαῖοι περὶ αὐτῶν μῦθοι καὶ τὰ πολυάριθμα κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν διεσπαρμένα μνημεῖα. Ἡ ἰσχὺς δὲ αὕτη ἀνεπτύχθη οὐ μόνον ἐν ταῖς μετογείοις χώραις ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς παραλίαις, ἰδίᾳ ἐν ταῖς δυτικαῖς. Τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς Φρυγικῆς δυνάμεως καὶ πολιτισμοῦ κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια ἀπετέλει ἡ πολυθρύλλητος Φρυγικὴ Τροία, ἥς τὸ κράτος ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑρμου καὶ διηρεῖτο εἰς δώδεκα δυναστείας τεταγμένας ὑπὸ τὸν Πρίαμον (Στράβ. II'. 584). Ἡ Τροία ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον ὀρμητήριον τῶν Φρυγικῶν λαῶν ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτῶν κατὰ τῶν λαῶν τῶν εἰκούντων τὴν ἀπέναντι Ἑλληνικὴν Χερσόνησον. Ὅτι δὲ τοιαῦται ἐπιδρομαὶ καὶ μεταναστεύσεις ἐγίνοντο ἐκατέρωθεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, μαρτυροῦσι Φρυγικαὶ μεταναστεύσεις γενόμεναι εἰς Θράκην καὶ τανάπαλιν Θρακικαὶ μεταναστεύσεις γενόμεναι εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀξιομνημόνευτος ἰδίως καὶ ἀρχαιοτάτη τῶν μεταναστεύσεων εἶναι ἡ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἐτι γενομένη εἰς Εὐρώπην διάβασις Μυσῶν καὶ Τεύκρων καὶ ἡ

στρατεία αὐτῶν μέχρι Πηνειοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἐν τῶν μεγίστων κοσμοϊστορικῶν γεγονότων, ὅσα συνέβησαν πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων (1). Τὸ μέγιστον καὶ σπουδαιότατον ἐπεισόδιον τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων καὶ ἀμοιβαίων ἐπιθέσεων καὶ ἐπιδρομῶν εἶναι ὁ πολυθρύλλητος Τρωϊκὸς πόλεμος. Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ ἔπει, ἐν ᾧ φάλλετο ἡ ἥττα τῶν Φρυγίων, εἰκονίζεται συνάμα καὶ τὸ παρελθὸν αὐτῶν μεγαλεῖον. Αἱ ἐπιθέσεις καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, οὔτινος αἱ συνέπειαι ὑπῆρξαν ἐπ' ἰτης σπουδαῖαι διὰ τε τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα (2). Ἀμεσον ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος ἐκείνου ὑπῆρξεν, ὡς φαίνεται ἡ κατάληψις τῶν Τρωϊκῶν παρὰ τῶν Αἰολικῶν ἀποικίων, τὰς ὁποίας μετ' ὀλίγον ἠκολούθησαν καὶ Ἰωνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὰ μεσημβρινώτερα παράλια. Ἐν ᾧ δὲ οὕτω τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας κατελαμβάνοντο ὑπὸ Ἑλληνικῶν ἀποικίων, ἡ βορειοδυτικὴ ἄκρη τῆς χερσονήσου προσελάμβανεν ἐποίκους ἐκ τῆς ἀπέναντι Θράκης· ἡ ἀρχαία Ἀσκανία καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ ἔθνους τῶν Θυνῶν ἢ Βιθυνῶν ἐκλήθη Βιθυνία· καὶ ἡ Παφλαγονία προσέλαβεν ἐν μέρει Θρακίας ἀποίκους, τοὺς Μαρνανδυνούς. Ἀποδασμός τις τῶν Θρακῶν τούτων, οἱ

(1) Πρὸς VII, 20. «Μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρεΐδεον εἰς Ἴλιον μήτε τῶν Μυσῶν τε καὶ Τεύκρων τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενον, οἱ διαβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον τοὺς τε Θράκας κατεστρέψαντο πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἴονιον Πόντον κατέβησαν μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ τὸ πρὸ μεσημβρίας ἦλθον».

(2) Στράβ. IB' 572. «Συνεργεῖ δὲ πρὸς τὰς τοιαύτας μυθοποιίας ἡ τε σύγχυσις τῶν ἐνταῦθα ἔθνων καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς χώρας τῆς ἐντὸς Ἄλως, μάλιστα δὲ τῆς παραλίας, δι' ἣν ἐπιθέσεις ἐγένοντο αὐτῇ πολλαχόθεν καὶ διὰ παντός ἐκ τῆς περαιᾶς, ἡ καὶ ἀπ' ἀλλήλους ἰόντων τῶν ἐγγύς· μάλιστα μὲν οὖν κατὰ τὰ Τρωϊκὰ καὶ μετὰ ταῦτα τὰς ἐρόδους γενέσθαι καὶ τὰς μεταναστεύσεις συνέβη τῶν τε βαρβάρων ἕνα καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁρμῇ τινι χρησαμένων πρὸς τὴν τῆς ἀλλοτρίας κατάκτησιν· ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἦν αὐτὰ».

Μιλύαι, εἰσεχώρησαν πολὺ εἰς τὰ ἔνδον τῆς χερσονήσου καὶ κατέλαβον τὴν μεταξὺ Λυκαονίας καὶ Παμφυλίας χώραν, τὴν ὑπ' αὐτῶν Μιλυάδα κληθεῖσαν (1). ἡ ἀρχαία Φρυγικὴ Μηρονία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀγνώστου καταγωγῆς ἔθνους τῶν Λυδῶν, ἐν ᾧ ἀρχαῖοι τινες Φρυγοπελασγικοὶ λαοὶ τῆς Μ. Ἀσίας, Δέλεγες καὶ Καύκιωνες ἐξέλιπον παντελῶς. Ἐνῷ δὲ πρὸς δυσμὰς τοιαῦται ἐποικίσεις καὶ ἐπιδρομαὶ ἐπίεζον τοὺς Φρυγικοὺς λαοὺς καὶ ἀπέκλειον αὐτοὺς τῆς παραλίας, τὰ ἀνατολικά τῆς Μ. Ἀσίας, ἰδίως ἡ βόρειος Καππαδοκία προσελάμβανεν ἀποίκους ἐκ τῆς ἁνῶ Ἀσίας. Ἡ μεγάλη ἐν τῇ ἁνῶ Ἀσίᾳ τῷ 898 Π.Χ. διὰ τῆς πτώσεως τοῦ πρώτου Ἀσσυριακοῦ κράτους ἐπελθοῦσα μεταβολή, ὁ ἐπακολουθήσας ταύτῃ σχηματισμὸς ἰσχυρῶν Ἰρανικῶν κρατῶν ἐν τῇ ἁνῶ Ἀσίᾳ καὶ ἡ ἐπέκτασις αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἄλυσ ἐκραταίωσαν τὴν Ἰρανικὴν ἐπιρροὴν ἐν ταῖς ἐκτὸς τοῦ Ἄλυσ χώραις καὶ ἐξησθένισαν τὸ αὐτόχθον Φρυγοπελασγικὸν στοιχεῖον τῶν χωρῶν τούτων. Εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην τῶν πραγμάτων συνήργησαν οὐχ ἥττον καὶ τινες μεταναστεύσεις Ἰρανικῶν λαῶν εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὰ παράλια τοῦ Πόντου καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Καππαδοκίας. Ἀξιολογώτεροι τῶν λαῶν τούτων, ἦσαν οἱ Ματιηνοὶ καὶ οἱ Καππαδόκαι. Ἡ Καππαδοκία, ἥτις ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἦτο χώρα Φρυγοπελασγική, προσλαβούσα Ἰρανίους ἀποίκους καὶ ὑποκύψασα πρῶτως εἰς κυριαρχίαν καὶ ἐπιρροὴν Ἰρανικὴν (650 Π.Χ.) κατέστη ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἡ κατ' ἐξοχὴν Ἰρανικὴ χώρα τῆς Μ. Ἀσίας. Ὡς πρὸς τὴν ἐθνογραφίαν ἄρα τῆς Καππαδοκίας πρέπει νὰ διαγρίνωμεν δύο περιόδους, τὴν Φρυγοπελασγικὴν ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις, καὶ τὴν Ἰρανικὴν ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς ἱστορικοῖς (2).

(1) Πλιν. ν. 25. «Milyæ subolis Thracum a latere Lycaoniae super Pamphyliam».

(2) Πλὴν τῶν Ματινηῶν καὶ Καππαδοκῶν καὶ ἄλλα ἔθνη ἀγνώστου καταγωγῆς κατέλαβον τὰ βορειοανατολικά τῆς Καππαδοκίας μέρη, τὴν μεταξὺ τοῦ Θερμώδοντος καὶ Κολχίδος χώραν. Ἀναμαστό-

§ 46 Ἰράνιοι λαοὶ ἐν Καππαδοκίᾳ.

α. Ματιηνοί.

Οἱ Ματιηνοὶ ἦσαν ἔθνος Μηδικόν, (ἐπομένως Ἰρανικόν), οἰκοῦν μεταξὺ Ἀρμενίας καὶ Κιτσίας. Ἐντεῦθεν ὁ λαὸς οὗτος ἐξετάθη, φαίνεται, καὶ πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Ἀρμενίας κατὰ τὴν Κολχίδα. Κατὰ Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον οἱ Ματιηνοὶ ἦσαν ὁμοιοὶ τῶν Μόσχων, οἰκούντων, ὡς εἴρηται, μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Ἀρμενίας. Ἐκ τῶν χωρῶν δὲ τούτων ἐξετάθησαν μέχρι τῶν νοτιοδυτικῶν μερῶν τῆς Καππαδοκίας κατασταθέντες μεταξὺ τῶν Κιλικίων τῆς Καππαδοκίας, τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Συρίων Καππαδοκῶν (ἐν ταῖς βραδύτερον Μοριμνηῇ καὶ Χαμαμνηῇ καλουμέναις ἐπαρχίαις τῆς μεγάλης Καππαδοκίας). Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Ἄλυσ ρέων διὰ τῆς χώρας τῶν Κιλικίων καὶ στραφεὶς ἔπειτα πρὸς Β. ἀφορίζει τοὺς Ματιηνοὺς ἀπὸ τῶν Φρυγῶν. Πότε καὶ πῶς ἐγένετο ἡ μετανάστευσις αὕτη τῶν Ματιηνῶν εἰς τὴν νότιον Καππαδοκίαν εἶναι ἀγνωστον, πιθανὸν δὲ φαίνεται, ὅτι ἐγένετο πρὸ τῆς τῶν Καππαδοκῶν. Κατὰ τὸ μνημονευθὲν χωρίον τοῦ Ἡροδότου οἱ Καππαδόκαι ὤκουν πρὸς Β. τῶν Ματιηνῶν. Φαίνεται, ὅτι οἱ τὰ βορειανατολικά τῆς Καππαδοκίας πλησίον τῶν Μόσχων οἰκοῦντες Ματιηνοὶ πιεσθέντες ὑπὸ τῶν ἐποικησάντων ἐνταῦθα Καππαδοκῶν μετηνάσθητευσαν εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς

τεροι τούτων ἦσαν οἱ Μάκρωνες, Μοσσύνιοι, Τιβαρηνοὶ καὶ Δρίλαιοι, οἱ βραδύτερον Σάννιοι κληθέντες· τινὲς τῶν λαῶν τούτων, ὡς οἱ Μοσσύνιοι συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν Καππαδοκῶν καὶ ἐπὶ τοῦ Στραβωνος δὲν ὑπῆρχον πλέον. Οἱ Σάννιοι τουνακτίον διετήρησαν τὴν ἐθνικότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστιανοῦ αὐτοκράτορος (523 Μ. Χ.), ὁπότε ἐξέτεινον τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν καθ' ὅλον τὸν Πόντον, καλούμενοι ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Τσάννιοι ἢ Τσάννιδες· ἀπὸ τούτων δὲ καὶ ὅλη ἡ παραλία τοῦ Πόντου ἀπὸ Τραπεζοῦντος μέχρι τοῦ Ἰασονίου ἄκρου, καὶ βραδύτερον μέχρι Ἄλυσ, ἐκλήθη Τσαννικὴ, ὅπου ὄνομα διετήρησε μέχρι σήμερον.

Καππαδοκίας ἔνθα συνεχωνεύθησαν τάχιστα μετὰ δολόρων αὐτοῖς Κιλικίων (τῆς Καππαδοκίας) καὶ Συρίων Καππαδοκῶν· ὁ Ἡρόδοτος ἄπαξ μόνον μνημονεύει τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ Ματινηῶν. ἐν ἄλλοις χωρίοις τοῦ Ἡροδότου ἢ ὑπὸ τῶν Ματινηῶν οἰκουμένη χώρα θεωρεῖται ὡς ὑπὸ Καππαδοκῶν οἰκουμένη(1).—

§ 17.

2. Καππαδόλαι (Σύροι, Σύριοι, Ἀσσύριοι, Λευκόσυροι, Χαλδαῖοι Χάλυβες).

Τὰ ὀνόματα Καππαδόκες καὶ Καππαδοκία εἶναι γνωστὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρῶτον ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου, καθ' ὃν οἱ τα νότια παράλια τοῦ Εὐξείνου οἰκοῦντες Σύροι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Περσῶν Καππαδόκαι. Τῶν παρὰ τῶν Εὐξείνων ὁμῶς οἰκούντων τούτων Σύρων γίνεται μνεῖα ἤδη παρὰ τῷ Πινδάρῳ, καθ' ὃν αἱ Ἀμαζόνες «Σύριον εὐρυαίχμαν διέπον στρατόν» (2). Ἀλλ' ἡ ἐποχὴ τῆς ἐποικίσεως τοῦ λαοῦ τούτου κατὰ τὰ παράλια τοῦ Πόντου φαίνεται πολὺ προγενεστέρα τῶν χρόνων τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Ἡροδότου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν Ἰλιάδι, ἰδίως ἐν τῷ διακόσμῳ, εὐδεμία εἰσέτι γίγνεται μνεῖα τῶν Συρίων τούτων, οἵτινες βράδυτερον εἶχον προχωρήσει μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Παρθενίου, εἰς τόπους δηλαδὴ λίαν γνωστοὺς τῷ ποιητῇ (3). ἀλλ' ἐν τοῖς ἀ-

(1) Πιθανῶς ὁ Ἡρόδοτος ἀκολουθεῖ ἐνταῦθα δύο παραδόσεις· καὶ τὰ μὲν χωρία, ἐνθὰ ἡ χώρα τῶν Ματινηῶν θεωρεῖται ὑπὸ Καππαδοκῶν οἰκουμένη στηρίζονται εἰς μεταγενεστέρας, συγχρόνους τοῦ Ἡροδότου παραδόσεις, ἐνῶ τὰ περὶ Ματινηῶν τῆς Καππαδοκίας ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Ἄλυσος λεγόμενα ἐλήφθησαν ἐκ προγενεστέρων παραδόσεων.

(2) Στραβ. 18'. 545.

(3) Ὁ Στράβων καταπολεμεῖ πολλαχοῦ τὴν γνώμην τῶν φρονούντων, ὅτι οἱ πέσαν τοῦ Ἄλυσος οἰκοῦντες λαοί, ἦτοι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ τῆς Καππαδοκίας, ἦσαν ἀγνωστοὶ τῷ Οὐάτση ἢ ὅτι δὲν συνεσφύχον

μέσως μετὰ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη ποιηθεῖσι κυκλικαῖς μνημονεύον-
ται οἱ Ἀσσύριοι ὡς σύμμαχοι τοῦ Ηριάμου. Ἡ παράδοσις περὶ
τῆς ἀποικίσεως τῆς Σινώπης ὑπὸ τῶν Μιλησίων (654 Π. Χ.),
ἀφαιρεσάντων τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὴν ἕως τότε
Συρίων, καὶ ἡ ἄλλη παράδοσις, ὅτι οἱ Ἑνετοί, τῶν ὁποίων μνη-
μονεῖται ὁ ποιητής, ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τοῦ Πόντου ὑπὸ τῶν Ἀσ-
συρίων, ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ μετανάστευσις τῶν Συρίων εἰς τὰς
πρώην ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ ἄλλων Φρυγικῶν λαῶν οἰκουμένης
χώρας τῆς βορείου Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας εἶναι μὲν με-
ταγενεστέρα τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐποιήθη ὁ διάσκοσμος, προγε-
νεστέρα δὲ τῶν ἀρχῶν τῆς 7ης Π. Χ. ἐκ., ἐπομένως κεῖται ὡς
ἔγγιστα μετὰ τῆς 8ης καὶ τῆς 7ης Π. Χ. ἐκ. Ἡ ἐποχὴ αὕτη

τοῦ Ηριάμου κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀποδεχόμενος καὶ ὑποστηρίζων
τὴν γνώμην, ὅτι οἱ τοῦ Ηριάμου σύμμαχοι Ἑνετοὶ καὶ Ἀλκίωναες
ἦλθον ἐκ Καππαδοκίας. Κατ' Ἀπολλοδώρου Πάριφυλοι καὶ Βιθυνοὶ καὶ
Μαριανδυνοὶ καὶ Πισίδαι καὶ Χάλυβες καὶ Μιυαὶ καὶ Καππαδόκες
δὲν ἐμνημονεύθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, «οἱ μὲν διὰ τὸ μηδέπω τοὺς τό-
πους κατοικῆσαι, οἱ δὲ διὰ τὸ ἑτέροις γένεσι περιέχεσθαι» (Στρ.
ΙΔ'. 678). Ἡ γνώμη τοῦ Στράβωνος εἶναι μὲν ὀρθή, καθ' ὅσον ἀφορᾷ
τοὺς ἀρχαίους τῆς Καππαδοκίας κατοίκους, δὲν εἶναι ὁμῶς ἀκριβής,
ὅτε καταπολεμῶν οὗτος τὴν γνώμην τοῦ Ἀπολλοδώρου ἀποδέχεται,
ὅτι οἱ Λευκόσυροι δὲν ἦσαν ἄγνωστοι τῷ ποιητῇ. Πόσον ἄλλως περιω-
ρισμένοι ἦσαν αἱ τοῦ Στράβωνος γνώσεις περὶ τῶν ἐθνολογικῶν
σχέσεων ἐν Καππαδοκίᾳ, δεικνύται ἐκ τῆς ἀντιρρήσεως αὐτοῦ πρὸς
τὸν Ἀπολλοδώρον. «Μεταξὺ δ' ἐπὶ τὸν ποιητὴν (ὁ Ἀπολλοδώρος)
τοῦτο μὲν ὁρθῶς λέγει διότι πολλὴ σύγχυσις γένηται τῶν βαρβα-
ρων ἐθνῶν ἀπὸ τῶν Γραικῶν εἰς τὰ νῦν διὰ τὰς μεταπτώσεις. Καὶ
γὰρ προσγένονέ τινα καὶ ἑλλέλοιπε καὶ διέσπασται καὶ συνήκται εἰς
ἓν· οὐκ εἴδ' δὲ τὴν αἰτίαν διττὴν ἀποφαίνει δι' ἣν οὐ μέμνη-
ται τινων ὁ ποιητής· ἢ τῷ μῆπω τότε' οἰκεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐθνους
τούτου ἢ τῷ ἐν ἐτέρῳ γένει περιέχεσθαι· τὴν γὰρ Καππαδοκίαν οὐκ
εἴρηκεν, οὐδὲ τὴν Καταονίαν, ὡς δ' αὐτὸς τὴν Λυκαονίαν, δι' οὗ δέ-
τερον τούτων· οὐ γὰρ ἔχομεν τοιαύτην ἱστορίαν ἐπ' αὐτῶν οὐ-
δεμίαν· γελοῖόν τε τὸ τοὺς Καππαδόκας καὶ Λυκάονας διὰ τί μὲν
Ὀμηρὸς παρέλιπε φροντίσαι καὶ ἀπολογῆσθαι, διὰ τί δ' Ἐφορὸς πα-
ρήλυε παρελθεῖν καὶ αὐτόν.» Στράβ. ΙΔ'. 680.

εἶναι καὶ ἄλλως ἀξιοσημείωτος, καθ' ὅσον εἰς ταύτην περίπου ἀνάγεται ἡ σύστασις τοῦ νέου Ἀσσυριακοῦ κράτους ὑπὸ Χαλδαϊκὴν δυναστείαν καὶ ἡ ἐπικράτησις τῆς φυλῆς τῶν Χαλδαίων ἐν Ἀσσυρίᾳ καὶ Βαβυλῶνι. Πρὸς τὴν κίνησιν ταύτην τῶν Χαλδαίων δὲν φαίνεται πάντῃ ἀσχετος ἡ ἐμφάνισις Ἀσσυρίων ἢ Χαλδαίων ἐν ταῖς νοτίαις τοῦ Εὐξείνου παραλίας. Πολὺ σπουδαιότερα τῆς ἐποχῆς τῆς ἐποικίσεως εἶναι δι' ἡμᾶς τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Συρίων τούτων καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς Χαλδαίους καὶ Ἀσσυρίους καὶ τοὺς ἄλλους ὑπὸ τὸ ὄνομα Σύρων ἢ Συρίων σημαίνοντας λαοὺς. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Καππαδόκαι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύριοι ἐκαλεῦντο (I, 18)· κατὰ τὸν αὐτὸν «οἱ Σύριοι οὗτοι (οἱ ἐν Πόντῳ) ὑπὸ τῶν Περσῶν Καππαδόκαι καλεῖνται» (VII, 72)· Ἐμνημονεύσαμεν ἤδη ἀποσπάσματός τινος τοῦ Πινδάρου, καθ' ὃ αἱ παρὰ τὸν Θερμῶδοντα οἰκοῦσιν Ἀμαζόνες «Σύριον εὐρυαίχμαν διέπον στρατόν». Καὶ ἐν ἀποσπασματί τινι τοῦ Σοφοκλέους τὰ τὸν Πόντον οἰκοῦντα ἔθνη καλεῦνται «Κόλχος τε Χαλδαῖος τε καὶ Σύρων ἔθνος» (Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Χαλδαῖος)· καὶ ὁ τοῦ Ἡροδότου σύγχρονος Ξάνθος ὁ Λυδὸς νοεῖ τοὺς Καππαδόκας λέγων, «Ἐκ Φρυγίας φεύγων ὥχετο εἰς Σύρους τοὺς ἐν τῷ Πόντῳ ὑπὲρ Σινώπης οἰκοῦντας, ἐκεῖ δὲ καταμείνας γυναῖκα τῶν ἐγγχωρίων ἐγημε Σύραν (Νικολ. τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἀποστ. σελ. 32 ἐκδ. Kayser). Ἀπόσπασμα ἀγνώστου τινος ποιητοῦ «Συρίη ἐνὶ γαίῃ» ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «ἐν τῇ περὶ Πόντον». Ὁ Ἡρόδοτος ἐν τινι χωρίῳ (I, 72) μεταχειρίζεται συγχρόνως καὶ τὰ δύο ὀνόματα λέγων «Συρίους Καππαδόκας». Κατὰ Στράβωνα οἱ Καππαδόκαι τοῦ τε Πόντου καὶ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας ἐκαλεῦντο Λευκόσυροι πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἔξω τοῦ Ταύρου Σύρων (I)· ὁ Πλίνιος (6, 3) λέγει ὅτι οἱ

(1) Στράβ. ΙΣ'. 737 «Οἱ γοῦν Καππαδόκαι ἀμφότεροι, οἷτε πρὸς τῷ Πόντῳ καὶ οἱ πρὸς τῷ Ταύρῳ, μέχρι νῦν καλοῦνται Λευκόσυροι ὡς ἐν ὄντων τινῶν Σύρων καὶ μελάνων· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ἐκτὸς τοῦ Ταύρου».

Καππαδόκαι οὕτως ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Καππάδοκος ποταμοῦ πρότερον Λευκότυροι καλούμενοι. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (Ἀργον. Β'. 946) ἡ Καππαδοκία ἐκαλεῖτο πάλαι Συρία ἢ Λευκοσυρία. Ἴρις καὶ Ἄλυσ καὶ Θερμῶδων ἦσαν ποταμοὶ Λευκοσυρικῆς (Β'. 963 καὶ 972)· ὁ τῆς Καππαδοκίας ποταμὸς Πύραμος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τινος ποιητοῦ Λευκότυρος (1). Ἡ ἐκ Καππαδοκίας ἐξαγομένη Σινωπικὴ μίλτος ἐκαλεῖτο καὶ Συρία μίλτος (2).

Ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων, Σύριοι, Λευκότυροι, λαβόντες ἀφορμὴν πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἐθεώρουν τοὺς Καππαδόκας ὁμοφύλους ἢ ἀποίκους τῶν ἐκτὸς τοῦ Ταύρου καὶ Ἀμανοῦ Σύρων (Ἀραμαίων) καὶ ἀπέδιδον αὐτοῖς Ἀραμαϊκὴν, ἐπομένως Σημιτικὴν καταγωγὴν. Ἐν ἐλλείψει δὲ πάσης ἀρχαίας παραδόσεως περὶ τῆς τοιαύτης πρὸς Β. μεταναστεύσεως τῶν Ἀραμαίων ὁ Texier ἐξέφρασε τὴν εἰκασίαν, ὅτι ἴσως ἐπὶ τῆς στρατείας τοῦ Σεισώστριος ἐγένετο ἡ ἀναστάσις καὶ ἡ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν μετανάστευσις τῶν ἐν Συρίᾳ Ἀραμαίων (3). Αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις ἐν τούτοις οὐ μόνον οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐπιβεβαιῶσι τὴν γνώμην ταύτην, ἀλλ' ἀναιροῦσι μάλιστα αὐτὴν φανερώς θεωροῦσαι τὸν Πόντον ὡς ἀρχαιοτάτην χώραν τῶν Συρίων καὶ τῶν Καππαδοκῶν (4)· οἱ Σύριοι οὗτοι φαίνονται κατ' ἀρχὰς ἐν μόνῃ τῇ βορείῳ Καππαδοκίᾳ οἰκοῦντες ἀπὸ τοῦ Θερμῶδοντος μέχρι τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, ἐντεῦθεν δὲ προεχώρησαν εἰς τὴν νότιον Καππαδοκίαν, ἥτις ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου ἀκόμῃ κατεῖχeto σχεδὸν ἅπασα ὑπὸ τοῦ Φρυγικοῦ ἔθνους τῶν Κιλικίων. Οἱ Ἀραμαῖοι εἶχον μὲν ἐπεκταθῇ ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἐντεῦθεν τοῦ Ἀμανοῦ εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ Ταύρου Κιλικίαν, ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐ μόνον δὲν προεχώρησαν βορειότερον τοῦ Ταύρου εἰς τὴν Καπ-

(1) Στέφ. Βυζ. ἐν λέξει Λευκότυρος.

(2) Θεόφρ. περὶ Αἰθ. 52.

(3) L'Asie Mineur. τομ. Β'. σελ. 5.

(4) Πλουτ. Λαγκούλλ. 23.

παδοκίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς Κιλικίης αὐτῆς ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀπὸ βερβῶ ἀπελθόντων Κιλικίων, ἀφ' ὧν καὶ ἡ χώρα ἐκείνη ἐκλήθη Κιλικία. Οὐδείς δὲ ὑπάρχει ἐν ταῖς περὶ τοῦ Σεσώστριος παρὰδοσεῖν ὑπαινιγμός περὶ μεταναστεύσεως Ἀραμαίων ἢ ὁμοφύλων τούτοις λαῶν εἰς τὰ παράλια τοῦ Πόντου. Ἐπειτα τὸ ὄνομα Σύρος, ὡς ἐθνολογικὸν ὄνομα, ἀνήκει εἰς τοῦ μεταγενεστέρους χρόνους. Ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις οὔτε εἰς τοὺς Ἀραμαίους οὔτε εἰς αὐτοὺς Καππαδόκας ἐδίδετο τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν. Ἡ δὲ πλημμελὴς ὑπὸ τινων ἐκ τῶν νεωτέρων ἀποδοθεῖσα τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐθνολογικὴ σημασία ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὰς περὶ Ἀραμαϊκῆς ἢ Σημιτικῆς καταγωγῆς τῶν Καππαδοκῶν εἰκοτολογίας. Ἀπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν δηλονότι χρόνων ἢ ὀλίγον ἔτι πρότερον Σύροι ἢ Σύριοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποκλειστικῶς οἱ μεταξὺ τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους καὶ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ παρὰ τὴν Μισόγειον οἰκοῦντες Ἀραμαῖοι· ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα Σύρος ἔλαβε κατὰ μικρὸν ἐθνολογικὴν σημασίαν καὶ κατέστη ταυτόσημον τῷ Ἀραμαῖος (1). Ἀρχαιότερον ὅμως ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος τούτου παρ' Ἑλλήσιν ἦτο ποῦ γενικωτέρα καὶ ἀπροσδιόριστος, ἐκτεινομένη εἰς λαοὺς ἐνίοτε ἄλλοφύλους διὰ πολιτικῶν ἢ ἱστορικῶν σχέσεων πρὸς ἀλλήλους συνδεομένους. Οἱ μόνον πάντες οἱ Σημιτικοὶ λαοὶ τῆς Συριακῆς περαλίας ἀπὸ τοῦ Ἀμανοῦ μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Αἰγύπτου, Ἀ.

(1) Ὅτι τὸ ὄνομα Σύρος διὰ τοὺς Ἀραμαίους τῆς Συρίας δὲν ἔχεν ἔννοιαν ἐθνολογικὴν ἐμαρτύρει καὶ ὁ Ποσειδώνιος κατὰ Στράβωνα (Α' 42.). «Τοὺς γὰρ ὅφ' ἡμῶν Σύρους καλουμένους ὑπ' αὐτῶν τῶν Σύρων Ἀραμαίους καλεῖσθαι». Οἱ Ἀραμαῖοι τῆς Συρίας ὑπὸ τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ὄνομα ἦσαν, ὡς φαίνεται, γνωστοὶ καὶ εἰς τὸν Ὀμηρον, ὅστις οὐδὲν γινώσκει περὶ Σύρων. Οἱ Ἀριμοὶ τοῦ Ὀμήρου κατὰ τὸν Ποσειδώνιον καὶ ἄλλους τινὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἦται οἱ Ἀραμαῖοι τῆς Συρίας (Στράβ. ΙΓ' 274.). «Οἱ δὲ τοὺς Σύρους Ἀρίμους δέχονται, οὗ· νῦν Ἀραμαίους λέγουσι», καὶ ΙΣ' 784. «Λέγει δὲ καὶ τοῦ, Ἀρίμους δὲ ποιητῆς, οὗς φησὶν ὁ Ποσειδώνιος δέχεσθαι δεῖν μὴ τόπον τινὰ τῆς Συρίας ἢ τῆς Κιλικίας ἢ ἄλλης τινὸς γῆς, ἀλλὰ τὴν Συρίαν. Ἀραμαῖοι γὰρ οἱ ἐν αὐτῇ».

ραμαῖσι δηλονότι, Φοίνικες, Ἰουδαῖοι καὶ αὐτοὶ οἱ Φιλισταῖοι (Παλαιστῖναι) (1), τῶν ὁποίων ἡ Σημιτικὴ καταγωγὴ σφόδρα διαμφισβητεῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ πέραν τοῦ Εὐφράτου ἐν Μεσογείῳ οἰκοῦντες Ἀσσύριοι καὶ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ τὸν Πόντον οἰκοῦντες Καππαδόκαι καλοῦνται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύροι. «Δοκεῖ δὲ, λέγει ὁ Στράβων, τὸ τῶν Σύρων ὄνομα διατεῖναι ἀπὸ μὲν τῆς Βαβυλωνίας μέχρι τοῦ Ἰσσηικοῦ κόλπου, ἀπὸ δὲ τούτου μέχρι τοῦ Εὐξείνου τὸ παλαιόν». Ἡ μεγίστη ἔκτασις τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου ταυτοσήμου τύπου τοῦ ὀνόματος, τοῦ Ἀσσύριος δηλαδή.

Τὰ ὀνόματα Σύρος καὶ Ἀσσύριος ἦσαν κατ' ἀρχὰς καθ' ὅλα ταυτόσημα ἢ διάφοροι τύποι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύριοι καλούμενοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκαλοῦντο (VII 63). Τοῦτο ἐπιβεβαιῶν καὶ ὁ Στράβων λέγων (2)· «Οἱ δ' ἱστοροῦντες τὴν Σύρων ἀρχὴν, ὅταν φῶσι Μήδους μὲν ὑπὸ Περσῶν κατακλυθῆναι, Σύρους δὲ ὑπὸ Μήδων, οὐκ ἄλλους τινὰς τοὺς Σύρους λέγουσιν, ἀλλ' ἢ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἐν Νίνῳ κατεσκευασμένους τὸ βασιλείαν».

Ἀλλὰ καὶ αἱ Καππαδόκαι, οἱ καθ' Ἡρόδοτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύριοι καλούμενοι, δηλοῦνται συνηθέστατα καὶ διὰ τοῦ ἐτέρου τύπου τοῦ ὀνόματος. Οἱ λόγιοι Ἀλεξανδρινοὶ ποιηταὶ τὴν βόρειον Καππαδοκίαν, ἥτοι τὴν μεταξὺ Θερμώδοντος καὶ Ἄλυσος χώραν, περιμβανομένης καὶ τῆς πρὸς Δ. τοῦ Ἄλυσος περὶ τὴν Συνώπην χώρας, καλοῦσιν Ἀσσυρίαν. Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος καλεῖ τὴν παραλίαν ταύτην «Ἀσσυρίας πρόχυσιν χθονός» (3).

(1) Ἡσ. I. 105. «ἐν Παλαιστίνῃ Συρίη» καὶ III, 91. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Φοίνικες ἐν τῇ Συρίᾳ οἰκοῦσι καὶ ἡ Συρία ὁμορεῖ τῇ Αἰγύπτῳ I, 116.

(2) Στράβ. IS'. 737.

(3) Ἀργον B. 934. «Λεῖπον δ' Ἄλυν ποταμὸν, λεῖπον δ' ἀγχίβροον Ἰριν.

ἥδὲ καὶ Ἀσσυρίας πρόχυσιν χθονός».

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω μαρτυρίας τοῦ Ἡροδότου προκύπτει σαφῶς, ὅτι

Ὁ αὐτὸς ποιητὴς λέγει περὶ Συνώπης, «Αὐτίκα δ' Ἀσσυρίης ἐπέβην χθονός, ἔνθα Συνώπη κτλ.» (Β'. 646). Διονύσιος ὁ Περιηγητὴς, ὁ Ῥωμαῖος ποιητὴς Φλάκκος καὶ τὰ εἰς τὸν Ὀρφέα ἀποδιδόμενα Ἀργοναυτικά (1) καλοῦσιν ἐπίσης τὴν χώραν ταύτην Ἀσσυρίαν. Ἐν τῇ Σκύμνου περιηγήτῃ μεταξὺ τῶν λαῶν τοῦ Πόντου μετὰ Χάλυβις μνημονεύονται Καππαδόκαι (στιχ. 94) ἐν δὲ τῷ Περίπλῳ τοῦ Σκύλακος μετὰ Χάλυβας ἡ Ἀσσυρία (2). Τέλος κατὰ Ἀρρίανδον ἀπὸ Καππάδοκος υἱοῦ τοῦ Νινύου, οἱ Ἀσσύριοι μεταβαλόντες τὸ ὄνομα ἐκλήθησαν Καππαδόκαι (3). Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, πότον ἐπιπόλαιος ἦτον ἡ θεωρία ἐκείνων, οἵτινες στηριζόμενοι ἀπλῶς ἐπὶ τοῦ ὀνόματος Σύροι ἢ Σύριοι ἡξίωσαν ἀνεῦ ἐλαχίστου ὀιδομένου νὰ θεωρήσωσι τοὺς Καππάδοκας ἀποίκους Ἀραμαίων· οὔτε τῆς Καππαδοκίας, οὔτε τῆς χώρας τῶν Ἀραμαίων τὸ ἀρχικὸν ὄνομα ἦτο Συρία ἢ Ἀσσυρία. Τὸ ὄνομα τοῦτο μετεβιβάσθη εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας ἐκ τῆς ἰδίως Ἀσσυρίας ἢ Ἀτουρίας καλουμένης χώρας, ἥτοι τῆς μικρᾶς ἐκείνης πρὸς Ν. τῆς Ἀρμενίας καὶ πρὸς Ἀν. τῆς Ἀρράπαχίτιδος (τοῦ σημ. Κόουρδιστάν) καὶ πρὸς Δ. τοῦ Ἰρανικοῦ ὁροπεδίου μεταξὺ Τίγρεως καὶ Λύκου κατὰ τὸ σημερινὸν Μουσσοῦλ κειμένης χώρας. Ἀσσοῦρ ἦτοι Ἀσσυρία ἢ Ἀτουρία ἦτον οὐχὶ ἐθνογραφικὸν ἀλλὰ γεωγραφικὸν ὄνομα τῆς μικρᾶς ταύτης χώρας, ἥτις ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ ἰσχυροῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους, καὶ μετέδωκε τὸ ὄνομα αὐτῆς βαθμηδὸν οὐ μόνον εἰς ἅπαν τὸ

ὁ κύριος τύπος τοῦ ὀνόματος· εἶναι τὸ Ἀσσύριος, ὡς βεβαιῶνται καὶ ἐκ τοῦ Ἀσσοῦρ τῆς Γραρχῆς. Ἡ ἀπόπειρα τῶν Γραμματικῶν τοῦ ἐξηγήσασθαι τὸν πρῶτον τύπον ἐκ τοῦ δευτέρου διὰ τοῦ στεφαντικοῦ α, (ἐκ τοῦ Συρία, ἥτις οὕτως ἐκαλεῖτο διὰ τὸ συρῆναι ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ) εἶναι ἀναξίαν προσοχῆς. Τὸ Σύρος εἶναι συγκεκριμένος τύπος τοῦ Ἀσσοῦρος ἢ Ἀσσοῦρ.

(1) Διον. Περ. 777, Flacc. Arg. V. 109. Ὀρφ. Ἀργ. 752.

(2) Σκυλ. Περιπλ. στιχ. 22. «Μετὰ δὲ Χάλυβας Ἀσσυρίας ἐστὶν ἔθνος καὶ ποταμὸς Θερωδῶν καὶ πόλις Ἑλλανίς Θεμισκυρα, Λύκαστος ποταμὸς καὶ πόλις Ἑλλανίς, Ἄλως ποταμὸς κτλ.

(3) Εὐστ. εἰς Διον. Περ. 973.

Ἀσσυριακὸν κράτος, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ἔθνη φυλετικὴν
 τινα ἢ πολιτικὴν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τοὺς ἐπικρατοῦντας ἐν Ἀσ-
 συρίᾳ λαχόν. Ζητητέον ἄρα ἐνταῦθα, τίς ἢ σχέσις τῶν Ἀσσυρίων
 Καππαδοκῶν πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους.
 Ἡ γνώμη, ἣν παρεδέξαντό τινες πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ὀνόματος
 τῶν Ἀσσυρίων Καππαδοκῶν, ἀποδιδόντες αὐτό εἰς Ἀσσυριακὰς
 ἀποικίας γενομένας εἰς τὰ παράλια τοῦ Πόντου, οὐ μόνον
 ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀρχαίας παραδόσεως βεβαιοῦται, ἀλλὰ καὶ ἀντι-
 θάίνει εἰς τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις. Ἐρρήθη ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι ἡ
 ἀποίκισις τῶν Συρίων τούτων εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἀνάγεται
 εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς 7ης καὶ μεταγενεστέραν τῆς 8ης
 Π. Χ. ἕκ. ἥτοι εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν εἶχε μὲν πᾶσι τὸ πρῶτον
 Ἀσσυριακὸν κράτος, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ, ἐν μὲν τῇ
 ἄνω Ἀσίᾳ εἶχε σχηματισθῇ τὸ Μηδικόν, ἐν δὲ τῇ Μεσοποταμίᾳ
 τὸ Χαλδαϊκόν ἥτοι τὸ νέον Ἀσσυριακὸν κράτος. Τὸ κράτος τοῦτο
 τῷ 650 π. Χ. ἐκράταιώθη, ἀλλ' αἱ κατακτήσεις αὐτοῦ
 διημύνοντο πάντοτε πρὸς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου καὶ τὴν
 Αἴγυπτον, οὐχὶ δὲ πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἄλλως τε ὑπάρχει
 ἀκριβὴς παράδοσις τοῦ Ἡροδότου, ὅτι ἤδη τῷ 650 Π. Χ. ἡ
 ἄνω τοῦ Ἰλίου Ἀσία (ἐπομένως ἡ πρὸς Πόντῳ Καππαδοκία)
 ὑπέκυψεν εἰς τὴν Μηδικὴν κυριαρχίαν. Περὶ κατακτήσεως ἐπο-
 μένως τοῦ Πόντου ὑπὸ τοῦ δευτέρου Ἀσσυριακοῦ κράτους καὶ
 περὶ ἀποικίων Ἀσσυριακῶν πεμφθεισῶν ἐνταῦθα ἐκ τῆς Ἀσσυ-
 ρίας δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος. Ἡ παράδοσις τοῦ Μεγασθέ-
 νους (1) καὶ ἄλλων τινῶν μεταγενεστέρων περὶ στρατείας τοῦ
 Ἀσσυριακοῦ καὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορος εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ
 εἰς τὸν Πόντον καὶ ἡ ἐπὶ πλημμελεῖς συνδυασμοῦ στριζο-
 μένη παράδοσις τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου (2) περὶ

(1) Στραβ. ΙΒ'. 687. «Ναβουχοδρόσορον δὲ τὸν παρὰ Χαλδαίους εὐ-
 δοκίμησαντα Ἡρακλέους μᾶλλον καὶ ἔως Σπηλῶν εἰλᾶσαι· καὶ ἐκ τῆς
 Ἰβηρίας εἰς τὴν Θράκην καὶ τὸν Πόντον ἀγαγεῖν τὸν στρατὸν».

(2) Περὶ θεμάτων. βιβλ. 8. «Ἐλθεῖν δὲ τὴν πρωτονομίαν τοῦ κα-
 τὰ Βέρροισις».

ἤρξαν ἐν Ἀσσυρίᾳ, εἶναι ἀδύνατον νὰ προσδιορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων ἡ ἐθνολογικὴ σχέσις τῶν Καππαδοκῶν πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα διὰ βραχέων τὰ κυριώτερα ἐξαγόμενα τῶν περὶ Ἀσσυρίων ἐθνολογικῶν ἐρευνῶν.

Ἡ παλαιὰ θεωρία περὶ ἐνιαίου Ἀσσυριακοῦ ἔθνους, ἀνῆκοντος εἰς τὴν Σημιτικὴν φυλὴν, ἀνετράπη ὁλοσχερῶς ὑπὸ νεωτέρων γλωσσολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ἐρευνῶν· ὅτι ἡ Ἀσσυρία ὡκεῖτο ἀρχαιότατα ὑπὸ Σημιτικῶν λαῶν, εἴτινες καὶ βραδύτερον ἀπετέλουν πιθανῶς τὸ πολυπληθέστερον ἐνταῦθα στοιχεῖον, εἶναι ὁμολογούμενον· ὁ Ἀσσοὺρ κατὰ τὴν ἱερὰν Γραφὴν ἀνήκει εἰς τὸν οἶκον Σήμ· καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν Σημιτικὸς λαὸς τῶν Ἑβραίων ἐκ τῆς χώρας ταύτης μετηνάστευσεν εἰς τὴν Χαναάν· Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν Σημιτικῶν λαῶν φαίνεται ὅτι πρωϊμώτατα ἐγκατεστάθησαν ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ ἄλλοι λαοὶ οὐχὶ εἰς τὴν Σημιτικὴν ἀνήκοντες φυλὴν, καὶ ἐν ἀρχαιοτάτοις ἤδη χρόνοις ἐν ταῖς παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν χώραις ἐγένετο ἀνάμιξις Χουσιτικῶν, Σημιτικῶν, Ἰρανικῶν ἴσως δὲ καὶ Τουρανικῶν λαῶν. Καίτοι δὲ τὰ περὶ καταγωγῆς τῶν Ἀσσυρίων δὲν διεσαφήθησαν ἔτι ἐντελῶς καὶ σπουδαῖα εἰσέτι ἐθνολογικὰ καὶ γλωσσολογικὰ ζητήματα συνεχόμενα μετὰ τῆς Ἀσσυριακῆς καὶ Βαβυλωνιακῆς ἱστορίας ἀναμένουσι τὴν λύσιν των, ἐν τούτοις ὡς ἀσφαλῆ καὶ πιθανώτατα ἐξαγόμενα τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐρευνῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ ἑξῆς.

α.) Ἐν προϊστορικῇ τινι ἐποχῇ φαίνεται ὅτι φυλὴ τις Χουσιτικὴ ὤκει ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Τίγρεως καὶ τοῦ κάτω Εὐφράτου, ἀντιπροσωπευομένη ἐν τῇ ἱερᾷ Γραφῇ ὑπὸ τοῦ Νεβρώδ (Γεν. 10, 8—12), υἱοῦ τοῦ Χούς. Τῆς φυλῆς ταύτης τὸ ὄνομα ἀνευρίσκεται ἐν ταῖς Κισσαίοις τοῦ Ἡροδότου (Κισσαίους τοῦ Στράβωνος) καὶ ἐν τῷ σημερινῷ Χουζιστάν. Οἱ Χουσίται οὗτοι εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων γνωστοὶ Κηρήνες, οἱ πρῶτοι κατὰ τὰς παραδόσεις ταύτας ἱερεῖς Βερόισ

σαντες τὸ Ἀσσυρικὸν καὶ τὸ Βαβυλωνιακὸν κράτος· φαίνεται δὲ ὅτι οὗτοι προухώρησαν ἀπὸ Ν. πρὸς Β., ἀπὸ Σουσιανῆς καὶ Βαβυλωνίας πρὸς τὴν Ἀσσυρίαν. Ἡ Βαβυλὼν καὶ ἡ Νινευὶ ἤσαν κτίσματα τῶν Χουσιτῶν τούτων.

β'.) Αἱ παρὰ τὸν ἄνω Τίγριν χῶραι, ἡ Ἀρράπαχίτις καὶ ἡ ὄρεινὴ Ἀτουρία, καὶ ἡ βορειότερον τούτων ἐπὶ τοῦ Ἀρμενικοῦ ὀροπεδίου κειμένη Γορδουηνὴ ὠκοῦντο ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ὑπὸ Σημιτικῶν λαῶν, Ταρράχιτῶν καλουμένων (ἀπὸ Θάρρα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀβραάμ). Ὅτε περὶ τὰ 2100 Π.Χ. αἱ Σημιτικαὶ αὐταὶ φυλαὶ μετηνάστευσαν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, ἡ παρὰ τὸν ἄνω Τίγριν ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπ' αὐτῶν χώρα Ἀρράπαχίτις (Ἀρφαξάδ τῆς Γραφῆς) εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ φυλῆς τιος Ἰρανικῆς τῶν Χασδιμ ἢ Χάσδων· ἡ χώρα, ἀφ' ἧς ἀνεχώρησεν ὁ Ἀβραάμ, λέγεται Οὐρ Χασδιμ (χώρα ἡ πόλις Χάσδων καὶ κατὰ τὴν μεταφ. τῶν Οἰ. Οὐρ τῶν Χαλδαίων).

γ'.) Μετ' ὀλίγον Ἰρανικοὶ λαοὶ προχωροῦσι μέχρι Μεσοποταμίας καὶ Χαναάν, ἔνθα ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἀποκρουσθέντες πρὸς Ν. καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν Σημιτικῶν φυλῶν φαίνεται ὅτι περιωρίσθησαν αὖθις εἰς τὴν Ἀρράπαχίτιδα.

δ'.) Ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι τῆς 8ης Π.Χ. ἐκ' μεγάλη ἐπικρατεῖ ἐν τῇ ἱερᾷ Γραφῇ σιωπῇ περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Τίγρεως καὶ τοῦ Εὐφράτου κρατῶν. Αἶφνης μικρὸν πρὸ τῶν μέσων τῆς 8ης ἐκ. (770 Π.Χ.) ἀναφαίνεται ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις ἰσχυρόν τι καὶ φοβερόν κράτος, ἐμποιοῦν φόβον καὶ τρόμον εἰς τὰ μικρὰ πρὸς Δ. αὐτοῦ κείμενα Σημιτικὰ κράτη. Τὸ κράτος τοῦτο παρίστησιν ἰσχυρόν στρατιωτικὸν ὄργανισμὸν, εὐρυτάτην πολιτικὴν συνκέντρωσιν καὶ κυβερνητικὴν σοφίαν, ὕλικὸν πολιτισμὸν εἰς μέγαν βαθμὸν προκεχωρηκότα, κολοσσιαίαν ἀρχιτεκτονικὴν, ἀπόλυτον μοναρχικὴν ἐξουσίαν, λατρείαν μυθολογικὴν συγγενῇ πρὸς τὴν τῶν Ἰρανίων λαῶν, εὐρὺ συνκεντρώσεως καὶ κατακτήσεως πνεῦμα· ταῦτα πάντα ἄγνωστα καὶ ξένα τοῖς Σημιτικοῖς λαοῖς. Τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων τῆς δυναστείας ταύτης (Φούλ, Ταχάρ, Πιλέσερ,

Ἀσρχαδὸν κ τ λ. εἶναι Μηδοπερσικά ἤτοι Ἰρανικά. Τὸ κράτος τοῦτο εἶναι τὸ συνήθως δεύτερον καλούμενον Ἀσσυριακὸν κράτος, ἡ δὲ δυναστεία, ἧς ἀρχηγὸς εἶναι ὁ Φούλ, καλεῖται ἰδίως Χαλδαϊκὴ. Νῦν δὲ πρῶτον οἱ Χαλδαῖοι ἐμφανίζονται ὡς ἱστορικὸς λαός.

ε.) Μικρὸν μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς δυναστείας ταύτης ἐν Νινευί, περὶ τὰ μέσα τοῦ 7ου Π. Χ. αἰῶνος, φαίνεται ἐν Βαβυλῶνι ἐτέρα δυναστεία Χαλδαϊκὴ, ἧς οἱ βασιλεῖς ὑπέταξαν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν Νινευί· αἱ δὲ δύο αὗται δυναστεῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν· τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας καὶ τῆς Βαβυλωνίας εἰσὶ τῆς αὐτῆς γλώττης. Τὸ ἐν Βαβυλῶνι κράτος ἰδίως καλεῖται Χαλδαϊκόν· ἄλλ' οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ τοὺς Βαβυλωνίους τούτους Χαλδαίους καλοῦσιν Ἀσσυρίους. Ἐν γένει δὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ Χαλδαῖος καθίσταται συνώνυμον τοῦ Ἀσσύριος καὶ Βαβυλώνιος. καὶ τὰ τρία δὲ ταῦτα ὀνόματα ἐκλαμβάνονται ἀδιαφόρως ἀντ' ἀλλήλων. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Μηδοὶ κατέλαβον τὴν Νῆνον καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐξαιρουμένης τῆς Βαβυλῶνος (I, 106)· ὁ Φραόρτης ἐστρατεύσατο ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τῶν Ἀσσυρίων τούτους, οἱ Νῆνον εἶχον (I, 102). ὁ δὲ Ἀσσύριος Βασιλεὺς ὁ Βαβυλῶνα ἔχων καὶ τὴν ἄλλην Ἀσσυρίαν (Ξενοφ. Κ. Π. 2, 1, 5). Πολλὰκις ὁμοῦ οἱ Χαλδαῖοι διακρίνονται ὡς ἄρχουσα φυλὴ ἀπὸ τε τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. Νεβουχοδονόσωρ ὁ ἐπισημότατος τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἐρξάντων Χαλδαίων βασιλέων χαρακτηρίζεται ἰδίως ὡς Χαλδαῖος (Ἑσδρ. Κεφ. 12)· ὁ Δανιὴλ (Κεφ. 2, § 4) διακρίνει τὴν Χαλδαϊκὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐν Βαβυλῶνι λαλουμένης καὶ παριστᾷ τὴν σπουδὴν τῆς Χαλδαϊκῆς σοφίας ὡς προνόμιον τῆς τῶν εὐγενῶν τάξεως. Χαλδαῖοι ἐναλοῦντο ἰδίως καὶ οἱ ἱερεῖς, οἵτινες ἀνῆκον ἀποκλειστικῶς, ὡς ἐν ἄλλοις Ἀσσυριακοῖς κράτεσιν, εἰς τὴν ἄρχουσαν φυλὴν.

Μεγιστον σκότος καλύπτει τὴν ἱστορίαν τῶν Χαλδαίων πρὸ τῆς ὑπ' αὐτῶν κατακτήσεως τῆς Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλωνίας.

ἐπίσης δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωσταὶ αἱ περιστάσεις, αἵτινες ἤγαγον τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ὡς ἀρχαιοτάτῃ χώρᾳ τοῦ λαοῦ τούτου μνημονεύεται, ὡς εἵπομεν, ἡ Ἀβραπαχίτις· πρώτη δὲ αὐτοῦ μνεία γίνεται κατὰ τὴν μετανάστευσιν τοῦ Ἀβραὰμ εἰς Μεσοποταμίαν· ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς μέχρι τῆς 8ης Π. Χ. ἐκ. οὐδὲν πλέον εἶναι γνωστόν περὶ τῆς τύχης τοῦ λαοῦ τούτου, ὅστις μετὰ 14 αἰώνων λήθην ἐκέκλητο νὰ διαδραματίσῃ πρόσωπον, τοσοῦτον περιφανές ἐν τῇ Ἀσιατικῇ ἱστορίᾳ. Σκοτεινόν τι χωρίον τοῦ Ἡσαίου (1) συνδυαζόμενον μεθ' ὅσων ἄλλοθεν γιγνώσκομεν περὶ τῶν Χαλδαίων δίδει ἱκανοὺς ὑπαινιγμοὺς περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν περιστάσεων, δι' ὧν οἱ Χαλδαῖοι κατέστησαν κύριοι τῆς Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλωνίας. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, εἰς ἣν ὡς μισθοφόροι παρελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας, καὶ αἱ στρατιωτικαὶ αὐτῶν ἐντὸς τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους ἀποικίαι διήνοιξαν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τῆς κυριαρχίας. Ὁ δὲ μισθοφορικὸς οὗτος καὶ ὁ ἄλλος νομαδικὸς βίος τῶν Χαλδαίων εἶχεν ὁδηγήσει τὸν λαὸν τοῦτον πρῶταίτερον ἢ βραδύτερον τῆς Ἀσσυριακῆς κατακτήσεως εἰς χώρας βορειότερον τῆς ἀρχαίας αὐτῶν πατρίδος κειμένας, εἰς τὴν Ἀρμενίαν δηλονότι, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὰ περάλια τοῦ Πόντου μέχρι Ἄλυσος καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ μέχρι τοῦ Περθινίου ποταμοῦ. Ἐν Ξενοφῶντος Κύρου Παιδείᾳ (3, 1, 34) οἱ Χαλδαῖοι λέγονται Ἀρμενίοις ὁμοιοι, οἵτινες κατερχόμενοι ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας, ἐφ' ὧν ὥκουν, ἐλτίζοντο τὰς χώρας τῶν Ἀρμενίων καὶ συχνοὺς διεξήγον κατ' αὐτῶν πολέμους, ἕωστε ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ Κύρου νὰ εἰρηνεύσωσι πρὸς τοὺς Ἀρμενίους. Οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι τῆς Ἀρμενίας χαρακτηρίζονται ὡς πολεμικώτατος λαὸς, ἐλευθεροὶ καὶ ἀλκιμοὶ, εἰθισμένοι νὰ ζῶσιν ἀπὸ πολέμου, ληγίζμενοι ἢ μισθοφορεῦντες παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Ἀσίας ἀπὸ τῶν Ἰνδιῶν μέχρι τοῦ Πόντου· ὁ Ξενοφών

(1) Ἡσαῖα, 23, 13.

αὐτὸς ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ Χαλδαίων καὶ νὰ πολεμήσῃ μάλιστα κατ' αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι, ὧν μνημονεύει ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ «Κύρου Ἀναβάσει», καλοῦνται ὑπ' αὐτοῦ Καρδοῦχοι. τοῦτο δέ, διότι τὸ Καρδοῦχος εἶναι Ἀρμενικὸς τύπος τοῦ Κάρδος ἢ Κάρδα, ὅστις εἶναι ἕτερος τύπος τοῦ Χατδὶμ (Χάρδος), τοῦ ὁποίου πάλιν ὁ Ἕλληνικὸς τύπος εἶναι Χάλδος ἢ Χαλδαῖος. Οἱ Καρδοῦχοι τῆς Ἀρμενίας περιγράφονται ἐν τῇ Ἀναβάσει, ὅπως οἱ Χαλδαῖοι ἐν τῇ Κύρου Παιδείᾳ, ὡς λαὸς δὴλ. πολεμικὸς, οἰκῶν εἰς τὰ ὄρη καὶ μὴ ὑπακούων εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, τοῦ ὁποίου ὁ ἐκ 12 μυριάδων συγκεῖμενος στρατὸς ἐμβαλὼν ποτε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν κατεστράφη ὁλοσχερῶς οὐδενὸς δυνηθέντος νὰ ἐπανακάμψῃ ἔνεκα τῶν δυσχωριῶν. Μόνον κατὰ τῶν Καρδοῦχων ὑπέστησαν σπουδαίους ἀγῶνας οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος Ἕλληνες. Ἐνεκα τοῦ ληττρικοῦ καὶ πολεμικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς μισθοφορικῆς ὑπηρεσίας τοῦ λαοῦ τούτου ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Κάρδα ἢ Κάρδος ἀπώλετε παρὰ Πέρσας καὶ παρ' Ἕλλησι πᾶσαν ἐθνολογικὴν σημασίαν, σημαίνων ἀπλῶς ληττὴν ἢ μισθοφόρον, ὥστε ὁ Εὐττάθιος ἐπειράθη νὰ ἐτυμολογήσῃ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν Κερῶν! (1). Ὀλίγων περαιτέρω τῶν Καρδοῦχων οἰκοῦσιν ἐν Ἀρμενίᾳ κατὰ Ξενοφῶντα οἱ Χάλυβες, οἵτινες χαρακτηρίζονται ὅπως οἱ Χαλδαῖοι· ὅτι οἱ Χάλυβες οὗτοι εἰσὶν οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Χαλδαίους μαρτυρεῖ ὁ Στράβων (2). οἱ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος μνη-

(1) Στράβ. ΙΒ'. 734. «Καλοῦνται δ' οὗτοι Κάρδακες, ἀπὸ κλοπῆας τρεφόμενοι. Κάρδα γάρ τὸ ἀνδρῶδες καὶ τὸ πολεμικὸν λέγεται». Πτολ., ἐν λ. Κάρδακες. «Κάρδακες οἱ στρατευόμενοι βάρβαροι ὑπὸ Περσῶν· καὶ ἐν Ἀσίᾳ οὕτω καλοῦσι τοὺς στρατιώτας οὐκ ἀπὸ ἔθνους ἢ τόπου». Εὐστάθ. Ἰλ. Β. 869. «Ἰστέον ὅτι οὐ μόνον ἡ τῶν Καρδῶν ἡτοὶ βαρβάρων λέξις ἐκ τῶν Καρῶν εἰληφθαι δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ οἱ παρὰ Πausanias Κάρδακες, ὅ ἐστι στρατιῶται περὶ Ἀσίαν· ὁ δὲ Αἴλιος οὕτω φησί· Κάρδακες οὐ δικαίον τι γένος, ἀλλ' οἱ μισθοῦ στρατευόμενοι βάρβαροι παρὰ Θεοπέμπτω· ἀπλῶς δὲ (τῆσιν) οἱ Πέρσαι πάντα ἀνδρεῖον καὶ κλέπα Κάρδακα ἐκάλουν.»

(2) ΙΒ'. 548.

μονευόμενοι οὔτοι Χάλυβες εἶναι οἱ Ἀρμενογάλυβες τοῦ Πλινίου, οἵτινες πάλιν εἶναι βεβαίως οἱ Κορδοχαῖκ (Καρδοαρμένιοι) τῶν Ἀρμενίων συγγραφέων. Τὰ ὀνόματα Χαλδαῖος, Κάρδοι ἢ Καρδοῦχοι, Χάλυβες, καίπερ ὡς ὀνόματα διαφόρων λαῶν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος μνημονευόμενα, εἶναι διάφοροι τύποι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Χάτδος ἢ Χάλδος. Τὸ αὐτὸ ὄνομα κατὰ τοὺς διαφόρους αὐτοῦ τύπους εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῷ Πόντῳ ἥτοι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσυρίων Καππαδοκῶν. Καὶ ἐνταῦθα ὅπως ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ ἀντὶ τοῦ ἐθνολογικοῦ τούτου ὀνόματος συχνότατα οἱ λαοὶ οὔτοι καλεῦνται Σύριοι ἢ Ασσύριοι. Χαλύβων μνημονεύει ὁ Ξενοφῶν εἰς εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Καππαδοκίας πρὸς Ἀν. τοῦ Θερμώδοντος· οἱ Χάλυβες οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν τῷ προμνησθέντι ἀπασπασματι Χαλδαῖοι τοῦ Σοφοκλέους καὶ οἱ παρὰ τὸν Θερμώδοντα Σύριοι τοῦ Ἡροδότου. Ὁ Στράβων βεβαιῶν τὴν ταυτότητα τῶν Χαλύβων πρὸς τοὺς Χαλδαίους φρονεῖ, ὅτι οἱ Χάλυβες ἢ Χαλδαῖοι οὔτοι τοῦ Πόντου εἶναι οἱ παρ' Ὀμήρῳ μνημονευόμενοι Ἀλῖζωνες, οἱ «τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης» ἐλθόντες· ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀλύβης ὑπάρχει τι ἀσφαλὲς διδόμενον, οὔτε περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ὀνόματος τούτου πρὸς τὸ τῶν Χαλύβων· οἱ Χάλυβες τοῦ Πόντου ἐπὶ Στράβωνος ἐκαλεῖντο μόνον Χαλδαῖοι. Ἡ τοῦ Ξενοφῶντος περιγραφή τοῦ Πόντου φθάνει μέχρι τοῦ Θερμώδοντος. Ἐντεῦθεν, πρὸς μεγάλην ζημίαν τῆς Καππαδοκικῆς ἀρχαιολογίας, ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Ἕλληνες δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσωσι περικιτέρω εἰς τὴν βόρειον Καππαδοκίαν διαδάντες τὸν ποταμὸν, ἀλλ' ἐν Κοτυώραις ἐπέβιβασθησαν εἰς τὰ πλοῖα. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ Ξενοφῶν τὴν βόρειον Καππαδοκίαν καλεῖ οὐχὶ Ἀσσυρίαν ἢ Συρίαν ἀλλὰ Παφλαγονίαν, οὐδαμῶς δὲ ἐν Πόντῳ μνημονεύει Συρίων ἢ Ἀσσυρίων· ταῦτο δὲ διότι τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἦτον ἐγγύριον ἐθνικὸν ὄνομα τῶν ἐγχωρίων λαῶν, οὗς οἱ Ἕλληνες ὡς ὁμοφύλους τῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ ἀρχόντων Χαλδαίων ἐκάλεσαν Ἀσσυρίους. Ἡ μεταξὺ τοῦ Θερμώδοντος καὶ τοῦ Ἄλως παραλία, περιλαμβανομένης καὶ

τῆς πρὸς Δ. τοῦ Ἰλίου περὶ τὴν Συνώπιν χώρας, καλεῖται ἰδίως Ἀσσυρία ἢ Λευκοσυρία. Ἐκ τῶν δύο περιφημοτέρων πόλεων τῆς παραλίας ταύτης, Συνώπης καὶ Ἀμισοῦ, ἡ μὲν πρώτη ἦτο κτίσμα Συρίων, ἀφ' ὧν βραδύτερον ἀφῆρσαν αὐτὴν οἱ Μιλήσιοι, ἡ δὲ Ἀμισὸς ἐκτίσθη μὲν ὑπὸ Μιλησίων, κατελήφθη ὁμως ἀκολούθως ὑπὸ Καππαδοκῶν ἢ Ἀσσυρίων, ἔπειτα δὲ ἐγένετο Ἀθηναϊκὴ ἀποικία. Ἀμφότεραι αὗται αἱ πόλεις κατὰ τὸν Πομπώνιον Μέλα ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χαλύβων. Οἱ Χάλυβες εἶχον ἐκταθῆ καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰλίου εἰς τὴν ἰδίως Παφλαγονίαν ὁ Ἡρόδοτος μεταξὺ τῶν ἐντὸς τοῦ Ἰλίου ποταμοῦ ὑποτεταγμένων τῷ Κροίσῳ ἔθνων συναριθμεῖ καὶ τοὺς Χάλυβας (1). οἱ ἐντὸς τοῦ Ἰλίου οἰκοῦντες οὗτοι Χάλυβες εἰσιν οἱ περὶ τὴν Συνώπην καὶ παρὰ τὸ Παρθένιον οἰκοῦντες Ἀσσύριοι, ὧν μνημονεύει ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος (2). Πενταρχοῦ λοιπὸν ἔθνα μνημονεύονται Χαλδαῖοι ἢ Χάλυβες δὲν λείπει καὶ τὸ τῶν Σύρων ἢ Ἀσσυρίων ὄνομα. Ἐν δὲ τῷ μνημονευθέντι ἀποσπάσματι τοῦ Σοφοκλέους περὶ τῶν ἔθνων τοῦ Πόντου «Κόλχος τε Χαλδαῖός τε καὶ Σύρων ἔθνος» βλέπομεν τὸν αὐτὸν συνδυασμὸν τῶν ὀνομάτων Σύρος καὶ Χαλδαῖος, ὃν συχνότατα ἀπαντῶμεν προκειμένου περὶ τῶν ἰδίως Ἀσσυρίων καὶ Χαλδαίων. Ἐκ τῶν Χαλδαίων τούτων τοῦ Πόντου, οἵτινες πρὸς διάκρισιν τῶν Χαλδαίων τῆς Συρίας ἐκαλοῦντο καὶ Χάλδοι (Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Χάλδος), μέρος τοῦ Πόντου μετὰ πρωτεύουσος τῆς Τραπεζοῦντος ἐκλήθη ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων Χαλδία καὶ ἐτήρησε τὸ ὄνομα τοῦτο μέχρι σήμερον. Ἐκτὸς δὲ τῶν ὀνομάτων τούτων (Χάλυβες, Χάλδοι, Σύροι) μνημονεύεται ἐν Πόντῳ καὶ ἄλλο ἐθνολογικὸν ὄνομα ἀναμιμνήσκον τὴν ἀρχαίαν χώραν τῶν Χαλδαίων. Εἶπαμεν ὅτι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κειμένῳ τῆς Γραφῆς οἱ Χαλδαῖοι καλεῖνται καὶ Χασδίμ, ἤτοι Χασδοί, καὶ φαίνεται ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ διό-

(1) Ἡρ. I, 28.

(2) Η, 104.

ματος. Τὰ ὀνόματα Χαθησίαι, ὡς ὄνομα ἔθνους ἐν Πόντῳ, Χαθησίαι ὡς ὄνομα πόλεως ἢ χώρας καὶ Χάδης ποταμὸς ἀναφέρονται ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Κατὰ Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον Χαθησία ἦτο ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λευκοσύρων (1). Κατὰ τὸν Μένιππον Χαθησία ἦτο κώμη καὶ ποταμὸς ἐν Πόντῳ ἀπέχων 150 στάδια ἀπὸ τοῦ Λυκάστου καὶ 100 στάδια ἀπὸ τοῦ Ἰρεως. Ἀπολλωνιος ὁ Ῥόδιος μνημονεύει ἔθνους «Χαθησιῶν ἀκοντοβόλων» ἐν Πόντῳ· Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος ἐκάλει Χαθησίας τὰς Ἀμαζόνας (2), ὅπως ὁ Πίνδαρος ἐκάλει Σύριον τὸν στρατὸν αὐτῶν αἱ Ἀμαζόνες ὥκουν, ὡς γνωστὸν, ἐν Θερμισκύρᾳ παρὰ τὸν Θερμώδοντα. Ἄλλ' ὁ Πλίνιος μνημονεύει Χάδης ποταμοῦ καὶ ὁμωνύμου πόλεως ἐν τῇ Μοριμνηῇ (2), ἥτοι ἐν τῇ δυτικωτάτῃ ἐπαρχίᾳ τῆς νοτίου Καππαδοκίας· ὁ Χάδης δὲ καλούμενος ποταμὸς τῆς Μοριμνηῆς εἶναι βεβαίως ὁ γνωστὸς διὰ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ῥέων ποταμὸς Καππάδοξ, ἀφ' οὗ κατὰ τινα παράδοξιν οἱ Λευκόσσοι ἐκλήθησαν Καππαδόκαι· ἡ χώρα λοιπὸν τῶν Χαθησιῶν ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ μέχρι τῶν δυτικῶν ὁρίων τῆς νοτίου Καππαδοκίας. Καὶ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ λαοῦ τούτου κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκλήθησαν διάφοροι ποταμοὶ καὶ πόλεις τῆς Καππαδίκης. Ἐπὶ πᾶσι δὲ Χάδης φαίνεται ταῦτόν τῳ Καππάδοξ. Πάντα ταῦτα τὰ ὀνόματα Χάσδιμ, Χάδης, Χάλδος, Χαλδαῖος, Χάλυβες, Κάρδα, Κάρδανες, Καρδοῦχοι, Γάρδητες, Κορδιαῖοι, Γορδιαῖοι, Κύρτιοι, Κάρτιοι, Καρδοῦ (ὄνομα τοῦ Ἀρμενικοῦ ὄρους Ἀραράτ παρὰ τοῖς Συρίοις) εἶναι διάφοροι παραλλαγὰι τῶν ἀρχικῶν τύπων Χασδ, Καρδ καὶ Χαλδ. Ἐκ τοῦ τύπου δὲ Κάρδα προήλθε καὶ τὸ σημερινὸν ὄνομα τῶν Κούρδων, ὧν ἡ καταγωγὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Χαλδαίων εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένη. Πάντων τούτων -ῶν

(1) Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Χαθησία.

(2) Σχολ. Ἀπολλ. Ρ. Α'. 999.

(3) γλ. 8.

ὀνομάτων καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν Συρίων ἢ Ἀσσυρίων ὑπέρσχυσαν βραδύτερον ἐν Πόντῳ δύο μόνον ὀνόματα, τὸ τῶν Καππαδοκῶν καὶ τὸ τῶν Λευκασύρων. Ἡ παράδοσις περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Καππαδοκῶν ἀπὸ τοῦ Νίνου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἀπὸ Καππάδοκος τοῦ ἐγγόνου τοῦ Νίνου, ὡς καὶ ἡ ἄλλη παράδοσις, ὅτι οἱ Καππάδοκες οὕτως ἐκλήθησαν ἀπὸ τοῦ Καππάδοκος ποταμοῦ, Λευκόσυροι πρότερον καλούμενοι, οὐδεμίαν ἄλλως ἐχουσαι ἱστορικὴν ἀξίαν μαρτυροῦσιν ἴσως τὰς μεταξὺ τῶν ὀνομάτων σχέσεις, ἥτοι τὴν φυλετικὴν συγγένειαν τῶν ἐν Πόντῳ Καππαδοκῶν πρὸς τοὺς ἐν Ἀσσυρίᾳ Χαλδαίους. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Σύριοι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐκαλοῦντο Καππαδόκαι. Κατὰ πάντα πιθανότητα τὸ Καππάδοξ ἢ (ὡς ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα ἐν ταῖς σφηνοειδέσιν ἐπιγραφαῖς) Χατπατοῦκ εἶναι ὁ Περσικὸς τύπος τοῦ Χάλδος ἢ Καρδοῦχος, ὅποια ἀναλογία παρατηρεῖται καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Περσικοῖς καὶ Καππαδοκικοῖς ὀνόμασιν(1). Τὸ ἔστρον ὄνομα, τὸ τῶν Λευκασύρων, εἶναι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου «τὴν τῶν Ἀσσυρίων χώραν Λευκασυρίαν καλεῖσθαι φησιν Ἀνδρῶν ἐν τῷ περὶ Πόντου κατ' ἐμφρασιν τῶν ἐν Φοινίκῃ Σύρων (Ἀργ. Β'. 941)· Καὶ ἄλλως μὲν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου νοεῖται, ὅτι Λευκόσυροι ἐκλήθησαν οἱ Καππαδόκαι, ἀφ' οὗ τὸ μὲν ὄνομα Ἀσσύριος ἐδόθη αποκλειστικῶς εἰς τοὺς παρὰ τὸν Εὐφράτην Ἀσσυρίους, τὸ δὲ Σύρας ἢ Σύριος ἐγένετο ἐθνολογικὸν ὄνομα τῶν Ἀραμαίων. Λευκόσυροι ἐν τούτοις ἐκαλοῦντο οὐ μόνον οἱ Καππαδόκαι ἀλλὰ καὶ οἱ Λευκόχροες Βαθυ-

(1) Τὸ Καππαδοκικὸν Ἀρτεστὶν λέγεται Περσιστὶ Ἀρτεπεχίστ. τὸ Σανδάρ Ἑσπανδάρ, τὸ Νεοπερσικὸν σέκ (κύων) ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μηδικῇ ἐκαλεῖτο σπάκα. *18. περὶ τῆς τοιαύτης σχέσεως τῆς Καππαδοκικῆς πρὸς τὴν Περσ. Lagarde. Beiträge zur Bactrischen Lexicographie. σελ. 64. Κατὰ τὸν Benfey τὸ Καππαδοκία ἐγένετο ἐκ τοῦ Ζενδικίου Huaspadakjim=χώρα ἀγαθῶν ἵππων. Κατὰ τὸν Müller ἐκ τοῦ Συρ. carpac=τομεὺς, ὄριον. Οὕτω δὲ καλεῖ τὸν Καππάδοκα ποταμὸν ἀποτελοῦντα ὄριον μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Γαλατίας.

λώνιοι (1). Λευκόχρους δὲ Βαβυλωνίους νοητέον τοὺς ἀπὸ Βορρᾶ μεταναστεύσαντας Βαβυλωνίους Χαλδαίους πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἀπὸ τῶν αὐτοχθόνων Σημιτικῶν ἢ Χουσιτικῶν λαῶν τῆς Βαβυλωνίας. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι Λευκόσυροι καλοῦνται μὲν πάντες οἱ Καππαδόκαι, ἰδίως ὅμως οἱ ἐν Πόντῳ κατὰ τὴν Ἀμιτινὴν καὶ Θεμισκυραν, ἥτοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χώρᾳ τῶν Χαλδαίων οἰκοῦντες λαοί, ἐν ᾧ οἱ τῆς νοτίου Καππαδοκίας κάτοικοι καλοῦνται συνηθέστερον Καππαδόκαι καὶ διακρίνονται διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀπὸ τῶν κατοίκων τῆς παραλίας. Ἐντεῦθεν δὲ τινες ἐθεώρησαν μάλιστα τοὺς Λευκοσύρους λαὸν διάφορον τῶν Καππαδοκῶν, συγγενῇ τούτοις. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι οἱ ἐν Πόντῳ Χαλδαῖοι ἐτήρησαν γνησιώτερον τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, ἐν ᾧ ἐν τῇ νοτίῳ Καππαδοκίᾳ τὸ ἀρχαῖον Φρυγικὸν στοιχεῖον ἔσωσε τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ, ἃν καὶ οἱ Καππαδόκες ἀμφοτέροι ἦσαν ὁμόγλωσσοι. Οἱ ὑπὸ τὰ διάφορα προμνημονευθέντα ὀνόματα εἰς τὴν Καππαδοκίαν μεταναστεύσαντες λαοὶ δὲν περιωρίσθησαν, ὥς εἴρηται, εἰς τὴν πρὸς Ἄν. τοῦ Ἄλως χώραν, ἀλλὰ κατέλαβον καὶ τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ χώραν, ὥστε ὁ Ἄλως κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους δὲν ἀπετέλει ἐθνογραφικὸν ὄριον μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας. Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀπολλωνίου σχολιάζων τὴν χωρίον, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς καλεῖ τὴν Σινώπην Ἀσσυρίαν, προστίθῃσιν· «Ἀσσυρίαν εἶπε τὴν Συρίαν, τὴν Καππαδοκίαν», περιλαμβάνων δηλονότι ἐντὸς τῆς Καππαδοκίας καὶ τὴν περὶ τὴν Σινώπην χώραν. Ὁ Πλίνιος μνημονεύει ἔθνους Καππαδοκῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄλως, ἐν Παφλαγονίᾳ. Οἱ Ἀσσύριοι ἐπῆλθον εἰς τὰς χώρας ταύτας ὡς κατακτηταί, ἐξώσαντες ἐν μέρει τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς χώρας, ὡς τοῦτο εἶναι γνωστὸν περὶ τῶν Ὀμηρικῶν Ἑνετῶν. Περὶ τοῦ φιλοπολέμου χαρακτῆρος τῶν Χαλύβων τοῦ Πόντου μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος

λέγων ὅτι ὑπῆρχε παρ' αὐτοῖς χρηστήριον Ἀρεως. Ἐπὶ τινα χρόνον οἱ Σύριοι ἤρχον τῶν ὑποτεταγμένων χωρῶν, καλούμενοι Εὐγενεῖς (1). Ἀλλ' ἡ δύναμις αὕτη ἐξέπεσε βαθμηδὸν ὑπὸ τῶν ἀποικησάντων τὴν παραλίαν Μιλησίων, ἀφαιρεσάντων ἀπ' αὐτῶν τὴν Σινώπην. Τοὺς πολέμους τῶν Συρίων πρὸς τοὺς Ἑλληνας, κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σινώπης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ Ἑλληνικοὶ μῦθοι ἀνάγουσιν εἰς τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους. Κατὰ τοὺς μύθους τούτους Λυτόλυκος, ὁ τοῦ Ἡρακλέους σύντροφος, Δηϊμάχου παῖς, Θετταλὸς, στρατεύων μετὰ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῶν Ἀμαζόνων ἐναυάγησε περὶ τὴν Χερσόνησον τῆς Σινώπης, σωθεὶς δὲ μετὰ τῶν ὀπλων καὶ τῶν ἐταίρων πρὸς τὴν Σινώπην, ἀφῆρσε τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὴν Σύρων (Πλουτ. Λουκ. 23).

Ἡ ἄλλη ὀνομαστὴ πόλις τῆς Λευκοσυρίας, ἡ Ἀμισὸς κατελήφθη μὲν ὑπὸ Μιλησίων, ἀλλὰ ταύτην ἀνεκτίσαντο, φαίνεται, οἱ Καππαδόκαι ὥς ἐκ τινος παρεφθαρμένου τοῦ Στράβωνος χωρίου εἰκάζεται. Ὅποτε βραδύτερον οἱ Ἀθηναῖοι ἤρξαν τῆς θαλάσσης ἡ πόλις αὕτη ἀπωκίσθη αὖθις ὑπὸ τοῦ Πειραιῶς. Ἄν οἱ Ἀσσύριοι Καππαδόκες ἐξέτειναν τὰς μεταναστεύσεις αὐτῶν καὶ εἰς τὴν νότιον Καππαδοκίαν, ἥ, ἂν δὲν συνέβη τοῦτο, πῶς τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐξετάθη ἐφ' ἅπασαν τὴν Καππαδοκίαν, εἶναι ἀδήλον· γνωστὸν δὲ μόνον ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου ἀλόγηται πᾶσα σχεδὸν ἡ νότιος Καππαδοκία, ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τῶν Ματινηῶν οἰκουμένης χώρας, ἣτις κατελήφθη, φαίνεται, ἐπίσης ὑπὸ Καππαδοκῶν, ὡκεῖτο ἔτι ὑπὸ Κιλικίων, καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος σύμπασα ἡ Καππαδοκία, ἀπὸ Κολχίδος μέχρι Λυκαονίας καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλυσος μέχρι τῶν καταρράκτων τοῦ Εὐφράτου, ὡκεῖτο ὑπὸ λαῶν ὁμογενῶν λαλούντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν. Πῶς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἀρχαίων Φρυγῶν μετὰ τῶν ἐπηλύδων Ἀσσυρίων καὶ ἄλλων τινων λαῶν (Ματινηῶν, Μοσσυνοίκων, Μόσχων) προῆλθεν ὁ ὁμόγλωστος

(1) Σουλ. Περιηγ. στ. 264.

Καππαδοκικὸς λαὸς καὶ τίνα στοιχεῖα ὑπερίσχυσαν κατὰ τὴν συγχώνευσιν ταύτην δὲν δύναται ἀκριβῶς νὰ ὀρίσθῃ· τὰς περὶ τούτου εἰκασίας θὰ συμπληρώσωμεν ἐντοῖς περὶ Γλώσσης καὶ περὶ Ὁρησκείας κεφαλαίοις. Ἐνταῦθα εἰρήσθω μόνον, ὅτι ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ Ὁρησκείᾳ τῶν Καππαδοκῶν ἀνευρίσκονται σημεῖα φανερά τῆς τε Φρυγικῆς καὶ τῆς Ἰρανικῆς καταγωγῆς τῶν Καππαδοκῶν. Εἰς τὸν κατὰ μέρος ἐξιρατισμὸν τῆς Καππαδοκίας συνετέλεσεν ἐκτὸς τῶν Ἰρανικῶν ἀποικίσεων καὶ ἡ πρῶτος προσάρτησις τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἄλως χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὰ ἰσχυρὰ Ἰρανικὰ κράτη τῆς ἀνω Ἀσίας (τῷ 650 ἤδη Π. Χ. ἡ Μηδικὴ κυριαρχία ἐξετάθη μέχρις Ἄλως).

3. Κατάονες.

Αἱ ἐπέκεινα τοῦ Ἀντιχόρου μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Εὐφράτου κείμεναι χῶραι τῆς Καππαδοκίας, αἵτινες ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου ὠκοῦντο ὑπὸ Κιλικίων, καὶ ἦσαν, ὡς φαίνεται, αἱ ἀρχαιόταται ὑπὸ Φρυγῶν οἰκούμεναι χῶραι τῆς Καππαδοκίας, καταλαμβάνονταί βραδύτερον ὑπὸ ἔθνους τινὸς ἀγνώστου καταγωγῆς, τῶν Κατάωνων· ὁ Στράβων λέγει, ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς ἐθεώρουν τοὺς Κατάονας ἑτεροεθνεῖς τοῖς Καππάδοξι καὶ ἔταττον αὐτοὺς ὡς ἐνδέκατον ἔθνος μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς Μ. Ἀσίας, προστίθῃσι δέ· «Οὐτε δ' ἐκ τῆς διαλέκτου διαφορᾶς τινος ἐν τούτοις πρὸς τοὺς ἄλλους Καππάδοκας ἐμφαινομένης, οὐτ' ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, θαυμαστὸν πῶς ἠφάνισται τελέως τὰ σημεῖα τῆς ἀλλοεθνείας».

Φαίνεται ὅτι οἱ Κατάονες οὗτοι ἦλθον ἀπὸ τῆς ὁμόρου Ἀρμενίας καὶ καταλαβόντες τὴν ὑπὸ τῶν Κιλικίων οἰκουμένην χώραν συνεχωνεύθησαν τάχιστα μετὰ τῶν ἀρχαίων τῆς χώρας κατοίκων, ἐντεῦθεν δὲ ἐξηλείφθη ταχέως πᾶν σημεῖον ἑτεροεθνείας πρὸς τοὺς λοιποὺς Καππάδοκας. Τὸ ὄνομα τῶν Κατάωνων δὲν φαίνεται πάντι ἀσχετον πρὸς τὸ τοῦ Ἀρμενικοῦ ἔθνους τῶν Χωτηνῶν τῆς χώρας Χωτηνῆς. Οἱ Κατάονες ἦσαν κατ' ἀρχὰς πο-

λιτικῶς χωρισμένοι ἀπὸ τῶν Καππαδοκῶν· ἤνωσε δὲ αὐτοὺς Ἀριαράθης ὁ Α΄, βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας (360 Π.Χ.). Ὅτι οἱ Κατάονες ἦσαν συγγενεῖς τοῖς Ἀρμενίοις καὶ ὥκουν κατ' ἀρχὰς τὴν Ἀρμενικὴν χώραν Ἀκλισιηνὴν μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΑ', 528).

Σημείωσις. Εἰς τὰ μέχρι τοῦδε περὶ καταγωγῆς τῶν Καππαδοκῶν εἰρημένα ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν καὶ περίεργόν τινα μέχρι πρὸ ὀλίγου παρὰ πολλοῖς ἐπικρατοῦσαν γνώμην, ὅτι οἱ Καππαδοκεῖς ἦσαν ὁμόφυλοι τῶν Φιλισταίων, καὶ ὅτι οἱ Φιλισταῖοι ἐκ Καππαδοκίας μετώκησαν εἰς Παλαιστίνην. Οἱ Φιλισταῖοι ἐν τῇ Ἰερῇ Γραφῇ θεωροῦνται ἀδελφοὶ τῶν Καφτωραίων (Καφτωρίμ) ἐλθόντες εἰς Παλαιστίνην ἀπὸ Κασλουχίμ. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν Κασλουχίμ καὶ Καφτῶρ ἐνόησαν τὴν Καππαδοκίαν πλανηθέντες ἐκ τῆς ὁμοιότητος τοῦ Καφτῶρ πρὸς τὸ Καππάδοξ. Ὁ Bochart καὶ ὁ Γεσένιος παρεδέξαντο τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, Κασλουχίμ νοοῦντες τοὺς γείτονας τῶν Καππαδοκῶν Κόλχους, Καφτῶρ δὲ τὴν μεταξὺ Κολχίδος καὶ τῆς Καππαδοκίας παραλίαν. Ὁ Κελλάριος ἀπεδοκίμασε τὴν γνώμην ταύτην, παρατηρῶν ὅτι τὸ Καφτῶρ μνημονεύεται παρ' Ἱερεμῖα ὡς νῆσος (47, 4) καὶ ὅτι οἱ Καφτωρίμ ὑπάγονται εἰς τὸν οἶκον Χάμ. Κατὰ τὴν γενικώτατα σήμερον παραδεδεγμένην γνώμην Καφτῶρ νοσητέαν τὴν Κρήτην ἢ τὰ Κύθηρα, Κασλουχίμ δὲ τοὺς κατοικοῦς τῆς μεταξὺ Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου κειμένης Κασσιωτίδος, ὅπόθεν οἱ Φιλισταῖοι ἦλθον εἰς Παλαιστίνην. Οἱ Καφτωραῖοι δὲ φαίνεται ὅτι ἀπὸ Κρήτης μετώκησαν εἰς τὴν ἀρχαίαν χώραν τῶν Φιλισταίων (Tac. Hist. 3, 2 Judaeos (reta insula profugos novissima Libyæ insedissee). Οἱ ἀρχαῖοι ἐρμηνευταὶ τῆς Γραφῆς ἀποδίδουσι ἀδιαφόρως τὸ Καφτωρίμ διὰ Κ α π π ᾶ δ ο κ ε ς (Φίλων, ἐν Γεν. 26, 28 τοὺς Φιλισταίους.... οὗς ἡ Θεία Γραφή ποτὲ μὲν Χαναναίους καλεῖ, ποτὲ δὲ Καππάδοκας· ὕστερον δὲ Καππάδοκες μετώκησαν). Καὶ Σύριός τις γεωγράφος Πεν Γῶργιος) ἀντὶ Σ τ ρ ᾶ β ω ν ὁ Κ α π π α δ ὁ κ η ς γράφει Σ τ ρ ᾶ β ω ν ὁ Κ α φ τ ω ρ α ῖ ο ς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ γλώσσης.

§ 18

Αἱ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Καππαδοκῶν γνώσεις μένουσι πάντοτε ἀτελεῖς, ἐφ' ὅσον δὲν γνωσθῇ ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα καὶ παραβληθῇ πρὸς ἄλλας μικρασιανὰς γλώσσας, μεθ' ὧν φαίνεται ἀποτελοῦσα ἰδίον τινα κλάδον τῆς Ἰνδογερμανικῆς τῶν γλωσσῶν οἰκογενείας. Ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς κλάδου τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν γλωσσῶν ὑπάρχουσιν τοσοῦτον ἀτελεῖς καὶ ὀλίγαι γνώσεις, ὅσον περὶ τοῦ Μικρασιανοῦ. Πολλῶν ἐκ τῶν μικρασιανῶν τούτων γλωσσῶν διετηρήθησαν λέξεις τινὲς μόνον, μνημονευόμεναι ὑπὸ τῶν κλασικῶν συγγραφέων, τινῶν δὲ μόνον κύρια ὀνόματα· δύο δὲ μόνον τῆς Φρυγικῆς καὶ τῆς τῶν Λυκίων γλώσσης ἐσώθησαν καὶ ἐπιγραφαί. Ἡ δ' ἑλλειψὶς αὕτη ἐπαρκῶν μνημείων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς διαφόρους περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν γλωσσῶν τούτων μᾶλλον ἢ ἥττον πλημμελεῖς γνώμας, στηριζόμενας ἐπὶ τῶν περὶ καταγωγῆς τῶν λαῶν τούτων θεωρίαις (1). Ὁ πρῶτος περὶ τῶν Μικρασιανῶν γλωσσῶν πραγματευθεὶς Iablonsky συνέλεξε μὲν ἐπιμελῶς τὰς παρὰ τοῖς διαφόροις συγγραφεῦσι διατηρηθείσας λέξεις τῶν γλωσσῶν τούτων, δὲν ἐφθασεν ὅμως εἰς ἐξαγόμενόν τι περὶ τῆς καταγωγῆς ἢ τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν γλωσσῶν τούτων, παραδεχόμενος ἀπλῶς δύο οἰκογενείας γλωσσῶν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, τὴν Ἰνδογερμανικὴν καὶ τὴν Σημιτικὴν. Ἡ Λυκαονικὴ γλῶσσα κατ' αὐτὸν εἶναι διάλεκτος τῆς Καππαδοκικῆς· αὕτη

(1) Οὕτως ὁ Bochart θεωρεῖ τὴν Καππαδοκικὴν διάλεκτόν τινα Συριακὴν (Ἀραμαϊκὴν) λίαν διεφθαρμένην. Ὁμοίαν γνώμην ἀποδέχεται καὶ ὁ Heeren. Ὁ Blau θεωρεῖ ταύτην Ἀραμαϊκὴν ἀνάμικτον Περσικῆς (Περσαιομαϊκῆς).

δὲ ἡ ἀρχαία Ἀσσυριακή. Ὅτι ἡ Καππαδοκική καὶ αἱ ἄλλαι τῆς Μ. Ἀσίας γλώσσαι, πλήν τινων ὀλίγων, ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἰνδογερμανικάς γλώσσας, τοῦτο εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀποδεδειγμένον, μένει ὅμως εἰσέτι ἀμφίβολον εἰς τίνα κλάδον Ἰνδογερμανικὸν ἀκριβῶς ἀνήκουσιν αὐταί. Ὁ Γάλλος Ἀκαδημαϊκὸς Fieret (1) στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως περὶ τῆς συγγενείας τῆς Φρυγικῆς πρὸς τὴν Ἀρμενικὴν γλῶσσαν ἀποδέχεται ὅτι ἡ Φρυγική, ἡ Καππαδοκική καὶ ἡ Ἀρμενική ἦσαν διάλεκτοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης. Ὁ δὲ περιώνυμος ἀνατολιστὴς Lassen, (2) ἐν τινι πραγματείᾳ αὐτοῦ «Περὶ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν τῆς Μ. Ἀσίας», παρεδέξατο ἰδίῳ τινι Ἰνδογερμανικὸν κλάδον, ὃν ἐκάλεσε Θρακοαρμενικὸν καὶ εἰς ὃν ἐκτὸς τῆς Ἀρμενικῆς ὑπῆγαγε καὶ τὰς ἄλλας Ἀρίας διαλέκτους τῆς Μ. Ἀσίας, ὡς ὅρια τῶν ὁποίων προσδιώρισε πρὸς Δ. τὸν Τήμνον καὶ πρὸς Ν. τὸν Ταύρον. Ἡ Καππαδοκική γλῶσσα κατὰ τὸν Lassen ἦτο διάλεκτος Ἰρανική ἔχουσα ἄμεσον συγγένειαν πρὸς τὴν Σανσκριτικὴν καὶ τὰς ἰδίως Ἰρανικὰς καλουμένας γλώσσας, ἥτοι τὴν Βακτρικὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν Περσικὴν. Τοιαύτην θεωρίαν περὶ τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης ἀνέπτυξε καὶ ὁ Paul Lagarde (3) καλέσας ταύτην, καθὼς καὶ ἄλλας τινὰς Μιφρασιανὰς γλώσσας, Ἰρανικὴν διάλεκτον ἔξω τοῦ Ἰρανικοῦ ἀ-

(1) De l'année vague Cappadocienne. Mem. de l'Acad. tom. XIX.

(2) Ueber die alten sprachen Kleinasiens. Zeitschrift der D. morgenlaendischen gesellschaft. tom. X.

(3) Gesammelte Abhandlungen. Leipzig 1866. Ἰρανικοὶ λαοὶ δινομᾶζονται ἐκεῖνοι τῶν Ἀρίων λαῶν, οἵτινες ὥκουν τὸ Ἰρανικὸν ὄροπέδιον ἥτοι τὰς μεταξὺ τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Τίγρεως ἐκτεινομένας χώρας Μηδίαν, Περσίαν Βακτρικὴν. Τὸ ὄνομα Ἰράν ἢ Ἰράνιοι, ὅπερ εἶναι κυρίως αὐτὸ τὸ ὄνομα Ἀργία ἢ Ἀρία, δίδεται συνήθως εἰς τοὺς οἰκοῦντας τὰς χώρας ταύτας Ἀρίους λαοὺς (Μήδους, Πέρσας καὶ Βακτρίους) πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἀπὸ τε τῶν Ἀρίων τῆς Ἰνδίας καὶ ἀπὸ τοῦ δυτικῶν Ἀρίων λαῶν (Ἀρμενίων, Φρυγῶν, Ἑλλήνων κ τ λ). —

ροπεδίου καὶ πειραθεῖς μάλιστα νὰ προσδιορίσῃ τὰς διαλεκτικὰς αὐτῆς διαφορὰς πρὸς ἄλλας Ἰρανικὰς γλώσσας καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην Ἰρανικὴν γλῶσσαν, τὴν Βακτρικὴν. Ὡς μαρτυρίζαν τῆς γνώμης ταύτης ἐπιφέρουσιν οἱ μνημονευθέντες σοφοὶ τὰ γνωστὰ ὀνόματα τῶν βασιλείων τῆς Καππαδοκίας, ἅτινα πάντα, πλην ἑνὸς, εἰσι καθαρῶς Ἰρανικὰ (Φαρνάκης, Ἀρίεθιος Μιθριδάτης, Ἀριαράθης, Ἀριαράμνης, Ὀροφέρνης, Ἀριεβαρζάνης)· τὰ ὀνόματα θεῶν τινῶν Ἰρανικῶν λατρευομένων ἐν Καππαδοκίᾳ (Ὡμανοῦ, Ἀμαρδάτου, Ἀναΐτιδος, Ἀσθαμαίου Διός)· πρὸ πάντων δὲ τὰ ὀνόματα τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν, τὰ ὅποια ὁ Lagarde ἡρμήνευσε διὰ τῆς Βακτρικῆς, καὶ τῶν ὁποίων τὴν Ἰρανικὴν καταγωγὴν μαρτυρεῖ ἡ προφανὴς συγγένεια αὐτῶν πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν Νεοπερτικῶν μηνῶν.

Ἐκ τῶν διδομένων ὁμῶς τούτων δὲν δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν Καππαδοκίᾳ ἐλαλεῖτο Περσικὴ τις ἢ Βακτρικὴ διάλεκτος, οὐδ' ὅτι ἡ τῆς Καππαδοκικῆς γλώττης συγγένεια πρὸς τὰς γλώσσας ἐκείνας ἦτο τοσοῦτον μεγάλη, ὅσον παρίσταται ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν Καππαδοκικῶν βασιλείων ἢ τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν. Ἢ ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἄρχουσα φυλὴ ἦτον Ἰρανικὴ· αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ συγγενείᾳ αὐτῶν μετὰ τῶν βασιλείων τῆς Περσίας καὶ τὴν συγγένειαν ταύτην ἀνῆγον μέχρι τῶν προπατόρων τοῦ Μεγάλου Κύρου. Ἐν Καππαδοκίᾳ ἐλατρεύοντο μὲν Ἰρανικοὶ τινὲς θεοί, εἰσαχθέντες ὑπὸ τῶν μεταναστευσάντων αὐτόσε Ἰρανίων ἢ τῶν κυριαρχησάντων τῆς χώρας ταύτης Μήδων ἢ Περσῶν· ἀλλ' ἡ ἐθνικὴ ὀρησκεία τῶν Καππαδοκικῶν ἦτον ἡ Φρυγιανὴ καὶ οἱ Ἰράνιοι θεοὶ καίπερ μεγίστων ἀπολαύοντες τιμῶν ἐθεωρεῦντο ξένοι, Περσικοὶ δαίμονες. Καὶ αὕτη δὲ ἡ Ἰρανικὴ καταγωγὴ τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἀπλῶς ἐκ τῆς πρωιμωτάτης ἐπαφῆς τῶν Καππαδοκῶν μετὰ Ἰρανίωι λαῶν, καὶ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀρχούσης ἐν τῇ χώρᾳ Ἰρανικῆς δυναστείας· καὶ ἀν' ἐτι ἀληθεύῃ, ὅτι τὰ ὀ-

νόματα ταῦτα ἦσαν γνωστά ἐν Καππαδοκίᾳ πολὺ πρὸ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας, ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἐξ ἄλλου, ὅτι ἤδη τῷ 650 Π. Χ. ἡ Μηδικὴ κυριαρχία ἐξετάθη μέχρι Καππαδοκίας καὶ ὅτι ἡ ἐποίκησις Ἰρανικῶν λαῶν εἰς Καππαδοκίαν εἶναι προγενεστέρα καὶ ταύτης τῆς ἐποχῆς. Παρὰ τὰ μνημονευθέντα Ἰρανικὰ λείψανα τῆς Καππαδοικῆς γλώσσης ὑπάρχουσι καὶ τινα ἄλλα Φρυγικῆς ἀναμφισβητήτως καταγωγῆς. Τὰ ὀνόματα τῶν Καππαδοικῶν Θεῶν Μα καὶ Μηνός καὶ τινα ὀνόματα ἐπιστήμων ἀνδρῶν, Γόροϊος, Μήλας, εἰσὶ Φρυγικά. Πάντα σχεδὸν τὰ ὀνόματα Καππαδοικῶν πόλεων, ποταμῶν, ὁρέων εἰσὶν ἐπίσης Φρυγικά, ἐρμηνευόμενα βοηθείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἢ τῆς Ἀρμενικῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐλάχιστα τῆς Καππαδοικῆς γλώσσης λείψανα διεσώθησαν, μὴ παρέχοντα ὕλην ἱκανὴν πρὸς ἔρευναν καὶ διασέφησιν τῆς οὐσίας καὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς, αἱ περὶ τῆς Καππαδοικῆς γλώσσης θεωρίαι ἀνάγκη νὰ συνδυάζονται μετὰ τῶν περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Καππαδοικῶν ἐρευνῶν. Ὁ Καππαδοικὸς λαὸς προῆλθεν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἀρχαίων αὐτοχθόνων κατοίκων τῆς χώρας Φρυγῶν καὶ τινῶν ἐπηλύδων Ἰρανικῶν λαῶν. Ἐντεῦθεν δύναται τις μετὰ τινος πιθανότητος νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἡ Καππαδοικὴ γλῶσσα ἦτο Φρυγικὴ τις διάλεκτος παρεφθαρμένη, προσλαβοῦσα Ἰρανικά τινα στοιχεῖα. Πάντα δέ, ὅσα γινώσκωμεν περὶ τῆς γεωγραφικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς θέσεως τῶν Φρυγῶν μετὰ τῶν Ἑλληνοπελασγῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν Ἀρίων λαῶν, ἄγουσιν ἡμᾶς ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Φρυγικὴ γλῶσσα ἦτον Ἀρία τις διάλεκτος μέσην τινα κατέχουσα θέσιν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Σανσκριτικῆς καὶ τῶν Ἰρανικῶν διαλέκτων ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐπομένως ἐξ ἴσου συγγενὴς πρὸς ἑκατέρας. Τοῦτο ἐπιβεβαιῶσιν αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις καὶ αἱ σφόδρα ἐν μέρει πρὸς ἀλλήλας διαφωνοῦσαι τῶν νεωτέρων σοφῶν περὶ τῆς Φρυγικῆς γλώσσης γνώμαι. Ἡ Φρυγικὴ γλῶσσα ἦτο συγγενὴς τῇ Ἀρμενικῇ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐδόξου, συγχρόνου τοῦ Προδότου.

ἐὰν δὲ ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Εὐδόξου (450 Π. Χ.) μέχρι τῆς 4ης Μ. Χ. ἐκ., εἰς ἣν ἐποχὴν δηλ. ἀνάγονται τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς Ἀρμενικῆς γλώσσης, ἡ Ἀρμενία ἔλαβε πλεῖστα ξένα στοιχεῖα, διότι οὐδαμοῦ ἐγένετο τοσαύτη συμφόρησις ἐθνῶν, ὅση ἐν Ἀρμενίᾳ, καὶ ὅτι μεθ' ἑλθὼν τὴν ἐν-
 τιϑοῦσαν ἐπελθοῦσαν εἰς τὴν Ἀρμενικὴν γλῶσσαν ἀλλοίωσιν, αὐ-
 τη ἐτήρησεν ἀναμφισβήτητα τεκμήρια τῆς συγγενείας αὐτῆς
 πρὸς τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ πρὸς τὰς Ἰρανικὰς διαλέκτους, με-
 τὰ πολλῆς βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἡ Φρυγικὴ
 ἦτο συγγενὴς πρὸς τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ πρὸς τὰς Ἰρανικὰς
 διαλέκτους καὶ πρὸς τὴν Σανσκριτικὴν. Εἰς τῶν διασήμεων Ἀνα-
 τολιστῶν, ὁ πρὸ πολλοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων Δρ
 Α. D. Mordtmann, ὅστις πολλὰς συνέγραψε σοφὰς πραγματείας.
 περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ δὴ καὶ τινὰ «Περὶ Τρω-
 γλοδωτῶν τῆς Καππαδοκίας», ἐν τῇ διατριβῇ του ταύτῃ ὁρμώ-
 μενος ἀπὸ τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ Καππαδοκικὴ ἦτο Φρυγικὴ τις διά-
 λεκτος, ἡ δὲ Φρυγικὴ γλῶσσα συγγενεστάτῃ τῇ Ἀρμενικῇ, ἐ-
 πεχείρησε νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐκ τῆς Ἀρμενικῆς πλεῖστα τῶν τοπο-
 γραφικῶν ὀνομάτων τῆς Καππαδοκίας, ὅσα μὴ ὄντα Ἑλληνικά
 ἢ Τουρκικά, παρέχουσι πρόδηλον τὴν Καππαδοκικὴν αὐτῶν κα-
 ταγωγὴν. Τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ σοφοῦ Ἀνατολιστοῦ θὰ ἐκ-
 θέσωμεν περαιτέρω ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ. Ἐνταῦθα δὲ σημειοῦμεν
 ὅτι, οἷαδὲ ποτε καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ ἄλλως ἀναμφήριστος συγγένεια
 τῆς Καππαδοκικῆς πρὸς τὴν Φρυγικὴν καὶ τὴν Ἀρμενικὴν,
 οὐδόλως ἐντεῦθεν προκύπτει, ὅτι ἡ Καππαδοκικὴ ἦτο καθαρὰ
 Φρυγικὴ διάλεκτος ἡ Ἀρμενικὴ, τοσάχιστον κατὰ τὴν ἐποχὴν
 τοῦ Στράβωνος, ὅστις ἀποδίδει εἰς τοὺς Καππαδόκας ἰδίαν τινὰ
 γλῶσσαν, ἥς προσδιορίζει ἀκριβῶς τὰ ὅρια, οὐδαμῶς μνημο-
 νεύων τῆς συγγενείας αὐτῆς πρὸς τὴν Φρυγικὴν καὶ τὴν Ἀρμε-
 νικὴν, καί περ συνεθίζων αὐτοῖς, οὐχί σπανίως ἐν τοῖς ἐθνολογικοῖς
 ζητήμασι νὰ μὴ παραλείπη καὶ τὰς τῶν γλωσσῶν σχέσεις, ἰδίως
 τὰς τῆς Φρυγικῆς πρὸς ἄλλας τινὰς ὁμόρων λαῶν διαλέκτους. Ὁ

ἰδιαιτέρος χαρακτήρ τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης καὶ ἡ διαφορὰ αὐτῆς πρὸς τὴν Φρυγικὴν προῆλθεν ὥς ἐκ τῶν Ἰρανικῶν στοιχείων, ἅτινα προσέλαβε διὰ τῆς εἰς Καππαδοκίαν ἐποικίσεως Ἰρανικῶν λαῶν καὶ τῶν ἄλλων σχέσεων, αἵτινες συνέδεον τοὺς Καππαδόκας πρὸς τοὺς Ἰρανικοὺς λαοὺς τῆς ἄνω Ἀσίας. Ἐνταῦθα δὲ ἀναφέρεται τὸ ζήτημα, τίνα γλῶσσαν ἐλάλουν οἱ εἰς Καππαδοκίαν μεταναστεύσαντες Ἀσσύριοι Καππαδόκαι, ὧν τὸ ὄνομα ἐπεξετάθη ἐφ' ὧν τῶν τὴν Καππαδοκίαν οἰκούντων λαῶν. Ἡ γνώμη τοῦ Iablonsky, ὅτι ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα ἦτον ἡ ἀρχαία Ἀσσυριακὴ, ἀληθεύει πιθανῶς, ἂν νοῆται ἐνταῦθα ἡ γλῶσσα τῶν Ἀσσυρίων Καππαδοκῶν, οὐχὶ δὲ ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαιότερων αὐτοχθόνων κατοίκων, ἣτις ἦτο Φρυγικὴ. Ἀσσυριακὴν δὲ λέγοντες τὴν γλῶσσαν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ Ἀσσυρίων δὲν πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν ἀπὸ τῆς 7ης περίπου Π. Χ. ἐκ. ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ Ἀραμαϊκὴν, τὴν βραδύτερον καταχρηστικῶς Χαλδαϊκὴν κληθεῖσαν, οὔτε τὴν ἀρχαιότεραν Σημιτικὴν διάλεκτον τῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ οἰκούντων λαῶν, ἥς λείψανα ἐσώθησαν ἐν ταῖς σφηνοειδέσιν ἐπιγραφαῖς τῆς Νινευὶ καὶ Βαβυλῶνος, ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Χαλδαίων ἢ Καρδούχων, ἣτις ὁμολογουμένως ἦτον Ἰρανικὴ, μήτηρ τῆς σημερινῆς Κουρδικῆς, ἣτις πάλιν, καθ' ὃ κοινῶς ὁμολογεῖται, εἶναι Ἰρανικὴ τις διάλεκτος προσλαβοῦσα ἀπλῶς λέξεις Σημιτικὰς ἐκ τῆς Ἀραβικῆς διὰ τοῦ Ἰσλαμισμού. Ἐκ τῆς ἀναμίξεως τῆς ἀρχαίας Φρυγικῆς μετὰ τῆς Χαλδαϊκῆς προῆλθεν ἡ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐν Καππαδοκίᾳ λαλουμένη διάλεκτος, ἥς ὁ Στράβων προσδιορίζει ἀκριβῶς τὰ ὅρια καὶ τὴν ἑκτασιν. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος ἐλαλεῖτο ἀπὸ τῶν ὀρίων τῆς Κολχίδος μέχρι Λυκαονίας καὶ ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Εὐφράτου μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ κάτω Ἄλως ἤτοι κατὰ 1(3 περίπου τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ τοιαύτη εὐρεῖα διάδοσις τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης ὑπῆρξε πιθανῶς ἐν μέρει συνέπεια τῆς πολιτικῆς ἐκτάσεως τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους, ἰδίᾳ τοῦ Ποντικοῦ.

Ὡς αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς οὕτω καὶ αἱ περὶ τῆς βαθυμυθίας ἐξαλείφει-
 ψεως τῆς Καππαδοκικῆς καὶ τῶν ἄλλων Μικρασιανῶν γλώσσων
 εἰδήσεις εἰς λίαν ἀτελεῖς. Γνωστὸν μόνον ὅτι εἰς τὴν ἐξάλειψιν
 ταύτην συνέτεινεν ἰδίως ἡ ἐπικράτης τῆς Ἑλληνικῆς. Ἐν ἀρ-
 χαιοτέροις ἤδη χρόνοις ἡ ἐπικράτης τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν
 ἐν πάσαις ταῖς παραλλήλαις τῆς Χερσονήσου καὶ ἡ ἡλική, ἐν μέρει
 δὲ καὶ ὕλική, ὑπεροχὴ αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἰθαγενῶν λαῶν δὲν ἔμειναν
 ἄνευ τινὸς ἐπενεργείας καὶ ἐπὶ τὰς ἐγγχωρίους γλώσσας· ἡ ἐπί-
 δρασις δὲ αὕτη ἔλαβε πολὺ μείζονα ἐπίτασιν, ἰδίως ἐπὶ τὰς
 γλώσσας, ἐν τοῖς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνοις. Ἐν τούτοις
 καθ' ὅλην τὴν Ἀλεξανδρινὴν περίοδον καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη
 τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας πρὸς τῇ ἐλληνικῇ ἐλαλοῦντο καὶ αἱ
 ἐγγχωριοὶ διάλεκτοι, ἐντεῦθεν οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο δίγλωσ-
 σοι ἢ μισοβάρβαροι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς γλώσσης ἀλλὰ καὶ ἕνεκα
 τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἐκ γονέων ἐλλήνων καὶ βαρβάρων (1).
 Τὸ δίγλωττον τοῦτο μαρτυρεῖται ἰδίως ἐκ τῶν πράξεων τῶν
 Ἀποστόλων· ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διδάσκου-
 σι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἰκονίῳ ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ. Οἱ κάτοικοι
 ἐννοοῦσιν αὐτοὺς, ἀλλὰ φωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους Λυκαονιστὶ (2).
 Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ μνη-
 μονεύουσι μόνον Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων, νοοῦντες Ἑλληνας
 καὶ τοὺς ἐγγχωρίους λαοὺς οὐ μόνον ἕνεκα τῆς παρ' αὐτοῖς ἐπικρα-
 τούσης ἐλληνικῆς θρησκείας, ἀλλὰ πιθανῶς καὶ ἕνεκα τῆς ἐπικρα-
 τήσεως τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιαν-
 ισμοῦ καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας αἱ ἐγγχώ-
 ριοι γλώσσαι βαθυμυθὸν ἐξηλειφθησαν παντελῶς, ἂν καὶ δὲν

1) Iablonsky Opuscula. Von Te water Leyden 1809 III «de Lin-
 gua Lycaonica» σελ. 121. «Dicas eos jam bilingues a domestico ex-
 ternoque degeneres». Curt. Lib. VII C. 5.

2) Πράξ. Ἀποστ. 14, 11. «Οἷτε ὄχλοι ἰδόντες ἃ ἐποίησε Παῦλος
 ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαονιστὶ λέγοντες· ἔνθα Χρυσόστομος
 (τομ. IX, σελ. 238) αὐτοῦ ἦν τοῦτο οὐδέπω δῆλον, τῇ γὰρ οἰκείᾳ φω-
 νῇ ἐφθέγγοντο, διὰ τοῦτο, οὐδὲν αὐτοῖς ἔλεγον».

ἦναι δυνατόν νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς, πόσον ἐκάστη τούτων ταχύτερον ἢ βραδύτερον τῆς ἄλλης ὑπέστη τὴν τύχην ταύτην. Ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἤδη, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀ. Μ. Χ. ἐκ. πλείσται τούτων εἶχον ἀπολεσθῇ· μόνη δὲ ἡ τῶν Καππαδοκῶν καὶ ἡ τῶν Γαλατῶν διετηρήθησαν ἔτι ἐπὶ ὁλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας (μέχρι τῆς 4ης Μ. Χ. ἐκ.). Ἐν Καππαδοκίᾳ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐγένετο ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς κατακτήσεως (321 Π. Χ.). Τὴν ιδιότητα δὲ ταύτην διετήρησε, φαίνεται, καὶ μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Μακεδόνων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς δυναστείας (301 Π. Χ.)· τοῦλάχιστον πάντα τὰ νομίματα τῶν Καππαδοκῶν βασιλέων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχουσιν Ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς. Αἱ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριαράθους Δ'. (260 Π. Χ.) καὶ μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐξακολουθήσασαι ἑλληνικαὶ εἰς Καππαδοκίαν ἀποικίσεις, ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθους ΣΤ'. (161 Π. Χ.) καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ δοθεῖσα εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα προστασία, ἔτι δὲ αἱ συγγενικαὶ σχέσεις, αἵτινες συνεχῶς συνέδεον τοὺς βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας πρὸς τὰς ἑλληνικὰς δυναστείας τῆς Συρίας, Περγάμου καὶ Βιθυνίας, ἡ ἑλληνικὴ παιδείσις τῶν βασιλέων ἐπήνεγκαν σὺν τῷ βαθμιαίῳ ἐξελληνισμῷ τῆς Καππαδοκίας καὶ τὴν ἐπικράσασιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπὶ τῆς ἐγχωρίου. Τὰ ἀπὸ τῆς 2 Π. Χ. ἐκ. γνωστὰ ὀνόματα ἀνδρῶν (ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων, ἅτινα εἰσὶν ἔτι Ἰρανικὰ) εἰσὶ σχεδὸν ἅπαντα Ἑλληνικὰ· Ἑλληνικὰ εἶναι καὶ τὰ τῶν βασιλέων ἐπίθετα, Εὐσεβῆς, Φιλοπάτωρ, Φιλάδελφος. Μεθ' ὅλα ταῦτα ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι χρόνον ἡ ἑλληνικὴ ἔμεινε γλῶσσα τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων, τῆς αὐλῆς καὶ τῶν λογίων. Ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα ἐλαττοῦ ἔτι καθ' ὅλην τὴν Καππαδοκίαν. Δὲν εἶναι δὲ γνωστὸν ἂν ἡ μητρικὴ γλῶσσα τοῦ Στράβωνος ἦτον ἡ ἑλληνικὴ ἢ ἡ Καππαδοκικὴ (1). Μετ' ὀλίγον ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα περιβεβλημένη

1) Ο Lagard ἔχει τὸ τελευταῖον ἐκ τινων χωρίων τοῦ Στράβωνος.

τύπον ἱερὸν διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡδυνήθη εὐχερῶς νὰ διαδοθῇ καὶ μεταξὺ τῆς τάξεως τῶν χωρικῶν· ἀλλ' οὐδ' οὕτω κατορθώθη τοσοῦτον ταχέως ἢ ἐξάλειψις τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ἀπὸ τινων χωρίων τοῦ Πλινίου (ἀκμάσαντος ὡς γνωστὸν, περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς 2 Μ. ἐκ.), ἐνῷ οἷς αἱ παρὰ τοῖς Καππαδόξιν ἰδίως εἰθισμέναι ὀνομασίαι φυτῶν τινων ἢ λίθων εἶναι Ἑλληνικαί, ἡδυνάτο τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτον ἡ μόνη ἐν Καππαδοκίᾳ λαλουμένη γλῶσσα. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν 3 Μ. Χ. ἐκ. ἀκμάσας Φιλόστρατος τὰς ἐν Καππαδοκίᾳ ἑλληνικὰς πόλεις διακρίνει ἀπὸ τοῦ ἔθνους τῶν Καππαδοκῶν. («Τύανα, πόλις Ἑλλὰς ἐν Καππαδοκῶν ἔθνει»). Καὶ περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Φιλοσόφου λέγει, ὅτι «Καὶ τὴν γλῶτταν εἶχεν Ἀττικῶς, οὐδ' ἀπήχθη τὴν φωνὴν ὑπὸ τοῦ ἔθνους». Περὶ δὲ τῆς ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν λαλουμένης ἑλληνικῆς λέγει ὁ αὐτός, ὅτι οἱ Καππαδόκται ἐλάλουν «παχεῖα τῇ γλώττῃ συγκρούοντες μὲν τὰ σύμφωνα τῶν στοιχείων, συστέλλοντες δὲ τὰ μηχανόμενα καὶ μακύνοντες τὰ βραχέα». Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μυθιστορηματι τῷ ἐπιγραφομένῳ «Τὰ κατὰ Ἀνθίαν καὶ Ἀθροκόμην», ὅπερ ἀποδίδεται μὲν εἰς Ξενοφῶντα τὸν Ἐφέσιον, ἀνήκει δὲ κατὰ τινὰς μὲν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀντιωνίων, κατ' ἄλλους δὲ εἰς πολὺ μεταγενεστέραν ἐποχὴν, τὴν 4 ἢ 5 Μ. Χ. ἐκ., γίνεται μνεῖα τῆς Καππαδοκῶν φωνῆς (1). Καὶ ἐκ τινος δὲ ἐν μέρει σκοτεινοῦ χωρίου τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐξάγεται, ὅτι ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα ἔζη ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ (2). Ἐκ τῆς διαδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς μεταξὺ τῶν Ἰθαγενῶν Καππαδοκῶν, ἰδίως τῶν χωρικῶν, καὶ τῆς ἀναμιξέως αὐτῆς μετὰ τῆς ἐγγωρίου γλώσ-

1) Ξενοφ. Ἐφεσ. λόγ. Γ'. Κερ. α'. «Καὶ γὰρ ὁ ἱππόθους ἐμπειρὺς εἶχε τῆς Καππαδοκῶν φωνῆς, καὶ αὐτῷ πάντες ὧς οἰκείῳ προσέφεροντο».

2) Βασιλ. («Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ συναριθμεῖσθαι Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα») «Ὡς δ' ἐγὼ τινος τῶν ἐκ Μεσοποταμίας ἡκουσα ἀνδρὸς καὶ τῆς γλώσσης ἐμπειρὺς ἔχοντος καὶ ἀδικοστέρου τὴν γνώμην, οὐδὲ δυνατόν ἐτέως εἰπεῖν τῇ ἐγγωρίῳ φωνῇ (τῇ Ἀραμαϊκῇ)

σης παρήχθη φαίνεται καὶ ἡμιθάρβαρός τις ἐγχωρία διάλεκτος, καὶ ταύτην πιθανῶς νοεῖ ὁ Μέγας Βασιλεὺς, ἐνθα λέγει περὶ τοῦ μάρτυρος Βορλαάμ, εὐπατρίδου τινος χωρικοῦ τῆς Καππαδοκίας. Ὅτι δὲ καὶ ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ κοινῶς ὁμολογουμένη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βασιλείου Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχε πολλοὺς ἰδιωτισμοὺς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Λιβανίου πρὸς τὸν Βασίλειον (ιδ.Β. Ὁμιλ.εἰς Βαρλαάμ. Καὶ Λιβανίου ἐπιστ.πρὸς Β.).

Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν 4ην ἢ 5ην Μ.Χ. ἐκ., ὁπότε ἡ σπουδὴ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἔφθασεν ἐν Καππαδοκίᾳ εἰς τὸν κολοφῶνα αὐτῆς, διετηρεῖτο ἔτι ἡ ἐγχώριος γλῶσσα, καθίσταται βεβαίως ζήτημα, πότε καὶ ἀν ὁλοτελῶς ἐξέλιπεν ἡ γλῶσσα αὕτη, ἀν καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βασιλείου οὐδεμία πλέον γίνεται μνεῖα αὐτῆς. Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὁ περιώνυμος ἀρχαιολόγος καὶ γεωγράφος Kiepert ἐξέφρασε τὴν εἰκασίαν, ὅτι τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης λείψανα τηροῦνται ἴσως μέχρι σήμερον εἰς τινὰ μέρη τῆς Καππαδοκίας, ἐνθα λαλεῖται μιζοθάρβαρός τις ἑλληνικὴ διάλεκτος. Ἰδοὺ δὲ τί λέγει ὁ Kiepert (1) «Παραβάλλων τις τὰς συγγραφὰς τῶν περιοδειῶν τῶν ὀλίγων περιηγητῶν, οἵτινες διῆλθον τὰς χώρας ταύτας (τὰ μεσημερινὰ μέρη τῆς Καππαδοκίας), μετὰ τῶν σημειώσεων τοῦ λογίου Ἀρχιεπισκόπου (Κυρίλλου τοῦ Πατριάρχου), εὐκόλως ἐννοεῖ, πόσοι ὑπάρχουσιν ἐν ταύταις ὑπαινιγμοὶ διαφυγόντες τὴν προσοχὴν ἐκείνων καὶ διὰ τοῦτο ἄξιοι νεωτέρων ἐρευνῆς· οὐκ ἐλαχίστης ἀξιάι προσοχῆς μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ αἱ ὀνομασίαι πολλῶν τόπων ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης μό-

κὴν ἐθέλωσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς καὶ συλλαβῆς, μᾶλλον δὲ διὰ τῶν ἰσοδυναμουσῶν αὐτῇ φωνῶν, κατὰ τι ἰδίωμα πάτριον, ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι τὴν δοξολογίαν προφέρειν. Καὶ καππαδοκαὶ δὲ οὕτω λέγονται ἐγχωρίως, ἔτι τότε ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν διακρίσει τὸ ἐκ τῆς λέξεως χρήσιμον προβλεψαμένου τοῦ πνεύματος».

1) Kiepert Memoir ueber die construction der karte vonkleinasien σελ. 185.

νον γνωστών· τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν ἀνήκουσι προφανῶς οὔτε εἰς τὴν Τουρκικὴν οὔτε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οὔτε εἰς τὴν Ἀρμενικὴν· τοῦναντίον κατὰ μέγα μέρος ἔχουσι προφανεσπάτην ἀναλογίαν πρὸς πολλὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τῆς κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τινὰ μάλιστα αὐτῶν (ὡς Μισοί, Σελενδι, Ζήλα, Νάνισα, Ἀνδαβάλ, Γιαραπιτούν) εἰσὶ καὶ ὅλα ταῦτά τοῖς ἀρχαίοις. Συνδυάζοντες τοῦτο μετὰ τοῦ ἀξιοσημειώτου γεγονότος, ὅπερ καὶ ἐξ ἄλλων μὲν ἰδίᾳ δὲ ἐκ πολλῶν ἐντῷ πίνακι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μνημονευομένων Ἑκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων βεβαιοῦται, ὅτι δηλαδὴ ἐν αὐτῇ δὴ τῇ γωνίᾳ τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας ὑπὸ τὴν φρούρησιν τῶν ἀξιωμακτικῶν τρωγλοδυτικῶν πόλεων καὶ βραχυδῶν κοιλάδων εὐρείας ὁλομοιτικῆς κατασκευῆς ὁ συμπαγέστατος χριστιανικὸς πληθυσμὸς διετηρήθη, φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ διαλέκτῳ τῆς χώρας ταύτης ἡδυνήθησαν νὰ διατηρηθῶσιν ἔχνη τῆς ἀρχαίας Καππαδοκικῆς γλώσσης, (ἥτις ἐστὶν ἀναμφιβόλως Ἀρία), ὡς τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ παρατηρεῖ ὁ Niebuhr φαίνεται ὅτι συνέβη ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Λυκαονικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὅλως ἀκαταλήπτῳ γλώσσῃ τῶν κατοίκων τοῦ Σίλλε παρὰ τὸ Ἰκόνιον. Ὅπως δὲ ποτε πλείστου ἀξίον θά ᾔηται, ἐάν τις γλωττομαθὴς ἐρευνήσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐγγύτερον ἐγγχωρίως καὶ ἐπιτοπίως (1).

(1) Καὶ ὁ Georges Perrot (Souvenir d'un voyage en Asie Mineure Paris 1867 σελ. 283) λέγει περὶ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ λαλουμένης Ἑλληνικῆς διαλέκτου τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐδέποτε ἀπώλετο ἐνταῦθα ὁλοσχερῶς, διατηρουμένη καὶ ζῶσα ἐν παντελεῖ σχεδὸν ἀπομονώσῃ ἐν ἀποκέντρῳ τινὶ ἐπαρχίᾳ μακρὰν τῆς ἐπιρροῆς τῶν λογίων καὶ τῆς ἐν μέρει νοήμονος προσπάθειας, ἥτις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀσκέται ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήτων καὶ τείνει νὰ προσεγγίσῃ αὐτὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Πιθανῶς δὲ ἡ διάλεκτος αὕτη ἐτήρησεν ἰδιώματά τινα, ἐκφράσεις καὶ τύπους ἰδιόχρηστους εἰς τὴν ἀρχαίαν Καππαδοκίαν διάλεκτον, ὅπως ἐλατρίοι»

Ἐκ τῶν μικρῶν ἐρευνῶν, ὡς ἠδυνήθην ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ἀντικει-
 μένου τούτου νὰ ποιήσω, ἐπέισθην ὅτι ἡ σήμερον ἐν τισι τῆς
 Καππαδοκίας μέρεσι λαλομένη διάλεκτος εἶναι καθαρῶς Ἑλ-
 ληνική, οὐχὶ πολὺ διαφέρουσα τῶν ἀλλαχοῦ λαλουμένων Ἑλ-
 ληνικῶν διαλέκτων κατὰ τε τὸ λεξικὸν καὶ τὴν γραμματικὴν.
 Ἡ προφορὰ ὁμῶς εἶναι τοσοῦτον ἠλλοιωμένη, ὥστε δυσκόλως
 πιστεύει τις, κατὰ πρῶτον ἀκούων Καππαδόκας ὁμιλοῦντας, ὅτι
 ἡ γλῶσσα ἡ λαλουμένη ὑπὸ τούτων εἶναι Ἑλληνική. Ἡ τοιαύ-
 τη δὲ ἠλλοίωσις τῆς προφορᾶς δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἀναμί-
 ξεως τῆς γλώσσης μετὰ τουρκικῶν ἢ ἄλλων ξενικῶν λέξεων,
 ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἤσκησεν ἐπ' αὐτὴν ἡ ἀρχαία Καπ-
 παδοκικὴ γλῶσσα. Ὁ τύπος καὶ τὸ ὕφος τῆς ἀρχαίας Καππα-
 δοκικῆς εἶναι προφανέστατα ἐν τῇ προφορᾷ τῆς Ἑλληνικῆς
 ταύτης διαλέκτου, ἥτις εἶναι αὐτὴ ἐκεῖνη ἡ μιξοδόρβαρος Ἑλ-
 ληνική, ἡ λαλουμένη ὑπὸ τῶν χωρικῶν τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ

αὕτη ἐπὶ τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς ἐποχῆς, καὶ ἔχει ἐπομένως περιόρους
 πικιλίας, ἀξίας σημειώσεως. Λυποῦμαι σφόδρα ὅτι δὲν εἶχον καιρὸν
 νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς Γραικοὺς τούτους Καππαδόκας. Ἡ περὶ τούτου
 ἐρευνα πρέπει νὰ ᾖ κατεπειγόντως, διότι ἀφότου οἱ ἐν Καππαδο-
 κίᾳ ἀπολαύουσι πλείονος ἡτυχίας καὶ αἱ συγκοινωνίαι κατέστησαν
 ευχερέστεραι, ἡ αὖρα τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐνταῦ-
 θα γίνεται ἐπαισθητὴ καὶ οἱ κάτοικοι μεταπέμπονται διδασκάλους
 ἐφημερίδας καὶ βιβλία ἐξ Ἀθηνῶν. Μετὰ τούτων θὰ ἐπεέλθῃ καὶ ἡ
 τάσις πρὸς τὸ λογιωτατίζειν καὶ ἐπιτηδεύεσθαι καθαριότητα τοῦ
 λεκτικοῦ, ὃὰ ἀποβρίψωσιν ἐπομένως ὡς ἄδοκίμους καὶ χυδαίους τὰς
 παλαιὰς ἐγχωρίους φράσεις, αἵτινες, καὶ ὑπ' αὐτὴν ἔτι τὴν βάρβαρον
 μορφήν, ἣν συχνάκις ἔλαβον, ἔχουσι πάντοτε τοσαύτην σπουδαίτη-
 τα διὰ τὸν φιλόλογον, καὶ τὰ δημοτικὰ ταῦτα ἰδιώματα, τῶν δ'
 ποίων ἡ ζωὴρ σφάνεια καὶ ἡ γραφικὴ ἀφέλεια ἀποτελοῦσι τὴν
 πρωτοτυπίαν καὶ τὴν ζωὴν μιᾶς γλώσσης. Θὰ ζητήσωσι δὲ νὰ ἀντι-
 καταστήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς τεχνικῆς ἐκείνης καὶ ἀκριβολόγου δια-
 λέκτου, ἥτις ἐστὶν ὁ τανῦν ἐν Ἀθήναις ἐπικρατῶν συρρέει.

Ἐπισκεψάμενος ὁ κατὰ τῷ 1858 τὴν τραγλοδυτικὴν Καππαδο-
 κίαν Δρ. Mordtmann λέγει ὅτι ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα ἐξέλιπε τι-
 λείως.

τῶν χρόνων τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Φιλοστράτου. Ἄν ἡ διάλεκτος αὕτη ἐτήρησε λέξεις τινὰς τῆς ἀρχαίας Καππαδοκικῆς, δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ γνωσθῇ· διότι ἡ προφορὰ αὐτῆς εἶναι οὕτως ἡλλοιωμένη, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις, αἵτινες οὐτε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οὐτε εἰς τὴν Τουρκικὴν φαίνονται ἀνήκουσαι, δύνανται διὰ τῆς ἀκριβοῦς μελέτης τῆς προφορᾶς ν' ἀποδειχθῶσιν Ἑλληνικαί. Ὅθεν μετὰ πολλῆς περισκέψεως πρέπει νὰ χωρῇ τις εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην· ὅτι ὅμως ἰδιωτισμοὶ τινες συντακτικοὶ τῆς Καππαδοκικῆς ἐτηρήθησαν ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος διαλέκτῳ, καθίσταται πιθανόν, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ἑξίν περιέργους τινὰς συντακτικούς ἰδιωτισμούς ταύτης. Τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα χαρακτηριστικὰ τῆς διαλέκτου ταύτης εἰσὶ τὰ ἐπόμενα.

ἀ.) Ἡ προφορὰ τοῦ τ ὡς τ ζ ε (τζίνος=τίνος) καὶ τοῦ σ ὡς σ (ch).

β.) Ἡ προφορὰ τοῦ υ ὡς ου (τζουπόνω=τυπόνω).

γ.) Ἡ χρῆσις διγάμματος (γαῖμα, Θεγός.)

δ.) Ἡ ἀντωνυμικὴ σημασία τοῦ ἄρθρου οὐ μόνον δεικτικῶς ἀλλὰ καὶ ἀναφορικῶς (τ' ὄργο, τὸ ποῖκε).

ε.) Οἱ ἐν χρήσει τύποι τοῦ ἄρθρου εἶναι μόνοι ὁ, τὸ (ν), ἡ, τὴν, τὸ, οἱ, τοὺς, τὰ. αἰτ. Αἱ τὸν τὴν, τὸ, τοὺς, τὰ, μετὰ τῶν προθέσεων ἀς(=ἀπὸ) καὶ ᾗς(=εἰς), γίνονται ἀσὸ, ἀσ' ἢ ἀσ' ὀ ἀσ' οὖς ἀσὰ (ἀπὸ τὰ) σ' ὀ σ' ἢ σ' ὀ σ' οὖς σ' ἀ (εἰς τὰ).

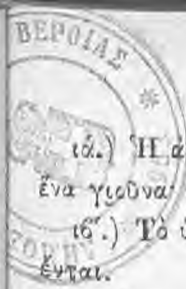
ς.) Τὰ ἐπίθετα μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν διακρίνουσι γένος, εἰς τὸν πληθυντικὸν ἔχουσι πάντοτε τὴν κατάληξιν τοῦ οὐδετέρου.

ζ.) Τῶν προσωπ. ἀντων. αἱ αἰτ. σχηματίζονται εἰς μὲν, σὲν (δοτ. ς' ἐμὲν, ς' ἐσέν.)

η.) Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμ. εἰσὶν αἱ ἐξῆς: τομὸν πληθ. ταμὸν τοσὸν πλ. τασὸν τοκεινὸν ἢ τοκοῦν, τὸ μέτερο (πληθ. τὰ μέτερα), τὸ σέτερο (πληθ. τὰ σέτερα), τὸ νενεκαῖν.

θ.) Αἱ δεικτικαὶ ἀντων. ἐτὰ (ἀρσ.) ἐτούτα (θηλ.) ἐτὸ (οὐδ.) πληθ. ἐτούτα καὶ διὰ τὰ 3 γένη.

ι.) Ἡ ἔρωτημ. ἀντωνυμ. τίς, τίνος, τὸ οὐδ. τί (τῷ).

ιδ.) Ἡ ἀόρ. ἀντωνυμ. ἓνα γιούς (εἷς;) γεν. ἓνα γιουνὸς θηλ. ἓνα γιούνα· πληθ. δὲν ὑπάρχει.

ιβ.) Τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα εἶμαι, εἶσαι, εἶναι ἡμαστέ, ἐστέ, ἔνται.

Ἐπίθετα ἐνούμενα μετὰ τοῦ ῥήματος τούτου σχηματίζονται ὡς ἑξῆς.

ἀσθενάρμαι (ἀσθενῶ) ἀσθενάρμαστε

ἀσθενάρσαι ἀσθενάρεστε

ἀσθενάρναι ἀσθενάρενται

τυφλότμαι (τυφλοῦμαι) τυφλάμεστε

τυφλόσαι τυφλάστε

τυφλόναι τυφλάνται

ιγ.) Ἡ συνήθης κατάληξις τοῦ παρατ. τῶν ἐνεργητικῶν ῥημάτων εἶναι σκα, σκες, σκε (ὡς παρ' Ὀμήρῳ).

φέρισκα	φέρισκαμεν	{	Οὕτω θώρισκα, μαθαίνισκα κτλ.
φέρισκες	φέρισκατε		
φέρισκε	φέρισκαν		

ιδ.) Ὁ μέλλων σχηματίζεται οὐχὶ διὰ τοῦ θὰ ἢ θανά, ἀλλὰ διὰ τοῦ νὰ ἀπλῶς.

ιε.) Ὁ ἀόριστος παθητικὸς καὶ ὁ ἀόριστος β'. τῶν εἰς μι ῥημάτων σχηματίζεται ὅπως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ· στάθην, κινήθην, διοικήθην, ξέβην, κατέβην (εἰς τὸ γ'. ἐν. ξέβηνε, κατέβηνε, διοικήθηνε· εἰς τὸ γ'. πληθ. κατέβανε, σκορπίσθην (ἐσκορπίσθησαν) τζακῶθην.

ισ.) Μετοχή δὲν ὑπάρχει· αἱ τροπικαὶ μετοχαὶ ἐκφέρονται διὰ περιέργου ἀπαρεμφατικῆς συντάξεως. Μὲ τὸ τρώγε=ἐν τῷ τρώγειν· μὲ τὸ κλῶθε=ἐν τῷ κλῶθειν=περιπατεῖν.

ιζ.) Προθέσεις ὑπάρχουσι τρεῖς μόνον· ἀς=ἀπὸ, ᾗς=εἰς, ἀπὸ ἢ ἀπά. Ἡ πρόθεσις ἀς φαίνεται ὅτι εἶναι λείψανον τῆς ἀρχαίας Καππαδοκικῆς.

ιη.) Ἐκτὸς τούτων ἡ Καππαδ. διάλεκτος ἐτήρησε περιέργους τινὰς τύπους ῥημάτων ἀρχαίων, ἰδίως τοῦ ῥημ. ἐμ. (εἰμεν=

ιέναι), οὕτω, σέμη=εἰσήει, ἃς ἔμ=ἔωμεν, ἃς ἔνα=ἔέτωσαν.
Πρὸς τούτοις ἃς ἄγω=ἃς ὑπάγω, ποῖνα, ας ε.=ἐποίησα, ας ε.

Τὰ ἐπιρρήματα αὐτα (ἀοῦτα=αὐτως). ἀταργιᾶ (αὐτὴ ὥρα;
αὐθαρεΐ;)=τώρα, τζενταρό=τοιαύτην ὥραν, ἀλομόνα=μετ' ὁ-
λίγον, ἐξόποστα=ἐξόπισθε, κατόντεργια=κατωτέρω, ἄψα=
αἰψα, ἀντάμα=ὁμοῦ, πᾶν τόνα=ἀνὰ ἕκαστον, τὸν σύνδεσμον
φ' ὡς καὶ=ἀφ' οὗ, ἐπειδὴ καὶ φ' ὡς ἦν.

Τὰ ἐξῆς ῥήματα καὶ τὰ ὀνόματα εἶναι ἀξιοσημείωτα διὰ τὰς
τὰς κυριολεκτικὰς καὶ τὰς μεταφορικὰς αὐτῶν ἐννοίας· νικιοῦ-
μαι=ἐρίζω, μάχομαι, πληρῶ (καὶ παθ. πληροῦμαι)=ἐξαντλῶ,
ἀποτελειῶ, διοικοῦμαι=νυμφεύομαι, μαθαίνω=ἐννοῶ, ἀναγνω-
ρίζω, οὐκ ῥαίνω=ἐμπιστεύομαι τινὰ πρὸς τινὰ, σειομαι=κι-
νοῦμαι, ἔγνωσα=ἐννόησα, ὁμοιώνω=ὁμοιάζω, σπουδάζω=ποιῶ
τι ταχέως σπουδαξέτο=ποίησον αὐτὸ ταχέως.=Χερέκι=παι-
δι (ἡγαπημένο) ἄνεμο=ταχύς, λαῦρα=πῦρ ποίκω=ποιῶ, κον-
δυλῶ=προσκόπτω, θεῖος=ἴδιος (ἡθιῖος;), ὄργο ὄραμα=ὄνειρον,
κόρασο=κορίτσι, ἀγαθᾶ=κτήματα, (καλῇ=γυνή).

Ἐπιρρήμ. τρόπου λήγουσι καὶ εἰς α (μεγάλα) εἰς ὡς (καλῶς).

Πλὴν τῶν εἰρημένων ἔχει ἡ Καππαδοκικὴ καὶ τινὰ ῥήματα
καὶ ὀνόματα ἀγνώστου καταγωγῆς, οἷον βανῶ=βλέπω (βᾶνα=
βλέπε) βᾶνίανει=ἔβλεπον), ἀμάρτζα=νηφελιότης, μασίτζα (καὶ
ὀλομασίτζα)=ἀγάπη, σκουρά=ποτήριον, συγγελίσθη=μετεβλή-
θη, καὶ ἄλλα πολλὰ.

Ἄξιον σημειώσεως τέλος, ὅτι ἐν ᾧ ἐν τῇ λαλουμένῃ δημώ-
δει γλώσσῃ ὑπάρχουσι πλεῖσται λέξεις Τουρκικαί, ἐν τοῖς ὀη-
μοτικαῖς ἄσματιν πολὺ σπανίως ἀπαντῶσι τοιαῦται λέξεις.

Εἶναι σφόδρα ἀμφισβητήσιμον, ἐὰν ὑπῆρχον συγγράμματα
ἐν τῇ Καππαδοκικῇ γλώσσῃ γεγραμμένα· χωρίον τι τοῦ Φιλο-
στράτου, ἐνθα λέγει ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψε περὶ θυσιῶν «τῇ
ἑαυτοῦ φωνῇ» ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀλσειρίου «τῇ ἐγγωρίῳ
Καππαδοκικῇ γλώσσῃ» (Sermone vernaculo, id est Cappadocico),
ἐν ᾧ ὁ Φαβρίκιος «τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ» ἐννοεῖ τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ

καθ' ἃ αὐτὸς ὁ Φιλόστρατος λέγει, ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψε «τὴν γλῶτταν εἶχεν Ἀττικῶς, οὐδ' ἀπήχθη τὴν φωνὴν ὑπὸ τοῦ ἔθνους». Ἐν τούτοις ἄλλο τι χωρίον τοῦ Φιλοστράτου φαίνεται δικαιολογοῦν τὴν πρώτην ἐρμηνείαν· τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει ὡς ἑξῆς. «Τὸ δὲ περὶ Ουσιῶν ἐν πολλοῖς μὲν ἱεροῖς εὖρον, ἐν πολλαῖς δὲ πόλεσι, πολλοῖς δ' ἀνδρῶν σοφῶν οἴκους· καὶ τοὶ ἂν τις ἐρμηνεύσῃ αὐτὸ, εὐρήσεται σεμνῶς συντεταγμένον καὶ κατὰ τὴν ἡχὴν τοῦ ἀνδρός». Οἱ προγενέστεροι τοῦ Ἀπολλωνίου Καππαδόκαι συγγραφεῖς, Στράβων, Ἀρεταῖος καὶ Ἀρχέλαος (ὁ βασιλεὺς) συνέγραψαν Ἑλληνιστί.

Τὰ σωζόμενα λείψανα τῆς Καππαδοκικῆς γλώσσης, ἐκτὸς τῶν τυπογραφικῶν ὀνομάτων, εἰσὶ τὰ ἑξῆς.

α.) Τὰ ὀνόματα τῶν Θεῶν Μῆν, Μᾶ (Φρυγικά), Φαρνάκης, Μιθράς, Σανδάρ, Ὡμανός Ἀμάρδατος (Ἰρανικά).

β.) Τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων, ἅπαντα σχεδὸν Ἰρανικά· Φαρνάκης, Ἀριάμνης, Ἀρτάμης, Ἀριαράθης, Δατάμης, Μιθριδάτης, Ἀριοβαρζάνης.

γ.) Ἄλλα κύρια ὀνόματα Μωαφέρνης (Ἰραν.), Γόρδιος, Μήλας (Φρυγ.)

δ.) Τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, Ἰρανικά πάντα.

ε.) Αἱ λέξεις μῶλυ, κόνδυ, (1) νάβλας, (2) νηξίς, (3) ἀσθαμαῖος, (4) ἀμβροσία, (5) (καθ' ὅσον σημαίνει εἰδός τι χόρτου, οὕτως ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν καλουμένου)

1) Κόνδυ, ποτήριον Καππαδοκικὸν ἢ ποτήριον Ἀσιατικόν, κοτύλος χωροῦν δέκα καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ χρυσοῦν στρουθίον (Πολυδ. Βιβλ. 6 Κεφ. 16. Ἀθην. Δειπν. Βιβλ. 6 σελ. 235).

2) Κλημ. Ἀλεξ. Στρωματ. Βιβλ. 1, σελ. 307.

3) Ἡσυχ. Νηξίς ἐν Καππαδοκίᾳ γενόμενος μῦς, ὃν σκίουρόν τινες λέγουσι.

4) Ἀσθαμαῖος = ὄρκιος. Φιλοσ. Β. Ἀπολλ. § 1.

5) Πλιν. Φυσ. Ἱστ. 27, 28.

Σημ. Ὁ Lagarde (Beitrage zur Bactrischen Lexicographie σελ. 60) εὕρισκε τὰς ἐξῆς διαλεκτικὰς διαφορὰς τῆς Καππαδοικῆς πρὸς τὴν Βακτρικὴν. α.) τὴν ἐν τῇ Καππαδοικῇ ἔλλειψιν τῶν τῆς Βακτρικῆς δασέων Π, φ, καὶ τοῦ διγράμματος β· οὕτω φαρβαρτίν (Βακτρ.) Ἀράρτανα (Καππ.) ΒοΠουμαναΠου [Βακτρ.] Ὡμανία [Καππ.] ΠουρουΠατρα [Βακτρ.] Παρυάδρης (Καππ.) β.) τὴν ἐν τῇ Καππαδοικῇ ἀποδόλην τοῦ Π. μετὰ σύμφωνον, οἷον Σπανδάρ (Βακτρ.) Σάνδαρα (Καππ.) ἈρεταβαΠιστα (Βακτρ.) Ἀρτασστίν (Καππ.).

§ 49

Γ ρ α φ ή.

Ἄν καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις μνημείοις τοῦ Πογάξ χιοῖ καὶ ἐν ταῖς τρωγλοδυτικαῖς πόλεσι τῆς Καππαδοκίας οὐδὲν ἔχονος γραφῆς ὑπάρχει, οὐδὲν ἥττον φαίνεται, ὅτι αὕτη ἦτο γνωστὴ ἐν Καππαδοκίᾳ ἐν πολὺ ἀρχαίοις ἤδη χρόνοις· τοῦτο ἀποδείκνυσιν ἡ ἐν Οὐγούκ ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Hamilton ἐπιγραφὴ, ἥς ἀναμφισβήτητος ἡ Φρυγικὴ καταγωγὴ· ἂν οἱ Καππαδόκαι ἐτήρησαν τὴν Φρυγικὴν γραφὴν καὶ ἐπὶ τῆς Ἰρανικῆς περιόδου, εἶναι ἄγνωστον. Σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαὶ Ἀρικαὶ ἢ Ἀναρικαὶ, οἷαι εὐρέθησαν ἐν Ἀρμενίᾳ, Ἀσσυρίᾳ καὶ Περσίᾳ δὲν ἀνεκαλύφθησαν ἔτι ἐν Καππαδοκίᾳ. Τὰ ἀρχαιοτάτα Καππαδοκικὰ νομίσματα τῆς Σινώπης καὶ τῶν Γαζιούρων, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Δατάμου καὶ τοῦ βασιλέως Ἀριαράθους Α'. (370 Π. Χ.) ἔχουσιν Ἀραμαϊκὰς ἐπιγραφάς. Ἐντεῦθεν ὁμως οὐδόλως ἔπεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Καππαδόκαι ἐγράωντο Ἀραμαϊκῇ γραφῇ ἢ γλώσσῃ. ἡ Ἀραμαϊκῇ γλώσσα ἦτον ἡ ἐπίσημος γλώσσα τοῦ Περσικοῦ κράτους ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις, καὶ ταύτην μετεχειρίζοντο οἱ σατράπαι τῶν ἐπαρχιῶν ἐν ταῖς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀνταποκρίσεσιν αὐτῶν, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ ἐν ταῖς δυτικαῖς σατραπείαις κοπτόμενα νομίσματα ἔχουσιν Ἀραμαϊκὰς ἐπιγραφάς. Τὰ νομίσματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς παλινορθώσεως τῆς ἀρχαίας βασιλικῆς δυναστείας μετὰ τὴν ἐξωτὴν τῶν Μακεδόνων, ἔχουσιν ἐπιγραφάς Ἑλληνικὰς. Ἀ-

γνωστον ἂν οἱ Καππαδοκες ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρέλαβον τὸ Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον ἢ εἶχον ἰδίαν τινὰ γραφήν.

§ 20.

Καππαδοκικοὶ μῆνες καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν.

Τὰ Κυριώτερα λείψανα τῆς Καππαδοκικῆς γλώττης εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν, ἅτινα διεσώθησαν μέχρῃς ἡμῶν ὑπὸ πολλοὺς καὶ διαφόρους τύπους· τινὰ τούτων ἦσαν γνωστὰ ἤδη ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ πρῶτον ὁ Beusey καὶ ὁ Stern συνεπλήρωσαν αὐτὰ ἐκ τῶν κωδίκων τῶν διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν βιβλιοθηκῶν, Παρισίων, Λουγδούνων (τῶν Βαταύων), Μαδρίτης, Φλωρεντίας κ τ. λ. Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα ταῦτα κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Παρισικοῦ Κώδικος.

1) Ὑρ)αρταρία

7) Ὑπομεναπὰ

2) Ὑρταεστίν.

8) Ξανθηρί.

3) Ὑραιότατα.

9) Ὑομαρία.

4) Ὑμαριτζ.

10) Ὑρθρα.

5) Τίρηξ.

11) Τεθουσία.

6) Μιθρί.

12) Σάνθαθα.

Τὰ ἐν διαφόροις κώδεξιν διασωθέντα ὀνόματα εἶναι κατὰ τι παραφθαρμένα καὶ πολὺ ἐνίοτε ἀπ' ἀλλήλων διαφέροντα. Ὁ Παρισινὸς κώδεξ, ὁ ἀρχαιότατος πάντων, περιέχει τὰ ἐξῆς ὀνόματα

Μῆνες Καππαδό(κων)· ἀρχ(ή) ἀπὸ Ὑανουα(ρίου)· Τίριξ, Μάτα, Ξανθηρί, Μιθρί, Ὑππεναμα, Ὑρθρα, Τεθουσία, Ὑομονία, Σόνδαρα, Ὑρτανία, Ὑρταεστιν, Ὑραιότατα.

Κατὰ τὸν Παρισινὸν κώδεκα ὁ Ὑανουάριος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν Καππαδοκικὸν μῆνα, Τίριξ· ὁ Λουγδουνήσιος ὁμοίως Κώδεξ ἀπέναντι τοῦ Ὑανουαρίου ἔχει τὸ Ὑ ρ τ α ν ί α· ἐξ ἄλλου πάλιν ὁ Ἐπιφάνιος (Αἰρεσ. II, § 24) λέγει ὅτι ἡ 6 ἡμέρα τοῦ Ὑανουα

ρίου ἦτον ἡ 13 τοῦ Ἀρχτάτ. Καὶ πιθανῶς μὲν ὁ Τίρηξ ἀντε-
στοίχει πρὸς τὸν Ἰανουάριον ὁ πρῶτος ὁμοῦς Καππαδοκικὸς μὴν
τοῦ ἔτους ἦτον ὡς φαίνεται Ἀρ τ α ν ί α, ὡς τοῦτο δεικνύει
ὁ ἀντιστοιχῶν αὐτῷ Περσικὸς μὴν Φαρβαρτίν. Τὸ ἔτος τὸ Καπ-
παδοκικὸν συνέκειτο ἐκ 12 μηνῶν, ἐχόντων ἀνὰ 30 ἡμέρας,
εἰς ἃς προσετίθεντο καὶ 5 ἡμέραι ἐπακταί. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους
ἦτο κατ' ἀρχὰς ἀπροσδιόριστος. Κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Freret
μεταξὺ τοῦ 51 καὶ 69 Μ. Χ., ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δηλονότι κυ-
ριαρχίας, τὸ Καππαδοκικὸν ἔτος συνεμορφώθη τῷ Ῥωμαϊκῷ,
καὶ ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὠρίσθη ἡ 11 Δεκεμβρίου τοῦ Ἰουλιανοῦ
ἔτους. Ὡς ἐποχὴν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὀνομάτων τούτων τῶν
μηνῶν εἰς Καππαδοκίαν θεωροῦσιν ὁ Freret καὶ ὁ Bentley, τοὺς
χρόνους τῆς ἐπὶ τῆς Καππαδοκίας Μηδικῆς κυριαρχίας (650 Π. Χ.)
ὁ Lagarde παραδέχεται ἐποχὴν προγενεσιτέραν, ὁπότε πρῶτον
ἡ Καππαδοκία ἔλαβεν Ἰρανίους ἐποίκους καὶ Ἰρανικὸν θρη-
σκευμα. Τὰ ὀνόματα τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν εἰσὶ καθαρώς
Ἰρανικά συγγενῆ τοῖς τῶν Νεοπερσικῶν μηνῶν, ὡς ὁ ἀκόλουθος
Πίναξ δεικνύει.

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΚΟΙ ΜΗΝΕΣ

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΜΗΝΕΣ

Ἀρ(αρ)αρία	Φαρβαρτίν	فروردین
Ἀραταεστίν	Ἀρεπεχεστ	اردیبهشت
Ἀραιδτάτα	Χορδάτ	خرداد
Τίρηξ	Τίρ	تیر
Ἀμαρτατά	Μορτάτ	مرداد
Ξανθούσι ἢ Ξαθρί	Σχαρίρ	شهریور
Μιθρί	Μίχρ	مهر
Ἀπομεραπὲ	Ἀπάρ	آبان
Ωομαρία	Βαχμάρ	بهمن
Ἀρθρα	Ἀτερ	آذر
Ταθουσία ἢ Λάθουσα	Τέτ	دی
Σάρδαρα ἢ Σόνδαρα	Ἀσδαραμάρ	آذرمارد

Τινὰ τῶν ὀνομάτων τούτων ἐλήφθησαν ἀπὸ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις Ἰρανικαῖς χώραις χώραις λατρευομένων Ἰρανικῶν Θεοτήτων ἢ τῶν μετὰ τῆς λατρείας αὐτῶν συνδεδεμένων ἑορτῶν· ἐν ἄλλοις αὐτῶν ἐζήτησεν ὁ Lagarde νὰ ἀνέυρῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἐξ ἀνωτέρων δαιμόνων (Ἀμάσπαντ) τοῦ Ζωροαστρικοῦ συστήματος. Ὡμανία, Ἀμαρτάτ, Σόνδαρα, εἰσὶν οἱ μῆνες οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τοὺς Θεοὺς, Ὡμανόν, Ἀμάρδατον (ἢ Ἀμάνδατον) καὶ Σανδάρ· Ἀρ(αρ)τανία ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ Περσικὸν Φαρβάρτην ἐτυμολογεῖται κατὰ τὸν Lagarde ἐκ τοῦ Βακτρικοῦ φαρβα,φραβάτι (Φραόρτης) καὶ σημαίνει «ἐρκλησις»· Ἀρταεστίν ἐκ τοῦ Βακτρ. Ἀρτα—Ραχιστα (Θεὸς τῶν ἐπὶ καλοῖς ἡδέων τοῦ Ζωροαστρικοῦ συστήματος, ὡς καλεῖται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου). Ἀράτατ. ἐκ τοῦ Βακτρ. Χαρβατατ. (Σανσκρ. σκρβατατ· Salvitas=δλότης). Τίρηξ (ἀσαφής ἢ ἐτυμολογία)· Ξανθηρί (ἐπίσης ἀσαφής ἢ ἐτυμολογία). Ἀπομεναπά (Θεὸς τῶν ὑδάτων ἐκ τοῦ Σανσκρ. Ἀπαμ-ναπα;), Ἀρθρα (Θεὸς τοῦ πυρός, ἐκ τοῦ Βακτρ. αταρ=πυρ;) Δάδουσα ἢ Θεουσία (Δημιουργος ἐκ τοῦ Βακτρ δάδουσι;).

Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἔτι χρόνους τὰ ὀνόματα τῶν Καππαδοκικῶν μηνῶν ἦσαν εἰσέτι ἐν χρήσει. Ὁ κατὰ 375 Μ. Χ. ἀρχάσας Ἐπιφάνιος χρονολογεῖ καὶ κατὰ τοὺς Καππαδοκικοὺς μῆνας. Καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοπικῶν τινῶν συνόδων ἐν ταῖς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν πόλεσι πρὸς τοὺς Ῥωμαικοὺς τίθενται καὶ τὰ Καππαδοκικὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν.

Χρονολογίαν τακτικὴν ἤτοι ὠρισμένην ἐποχὴν, ἀφ' ἧς νὰ χρονολογῶσιν, δὲν εἶχον οἱ Καππαδόκται. Ἐπὶ τῶν βασιλικῶν νομισμάτων σημειοῦται μόνον τὸ ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ἡγεμόνος, εἰς ὃ ἀνήκει τὸ νόμισμα. Αἱ αὐτόνομοι πόλεις τῆς Καππαδοκίας εἶχον ἐκάστη ἰδίαν χρονολογίαν. Οὕτως ἡ Ἀμισὸς ἐχρονολογεῖ ἀπὸ 720 ἀ. κ. Ρ. (33 Π.Χ). ὁπότε ἐκηρύχθη αὐτόνομος ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου· ἡ Ἀμάσεια ἀπὸ τοῦ 743 κ.Ρ. (10 Π.Χ). ὁπότε ὁ Μ. Ἀγρίππας ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀσίαν διέταξε τὰ τῶν

ἐνταῦθα πόλεων πράγματα· τὰ Ζῆλα ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν πόλιν ταύτην συμβάτης ἀξιομνημονεύτου μάχης, καθ' ἣν ὁ Καῖσαρ ἐνίκησε τὸν Φαρνάκην (45 Π. Χ.)· ἡ Νεοκαισάρεια ἀπὸ τοῦ ἔτους 64 Μ. Χ., ὁπότε καταλυθέντος τοῦ Πολεμωνιακοῦ κράτους ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς ἐνταῦθα συσταθείσης νέας Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας. Αἱ ἐπισημόταται τῶν πόλεων τῆς νοτίου Καππαδοκίας Μάζακα καὶ Τύανα δὲν εἶχον, ὥς φαίνεται, ἰδίαν χρονολογίαν· ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν πόλεων τούτων καίπερ αὐτονόμων, σημειοῦνται τὰ ἔτη τῆς κυβερνήσεως τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας καὶ βραδύτερον τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Θρησκείας.

§ 21.

Ἐναργέστερον ἐν τῇ θρησκείᾳ ἢ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Καππαδοκῶν δηλοῦται ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ γενομένη ἀνάμιξις Ἰθαγενεοῦς τινος Φρυγικοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ ἐπήλυδος Ἰρανικοῦ. Ἐνταῦθα κατὰ παράδοξόν τινα τρόπον συνεδυάσθη ἡ φανατικὴ μετὰ ὀργιαστικῶν τελετῶν, μεγαλοπρεπῶν γαῶν καὶ πλήθους φανατικῶν ἱερῶν συνδεομένη Φρυγικὴ λατρεία μετὰ τῆς καθαρᾶς Ἰρανικῆς φυσιολατρείας, τῆς ἀποστρεφόμενης ναοὺς καὶ εἰδῶλα καὶ πᾶν εἶδος ὀργιαστικῶν τελετῶν καὶ συνισταμένης εἰς λατρείαν θεῶν ἀντιπροσωπεύοντων οὐχὶ ὡς οἱ Φρυγικοὶ τὰς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐμφύτους δυνάμεις, κλίσεις καὶ πάθη, ἀλλὰ τὰ φωτεινὰ τῆς φύσεως στοιχεῖα, οἷον Οὐρανὸν, Ἥλιον, Σελήνην, πῦρ, καὶ ὕδωρ. Ἐνεκα δὲ τοῦ τριούτου συνδυασμοῦ ἡ Ἰρανικὴ λατρεία ἐν Καππαδοκίᾳ δὲν ἔλαβε τὴν θρησκευτικὴν ἐκείνην καὶ ἠθικὴν ἑξαρσιν,

ἦν ἔλαβε πρωίμως ἐν ταῖς ἰδίῳς Ἰρανικαῖς χώραις διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Ζωροάστρου. Ἀξιοσημείωτον ὑπὸ ἔθνολογικὴν ἔποψιν εἶναι προσέτι, ὅτι οἱ Καππαδόκαι, καίπερ σφόδρα τιμῶντες τοὺς Ἰρανίους θεοὺς, ἐθεώρουν αὐτοὺς ἐν τούτοις ξένους, ἥτοι Περσικοὺς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἐγγχωρίων Φρυγικῶν θεῶν. Οἱ Ἰρανικοὶ θεοὶ ἐλατρεύοντο ἰδίῳς ὑπὸ τῶν βασιλέων καυχωμένων ἐπὶ τῇ Ἰρανικῇ αὐτῶν καταγωγῇ. Ἐπὶ τῶν βασιλικῶν νομισμάτων Ἡλῖος καὶ Σελήνη εἰκονίζονται ὡς συνήθη σύμβολα. Ἐν πολλοῖς ὅμως, ἰδίῳς ἐν τοῖς ὀνόματι τῶν θεῶν, ἢ ἀνάμιξις εἶναι προφανές (λ. χ. Μὴν Φαρνάκης)· αὕτη ἡ τῶν Ἰρανίων θεῶν λατρεία ἐτελεῖτο ἐν Καππαδοκίᾳ ἐπὶ βωμοῦ καὶ ἐν τὸς ναῶν, ἐναντίον τῶν Ἰρανικῶν ἐθίμων. Ἡ σύγχυσις αὕτη Φρυγικῶν καὶ Ἰρανίων θεῶν ἐγένετο ἐτι μεῖζων, ὁπότε, εἰσαχθείσης εἰς Καππαδοκίαν τῆς λατρείας τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν, οἱ Καππαδόκαι μετετίθον τὰ ὀνόματα τούτων ἀδιαφόρως εἰς τοὺς ἐγγχωρίους Φρυγικοὺς ἢ Ἰρανίους θεοὺς.

α.) Θεότητες Φρυγικαί.

Mā καὶ *Mēn*. — *Ἡρακλῆς Sardār*.

§ 22.

Ἡ πρωτίστη καὶ ἀρχαιοτάτη θεότης τῶν Καππαδοκῶν ἦτο Φρυγικὴ τις θεότης ὑπὸ διπλῆν μορφήν (θεοῦ καὶ θεᾶς) καὶ διπλᾶ ὀνόματα (Μηνὸς καὶ Μήνης ἢ *Mā*) τιμωμένη. Ἀμφότερα δὲ τὰ ὀνόματα αὐτῆς δηλοῦσι τὴν ἀρχικὴν ἰδιότητα καὶ τὴν πρὸς τὴν φύσιν ἀναφορὰν αὐτῆς, ὡς θεότητος τῆς Σελήνης (1). Ἐν Κομάνοις τῆς Καταονίας, τῇ ἀρχαιοτάτῃ Φρυγικῇ

(1) Οὕτω καλεῖται ἐν πλείσταις Ἀρίαις γλώσσαις ἡ Σελήνη· Σανσκριτ. *Μαζ*, Βακτρ. *Μαχ*. Περσ. *Μαχ*. ἡ *Μᾶ* ἐκαλεῖτο καὶ Μήνη ὡς δείκνυται ἀπὸ τοῦ Μήν, Κόμανα, Ἀρμῆνη. Μήνη κατὰ Διόδωρον ἦτο τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα τῆς θεᾶς Σελήνης (Διοδ. XII, 8, 31) Βέροια

πόλει τῆς Καππαδοκίας, ἐντός τῶν βαθέων ὑπὸ τοῦ Σάρρου διαβρεχομένων αὐλώνων τοῦ Ἀντιταύρου, ὑπῆρχεν ὁ ἀρχαιοτάτος καὶ ἱερώτατος ναὸς τῆς Μᾶ, τοσοῦτον τιμώμενος ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν, ὥστε ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ συναινέσει τοῦ λαοῦ ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν τιμὴν, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν δεύτερος μετὰ τὸν βασιλέα ἡγεμὼν τῆς Καππαδοκίας· ἡ πόλις καὶ ἡ περὶ αὐτὴν χώρα ἦσαν ἀφιερωμέναι τῇ Θεᾷ· ἑξακισχίλιοι δὲ ἱερόδουλοι, ἐν οἷς καὶ πλείστοι Θεοφῶρητοι, ὑπηρετοῦν ἐν τῷ ναῷ καὶ περὶ αὐτόν (1). Οὐ μακρὰν τῶν Κομάνων τῆς Καταονίας, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ὑπὸ τοῦ Ἰρεως διαβρεχομένη πόλει τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας ὑπῆρχεν ἐπίσης ἀρχαῖος ναὸς, καθιερωμένος τῇ αὐτῇ Θεᾷ, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία μετηνέχθη ἐνταῦθα ἐκ τῶν Κομάνων τῆς Καταονίας. Ἦτο δὲ ὁ ναὸς οὗτος τοσοῦτον πλούσιος καὶ τοσοῦτον ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας, ὥστε ὁ Μιθριδάτης καὶ ὄν χρόνον ἐπολέμει κατὰ τῶν Ῥωμαίων, διὰ τὴν κινήσῃ κατ' αὐτῶν τὸ μῖσος τῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας, διέδωκεν ὅτι οὗτοι ἤλθον εἰς Ἀσίαν διὰ τὴν λεηλατήσασθαι τὸν ναὸν τοῦτον (2). Ἐν Καβείροις δὲ, ἄλλη πόλει τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρυάδρου κειμένη, ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Μηνὸς Φαρνάκου εἰς ὑπερβολὴν τιμώμενος ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν, ἰδίως ὑπὸ τῶν βασιλέων, πεπρωκισμένος καὶ οὗτος μετὰ πολλῆς ἱερᾶς χώρας καὶ πλήθους ἱεροδούλων. Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὅτι καὶ ἡ ἐν Ζήλοις ὡς Περσικὴ Θεότης μετὰ τοῦ Ὡμανοῦ λατρευομένη Ἀναίτις, καὶ ἡ ἐν Κασταβάλοις λατρευομένη Ἀρτεμις Περασία ἦσαν ἡ αὐτὴ Φρυγικὴ Θεότης Μᾶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα λατρευομένη. Τὰ ὀνόματα τοῦ Μηνὸς καὶ τῆς Μᾶ ἡ Μήνης δεικνύουσιν, ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχικὴν ιδιότητα τῆς Θεότητος ταύτης, δηλ. τὴν τῆς Θεότητος τῆς Σελήνης· ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Μὴν ἐτήρησε πάντοτε τὴν ιδιότητα ταύτην, ἡ Μᾶ πρωτίμως ἀπέβαλεν αὐτὴν, τουλάχιστον

(1) Στραβ. 1Β'. 535.

(2) Cic. Pro lege Manilia IX.

χιστον ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἔλαβε διαφόρους ἄλλας ιδιότητας, περὶ ὧν
 θὰ εἴπωμεν ἐφεξῆς. Ἐν γένει δὲ παρὰ τοῖς Φρυγί προημώτερον
 ἢ παρ' Ἑλλήσιν οἱ θεοὶ ἀπέβαλον τὴν ἀμεινον πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ
 ἀντικείμενα τῆς φύσεως ἀναφορὰν, παριστῶντες μᾶλλον τὰς
 ἀφανεῖς τῆς φύσεως ἐνεργείας. Τὸ ἐγγχώριον ἐν Καππαδοκίᾳ ὀ-
 νομα τῆς τῶν Κομάνων θεᾶς ἦτον αὐτὸ τὸ Φρυγικὸν ὄνομα Μᾶ·
 ὁ Στράβων ἐν τοῦτοις ὁ μαρτυρῶν τοῦτο καλεῖ αὐτὸς τὴν θεὰν
 ταύτην Ἐνυῶ, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς Bellona. Ἄλλοι τῶν
 Ἑλλήνων συγγραφέων καλοῦσιν αὐτὴν Ἀρτεμιν ἢ Σελήνην· ἡ
 ἐπὶ τῶν βασιλικῶν νόμισμάτων τῆς Καππαδοκίας εἰκονιζομένη
 Μαλλὰς Ἀθηνᾶ εἶναι πιθανῶς ἡ θεὰ τῶν Κομάνων· ὁ Πλούταρ-
 χος λέγει περὶ τῆς θεᾶς ταύτης· «Λέγεται δὲ κατὰ τοὺς ὕπνους
 αὐτῇ Σύλλα φανῆναι θεὰν, ἣν τιμῶσι Ῥωμαῖοι παρὰ Καπ-
 παδοκῶν μαθόντες εἶπε δὲ Σελήνην οὐ-
 σαν εἶπ' Ἐνυῶ εἶπ' Ἀθηνᾶν (Πλουτ. Συλλ. 9).

Ἵνα νοήσωμεν τὰς ὑπὸ τὰ ὀνόματα ταῦτα δηλουμένας δια-
 φόρους ιδιότητας τῆς θεᾶς ταύτης, ἀνάγκη νὰ ἐρευνήσωμεν τὰ
 κατὰ τὴν λατρεῖαν αὐτῆς ἐν αὐτῇ τῇ Φρυγίᾳ, καὶ ταῖς ἄλλαις
 Φρυγικαῖς χώραις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Μᾶ ἦτον ἡ πρωτίστη θεότης τῶν Φρυγῶν, ἡ Μεγάλη
 Μήτηρ τῶν Θεῶν, ἡ συνηθέστατα Κυβέλη· ἡ Κυβέλη (καὶ ὑπὸ
 τῶν Ἑλλήνων Ῥέα Κυβέλη) καλουμένη ἐλατρεύετο δὲ ιδίως,
 πούλάχιστον ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, ἐν ἱεροῖς ἐπὶ τῶν ὀρέων ἄλ-
 σεσιν, ἐπὶ τῶν ὀρέων Κυβέλων, Δινδύμου, Ἰδης, Ἀγδους (ὅθεν
 Κυβέλη, Δινδυμήνη, Ἰδαία, Ἀγδιστις ἢ Πεσσινουντία ἐκ τῆς ἐν
 ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Ἀγδους κειμένης πόλεως Πεσσινούντος).
 Ἐκ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Καππαδοκίας ἡ λατρεία αὐτῆς διεδό-
 θη οὐ μόνον πρὸς δυσμὰς μέχρις Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνα-
 τολάς εἰς τὰς ὑπὸ Σημιτικῶν λαῶν οἰκουμένας χώρας μέχρις
 Ἀσσυρίας· ἡ Συρία θεὰ Ἀστάρτη ἦτον ἡ αὐτὴ Φρυγικὴ θεότης
 ὑπὸ διάφορον ὄνομα, οὕσα κατ' ἀρχὰς καὶ αὐτὴ θεὰ τῆς Σελή-

νης (1). Διὰ τῶν διαφορῶν δὲ τοπικῶν ὀνομάτων, Κυβέλη, Ἰδαία. "Αγδίστις κτλ. περιέπεσε ἐν μέρει εἰς ἀχρηστίαν τὸ κύριον αὐτῆς ὄνομα Μᾶ. "Οτε δ' οἱ Ἕλληνες τὴν Φρυγικὴν Μητέρα τῶν Θεῶν ἀφωμόωσαν πρὸς τὴν Ῥέα, μετεβίβασαν εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ὄνομα ταύτης· ἐντεῦθεν δὲ ἡ Μᾶ ἐκλήθη καὶ Ῥέα Κυβέλη· καὶ ὅτε μὲν αὐτὴ ἡ Ῥέα καλεῖται Μᾶ, ὅτε δὲ παρίσταται ὡς ἀκόλουθος τῆς Ῥέας (2). Ἀποβαλοῦσα κατὰ μικρὸν ἡ Ῥέα τὴν ἀρχικὴν ιδιότητα τῆς σελήνης ἐλατρεύετο ὡς θεὰ τῆς γεννήσεως, τῆς γονιμότητος καὶ τῆς εὐφορίας, ἐντεῦθεν δὲ παραβάλλεται πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ἢ τὴν Ἥραν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος περὶ τῆς Συρίας θεᾶς. «Οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὕγρων παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ φύσιν νομίζουσι καὶ τὴν πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν καταδείξασαν». Ἔνεκα τῆς ιδιότητος ταύτης ἡ Κυβέλη ἐταυτίσθη καὶ πρὸς τὴν Πανδότειραν Ἰὴν· ἐντεῦθεν δὲ ἡ τὴν γῆν παριστώσα Κυβέλη εἰκονίζεται μετὰ κεφαλῆς πυργωτῆς, ἔνεκα τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων πύργων. Τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Πεσσινοῦντος (τῷ ἀρχαιοτάτῳ πάντων τῶν ἐν Φρυγίᾳ) εἰδωλον αὐτῆς ἦτον ἀμορφὸς τις οὐχὶ μέγας λίθος, ὡς τὰ ἐν Πάρῳ καὶ ἄλλοις ἐν Συρίᾳ ναοῖς τῆς Ἀχέρας Ἀφροδίτης. Ἡ Μεγάλῃ Μητρί τῶν Θεῶν ἐκαλεῖτο καὶ βασίλισσα καὶ Πανδότειρα ἢ Παμβῶτις. Ταῦροι δὲ καὶ κριοὶ καὶ τράγοι, ζῶα δηλ. ἰσχυρᾶς γεννητικῆς δυνάμεως, ἐθύοντο αὐτῇ, ἥτις ὡς ἡ Συρία θεὰ διέτριβεν ἐπὶ ἀλσωδῶν λόφων ὑπὸ τὰς εὐμήκεις ἀειθαλεῖς κυπαρίσσους καὶ παρῆγεν αὖξιν εἰς τὰς ἀγέλας ὡς προστάτις τῆς γεννήσεως (Διοδ. ΙΙ, 58). Ἐν τῷ κύκλῳ τῶν Ἑλληνισμῶν

1). Διοκ. περὶ Συρίας θεᾶς 1. «Ἀστάρτην δὲ γὰρ δοκέω Σελήνην αἰμεναί». Πτολεμ. II «Οἱ περὶ τὰς χώρας ταύτας σέβουσι μὲν τὴν Ἀφροδίτην ὡς μητέρα θεῶν παισὶν καὶ ἐγχωρίοις ὀνόμασι προσαγορεύοντες».

2). Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Μάσταυρα. «Μᾶ δὲ τῇ Ῥέᾳ εἶπετο, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ἡ Ῥέα Μᾶ».

κῶν μύθων ἡ Κυβέλη παρίσταται καθήμενη ἐπὶ λέοντος ἢ ἐπὶ ἄρματος ουρομένου ὑπὸ λεόντων ἢ ἐπὶ θρόνου, παρ' ὃν ἴστανται λέοντες, ἔχουσα πύργους ἐπὶ κεφαλῇς καὶ τύμπανον ἐν χερσίν, οὐτινος ὁ κρότος ἤχει ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῆς. Πρὸς ταῖς ἰδιότη-
σιν ὅμως ταύταις ὅν ἀπέβαλε παντελῶς καὶ τὴν ἀρχικὴν αὐ-
τῆς ἰδιότητα ὡς παρθένου θεᾶς τῆς Σελήνης, τοῦλάχιστον ἐν
Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καλου-
μένην Ἀρτεμις Ταυροπόλος, Τιτωλία, Λευκοφρόνη κτλ. Κατὰ
τὴν παράδοσιν ἡ Κυβέλη ἦτο κατ' ἀρχὰς ἀγνή παρθένος ὑπε-
ρον δὲ παρεδόθη εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ὑπερίωνος,
ἀντὶ τοῦ ὁποίου βραδύτερον μνημονεύεται ὁ Ἀπόλλων (Διόδ.
αὐτόθι). Ὑπ' ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα νοεῖται αὐτὸς ὁ
Φρυγικὸς θεὸς Μῆν. Ὁμοίος μῦθος ὑπάρχει καὶ περὶ τῆς Ἀ-
στάρτης, ἥτις ἀποφεύγουσα κατ' ἀρχὰς τὸν Μιλικέρτην ἐνδίδει
ἐπὶ τέλους νὰ συζῇ μετ' αὐτοῦ καὶ γίγνεται ἀπὸ θεᾶς παρθένου
θεᾶ τῆς γεννήσεως.

Καὶ ἐν Λυδίᾳ ἡ Κυβέλη ἦτον ἡ πρωτίστη θεότης· ὁ περιφη-
μότατος αὐτῆς ναὸς ἦτον ἐν Σάρδεσι, πρωτευούσῃ τῆς Λυδίας,
ἐπὶ τῶν ὀχλῶν τοῦ Πακτωλοῦ (Ἡρ. δ. V. 101—102) ὑπὸ τοῖς
ὕψηλοῖς βράχοις τῆς ἀκροπόλεως. Παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ἡ θεὰ
τῶν Σάρδεων καλεῖται Παμβώτις, μήτηρ Διδος, μάκαιρα, ἑφεδρος
ταυροκτόνων λεόντων (Φιλοκτ. 396—400). Καὶ ἐν Λυδίᾳ ἡ
Κυβέλη ἐκαλεῖτο Μᾶ (1). Τὴν ἐν Κάρίᾳ λατρείαν τῆς Κυβέλης
μαρτυροῦσι τὰ νομίσματα τῆς Ἰατσοῦ καὶ ἄλλων Καρικῶν πό-
λεων· ὁ Στράβων μνημονεύει περιωήμου ναοῦ τῆς Ἐκάτης ἐν
Λαγίνοις τῆς Καρίας, ἥτις, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἦτον ἡ Κυβέλη Μᾶ.

Τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μι-
κρᾶς Ἀσίας διαδιδόμενης τύτης λατρείας ἦτο παρὰ τὰς ἐκβο-
λὰς τοῦ Καύστρου, ἐνθα βραδύτερον ἐκτίσθη ἡ Ἔφεσος. Ὅποτε
οἱ Ἴωνες ἀπέκησαν ἐνταῦθα, εὖρον ναὸν θεᾶς τινος, ἦν αὐτοῖ
Ἀρτεμιν ἐκάλουν, καὶ Ἀμαζόνας περὶ τὸν ναὸν οἰκούσας καὶ

1). Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Μύσταυρα.

παλαιόθεν τῆς λατρείας ἐπιμελουμένας. Οἱ Ἕλληνες ἐφείσαντο τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἱεροδούλων καὶ ἐδέξαντο αὐτοὺς ἐν τοῖς δήμοις αὐτῶν (1)· ἡ Ἐφεσία Ἀρτεμις ἐλατρεύετο ὁμοῦ κατὰ Φρυγικὸν τρόπον.

Αἱ ποικίλαι ιδιότητες τῆς Μᾶ νοοῦνται κάλλιον συνδυαζόμεναι μετὰ τοῦ Μηνός. Μὴν εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Φρυγίᾳ λατρουόμενος θεὸς τῆς σελήνης, ὁ περιφημότατος αὐτοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ νῆος ἦτον ἐν Καβείροις τῆς Καππαδοκίας. Περὶ τοῦ νοοῦ τούτου καὶ τῆς λατρείας τοῦ Μηνός λέγει ὁ Στράβων. «Ἐτίμησαν δὲ οἱ βασιλεῖς τὸ ἱερὸν τοῦτο οὕτως εἰς ὑπερβολὴν, ὥστε τὸν βασιλικὸν καλούμενον ὄρκον τοῦτον ἀπέφηναν «Τύχην βασιλείως καὶ Μῆνα Φαρνάκου», ἔστι δὲ καὶ τοῦτο τῆς Σελήνης τὸ ἱερὸν, καθάπερ τὸ ἐν Ἀλθανοῖς καὶ τὸ ἐν Φρυγίᾳ» (2).

Ὁ Μὴν δηλοῦται ὑπὸ διάφορα τοπικὰ ἢ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ δηλοῦντα ἐπίθετα, Φρύγιος, Ἀρκαῖος, Καρὸς, Ἀσκηνός, Ἀξιοτινός, Καμαρίτης (3), Μαξεύς ἢ Μαξαῖος, Παπᾶς, Βαγαῖος Φαρνάκης. Ὁ ἐν Καππαδοκίᾳ λατρουόμενος Μὴν ἐκαλεῖτο ἰδίως Φαρνάκης, ἔνεκα τοῦ συνδυασμοῦ αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐτόθι λατρουμένου Ἰρανικοῦ θεοῦ τῆς σελήνης Φάρνου ἢ Φαρνάκου. Μηνός Ἀσκαίου νῆος μετὰ χώρας ἱερᾶς καὶ πλῆθους ἱεροδούλων ὑπῆρχεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Πισιδίας. Ἀπὸ τοῦ Μηνός τούτου ὠνομάσθη ὁ ἀρχαιότατος βασιλεὺς τῆς Φρυγίας Μάνις, ἀφ' οὗ οἱ Φρύγες τὰς μεγάλας πράξεις ἐκάλουν Μανικά (4). Τοῦ Μάνιος

1). Πaus. VIII 2, 4—5.

2). Στράβ. ΙΒ'. 557.

3). Τινὰ τῶν ἐπιθέτων τούτων τοῦ Μηνός εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῶν ἑθνῶν ἢ τόπων, ἐνθα ἐλατρεύετο ὁ θεός, (Φρύγιος ἐκ Φρυγίας, Καρὸς ἀπὸ Καρίας, Ἀσκηνός ἀπ' Ἀσκανίας). Κατὰ ταῦτα εἶναι λίαν ἀξιοσημείωτον τὸ ἐπίθετον Καμαρίτης. καθ' ὅσον δύναται νὰ συνδυασθῇ μετὰ τοῦ ἀρχαιότατου ἐν Καππαδοκίᾳ οἰκοῦντος Φρυγ. ἑθνους τῶν Καμάρων.

4). Πλουτ. περὶ Ἰσίδ. καὶ Ὀσίρ. 24.

υἱός ἦν ὁ Ἄτυς, τούτου δὲ ὁ Λυδός· οὐ μόνον δὲ οἱ Λυδοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ Κᾶρες καὶ οἱ Μυσοὶ ἀνῆγον τὸ γένος αὐτῶν εἰς τὸν Μῆνα ἢ Μάνιν. Ὅπως δὲ ἡ κατ' ἀρχὰς παρθένος θεὰ τῆς σελήνης Μᾶ ἔλαβε διαφόρους ιδιότητας καὶ ἐντεῦθεν ἐκαλεῖτο Ἄρτεμις, Ἐνυώ, Ἀθηνᾶ, οὕτω καὶ ὁ Μῆν ἐκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ιδιοτήτων καλεῖται, Ζεὺς Στράτιος, Ἡρακλῆς Σανδάν, Διόνυσος ἢ Σαβάζιος.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀποδεικνύων τὴν συγγένειαν τῶν Λυδῶν, τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Καρῶν ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ ἐν Μυλάσοις ναῷ τοῦ Καρίου Διὸς οἱ τρεῖς οὗτοι λαοὶ προσέφερον θυσίας κοινὰς (Ἡροδ. 1, 171). Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ὑπῆρχε ναὸς τις τοῦ Στρατίου Διὸς ἢ Λαβρανδέως, (καλουμένου οὕτω ἀπὸ τοῦ πελίκως, μεθ' οὗ παρίστατο ὠπλισμένως)· ὁ ναὸς οὗτος ἔκειτο 60 στάδια μακρὰν τῶν Μυλάσων ἐν ἄλσει πλατάνων, βραδύτερον δὲ ἡνῶθη μετὰ τῆς πόλεως διὰ τῆς ἱερᾶς καλουμένης ὁδοῦ. Τὸ ἰδιαίτερον ὄνομα τοῦ Στρατίου Διὸς ἦτο Μῆν· Οἱ Κᾶρες ἐκάλουν τὸν ὠπλισμένον αὐτῶν θεὸν Μῆνα Στράτιον ἢ Στράτιον Δία, ὅπως ἐν Καππαδοκίᾳ ἡ ὠπλισμένη Μῆνη ἢ Μᾶ καλεῖται Ἐνυώ, Βελλόνα ἢ Παλλὰς Ἀθηνᾶ· οὐ μακρὰν τοῦ ναοῦ τοῦ Στρατίου Διὸς ἦτο καὶ ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἐκάτης Μᾶ. Ἐπὶ τῶν καρικῶν βωμῶν εἰκονίζετο ὁ πέλεκυς τοῦ Μηνός, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν ἐν Καρίᾳ ἐρειπίων. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Τρῶες, περὶ τῆς Φρυγικῆς καταγωγῆς τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡδὴ λόγος, ἐλάτρευον τοξότην τινα θεὸν (ἐκαταῖον, ἐκηθόλον· οἱ Ἕλληνες ἐκάλεσαν αὐτὸν Ἀπόλλωνα), τιμωρήσαντα τοὺς Ἀχαιοὺς διὰ τὴν πρὸς τὸν ἱερέα αὐτοῦ γενομένην ὕβριν. Ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ τούτου ἐπεχωρίαζεν εἰς τὰ παράλια τῆς Λυδίας πρὸ τῆς αὐτόσε ἀποικίσεως τῶν Ἰωνῶν. Οἱ ναοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Μιλήτῳ καὶ ἐν Κλήρῳ ὑπῆρχον κατὰ τὴν παράδοσιν πρὸ τῆς ἀποικίσεως ταύτης· ἀρχαίως τις ναὸς τοῦ Ἡρακλέους ὑπῆρχε καὶ ἐν Κλαζομεναῖς, περὶ οὗ οἱ Ἕλληνες ἔλεγον ὅτι ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐλθόντος ἐνταῦθα ἐκ Τύρου (Παυσ., VII 2, 5). Ὁ

Ἡρακλῆς οὗτος εἶναι ὁ Ἡρακλῆς Σανδάν τῶν Λυδῶν, Κιλικίων καὶ Καππαδοκῶν (1). Κατὰ τὸν μῦθον ὁ Ἡρακλῆς ἐπωλήθη ἐν Λυδία καὶ ἡγοράσθη ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης, θυγατρὸς τοῦ Ἰαρδάνου, βασιλέως τῆς Λυδίας, καὶ χήρας τοῦ Τρώλιου (Διόδ. IV. 31). Ἡ Ὀμφάλη περιέβαλε τὸν Ἡρακλέα μετὰ διαφανοῦς φοινικοῦ γυναικείου χιτῶνος (Ἡρακλῆς κροκωτοφόρος) καὶ ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ καταγίνηται εἰς γυναικείας ἐργασίας, ἐν ᾧ αὐτὴ ἔλαβε τὸ πόζον, τὴν φαρέτραν, τὸ δέρμα τοῦ λέοντος καὶ τὸ ρόπαλον (Ἰωάννης Λυδὸς περὶ Μηνῶν. III, 64. Ὁβιδ. Ἡρωιδ. 73 118). Ἐπὶ τῶν Καππαδοκικῶν νομισμάτων, ἰδίως τῶν Μαζάκων, Τυάνων, Νεοκαισαρείας εἰκονίζεται ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους μετὰ δέρματος λέοντος περὶ τὸν λαιμόν, εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ νομίσματος εἰκονίζεται ρόπαλον (2), ἐξ οὗ κρίνεται τὸ δέρμα τοῦ λέοντος. Ἐπὶ τῶν Κιλικίων νομισμάτων παρίσταται ὁ Ἡρακλῆς ἀγωνιζόμενος μετὰ λέοντος, δαμάζων ἢ φονεύων αὐτὸν ἢ καθήμενος ἐπ' αὐτοῦ, ὡς ἡ Κυβέλη καὶ ἡ Ἀστάρτη. Ἐκ τοῦ λέοντος, τοῦ ἱεροῦ τούτου ζώου τῆς Κυβέλης καὶ τοῦ Μηνὸς ἔλαβεν ὁ Ἡρακλῆς Σανδάν καὶ ἐντεῦθεν ὁ Ἕλληνας Ἡρακλῆς τὸ δέρμα τοῦ λέοντος, ὡς ἐκ τοῦ ὅπλου τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, τοῦ Στρατίου Διὸς τὸ ρόπαλον. Τὸ ὄνομα τῶν Σάρδεων

1). Συγκελ. Χρον. σελ. 122. αἱ Ἡρακλέα τινὲς φασιν ἐν Φοινίᾳ ἢ γνωρίζεσθαι Σανδάν ἐπιλεγόμενον καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ Καππαδοκῶν καὶ Λυδῶν οὕτω καλεῖσθαι.

2). Οἱ Ἕλληνικοὶ μῦθοι, διὰ τὴν ἐξηγήσασιν τὸ ρόπαλον τοῦ Ἡρακλέους, ὅπερ μετεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ Λυδικοῦ Σανδάν εἰς τὸν Ἕλληνα ἥρωα, διηγοῦνται στρατείαν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς βασιλείας τῶν Ἀμαζόνων, τὴν ὁποίαν νικήσας οὗτος ἤρπασε τὸ ρόπαλον αὐτῆς καὶ ἔδωκε αὐτὸ εἰς τὴν Ὀμφάλην, ἀπ' ἧς ἐκληρονόμησαν αὐτὸ ὡς σημεῖον τῆς ἀρχῆς· οἱ βασιλεῖς τῆς Λυδίας μέχρι τοῦ Γύγου, ὅστις κατέλιπεν αὐτὸ εἰς τὸν σύμμαχόν του βασιλέα τῆς Καρίας, ἐνθα οἱ Ἕλληνες ἐν ἱστορικοῖς χρόνοις εὗρον αὐτὸ ὡς σύμβολον λατρείας. Ἀπὸ τοῦ ροπαλοῦ τούτου ἡ πελέκειος ὁ Ζεὺς Στράτιος τῶν Κερῶν ἐλάγετο ἡ Αἰθραυδηνός (ἀπὸ Αἰθραυ = πέλεκυς) ἡ Βέροις.

πρωτευούσης τῆς Λυδίας ἔλαβε τὸ ὄνομα προδήλως ἀπὸ τοῦ Σαρδάν· ἐνπεῦθεν δὲ καὶ ὁ μῦθος, ὅτι λέων τις περιήχθη ἐπὶ τῶν τειχῶν τῶν Σάρδεων καὶ ἡ πόλις ἐγένετο ἀπόρθητος (Ἡροδ. 1,84). Ἡ Ὀμφάλη ἡ ἀγοράσασα τὸν Ἡρακλέα ὡς δοῦλον ἦτο χήρα τοῦ Τρωῶλου. Τρωῶλος εἶναι ὁ ἐπώνυμος θεὸς ἡ ἥρωις τοῦ ὁμωνύμου Λυδικοῦ ὄρους. Ἐντεῦθεν ἡ Μᾶ, ἥτις ἐκ τῶν Φρυγικῶν ὀρέων καλεῖται Κυβέλη, Ἀγδιστις κτλ., ἀπὸ τοῦ Λυδικοῦ ὄρους Τρωῶλου ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν Τρωλία· ἡ Ὀμφάλη λοιπὸν εἶναι αὐτὴ ἡ Τρωλία Ἀρτεμις, ἡ λατρευομένη ἐν Λυδία, Φρυγία καὶ Καππαδοκίᾳ (1). Ὁ μῦθος, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐγένετο δοῦλος τῆς Ὀμφάλης, ἐξηγεῖται ἐκ τῶν ἀκολάστων Λυδικῶν ἐθίμων τῶν συνδεομένων μετὰ τῆς λατρείας τῆς Ὀμφάλης καὶ τοῦ Σανδῶνος.

Ὡς πολεμικὴ θεὰ παρίσταται ἡ Μᾶ καὶ ἐν τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ἐν Ἐφέτῳ ἱερὸν τῆς θεᾶς ταύτης ἦτον ἱδρυμα Ἀμαζόνων, αἵτινες ἔττησαν τὸ βρέτας τῆς θεᾶς καὶ ἐτέλουν πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἐνόπλους χορούς. Ὡπλισμένη παρίστατο καὶ ἡ Συρία Ἀττάρτη· ἐν Κυθήροις, ἐνθα ἐπεχωρίαζε πολὺ ἡ λατρεία αὐτῆς, ἐσώζετο ἐπὶ τῶν χρόνων ἔτι τοῦ Πausανίου ὥπλισμένον τι ξόανον τῆς Ἀφροδίτης (2). Ἐκ τούτων δὲ νοεῖται, διατί οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ λατρευομένην Μᾶ καλεῖσιν Ἐνυὴ ἢ Bellona ἢ Ἀθηνᾶν. Ἡ ἀλλαγή τῆς ἐνδυμασίας καὶ τοῦ βίου μεταξὺ τοῦ Ἡρακλέους καὶ

1). Διογένης ὁ Τραγικὸς παρ' Ἀθηναίῳ XVI. σελ. 638.

Κλύω δὲ Λυδᾶς Βακτρίας τε παρθένους,
ποταμῷ παροίκους Ἀλυί, Τρωλίαν θεὸν
Δαφνόσκιον κατ' ἄλσος Ἀρτεμιν σέβειν
ψαλμοῖς τριγῶνων πικτιδῶν ἀντιζύγοις.

2). Paus. III, 23. «Κύθηρα δὲ ἡ πόλις· τὸ δὲ ἱερὸν τῆς Οὐρανίας ἀγνώστατον καὶ ἰσθὺν ὅποσα Ἀφροδίτης παρ' Ἕλλησιν ἐστὶν ἀρχαῖότατον, αὐτὴ δὲ ἡ θεὸς ξόανον ὥπλισμένον.

τῆς Ὀμφάλης προῆλθεν ἐπίσης ἐκ τῶν συμβολικῶν ἐθίμων τῶν συνδεομένων μετὰ τῆς λατρείας τοῦ Σανδῶνος. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ Μελκάρτου ἢ τοῦ Φοίνικος Ἑρακλέους ἐνεδύοντο φοινικοῦς διαφανεῖς χιτῶνας, ἐν ᾧ αἱ ἱέρειαι ὠπλίζοντο διὰ ξίφους λόγχης καὶ ἄρπης, ἅτινα ἐχρησίμευσαν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν κιναιδῶν εἰς ξιφομαχίαν ἢ ἀκρωτηρίασιν τοῦ ἰδίου αὐτῶν σώματος· ἐν Κῶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἑρακλέους ἐνεδύοντο ἐσθῆτα γυναικεῖαν πρὸς δῆλῳσιν, ὡς λέγει Ἰωάννης ὁ Λυδὸς (περὶ Μηνῶν IV. 46), ὅτι μετὰ τὸν ἄγονον χειμῶνα ἐπανέρχεται ἡ γονιμοποιὸς τῆς φύσεως δύναμις. Τὰς αὐτὰς ἀναλογίας εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Ἀσσυρίων θεῶν Μυλὶττης καὶ Σαρδάν. Καὶ ἐν τῇ Ἀσσυρικῇ μυθολογίᾳ εὐρίσκεται τὸ ὄνομα τοῦ Σαρδάν· δυσχερὲς δὲ νῦν προσδιορισθῆναι ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας μετεδόθη τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸν Ἀσσύριον θεὸν ἢ τῶνάπαλιν. Τὰς ιδιότητας δὲ τοῦ Ἀσσυρίου Σαρδάν εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῷ βασιλεῖ Σαρδαναπάλῳ. Ἐκ τῆς μεταβιβάσεως δὲ τῶν ιδιοτήτων τοῦ θεοῦ εἰς τὸν ὁμώνυμον βασιλέα προῆλθεν ἡ μεγάλη σύγχυσις, ἣν ἐπιφέρει ἡ ἱστορία τοῦ Σαρδαναπάλου εἰς τὴν Ἀσσυριακὴν ἱστορίαν καθόλου, καὶ αἱ ἀντιφατικαὶ ιδιότητες αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς βασιλέα τοῦτον· ὁ Ἀσσύριος Σαρδάν, ὅστις ἐκαλεῖτο φαίνεται καὶ Σαρδανάπαλος (1) περιγράφεται ὅπως ὁ Φρυγικὸς, περιβεβλημένος καὶ αὐτὸς διζρανῇ γυναικεῖον χιτῶνα· ἐν ᾧ οἱ λατρεύοντες αὐτὸν ἐνεδύοντο γυναικεῖα ἐνδύματα ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτοῦ. Τὰ περὶ διὰ πυρὸς θανάτου τοῦ Σαρδαναπάλου παραδοθέντα προῆλθον προδήλως ἐκ τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν Σανδάν ιδιότητος τῆς διὰ πυρὸς καθάρσεως καὶ ἀναγεννήσεως, αἱ ἐορ-

1). *18. K. O. Mueller. Sardan und Sardanapalus Reinisches Museum. Drittes Jahrgang Bonn. 1829. Καὶ Movers Phoenic. Alterthümer 1, 478. Σαρδανάπαλος κατὰ τὸν Movers = Σαρδαναπάλα = Σαρδάν ὁ μέγας. Νόμισμα τι τῆς ἐν Συρίᾳ Ασσοδικίας μετ' ἐπιγραφῆς Ἑρακλῆς ἀπάλα (Eckhel D. N. V. Tab. VI) ἐπιβεβαιῶν τὴν γνώμην ταύτην.

ταί, ἐν αἷς ἐτελεῖτο ὁ διὰ πυρὸς θάνατος τὸν Σαρδάν διήρκουν 5 ἡμέρας. Ἐπὶ τῆς πυρᾶς δὲ, ἐνθα ἐτίθετο τὸ ξόανον τοῦ Θεοῦ ἐκαίοντο αἶγες, πρόβατα καὶ ἄλλα θηρία καὶ τινα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκαυῇ (2). Ἐν Καππαδοκίᾳ αἱ ἐορταὶ αὐταὶ ἐτελοῦντο ὡς φαίνεται, κατὰ τὸν μῆνα Σάνδαρα, ὅστις ἦν ἀφιερωμένος τῷ Θεῷ Σαρδάν. Οἱ Λυδικοὶ μῦθοι εἰ παρμεβάλλοντες Ἀσσυριακὴν τινα δυναστείαν μεταξὺ τῶν βασιλέων τῆς ἀρχαίας Φρυγικῆς δυναστείας τῆς Λυδικῆς σκοποῦσι προδήλως νὰ ἐρμηνεύσωσι τὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμοιότητα μεταξὺ τῆς Ἀσσυριακῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ἢ Φρυγικῆς λατρείας.

Ὁ Φρύγιος Θεὸς Μῆν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ ὡς Θεοῦ πάσης γεννητικῆς δυνάμεως ἀφωμοιωθῇ ἐν μέρει καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον· ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ὁ Φρυγικὸς Θεὸς καλεῖται Σαθάζιος. Ἀνάγλυφόν τι τοῦ Σαθαζίου ἢ Φρυγικοῦ Διονύσου ὑπάρχει ἐν τῇ νοτίῳ Καππαδοκίᾳ ἐπὶ τινος βράχου παρὰ τὴν κώμην Ἰθρίς μεταξὺ Ἡρχκλείας καὶ τῶν Κιλικίων πυλῶν καὶ εἶναι τῆς αὐτῆς τέχνης ἥς καὶ τὰ ἐν Πογάζ-κιοὶ ἀνάγλυφα· ὁ Σαθάζιος παρίσταται ἐνταῦθα κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ βότρυας καὶ στάχους σίτου.

§ 23 Γαυροπόλος Ἀρτεμι· Ὀρίστης καὶ Ἰσιγίγεια.

Ἐπολείπεται ἡμῖν ἤδη νὰ εἰπώμεν ὀλίγα τινα καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος Ἀρτέμιδος ὁ Γαυροπόλου, ὅπερ σὺν τοῖς

2). Ἐπὶ τινος νομίσματος τῆς Ταρσοῦ ἡ τελετὴ αὕτη παρίσταται ἢ ὡς ἐξῆς. Εἰκονίζεται πρὸς θεμιμένη ἐπὶ ὑποθέματος κυβικοῦ, παρ' ὃ ὑφ' οὗται τις πυραμὶς· καὶ τὸ μὲν ὑπόθεμα περικαλυπτεται μετὰ στεφάνης ἀνθέων, ἐπὶ δὲ τῆς πυραμίδος τῆς ἐκ ξύλων ὡς φαίνεται συγκεκμημένης, ἵσταται ἀετὸς (σημεῖον ἀποθεώσεως)· ἐν τῷ μέσῳ τῶν συνιστάντων τὴν πυραμίδα ξύλων καὶ ὑπὸ τὴν κορυφὴν αὐτῆς εἰκὼν τις ἀνθρωποειδὴς ἐπὶ τερατομόρφου θηρίου (λέοντος μετὰ κεράτων) καθημένη. Ὁ εἰκονιζόμενος φορεῖ χιτῶνα μέχρι γονάτων καὶ ἱμάτιον ἐπ' αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἔχων κελασμένην φανέτραν καὶ τῆξον, καὶ τιάναν ἐπὶ κεφαλῇ· ὁ δεξιὸς βραχίον αὐτοῦ εἶναι ὑψωμένος πρὸς χειρονομίαν, ἐν ᾗ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ κρατεῖ στέφανον καὶ διπλοῦν πέλεκυν. Ὁ οὕτως εἰκονιζόμενος εἶναι ὁ Σανδάν. Καὶ ἐπὶ τῶν Λυδικῶν νομισμάτων εἰκονίζεται πρὸς μεθ' ὁμοίας εἰκόνας ἀνδρῶς.

ἄλλοις ἀποδίδοται τῇ Θεᾷ τῶν Κομάνων. Οἱ περὶ Ἀρτέμιδος Ταυροπόλου μῦθοι συνδέονται στενῶς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ μετὰ τῶν περὶ Ὀρέστου καὶ Ἰφιγένειας μύθων. Ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐν τῇ Ταυρικῇ Χερσονήτῳ ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Σκυθῶν Θεὰ τις τῆς Σελήνης, ἥς ἡ λατρεία ἦτο συνδεδεμένη μετ' ἀνθρωποθυσιῶν. Πάντες οἱ διὰ ναυαγίου ἢ ἄλλως περιπεσόντες εἰς τὰς ἀκτὰς ἐκεῖνοι ξένοι συλλαμβανόμενοι ἐθύνοντο τῇ αἰμοδιψεῖ Σκυθικῇ Θεᾷ. Ὅποτε οἱ Ἕλληνες περὶ τὴν 7ην Π. Χ. ἐκ. ἔμαθον τὰ βόρεια παράλιχ τοῦ Εὐξείνου καὶ τὴν αὐτόθι ἐπικρατοῦσαν λατρείαν τῆς Σκυθικῆς ἢ Ταυρικῆς Θεᾶς, εὐρόντες αὐτὴν κατὰ τι ὁμοιάζουσαν πρὸς τὴν παρ' αὐτοῖς λατρείαν τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος ἐκάλεσαν τὴν Ταυρικὴν Θεᾶν τῆς Σελήνης Ταυροπόλον Ἀρτεμιν καὶ μετεδίβασαν εἰς αὐτὴν τοὺς εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ταυροπόλου ἀναφερομένους μύθους. Οἱ μῦθοι οὗτοι ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τῶν τραγικῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἐν τῇ τραγωδίᾳ τῇ ἐπιγραφομένῃ «*Ιφιγένεια ἐν Ταύροις*». Ἐκ τῆς τραγωδίας ταύτης μαυθάνομεν ὅτι, ὅτε ὁ κατὰ τῆς Τροίης πλέων Ἑλληνικός στόλος ἐφθάσεν εἰς Αὐλίδαν τῆς Βοιωτίας, ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς ἀπλοΐας ἠναγκάσθη ὁ Ἀγαμέμνων νὰ θυσιάσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰφιγένειαν τῇ Ἀρτέμιδι· ἀλλ' ἡ Θεὰ ἀφῆρπασε τὴν παρθένον δοῦτα αὐτῇς ἔλαφρον καὶ ἀπαγαγοῦσα αὐτὴν εἰς Ταυρίδα κατέστησεν ἱέρειαν τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ αὐτῆς· ἡ Ἰφιγένεια ὡς ἱέρεια ἔθιβε τῇ Θεᾷ πάντας τοὺς κατὰ τὰ παράλια συλλαμβανόμενους ξένους. Μετ' ὀλίγον καὶ ὁ ἀδελφός αὐτῆς Ὀρέστης καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑρινύων ὡς μητροκτόνος ἀπῆλθε κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Ταυρίδα διὰ νὰ μεταγάγῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας τὸ ξόانون τῆς Ἀρτέμιδος καὶ θεραπευθῇ ἀπὸ τῆς μανίας· συλληθεὶς δὲ ἐνταῦθα ὡς ξένος, καὸ' ἦν ὥραν ἐμελλε νὰ θυσιασθῇ ἐγνωρίσθη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ οὐ μόνον ἐσώθη, ἀλλὰ καὶ ἐξετέλεσε τὸν χρησμὸν λαβὼν τὸ ξόانون καὶ φυγὼν κρυφίως μετὰ τῆς ἀδελφῆς του. Μικρὸν πρὸ τῆς

φυγῆς διατάσσει ἡ Ἀθηνᾶ τῷ Ὀρέστη ἵνα μετὰ τοῦ ξοάνου ἀ-
 πελθῶν εἰς Ἀλᾶς πρὸς τὰ ἐσχατὰ ὄρια Ἀττικῆς ἰδρύσῃ ναὸν
 τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος («Ἄρτεμιν δὲ βροτοὶ Ταυροπόλον
 τὸ λοιπὸν ὑμνήτουςιν»). Οὕτως ἐξήγουν οἱ Ἕλληνες τὴν παρ'
 αὐτοῖς εἰσαγωγὴν τῆς λατρείας τῆς Ταυροπόλου. Ἐν τούτοις ὁ
 μῦθος οὗτος φαίνεται οὐχὶ λίαν ἀρχαῖος ὁ Ὅμηρος δὲν γινώσκει
 Ἰφιγένειαν θυγατέρα Ἀγαμέμνονος. Εἰς αὐτὸν εἶναι γνωστὴ ἡ
 Ἰφιάνασσα (Ιλ. Η. 144). ἥς μνημονεύει καὶ Σοφοκλῆς· ὁ Ἡσίο-
 δος ὅμως ἐγίνωσκε τὸν μῦθον τῆς Ἰφιγενείας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ
 Πausanias. Ἀλλὰ πέθον καὶ πῶς, εἰσέχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ
 λατρεία τῆς Ταυροπόλου; Ἐν Ἀλαῖς τῆς Ἀττικῆς, ἐνθα ὁ Ὀρέ-
 στέης διετάχθη νὰ κτίσῃ ναὸν τῆς Ταυροπόλου καὶ νὰ στήσῃ
 τὸ βρέτρε αὐτῆς, ὑπῆρχε πραγματικῶς ναὸς αὐτῆς, ὡς καὶ ἐν
 τῇ οὐ μακρὰν τῶν Ἀλῶν κειμένη Βραυρωνίᾳ φαίνεται δὲ ὅτι ἐκ
 Βραυρωνος μετεδόθη ἡ λατρεία καὶ εἰς Ἀλᾶς, διότι ἡ ἐν Ἀλαῖς
 τιμωμένη θεὰ ἐκαλεῖτο Βραυρωνία Ἀρτεμις. Ὁ Pausanias περὶ
 τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος λέγει τὰ ἐξῆς· «Ἐνθα φασὶν Ἰφι-
 γένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος ἐκ Ταύρου φευγουσαν τὸ ἀγᾶλμα ἀ-
 γομένην τὸ Ἀρτέμιδος ἀποβῆναι..... ξοάνον μὲν δὴ καὶ αὐτόθι
 εἶπεν Ἀρτέμιδος ἀρχαῖον». Ἐν τέλει τοῦ Εὐριπιδίου δράματος
 ἡ Ἀθηνᾶ διατάττει τῷ Ὀρέστη τὰ ἐξῆς (στ. 1458—62).

Νόμον τε θες τόνδε, ὅταν ἐορτάζῃ λεώς
 Τῆς σῆς σφαγῆς ἄποινα· ἐπισχέτω ξίφος
 Δέρη πρὸς ἀνδρὸς, αἷματ' ἐξανίστω
 Ὅσιας ἑκάτι θεᾶς, ὅπως τιμὰς ἔχη· —

Ἐκ τῶν στίχων τούτων γίνεται δῆλον ὅτι ἐν Ἀλαῖς ὑπῆρχεν
 εἰς μὲν τι ἀναμνησκον πάλαι ποτὲ ὑπάρχουσαν ἀνθρωποθυσίαν·
 τοῦτο δηλοῦται καὶ ἐκ τινος μύθου διασωθέντος παρὰ Σοφίδα καὶ
 λέγοντος τὰ ἐξῆς (1) «Ἀρκτου δὲ γενομένης ἐν αὐτῷ καὶ ὑπὸ

(1). Σοφίδ. ἐν Α. Βαβυλ. Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖο

τῶν Ἀθηναίων ἀναιρεθείσης λιμός ἐπεγένετο, οὗ τὴν ἀπαλ-
λαγὴν ὁ Θεὸς ἔχρησεν, ἃν τις τὴν θυγατέρα οὕτῃ τῷ Θεῷ. Ἐμ-
βαρος δὲ μόνος ὑποσχόμενος ἐπὶ τῷ τῇ ἱερωτύνῃ αὐτοῦ διὰ
βίου ἔχειν διακυσμήσας τὴν θυγατέρα ἔθυσεν ἔθεν καὶ εἰς πα-
ροιμίαν περιέστη». Ἐξοῦ ἕτερος Ἀγαμέμνων καὶ ἑτέρα Ἴφιγέ-
νεια! Περὶ τῆς ἐν Λιμναίῳ τῆς λακωνίας λατρευομένης Ὀρθίας
Ἀρτέμιδος λέγει ὁ Πausanias (1). «Ἐνταῦθα δὲ Ὀρθίας ἱερὸν
Ἀρτέμιδος ἐστὶ, τὸ δὲ ξόανον ἐκεῖνο εἶναι λέγουσιν, ὃ ποτε Ὀρέ-
στης καὶ Ἴφιγένεια ἐκ τῆς Ταυρικῆς ἐκκλέπτουσιν· εἰς δὲ τὴν
σφετέραν Ἀακεδαιμόνιοι κομισθῆναί φασιν Ὀρέστου καὶ ἐνταῦ-
θα βασιλεύοντος... Καὶ σφισιν ἐπὶ τούτῳ γίγνεται λόγος
αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν αἰμάσσειν· θυομένον δὲ ὃν τινα ὁ
κλῆρος ἐπελάμβανε, Λυκοῦργος μετέβαλεν εἰς τὰς ἐπὶ τοῖς ἐ-
φήβοις μάστιγας, ἐμπίπλαται τε οὕτως ἀνθρώπων αἵματι δὲ
βωμός· οὕτω τῷ ἀγάλματι ἀπὸ τῶν ἐν Ταυρικῇ θυσιῶν ἐμμε-
μένηκεν ἀνθρώπων αἵματι ἡδεσθαι». Καὶ ἐν Ἀρική· τοῦ Ἀατίου
ἡ λατρεία τῆς Ταυροπόλου συνωδεύετο μετ' αἱματηρῶν τελε-
τῶν. Πανταχοῦ δὲ, ἐνθα ἐπεχωρίαζεν ἡ αἱματηρὰ λατρεία τῆς
Θεᾶς ταύτης, συνωδεύετο μετὰ τῶν περὶ Ὀρέστου καὶ Ἴφιγενείας
καὶ τοῦ ἀρπαγέντος ὑπ' αὐτῶν ξοάνου μύθων. Περὶ τῆς Ἀήνου,
ἐνθα κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἔτι χρόνους ἐπεκράτει τὸ βάρβαρον
ἔθιμον τῆς ἀνθρωποθυσίας, ὑπῆρχε παράδοσις, ὅτι οἱ ἐξ Ἀττικῆς
εἰς τὴν νῆτον ταύτην μεταναστεύσαντες Τυρρῆνοί ἤγον μεθ' αὐ-
τῶν ἐκ Βραυρωνος τὸ θρέμας τῆς Ἀρτέμιδος (2). Καὶ ἐν Μικρῇ
Ἀσίᾳ, ἰδίως ἐν Λυδίᾳ καὶ Καππαδοκίᾳ σφόδρα ἐπεχωρίαζον οἱ
περὶ Ἴφιγενείας μῦθοι. Κατὰ Πausanias (3) οἱ τὸν Πόντον οἰ-
κοῦντες Καππαδοκαὶ «Διημφισβήτουν πρὸς τοὺς Λυδοὺς» ὅτι
ἄγαλμα τῆς Ταυρικῆς Ἀρτέμιδος εἶναι παρὰ σφισιν· ὁ Στρά-

1). Πaus. III 14.

2). Πλουτ. Γυναικῶν ἀρεταὶ 58.

3). Πaus. II 16.

δων περὶ τῆς θεᾶς τῶν Κομάνων λέγει (1): «τὰ δὲ ἱερὰ τὰῦτα δοκεῖ Ὀρέστης μετὰ τῆς ἀδελφῆς Ἰφιγενείας κομίσαι δεῦρο ἀπὸ τῆς ταυρικῆς Σκυθίας, τὰ τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος, ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν πένθιμον κόμην ἀποθεοῦναι ἀφ' ἧς καὶ τοῦ νομα τῇ πόλει».

Κατὰ τινα ἄλλην παράδοσιν Θόας ὁ βασιλεὺς τῆς Ταυρίδος διώκων τὸν Ὀρέστην καὶ τὸν Πυλάδην ἀφίκετο μέχρι Τυάνων τῆς Καππαδοκίας, ἣτις ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθη Θόανα, κατὰ παραφθοράν δὲ Τύανα. Οἱ ἱερεῖς τῶν Κομάνων ἐκαλοῦντο Ὀρεσιᾶδαι ἀνάγοντες τὸ γένος αὐτῶν εἰς τὸν Ὀρέστην ἢ θεωροῦντες αὐτὸν ἰδρυτὴν τοῦ ἱερατικοῦ αὐτῶν κράτους· ὁ Προκόπιος εἰρηγείται διεξοδικῶς τὰ κατὰ τὴν εἰς Καππαδοκίαν ἀφίξιν τοῦ Ὀρέστου καὶ τὴν ἰδρυσιν τῶν Κομάνων ἀμφοτέρων ὥς ἐξῆς (Περσ. πολ. Βιβλ. Α'. Κεφ. XVII). «Ἐπειδὴ ἐκ Ταύρων Ὀρέστης σὺν τῇ ἀδελφῇ ἀπίων ὤχετο, ξυνέπεσεν αὐτῷ νοσῆται τὸ σῶμα, καὶ ἀμφὶ τῇ νόσῳ πυνθνομένῳ χρῆται τὸ μαντεῖον φασὶν οὐ πρότερον λωφῆσεν αὐτῷ τὸ κακόν, πρὶν τῇ Ἀρτέμιδι ναὸν δείμασθαι ἐν χώρῳ τοιοῦτον, οἷον δὴ τὸν ἐν Ταύροις θυμδαίνει εἶναι, ἐνταῦθα τε ἀποκείρασθαι τὴν αὐτοῦ κόμην καὶ αὐτῇ ὁμωνύμως καλέσαι τὴν πόλιν· διὸ δὴ Ὀρέστην περιόντα τὰ ἐκείνη χωρία ἐν Πόντῳ γενέσθαι, κατιδεῖν τε ὄρος, ὃ δὴ ἐνταῦθα ἀπότομον ἀπεκρέματο, ἔρρει τε ἐνερθε παρὰ τὰς τοῦ ὄρους ἐσχατίας ποταμὸς Ἴρις· ὑποτοπήσαντα οὖν τὸν Ὀρέστην τότε τοῦτόν οἱ τὸν χώρον δηλοῦν τὸ μαντεῖον πόλιν τε ἐνταῦθα καὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ναὸν δείμασθαι, τὴν τε κόμην ἀποθριψάμενον, ὁμωνύμως αὐτῇ καλέσαι τὴν πόλιν, ἣ δὴ Κόμανα καὶ εἰς ἑμὲ ὀνομάζεται. Τοῦτων τε Ὀρέστην ἐξειργασμένων οὐδέν τι ἦσπον, εἰμὴ καὶ μᾶλλον, τὴν νόσον ἀκμάζειν· αἰσθόμενον δὲ τὸν ἄνθρωπον, ὥς οὐκ ἐπιτηδεῖως ταῦτα τῷ μαντεῖῳ ποιοίη, ἅπαντα αὖτις περιόντα σκοπεῖσθαι καὶ χώρον τινα ἐν Καππαδόκαις εὑρεῖν τῷ ἐν Ταύ-

1). Στραβ. ΙΒ'. 535.

ροισ τὰ μάλιστα ἐμφερέστατον, ὃν περ καὶ ἐγὼ πολλάκις ἰδὼν ἠγάσθην τε ὑπερφυῶς καὶ μοι ἐδόκουν ἐν Ταύροις εἶναι· τό τε γὰρ ὄρος τοῦτο ἐκείνῳ ἀτεχνῶς ἔοικεν, ἐπεὶ κανταῦθα ὁ Ταῦρός ἐστι, καὶ ὁ ποταμὸς Σάρος τῷ Εὐφράτῃ εἰκάζεται, πόλιν τε οὖν ἀξιολέατον ὠκοδομήσατο ἐνταῦθα ὁ Ὀρέστης καὶ νεῶς δύο· τὸν ἕτερον μὲν τῇ Ἀρτέμιδι, τὸν δὲ ἄλλον τῇ ἀδελφῇ Ἰφιγενείᾳ, οὗς δὴ Χριστιανοὶ ἱερά σφίσι πεποιήνται, τὰς οἰκοδομίας τὸ παράπαν οὐδὲν μεταβαλόντες· αὕτη καλεῖται καὶ νῦν ἡ Χρυσὴ Κομάννα, τῆς Ὀρέστου κόμης ἐπώνυμος οὖσα. Καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει τῆς Καππαδοκίας, ἐν Κασταβάλοις, ἐνθα ἐλατρεύετο ἡ Περσσία Ἀρτεμις, τὴν αὐτὴν Θρυλλοῦσι, λέγει ὁ Στράβων, περὶ Ὀρέστου καὶ Ἰφιγενείας ἱστορίαν ἐκ τοῦ πέραθεν κομίσαι τὸ ξόανον. Τέλος Δίων ὁ Κάσσιος λέγει περὶ τῆς λατρείας τῆς ἐν Κομάνοις Ἀρτέμιδος τὰ ἑξῆς: "Τὰ δὲ δὴ Κόμανα τῆς τε νῦν Καππαδοκίας ἐστὶ καὶ ἐδόκει τὸ τῆς Ἀρτέμιδος τὸ Ταυρικὸν βρέτας καὶ τὸ γένος τὸ Ἀγαμεμνόνειον αἰεὶ δεῦρο ἔχειν· καὶ ὅπως μὲν εἰς αὐτοὺς ταῦτα ἀφίκετο ἢ ὅπως διέμεινεν οὐ δύναμαι τὸ σαφὲς πολλῶν λεγομένων εὐρεῖν· ὁ δ' ἀκριβῶς ἐπίσταμαι φράσω: δύο αὖται ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ὁμώνυμοι πόλεις οὔτε πάνυ πόρρω ἀπ' ἀλλήλων εἰσι καὶ τῶν αὐτῶν περιέχουσι· καὶ γὰρ μυθολογοῦσι καὶ δεικνύουσι τὰ τε ἄλλα πάντα ἐκ τοῦ ὁμοίου καὶ τὸ ξίφος ὡς αὐτὸ ἐκείνο τὸ τῆς Ἰφιγενείας ὃν ἀμφότεραι ἔχουσι., (1). Τὸ ξίφος τοῦτο τῆς Ἰφιγενείας, τὸ ὁποῖον ἐδείκνυτο ἐν Κομάνοις, ἀρκούντως διαφωτίζει τὴν ἔννοιαν τῶν μύθων τούτων ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἐνθα ὁ Περσεύς εἶχε θυσιάσει παρθένον τινα πρὸς καθαρισμόν τῆς πόλεως, ἐτηρεῖτο ἐπίσης ξίφος τι τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἔλεγον, ὅπερ ἐκαθαρίζετο κατ' ἔτος ἐν τῷ Κύνῳ ποταμῷ (2). Εἶδομεν διὰ τίνων ἡπιωτέρων ἐθίμων ἀντικατέστη ἐν Ἑλλάδι ἢ τὸ πάλαι μετὰ τῆς λατρείας τῆς Ταυροπόλου συνδεομένη ἀνθρωπο-

1). Δίων Κάσσ. XXXIV, 13.

2). Πλουτ., «Περὶ ἐκλειπτότων χρησμάτων» 44.

Θυσία· ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀντεκατέστη αὕτη διὰ Θυσίας ζώων ἰ-
 δίως δὲ ἐλάφου, ἣτις ἐντεῦθεν ἐγένετο ἱερὸν ζῶον τῆς Ἀρτέμι-
 δος· ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας εἰκονίζε-
 ται συνήθως ἡ ἔλαφος αὕτη καταβιβρωσχομένη ὑπὸ γρυπός. Ἐν
 Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας ἐθύετο κατ' ἔτος παρθένος τις τῇ Περσίᾳ
 Ἀρτέμιδι· ἡ Θυσία δὲ αὕτη ἀντικατέστη βραδύτερον διὰ Θυσίας
 ἐλάφου (Πορφύριος παρὰ Movers I, 407). Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ
 Εὐφράτου ἔβασκον αἱ ἱεραὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἔλαφοι διατηρούμε-
 ναι πρὸς Θυσίαν αὐτῆς (Ἀρρίαν. Ἀναβ. VII, 20). Ἐπὶ Βαβυ-
 λωνιακοῦ τινος κυλίνδρου εἰκονίζεται θεὰ τις καθημένη ἐπὶ θρό-
 νου ἔχουσα ὑπὸ τοὺς πόδας πάνθηρα, ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτῆς δὲ κει-
 μένου βωμοῦ, ἐφ' οὗ καίεται τὸ ἱερὸν φῶς, εἶναι τεθειμένη κεφαλῇ
 τις κριῦ, σύμβολον ἐξιλεώσεως (πρὸβλ. Λουκ. περὶ Συρ. Θεᾶς
 55). Ἱερεῖς τις χωρεῖ πρὸς τὸν θρόνον ἄγων διὰ τῆς ἀρστερεᾶς
 χειρὸς παῖδα βαδίζοντα ἀθύμως, ἐπὶ δὲ τῶν ὤμων βαστάζων
 ἔλαφρον· ἡ δὲ Ἱέρεια, (ἣτις εἰκονίζεται μετὰ κεράτων βοός ἐπὶ
 τῆς κεφαλῆς), αἶρουσα τὰς χεῖρας αἰτεῖται χάριν ὑπὲρ τοῦ θύ-
 ματος, ἣτις καὶ παραχωρεῖται ὑπὸ τῆς Θεᾶς διὰ τῆς κινήσεως
 τῆς δεξιᾶς· ἐπὶ ἄλλου τινος κυλίνδρου εἰκονίζεται θεὸς τις ἔχων
 ὑψωμένον πριονοειδές τι ξίφος ἐπὶ παρθένου τινός, ἣτις ἵσταται
 πρὸ αὐτοῦ, καὶ αἶρουσα τὰς χεῖρας αἰτεῖται ἔλεος. Ἐπὶ τινων
 Καππαδοκικῶν νομισμάτων εἰκονίζεται ἀνὴρ τις κρατῶν ἐν τῇ
 ἀριστερᾷ ἀποτετμημένην ἀνθρωπίνην κεφαλὴν καὶ ἄρπην ἐν τῇ
 δεξιᾷ, πρὸ τῶν ποδῶν δὲ αὐτοῦ κεῖται τὸ σῶμα τοῦ φονευθέν-
 τος (1). Αἱ αἱματηραὶ αὗται λατρεῖαι, τῶν ἐποίων ἔχνη τινα
 εἶδομεν καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πολιτείαις, συνδέονται συνηθέ-
 στατα μετὰ τῆς λατρείας τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος· ὑπὸ τὸ
 ὄνομα δὲ τοῦτο νοεῖται αὐτῇ ἡ Φρυγικὴ θεὰ Ἀρτεμις Μᾶ ἢ
 Μᾶ Κυβέλη καὶ ἡ Συρία θεὰ Ἀχερα Ἀφροδίτη ἢ Ἀστάρτη

1). Movers Αὐτόθι.

μετὰ τῆς ιδιότητος τῆς ὑποίας, ὡς θεᾶς τῆς γεννήσεως καὶ τῆς
γονιμοποιῦ ἐν γένει δυνάμειος τῆς φύσεως ἦτο συνδεδεμένη
καὶ ἡ ἀντίθετος δύναμις τῆς φθορᾶς (1). Τὸ ἐπίθετον Ταυροπό-
λος ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἱεροῦ ζώου τῆς Κυβέλης ταύρου, συμβό-
λου τῆς ἰσχυρᾶς γεννητικῆς δυνάμειος. Ἐν Ρώμῃ κατὰ τοὺς
μεταγενεστέρους χρόνους ἡ Κυβέλη ἐλέγετο Ταυροπόλος· οἱ
ιερούμενοι εἰς αὐτὴν ἔπρεπε νὰ συνέλθωσιν εἰς βόθρον τινὰ καὶ
νὰ ραίνωσιν ἑαυτοὺς δι' αἵματος προσφάτως σφαγέντος ταύρου
καὶ χρυσοῦ (Arnob. adversus gentes V. 11). Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐ-
μαθον τὴν ἐν Τάυροις λατρευομένην αἰμοδιψῆ Σκυθικὴν θεάν,
ἀνήγαγον εἰς αὐτὴν τὴν παρ' αὐτοῖς πρὸ πολλοῦ εἰσαχθεῖσαν
λατρείαν τῆς Ταυροπόλου Φρυγικῆς θεᾶς, συνεργούσης εἰς τοῦ-
το ἐκτὸς τῆς αἱματηρᾶς λατρείας καὶ τῆς φαινομένης συγγε-
νεῖας τῶν ὀνομάτων Ταῦρος καὶ Ταυροπόλος. Οὕτως ἡ ἐν
Τάυροις λατρευομένη Σκυθικὴ θεὰ τῆς σελήνης ἐκλήθη Ἀρτε-
μις Ταυροπόλος· ἐντεῦθεν δὲ ἐσχηματίσθησαν καὶ οἱ περὶ ταῦ
Ὁρέστου καὶ τῆς Ἰφιγενείας μῦθοι. Ἡ Ἰφιγένεια αὕτη δὲν εἶναι
πρόσωπον ἱστορικόν· ὁ Ὅμηρος, ὡς εἶπομεν, δὲν γινώσκει τοι-
αύτην τινὰ θυγατέρα τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἰφιγένεια εἶναι αὐτὴ
ἡ θεὰ τῆς γεννητικῆς δυνάμειος, (Ἰφι-γένεια), ἡ Ἀρτεμις Λο-
χεία ἢ Εἰλείθυια ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλούμενη. Ἐν Κομάνοις ἡ
Ἰφιγένεια ἐλατρεύετο ὡς θεὰ· ἐνταῦθα ὁ Ὁρέστης ἴδρυσεν δύο
ναοὺς, τὸν μὲν τῇ Ἀρτέμιδι τὸν δὲ τῇ Ἰφιγενείᾳ. Καὶ Ἡρόδο-
τον οἱ Σκύθαι ἔλεγον, ὅτι ἡ δαίμων αὕτη, εἰς ἣν οὗτοι ἔθουν

1). Ἡ Φρυγικὴ θεὰ ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ταύτη καλεῖται ἰδίως
Περασία ἢ Περσία Ἀρτεμις, λατρευομένη ὑπὸ τὸ πρῶτον ὄνομα ἐν
Καππαδοκίᾳ. Τὸ ἐπίθετον φαίνεται συγγενὲς τῇ Περσεφόσσᾳ (Φοιν.)
καὶ Περσεφόνῃ τῶν Ἑλλήνων· οἱ Ἕλληνες συγγέοντες τὴν θεάν
ταύτην πρὸς τὴν Ἀναΐτιδα ἐκάλουν αὐτὴν Περσίαν Ἀρτεμιν (Περὶ
Ἀρτέμ. Περσ. Ἰδ. Πλουτ. Λουκ. 24). Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Κα-
σταβάλων εἰκονίζεται ἡ Περασία Ἀρτεμις κρατοῦσα λαμπάδα, ὥς
εἰκονίζεται κατὰ Προκόπιον καὶ ἡ Ταυροπόλος Ἀρτεμις (Ekhel N.V.D.
III 298).

ζένους ἦτον αὐτὴ ἡ τοῦ Ἀγαμέμνονος Ἰφιγένεια· ὁ Πausanias μνημονεύει Ἀρτέμιδος ἐπικλήσιν Ἰφιγενείας λατρευομένης ἐν Αὐδία. Ἰφιγένεια λοιπὸν ἦτον ἀρχικῶς ἀπλοῦν ἐπιθετον τῆς Μᾶ, τῆς Τχυροπόλου Ἀρτέμιδος· ἐξ ἐπιθέτου δὲ ἀπλοῦ ἐγένετο ὄνομα ἰδικιτέρας δαίμονος, ὅποια παραδείγματα ἀνάλογα οὐκ ὀλίγα ἀπαντῶσιν. Εἰς τὴν Ἀρτεμιν Ἰφιγένειαν ὡς εἰς Θεάν γεννήσεως ἦσαν ἀφιερωμένοι οἱ νεογέννητοι· ἡ καθιέρωσις αὕτη ἐτελεῖτο κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς Ουσίας τοῦ καθιερωμένου, ἥτις βραδύτερον ἀντικατέστη δι' ἀρχτεύσεως· αἱ οὕτως ἀφιερωμένοι τῇ Θεᾷ μετὰ δοκιμασίας τινὰς ἐγίνοντο ἱεροδούλοι (ἱερεῖς ἢ ἱέρειαι)· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν ἱεροδούλων ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Κυβέλης. Ἐν Ἀρμενίᾳ, ἐνθα ἡ μεγάλη Μητήρ τῶν Θεῶν καλεῖται Ἀναίτις, καθιεροῦντο τῇ Θεᾷ παύτῃ οὐ μόνον δοῦλοι καὶ δοῦλαι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων αἱ θυγατέρες (Στραβ. ΙΑ. 533). Καίτοι δὲ ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν Φρυγίᾳ ἡ ἀνθρωποθυσία πρωίμως κατηργήθη, ἐν τούτοις εἰς τὰς χώρας ταύτας σφόδρα ἐπεχωρίαζον αἱ ὀργυιαστικαὶ τελεταὶ τελούμεναι ὑπὸ φανατικῶν ἱερέων, μέχρι μανίας ἐνθουσιῶντων διὰ τῆς ἐπηρείας τῶν τυμπάνων καὶ κυμβάλων καὶ τῆς ἐνθουσιαστικῆς Φρυγικῆς μουσικῆς. Οἱ τοιοῦτοι ἱερεῖς τῆς Κυβέλης καὶ τῆς Ἀστάρτης ἐκαλοῦντο Γάλλοι ἔχοντες ἀρχηγὸν καλῶμενον Ἀρχίγαλλον· οἱ Γάλλοι αὗτοι ἦσαν εὐνοῦχοι ὡς οἱ Μεγάδυχοι καλούμενοι ἱερεῖς τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος· ὁ Στράβων δὲν μνημονεύει μὲν Γάλλων ἐν Κομάνοις, λέγει ὅμως ὅτι μέγιστον πλῆθος Θεοφορήτων ὑπῆρχεν ἐνταῦθα. Οἱ Θεοφόρητοι οὗτοι ἦτοι οἱ ἐνθουσιῶντες καὶ προφητεύοντες ἱερεῖς τῆς Μεγάλης Μητρὸς τῶν Θεῶν ἢ Ἐνυσοῦς περιήρχοντο τὰς διαφόρους χώρας μετὰ τυμπάνων καὶ κυμβάλων ἐπαιτοῦντες ἐν ὀνόματι τῆς Μεγάλης Μητρὸς, τῆς Μᾶ, ἢ τοῦ Μηνός, καὶ ἐντεῦθεν ἐκαλοῦντο Μητραγύρται ἢ Μηναγύρται. Ἐν Ῥώμῃ οἱ ἱερεῖς τῆς Καππαδοκικῆς Θεᾶς Μᾶ, ἣν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν Bellona, ἐκαλοῦντο Bellonarii (ἢ sacerati, sacri deae, fanatici de aede Bellonae) περι-

φέροντο δὲ καὶ οὗτοι ὡς οἱ Μητρογύρται ἐπαιτοῦντες καὶ προφητεύοντες φοβεράς δυστυχίας κατὰ τῶν μὴ διδόντων. Ὑπὲρ-
χον δὲ καὶ ἱέρειαι φανατικαὶ πλείστοι τῆς Κυβέλης ἢ Ἐννοῦς,
ὧν ἡ ἀρχηγὸς ἐκαλεῖτο ἰδίως ἱέρεια ἢ μεγάλη ἱέρεια (magna
sacerdos ἐν Ῥώμῃ).

§ 24.

Οἱ ἐν Καππαδοκίᾳ κυριώτατοι λατρείας τόποι τῆς ὑπὸ διά-
φορα ὀνόματα καὶ διαφόρους ιδιότητας λατρευομένης ταύτης
Φρυγικῆς Θεότητος ἦσαν τὰ Κόμανα τῆς Καταονίας καὶ ἡ ἐν
Ποντικῇ Καππαδοκίᾳ ὁμώνυμος πόλις. Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς Κο-
μάνοις ἦτο παρεμφερὴς ὁ τρόπος τῶν ἱεροουργιῶν καὶ μάλιστα
τῶν Θεοφοριῶν. Δις τοῦ ἔτους (ἕα καὶ φθινόπωρον) ἐτελεῦντο
ἐορταὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἑξοδοὶ τῆς Θεᾶς καλούμεναι, ἐν αἷς συ-
νήρχοντο πανταχόθεν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἐτέλουν Θυσίας
τῇ Θεᾷ κατὰ τὰς ἐξόδους δὲ μόνον ταύτας ἐφόρει διαδήμα ὁ ἀρ-
χιερεὺς. Αἱ δύο αὗται ἐορταὶ τελοῦμεναι ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔαρος
καὶ τοῦ φθινοπώρου ἐδήλουν τὴν φθορὰν καὶ τὴν ἀναγέννησιν
τῆς φύσεως ἢ ἀλληγορικῶς τὸν ἀφανισμόν τοῦ Ἀδωνίδος
καὶ τὸ πένθος τῆς Ἀστάρτης, καὶ τὴν ἀνεύρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν
χαρὰν τῆς Ἀστάρτης ἢ Κυβέλης. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ αὐστηρῶς
ἦτον ἀπηγορευμένη ἡ εἰσαγωγή χοίρου ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ
ναοῦ, καθ' ὅσον ὁ Ἀδωνις ἀγαπηθεὶς σφόδρα ὑπὸ τῆς Ἀστάρτης
ἐφρονεύθη πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγριοχοίρου, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν
ἐναντίον αὐτοῦ ὁ Ἄρης ἐκ ζηλοτυπίας. Ἡ λατρεία ἐν γένει τῆς
Θεᾶς τῶν Κομάνων συνωδεύετο ὑπὸ πολλῶν ὀργυιαστικῶν τελε-
τῶν, αἵτινες παρίστων συμβολικῶς τὰς διαφόρους τῆς φύσεως
ἐνεργείας καὶ ταύτας νοεῖ πιθανῶς ὁ Ὀριγένης λέγων «μυστή-
ρια Καππαδοκῶν περὶ τὴν ἐν Κομάνοις Ἀρτέμιδα» (1). Ἐκτὸς
τῶν ἐν ταῖς ἐορταῖς πανταχόθεν ἐρχομένων ξένων, λέγει ὁ Στρά-
βων, καὶ ἄλλοι κατ' εὐχὴν αἰεὶ τινες ἐπιδημοῦσι, Θυσίας ἐπιτε-

1) Ὀριγέν. κατὰ Κελσίου, Jablonski de Lingua Lycaonica σελ. 30.
 Διηροδία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερολίνου

λοῦντες τῷ θεῷ, καὶ εἰσὶν ἀβροδίαστοι εἰ ἐνοικοῦντες καὶ οἰνόφυτα τὰ κτήματα αὐτῶν ἐστί τὰ πολλὰ καὶ πλῆθος γυναικῶν τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ τοῦ σώματος, ὧν αἱ πλείους ἰέρεαι· τρόπον γὰρ δὴ τινὰ μικρὰ Κόρινθος ἐστὶν ἡ πόλις». (1)

§ 23 Ζεὺς Ἀσθαμαῖος καὶ Ζεὺς Ἀργαῖος.

Τοῦ Διὸς Ἀσθαμαίου ὁ Στράβων οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν· ὁ Φιλόστρατος καὶ ὁ Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος ἀναφέρουσιν, ὅτι παρὰ τὰ Τύανα, πατρίδα τοῦ Ἀπολλωνίου, ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀσθαμαίου (ὅρκιου κατὰ Φιλόστρατον) Διὸς, παρ' αὐτὸν δὲ πηγὴ ὕδατος ψυχροῦ, παφλάζοντος ὥσπερ λέβης θερμαινόμενος, καὶ καταπίπτοντος αὐθις χωρὶς νὰ ὑπερβαῖν τὸ χεῖλος τῆς λίμνης, ἐξ ἧς ἀνεδίδετο. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἀμμιανὸς Ἀσθαμαῖον καλεῖ τὸν Δία, ὁ Φιλόστρατος τοῦτον μὲν καλεῖ ὅρκιον, ἀσθαμαῖον δὲ τὸ ὕδωρ· τοῦθ' ὅπερ δεικνύει ὅτι ὅρκιος εἶναι ἀπλὴ ἐρμηνεία τοῦ Ἀσθαμαῖος· περὶ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ὕδατος τούτου ἐπὶ τοὺς εὐορκοῦντας ἢ ἐπιόρκοῦντας λέγει ὁ Φιλόστρατος· «Τοῦτο εὐόρκοις μὲν ἴλεων τε καὶ ἡδὺ ὕδωρ, ἐπιόρκοις δὲ παρὰ πόδας ἢ δίκην ἀποιδῆσαι γὰρ καὶ εἰς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς χεῖρας καὶ εἰς πόδας καὶ ὑδέροις ἀλίσκονται καὶ φθάαι καὶ οὐδ' ἀπελθεῖν δυνατόν, ἀλλ' αὐτόθι ἔχονται καὶ ὀλοφύρονται πρὸ τοῦ ὕδατος ὁμολογοῦντες ἃ ἐπιώρκησαν» (2).

Ἀργαῖος Ζεὺς. Παρὰ τοῖς Φρυγῖν, ὡς εἴρηται, ἐγεννήθη πρωτόμωτατα ἡ λατρεία τῆς Γῆς ὡς μεγάλης μητρὸς τῶν θεῶν· αἱ

(1) Στράβ. ΙΒ'. 558.

(2) Φιλόστρ. Βίος Ἀπολλ. Τυαν. § 4.6 Bochart ἐπειράθη νὰ ἐτυμολογήσῃ τὸ Ἀσθαμαῖος ἐκ τοῦ Συρ. *sepat* (=ὁμνῶν πρὸς τὸ ἔβρ. Βηρσβεε=πηγὴ ὕδρου). Ἡ ἐτυμολογία τοῦ Lassen ἐκ τοῦ Βακτρ. *astman*=σφαιρὸς, δὲν φαίνεται ἐπιτυχής· ὁ Ζεὺς καλούμενος θεὸς τῶν Φρυγῶν εἶναι αὐτός· ὁ ὕψιστος αὐτῶν θεὸς Μῆν, Ζεὺς καλούμενος ἐνίοτε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

κορυφαί τῶν ὀρέων Δινδύμου, Σιτύλου, Βερεκύνθης, ἐγένοντο ἀντικείμενα λατρείας. Τοιαύτης ἀρχαίας Φρυγικῆς λατρείας διεσώθη πιθανῶς λείψανον καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Ἀργαίου ὄρους. Ἀλλως δὲ ἡ γιγάντιος μορφή τοῦ ὑψηλοτάτου τῶν ὀρέων τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ μετ' ἀνεκλείπτου χιόνος ἐστεμμένη ἀκρόρεια αὐτοῦ, τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἡρξίστεια φαινόμενα, πρὸς δὲ καὶ ἡ ὠφέλεια, ἣν παοῖχεν εἰς τὴν χώραν μετριάζον τοὺς θερινοὺς καύσωνας καὶ οὐδετεροῦν τὴν ἐπήρειαν τῶν πνιγερῶν ἐκ νότου πνεόντων ἀνέμων, πάντα ταῦτα ἤρχουν ὅπως δίδονται θεῶι τιμαὶ εἰς τὸ ὄρος τοῦτο ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν, οἵτινες ἔκοπτον νομίσματα μετὰ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ καὶ ἐποίουν ἀγάλματα καὶ ὠμνιον ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ· δὲν φαίνεται δὲ ἀκριβὲς ἡ γνώμη τῶν φρονούντων ὅτι ὁ λατρευόμενος ἦτον ὁ Ἀργαῖος Ζεὺς καὶ οὐχὶ τὸ ὄρος, κατὰ τὴν γνώμην ταύτην ὁ Ἀργαῖος εἶναι ὁ Καππαδοκικός Ὀλυμπος καὶ ὡς λέγει ὁ Hicely «Παγκαππαδοκίον». Ἀργαίου Διὸς ὅμως οὐδεμίᾳ παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων γίνεται μνεῖα. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων εἰκονίζεται αὐτὸ τὸ ὄρος ἐντὸς ἡ ὑπεράνω τινὸς βωμοῦ· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους εἰκονίζεται ἐνίοτε ἄστρον ἢ στέφανος καὶ εἰς ἡ καὶ δύο ἀετοὶ μετὰ ἀναπεπταμένων πτερῶν· ἐν πλείστοις δὲ τῶν νομισμάτων εἰκονίζονται ἐπὶ τοῦ ὄρους σπήλαια ἢ χάσματα, ἐξ ὧν ἐξέρχονται φλόγες. Εἶναι ἀληθεῖς, ὅτι ἐπὶ τινων νομισμάτων εἰκονίζεται ναὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους, οὐχὶ δὲ τὸ ὄρος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὡς συνήθως. Ἀλλὰ τὸ οὕτως εἰκονιζόμενον ὄρος δὲν εἶναι τὸ Ἀργαῖον, ἀλλὰ τὸ παρὰ τὴν Καισάρειαν Δίνδυμον, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε πιθανῶς ναὸς οὐχὶ τοῦ Ἀργαίου Διὸς ἀλλὰ τοῦ πολιούχου Διὸς τῶν Καισαρέων, τοῦ Μηνὸς ἢ Διὸς Μαζαίου, ἀφ' οὗ ἡ πόλις ἐκλήθη Μάζα ἢ Μάζακα.

β'.) Θεότητες Ἰρανικαί.

1 Ἡλῖος καὶ Σελήνη.

§ 26.

Ἡ ἀρχικὴ λατρεία τῶν Ἰρανικῶν λαῶν ἦτον ἀπλή καὶ ἀμεσος λατρεία τῆς φύτεως, ἰδίως τῶν φωτεινῶν ἀντικειμένων ἥτοι Οὐρανοῦ, Ἡλίου, Σελήνης, Πυρός, Ὑδατος κ τ λ. ὡς αἰτίων τῆς ὑπάρξεως καὶ συντηρήσεως τοῦ κόσμου· ἡ ἀπλή καὶ καθαρὰ Ἰρανικὴ φυσιολατρεία ἀπεστρέφετο ναοὺς καὶ εἰδῶλα. Ἡ Ἰρανικοὶ λαοὶ ἐλάτρευον τὸ ὑψιστον ὃν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὀρέων. Ἡ Ἰρανικὴ θρησκεία εἰσῆχθη εἰς Καππαδοκίαν διὰ τῶν μεταναστευσάντων αὐτόσε Ἰρανικῶν λαῶν καὶ ὕστερον ἐπὶ τῆς Μηδικῆς καὶ Περσικῆς κυριαρχίας ἐγένετο θρησκεία τῆς ἀρχούτης τάξεως καὶ τῶν βασιλέων· ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἰρανικὸς θεὸς Ἡλῖος εἶναι γενεάρχης τῶν Σύρων Καππαδοκῶν (1)· ὁ Σύρος ἦτον υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Σινώπης. Ἐν Σινώπῃ, ἐνθα ἐγένετο ἀνάμιξις Καππαδοκῶν καὶ Ἑλλήνων, ὁ ἔθνικὸς θεὸς τῶν Ἰρανίων Ἡλῖος ἐγένετο Ἀπόλλων. Αὐτόλυκος ὁ τοῦ Ἡρακλέους ἑταῖρος, ὅστις κατὰ τὸν μῦθον ἀφῆρσε τὴν Σινώπην ἀπὸ τῶν Σύρων, εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων· ἡ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης λατρεία ἦσαν στενῶς συνδεδεμέναι παρὰ τοῖς Ἰρανίοις λαοῖς· καὶ ὁ μὲν τοῦ Ἡλίου θεὸς καλεῖται Μιθρᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ τούτου ὁ 7 μὴν τῶν Καππαδοκῶν ἐκλήθη Μιθρι· ὁ δὲ τῆς Σελήνης ἐκαλεῖτο Φαρνάκης, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ Φαρνάκου μετὰ τοῦ Φρυγικοῦ Μηνός· ὁ συνδυασμὸς τῶν ὀνομάτων τῶν δύο τούτων Ἰρανικῶν θεῶν τοῦ φωτός, Μιθρᾶ καὶ Φαρνάκου, ἀπαντᾶται καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν βασιλέων τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας, οἵτινες ἐναλλάξ καλοῦνται Μιθριδάτης ἢ

1). Πλουτ. Λούκουλ. § 23. «Σύροι γὰρ κατεῖχον αὐτὴν ἀπὸ Σύρου γεγονότες τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Σινώπης τῆς Ἀσσιώδος».

Φαρνάκης (1). Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας εἰκονίζονται ὡς σύμβολα Ἡλῖος καὶ Σελήνη· ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Μιθρᾶ φαίνεται προήλθε καὶ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος Κατάνορος, τοῦ ὁποῖου ναὸς ὑπῆρχεν ἐν Δαστάρκῳ τῆς Καταονίας, τιμώμενος καθ' ὅλην τὴν Καππαδοκίαν· τοῦ ναοῦ τούτου ὑπῆρχον ἀφιδρύματα (ναῖσχοι κατὰ πρότυπον ἐκείνου κατασκευασμένοι) πανταχοῦ τῆς Καππαδοκίας. Ναὸς τοῦ Μιθρᾶ ὑπῆρχε καὶ ἐν Σαρίχῃ τῆς Μοριμηνῆς, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης.

2 Ζεὺς Στράτιος.

§ 27.

Στράτιος Ζεὺς ἦτο κατ' ἀρχὰς αὐτὸς ὁ Φρυγικὸς θεὸς Μῆν, ὅστις παρὰ τοῖς Λυδοῖς Μυσοῖς καὶ Καρσίεικονίζετο ὠπλισμένος διὰ πελέκειος καὶ ἐλατρεύετο ὡς πολεμικὸς θεὸς ἤτοι Στράτιος Ζεὺς. Ἐπειδὴ δὲ ἐν Καππαδοκίᾳ ἡ ἀρχαῖστα πολεμικὴ φυλὴ ἦτον Ἰρανικὴ, ἐντεῦθεν ὁ ἀρχαῖος Φρυγικὸς θεὸς ἐγένετο Ἰρανικὸς θεὸς τοῦ πολέμου καὶ ἐλατρεύετο κατ' ἔθος Ἰρανικὸν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ λατρείαν τοῦ Στρατίου Διὸς περιγράφει ὁ Ἀσσιανὸς (2).

1). Ὁ Ν. Ῥίζος ἐν ἐπιγραφῇ τινι, ἣν εἶπεν ἐν τοῖς ἐρετίοις τῶν Τυάνων (Κλισὲ χισάκ), ἀνέγνω «ΘΕΩΙ ΔΙΚΑΙΩΙ ΜΙΘΡΑΙ Ἰδ. Ν. Ῥίζου Καππαδοκικὰ σελ. 113.

(2) Ἀππ. Μιθριδ 66 — «Ὁ δὲ (Μιθριδάτης) ἔθηκε τῷ Στρατίῳ Διὶ πατρίῳ θυσίαν ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ, κορυφῇ μείζονα ἄλλην ἀπὸ ξύλων ἐπιτιθεῖς· πρῶτοι δ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς ξυλοφοροῦσι· καὶ περιθέντες ἑτέραν ἐν κύκλῳ βραχυτέραν. τῇ μὲν ἄνω γάλα καὶ μέλι καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ θυμιάματα πάντα ἐπιφοροῦσι· τῇ δ' ἐπιπέδῳ σῖτόν τε καὶ ὕψον ὡς ἄριστον τοῖς παροῦσιν ἐπιτιθέντες, (οἷόν τι καὶ ἐν Πασαργάδαις ἐστι τῆς Περσῶν βασιλεῦσι θυσίας γέννη) ἄπτουσι τὴν ὕλην· ἡ δ' αἰθρομένη, διὰ τὸ μέγεθος τηλοῦ τε χιλίων σταδίων γίγνεται τοῖς πλέουσι καταφανής· καὶ πελάσαι φασὶν ἐς πύλλας ἡμέρας, αἰθρομένου τοῦ ἁέρος, οὐ δυνατὸν εἶναι· ὁ μὲν δὲ τὴν θυτίαν ἦγε πατρίῳ νόμῳ».

3 Πυρολατρεία ἐν Καππαδοκίᾳ.

Ἀναίτιδος Ὡμανός καὶ Ἀμαρδάτος.

§ 27.

Ὁ Στράβων λόγον ποιούμενος περὶ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ πυρολατρείας λέγει, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πλῆθος ναῶν ἀφιερωμένων εἰς Περσικοὺς θεοὺς καὶ πολλὰ Μάγων γένη (1), προστίθῃσι δὲ ὅτι ἡ πυρολατρεία ἐτελεῖτο ἐν Καππαδοκίᾳ ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Ὡμανοῦ καὶ τῆς Ἀναίτιδος, Περσικῶν δαιμόνων, ὧν ἡ λατρεία εἰσῆχθη κατ' αὐτὸν εἰς Καππαδοκίαν ὑπὸ τῶν Περσῶν. Τὸ μόνον ἀληθὲς τῆς παραδόσεως ταύτης εἶναι ὅτι ἐν Καππαδοκίᾳ ἡ πυρολατρεία καὶ ἡ μετ' αὐτῆς συνδεομένη λατρεία τῶν Ἰρανίων θεῶν ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων ξένα, εἰσαχθέντα διὰ Περσῶν· τὸ πλεονεχὲς ὅμως τῆς παραδόσεως, ὅτι διὰ τῶν Περσῶν εἰσῆχθη εἰς Καππαδοκίαν ἡ λατρεία τῆς Ἀναίτιδος καὶ τοῦ Ὡμανοῦ, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Στράβων διὰ τῶν ἀντιφατικῶν αὐτοῦ παραδόσεων περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς λατρείας τῆς Ἀναίτιδος καὶ τοῦ Ὡμανοῦ λέγει τὰ ἐξῆς (2): «Σάκαι μέντοι παραπληθείας ἐφόδους ἐποίησαντο . . . μέχρι Καππαδοκῶν καὶ μάλιστα τῶν πρὸς Εὐξείνου, οὓς Πουτικούς νῦν καλοῦσι, προήλθον· ἐπιθέμενοι δ' αὐτοῖς πνηγυρίζουσιν ἀπὸ τῶν λαφύρων οἱ ταύτῃ τῶν Περσῶν στρατηγοὶ νύκτωρ ἄρδην αὐτοὺς ἠφάνισαν· ἐν δὲ τῷ πεδίῳ πέτραι προσχώματι συμπληρώσαντες εἰς βουνοειδὲς σχῆμα ἐπέθηκαν τεῖχος καὶ τὸ τῆς Ἀναίτιδος καὶ τῶν συμβῶμων θεῶν ἱερὸν ἰδρύσαντο, Ὡμανοῦ καὶ Ἀναδάτου (κατ' ἄλλ.· γραφὴν Ἀμαρδάτου) Περσικῶν δαιμόνων ἀπέδειξαν τε πανήγυριν κατ' ἔτος ἱερὰν, τὰ Σάκαια, ἣν μέχρι νῦν ἐπιτελοῦσιν οἱ τὰ Ζῆλα ἔχοντες οὕτω γὰρ καλοῦσι τὸν τόπον». Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη τῶν Σκυθῶν,

1). Βιβλ. ΙΕ'. 733.

2). ΙΑ'. 512. Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἥς μνημονεύει ὁ Στράβων, δέν ἐγένετο ἐπὶ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ 80 περίπου ἔτη πρὶν ἢ Πέρσαι ἄρξωσι τῆς Καππαδοκίας· τὸ δὲ πρόσχωμα, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἀνωτέρω, ἀλλαχού ὁ Στράβων καλεῖ χῶμα Σιμιράμιδος· τὸ πλημμελὲς τῆς παραδόσεως προῆλθεν ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων τοῦ νὰ εὕρωσι σχέσιν τινὰ μεταξὺ Σακῶν καὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Σακαίων· ἡ ἐορτὴ ἐν τούτοις αὐτῇ οὔτε πρὸς τοὺς Σκύθας ἔχει τινα ἀναφορὰν, οὔτε ὑπὸ Περσῶν ἐν Καππαδοκίᾳ ἐσυστήθη, ἀλλὰ συνεδίετο πανταχοῦ μετὰ τῆς λατρείας τῆς Ἀναίτιδος, ὡς αὐτὸς ὁ Στράβων μαρτυρεῖ τοῦτο λέγει κατωτέρω. «ἔπου δ' ἂν ἡ τοῦ θεοῦ ταύτης ἱερὸν, ἐνταῦθα νομίζεται καὶ ἡ τῶν Σακαίων ἐορτή». Πλημμελὲς εἶναι ἡ τοῦ Στράβωνος γνώμη θεωροῦντες τὸν Ὁμανὸν καὶ τὸν Ἀμάνδατον συμβώμους τῆς Ἀναίτιδος· ὁ Ὁμανὸς εἶναι ἀρχαιοτάτη Ἰρανικὴ θεότης τοῦ πυρός· τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ ὠμα=ἱερὸν πῦρ παρὰ τοῖς Ἰρανίοις (1)· ἀπὸ τοῦ Ὁμανοῦ καὶ τοῦ συμβώμου αὐτοῦ Ἀμαρδάτου ὠνομάσθη ὁ 11 καὶ ὁ 5 Καππαδοκικὸς μὴν Ὁμανία καὶ Ἀμαρτά· ἡ Ἀναίτις δὲν ἦτον ἀρχικῶς Ἰρανικὴ θεότης, ἡ λατρεῖα αὐτῆς εἰσέχθη εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν δυτικὴν Ἀσίαν ἐπὶ Ἀρταξέρξου κατ' ἄλλους ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσιππου (2)· ἡ Ἀναίτις, ἥς τοσοῦτον συχνὴ γίνεται μνεῖα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι, μόνον ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ τοῦ Στράβωνος λέγεται σύμβωμος τοῦ Ὁμανοῦ· διότι ὁ Στράβων κρίνει ἀπλῶς ἐξ ὧτων εἶδεν ἐν Καππαδοκίᾳ, ἐνθα ἐξαιρετικὰ καὶ περιστάσεις ἐποίησαν τοὺς θεοὺς συμβώμους· ὁ Στράβων

1). Movers 1,253.

2). Κλήμεντ. Πρωτοκρεπτ. σελ. 43. «Μετὰ πολλὰς μὲν τοι ὕστερον περιόδους ἐτῶν ἀνθρωποειδῆ σέβειν αὐτοὺς ἀγάλματα Βήρωσος ἐν τρίτῃ Χαλδαίων παρίστεισι, τοῦτο Ἀρταξέρξου τοῦ Δαρείου τοῦ Ὁχον εἰσηγησαμένου, ὅς πρῶτος τῆς Ἀφροδίτης Ἀναίτιδος τὸ ἄγαλμα ἀναστήσας ἐν Βαβυλῶνι καὶ Σούσις καὶ Ἐκβατάνοις καὶ Πέρσαις καὶ Βάκτροις καὶ Δαμασκῶ καὶ Σάρδεσιν ὑπέδειξε σέβειν».

ἀντιφάσκων εἰς τὴν ἀνωτέρω παράδοσιν λέγει, ὅτι τὰ Ζήλα ἐκείντο ἐπὶ χώματι Σαμιράμιδος, ἐν ᾧ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκείνην οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ πέτραν τινα διὰ προσχώματος εἰς βουνοειδὲς σχῆμα συνεπλήρωσαν. Τὸ ὄνομα τῆς Σαμιράμιδος ἐν τούτοις, ἢ ἐν Ζήλοις ὑφισταμένη Φρυγικὴ ἱερατικὴ πολιτεία τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς πόλεως ἀποδεικνύουσι τὴν μεγάλην ἀρχαιότητα τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ τῆς Ἀναίτιδος, ἥτις ἀρχικῶς ἦτον αὐτὴ ἡ ἐθνικὴ θεὰ τῶν Καππαδοκῶν Μᾶ. Ὅποτε ἡ Καππαδοκία κατελήφθη ὑπὸ Ἰρανικῶν λαῶν, εἰσέχθη εἰς τὰ Ζήλα, ὡς καὶ ἄλλοι τῆς Καππαδοκίας, ἡ πυρολατρεία, ἥτοι ἡ λατρεία τοῦ Ὡμανοῦ καὶ τοῦ Ἀμανδάτου· ἐντεῦθεν δὲ ἡ σύμβωμος τῶν Ἰρανικῶν τούτων θεῶν γενομένη Φρυγικὴ Μᾶ μετεβλήθη εἰς Ἀναίτιδα, Περσικὴν θεότητα, ὡς ἐνόμιζον οἱ Καππαδοκαί, ἅτε παραλαβόντες ἐκ τῶν Περσῶν τὴν λατρείαν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο δὲ παραδόξως ἐν Καππαδοκίᾳ μόνον ἡ Ἀναίτις εἶναι θεὰ τοῦ πυρὸς ὡς σύμβωμος τοῦ Ὡμανοῦ. Ἡ Ἰρανικὴ πυρολατρεία ἐν τούτοις συνδιασθεῖσα ἐν Καππαδοκίᾳ μετὰ Φρυγικῆς λατρείας ἐτελεῖτο κατὰ τρόπον διαφέροντα τοῦ παρὰ τοῖς Ἰρανίοις λαοῖς εἰθισμένου· οἱ Ἰράνιοι ἐτέλουν ταύτην ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν ᾧ ἐν Καππαδοκίᾳ ἐτελεῖτο ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Ὡμανοῦ καὶ τῆς Ἀναίτιδος πομπεύοντος τοῦ ξοάνου τοῦ Ὡμανοῦ· τὴν περὰ τοῖς Ἰρανικοῖς λαοῖς καὶ τοῖς Καππαδόξι πυρολατρείαν περιγράφει ὁ Στράβων ὡς ἑξῆς· «Πέρσαι τοίνυν ἀγάλματα καὶ βωμοὺς οὐχ ἰδρύονται... διαφερόντως δὲ τῷ πυρὶ καὶ τῷ ὕδατι θύουσι, τῷ μὲν πυρὶ, προστιθέντες ξηρὰ ξύλα τοῦ λέπους χωρὶς πιμελὴν ἐπιτιθέντες ἀνωθεν εἴθ' ὑφάπτουσιν ἔλαιον καταχέοντες, οὐ φυσῶντες, ἀλλὰ ῥιπίζοντες· τοὺς δὲ φυσήσαντας ἡ νεκρὸν ἐπὶ πῦρ θέντας ἡ βάλβιτον θανατοῦσι... Ἐν δὲ τῇ Καππαδοκίᾳ (πολὺ γὰρ ἐκεῖ τὸ τῶν Μάγων φύλον, οἱ καὶ πύραιθοι καλοῦνται) πολλὰ δὲ καὶ τῶν Περσικῶν θεῶν (εἰρὰ) οὐδὲ μαχαίρα θύουσιν, ἀλλὰ κορμῷ τινι ὡς ἀν' ὑπέρῳ τύπτοντες· ἔστι δὲ καὶ πυραιθεῖα, σ η κ ο ῖ τ ι ν ε ς ἀξόλογοι· ἐν δὲ τούτοις μέσοις

βωμὸς, ἐν ᾧ πολλή τε σποδὸς, καὶ πῦρ ἄσβεστον φυλάττουσιν οἱ Μάγοι· καὶ καθ' ἡμέραν δὲ εἰσιόντες ἐπάδουσιν ὥραν σχεδόν τι πρὸ τοῦ πυρὸς τὴν δέσμην τῶν ράβδων ἔχοντες, τιάρας περι-
κείμενοι πλωτὰς καθεικυίας ἐκατέρωθεν μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ χεῖλη τὰς παραγναθίδας· ταῦτά δ' ἐν τοῖς τῆς Ἀναίτιδος καὶ τοῦ Ὀμανοῦ ἱεροῖς νενόμισται· τούτων δὲ καὶ σηχοί εἰσι καὶ ξόχνον τοῦ Ὀμανοῦ πομπεύει. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμᾶς ἐωράκα-
μεν, ἐκεῖνα δ' ἐν ταῖς ἱστορίαις λέγεται καὶ τὰ ἐφεξῆς. Ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀναίτιδος ἐν Ζήλοις, λέγει ὁ Στράβων, αἱ ἱεροποιῖαι μετὰ μείζονος ἁγιστείας συντελοῦνται καὶ τοὺς ὅρκους περὶ τῶν μεγίστων ἐνταῦθα Ποντικοὶ πάντες ποιοῦνται».

4 Ἑορτὴ τῶν Σακαίων

§ 28.

Μετὰ τῆς λατρείας τῆς Ἀναίτιδος ἦτο συνδεδεμένη καὶ ἑορτὴ τις Σάκαια καλουμένη· εἶδομεν πῶς ἡ ἀρχαία παράδοσις διὰ βεβιασμένου τινὸς καὶ πλημμελοῦς συνδυασμοῦ ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς ἑορτῆς ταύτης εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Σακῶν· πλὴν τῆς μνημονευθείσης ἐκείνης παραδόσεως ὁ Στράβων ἀναφέρει καὶ ἐτέ-
ραν τὴν ἐξῆς· «Ὅτι μὲν οὖν οὕτω λέγουσι περὶ τῶν Σακῶν, οἱ δ' ὅτι Κῦρος ἐπιστρατεύσας τοῖς Σάκαις ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ φεύ-
γει, στρατοπέδουσάμενος δ' ἐν χωρίῳ τὰς παρασκευὰς ἀπολελοί-
πει πλήρεις ἀφθονίας ἀπάσης καὶ μάλιστα οἴνου, διαναπαύσας μικρὰ τὴν στρατιάν, ἤλυνεν ἀφ' ἐσπέρας ὡς φύγων, πλήρεις ἀφείς τὰς σκηνάς· προελθὼν δ' ὅσον ἐδόκει συμφέρειν ἰδρύθῃ ἐπιόντες οἱ ἐκεῖνοι καὶ καταλαβόντες ἔρημον ἀνδρῶν τὸ στρα-
τόπεδον, τῶν δὲ πρὸς ἀπόλαυσιν μεστὸν, ἀνέδην ἀνεπίμπλαντο ὁ δ' ὑποστρέψας ἐξοίνους κατέλαβε καὶ περαπλήγας, ὥσθ' οἱ μὲν κάρῳ κείμενοι καὶ ὕπνῳ κατεκόπτοντο, οἱ δ' ὀρχοῦμενοι καὶ βακχεύοντες γυμνοὶ περιέπιπτον τοῖς τῶν πολεμίων ὄπλοις, ὀλίγον δ' ἀπώλυντο ἅπαντες· ὁ δὲ θεῖον νομίσας τὸ εὐτύχημα,

τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνιερῶσας τῇ πατρίῳ θεῇ προσηγόρευσε Σά-
καια· ἡ ἐορτὴ τῶν Σακαίων ἦτον ὡς λέγει ὁ Στράβων «βακ-
χιὰ τις μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ, διεσκευατμένων Σκυθιστί, πι-
νόντων ἅμα καὶ πληκτιζομένων πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ τὰς
συμπινούσας γυναῖκας». Ταιαύτην τινα Βακχικὴν ἐορτὴν οἱ Πέρ-
σαι, φαίνεται, πρῆλαβον ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων. Τούλάχιστον εἶναι
γνωστὸν ὅτι τὰ Σάκαια ἐτελοῦντο οὐ μόνον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ
καὶ Ἀρμενίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Βαβυλωνίᾳ. Φαίνεται δὲ ὅτι ἦτον ἐορτὴ
εἰθισμένη εἰς πολλὰς χώρας τῆς Ἀσίας, συνοδευμένη μετὰ πολ-
λῶν ὀργυαστικῶν τελετῶν ἔχουσα τινα ὁμοιότητα πρὸς τὰ Διο-
νύσια τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ Κρόνια τῶν Ῥωμαίων (1).

Τὸ ὄνομα τῶν Σακαίων ἐτυμολογοῦσιν ἀπὸ τοῦ Ἀραμαϊκοῦ
Σουκκωθ=σκηνή, καθ' ὅσον ἐτελοῦντο ὑπὸ σκηνᾶς, ὡς γίνεται
ἄλλοτε καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως τοῦ Στράβωνος.

Ἱερατικά καὶ Πολιτεῖαι

§ 29.

Μετὰ τῆς ἀρχαίας ἐν Καππαδοκίᾳ Φρυγικῆς λατρείας συνδέε-
ται καὶ ἡ ἰδρυσις τῶν αὐτόθι ὑφισταμένων πολυαρίθμων ἱερατι-

(1) Δίων ὁ Χρυσόστομος περὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Σακαίων λέγει τὰ
ἐξῆς (1, 66) «Τὴν τῶν Σακαίων ἐορτὴν, ἣν Πέρσαι ἄγουσι... λαβόν-
τες τῶν δεσποτῶν ἕνα ἐπὶ τῷ θανάτῳ καθίζουσιν ἐπὶ τὸν θρόνον
τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἐσθῆτα διδόνασιν αὐτῷ τὴν βασιλικὴν καὶ
προσάττειν ἑῷσι καὶ πίνειν καὶ τρυφᾶν καὶ ταῖς παλλακαῖς χρῆσθαι
τὰς ἡμέρας ἐκείνας ταῖς βασιλέως, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν αὐτὸν κωλύει
ποιεῖν ὧν βούλεται· μετὰ δὲ ταῦτα ἀποδύσαντες καὶ μαστιγώσαντες
ἐκρέμασαν». Καὶ ἐν ἀποσπασματί τινι τοῦ Βηρώσου παρ' Ἀθηναίῳ
λέγεται «Βήρωσος ἐν πρώτῳ Βαβυλωνιακῷ τῷ Ἀφῷ, φασὶ μὲν ἐκ-
καίδεκάτῳ (9 Ἰουλίου) πρὸς Selden de Dies Syris σελ. 346 ἄρχεσθαι
ἐορτὴν Σακαίαν προσαγορευομένην ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ ἡμέρας πέντε
ἐν αἷς ἔθος ἦν ἄρχεσθαι τοὺς δεσπότας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, ἀφηγεσθαι
τε τῆς οἰκίας ἕνα αὐτῶν ἐνδεδουκότα στολὴν ὁμοίαν τῇ βασιλικῇ, ὃν
καλεῖσθαι Ζωγζήνην».

κῶν πολιτειῶν, ὁποῖαι ὑπῆρχον καὶ ἐν Φρυγίᾳ καὶ καθ' ὅλην τὴν Μ. Ἀσίαν. Πενταχοῦ οἱ ναοὶ οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τοὺς Φρυγικοὺς θεοὺς ἦσαν πεπρωκισμένοι μετὰ μεγάλης ἐκτάσεως ἱερᾶς χώρας καὶ πλήθους ἱεροδούλων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐργαζομένων ἐν αὐτῇ· ὁ δὲ ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς τοῦ ναοῦ ἦτον ἀνεξάρτητος κύριος τῆς ἱερᾶς χώρας καὶ τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Μ. Ἀσίᾳ ἕνεκα τῶν ἐπελθουσῶν πολιτικῶν μεταβολῶν τὰ μικρὰ ταῦτα κράτη παρήκμασαν βαθμηδόν, ἐν Καππαδοκίᾳ ἕνεκα τοῦ ἐνταῦθα ὑφισταμένου φρουδαλικοῦ πολιτεύματος οὐ μόνον διετηρήθησαν, ἀλλ' ἔλαβον καὶ μεγάλην ἐπέδοσιν. Ἡ ἀρχὴ τῶν ἱερατικῶν τούτων πολιτειῶν δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς ὑπαρξίν παλαιᾶς ἱεροκρατίας παρὰ τοῖς Φρυξί, ὡς παρὰ τισιν ἄλλοις Ἀσιατικοῖς λαοῖς, Βακτρίοις, Ἰνδοῖς, κ τ λ. Ἡ τοιαύτη ἱεροκρατία συνεδέετο συνήθως μετὰ τῆς εἰς βίους διαιρέσεως, ἥτις οὔτε παρὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς οὔτε παρὰ τοῖς Φρυγικοῖς λαοῖς ἐπεκράτησέ ποτε. Αἱ Φρυγικαὶ ἱερατικαὶ πολιτεῖαι ἔχουσι μεγίστην ἀναλογίαν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μαντεῖα καὶ Ἀμφικτυονίας, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων προελθούσαι. Οἱ ναοὶ τοῦ Μηνὸς καὶ τῆς Μᾶς ἐκτίζοντο συνήθως, ὡς εἴρηται, οὐχὶ ἐν τὸς τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐπὶ συσείων λόφων ἢ αὐλώνων· ἢ περὶ τὸν ναὸν κειμένη χώρᾳ ἐθεωρεῖτο περιουσία τοῦ ναοῦ (Τέμενος), ἥτις ἕνεκα τοῦ ἀσύλου αὐτῆς προσεῖλκυε συχνοὺς κατοίκους. διὰ δὲ τῆς εἰς τὸν θεὸν καθιερώσεως νέων καὶ παρθένων ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱεροδούλων ἐπὶ τασσῶτον, ὥστε ἐσχηματίζετο πόλις περὶ τὸν ναὸν οἰκουμένη ὑπὸ ἱεροδούλων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους 7 ὑπῆρχαν ἐν Καππαδοκίᾳ ἱερατικὰ πολιτεύματα καὶ 3 κατὰ τὴν λοιπὴν Μ. Ἀσίαν (ἐν Περσίνουσι τῆς Φρυγίας, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Πισιδίας, καὶ Διὸς Ἀθροττηνοῦ ἐν Μυσίᾳ)· οἱ ἱερεῖς τῶν ναῶν τούτων πρὸς τῇ ἱερῶν τήν εἶχον καὶ κοσμηκὴν ἐξουσίαν («δυνάσται ἱερῶσύνην καρπούμενοι μεγάλην») τῆς ἐν Ὀλβῇ ἱερατικῆς πολιτείας ἐτώθησαν καὶ νεμίσματα μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱερέως.

Αἱ ἐν Καππαδοκίᾳ ἱερατικαὶ πολιτεῖαι ἦσαν μὲν ἀνεξάρτητα κράτη, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τιμαριωτικοῦ πολιτεύματος συνεδέοντο δι' ἀσθενῶντινων ἡσυχῶν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κράτους. Ἐντεῦθεν τῶν ἱερέων δυναστῶν ἡ ἐξουσία δὲν περιωρίζετο μόνον ἐντὸς τοῦ ἰδίου αὐτῶν κράτους, ἀλλ' ἦσαν περιβεβλημένοι καὶ τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τοῦ κράτους. Οἱ τῶν Κομάνων ἀμφοτέρων ἱερεῖς ἦσαν δεῦτεροι ἄρχοντες τοῦ κράτους μετὰ τὸν βασιλέα· τούτοις εἶπετο κατὰ τάξιν ὁ τοῦ ἐν Βηνάσοις Διὸς ὡς τρίτος ἄρχων· ἀλλὰ μόνον οἱ τῶν Κομάνων ἐφόρου τὸ βασιλικὸν διάδημα, καὶ τοῦτο δις μόνον τοῦ ἔτους, κατὰ τὰς ἐξόδους τῆς θεᾶς. Οἱ ἄρχοντες οὗτοι, ἱερεῖς ἢ ἱερεῖς δυνάσται, σπανιώτατα δὲ ἀρχιερεῖς καλούμενοι, ἦγον τὴν ἀρχὴν διὰ βίου· ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀρχὴ δὲν ἦτο κληρονομικὴ, οἱ βασιλεῖς ἐφρόντιζον νὰ περιποιήσωσι τὸν χηρεῦοντα ἱερατικὸν ὀρόνον εἰς μέλος τι τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἢ ἐνίοτε χηρεῦοντος τοῦ βασιλικοῦ ὀρόνου οἱ ἱερεῖς οἱ ἔχοντες συγγένειαν πρὸς τὸν βασιλικὸν οἶκον κατελάμβανον τὸν βασιλικὸν ὀρόνον, καὶ ἐντεῦθεν οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς ἦσαν σχεδὸν πάντοτε τοῦ αὐτοῦ γένους· ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καθίστατό πως κληρονομικόν· καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ Καῖσαρ καὶ Πομπήιος εἰς τὴν ἀπονομὴν τοῦ ἀξιώματος τούτου προτιμῶσι τοὺς τῷ βασιλικῷ γένει προσήκοντας. Ἐντεῦθεν ὅμως προέκυπτον ἐνίοτε καὶ ἕριδες καὶ ἔνοπλοι ῥήξεις μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἱερέων. Ὅτε ὁ Κικέρων ἦλθεν εἰς Καππαδοκίαν, διὰ νὰ ἀναγορεύσῃ βασιλέα τὸν Ἀριβαρζάνην Γ', ὁ ἱερεὺς τῶν Κομάνων, μὴ ἀναγνωρίζων τὸν νεαρόν βασιλέα, ἦτον ἔτοιμος νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτοῦ μετὰ πολλοῦ πεζικοῦ καὶ ἵππικοῦ στρατεύματος· μόλις δὲ διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Κικέρωνος προελήφθη ἡ ἐμφύλιος ῥῆξις. Περὶ τῶν ἄλλων σχέσεων τῶν ἱερέων πρὸς τοὺς βασιλεῖς δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίας· ὁ Στράβων περὶ τῶν κατοίκων τῶν Κομάνων λέγει· «Κατάονες δ' οἱ ἐνοικοῦντες ἄλλως μὲν ὑπὸ τῷ βασιλεὶ πεταγ-

μένοι, τοῦ δὲ ἱερέως ὑπακούοντες τὸ πλεόν» (IB'. 545). οἱ ἄλλως ὑπὸ τὸν βασιλέα τεταγμένοι κάτοικοι τῶν Κομάνων ἦσαν μὲν ὑπήκοοι τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ δὲν διετέλουν ὑπὸ τὴν ἀπεριόριστον αὐτοῦ ἀρχήν· αὕτη ἐξετείνετο μόνον ἐπὶ τῆς ἱερᾶς χώρας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων, ἰδίως τῶν ἱεροδούλων, ἐφ' ὧν εἶχεν ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου, δὲν ἠδύνατο ὁμως καὶ νὰ πωλήσῃ αὐτοὺς ὡς ἀνήκοντας εἰς τὸν νόον· τὴν πρόσδοτον τῆς ἱερᾶς χώρας ἔκαρπουτο αὐτός ὁ ἱερεὺς. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἱερᾶς χώρας ἤρχε καὶ ἑτέρας προσκειμένης ταύτῃ, οὐχὶ πλεόν ὡς ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς δυνάστης ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως· τῆς χώρας ταύτης ἦτον ἡγεμῶν καὶ οὐχὶ κύριος ὅπως τῆς ἱερᾶς· τοῦτο δηλοῖ ὁ Στράτων λέγων περὶ τῆς ἱερωσύνης τῶν Ποντικῶν Κομάνων, ὅτι «Πομπήϊος ἐπιστήσας ἱερεῖα τὸν Ἀρχέλαον προσώρισεν αὐτῷ χώραν δίσχοινον (60 σταδίων μήκους) πρὸς τῇ ἱερᾷ χώρᾳ, προστάξας τοῖς ἐνοικοῦσι πειθαρχεῖν αὐτῷ· τούτων μὲν οὖν ἡγεμῶν ἦν καὶ τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἱεροδούλων κύριος πλὴν τοῦ πιπράσκειν» (IB'. 558). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερεὺς αὐτός εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν ἄλλους ὑποτελεῖς κατὰ τὸ φεουδαλικὸν τῆς Καππαδοκίας πολιτεύμα, ὡς νοεῖται ἐκ τινος χωρίου τοῦ Στράβωνος, ἐνθα λέγει περὶ τῆς ἱερωσύνης τῶν Ζήλων. «Καὶ ἦν ὁ ἱερεὺς κύριος τῶν πάντων· ὥχεϊτο δ' ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἱεροδούλων καὶ τοῦ ἱερέως ὄντος ἐν παρουσίᾳ μεγάλῃ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοις χώρα τε ὑπέκειτο ἱερὰ καὶ ἡ τοῦ ἱερέως». Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν οἱ ἱερεῖς ἐπλήρουν φόρον τῷ βασιλεῖ διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς ἱερᾶς χώρας κτήσεις των ἡ ὑπεχρεοῦντο νὰ πέμπωσιν ἐπικουρικὰ στρατεύματα. Ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, πρὸ τῆς καταλύσεως ἔτι τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους, οἱ ἱερεῖς εἶχον καταντήσῃ παντελῶς σχεδὸν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῶν βασιλέων καλούμενοι καὶ οὗτοι βασιλεῖς (1).

Ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ ἐπισημοτάτη τῶν ἱερατικῶν πολιτειῶν

1). Ἀππ. Μιθρ., 114. «Ἀπέφηνε δὲ καὶ τῆς ἐν Κομάνοις θεᾶς

Ἀρχέλαον ἱερεῖα, ὅπερ ἐστὶ δυναστεία βασιλική».

τῆς Καππαδοκίας ἦτον ἡ τῶν Κομάνων τῆς Καταονίας, ἥς ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν τιμὴν, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἦτο δεύτερος ἀρχων μετὰ τὸν βασιλέα καθ' ὅλην τὴν Καππαδοκίαν. Κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Στράβωνος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱεροδούλων ὑπερέβαινε τοὺς ἑξακισχιλίους· ὁ Καῖσαρ κατὰ τὴν ἐπὶ Φαρνάκην στρατείαν ἐπεσκέφθη τὸ ἐν Κομάνοις ἱερὸν καὶ ἀντικατέστησε τὸν ἱερέα αὐτοῦ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Καππαδοκίας· ὁ συνοδεύσας αὐτότε τὸν Καῖσαρα Ῥωμαῖος συγγραφεὺς Ἰρτιος καλεῖ τὸ ἱερὸν τοῦτο (1) «ἀρχαιοτάτον καὶ ἀγιώτατον ἐν Καππαδοκίᾳ ναὸν τῆς Ἐνυοῦς, μετὰ τοσαύτης εὐλαθείας τιμώμενον, ὥστε ὁ ἱερεὺς τῆς Θεᾶς ταύτης κατὰ τὸ ἀξίωμα, ἀρχὴν καὶ δύναμιν θεωρεῖται συναινέσει τοῦ ἔθνους ἐκείνου δεύτερος μετὰ τὸν βασιλέα». Ὁμοίως τιμῆς ἀπήλαυε καὶ ἡ ἱερωσύνη τῶν Ποντικῶν Κομάνων· καὶ ταύτης ὁ ἱερεὺς ἦτο δεύτερος κατὰ τιμὴν μετὰ τὸν βασιλέα· καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱεροδούλων δὲν ἦτον ἐλάττων τῶν ἑξακισχιλίων. Οἱ ἱερεῖς τῶν Κομάνων ἐκαλοῦντο Ὀρεστειάδαι, ἀνάγοντες τὸ γένος αὐτῶν εἰς τὸν Ὀρέττην καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν Πέλοπα.

Τρίτη κατὰ τὴν τάξιν ἱερωτὺν ἦτον ἡ τοῦ ἐν Βηγάσις Διὸς, τοῦ ἐποίου ὁ ἱερεὺς ἦτο κύριος τρισχιλίων ἱεροδούλων καὶ χώρας ἱερᾶς εὐκάρπου παρεχούσης αὐτῷ πρόσοδον ἐνιαυσίον πεντεκαίδεκα ταλάντων· ἦτο δὲ καὶ αὗτος διὰ βίου, δευτερεύων κατὰ τιμὴν μετὰ τοὺς ἱερεῖς τῶν Κομάνων. Μετ' αὐτὴν ἤρχετο ἡ τοῦ Διὸς Δακίου μὴ λειπομένη ταύτης. Ἡ θέσις τῆς πολιτείας ταύτης εἶναι ἄγνωστος· τινὲς ἐξέλαβον τὸν ἐν Τυάνοις ναὸν τοῦ Ἀσθαμαίου Διὸς· ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος περιγραφὴ τῆς λίανης, ἥτις ἦν παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς Δακίου, δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰ περὶ Ἀσθαμαίου ὕδατος ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου καὶ Ἀμμιανοῦ λεγόμενα.

Περὶ τῆς ἱερωσύνης τῶν Καβείρων λέγει ὁ Στράβων, «Ἔχει δὲ

1). Hirtius. De bello Alexandrino. 66.

(τὰ Κάβειρα) καὶ τὸ ἱερὸν Μηνὸς Φαρνάκου καλούμενον, τὴν Ἀμερίαν κωμόπολιν, πολλοὺς ἱεροδούλους ἔχουσιν καὶ χώραν ἱερὰν, ἣν ὁ ἱερώμενος ἀεὶ καρποῦται. Περὶ δὲ τῶν Ζήλων λέγει ὁ αὐτός (αὐτόθι 559). «Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἱεροδούλων καὶ αἱ τῶν ἱερέων τιμαὶ παρὰ μὲν τοῖς βασιλεῦσι τὸν αὐτὸν εἶχον τύπον, ὃν περ προείπομεν. Νυνὶ δέ . . . ἐκάκωσαν πολλοὶ καὶ ἐμείωσαν τό τε πλῆθος τῶν ἱεροδούλων καὶ τὴν ἄλλην εὐπορίαν· ἐμειώθη δὲ καὶ ἡ παρακειμένη χώρα μερισθεῖσα εἰς πλείους δυναστείας, ἣ λεγομένη Ζηλῆτις· τὸ παλαιὸν μὲν γὰρ οὐχ ὡς πόλιν, ἀλλ' ὡς ἱερὸν διώκουσιν τῶν Περσικῶν θεῶν τὰ Ζῆλα, καὶ ἦν ὁ ἱερεὺς κύριος τῶν πάντων.

Σημ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμενων ἱερατικῶν πολιτειῶν ὁ Διόδωρος μνημονεύει καὶ ἄλλου τινὸς ναοῦ τοῦ Διὸς, ἀσύλου, ὑπὸ τὸ ὄρος Ἀριζδῶνης. Οὔτε ὄρος Ἀριζδῶνης οὔτε ἱερωσύνη τοιοῦτου ὀνόματος οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν εἶναι γνωστά· πιθανὸν δὲ ὅτι Ἀριζδῶνη ἐν ταῦθα νοεῖται ἢ παρὰ τὴν Ναζιανζὸν κώμην Ἀριανζὸς πατὴρ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου· ἡ Ἀριανζὸς ἔκειτο παρὰ τὴν Ναζιανζὸν, ἣτις ἐκαλεῖτο καὶ Διοκαισάρεια, ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Γρηγορίου. Ἐν Ἀριανζῷ ὑπῆρχε ναὸς τῶν εἰδώλων, (τοῦ Διὸς πιθανώτατα), ὃν ὁ πατήρ τοῦ Γρηγορίου εἶχε μεταβάλλει εἰς ἐκκλησίαν· τὸ ὄνομα Διοκαισάρεια, τὸ ὁποῖον ἐδόθη βραδύτερον εἰς τὴν Ναζιανζὸν, φαίνεται πῶς βεβαιοῦν τὴν γνώμην ταύτην (1).

1). Ὅτι ὁ ἐν Ἀριανζῷ ναὸς, οὔτινος Ἐπίσκοπος ἦν ὁ τοῦ Γρηγορίου Θεολόγου πατήρ, ἦτο πρότερον ναὸς εἰδώλων, μαρτυρεῖται ἕκτινος ἐπιγράμματος αὐτοῦ τοῦ Γρηγορίου περὶ τοῦ ναοῦ τούτου.

Ἀρχαία πόλις εἰμὶ δαίμοσι καμοῦσα
 Αὖθις ἀνηγέρθην παλάμαις Γρηγορίου,
 Ναὸς ἐτύχθη Χριστοῦ· δαίμονες εἴξατέ μοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Πολίτευμα.

§ 28.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀποτόμως διακρίνει τοὺς Καππαδόκας ἀπὸ τῶν πρὸς δυσμὰς ὁμοφύλων αὐτοῖς λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας, εἶναι τὸ ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας στηριζόμενον φεουδαλικὸν ἢ τιμαριωτικὸν αὐτῶν πολίτευμα. Τὸ Καππαδοκικὸν κράτος, ὡς καὶ τὸ γείτον Ἀρμενικόν, ἦτο διηρημένον εἰς πολλὰς μικρὰς δυναστείας κληρονομικὰς, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως διατελούσας· ἐκάστης δυναστείας τὸ ὄνομα μετεβιβάζετο καὶ εἰς τὴν δυναστευομένην χώραν, ἢ μᾶλλον οἱ δυνάσται ἐκάστης χώρας ἀνῆγον τὸ γένος αὐτῶν εἰς ἥρωά τινα ἐπώνυμον τῆς δυναστευομένης ὑπ' αὐτῶν χώρας. Ἐν τῷ φεουδαλικῷ ὄργανισμένῳ τούτῳ πολιτεύματι οἱ πρῶτοι μετὰ τὸν βασιλέα ἄρχοντες ἦσαν οἱ ἱερεῖς δυνάσται. Καίτοι δὲ ἄλλως ἢ ἰδρυσις τῶν ἱερατικῶν πολιτειῶν οὐδεμίαν ἔχει κοινὴν καὶ ταγωγὴν μετὰ τοῦ πολιτεύματος τῶν Καππαδοκῶν, ἐνισχύθησαν ὅμως καὶ ἐπέδωκαν μεγάλως αὗται ἐν Καππαδοκίᾳ διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ φεουδαλικοῦ πολιτεύματος, ἐν ᾧ ἐν ἄλλαις Φρυγικαῖς χώραις παρήκμασαν πρωίμως. Ἐκτὸς τῶν ἱερέων τούτων ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι κληρονομικοὶ ἄρχοντες καλούμενοι Εὐγενεῖς (Cappadocum nobilitas Tac. Annal. XIV. 24) Σατράπαι, δυνάσται (Πλουτ. Μάριος. 34. Ἰωσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. X, 6), οἱ ἐπ' ἀρχὴν τεταγμένοι (Διοδ. XXXI 19)· μετὰ τοῦτο οὖς εἶποντο κατώτεροι τάξεις εὐγενῶν ἢ ἐλευθέρων ιδιοκτητῶν τὴν τελευταίαν τῶν ἐλευθέρων τάξιν ἀπετέλει εἰδὸς τι δουλοπαροίκων, ταμειακῶν καλουμένων, ἐλευθέρων μὲν προσωπικῶς, ἀλλὰ μὴ κατεχόντων ιδιοκτησίαν ἐγγεῖον καὶ ἐργαζομένων ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἢ τῶν μεγάλων γαιοκτητῶν κτήμασι. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ πολιτεύματος εἰσήχθη, φαίνεται, εἰς Καππαδοκίαν διὰ τῆς ἐπο-

κήτῳ τῶν Ἀσσυρίων Καππαδοκῶν, καθόσον τὰ φρουδαλικά πολιτεύματα ἔχουσιν ἀρχὴν συνήθως τὴν κατάκτησιν. Οἱ Χαλδαῖοι τῆς Βορείου Καππαδοκίας καὶ εἰ Γορδιαῖοι τῆς Σωφηνῆς, οἵτινες ἀμφότεροι ἦσαν ὁμόφυλοι τῶν Συρίων Καππαδοκῶν, ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς δυναστείας· ἔπειτα οἱ Σύριοι Καππαδόκαι, κατ' ἀντίθεσιν βεβαίως πρὸς τοὺς Ἰθαγενεῖς κατοίκους τοῦ Πόντου, καλοῦνται Εὐγενεῖς (1). Περὶ τῆς καθ' ἕκαστα διατάξεως τοῦ Καππαδοκικοῦ πολιτευματος ὀλίγας ἔχομεν πληροφορίας. Ὑπεράνω τῶν κληρονομικῶν δυναστῶν ἔττατο ὁ βασιλεὺς· ἡ πατριαρχικὴ βασιλεία ἦτο τὸ ἀρχαιότατον πολίτευμα τῶν Φρυγικῶν λαῶν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰς Καππαδοκίαν μετανάστευσιν Ἰρανικῶν λαῶν καὶ τὴν ὑπαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὴν Μηδικὴν καὶ Περσικὴν κυριαρχίαν οἱ Καππαδόκαι ἐτήρησαν τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν ὑπὸ Ἰθαγενεῖς ἄρχοντας· ἡ βασιλεία ἐπέδωκεν ἰδίως μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν Μακεδόνων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας βασιλικῆς δυναστείας (321 Π. Χ.) Οἱ Καππαδόκαι πρέσβεις ἀγορεύοντες ἐν τῇ Ῥωμαικῇ Γερουσίᾳ διατείνονται, ὅτι ἡ Καππαδοκία ἐξ ὅτου ὑπῆρξε διετέλεσεν ὑπὸ βασιλεῖς. Τὰ ὀνόματα ἐν τοῦτοις τῶν βασιλέων εἶναι γνωστὰ μόνον ἀπὸ τῆς Ἰρανικῆς περιόδου· τοῦτο δὲ διότι ἀπὸ τῆς περιόδου ἐκείνης εἶναι γνωστὸν τὸ ὄνομα Καππαδοκία ὡς ἐθνογραφικὸν καὶ γεωγραφικὸν ὄνομα. Οἱ πρῶτοι γνωστοὶ βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας εἰσὶ δυνάσται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑποτελεῖς τοῖς Μήδοις ἢ τοῖς Πέρσαις. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐπὶ Καππαδοκίαν Μακεδονικῆς κυριαρχίας καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς βασιλικῆς δυναστείας (350 Π. Χ.), ἡ χώρα αὕτη ἦτο μὲν κράτος μοναρχικόν, ἀνεξάρτητον ὑπὸ βασιλεῖς κληρονομικοὺς, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς κατ' ὄνομα μόνον ἦτον ὁ ὑπέρτατος ἄρχων τοῦ κράτους· οὐ μόνον ἑξωτερικῶς ἢ ἐξουσία αὐτοῦ ἦτο λίαν περιορισμένη, ἀλλ'

1). Σκύλακ. περιηγ. 264. Εἴτ' ἔστι Σινώπη, πόλις ἐπώνυμος μὲς Ἀμαζόνων, ὧν πλησίον ἦν χώρα ποτὲ, ἦν τὸ πρὶν ὦκουν εὐγενεῖς ὄντες Σύριοι.

οὐδὲ ἐξωτερικῶς ἀντεπρώπευε μόνος τὸ κράτος. Οἱ Ῥωμαῖοι, ἐν ᾧ τὰς μετὰ τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Ἀνατολῆς συνθήκας συνωμολόγουν μόνον ἐπ' ὀνόματι τῶν βασιλέων, τὰς μετὰ τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως ἅμα καὶ τοῦ ἔθνους, ἤτοι τῶν εὐγενῶν (1). Ἐντεῦθεν ὁ Freret παρέβαλε τὸ Καππαδοκικὸν πολίτευμα πρὸς τὸ Πωλωνικόν (2) μετὰ τῆς διαφορᾶς μόνον ταύτης, ὅτι ἡ βασιλεία ἐνταῦθα ἦτον αἰρετὴ ὑπὸ εὐγενῶν κληρονομικῶν, ἐν ᾧ ἐν Καππαδοκίᾳ ἦτο κληρονομικὴ. Ἐν τῇ Ποντικῇ Καππαδοκίᾳ, ἐνθα δραστήριοι καὶ ἐπιχειρηματικοὶ ἡγεμόνες κατέλαβον τὴν Κυβέρνησιν, ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἐπέδωκε πλείστον τουναντίον ἐν τῇ νοτίᾳ Καππαδοκίᾳ ὁ βασιλεὺς οὐδεμίαν φαίνεται ἀσκῶν πραγματικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ ὑποτελῶν, οἵτινες ἐκαλοῦντο ἀπλῶς φ ἰ λ ο ι τοῦ βασιλέως. Ὁ Heyne δι᾿ αὐτοῦ χυρίσθη, ὅτι οἱ Καππαδοκαὶ προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ δημοκρατηθῶσι διὰ τοῦτο ἀπέρριψάν τὴν πρότασιν ταύτην, διότι οὕτως οἱ μικροὶ ἐλεύθεροὶ ἰδιοκτῆται ἤθελον πιέζεσθαι σφοδρότερον ὑπὸ τῶν δυναστῶν, καθισταμένων ἀνεξαρτήτων ἡγεμόνων διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μοναρχίας, ἐν ᾧ διὰ ταύτης ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτον ἥττον πιστικὴ ἕνεκα τῆς ἀνωτάτης ἐπιτηρήσεως τοῦ βασιλέως (3). Ἡ γνώμη αὕτη δὲν φαίνεται ἀκριβής· ἐν Καππαδοκίᾳ δὲν ὑπῆρχε τάξις μικρῶν ἐλευθέρων ἰδιοκτητῶν δυναμένη νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τῶν συμφερόντων τῶν εὐγενῶν ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς ὁμιλῶσι περὶ ἔθνους Καππαδοκικοῦ (gens Cappadocum) νοοῦσι συνήθως τοὺς εὐγενεῖς· οἱ ἀπορρίψαν-

1). Στραβ. ΙΒ'. 540. « Συνέβη δὲ, ἥνικα πρῶτον Ῥωμαῖοι τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν διώκουν νικῆσαντες Ἀντίοχον καὶ φιλίας καὶ συμμαχίας ἐποιοῦντο πρὸς τὰ ἔθνη καὶ τοὺς βασιλεῖς, τοὺς μὲν ἄλλους βασιλεῦσιν αὐτοῖς καθ' ἑαυτοὺς δοθῆναι τὴν τιμὴν ταύτην, τῷ δὲ Καππαδόκι καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ἔθνει κοινῇ ».

2). Freret. De l'origine et de l'antiquité des rois de la Cappadocce ed du Pont. Memoire de l'Academie de belles-lettres. Tom. XXI. σελ. 48.

3). Heyne. De sacerdotio Comanensi σελ. 120.

τὴν περὶ εἰσαγωγῆς τῆς δημοκρατίας πρότασιν ἦσαν αὐτοὶ οἱ εὐγενεῖς. Ἄλλως οὔτε ἡ τῶν Ῥωμαίων πρόκλησις οὔτε ἡ τῶν Καππαδοκῶν ἀρνήσις εἶχον σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα ἢ μὴ τοῦ ὑφισταμένου πολιτεύματος, ἀλλὰ προήλθον ἀπλῶς ἀπὸ ἐξωτερικῶν πολιτικῶν λόγων. Δὲ ν εἶναι γνωστὸν ἂν πάντες οἱ δυνάσται, ὡς οἱ ἱερεῖς τῶν Κομάνων, διετήρουν ἰδίας στρατιωτικὰς δυνάμεις καὶ ἔθετον ταύτας ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου ὑπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ βασιλέως· γνωστὸν μόνον, ὅτι οἱ βασιλεῖς διέθετον ἐν καιρῷ πολέμου σημαντικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, ἐν ᾧ τὸ βασιλικὸν ταμεῖον ἤκιστα εὐπόρει· οὐδὲν ἐνδεέστερον τοῦ Καππαδοκικοῦ βασιλείου, λέγει ὁ Κικέρων. Καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐγένετο ὑπάτος ἐν Κιλικίᾳ, ὁ τότε βασιλεὺς Ἀρισβαρζάνης ὁ Γ'. ἦτο κατὰ χρεως· εἰσοδήματα τακτικά δὲν εἶχε· τὰ ἐκ τῶν φόρων εἰσπραττόμενα δὲν ἤρκουσαν εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν τόκων τῶν χρεῶν του· δύο ἢ τρεῖς τῶν φίλων τοῦ βασιλέως ἦσαν ὑπερπλοῦτοι, ἀλλ' οὗτοι ἐφύλαττον ἐπιμελῶς τὰ χρήματά των· ἡ μόνη περιουσία του ἦσαν, ἐκτὸς τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, οἱ δοῦλοι καὶ τὰ βοσνήματά του (1). Ἄγνωστον ἂν οἱ δυνάσται παρῆχόν τι τῷ βασιλεῖ ἐν εἴδει φόρου ἢ δώρων. Ἡ διοίκησις τοῦ κράτους ἦτον ἀπλούστατα ὠργανισμένη· ἡ μεγάλη Καππαδοκία διηρεῖτο εἰς 10 διοικητικὰς περιφερείας, στρατηγίας καλουμένας, διότι ἐκάστης τούτων προϊστάτο εἰς στρατηγὸς διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἡ δικαιοδοσία αὐτοῦ ἐξετείνετο, φθίνειται, μόνον εἰς τὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους, τῶν ἄλλων ἀφιεμένων εἰς τοὺς κατὰ τόπους δυνάστας· ὁ στρατηγὸς ἦτο τρόπον τινὰ ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὡς οἱ σατράπαι τοῦ Περσικοῦ κράτους· καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φρούρια, ὅσα δὲν ἦσαν ἰδιωτικὰ τῶν εὐγενῶν, ὑπήγον-

1). Ἡ ἀρχιμακρία τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας ἐγένετο παρομιώδης διὰ τῶν ἐξῆς τοῦ Ὁρατίου στίχων (Ἐπωδ. 1, 6, 39).

το πιθανῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ στρατηγοῦ. Τίς ἦτον ἀρχαιότατα ἢ πρωτεύουσα τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους πρὸ τῆς διαιρέσεως ἐπὶ τοῦ κράτους τούτου εἰς τὴν Μεγάλῃν Καππαδοκίαν καὶ εἰς τὴν Ποντικὴν, δὲν εἶναι γνωστόν. Πλείστη πιθανότης ὑπάρχει περὶ τῶν ἐν Πόντῳ Γαζιούρων· τὰ ἀρχαιότατα Καππαδοκικὰ νομίσματα τὰ μετ' Ἀρχαϊκῆς ἐπιγραφῆς εἰσὶ τῆς πόλεως ταύτης· καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλοῦνται τὰ Γαζιούρα «πᾶλαιον βασιλείον, νῦν δὲ κατηρειπωμένον»· μετὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ κράτους, τῆς μὲν Μεγάλης Καππαδοκίας πρωτεύουσα ἦταν τὰ Μάζακα, τοῦ δὲ Πόντου ἡ Ἀμισός ἢ ἡ Σινώπη. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εὐγενεῖς δὲν κατόικουν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπὶ τῶν πέριξ λόφων φρουρίοις, καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς, λέγει ὁ Στράβων, τρόπον τινὰ στρατόπεδον ἦν. Ἐν γένει ἐν Καππαδοκίᾳ ἕνεκα τοῦ φεουδαλικοῦ αὐτῆς πολιτεύματος δὲν ὑπῆρχον μεγάλαι πόλεις, ἀλλὰ κῶμαι καὶ φρούρια ἐρυμνά. Πολυάριθμοι πόλεις συνεστάθησαν βραδύτερον ἐν τοῖς μετὰ Ἀλέξανδρον χρόνοις ὑπὸ Ἑλληνικῶν ἀποίκιων· αὕτη ἡ πρωτεύουσα Μάζακα καὶ ἡ δευτέρα μετ' αὐτὴν πόλις τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας Τύανα προσέλαβον ἀποίκους καὶ ἐγένοντο αὐτόνομοι Ἑλληνικαὶ πόλεις. Αἱ Ἑλληνικαὶ αὗται πόλεις ἦσαν πᾶσι αὐτόνομοι καθ' ἑαυτὰς καὶ ἀπηλλαγμέναι παντὸς φόρου πρὸς τὸ κράτος καὶ ἄλλως οὐδεμίαν ἔχουσαι σχέσιν πρὸς αὐτό. Περὶ τῶν ἀποικίων τούτων θὰ ὁμιλήσωμεν ἀλλοχοῦ τῆς παρούσης πραγματείας.

Ὁ Heyne παραβάλλων τὸ πολίτευμα τῶν Καππαδοκῶν πρὸς τὰ γερμανικὰ κράτη τοῦ μέσου αἰῶνος λέγει. «Αἱ χῶραι αὗται τῆς Καππαδοκίας διωκοῦντο κατὰ τρόπον παρεμφερῆ τῷ τῶν Γερμανικῶν κρατῶν τοῦ Μέσου καλουμένου αἰῶνος. Οἱ ἐλεύθεροι δηλονότι μόνοι ἄνδρες κατεῖχον ἰδιοκτησίας ἐγγείους καλλιεργούμενας ὑπὸ δουλοπαροίκων· τῶν ἰδιοκτητῶν τούτων οἱ μὲν ἦσαν ἡγεμόνες, ἄρχοντες μέρους τινὸς τῆς χώρας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς τῶν ἰσχυροτέρων ἰκαλεῖτο ὁ δυνάστης ἢ βασιλεὺς, Βέροις

ἄλλοι δὲ ἱερεῖς μετὰ ἀξιώματος καὶ δυνάμεως σχεδὸν βασιλικῆς» (1).

«Τὸ Καππαδοκικὸν κράτος, λέγει καὶ ὁ περιώνυμος ἱστορικός Schlosser (2), ὡς πρὸς τὴν συγγρότησιν αὐτοῦ, εἶχε μεγίστην ἀναλόγιν πρὸς τὰ μεσαιωνικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης· καὶ ἐνταῦθα εὐρίσκειμεν, ὑπὸ διάφορα ὀνόματα μόνον, ἰσχυροὺς Κοινοβιάρχας μετὰ πλουσίων Κοινοβίων, στρατιωτικοὺς Βαρῶνας καὶ λαὸν ὑπήκοον καὶ ληστρικόν· ὁ Βασιλεὺς ὧκει ἐγγὺς Μαζάκων ὡς ἐν στρατοπέδῳ, οἱ Βαρῶνες αὐτοῦ εἶχον φρουρία περὶ τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν λόφων ὠκεοδεγμένα. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων τούτων ὑπερίσχυεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιβρόή· οἱ κάτοικοι τῶν Μαζάκων εἰσέγαγον παρ' ἐαυτοῖς τοὺς νόμους τοῦ Χαρώνδα καὶ ἐπολιτεύοντο ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῖς βασιλικῆς κυριαρχίας».

Ὡς ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς κράτεσιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ συμφύης τῷ φεουδαλικῷ πολιτεύματι ἦτον ἡ ἐν τῇ χώρᾳ ἐπιπολάζουσα λατρεία· ἰδίως αἱ πρὸς τὰ νότια τῆς Καππαδοκίας εἰς τὰ δυσπρόσιτα μέρη τοῦ Ταύρου κείμεναι χῶραι κατέστησαν ἐστίαί ληστῶν· ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐνιαχοῦ τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας, ἐσχηματίσθησαν ὀργανισμένα ληστρικὰ κράτη, ὡς τὸ τοῦ Ἀντιπάτρου τοῦ Δερβήτου. Οἱ λησταὶ καὶ τὰ ληστήρια τῆς Καππαδοκίας εἶναι ὀνομαστά καὶ ἐν τοῖς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθεῖσι μυθιστορικοῖς διηγήμασιν (3). Αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα Μάζακα ἠπειλεῖτο διηνεκῶς ὑπὸ ληστῶν· τὰ ἐπὶ τῶν περὶ τὸν λόφον φρούρια ἦσαν προωρισμένα ἐν μέρει διὰ τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως ἀπὸ ληστρικῶν ἐπιθέσεων.

Καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους (17. Μ. Χ.)· πολλὰ λείψανα τοῦ Φεουδαλικοῦ πολιτεύματος διετη-

1). Heyne. De sacerdotio Comanensi σελ. 140.

2). Universalhistorische Übersicht der alten Voelker 2 Theil 1 Abtheil. 149.

3). Ἰδὲ τὸ κατὰ Εὐανθίαν καὶ Ἀέροχόμαν σ. 4.

ρήθησαν ἐτι ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεριανοῦ (250 Μ. Χ.) ἔζη ὁ περιβόητος Καππαδόκης πλούσιος Παλμάτιος, ὅστις διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτοῦ μεγάρων, διὰ τῆς πληθύος τῶν ἵππων καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐντεῦθεν δὲ καταδιωχθεὶς ἐξεβλήθη τῆς χώρας δημευθείσης τῆς περιουσίας του (1). Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἡ Καππαδοκία διὰ τῶν αὐτόθι ἐγγχωρίων ἰσχυρῶν δυναστῶν ἐγένετο πολλάκις κέντρον ἀνταρσιῶν. οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκδῶσι νόμους ἀπαγορεύοντας τὴν ὑπαγωγὴν πολλῶν κωμῶν εἰς τὴν κατοχὴν ἐνὸς μόνον ἰδιοκτῆτου. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν περιωρίσθη τὸ κακόν. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Β'. (1000 Μ. Χ.) ὁ ἰσχυρὸς Εὐστάθιος συνώμοσε πολλάκις κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλ' οὗτος φοβούμενος νὰ τὸν πολεμήτῃ ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν μετὰ στρατοῦ καὶ διὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ Συρίας ἦλθεν εἰς Καππαδοκίαν καὶ κατέλυσε παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ, ὅστις ἐφιλοξένησε μεγαλοπρεπῶς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν στρατόν· ἀναχωρῶν ὁ αὐτοκράτωρ προσεκάλεσεν αὐτὸν φιλοφρόνως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐκράτησεν αὐτὸν καὶ ἐδήμεισε μετ' ὀλίγον τὴν περιουσίαν του, ἀνενέωσε δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν προκατόχων του ἐκδοθέντας κατὰ τῆς ὑπαγωγῆς κωμῶν νόμους (2).

Ὅτε μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας ἡ Καππαδοκία ἐγένετο Ῥωμαϊκαὶ ἐπαρχίαι, αἱ χῶραι αἱ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως κείμεναι ἐγένοντο περιουσία τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τα-

1). «Ἦν δὲ ὁ Παλμάτιος ἵπποις πάνυ πλούσιος, ὃς διὰ τυραννίδα ἐδημεύθη, περὶ οὗ φησιν Ἰλλούστρις Ἰσίδωρος..... Κατὰ τοὺς χρόνους Οὐαλεριανοῦ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας Παλμάτις τις ἦν οἰκίαν μὲν ὑπὲρ τῆς βασιλείας κηκτημένος ἵππων δ' ἀγέλαις καὶ πῶ πλούτῳ κομῶν». Ἰδ. Wesseling ὑπόσημ. ἐν Ἱεροκλ. Συνεκεδ. σελ. 142.

2). Κεδρηνοῦ Χρονογρ. σελ. 549. α' Ἐγράψε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεὺς εἰργόντα τοὺς δυνατοὺς ἐν ἑαυτῇ χωρίων αὐξάνεσθαι τοῦτο καὶ πρὸ αὐτοῦ Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος ὁ προπάτωρ τοῦ βασιλέως καὶ Ῥωμαῖος ὁ ἐκείνου πενθερὸς ἐποίησαν.

μείου, ἔθεν ἐν τοῖς Ῥωμαϊκαῖς νόμοις καλεῦνται χωρία ταμειακά (praedia tamiaeca) καὶ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτοῖς ταμειακοὶ (homines tamiaeci). οὗτοι ὅμως δὲν ἦσαν δοῦλοι ἐργαζόμενοι ἀπλῶς ὑπὲρ τοῦ ταμείου, ἀλλὰ ὑποτελεῖς ἢ συντελεῖς (collatores) διαφόρων τάξεων, μεγάλοι δηλ. καὶ μικροὶ γαιοκτητῆται, οἵτινες ἐκαρποῦντο μὲν τὰς προτόδους, ἀλλ' ὡς ταμειακοὶ καὶ ταμειακὰς ἔχοντες κτήσεις ἀπέδιδον μέρος εἰς τὸ ταμεῖον, ἰδίως 50 λίτραι χρυσίου καὶ ἐσθῆτες ἐπέμποντο εἰς τὴν αὐτοκράτειραν τοῦ Βυζαντίου κατὰ παλαιὸν φαίνεται Καππαδοκικὸν ἔθος. Αἱ ταμειακαὶ κτήσεις περιεῖχον νομάς, γαίας ἀροσίμους, οἰνόφυτα, κώμας· ἡ δικίησις αὐτῶν ἦτον ἐμπειπιστευμένη ἰδίᾳ ταμειακῇ ἀρχῇ, ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς. Οἱ μικροὶ συντελεῖς ἦσαν ἐλεύθεροι ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἰουστινιανίου νόμου, ἐπειδὴ ἡ ταμειακὴ διοίκησις ἐνήργει αὐθαιρέτως, οἱ μεγάλοι ὑποτελεῖς δωροδοκοῦντες τὴν ταμειακὴν ἀρχὴν ἐλήστευον ἢ σφετερίζοντο τὰς κτήσεις τῶν μικρῶν· πρὸς πρόληψιν τῶν ἐντεῦθεν προερχομένων ἀποπημάτων ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπήνεγκε σπουδαίας τινὰς μεταρρυθμίσεις, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γείνη λόγος ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ. Ἐν τοῖς Ἰουστινιανοῦ διατάγμασιν ὁ στρατιωτικὸς ἄρχων τῆς Καππαδοκίας διατάσσεται νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς δυνατοὺς νὰ ἔχωσι δορυφόρους καὶ νὰ μὴ ἀνέχῃται νὰ πορθῶνται καὶ νὰ ληστεύωνται τὰ χωρία (1)· προσέτι ἀπαγορεύει τὴν διὰ σανίδων δὴ-

1). Ἰουστίν. Νεαρ. 29 Κεφ. α'. «Καὶ τὸ μὲν τοι ταμειακὸν ἔστιν αὐτῆς, ἐλευθερίῳ δὲ καλεῖται ὁ ἄτερον... ταύτην δὲ δὴ τὴν Καππαδοκίαν μείζονι κατανοσμεῖσθαι βουλόμενοι σχήματι τριπλῇ ἐπιτίθεμεν τὴν ἐξουσίαν αὐτῇ· ὁ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν ἀρχὴν ἡγήσεται μὲν τοῦ νόμου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀπάσης τάξεως, ἡγήσεται δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν, τῶν τε ἐπὶ τῆς εἰρημένης χώρας, τῶν τε ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἰδρυμένων, ἐν αἷς τὰ ταμειακά χωρία (tamiaeca praedia) καθέστηκεν δώσομεν δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ταμειακῶν ἄρχειν ἀνθρώπων». Κεφ. δ'. «Προσεχέτω δὲ μάλιστα τὸν νοῦν τῇ τῶν ταμειακῶν διοικήσει πραγμάτων, ἅπερ εἰς οὕτω δεινὴν καὶ πανταγόθεν κεκατηλεωμένην ἐξωλίσθησαν ἀπορίαν, ὥς μηδεὺς ἄξιον σχεδὸν αὐτὰ καθεστάναι... οἱ γὰρ τὰς τῶν δυνατῶν

λωσιν (τιμῆς) τῆς χώρας, ἥς ἄρχει τις, καὶ διατάσσει τὴν ἐκκοπὴν τῶν χειρῶν τοῦ φωραθέντος ἐπὶ τοιαύτῃ ἐπιχειρήσει.

Αἱ ἐκτεταμέναι ἐγγεῖοι κτήσεις, ὥς ἐκαρποῦτο ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ εὐγενεῖς, ἐλέγοντο ζῶναι (ἐντεῦθεν ζῶναι ταμειακαί)· ἡ λέξις φαίνεται ἔχουσα σχέσιν πρὸς τι χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος, ἐνθα λέγει οὗτος περὶ τῶν «εἰς ζώνην τῇ Παρυσάτιδι διδομένων χωρίων». Τὸ ἐν Ἀνθολογίᾳ (II, 238) περὶ Καππαδοκῶν λεγόμενον, «Ζώνης τυχόντες» ὅπερ συνήθως ἐρμηνεύουσι «στρατιῶται γενόμενοι», δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ κατὰ τὴν παρὰ τοῖς Καππαδόξιν συνήθῃ σημασίαν τῆς λέξεως.

Ἄν οἱ Καππαδόκαι, πρὶν νὰ δεχθῶσι Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, εἶχον νόμους γραπτούς, εἶναι ἀδύνατον ὁ Στράβων περὶ τῶν Μα-

ἐπιτροπεύοντες τὰς κτήσεις, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐρυθριῶμεν εἰπεῖν, μεθ' ὧς ἀλῶνται τῆς ἀτοπίας καὶ ὡς δορυφόροι τε αὐτοὺς θεραπεύουσι, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων οὐ φορητῶν ἀκολουθεῖ καὶ ληττεύουσιν ἅπαντες ἀναιδῶς, καὶ θαυμάζομεν ὅπως ἔχει νῦν τὸ κατ' ἐκείνην ὑπὸν ἔζηρκεσεν ἀδικούμενον· τοιγαροῦν ἡμέρας ἐκάστης πλῆθος πρόστεισι Καππαδοκῶν ἀδικουμένων, καὶ πολλοὶ μὲν ἐν αὐτοῖς ἱερεῖς, γυναῖκες δὲ ὡς πλεῖστα· καὶ πάντες ὀδύρονται καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἀφαίρεσιν αἰτιῶνται προγμάτων. Ἐπεὶ μὴ τίς ἐστι συνέγγος ὁ τὰ τοιαῦτα κωλύειν ἰσχύων· ἡ ταμειακὴ δὲ κτήσις ἤδη σχεδὸν ἰδιωτικὴ γέγονεν ὕλως διασκορμίσθη τε καὶ ἀρπαζομένη σὺν αὐταῖς τῶν ἵππων ἀγέλαις ἀντιρθεγγόμενον παντελῶς οὐδενὸς ἀλλὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐμφορρατομένου χρυσίῳ... καὶ ἐπιμελήσεται (ὁ ἀνθύπατος) τῶν ταμειακῶν πύρων, ὥστε φοιτῇ αὐτοὺς ἀνελλιπῶς ἀπάσαις ταῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναις ἀρχαῖς καὶ πολλῶ μᾶλλον εἰς τὰ ἡμέτερα βασίλεια, καθάπερ καὶ νῦν προσέρχονται, προβάσει τε τῶν εἰς ἡμᾶς κομιζομένων τῶν τε εἰς τὴν θιοιτάτην καὶ εὐσεβαστάτην Αὐγούσταν, τὴν ἡμετέραν σύμβιον, ἐν τε χρυσίῳ καὶ ἐσθίῃτι· οὐδὲν γὰρ ἐκείθεν ἐλαττωθῆναι βουλούμεθα». Κερ. ζ'. «Πρόνοιαν τοῖνον καὶ αὐτὸς ὁ παρ' ὅμων στελλόμενος θήσεται πολλὴν τῆς ταμειακῆς κτήσεως καὶ ὕψεται τὸ παραιρεθὲν τῆς ταμειακῆς γῆς καὶ μάτην ὑπ' ἑτέρων κατεχόμενον, εἴτ' ἐν νομαῖς, εἴτ' ἐν ἀρουσίμοις, εἴτ' ἐν οἰσφύτοις τόποις, εἴτ' ἐν χωρίοις, εἴτ' ἐν οἰκίαις· παύσεται τε τοὺς τῶν δυνατῶν δορυφόρους καὶ οὐ συγχωρήσει τὰ χωρία πορθεῖσθαι καὶ ληστεύεσθαι, οὐδὲ αὐτὸς παρελεύσεται ταῦτα».

ζακηνῶν λέγει ὅτι ἐχρῶντο νόμοις Χαρώνδου· ὁ Droysen πα-
ραδέχεται ὡς ἀκριβῆ τὴν παράδοσιν τοῦ Στράβωνος διατεινόμε-
νος ὅτι οὐχὶ ἡ πρόην Καππαδοκικὴ κωμόπολις Μάζακα, ἀλλὰ
ἡ ἐλληνικὴ ἀποικίαν προσλαβοῦσα καὶ Ἑλληνικὴ πόλις γενομέ-
νη Εὐσέβεια (καὶ βραδύτερον Καισάρεια κληθεῖσα) ἦτον ἡ νόμοις
Χαρώνδα χρωμένη (1)· ὁ Schlosser τοῦναντίον φαίνεται ἀποδε-
χόμενος, ὅτι οἱ Μαζακηνοὶ δὲν εἶχον νόμους γραπτούς, ἀλλ' ἀ-
γράφους ἐμμέτρους, τοὺς ὁποίους, ὡς ἐν τισιν ἀρχαίαις ἰταλι-
καῖς πόλεσιν, προσεπάθουν νὰ τηρῶσιν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν πολι-
τῶν ἀνιόντες καὶ ὠριζμένους χρόνους ἐν συμποσίοις, διὰ νὰ ἐ-
ξηγῶσιν εἰς τοὺς νέους τὸ δυσνόητον ἢ τὸ ἀπηρχαιωμένον
αὐτῶν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ζ'.

Τέχνηαι.

§ 31.

Προκειμένου περὶ τεχνῶν ὡς καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὴν Καππαδο-
κικὴν ἀρχαιολογίαν ἀναγομένων ζητημάτων δὲν πρέπει νὰ λη-
φθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἀπλῶς αἱ παραδόσεις αἱ μετὰ τοῦ ὀνόματος
τῶν Καππαδοκῶν συνδεόμεναι. Τὸ ὄνομα τῶν Καππαδοκῶν, ὡς
πολλάκις εἴρηται, βραδέως γίνεται γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ
ἀπεδίδετο κατ' ἀρχὰς εἰς ἔθνος ὀλίγα μόνον τῆς Καππαδοκίας
μέρη οἰκοῦν· τὰ ζητήματα ταῦτα διαφωτίζονται μᾶλλον διὰ
τῶν εἰς τοὺς Φρύγας ἀναφερομένων παραδόσεων· ἡ Καππαδο-
κία ἦτον ἀρχαιότατα χώρα Φρυγικὴ, καὶ τὰ ἀρχαιότατα μνη-
μεῖα τέχνης, τὰ εὑρισκόμενα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀνάγονται εἰς

1]. Geschichte des Hellenismus tom. II σελ. 36.
Δημοσιὰ Κεντρικὴ Βιβλιοθηκὴ Βέροιας

τὴν Φρυγικὴν ἐποχὴν· ὥς δ' ἡ χώρα τῶν Φρυγῶν κεῖται με-
ταξὺ τῶν ἀνατολικῶν Ἀρίων λαῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, οὕτως
ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἐν γένει ὁ πολιτισμὸς τῶν Φρυγῶν
κατέχει κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ μέσῃν τινὰ θέσιν
μεταξὺ τοῦ πρωίμου μὲν ἀλλὰ στασίμου Ἰρανικοῦ πολιτισμοῦ
καὶ τοῦ βραδύτερον ἀναπτυχθέντος ἰδιοφυοῦς Ἑλληνικοῦ. Ὁ πο-
λιτισμὸς τῶν Φρυγῶν ἐπομένως εἶναι πρωιμώτερος τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ, μᾶλλον δὲ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἡ διὰ συ-
νεργείας καὶ ἄλλων στοιχείων (Φοινικῶν ἢ Αἰγυπτιακῶν) πε-
ραιτέρω ἰδιοφυῆς ἀνάπτυξις καὶ διαμόρφωσις τοῦ Φρυγικοῦ.
Τοῦτο ρητέον ἰδίως περὶ τῶν τεχνῶν, καθὰ αὐταὶ αἱ Ἑλληνικαὶ
παραδόσεις μαρτυροῦσιν. Οἱ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μίδου, ἐνός
τῶν ἀρχαιοτάτων, βασιλέων τῆς Φρυγίας, συνδεόμενοι μῦθοι,
οἱ ἀφηγούμενοι τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν
Πᾶνα καὶ τὸν Ὀρφέα· προσέτι οἱ περὶ τῶν Φρυγικῶν θεῶν Μαρ-
σίου καὶ Ὑάγνιδος (ἐφευρετῶν τοῦ αὐλοῦ καὶ τῆς πολυφώνου σύ-
ριγγος) μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Φρυγικῆς πόλεως Κελαινῶν
συνδεόμενοι μῦθοι μαρτυροῦσι τὴν παρὰ Φρυγίᾳ πρώτον ἐπίδο-
σιν τῆς Μουσικῆς καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας μετάδοσιν
αὐτῆς. Κατὰ τὴν 7ην Π. Χ. ἐκ. ὁ Ὀλύμπος εἰσῆγαγεν ἐκ Φρυ-
γίας τὸν αὐλὸν καὶ τὴν κιθάραν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἤνοιξεν
οὕτω νέον στάδιον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν, μετ' αὐτῆς δὲ
καὶ εἰς τὴν ποίησιν, ὅθεν ἐγένετο καὶ ἀπόγονος μυθικοῦ τινος
Ὀλύμπου, διδασχθέντος τὸν αὐλὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μαρσίου· Φρυ-
γικὴν καταγωγὴν πιθανώτατα εἶχε καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς
τοὺς Καππαδόκας ἰδίως ἀποδιδόμενον μουσικὸν ὄργανον Νά-
β λ α ς (1). Οἱ Ἕλληνες ὁμοφώνως ἀποδίδουσιν εἰς τὴν Φρυ-

1). Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωμματα. Βιβλ. Α' σελ. 307. «Καππα-
δόκαι πρῶτοι εἶδον τὴν καλούμενον Νάβλον». Κατὰ Ἰώσηππον (παρὰ
Bochart Phalec σελ. 808), «ἡ νάβλα δώδεκα φθόγγους ἔχουσα τοῖς
δακτύλοις κρούεται». Κατὰ Σώπατρον τὸν παρωδῶν (παρ' Ἀθηναίῳ
Βιβλ. Α' σελ. 88) Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

γικὴν ἁρμονίαν τὴν δύναμιν τοῦ διατιθέναι τὰ πνεύματα ἐν-
θουσιωδῶς εἰς ἡδονὴν ἢ λύπην (1). Καὶ ἄλλα ἐκτὸς τῆς Μου-
σικῆς παρέλαβον οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Φρυγῶν. Κατὰ τὴν ἑμο-
λογίαν αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων οἱ περὶ τῶν ζώων μῦθοι αὐτῶν
ἐλήφθησαν ἀπὸ τῶν Φρυγῶν. Τοῦτο τὸ καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνα-
τολίην διαδεδομένον εἶδος τῆς γνωμικῆς διηγήσεως, ὅπερ φαί-
νεται ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐν Ἰνδία, ἔλαβε πρῶτως ἰδιαί-
τεραν ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν ἐν Φρυγίᾳ.

Ἐκ τῶν πλαστικῶν τεχνῶν ἡ Γλυπτικὴ καὶ ἡ Ἀρχιτεκτονι-
κὴ εἶχον λάβει ἐν ταῖς Φρυγικαῖς χώραις λίαν πρῶτως ἀνάπτυ-
ξιν σπουδαίαν πολὺν πρό τῆς παραγωγῆς τῆς ἀληθοῦς τέχνης.
Τὰ ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ ἀρχαιότατα μνημεῖα εἶναι
τριῶν εἰδῶν α'. Ἀρχαῖα Φρυγικὰ τρωγλοδυτικὰ οἰκήματα β'. μνη-
μεῖα ἀνεπτυγμένης Φρυγικῆς οἰκοδομικῆς τέχνης, ἥτις εἶναι
ἀπλὴ τελειοποίησις τοῦ πρώτου εἶδους. γ'. μνημεῖα κυκλωπέλου
ἢ Φρυγοπέλαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὧν τὰ ἀρχαιότατα καὶ
σπουδαιότατα ἐσώθησαν ἐν Καππαδοκίᾳ. Τὸ τρίτον τοῦτο εἶδος
εἶναι τοσοῦτον διάφορον τῶν δύο πρώτων, ὥστε τινὲς ἀπέδωκαν
τὰ εἰς τοῦτο τὸ εἶδος ἀναγόμενα μνημεῖα εἰς ἑαὸν διάφορον τῶν
Φρυγῶν· ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην κατεπολέμησεν εὐλόγως ὁ
Abel διατεινόμενος ὅτι ὁ ἀρχαιότατος λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας ἦταν

Νέβλας ἐν ἄρθροις γραμμῶν οὐκ ἐμμελής,
ᾧ λωτὸς ἐν πλευροῖσιν ἄψυχος παγίς
ἐμπνουν ἀνίει μοῦσαν ἐγρέτου δότις,
τὸν ἡδονῆς μελωδὸν εὐάζων χορόν.

Καὶ Φιλήμων (αὐτόθι παρὰ τῷ αὐτῷ) λέγει περὶ τοῦ Νέβλα αὐθ' ὅς
Νέβλας τίς ἐστίν, οὐκ οἶδας ἐμβρόκτῃσι σύ; Μὲν Δι' οὐ, τί φῆς;
οὐκ οἶσθα Νέβλαν, οὐδὲν οὖν οἶσθ' ἀγαθόν.

4). *Ἀριστ. Πολ. 8, 6 α' Ἐνθουσιαστικοὺς δ' ἡ Φρυγιστὶ ἁρμονία
ποιεῖ. Ἐχει γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἡ Φρυγιστὶ τῶν ἁρμονιῶν ἥν περ
αὐτὰς ἐν τοῖς ὁργάνοις ἄμφω γὰρ ὁργουσι καὶ παυσιτικῶς

οἱ Φρύγες. Τὰ ἐν Καππαδοκίᾳ πολυάριθμα Φρυγικά μνημεῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸ 1 καὶ εἰς τὸ 3 εἶδος. Ἐκτὸς τῶν Φρυγικῶν τούτων μνημείων, τὰ ὅποια ἀνήκουσιν εἰς πανάρχαιον ἐποχὴν, ὑπάρχουσιν ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἄλλα μνημεῖα ἀναγόμενα εἰς μεταγενεστέρας περιόδους, Ἰρανικὴν, Ἑλληνικὴν καὶ Ῥωμαϊκὴν. Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ τοῦ Σαρακηνοῦ ρυθμοῦ μνημεῖα, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Σελσούκων. Περί τῶν μνημείων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὡς μὴ ἀξίων λόγου, δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος ἐνταῦθα.

Τὰ Φρυγικά Τρωγλοδυτικά οἰκήματα τῆς Καππαδοκίας, ἥτοι τὰ ἐντὸς βράχων λελατομημένα σπήλαια, θεωροῦνται ὡς τὸ ἀρχαιότατον εἶδος τῆς οἰκοδομῆς, ὅπερ οἱ Φρύγες ἤγαγον μεθ' ἑαυτῶν ἐξ Ἀνατολῆς. Τὰ σπήλαια ταῦτα ἐν τῇ ἀπλουστάτῃ αὐτῶν μορφῇ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἰκήματα· εἶναι ἀπλῶς βράχοι λελατομημένοι, σχηματίζοντες ἀφ' ἐκτῶν τοίχους καὶ ὀροφῆς ὅπου οἱ λόφοι συνίστανται ἐκ πάρου ἢ ἄλλων μαλακῶν λιθῶν, ἐνταῦθα ὑπάρχει μεγίστη σειρὰ λελατομημένων βράχων ἀποτελούντων ὁλοκλήρους πόλεις· οἱ ἀπόκακηνοι οὗτοι βράχοι εἶναι λελατομημένοι πολλαχοῦ εἰς ὕψος 100—200 π., ὥστε τὰ σπήλαια ἔχουσι πολλὰς ὀροφάς, ἀλλὰ μόνον τὸ κατώτατον οἶκημα παρέχει εἴσοδον, ἥτις καὶ αὐτὴ εἶναι ἐνίοτε ὡς δυνατὸν κρυφία καὶ κοινὴ εἰς πολλὰ σπήλαια, συγκοινωνοῦντα ἐσωτερικῶς διὰ διαδρόμων ἢ κλιμάκων, λελατομημένων ἐντὸς βράχων. Τοιαῦτα μνημεῖα ὑπάρχουσι πολλαχοῦ τῆς νοτίου Καππαδοκίης (Σοανλοῦ τερὲ, Οὐρκοῦπ, Οὐτῆ χισάρ, Χαλδὰ τερὲ, Τατλάρ, Μαρτσιάν), ἐν Φρυγίᾳ (ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Πρύμνησσοῦ, ἐν τῇ κοιλάδι Τογανλοῦ, ἐπὶ τῆς μετὰ Καραχισσάρ καὶ Σανδηκλή ὁδοῦ παρὰ τὴν κώμην Σαυράν, καὶ ἐγγὺς τοῦ Πουλτούρ), ἐν Λυκαονίᾳ (παρὰ τὰς κώμας Σαρίκοι καὶ Σίλλε), καὶ ἐν Γαλατίᾳ (παρὰ τὸ Μούλκ).

Σπυδαίοντα τῶν τρωγλοδυτικῶν τούτων οἰκημάτων εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Τεκίσι ἐν Παγάτχοι καὶ τὰ ὑπὸ Πασιλίου ἐν Μουρσούκ.

ἀνακαλυφθέντα μνημεῖα κυκλωπείου ἀρχιτεκτονικῆς. Ἰδίως ἀξιολογώτατα εἶναι τὰ οὐ μακρὰν τοῦ Πογάζκιοι ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ Texier ἀνάγλυφα τοῦ Γιαζιλίκαγια θεωρούμενα ὡς ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς πλαστικῆς ἐν τῇ ἐλλάσσονι Ἀσίᾳ (1). Λεπτομερὲς περιγραφὴ τῶν μνημείων τούτων, ὡς καὶ τῶν εἰς τὸ πρῶτον εἶδος ἀναγομένων τρωγλοδυτικῶν οἰκημάτων, γενήσεται ἐν τῇ Τοπογραφίᾳ τῆς Καππαδοκίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II'.

Βίος τῶν Καππαδοκῶν.

§ 32.

Ἡ μεγάλη κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ κατὰ τὴν Καππαδοκίαν πληθὺς τρωγλοδυτικῶν οἰκημάτων συνδυαζομένη μετὰ τῆς παραδόσεως τοῦ Βιτρουβίου, ὅτι οἱ Φρύγες ὥκουν ἐν λελατομένοις φυσικοῖς λόφοις, καθιστᾷ κατὰ τι πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Καππαδοκίας ἦσαν τρωγλοδύται· ἀφ' οὗ μάλιστα περὶ Καππαδοκίας ῥητῶς παρέδωκε τοῦτο Λέων ὁ Διάκονος (2). Ἡ ὑπόθεσις ἐν τούτοις αὐτῇ δὲν φαίνεται ἀκριβὴς ἐξ ὧων περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου βίου τῶν Φρυγῶν γινώσκουμεν ἡ Καππαδοκία καὶ ἡ Φρυγία πρὸς

1). Εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην περίοδον τῆς τέχνης ἀνήκει καὶ τὸ μνημονευθὲν ἤδη παρὰ τὸ Ἑρεγλι ἀνάγλυφον τοῦ Φρυγικοῦ Διούσου.

2). Λέων Διακ. βιβλ. Γ' 1, σελ. 87. «Ἐπὶ τὴν καταντιπέραν τῆς Ἀσίας χώραν καταίρει (ὁ Νικηφόρος) καὶ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν ἀφικόμενος (τρωγλοδύται τὸ ἔθνος τὸ πρότερον κατ'ὸ νότον ἔζητο τῶ ἐν τρώγλαις καὶ χηραμοῖς καὶ λαθυρίνοις, ὥσαντι φωλαῖς καὶ ὑπιωγαῖς ὑποδύεσθαι) καὶ τὴν σκηνὴν ἐκεῖσε πηξάμενος πανταχῶς διαγχεῖν ἔστειλεν».

τοῖς τρωγλοδυτικαῖς ἐκείνοις σπηλαίοις ἔχουσι καὶ ἕτερα μνη-
μεῖα ἐπ' ἴσης ἀρχαῖα ἢ πιθανῶς ἀρχαιότερα ἐκείνων, μαρτυροῦν-
τα ἱκανὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκοδομικῆς τέχνης παρὰ τοῖς ἀρ-
χαιοτάτοις λαοῖς τῶν χωρῶν τούτων· ὁ Στράβων λόγον ποιού-
μενος περὶ τῶν ἐν Καυκάσῳ καὶ ἀλλαχοῦ τρωγλοδυτῶν οὐδὲν
μνημονεύει περὶ τρωγλοδυτῶν Καππαδοκίας ἢ Φρυγίας. Βε-
βαίως ἐν τῇ χώρᾳ τῶν «πολυπροβάτων» Φρυγῶν καὶ Κιλικίων
ὁ νομαδικὸς βίος ἦτον ἀρχαιότατος· ἐντεῦθεν ὁμως ἤκιστα πι-
θανὸν φαίνεται ὅτι οἱ νομαδικῶς πλανώμενοι κάτοικοι ἀναγκα-
ζόμενοι ἐν ὥρᾳ χειμῶνος νὰ ζητῶσι καταφύγια εἰς τὰ φυσικὰ
κοιλώματα τῶν βράχων μετεποίησαν αὐτὰ βαθμηδὸν δι' ἀνθρω-
πίνης ἐργασίας εἰς οἰκήματα καὶ ὁλοκλήρους κώμας· διότι ἐν
τοῖς πέριξ τῶν τρωγλοδυτικῶν κωμῶν ἐπὶ πολλὴν ἀπόστασιν
οὐδὲν δένδρον ἢ χόρτον φύεται. Ἡ πάντελῆς σιωπὴ τοῦ Στρά-
βωνος περὶ τῶν περιέργων τούτων μνημείων, ἅτινα ἐπὶ τῶν
χρόνων αὐτοῦ ἐχρησίμευον εἰς κατάθεσιν νεκρῶν, ἢ καὶ ἀλλα-
χοῦ τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν Λυκίᾳ λ' χ.) ὕπαρξις ὁμοίων νεκροπό-
λεων, ἢ ἑλλειψις πάσης παραδόσεως, ἀρχαιότερας τῆς τοῦ Βο-
τρουβίου, περὶ τρωγλοδυτικοῦ βίου τῶν Φρυγῶν, ἢ μεγίστη
ἀρχαιότης τῶν Φρυγικῶν κυκλωπέων μνημείων τῆς Καππαδο-
κίας καὶ τῶν πλείστων Φρυγικῶν καὶ Καππαδοκικῶν πόλεων
καθιστῶσι πιθανωτέραν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἀνέκαθεν τὰ σπήλαια
ταῦτα ἦσαν προωρισμένα εἰς ταφὴν νεκρῶν, ἐν μέρει δὲ ἐχρησί-
μευον καὶ ὡς καταφύγια ἐν καιρῷ ἐπιδρομῶν. Πᾶσαι αἱ περὶ
τῶν ἀρχαιοτάτων Φρυγῶν παραδόσεις ἄγουσιν εἰς τὸ συμπέ-
ρασμα, ὅτι οἱ Φρύγες κατεστάθησαν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀγαγόντες
μεθ' ἑαυτῶν ἐξ Ἀνατολῆς πλείστα στοιχεῖα πολιτισμοῦ καὶ ἀ-
νεπτυγμένου καινωνικοῦ βίου. Παρ' Ὀμήρῳ ἡ Φρυγία καλεῖται
ἀμπελώεσσα καὶ εὐτείχης· οἱ περὶ τοῦ Γορδίου καὶ τοῦ Μίδα
μῦθοι μαρτυροῦσι τὴν παρὰ Φρυγίᾳ πρῶτον ἀνάπτυξιν τῆς
γεωργίας καὶ συνδυάζουσι ταύτην μετὰ τῆς συστάσεως βασι-
λείας καὶ πολιτείας παρ' αὐτοῖς· ὅτι ἡ γεωργία ἐθεωρεῖτο ἱερὴν

ἐπιτηδεύμα ὑπὸ τῶν Φρυγῶν, δεικνύει ὁ παρ' αὐτοῖς νόμος, καθ' ὃν, ἂν τις ἀπέκτεινε γεωργικὸν βοῦν ἢ ἐκλεπτε σκεῦος τῶν περὶ γεωργίαν, κατεδικάζετο εἰς θάνατον (1). Ἐπὶ τινων Καππαδοκικῶν νομισμάτων (ιδίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Τυάων καὶ Κομάνων) εἰκονίζεται γεωργὸς ζευγνύων βοῦς ἀροτῆρας ἢ γυνὴ κρατοῦσα ἐν χερσὶ στάχυν.

Ἐν Καππαδοκίᾳ μετὰ τὴν αὐτότε ἐποίκησιν Ἰρανικῶν λαῶν καὶ τὴν σύστασιν τοῦ φρουδαλικοῦ πολιτεύματος, μεγάλαι ἐκτάσεις γαιῶν μετὰ ἀγρῶν, νομῶν, οἰνοφύτων καὶ κωμῶν περιήλθον εἰς τὴν κυριότητα ὀλίγων γαιοκτητῶν, ἐντεῦθεν ἡ μὲν τάξις τῶν ἀγροτῶν ἀντικατέστη διὰ δουλοπαροίκων, ἡ δὲ σύστασις τοῦ τιμαριωτικοῦ πολιτεύματος ἐλώλυσε τὴν αὐξήσιν τῶν πόλεων. Ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπῆρχον εὐγενεῖς, δουλοπάροικοι καὶ δοῦλοι, οἰκοῦντες ἐν φρουρίοις, κώμαις καὶ περὶ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς. Καθ' ὅλην τὴν νότιον Καππαδοκίαν, πρὸ τῆς αὐτοῦ ἰδρύσεως Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ὑπῆρχον δύο μόνον πόλεις Τύανα καὶ Μάζακα. Ἀλλὰ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς μεταβολὰς τοῦ ἀρχαίου Φρυγικοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ βίου ἡ Καππαδοκία καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα διετέλεσε χώρα εὐδαίμων· ἡ Καππαδοκία καὶ ὁ Πόντος ἐν τοῖς « κατὰ Εὐανθίαν καὶ Ἀθροκόμαν » καλοῦνται χώραι εὐδαιμόνων ἀνδρῶν· ὁ Ἰππόθοος ἀπερχόμενος ἀπὸ Κιλικίας εἰς Καισάρειαν διέρχεται διὰ κωμῶν μεγάλων, ἐνθα εὕρισκεν ἀφρονίαν πάντων τῶν ἐπιτηδείων (Λογ. Β'. § 14) καὶ ὁ Ἀππιανὸς καλεῖ τὴν Καππαδοκίαν εὐδαίμονα χώραν, ἐνθα « τὸ μὲν ἀνδράποδον ἐπωλεῖτο τεσσάρων δραχμῶν, ὁ δὲ βοῦς μιᾶς, αἶγες δὲ καὶ πρόβατα καὶ ἐσθῆς καὶ τὰ λοιπὰ τούτων κατὰ λόγον » (Μιθριδ. 78). Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀχρημοσύνη τῶν Καππαδοκῶν βασιλέων ἦτο παροιμιώδης παρὰ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ ταύτης τὰ αἷτια ὑπῆρχον ἐν τῇ φύσει τοῦ Καππαδοκικοῦ πολιτεύματος, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ πενίᾳ τῆς χώρας· ὁ πλοῦτος ὅλος τῆς χώρας

1). Νικόλ. Δαμασκ. ἀποσπᾶσι. ἀποσπ. 146 ἐκδ. Kayser.

συνεσωρεύετο εἰς τοὺς ὑποτελεῖς δυνάστας, εἰς τὰς ἱερατικὰς πολιτείας καὶ εἰς τὰς αὐτονόμους Ἑλληνικὰς πόλεις, αἵτινες ἦσαν πλούσιαι καὶ εὐδαίμονες. Τὰ Τύανα ἤδη παρὰ Ξενοφῶντι γὰ λοῦνται μεγάλη καὶ εὐδαίμων πόλις. Περὶ τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πλούτου τῶν κατοίκων τῆς Καισαρείας μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ταύτης. Αἱ μεγάλαι ἐμπορικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ὁδοὶ ἀπὸ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας μέχρι Βαβυλωνίας καὶ Σούσων καὶ ἐντεῦθεν μέχρι Ἰνδιῶν διήρχοντο τὸ πάλαι διὰ τῶν Καππαδοκικῶν πόλεων, Γαρσαύρων, Τυάνων Μαζάκων, Κομάνων, Ἡρφῶν κ τ λ. Οἱ Σινωπεῖς καὶ οἱ Ἐφέσιοι εἶχον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς μετὰ τῆς Κοππαδοκίας. Ἐν γένει κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Καππαδοκία, ὡς καὶ ἄλλαι πλείσται χῶραι τῆς Μ. Ἀσίας, ἦτο τὸ κέντρον τῆς μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης ἐπιμιξίας· ἡ Καππαδοκία ἀπετέλει μίαν τῶν πλουσιωτάτων Ῥωμαικῶν ἐπαρχιῶν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

§ 33.

Διαιρέσις τῆς Καππαδοκικῆς Ἱστορίας.

Ἡ ἱστορία τῆς Καππαδοκίας ἄρχεται ἰδίως ἀφ' ἧς ἐποχῆς αὕτη προσλαβοῦσα Ἰρανίους ἐποίκους, ἰδίως δὲ τοὺς Συρίους Καππαδόκας, καὶ προσαρτηθεῖσα εἰς τὰ μεγάλα Ἰρανικὰ κράτη τῆς Ἀνω Ἀσίας χωρίζεται πολιτικῶς, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐθνολογικῶς, ἀπὸ τῶν πρὸς δυσμὰς Φρυγοπελασγικῶν χωρῶν ἢ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἱστορία τῆς χώρας ταύτης περιέχεται ἐν τῇ τῶν Φρυγῶν, ἥτις κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην περίοδον εἶναι λίαν σκοτεινὴ. Ἐλάχισται δισωώθησαν εἰδήσεις καὶ περὶ τῆς δευτέρας ἤτοι Ἰρανικῆς περιόδου ἀφορώσαι ἀπλῶς τὰς σχέσεις τῆς Καππαδοκίας πρὸς τὰ Ἰρανικὰ κράτη τῆς Ἀσίας, τὸ Μηδικόν, καὶ ἀκολούθως τὸ Περσικόν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἢ Καππαδοκία διατελεῖ αὐτόνομον κράτος ὑπὸ Μηδικὴν ἢ Περσικὴν κυριαρχίαν. Ἀπὸ τοῦ 4ου Π. Χ. αἰῶνος, μέχρι τοῦ ὁποίου σπανίως καὶ ἐν παρόξῳ μόνον γίνεται μνεία Καππαδοκίας καὶ Καππαδοκῶν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, ἄρχεται συνεχῆς ὁπωσοῦν πολιτικὴ ἱστορία τῆς χώρας ταύτης, ἥτις ἐκ τούτου μάλιστα καθίσταται γνωστωτέρα, καθ' ὅσον ἡ Καππαδοκία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀποτελεῖ κράτος περιλαμβάνον ἀπάτας τὰς ἐντὸς τῶν ἐθνογραφικῶν ὁρίων αὐτῆς κειμένης χώρας, καὶ τὸ κράτος τοῦτο ἔρχεται εἰς ἀμεσον σχέσιν πρὸς τοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας ὀρμήσαντας Μακεδόνας. Ἡ διὰ τῆς Καππαδοκίας στρα-

τεία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν ἐπήνεγκε τὴν κατάλυσιν τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους· ἡ δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ βιαίως ἐπιβληθεῖσα εἰς τὴν χώραν Μακεδονικὴ κυριαρχία ὑπεχώρησέ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς δυναστείας (301 Π. Χ.). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχεῖται ἡ σπουδαιότατη περίοδος τῆς Καππαδοκικῆς ἱστορίας. Ἡ μέχρι τότε κατ' ἐξοχὴν Ἀσιατικὴ χώρα τῆς Μ. Ἀσίας λαβοῦσα ἤδη Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν κρατῶν τῶν ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους προκυψάντων καὶ διαδραματίζει πρόσωπον ἰκανῶς σπουδαῖον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀσίᾳ. Ἡ σπουδαιότης τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους ἐγένετο ἔτι μείζων, ὅποτε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διαιρεθέντος αὐτοῦ εἰς δύο, εἰς τὸ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας καὶ τὸν Πόντον, ἐσχηματίσθη τὸ μέγα καὶ φοβερὸν ἐκεῖνο Ποντικὸν κράτος, ὅπερ ἐξετάθη καὸ' ἑλὰ τὰ παράλια τοῦ Πόντου· τὸ Ἑλληνικὸν ἅμα καὶ Ἀσιατικὸν τοῦτο κράτος, τοῦ ὁποῖου οἱ ἡγεμόνες ἀνῆγον τὸ γένος πατρώθεν εἰς τὸν Μέγαν Κύρον καὶ μητρόθεν εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, κατέστη ἐπιφοβιώτατον τοῖς Ῥωμαίοις καὶ οὐ μόνον τῆς Ἀσίας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀρχὴν διημφισβήτησε πρὸς αὐτοὺς. Ἀλλ' ἡ δύναμις αὕτη, ἥς τοσοῦτον ἔντιμος μνηεὶς γίγνεται ἔτι ἐν ταῖς Νεαραῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ (1), δὲν ἦτον ἀποτέλεσμα ἐθνικῆς τινος πολιτικῆς ἢ ἠθικῆς ἐξεγέρσεως ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα ζωῆς καὶ δικαίαιας, ἀλλ' ἀποτέλεσμα προσωπικῆς ἰκανότητος καὶ ἀπλήστου κατακτητικῆς ὁρμῆς ὀλίγων τινῶν ἡγεμόνων, ἐκλιπόντων τῶν ὁποίων κατελύθη ταχέως καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν μετὰ τὸν

1). Ἰουστίν. Νεαραί. Νεαρ. 29, Κερ. α. αἰόσον ἐστὶ τὸ Καππαδόκιον ὀνομαζέτε καὶ ἔθνος καὶ ὅπως τὴν ἀρχὴν ἵνα κτηθείη τὰ πράγματα παρέσχε τοῖς Ῥωμαίοις. οἱ τῆς ἀρχαίας πολυμαθείας οὐκ ἠγνόησαν ἐρασταί· τοῦ τε γὰρ Πόντου σχεδὸν παντὸς ἐξῆρχε καὶ ἀνδρες ὀνομαχιστάτοί τε καὶ φροντίδος ἄξιοι Ῥωμαίοις γενόμενοι μεγάλως ἐκείθεν ἠνθίσαντο.

Θάνατον τοῦ ἐπιφανεστάτου τῶν ἡγεμόνων τούτων, Μιθριδάτου τοῦ ΣΤ', κατελύθη τὸ Ποντικόν κράτος, μεταβληθὲν κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (64 Π. Χ.). Τὴν αὐτὴν τύχην μετ'ὀλίγον ὑπέστη καὶ ἡ Μεγάλῃ Καππαδοκία (17 Μ. Χ.). Μετὰ τῆς καταλύσεως τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους λήγει ἡ ἱστορία τῶν Καππαδοκῶν, ὡς ἔθνους αὐθυπάρχτου, διότι κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν συνεπληρώθη σχεδὸν ὁ ἐξελληνισμὸς τοῦ ἔθνους τούτου· ἡ περαιτέρω ἱστορία τῆς Καππαδοκίας, τῆς ὁποίας τοῦ λοιποῦ τὸ ὄνομα γεωγραφικὴν μόνον ἔχει ἐννοιαζ, συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν ἀλλεπαλλήλως ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ἀρξάντων Ῥωμαίων, Βυζαντινῶν, Ἀράβων, καὶ Τούρκων. Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα δὲν προτιθέμεθα νὰ ἐκθέσωμεν ἀπλῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ Καππαδοκικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τῆς Καππαδοκίας αὐτῆς, ἡ ἱστορία αὕτη περιλαμβάνει ἀναγκαίως τὰς ἐξῆς 7 περιόδους.

α.) Τὴν Φρυγικὴν, ἥτοι τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν ᾗ περιλαμβάνεται καὶ ἡ τῆς Καππαδοκίας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι 878 Π. Χ., ὁπότε κατελύθη τὸ πρῶτον Ἀσσυριακὸν κράτος.

β.) Τὴν Ἰρανικὴν, ἥτοι τὴν Μηδοπερσικὴν ἀπὸ 878 μέχρι 322 Π. Χ., ὁπότε ἡ Καππαδοκία προσηρτήθη εἰς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος.

γ.) Τὴν Μακεδονικὴν ἀπὸ 322 Π. Χ. μέχρι 301 Π. Χ., ὁπότε οἱ Μακεδόνες ἐξώσθησαν τῆς Καππαδοκίας.

δ.) Τὴν Ἑλληνικὴν, ἥτοι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐξελληνιζομένου Καππαδοκικοῦ κράτους, ἀπὸ 301 Π. Χ. μέχρι 66 Μ. Χ., ὁπότε σύμπασα ἡ Καππαδοκία γίνεται Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία.

ε.) Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀπὸ 66 Μ. Χ. μέχρι 400. Μ. Χ.

ς.) Τὴν Βυζαντινὴν καὶ τὴν Ἀραβικὴν ἀπὸ 400 Μ. Χ. μέχρι 1070 Μ. Χ.

ζ.) Τὴν Τουρκικὴν, ἥτοι τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ

Τουρκικῶν δυναστειῶν ἀπὸ 1070 Μ. Χ. μέχρι τῆς ἐντελοῦς καθυποτάξεως τῆς Καππαδοκίας εἰς τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος.

Αἱ πέντε πρῶται περίοδοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, ἡ 5'. εἰς τὴν μεσαιωνικὴν, ἡ 6'. ἐν μέρει μὲν εἰς τὴν μεσαιωνικὴν, ἐν μέρει δὲ εἰς τὴν τῶν νεωτέρων χρόνων ἱστορίαν.

Περίοδος Α'. Φρυγική.

Ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας

§ 34

Βαθὺ σκότος ἐπικαλύπτει τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ χώρα αὕτη ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ὑπῆρξε μέγας σταθμὸς τῶν ἀπ' Ἀσίας εἰς Εὐρώπην μεταναστευσάντων Ἀρίων λαῶν, ἀρχαιοτάτη ἐπομένως κοιτὶς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως, παλαιόστρα πολλῶν ἐπ' ἄλληλα ὠθουμένων ἐθνῶν, καὶ πρώτη πατρὶς πολλῶν τὴν Εὐρώπην οἰκησάντων λαῶν. Ἀλλ' ὅσω σαφέως τὸ γενικὸν τοῦτο ἐξαγόμενον ἐξάιρεται ἀπὸ τοῦ σκότους τῶν προϊστορικῶν χρόνων, τοσοῦτον ἑλλίψεις καὶ συγκεχυμέναι εἰσὶν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης ἱστορίας. Περὶ πολλῶν χωρῶν καὶ λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας οὐδεμία σχεδὸν διεσώθη εἰδήσις, ἐν ἄλλοις ἐγένετο σύγχυσις ἐθνῶν καὶ ἐποχῶν, ἐν πολλοῖς δὲ ἡ ἱστορία ἐσκοτίσθη διὰ μύθων. Ἐκ τῶν συγκεχυμένων τούτων παραδόσεων καὶ ὑπαινιγμῶν ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ὡς σαφεῖς ἱστορικὰ διδόμενα.

α.) Ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς Χερσονήσου, ἰδίως τὰ ἐνδότερα, ὠκοῦντο ὑπὸ τῶν Φρυγῶν.

β.) Πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἔτι λαοὶ τινες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οἱ Τεῦκροι καὶ οἱ Μυσοί, διαβάντες εἰς Εὐρώπην ἀπώκησαν τὴν Θράκην.

γ.) Τὰ νότια παράλια τῆς Χερσονήσου ὠκοῦν λαοὶ τινες Πι-

λασγικοί ἢ Φρυγικοί ἀναμιχθέντες πρῶτως μετὰ Φοινίκων καὶ Ἀραμαίων (Κίλικες, Πάμφυλοι, Σόλυμοι, Λύκιοι).

δ'). Ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ γωνίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας ὤκει ἀρχαιότατα ἔθνος τι Φρυγοπελασγικόν, οἱ Κᾶρες, ἔργον ἔχοντες ἀνέκαθεν τὴν πειρατεῖαν καὶ τὴν μισθοφορικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· ἡ Μίλητος, ἡ βραδύτερον τοσοῦτον περίφημος καταστᾶσα Ἰωνικὴ πόλις, ἦτο κτίσμα τῶν Καρῶν. Ἀφαιρεθέντες οὗτοι τὸ ὠριότατον μέρος τῆς χώρας αὐτῶν ὑπὸ τῶν καταλαβόντων τὴν παραλίαν Ἰώνων καὶ Δωριέων ἀποίκων ἀπώσθησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Χερσονήσου μετ' ὀλίγον δὲ ἀπώλεσαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ὑποταχθέντες εἰς τοὺς Λυδοὺς.

ε'). Ἐν τῇ βορειοδυτικῇ παραλίᾳ ἠνθῆσεν ἐπὶ 300 ἔτη τὸ ἀξιόμημονεὺτότατον τῶν Μικρασιανῶν κρατῶν, ἡ Τροία. Τὸ κράτος τοῦτο μεθ' ὅλην τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν σημαντικὴν ἑκτασιν αὐτοῦ δὲν ἤθελεν ἔχει τοσαύτην ἱστορικὴν σπουδαιότητα, ἂν μὴ ἀπηθανατίζετο ὑπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, δι' ὧν τρισχίλια ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου διατηρεῖται ἐτι ζωηρὰ ἡ μνήμη τῶν ὑπὲρ καὶ κατ' αὐτοῦ ἀγωνισαμένων ἡρώων. Αἱ συνέπειαι τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας ἦσαν σπουδαῖαι διὰ τὴν Μ. Ἀσίαν· διότι ἐκ ταύτης προῆλθον πολυειδεῖς μεταναστεύσεις λαῶν, αἵτινες ἠλλοίωσαν τὰς προτέρας πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν λαῶν τῆς Χερσονήσου. Ἡ καταστροφὴ αὕτη, ἡ διὰ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ἐπελθοῦσα κίνησις τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν, αἱ ἐπιδρομαὶ βορείων Σκυθικῶν λαῶν, καὶ τέλος ἡ αὐξήσις τοῦ Λυδικοῦ κράτους εἶναι αἱ κυριώταται ἄμεσοι ἢ ἔμμεσοι ἀφορμαὶ τῆς παραπλῆς ἀναμίξεως τῶν Μικρασιανῶν λαῶν, τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν ἀρχαίων κρατῶν.

ς'). Ὁ ἀρχαιότατος λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν φυλὴν ἀνῆκον καὶ οἱ Τρῶες καὶ πλείστοι ἄλλοι λαοὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἦσαν οἱ Φρύγες. Πότε οἱ Φρύγες κατέλαβον τὴν χώραν ταύτην καὶ πῶς ἐσχημάτισαν ἐνταῦθα κράτος καὶ ἀνέπτυξαν τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ διακριθῇ. Ὡς πάν-

τες αἱ λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος, οὕτω καὶ οἱ Φρύγες εἰσέρχονται εἰς τὸν ἱστορικὸν κύκλον οὐχὶ πρότερον ἢ ἀφ' οὗ ἔλαβον ἡδὴ ἰδιοφυῇ τινα ἀνάπτυξιν καὶ ἡσθάνθησαν τὴν ἔθνικὴν αὐτῶν διαφοράν πρὸς τὰ γείτονα ἔθνη· μέχρι δὲ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης πολλαὶ παρῆλθον περίοδοι αἰώνων, καθ' ἃς αἱ τῆς πρώτης πατρίδος ἀναμνήσεις βαθμηδὸν ἐξηλείφθησαν. Οἱ Φρύγες αὐτοὶ οὐδεμίαν ἐτήρησαν ἀνάμνησιν τῆς ἐκ τῆς Ἀσίας μεταναστεύσεως αὐτῶν· παρ' αὐτοῖς, ὡς παρ' Ἑλλήσιν, ἐπεκράτει ἡ ἰδέα ὅτι ἦσαν οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῶν· τοῦτο δὲ συνέβη ἐν μέρει καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων· οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τὴν χώραν αὐτῶν ὡς τὸ κέντρον, ἀφ' οὗ ἀπεχωρίσθησαν αἱ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον φυλετικὰς συγγενείας πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες λαοί. Περὶ τῶν Καρῶν διίσχυρίζοντο, ὅτι ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐξεδιώχθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐν ᾗ κατὰ τὴν ἰδίαν τῶν Καρῶν ὁρθὴν παράδοσιν ἡ ἀρχικὴ αὐτῶν πατρίς ἦτον ἡ Ἀσία. Τοιαύτη καὶ ἡ περὶ τῆς ἀπὸ Ἀττικῆς εἰς Ἀσίαν μεταναστεύσεως τῶν Λυκίων παράδοσις. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἑλληνικῶν τούτων παραδόσεων διεστράφησαν αἱ περὶ τῆς συγγενείας τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Μικρασιανῶν λαῶν εἰδήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ διαστροφῇ ταύτῃ δὲν ἐξέλιπεν ἡ συνείδησις τῆς ἀρχικῆς συγγενείας Ἑλλήνων, Φρυγῶν καὶ Ἀρμενίων, καθ' ἃ γίνεται δῆλον ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅτι οἱ Φρύγες ἀπόκησαν ἐξ Εὐρώπης εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ὅτι ἄποικοι τῶν Φρυγῶν ἦσαν οἱ Ἀρμένιοι. Ἀπασαὶ αἱ ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τῶν Φρυγῶν ὑπολειφθεῖσαι παραδόσεις ἀποδεικνύουσιν ἀπλῶς πᾶν μεγάλην ἀρχαιότητα τοῦ λαοῦ τούτου καὶ χαρακτηρίζουσι τὸν βίον αὐτοῦ, ἐλαχίστην ἄλλως παρέχουσαι ὅλην τῆς πραγματικῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους τούτου.

ζ'). Ἐφ' ὅλων τούτων τῶν λαῶν καὶ ἐπὶ πάσης τῆς μέχρις Ἀλυσος Μ. Ἀσίας ἐξετάθη βραδύτερον τὸ κράτος τῆς Λυδίας, τῆς ὁποίας οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι καλοῦνται Μαίονες. Οἱ Λυδοὶ φαίνονται ὅτι ἦσαν λαὸς ἐπηλυσ καθυποτάξας τοὺς ὁμοφύλους τῶν Φρυ-

γῶν Μαίονας. Ἡ ἱστορία τῶν δύο ἀρχαιοτάτων δυναστειῶν τοῦ
 1 Λυδικοῦ κράτους, τῶν Ἀτυίδων καὶ τῶν Ἡρακλειδῶν εἶναι
 2 μυθώδης· μετὰ τῶν Μερμναδῶν δὲ πρῶτον (730 Π.Χ.) ἀρχε-
 3 ται ἡ πραγματικὴ ἱστορία τοῦ κράτους τούτου. Ἐπὶ τῶν βασι-
 4 λέων τῆς δυναστείας ταύτης ὑπετάγησαν βαθμηδὸν εἰς τὸ Λυ-
 5 δικὸν κράτος αἱ ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, οἱ Φρύγες, καὶ
 6 πάντες οἱ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄλυσος οἰκοῦντες λαοὶ τῆς Μικρᾶς
 7 Ἀσίας. Τὰς πρὸς τοὺς Καππαδόκας καὶ τὰ Ἰρανικὰ κράτη τῆς
 8 ἄνω Ἀσίας σχέσεις τοῦ Λυδικοῦ κράτους καὶ τινὰς λεπτομε-
 9 ρείας περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ θέλομεν ἐκθέσει περαιτέρω.
 10 Διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Λυδικοῦ κράτους ἡ Μ. Ἀσία γίγνεται
 11 Περσικὴ ἐπαρχία (558 Π.Χ.) καὶ ἐντεῦθεν νέα ἀρχεται περίοδος
 12 ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Χερσονήσου ταύτης.

Θ'). Καθ' ὃν χρόνον αἱ ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλυσος χῶραι τῆς Μικρᾶς
 Ἀσίας ὑπετάσσοντο εἰς τὸ Λυδικὸν κράτος, τὰ ἀνατολικά τῆς
 Χερσονήσου ἀπ' Ἀρμενίας μέχρι τοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ Ἄλυσος,
 ἐλάβανον ἀποίκους ἀπ' ἀνατολῶν, συγχρόνως δὲ αἱ χῶραι αὐ-
 ται ὑπέκυπτον εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἰρανικῶν κρατῶν τῆς
 ἄνω Ἀσίας.

Εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην περίοδον τῆς Μ. Ἀσίας ἀνή-
 κουσι καὶ τὰ παραδιδόμενα περὶ διαφόρων ξενικῶν κατακτήσεων
 καὶ κυριαρχίας ξένων λαῶν ἐπὶ τῆς Μ. Ἀσίας.

α.). Ἀσσυριακὴ κυριαρχία.

§ 35

Οἱ Ἀσσύριοι, ἥτοι ὁ λαὸς ὁ κατοικῶν ἀρχαιοτάτα τὴν πρὸς
 Β. τῆς Μεσοποταμίας μετὰ τῶν ποταμῶν Τίγρεως καὶ Λύκου
 κειμένην ὀρεινὴν χώραν, (τὸ σημερινὸν Μοσσοῦλ), ἥτις καλεῖται
 ἰδίως Ἀτουρία, μνημονεύεται ὡς πρῶτος κατακτητικὸς λαὸς
 ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς δυτικῆς Ἀσίας. Κατὰ τὴν παράδοσιν

(1) Νίνος ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους, ἀφ' οὗ καὶ ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἐκλήθη Νίνος ἢ Νινευί, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τὰς πρὸς νότον τῆς Νινευί κειμένης χώρας τῆς Μεσοποταμίας καὶ τὸ Βαβυλωνιακὸν κράτος, ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ ὑπέταξε τὸν βασιλεῖα αὐτῆς Φαρζάνην· ἀκολούθως ἐπῆλθε κατὰ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐνθα ὑπέταξε Καππαδόκας, Φρύγας, Μυσσοὺς, Κᾶρας καὶ Λυδοὺς. Μετὰ ταῦτα στραφεὶς πάλιν πρὸς ἀνατολὰς ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ δι' εὐτυχῶν πολέμων ἐπὶ πολλῶν ἐθνῶν τῆς ἄνω Ἀσίας, τέλος δ' ὑπέταξε καὶ τοὺς Βακτρίους· κατὰ τὴν Βακτρικὴν στρατείαν ἐνυμφεύθη τὴν Σεμίραμιν, θυγατέρα τῆς Συρίας Θεᾶς Δερκετοῦς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποθανὼν κατέλιπε τὴν βασιλείαν· ἡ Σεμίραμις ἐξηκολούθησεν ἐπιτυχῶς τὰ κατακτητικὰ ἔργα τοῦ συζύγου τῆς καὶ ἐξέτεινε τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος μέχρι Ἰνδικῆς. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν Ἰνδικὴν στρατείαν παρέδωκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆς Νινύαν, ἀφανισθεῖσα αὐτὴ ἐξ ἀνθρώπων. Ἐπὶ τῶν μαλθακῶν καὶ ἀνικάνων διαδόχων τοῦ Νινύα ἤρχιστε νὰ παρακμάζῃ τὸ ἰσχυρὸν Ἀσσυριακὸν κράτος τοῦ Νίνου καὶ τῆς Σεμιράμιδος. Τὸ ὄνομα τῆς Σεμιράμιδος διέμεινε γνωστότατον καθ' ἅπασαν τὴν δυτικὴν Ἀσίαν· ἡ θεμελίωσις πολλῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ πάντα τὰ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων σωθέντα πελώρια μνημεῖα συνεδέοντο μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Τρεῖς Καππαδοκικαὶ πόλεις, Τύανα, Ζήλα, Μελίτη ἐθεωροῦντο ἰδύρματα τῆς Σεμιράμιδος. Οἱ ὡς τεχνητοὶ φαινόμενοι φυσικοὶ λόφοι, ἐφ' ὧν ἔκειντο τὰ Τύανα καὶ τὰ Ζήλα, καὶ ἄλλοι πολυάριθμοι τοιοῦτοι λόφοι ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ ἐκαλοῦντο χώματα Σεμιράμιδος. Ὑπὸ τοὺς ἀνικάνους διαδόχους τῆς Σεμιράμιδος τὸ ἐσωτερικῶς παρακμάσαν Ἀσσυριακὸν κράτος ἐξησθένησε βαθμηδὸν καὶ ἐξωτερικῶς, ἕως τοῦ π. 878 οἱ Μῆδοι πρῶτοι ἀπέσεισαν τὸν ζυγὸν τῶν Ἀσσυρίων, τούτους δὲ ἐμίμηθησαν καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ ἐπὶ τῆς

ἄνω Ἀσίας Ἀσσυριακὴ κυριαρχία διαρκέσασα καθ' Ἡρόδοτον ἔτη 520.

Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ παράδοσις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νίνου καὶ τῆς Σεμιράμιδος παρέστησε τὴν ὅλην ἀκμὴν τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους, τὰς κατακτητικὰς στρατείας ὀλοκλήρου σειρᾶς μεγάλων καὶ πολεμικῶν δυναστῶν, καὶ πάσας τὰς ἡρώϊκας πράξεις τὰς παραγαγούσας τὴν ἰσχύν τοῦ κράτους τούτου, ἐντεῦθεν δὲ ἀπέδωκεν αὐτοῖς καὶ καταγωγὴν θεῖαν· ὁ Νίνος ἐγένετο υἱὸς τοῦ Βήλου, ἦτοι τοῦ Ἀσσυρίου θεοῦ τοῦ Ἡλίου, ὡς ἡ Σεμίραμις τῆς Δερκετοῦς· ἐκ τούτου δὲ καὶ μῦθοί τινες ἀναφερόμενοι εἰς τὰς ιδιότητας καὶ τὴν λατρείαν τῶν θεῶν τούτων ἀναμιχθέντες μετὰ τῶν περὶ Νίνου καὶ Σεμιράμιδος παραδόσεων κατέστησαν ταύτας μυθώδεστέρας. Τὸ ἱστορικὸν ἐξυγόμενον τῶν παραδόσεων τούτων εἶναι ὅτι τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος εὐθὺς μετὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ διὰ σειρᾶς μεγάλων δορυκτητόρων ἡγεμόνων ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ μέγα μέρος τῆς δυτικῆς Ἀσίας καὶ ἤρξεν, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, 520 ἔτη τῆς ἄνω Ἀσίας. Ἄνω Ἀσίαν καλοῦσι συνήθως οἱ Ἕλληνες τὴν πρὸς ἀν. τοῦ Ἄλφους ὥστε κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην μέγα μέρος τῆς Καππαδοκίας ὑπέκυψεν εἰς τὴν Ἀσσυριακὴν κυριαρχίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ παράδοσις αὕτη, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἀσσυριακὴν κυριαρχίαν καὶ τὰ ἄλλα περὶ τῆς συμμαχίας τῶν Τρώων μετὰ τοῦ Μένωνος καὶ τῆς ὑποτελείας τοῦ Πριάμου πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους παραδοθέντα, παριστῶσι πιθανῶς ἀμυδράν τινα ἀνάμνησιν ἀρχαιοτάτης τινὸς παροδικῆς κατακτήσεως τῶν χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων. Ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσιν οὐδεμία γίνεται μνεία Ἀσσυρίων· ἡ παράδοσις, ὅτι ἡ Τροία ἀπέτελλε μέρος τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους, εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα, καὶ πιθανῶς εἰς ταύτην ἔδωκεν ἀφορμὴν ἢ εἰς Μ. Ἀσίαν μετανάστευσις τῶν Συρίων ἢ Λευκοσύρων. Αἱ παραδόσεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς μεταξὺ Λυδῶν καὶ Ἀσσυρίων σχέσεις δὲν ἔχουσιν ἱστορικὴν σημασίαν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἀσσυρίους Καππαδόκας, οὐ

τοι οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσηιν πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους τοῦ Νίνου· ἡ μετανάστευσις αὐτῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν συνῆλθε εἰς ἐποχὴν σχετικῶς πολὺ μεταγενεστέραν, καθ' ὃν χρόνον ἤρχον ἐν Ἀσσυρίᾳ οἱ Χαλδαῖοι, ὁμόφυλοι τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ Κιππαδόκαι. Τὸ διὰ τῶν Χαλδαίων ἰδρυθὲν δεύτερον καλούμενον Ἀσσυριακὸν κράτος (750 Π. Χ.) δὲν φαίνεται περιελθὼν εἰς πολιτικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Μ. Ἀσίας· οἱ μεγάλοι πολεμικοὶ ἡγεμόνες τοῦ κράτους τούτου καὶ τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸ ἐν Βαβυλῶνι ἐτέρου Χαλδαϊκοῦ κράτους, Σαλμανάσσαρ· Σιναχάριβος, Ναβουχοδονότωρ ἔστειλαν τὴν κατακτητικὴν αὐτῶν ὁρμὴν πρὸς τὴν Συρίαν, Φοινίκην, Πιλαιστίνην, Αἴγυπτον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Μ. Ἀσία ὑπετάσσοντο εἰς τὸ Μηδικὸν κράτος.

β'.) Αἰγυπτιακὴ κυριαρχία.

§ 36.

Ἐκτὸς τῆς Ἀσσυριακῆς μνημονεύεται καὶ Αἰγυπτιακὴ τις κυριαρχία ἐπὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀναγομένη εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Ῥαμσῆ τοῦ Μεγάλου (1394—1328 Π. Χ.), ἐφ' οὗ ἡ ἐξωτερικὴ ἰσχύς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀκμὴ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους εἶχον φθάσει εἰς τὸν ὑψιστον αὐτῶν βαθμόν. Ὁ βασιλεὺς οὗτος τῆς Αἰγύπτου, ὃ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σέσωστρις καλούμενος, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν οἰκοῦντας λαοὺς, συναγαγὼν μέγαν στρατὸν 600,000 πεζῶν καὶ 20,000 ἰππέων ἐστράτευσεν ἐπ' Ἀσίαν προχωρήσας μέχρι τοῦ Γάγγου. Ὑποτάξας δὲ πάντας τοὺς λαοὺς, δι' ὧν διήλθε, μετέβη ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην καὶ κατήντησεν εἰς Θράκην, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον μετ' ἀπείρων λαφύρων καὶ ἀνσρίθμων αἰχμαλώτων, καὶ ἔστησεν ἐνταῦθα δύο ὀβελίσκους, ἐφ' ὧν ἐγράψαν τὰ ὀνόματα τῶν ἡττηθέντων καὶ ὑποταχθέντων ἐ-

Ουνών (1). "Οτε ὁ Γερμανικός κατὰ τὴν ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ περιουδεῖαν αὐτοῦ ἐπεσκέφθη τὰ ἀνάκτορα τῶν Θηβῶν καὶ διέταξε τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς νὰ ἐρμηνεύσωσιν αὐτῷ τὰς ἐν αὐτοῖς ἐπιγραφάς, οὗτοι ἀνέγνωσαν ὅτι ὁ βασιλεὺς Ῥαμσήs, μετὰ 700000 πολεμιστῶν ὑπέταξε τοὺς κατοίκους τῆς Λιβύης, Λιβύσας, Μήδους, Πέρσας, Βακτρίους, Σκύθας καὶ τὰς χώρας, ἐν αἷς οἰκοῦσι Σύροι, Ἀρμένιοι καὶ Καππαδόκαι, ἀπὸ τῆς Βιθυνικῆς θαλάσσης (Προποντίδος) μέχρι τῆς Λιβυκῆς. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἐσημειοῦντο καὶ οἱ φόροι, ἥτοι τὸ βάρος τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὄπλων καὶ τῶν ἵππων, οἱ ἐλέφαντες, ὁ αἶτος, τὸ θυμιάμα καὶ ὅσα ἄλλα ἕκαστος λαὸς ἐν εἵδει φόρου ἔπεμπε πρὸς τὸν Ῥαμσῆν· οἱ φόροι οὗτοι, λέγει ὁ Τάκιτος, ἦσαν οὐχὶ ὀλιγώτεροι τῶν νῦν διὰ τῆς βίας τῶν Πάρθων ἢ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν Ῥωμαίων εἰς τοὺς λαοὺς τούτους ἐπιβαλλομένων (2). Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται μὲν ἀναμφισβητήτως, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεσώστριος πολλὰ μέρη τῆς δυτικῆς Ἀσίας, καὶ τινὰ μέρη τῆς Μ. Ἀσίας, ἰδίως ἡ Καππαδοκία, ὡς ἐμνημονεύετο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὑπέκυψαν εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν, περὶ διαρκεῶς ὅμως κυριαρχίας τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ τῶν ἀπομεμακρυσμένων τούτων χωρῶν δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος, ἀφοῦ αὕτη μετὰ τὸν Σέσωστριν οὐδ' ἐπὶ τῶν ἐγγύς τῆς Αἰγύπτου καίμένων χωρῶν ἐξετείνετο. Τινὲς τῶν νεωτέρων ἀπέδωκαν σημασίαν μελίζονα τῆς πραγματικῆς εἰς τὰ περὶ κυριαρχίας τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ τῆς Μ. Ἀσίας παραδιδόμενα, παραδε-

1). Διόδ. 1, 35.

2). Tac. Annal II, 60 - 61. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεγνώσθησαν ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀμμῶν Ῥε (Ἀμμωνίου Διὸς) ἐν Καρνάκ (ἐν τῇ θέσει τῶν ἀρχαίων Θηβῶν) παραγματούμεναι περὶ τῆς στορατείας τοῦ Τεθμῶσιος (προκατόχου τοῦ Ῥαμσή) εἰς τὴν Ἀσίαν. ὡς υποκείμεναι εἰς τὸ Αἰγυπτιακὸν κράτος σημειοῦνται ἐνταῦθα ἡ Ἀραβία (Asi) Μεσοποταμία (Ναχάραϊνα) Συρία (Ῥουτενοῦ). Brandis. Muenz-maas und gewichtswesen in Vorderasien bis auf Alexander den grossen σελ. 71.

δεχόμενοι διαρκή Αίγυπτιακὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης, ιδίως ἐπὶ τῶν βορείων παραλίων. Ὁ Iablonsky μάλιστα δι' ὀχύρισθον, ὅτι ἡ Καππαδοκικὴ γλῶσσα περιεῖχε πολλὰς λέξεις Αἰγυπτιακὰς· τὰ ὀνόματα Λυκαονία καὶ Ἰκόνιον εἶναι κατ' αὐτὸν Αἰγυπτιακὰ, ἐπίσης ἡ Λυκαονικὴ λέξις Δέλφεια εἶναι Αἰγυπτιακὴ, καὶ ὁ Ἰσὶς ποταμὸς τῆς Καππαδοκίας ἐκλήθη οὕτω ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας Θεᾶς Ἰσιδος. Περὶ τῶν σχέσεων τῶν Κόλχων πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἐγένετο ἡδὴ λόγος ἀλλαχοῦ· ἡ γνώμη τοῦ Texier, ὅτι κατὰ τὴν στρατείαν Ἰσως τοῦ Σεσώστριος ἐγένετο ἡ ἐποικήσις τῶν Συρίων εἰς Καππαδοκίαν εἶναι τοσοῦτον πλημμελὴς, ὅσον καὶ ἡ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἀραμαίων ἐκείνων Συρίων καταγωγῆς ἢ συγγενείας τῶν Καππαδοκῶν. Τὸ μεταξὺ Σμύρνης καὶ Σάρδεων ἀνάγλυφον, τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Σέσωστριν, εἴπομεν ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν τέχνην, εἰς ἣν τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Γραζιλ καγιᾶ, καὶ ὅτι οὐδέτερον τούτων θεωρεῖται ἔργον Αἰγυπτιακό.

γ.) Ἡ ἐπὶ Καππαδοκίαν Ἀρμενικὴ στρατεία

§ 37.

Οἱ Ἀρμένιοι ἱστοριογράφοι διηγοῦνται περὶ ἀρχαιοτάτης τι-
νος ὑπὸ Ἀρμενίων κατακτήσεως τῆς Καππαδοκίας γενομένης
ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, Ἀράμ, συγχρόνου τοῦ Νίνου καὶ
τῆς Σεμιράμιδος. «Ὁ Ἀράμ, λέγει ὁ Μωσῆς Χορηνός, (1) στρα-
τεύσας πρὸς δυμᾶς μετὰ 40 χιλ. πεζῶν καὶ 2 χιλ. ἰππέων
φθάνει εἰς Καππαδοκίαν, εἰς τὸν τόπον, ὅστις καλεῖται σήμερον
Καισάρεια, ἐνθα ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτοῦ ὁ Τιτάνιος Παιάπης
Καγάν, καταγόμενος ἀπὸ τῆς γενεᾶς Χάρ, ὅστις ἦρχε πάσης
τῆς μεταξὺ Πόντου καὶ Ὠκεανοῦ (Μεσογείου θαλάσσης) χώρας,

τοῦτον νικήσας ὁ Ἀράμ ἠνάγκασε νὰ φύγῃ εἰς νησὶν τινα τῆς Ἀσιατικῆς Θαλάσσης. Ἀκολούθως καταλιπὼν Ἀρμενιὸν τινα στρατηγὸν Μεσάκ καλούμενον μετὰ πολλῶν χιλιάδων ἀνδρῶν πρὸς κατοχὴν τῆς κατακτηθείσης χώρας αὐτὸς ἐπέστρεψεν εἰς Ἀρμενίαν, ἀφ' οὗ διέταξε τοὺς κατοικοὺς τῆς ὑποταχθείσης χώρας νὰ λαλῶσιν Ἀρμενιστί· ὁ Ἀρμένιος στρατηγὸς κτίσας πόλιν ἐκάλεσεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος Μεσάκ, ὅπερ ὕστερον διὰ τῆς πλημμελοῦς προφορᾶς τῶν κατοίκων μετέπεσεν εἰς Μάζακα, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐκλήθη Καισάρεια. Ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ἡγεμόνες οἱ ἰδρύσαντες τὸ Ἀρμενικὸν κράτος κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους ἐπειράθησαν νὰ ἐκτείνωσι τὸ κράτος αὐτῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐτράτευσαν ἐπὶ τὴν Μ. Ἀσίαν, ἰδίως ἐπὶ τὴν ὁμορον τῇ Ἀρμενίᾳ Καππαδοκίαν, εἶναι λίαν πιθανόν· ἡ προκειμένη ὁμῶς ἱστορία φαίνεται ἀναφερομένη οὐχὶ εἰς κατὰκτησίν τινα τῆς νοτίου Καππαδοκίας, ἐνθα ἦσαν τὰ Μάζακα, ἀλλὰ τῆς παρορείου ἐκείνης τῇ Μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ Καππαδοκικῆς χώρας, ἥτις βραδύτερον Μικρὰ Ἀρμενία καλεῖται. Οἱ Ἀρμένιοι ἱστοριογράφοι περιέπεσον εἰς τὸ αὐτὸ λάθος, εἰς δ' ὁ Ἰώσηπος καὶ οἱ τοῦτον ἀκολουθοῦντες, συνδυάζοντες τὰ ὀνόματα Μοσχ καὶ Μάζακα· ὅτι Μισάχ δὲν ἦτον ὄνομα πόλεως ἀλλ' ὁλοκλήρου χώρας, καὶ ὅτι ἡ χώρα Μισάχ δὲν ἦτον ἐν τῇ νοτίῳ Καππαδοκίᾳ, ἀλλ' ἐν Πόντῳ, ἐπομένως ἐν Μοσχικῇ, ἐν τῇ χώρᾳ δηλ. τῶν Μόσχων, ἥτις περιελάμβανε καὶ τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν, μαρτυρεῖται ἐκ πολλῶν ἄλλων χωρίων τοῦ Μωσέως Χορηνοῦ. Ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς εἰς τὴν ἀνωτέρω διήγησιν προστίθῃσιν αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἀληθοὺς αἰτία, δι' ἣν ἡ χώρα ἐκείνη ἐκλήθη πρώτη δευτέρα καὶ τρίτη Ἀρμενία· ἀλλὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα, ἅτινα παραδόξως ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς ἀνάγει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀράμ, ἐδόθησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Καππαδοκίας πρῶτον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ περὶ τὴν Καισάρειαν χώρα οὐδέποτε ἐκλήθη οὕτω.

δ') Σκυθικαὶ ἐπιδρομαί. Κιμμέριοι Ἀμαζόνες.

§ 38.

Αἱ τῶν Σκυθῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἐπιδρομαί ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου τῆς ἱστορίας τῆς χώρας ταύτης καὶ ἐπαναλαμβάνονται ἐκ διαλειμμάτων καὶ εἰς μεταγενεστέρας ἱστορικὰς ἐποχάς. Τὴν πρώτην τούτων ἀνάγει ὁ Ίουστίνος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Νίγου καὶ τοῦ Σεωώστριος. Οἱ Σκύθαι οὗτοι, οἵτινες ἐκ τῶν βορείων τοῦ Εὐξείνου παραλίων ἢ ἐκ τῶν περὶ τὸν Καύκασον χωρῶν εἰσέβαλλον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἰδίως εἰς τὰς παρὰ τὸν Πόντον κειμένας χώρας, Καππαδοκίαν, Φρυγίαν Παφλαγονίαν, καλοῦνται συνήθως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Κιμμέριοι ἢ Τρήρωνες. «Οἱ Κιμμέριοι, λέγει ὁ Στράβων, οὓς καὶ Τρήρωνας ὀνομάζουσι, πολλάκις ἐπέδραμον τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ Πόντου καὶ τὰ συνεχῆ αὐτοῖς ποτὲ μὲν εἰς Παφλαγόνας, ποτὲ δὲ καὶ Φρύγας ἐμβαλόντες, ἥνίκα φασὶ Μίδαν αἶμα ταύρου πίνοντα ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεῶν· Λύθαρμις δὲ τοὺς αὐτοὺς ἄγων Λυδίας καὶ Ἰωνίας ἤλασε καὶ Σάρδεις εἶλεν, ἐν Κιλικίᾳ δὲ διεφθάρη·» πολλάκις δὲ καὶ οἱ Κιμμέριοι καὶ οἱ Τρήρες ἐποιήσαντο τὰς τοιαύτας ἐφόδους» (1). Ἡ μάλιστα ἀξιωματικὸς τῶν εἰς Καππαδοκίαν Σκυθικῶν ἐπιδρομῶν εἶναι ἡ τῶν Ἀμαζόνων, τὴν ὁποίαν ὁ Ίουστίνος ἱστορεῖ ὡδὲ πως (2). «Δύο Σκύθαι ἡγεμονόπαιδες, Ἰλίνος καὶ Σκολοπιτός, διὰ στάσεως τῶν εὐγενῶν ἐκ τῆς πατρίδος διωχθέντες, ἤγαγον μεθ' ἑαυτῶν μέγαν ἀριθμὸν νέων καὶ ὤκησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Καππαδοκίας περὶ τὸν Θερμῶδοντα ποταμὸν, ἅφ' οὗ ὑπέταξαν τὰ πεδία τῆς Θεμισκύρας. Ἐνταῦθα ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰθισμένοι νὰ ληστεύωσι τοὺς πλησιοχώρους προεκάλεσαν καθ' ἑαυτῶν τὴν συνωμοσίαν

1). Στράβ. I, 64.

2). Βιβλ. Β'. Κεφ. 4.

τῶν λαῶν τούτων καὶ ἐξ ἐνέδρας ἐσφάγησαν. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἰδοῦνται, ὅτι τῇ ἐξορίᾳ προτετίθετο ἡ χηρεία, λαμβάνουσι τὰ ὀπλ.α καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀμυνόμεναι, εἶτα δὲ καὶ ἐπιτιθέμεναι ὑπερασπίζονται τὰ ὅρια αὐτῶν· τὴν πρὸς τοὺς γείτονος γάμου κοινωνίαν ἀπεστρέφοντο, δουλείαν τεῦτο καὶ οὐχὶ γάμον καλοῦντες καὶ τολμήσασσι μοναδικὸν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἔργον πολιτείαν ἄνευ ἀνδρῶν ἵδρυσαν». Ἡ πολιτεία αὕτη καὶ ὁ βίος τῶν Ἀμαζόνων περιγράφεται ὡς ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου (1). «Ταύτας πατὴρ τε καὶ φυτουργὸς Ἄρης ἐπαίδευσεν ἐν ὁμιλίᾳ τῶν πολεμικῶν εἶναι καὶ ζῆν ἐνὸς πλόν τε καὶ ἐφίππον βίον... ἀνδράσι μὲν δὴ ἐνομιλεῖν οὐ παρέχειν τὴν ἑαυτῶν χώραν· αὐτὰς δ' ἐπειδὴν δέωνται τέκνων, κατιούσας ἐπὶ τὸν ποταμόν Ἀλυν ἀγοράζειν τε καὶ ξυγγίγνεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἐνθα ἔτυχε, ἀπελθούσας τε εἰς οἴκους, ἃ μὲν ἂν τέκωσιν ἄρρενα, φέρειν ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς χώρας, ὅπως ἀνέλοινο αὐτὰ οἱ φύσαντες, τοὺς δὲ ἀναιρεῖσθαι τε ὧν ἕκαστος ἔτυχε καὶ ποιεῖσθαι δούλους· ἃ δ' ἂν ἀποτέκωσι θήλεα, φιλεῖν τε ἤδη λέγονται καὶ ὁμόφυλα ἡγεῖσθαι πλὴν τοῦ ἐπισχεῖν γάλα· τουτί δὲ πράττουσι διὰ τὰς μάχας, ὥς μήτε αὐτὰ θηλύνοιτο μήτε τοὺς μαζοὺς ἀποκρεμῶτο, τὸ μὲν δὴ ὄνομα ταῖς Ἀμαζόνσιν ἐκ τοῦ μὴ μαζῶ τρέφεσθαι ἡγοῦμεθα». Φαίνεται ὅτι αἱ Ἀμαζόνες ἀνῆκον εἰς τὴν φυλὴν τῶν Σαρματῶν Σκυθῶν, διότι τούτων αἱ θυγατέρες κατ' Ἱπποκράτην ἐξεκαίοντο τὸν δεξιὸν μαστὸν, διὰ νὰ δύνανται εὐχερέστερον νὰ ἐντείνωσι τὸ τόξον. Ἀὐτὸν δὲ ἂν τὸ «Ἀμαζών» ἦτο τὸ ἀρχικὸν ἐθνολογικὸν ὄνομα τῶν εἰς Καππαδοκίαν ἐμβαλόντων Σκυθῶν, ἐξ ὧν κατήγοντο αἱ Ἀμαζόνες, ἣ ἐδόθη εἰς ταύτας βραδύτερον ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων λαῶν (2) ἢ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν, καθὰ οὗτοι ἐτυμολόγουν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἑαυτῶν γλώσσης· ἐκ τῶν νεωτέρων πολλοὶ πολλὰς προέτειναν ἐτυ-

1). Φιλοστρ. Ἡρωϊκὰ σελ. 36.

2). Ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται πιθανωτέρα, διότι τὸ Σκυθικὸν ὄνομα τῶν Ἀμαζόνων καθ' Ἱπποκράτην ἦταν Οἰάρπατα = ἀνδρεκέτιον.

μολογίας τοῦ ὀνόματος, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περὶ τῶν Ἀμαζόνων θεωρίαν, περὶ τῶν ὁποίων δὲν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκταθῶμεν ἐνταῦθα.

Αἱ περὶ τῶν Ἀμαζόνων παραδόσεις εἰσὶν ἀρχαιόταται παρ' Ἑλλήσι καὶ ἐν τισὶν ἀναμειγμέναι μετὰ μύθων. Ὁ Πρίαμος καυχᾶται παρ' Ὀμήρῳ, ὅτι μετὰ τῶν Φρυγῶν συμμαχήσας ἐπολέμησεν, «ὅτ' ἦλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι» (Ἰλ. Γ'. 189)· ἡ κατοικία τῶν Ἀμαζόνων κατ' Ὀμηρον ἦτο πρὸς ἀνατολὰς τῶν Φρυγῶν. Κατὰ Φερεκύδην παρὰ τὸν Θερμώδοντα ὁ Ἄρης ἐκ τῆς Ἀρμονίας ἐγέννησε τὰς Ἀμαζόνας (1). Κατὰ Πίνδαρον ὁ στρατὸς τῶν Ἀμαζόνων συνέκειτο ἀπὸ Καππαδοκῶν (2) (Συρίων, λαμβανομένου τοῦ ὀνόματος προδήλως κατὰ πρόληψιν). ἡ πόλις Σινώπη οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θερμώδοντος κειμένη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων (3). Ἀπὸ τοῦ Θερμώδοντος ὀρμώμεναι αἱ Ἀμαζόνες ἐποιοῦν μακρυνὰς ἐκδήμους στρατείας πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Μ. Ἀσίας (4), ὁπόθεν διέβησαν καὶ εἰς Λέσβον καὶ εἰς Θράκην, ἐντεῦθεν δὲ διὰ Θεσσαλίας καὶ Βοιωτίας ἦλθον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἐκδιηθῶσι τὴν ὑπὸ τοῦ Θησέως ἀρπαγὴν τῆς βασιλείσσης αὐτῶν Ἀντιόπης· καὶ ἐστρατοπεδεύοντο ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν ἐφθανε μέχρι Πνυκός, ὁπότε ὁ Θησεὺς ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν μεγάλῃ τινὶ μάχῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔτι κατὰ τὸν 5ον Π.Χ. αἰῶνα ἐθεώρουν τὴν ἥτταν τῶν Ἀμαζόνων μεγάλην τῆς πόλεως αὐτῶν δόξαν, ὥς ἥτταν ἐχθροῦ ἀπειλήσαντος ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι ῥήτορες ἐν ταῖς μεγαλουργήμασι τῆς πόλεως αὐτῶν αὐδέποτε παραλείπουσι καὶ τὴν κατὰ τῶν Ἀμαζόνων νίκην.

1). Φερεκύδ. Ἀποσπαρ. ἐκδ. Mueller. Ἀποσπ. 25.

2). «Σύριον εὐρυαίχμαν αἶ' δῖεπον στρατόν». Στραβ. ΙΒ'. 544.

3). Σχολ. Ἀπολλων. Ροδ. Βιβλ. Β'. σελ. 946.

4). Πολλῶν πόλεων ἐνταῦθα, Σμύρνης, Ἐφέσου, Κώμης, Μυρίνης ἡ καὶ τῆς ἀποδοδοῦς εἰς ἐπωνύμους τῶν πόλεων Ἀμαζόνιας.

Σπριείοις. Αἱ Ἀμαζόνες ὡς Σκυθικὸς λαὸς ἐλάτρευον τὴν Σελήνην· ἐκ τούτου δὲ μετानαστεύσασαι εἰς Καππαδοκίαν τὴν Σκυθικὴν θεὸν τῆς Σελήνης ἀντήλλαξαν ἀντὶ τῆς Φρυγικῆς Ἀρτέμιδος Μᾶ, ἣτις καὶ αὐτὴ κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ιδιότητα ἦτο θεὰ τῆς Σελήνης· ἐντεῦθεν οἱ μῦθοι πολλαχῶς συνδυάζουσι τὸ ὄνομα τῶν Ἀμαζόνων μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος Ταυροπόλου. Κατὰ Διόδωρον ἡ βασιλεύσα τῶν Ἀμαζόνων προσέφερε θυσίας μεγαλοπρεπεῖς τῇ Ἀρτέμιδι Ταυροπόλῳ. Αἱ Ἀμαζόνες κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἐσπερίας νήσου στρατεῖαν αὐτῶν φειδόνται τῆς ἱερᾶς τῇ Σελήνῃ πόλεως Μήνης. Περὶ τῆς Ἑφesiaς Ἀρτέμιδος λέγει ὁ Πausanias «Πίνδαρος Ἀμαζόνας ἔφη τὸ ἱερὸν τοῦτο ἰδρύσασθαι στρατευομένης ἐπ' Ἀθήνας τε καὶ Θησείας· αἱ δὲ ἀπὸ Θερμώδοντος γυναῖκες ἔθυσαν μὲν καὶ τότε τῇ Ἑφesia Ἐφέῳ, ἅτ' ἐπιστάμεναί τε ἐκ παλαιοῦ τὸ ἱερὸν καὶ ἡνίκα Ἡρακλέα ἔφυγον, αἱ δὲ καὶ Διόνυσον ἔτι ἀρχαιότερον ἱκέτιδες ἐνταῦθα ἔλθοῦσαι» I,3 καὶ ἀλλαχοῦ VII,2 «Ἑφesia δ' Ἀρτεμιν πόλεις τε νομίζουσιν αἱ πᾶσαι καὶ ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄγουσιν ἐν τιμῇ· τὰ δ' αἷτια (ἔμοι δοκεῖν) ἐστὶν Ἀμαζόνων τὸ κλέος, αἱ φήμην τὸ ἔργον ἔχουσιν ἰδρύσασθαι». Κατὰ τὸν αὐτὸν οἱ Ἴωνες ὅτε πρῶτον ἀπώκησαν εἰς Ἑφeson, εὗρον περὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος Ἀμαζόνες ἐπιμελουμένας τῆς λατρείας τῆς θεᾶς (VII,2). Λέγει δὲ καὶ Καλλίμαχος ἐν τῷ εἰς Ἀρτέμιδα ὕμνῳ (Στιχ. 237 καὶ ἐξῆς).

Σοὶ καὶ Ἀμαζονίδες πολέμου ἐπιθυμήται
 Ἐν κοτῇ παραλήγῃ Ἑφέσῳ βρέτας ἰδρύσαντο
 Πηγάῳ ὑπ' εὐπρέμῳ· τέλεσάν δέ τοι ἱερὸν ἱππῶ.

Ἡ πρόησις, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν ἐπὶ τὸ μυθωδέστερον διακόσμησις τῶν περὶ Ἀμαζόνων παραδόσεων, τὰ παρὰ ὅσα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν ἱστοροῦμενα, ἐπὶ δὲ ἡ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐξαφάνισις αὐτῶν ἐκ τῶν περὶ τὸν Θερμώδοντα χωρῶν εἰς τινὰς ἤδη τῶν ἀρχαίων εἶχον δώσει ἀφορμὴν ν' ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν Ἀμαζόνων. Πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἀποδεχόμενοι τὴν γνῶμην ταύτην ἀνέπτυξαν νέας ὁλοῦς θεωρίας περὶ Ἀμαζόνων, πειραθέντες νὰ ἐμηνεύσωσι συμβολικῶς τὰς περὶ αὐτῶν παρὰδόσεις, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἰδίῳ ἐκ τῶν ἀγίσσεων τῶν Ἀμαζόνων πρὸς

τὴν Ἀρτεμιν· κατὰ τὰς Θεωρίας ταύτας ἡ Θεμελιώδης ἰδέα τῶν ποικίλων περὶ Ἀμαζόνων μύθων ἦτο λατρεία τις μέχρι μανίας ὀργιαστικῇ, αὐτὴ ἡ κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν Φρυγίᾳ ἐπιχωριάζουσα λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος Μᾶ, μετὰ τῆς διαδόσεως τῆς ὑποίας συνδέονται καὶ αἱ περὶ Ἀμαζόνων παραδόσεις. Αἱ Ἀμαζόνες, αἵτινες ὅτε μὲν παρίστανται ὡς γυναικεῖος πολεμικῆς λαοῦ, ὅτε δὲ συνδεόμεναι μετὰ ἡρωϊκῶν μύθων παριστῶσι τὸ ἰδεώδες τῆς γυναικείας δυνάμεως καὶ ἀνδρείας, εἰσὶν αὐταὶ αἱ φανατικαὶ ἱέρειαι τῆς Θεᾶς Μᾶ, αἱ δὲ ἀποδιδόμεναι αὐταῖς ἰδιότητες προῆλθον ἐκ τῆς ὀργιαστικῆς λατρείας τῆς Θεᾶς ταύτης· ἐν ταῖς Ἀμαζόσι παρίσταται ὁμοίον τι, ἀλλ' ἀντιθέτου φύσεως, ἐκείνῳ, ὅπερ βλέπομεν ἐν τοῖς φανατικοῖς ἱερεῦσι τῆς Κυβέλης, τοῖς Γάλλοις καὶ τοῖς Μεγαθύζοις· ὅπως δηλονότι διὰ τῶν ὀργιαστικῶν ἐκείνων τελετῶν οἱ ἱερεῖς ἐκεῖνοι ἀφῆρθον τὴν ἀνδρικὴν των φύσιν, οὕτω διὰ τῶν αὐτῶν ὀργίων ἐν ταῖς Ἀμαζόσιν ἡ γυναικεία φύσις παρίσταται μετὰ τοῦ μέγιστα ἀντιθέτου ἀνδρικοῦ χαρακτῆρος· ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖται οὐ μόνον ἡ τεχνικὴ παράστασις τῶν Ἀμαζόνων ὡς νυμφῶν τῆς Ἀρτέμιδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν, ὅπερ κατὰ ταῦτα ἐτυμολογητέον ἀπὸ τοῦ Μᾶζα (ὄνομα τῆς Σελήνης παρὰ τοῖς Καυκασίοις λαοῖς) ἢ Μᾶ (τῆς Φρυγικῆς Θεᾶς). α·Η οὐσιώδης βέσις τοῦ περὶ Ἀμαζόνων μυθικοῦ κύκλου, λέγει ὁ Max Duncker, (1) εἶναι λατρεία τις λίαν διαδεδομένη ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἔχουσα τὴν ἐστίαν αὐτῆς παρὰ τὸν Θερμώδοντα ποταμόν· ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄροπέδιου, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ταύρου, κατὰ μῆκος τοῦ ἔκω Ἄλως ἔκουν φυλαὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύριοι καλούμενοι· οἱ Πέρσαι ἐκάλουν τούτους Καππαδόκας· τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα ἐπεκράτησε βρεδύτερον τοῦ τῶν Συρίων. Περὶ τῶν ἡθῶν τοῦ λαοῦ τούτου γινώσκωμεν μόνον, ὅτι παρὰ τούτοις ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἰδίῳ Σύριοις εἰθίκετο ἡ περιτομή. Ἡ ἀρχικὴ θεότης τῆς χώρας ἦτο Μᾶ ἢ Μήνη· οἱ περιρρημότατοι αὐτῆς ναοὶ ἦσαν ἐν Κομάνοις... Οἱ Ἕλληνες θεωροῦσι αὐτὴν πολεμικὴν θεὸν, καλοῦσι δ' αὐτὴν καὶ Ταυροπόλον Ἀρτεμιν ἢ Ἐνυώ, οἱ Ῥωμαῖοι Bellona· ἀλλὰ θεωρεῖται συγχρόνως καὶ Θεὸς τῆς Σελήνης. Ἡ Θεὸς τῶν Κομάνων, ἡ Μᾶ, εἶναι αὐτὴ ἡ Συρια Ἀστάρτη, ἥτις παρίσταται καὶ αὐτὴ

κρῖτοῦσα δόρυ ἐν τῇ χειρὶ καὶ καθήμενη ἐπὶ ταύρου· αἱ Ἕλληνες ὑπέλαβον τὴν Μᾶ παρθενικὴν τινὰ καὶ πολεμικὴν θεᾶν, ὥς Ἀρτεμιν ἢ ὥς θεᾶν τοῦ πολέμου· ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἀσάρτης ἐν Συρίᾳ αἱ παρθέναι ὑπεχρεοῦντο νὰ τηρῶσι τὴν παρθενίαν των διὰ παντός, αἱ ἄνδρες τούναντιον ἐθυσίαζον τὴν ἀνδρικὴν αὐτῶν φύσιν· ἐν ὁρισμέναις ἐορταῖς ἐφαινοντο ἐνταῦθα γυναῖκες μετ' ἀνδρικῶν ὅπλων, οὕτω καὶ παρὰ τὸν Θερμῶδοντα καὶ τὸν Ἴριν εἰθίζοντο ἑνοπλοὶ χοροὶ παρθένων· αἱ ἑνοπλοὶ οὗτοι ἱεροδουλοὶ, τῶν ὁποίων ὁ Στράβων ὑπὲρ τοὺς ἐξακισχιλίους εὔρεν ἐν Κορῶναις, εἶναι αἱ Ἀμαζόνες τῶν Ἑλλήνων, καὶ θυγατέρες τοῦ Ἀρεως καὶ τῆς Ἀρμονίης· Ἀρμονία δὲ εἶναι αὐτὴ ἡ Φοινικικὴ Ἀσάρτη μετ' Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ἀμαζῶν δὲ σημαίνει ἀπλῶς ἱέρειαν τῆς θεᾶς Μᾶ. Ἐκ τῶν παρὰ τὸν Ἴριν καὶ Θερμῶδοντα ναῶν ἡ λατρεία τῆς πολεμικῆς θεᾶς ἐξετάθη εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας· κέντρον τῆς λατρείας τῆς Μᾶ ἦτον ἐνταῦθα ἡ Ἐφεσος. Ὅποτε οἱ Ἴωνες ἀπόκησαν ἐνταῦθα εὔρον τὸν ναὸν θεᾶς τινος, τὴν ὅποιαν αὐτοὶ Ἀρτεμιν ἐκάλουν, καὶ Ἀμαζόνες περὶ τὸν ναὸν οἰκούσας καὶ παλαιόθεν τῆς λατρείας ἐπιμελουμένας· οἱ ἱερεῖς ἐφείσαντο τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἱεροδούλων καὶ ἐδέξαντο αὐτοὺς ἐν τοῖς ἑαυτῶν δήμοις· οἱ ἱερεῖς τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἦσαν εὐνοῦχοι. Ἐκ τῆς τοιαύτης διαδόσεως τῆς λατρείας τῆς Ἀρτέμιδος Μᾶ ἐπλάσαν οἱ Ἕλληνες, ὅτι αἱ Ἀμαζόνες ἐστράτευσαν εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἔκτισαν τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Ἐφεσον... Καὶ ὅποτε ἡ λατρεία τῆς πολεμικῆς θεᾶς Μᾶ ἀπὸ τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν μετεδόθη καὶ εἰς Ἀθήνας χωρὶς νὰ θέσῃ στερεὴν ῥίζαν ἐνταῦθα, ἐπλάσαν ὅτι ὁ Θησεὺς ἐνίκησε τὰς Ἀμαζόνες, καὶ ἐδείκνυσεν τὰ μνημόματα αὐτῶν ἐν Ἀθήναις, Χαλκιδί, Μεγάροις, ἅτινα ἦσαν βεβαίως ἐγκαταλειμμένοι ναοὶ τῆς Ἀρτέμιδος Μᾶ τῆς Μ. Ἀσίας... Ὅποτε βραδύτερον οἱ Ἕλληνες ἔμαθον τὰ ἀνατολικὰ μέρη τῆς Μ. Ἀσίας καὶ δὲν εὔρον ἐνταῦθα τὸν ὑπὸ τῶν ποιητῶν φερόμενον λαόν, μετέθεσαν τὴν κατοικίαν αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Σαρματῶν. Τοιαύτη μὲν ἡ ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία τῶν περὶ Ἀμαζόνων παραδόσεων. Ἐν ταῦτοις πλεῖστα συνηγοροῦσι ὑπὲρ τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως τῶν Ἀμαζόνων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους δὲν ὑπῆρχον μὲν πλέον Ἀμαζόνες ἐν Καππαδοκίᾳ, ἀλλὰ τοῦτο προήλθε πιθανώτατα ἐκ τῆς βασιλείας τῶν Βέροιοι

τῶν περίξ λαῶν ἐξολοθρεύσεως αὐτῶν· λαὸς ἥμω; γυναικεῖτο; πολεμικὸς ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχικῇ τῶν Ἀμαζόνων χώρῃ, ἐν Σκυθίᾳ δηλονότι· τοῦτο μαρτυροῦσιν ὅσα λέγει ὁ Ἱπποκράτης (1) περὶ τῶν γυναικῶν τῶν Σαρματῶν καὶ τὰ ἱστοροῦμενα περὶ Σκυθῶν ἡγεμονίδων, Ζαρίνης καὶ Τομύριος. Κατὰ τὴν στρατείαν ἔτι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου γίνεται μνεία τῶν Ἀμαζόνων. Καὶ παλὺ βραδύτερον, ὅποτε ὁ Πομπήϊος ἐπολέμει πρὸς τοὺς λαοὺς τοῦ Καυκάσου, ἐν μάχῃ τινὶ ὤφθησαν καὶ Ἀμαζόνες μαχόμεναι, καὶ πολλὰ μετὰ τῶν δούλων καὶ τῶν αἰχμαλώτων εὗρέθησαν γυναῖκες μετὰ πελτῶν καὶ κοθόρων Ἀμαζονικῶν, ἔχουσαι τραύματα οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν ἀνδρῶν (2).

 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περίοδος Β'. Ἰρανικὴ ἢ Μηδοπερσικὴ.

(800 Π. Χ.—322 Π. Χ.)

§ 39.

Τὸ σπουδαιότατον γεγονός τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἡ ἐποικήτης Ἰρανικῶν λαῶν εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἰδίως τῶν Ἀσσυρίων Καππαδοκῶν. Ἄλλ' ἐλάχισται εἰσὶν αἱ περὶ τῆς ἐποικίσεως ταύτης δικασιθεῖσαι εἰδήσεις· οἱ Ἀσσύριοι Καππαδόκαι γε-

1). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἱπποκράτους (ᾠ.Περὶ ἀέρος 89.91) αἱ τῶν Σαρματῶν γυναῖκες ἐξέλαιον τὸν δεξιὸν αὐτῶν μαστὸν, διὰ νὰ δύνανται εὐκολώτερον νὰ ἐντείνωσι τὰ τόξα διὰ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος.

2). Πλουτ. Πομπ. § 35. Ἀππιαν. Μιθριδ. § 143. «Πολλὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς δούλοις καὶ αἰχμαλώτοις εὗρέθησαν γυναῖκες, οὐ μείονα τῶν ἀνδρῶν τραύματα ἔχουσαι καὶ ἐδόκου· Ἀμαζόνες εἶναι, εἴτε ἔθνος ἐστὶν αὐτοῖς γειτονικοῦν αἱ Ἀμαζόνες, εἴτε τινὰς πολεμικὰς ὅλως γυναῖδας οἱ τῶν βαρβάρων καλοῦσιν Ἀμαζόνες».

νόμενοι κύριοι τῶν πρώην ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν οἰκουμένων χωρῶν τῆς βορείου Καππαδοκίας ἐν μέρει μὲν συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν ἀρχαίων κατοίκων, ἐν μέρει δὲ ἐξήλασαν τούτους ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ Μιλήσιοι, οἱ πρῶτοι ἀποικίσαντες τὰ νότια τοῦ Πόντου παράλια, ἦλθον εἰς ἐχθροπραξίας πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους καὶ ἀφῆρεσαν ἀπ' αὐτῶν τὰς πόλεις Σινώπην καὶ Ἀμισόν. Οἱ Ἕλληνικοὶ μῦθοι, διὰ τὰ δικαιολογήτωσι τὴν ἀξίωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τὴν κατοχὴν τῶν πόλεων τούτων, οἵτινες καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἔτι χρόνους δὲν ᾤκουντο ἀποκλειστικῶς ὑπ' Ἑλλήνων, ἀνήγαγον τὴν κατάληψιν τῆς Σινώπης εἰς μυθικὴν ἐποχὴν, ἀποδιδόντες αὐτὴν εἰς Αὐτόλυκον τὸν ἐταῖρον τοῦ Ἡρακλέους. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ἱστορία τῆς περιόδου ταύτης εἶναι εἰς ἐλάχιστα σημεῖα μόνον γνωστὴ, καὶ ταῦτα καθ' ὅσον συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν Ἰρανικῶν κρατῶν τῆς ἀνω Ἀσίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Καππαδοκία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς περιόδου ταύτης συνδέεται πολιτικῶς μετὰ τῆς ἀνω Ἀσίας, ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν ἐν περιλήψει τὰς ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ 878 Π. Χ. ἐπελθούσας μεταβολάς.

§ 40.

Ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τῆς ἀνω Ἀσίας κυριαρχία διαρκέσασα καθ' Ἡρόδοτον 520 ἔτη κατελύθη διὰ τῆς ἀποστασίας τῶν Μήδων, οὓς ἐμυμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι εἰς τοὺς Ἀσσυρίους ὑποκείμενοι λαοὶ τῆς Ἀσίας. Τὴν ἀποστασίαν ταύτην ἄλλοι μὲν ἀνάγουσιν εἰς τὰ 717 Π. Χ., ἥτοι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Ἀσσυριακοῦ κράτους, ἄλλοι δὲ μετὰ μείζονος πιθανότητος εἰς τὰ 898 ἢ 878 Π. Χ. Ἡ πρώτη γνώμη στηρίζεται ἐπὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Ἡροδότου, καθ' ἣν πρῶτος βασιλεὺς τῶν Μήδων ἐξ ἔτη μετὰ τὴν ἀποστασίαν ἐγένετο ὁ Δηϊόκης· κατὰ μαρτυρίαν δὲ τοῦ αὐτοῦ Ἡροδότου ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Δηϊόκου μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Μηδικοῦ Κράτους ὑπὸ τῶν Περσῶν (561 Π. Χ.) παρήλθον ἔτη 150. Ἡ παράδοσις ὁμοῦς αὕτη φαίνεται

πλημμελής. Οὐ μόνον τὰ περὶ τοῦ Δηϊόκου ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἱστορούμενα εἰσι μυθώδη, ἀλλὰ καὶ αἱ χρονολογίαι, τὰς ὁποίας δίδει οὗτος περὶ τῆς βασιλείας τῶν Μήδων, εἶναι ἀντιφατικά. Ἡ δευτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα γνώμη, ἡ ἀνάγουσα τὴν ἀποστασίαν τῶν Μήδων εἰς τὰ 878 Π. Χ., στηρίζεται ἐπὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Κτητίου, καὶ ἦν δύο δυναστεῖαι ἐβασίλευσαν ἐπὶ τῶν Μήδων μετὰ τῆς ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἀποστασίας καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἡ πρώτη δυναστεία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ἀρβάκου (βασιλεύσαντος 28 ἔτη κατὰ Εὐσέβιον καὶ Σὺ (κελλιν), ὅστις ἦτον ἀρχηγὸς τῆς ἀποστασίας· μετὰ τοῦτον βασιλεύουσιν ὁ Μανδαύκης (50 ἔτη), Σάταρμος (40), Ἀρτύκας (50), Ἀρβιάνας (22). Μετὰ τοῦτον ἄρχεται νέα δυναστεία ἀπὸ τοῦ Ἀρταίου, (ὅστις φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ Δηϊόκης τοῦ Ἡροδότου), βασιλεύσαντος 40 ἔτη· τοῦτον διαδέχονται ὁ Ἀρτύνης βασιλεύσας 22 ἔτη (ὁ Φραόρτης τοῦ Ἡροδότου, βασιλεύσας ἐπίσης 22 ἔτη), Ἀστιδάρης βασιλεύσας 40 ἔτη (ὁ Κυαζάρης Α΄ τοῦ Ἡροδότου βασιλεύσας 40 ἔτη) καὶ Ἀστυάγης βασιλεύσας 38 ἔτη. Κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Κτητίου ἡ Μηδικὴ βασιλεία διήρκεσε 320 ἔτη (878—558)· καὶ Ἡρόδοτον μόνον 150. Ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος οὗτος παραδίδει, ὅτι οἱ Μῆδοι ἤρξαν τῆς ἄνω Ἀσίας 128 ἔτη, παριλαμβανομένης δὲ καὶ τῆς τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῆς 156 ἔτη· ἡ δὲ κυριαρχία αὕτη ἐπὶ τῆς ἄνω Ἀσίας ἄρχεται καὶ Ἡρόδοτον οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Δηϊόκου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Φραόρτου (650 Π. Χ. καὶ Ἡρόδοτον), ὥστε κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην ἡ Μηδικὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς ἄνω Ἀσίας ἔδει νὰ παραταθῇ μέχρι τοῦ 494, ἐν ᾧ καὶ Ἡρόδοτον ὅλη ἡ βασιλεία τῶν Μήδων ἀπὸ τοῦ Δηϊόκου μέχρι τῆς καταλύσεως αὐτῆς διήρκεσε 150 ἔτη. Ὁ Freret ἐξελέγχων τὸ πλημμελὲς τῆς Ἡροδοτείου παραδόσεως ὑποθέτει, ὅτι ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Καππαδοκία οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Φραόρτου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Δηϊόκου ἤδη ἀνεγνώριζον τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν· ὁ δὲ Dunccker μετὰ πολλῆς πιθανότητος φρονεῖ, ὅτι ἐν τῶν δύο παρὰ τοῦ Κτητίου μνημονευμένων δυναστειῶν

ὁ Ἡρόδοτος ἐγίνωσκε μόνον τὴν τελευταίαν, καὶ ἐντεῦθεν ἐθεώρησε τὸν Δηϊόκην ὡς τὸν πρῶτον βασιλέα τῶν Μήδων, ἐν ᾧ πράγματι ἦτον ἀρχηγὸς νέας δυναστείας λαβούσης τὴν ἀρχὴν μετὰ περίσδον τινα ἐμφυλίων διενέξεων καὶ παραγῶν, τῶν δόποιον μνημονεύει καὶ ὁ Ἡρόδοτος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μηδικὴ ἱστορία καὶ αἱ σχέσεις τοῦ Μηδικοῦ κράτους πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς ἀνω Ἀσίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δηϊόκου πρῶτον εἶναι γνωστὰ, διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς βασιλείας τούτου ἀρχόμεθα τῆς περιληπτικῆς ἐκθέσεως τῶν γεγονότων.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περὶ τοῦ Δηϊόκου ἱστορούμενα φαίνονται ὀλίγον ἀξιόπιστα· ἡ μόνη ἱστορικὴ ἀλήθεια τῶν παραδόσεων τούτων φαίνεται, ὅτι ὁ Δηϊόκης ἰδιώτης ὢν κατ' ἀρχὰς κατάρθωσε διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῆς ἐπὶ δικαιοσύνῃ φήμης αὐτοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν υπερτάτην ἀρχὴν καὶ νὰ ἰδρύσῃ νέαν δυναστείαν (711 Π. Χ.). Τὸν Δηϊόκην διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φραόρτης (657—635) ὅστις μὴ ἀρκούμενος νὰ ἄρῃ μόνον τῶν Μήδων ἐστράτευσε κατὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες πρῶτοι ὑπέκυψαν εἰς τὸ κράτος τῶν ὁμοφύλων αὐτοῖς Μήδων. Γενόμενος οὕτω κύριος δύο ἀνδρείων λαῶν ἐστράτευσε καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐθνη τῆς Ἀσίας, ὑποτάσσων τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ ἐξέτεινε τὴν Μηδικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ Ἄλως, ἐπομένως καὶ ἐπὶ μέγα μέρος τῆς Καππαδοκίας (ἡ νότιος Καππαδοκία ὑπήγχετο τότε πιθανώτατα εἰς τὸ κράτος τῆς Κιλικίας). Μετὰ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας ἐστρεψεν ὁ Φραόρτης τὰ ὄπλα αὐτεῦ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων τῆς Νινευί, οἵτινες, ἐν ᾧ πρότερον ἦρχον τοσούτων ἐθνῶν, ἦσαν τότε ἔρημοι συμμάχων (Ἡρ. I, 102), καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν στρατείαν ταύτην ἀποβαλὼν μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ (535 Π. Χ.).

Ὁ τούτου υἱὸς καὶ διάδοχος Κυαξάρης Α'. (635—605) ἐστερέωσε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνω τοῦ Ἄλως οἰκούντων ἐθνῶν, καὶ συναγαγὼν στρατὸν ἐκ τῶν χωρῶν τούτων ἐπανελάβε τὴν κατὰ τῆς Νινευί στρατείαν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυ-

ρίους ἐκ τοῦ συττάδην, ἐπολιόρηκε τὴν Νινευί· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀπέλθῃ ἀπρακτος ἕνεκα τῆς τότε γενομένης φοβερᾶς εἰς τὸ Μηδικὸν κράτος καὶ εἰς τὴν λοιπὴν δυτικὴν Ἀσίαν Σκυθικῆς ἐπιδρομῆς. Τῆς Σκυθικῆς ταύτης ἐπιδρομῆς εἶχε προηγηθῇ εἰσβολὴ τῆς Κιμμερίων εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, οἵτινες ἐπέδραμον μέχρι Λυδίας καὶ Ἰωνίας καὶ κατέλαβαν τὰς Σάρδεις πλὴν τῆς ἀκροπόλεως, καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευεν ἐν Λυδίᾳ ὁ Ἄρδης (678 Π· Χ.) (1). Τοὺς Κιμμερίους τούτους διώκοντες ἄλλοι Σκύθαι εἰσέβαλον οὐχὶ ἀμέσως εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἀλλ' ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῶν περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν χωρῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Μάδον εἰσέβαλον εἰς τὰς Ἰρανικὰς χώρας· ὁ στρατὸς τοῦ Κυαξάρους μὴ δυνάμενος ν' ἀντισταθῇ κατὰ τῶν ἀγρίων τούτων σιτιῶν ἡττήθη καὶ ἡ Μηδία ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Σκύθας, οἵτινες ἐτράπησαν ἤδη κατὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Καππαδοκίας δεινῶς λεηλατοῦντες τὰς χώρας ταύτας. Ἐντεῦθεν ἐτράπησαν κατὰ τῆς Μεσοποταμίας, ἐνθα ὁ τῆς Βαβυλῶνος διοικητὴς Ναβοπολάσσαρ μόλις ἡθύνθη νὰ προφυλάξῃ τὴν πρωτεύουσάν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν. Οὕτως οἱ Σκύθαι ἐπὶ τινα ἔτη ἡρῆμον τὰς μνημονευθείσας χώρας ἐπιβάλλοντες φόρους καὶ ἀρπάζοντες πᾶν τὸ προαγγάγον αὐταῖς. Ὅποτε δὲ μετὰ τὰς μεγάλας ἐπιτυχίας θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς διηρέθησαν εἰς πολλὰ στίφη κατάρθωσεν ὁ Κυαξάρχης νὰ ἐξολοθρεύσῃ κατὰ μέρος τὰ μεμονωμένα ταῦτα στίφη, (Προδ. 1, 105) (2).

Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Σκύθαι ἤρξαν τῆς ἀνω Ἀσίας ἐπὶ 28 ἔτη (633—605)· φαίνεται ὅμως ὅτι 28 ἔτη διήρκεσεν οὐχὶ ἡ ἀρχὴ

1). Τὴν εἰσβολὴν ταύτην νοεῖ ὁ Καλλίνος λέγων αὐτῶν δ' ἐπὶ Κιμμερίων ἔρχεται στρατὸς ὕβριμοεργῶν.

2). Τὰ τὴν Καππαδοκίαν λεηλατοῦντα στίφη τῶν Σκυθῶν ἡφανίσθησαν ἄρδην προσβληθέντα ὑπὸ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ Μηδῶν στρατηγῶν παρὰ τὴν πόλιν Ζήλα (Στραβ. ΙΒ'. 512). Εἰς τοῦτο τὸ γεγονός ἀνέβησαν οἱ Καππαδοκαὶ τὴν παρ' αὐτοῖς εἰσαγωγὴν τῆς λατρείας τοῦ Ἀναγνώστου καὶ τῆς εὐσεβείας τῶν Πατέρων τοῦ 28.

ἀλλὰ μόνον ἡ διαμονὴ τῶν, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Κουαζάρης κατὰ τὰ ἔτη 615—610 ἐπολέμει κατὰ τῶν Λυδῶν παρὰ τὸν Ἄλυν, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατόν, ἐὰν ἡ Καππαδοκία καὶ ἡ Ἀρμενία ὑπέκειντο εἰς τοὺς Σκύθας. Αἱ σκληραὶ δοκιμασίαι τοῦ κατὰ Σκυθῶν ἀγῶνος ἔπεισαν τὸν Κουαζάρην νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ κρείττονα ὀργανισμόν· οὕτω δ' ἀνέλαβε μετ' ὀλίγον τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ πάντων τῶν πρότερον τῷ Φραόρτῃ ὑποτεταγμένων ἔθνων καὶ κατ' ἀρχὰς μέν ἐστρεψε τὰ ὅπλα αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἀρμενίας, ἐντεῦθεν δὲ ὑπέταξε καὶ τὴν Καππαδοκίαν (μεταξὺ 618 καὶ 616). Γενόμενος οὕτω κύριος τῶν μέχρι τοῦ Ἄλυσος χωρῶν ἐπειράθη νὰ προσβάλῃ τὸ Λυδικὸν κράτος, εἰς τὸ ὅποῖον ἦσαν ὑποτεταγμένα πάντα τὰ ἐντὸς τοῦ Ἄλυσος ἔθνη τῆς Μ. Ἀσίας· ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀλυάττου ἀπόρριψις τῆς προτάσεως τοῦ Κουαζάρους περὶ τῆς παραδόσεως τῶν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ καταφυγόντων Σκυθῶν ἔδωκεν εὐπρόσδεκτον ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, ὅστις διήρκεσεν ἐπὶ 5 ἔτη (615—610 Π. Χ.), καθ' ἃ οἱ Λυδοὶ καίτοι ἐλάττονες τῶν Μήδων κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἀντέσχον ἀνδρείως. Μετὰ 5ετῇ ἀμφίβροπον ἀγῶνα ἐκλειψίς τις ἡλίου συμβᾶσα τὸ ἦον ἔτος τοῦ πολέμου διαρκούσης μάχης τινός (30 Ἰουλίου 610 Π. Χ.) ἀπεχώρισε τοὺς μαχομένους, μεθ' ὃ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Ναβοπολάσσαρ (γενομένου ἤδη ἀνεξαρτήτου ἡγεμόνος τῆς Βαβυλωνος) καὶ τοῦ Σουενέτιος τῆς Κιλικίας συνωμολόγηθη εἰρήνη, ἣν ἦς ὁ Ἄλυσος ὡρίσθη ὄριον μεταξὺ τοῦ Μηδικοῦ καὶ τοῦ Λυδικοῦ κράτους. Ἀποτέλεσμα τῆς εἰρήνης ταύτης καὶ τῆς μεσιτείας τοῦ Ναβοπολάσσαρ ἦτον ἡ στενὴ μεταξὺ τοῦ Κουαζάρους καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βαβυλωνος συμμαχία, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτον ὁ ἀπὸ καινοῦ κατὰ τῆς Νινευὶ πόλεμος. Ὅτι ὁ Φραόρτης καὶ κατ' ἀρχὰς ὁ Κουαζάρης μάστιγιν εἶχον πειραθῇ, κατορθώθη ἤδη διὰ τῆς συμμαχίας ταύτης· ἡ Νινεὺς ἔπεσε (606 Π. Χ.), κατελύθη δὲ τὸ δεύτερον Ἀσσυριακὸν κράτος, τὸ ὑπὸ τῶν Χαλδαίων συσφαιρῆν, καὶ διενεμήθη μεταξὺ Μήδων καὶ Βαβυλωνίων, τούτων μὲν λαβόντων

τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὰς πρὸς δυσμὰς κτήσεις τῶν Ἀσσυρίων, τῶν δὲ Μήδων τὴν καθ' αὐτὸ Ἀσσυρίαν· οἱ Μῆδοι ἤρχον ἤδη ἀμέσως ἐφ' ὅλων τῶν Ἰρανικῶν χωρῶν μέχρι τοῦ Πέρσεως, ἐν ᾧ ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Καππαδοκία ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν, ὥστε τὸ κράτος αὐτῶν ἐξτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἄλως μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ.

§ 41.

*Μεταβυσίς τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῶν Μήδων εἰς τοὺς Πέρσας
Κῆρος δ' Μέγας.*

Ὁ Κυαξάρης ἐτελεύτησεν μετ' 80ετῇ βασιλείᾳ καταλιπὼν εἰς τοὺς Μῆδους τὸ ἰσχυρότατον κράτος τῆς Ἀσίας, πρὸς ὃ οὔτε τὸ Βαβυλωνιακὸν οὔτε τὸ Λυδικὸν κράτος ἠδύνετο νὰ παραβῇ· ὅλῃ κατὰ τὴν ἑκτασιν τῆς χώρας καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων, πολλῷ δ' ἤττον κατὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων λαῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυαξάρους καὶ τὴν εἰς τὸν ὀρόνον ἀνάβασιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀστυάγου οὐδεμία γίνεται πλέον μνεία. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Καππαδοκίας δὲν ἀνεγνώριζον ἐπ' αὐτοῦ τὴν Μηδικὴν κυριαρχίαν. Ἐν ᾧ ἐν Βαβυλωνίᾳ ὁ τοῦ Ναβοπολάσσο υἱὸς Ναβουχοδονόσωρ ἠγωνίζετο ἀπαύστως νὰ κατακτήσῃ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην καὶ κατέλυε τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, διὰ δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους καθίστα αὐτὸ πρῶτον κράτος ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀσίᾳ, ὃ Ἀστυάγης διῆγε τὸν βίον αὐτοῦ ἀδρανῶς ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Ἐκβατάνων. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ βεβαίως τὸ Μηδικὸν κράτος ἦτον ἔτι ἰκανῶς ἰσχυρὸν καὶ σεβαστὸν παρὰ τοῖς γείτοσι λαοῖς, συνδεδεμένον μάλιστα διὰ συγγενικῶν δεσμῶν μετὰ τῶν δύο ἰσχυρῶν κρατῶν τῆς Ἀσίας (1). Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐκώλυσαν τὴν ἐπὶ τοῦ

1). Ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας Ἀλυάττης ἦτο πενθερὸς τοῦ Ἀστυάγου, ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἦτο γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπ' ἀδελφῇ.

Ἀστυάγους ἔτι ἢ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κυαξάρους Β'. κατά-
λυτιν τοῦ Μηδικοῦ κράτους καὶ τὴν μετάδασιν τῆς ἐπὶ τῆς
Ἀσίας κυριαρχίας ἀπὸ Μήδων εἰς Πέρσας.

Τὰ περὶ τοῦ τέλους τοῦ Ἀστυάγους καὶ τῆς νεότητος τοῦ
Κύρου παρὰ τῶν διαφόρων συγγραφέων παραδιδόμενα εἶναι μυ-
θώδη καὶ ἀπίστευτα. Ἄλλως τε οἱ παραδόσεις αὗται ἐν πολλοῖς
ἐντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ ἱστορία τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Περσι-
κοῦ κράτους πρωμώτατα ἐκοσμήθη διὰ μύθων καὶ θαυμάτων.
Ἱστορικῶς αἱ περὶ τοῦ Κύρου παραδόσεις δύνανται νὰ συγκεφα-
λαιωθῶσιν ὡς ἑξῆς: Οἱ Πέρσαι ἀπὸ τοῦ Φραόρτεω ἦδη ἀνεγνώ-
ριζον τὴν Μηδικὴν κυριαρχίαν ἔχοντες ἐγχωρίους ἡγεμόνας· ἡ-
γεμῶν τῶν Περσῶν ἐπὶ τοῦ Φραόρτεω ἦτον ὁ Ἀχαιμένης (Χα-
καμανίκ), τούτου υἱὸς Θείσπης (Χίσπις), τοῦ Θείσπῃ Καμβύσης
(Καβούιγια), τούτου υἱὸς Κῦρος, σύγχρονος τοῦ Ἀστυάγους
(Ἡρόδ. VI, 2) (1). Φαίνεται ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἀστυάγους ἢ ἐπὶ τοῦ
Κυαξάρους Β'. οἱ Πέρσαι ὁμοῦ μετ' ἄλλων ὑποτελῶν ἔθνων ἀ-
πέστησαν ἀπὸ τοῦ Μηδικοῦ κράτους· ὁ Κῦρος, τὸν ὁποῖον πα-
ριςα ὁ Ξενοφῶν ὡς σύμμαχον καὶ ἀκόλουθον τοῦ Κυαξάρους Β'.
φαίνεται ὅτι ἦτον ἀρχηγὸς τῆς ἀποστασίας ταύτης ἔχων καὶ ἀ-
ξιώσεις ἐπὶ τὸν Μηδικὸν χρόνον ἕνεκα τῆς συγγενείας αὐτοῦ
πρὸς τὸν Ἀστυάγην· πιθανῶς δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυαξά-
ρους Β', ἢ πρὸ τούτου ἔτι, ἐγένετο κύριος τοῦ ὅλου Μηδικοῦ
κράτους (560 Π. Χ.).

Ἡ ἱστορία τῆς Καππαδοκίας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μέχρι
τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου συγκεφαλαιοῦται ἐν τοῖς ἑξῆς. Ἡ γῶ-
ρα αὕτη, κὰν ὑποτεθῇ ὅτι πρὸ τῆς Μηδικῆς ἀποστασίας (578
Π. Χ.) ὑπέκειτο εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης
μέχρι τοῦ 650 Π. Χ. ἔμεινεν ὅλως ἀνεξάρτητος, διότι καὶ Ἡρό-
δοτον πάντα τὰ κατὰ τὴν ἄνω Ἀσίαν ἔθνη μιμηθέντα τὸ πα-
ράδειγμα τῶν Μήδων ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἀνέ-
λαβον τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν. Τῷ 650 Π. Χ. ὑπέκυψεν ἡ μέχρι
τοῦ Ἄλως Ἀσία, ἐπομένως καὶ ἡ Καππαδοκία, εἰς τὴν κυ-

ριπρχίαν τοῦ Φραόρτου, βασιλέως τῶν Μήδων ἢ Μηδικῇ κυριαρχία, διακοπεῖσα ἐπὶ ὀλίγα ἔτη διὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Σκυθῶν (633 Π. Χ.—616 Π. Χ.) ἀποκατέστη αὖθις (616 Π. Χ.) ἐπὶ τῆς Ἀρμενίας καὶ ἐπὶ τῆς Καππαδοκίας βασιλεύοντος τοῦ Κυαξάρους. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυαξάρους, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀστυάγου, τοῦ Κυαξάρους Β', καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου ἢ Καππαδοκία κατέστη αὖθις ἀνεξάρτητος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν πολέμων, οὓς οἱ Καππαδόκαι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ Λυδῶν καὶ Βαβυλωνίων διεξήγαγον κατὰ τοῦ Κυαξάρους Β'. Τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ ἐκ δύο χωρίων τοῦ Ξενοφῶντος. Ἐν τῷ πρώτῳ τούτων (Κύρ. Παιδ. Ι, Ι, 4) γίνεται μνεια αὐτονομῶν ἐθνῶν ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ μὴ ὑπακούοντων εἰς τὸν Κύρον, ὅστις ἤρχε μόνον Περσῶν, Μήδων καὶ Ὑρκανίων. Ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ (Κ. Π. 5, 2, 3) οἱ Καππαδόκαι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ὑποκειμένους τῷ Ἀστυάγει λαοὺς (πρὸς τοὺς ὑφ' ἐαυτὸν πάντας) συναριθμοῦνται μετὰ τῶν ἐντὸς Ἄλυσος ἐθνῶν, Λυδῶν, Φρυγῶν καὶ Παφλαγόνων, οἵτινες οὐδέποτε ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Μήδους. Ἀπὸ τοῦ θανάτου λοιπὸν τοῦ Κυαξάρους (605 Π. Χ.) μέχρι τοῦ 548 ἡ Καππαδοκία διετέλεσε κράτος ἀνεξάρτητον.

*Συμμαχία Λυδῶν, Βαβυλωνίων, Καππαδοκῶν
καὶ Αἰγυπτίων κατὰ τοῦ Κύρου.*

§ 42.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ ἐξέγερσις τῶν Μήδων ἐθράυσε τὴν δύναμιν τῶν Ἀσσυρίων, οἵτινες ἦσαν ὁ πρῶτος ἐπὶ μακρὸν χρόνον κυριαρχήσας τῆς ἄνω Ἀσίας λαὸς, καὶ μετὰ τινα χρόνον διὰ τῆς συμμαχίας Μήδων καὶ Βαβυλωνίων κατελύθη μὲν διὰ παντὸς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος τῆς Νινευί, ἐξετάθη δὲ ἡ τῶν Μήδων κυριαρχία μέχρι τοῦ Ἄλυσος, ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀσίας διενεμήθη μετὰ τῶν τριῶν κρατῶν, Μηδίας, Λυδίας, καὶ Βαβυ-

λωνίας. Τὸ Μηδικὸν κράτος ἐξετείνετο ἀπὸ Ἄλυσος μέχρι τοῦ Ἰνδου, ἡ Λυδία ἤρχε πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλυσος (τῆς κάτω Ἀσίας) ἔθνων, ἡ δὲ Βαβυλωνία τῶν μεταξὺ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Τίγρεως χωρῶν. Τὰ τρία ταῦτα κράτη ἦσαν συνδεμένα πρὸς ἀλλήλα οὐ μόνον διὰ στενῶν συμμαχιῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ συγγενικῶν δεσμῶν. Μηδία καὶ Βαβυλωνία εἶχον συνεννοηθῆ περὶ τῆς διανομῆς τῆς Νινευι, αἱ ἀπόπειραι τῆς Αἰγύπτου, διὰ νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας καὶ νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος αὐτῆς μέχρι τῆς Συρίας, ἀπεκρούσθησαν ταχέως καὶ ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους. Ἐπὶ 60 περιπίπτει ἔτη ἡ δυτικὴ Ἀσία ἀπῆλθεν εἰρήνης διαρκοῦς, ἐπειδὴ τὰ τρία ἰσχυρὰ κράτη ἀρκούμενα εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν ὅρια ἐτήρουν πρὸς ἀλλήλα σχέσεις φιλικάς. Οὐτε ἡ Λυδία οὔτε ἡ Μηδία ἐπειράθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν κραταίωσιν καὶ τὴν πρὸς δυσμὰς ἐπέκτασιν τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους. Ἀλλ' ἡ νικηφόρος ἐπανάστασις τῶν Περσῶν ὑπὸ τὸν Κῦρον καὶ ἡ κατάλυσις τοῦ Μηδικοῦ κράτους μετέβαλον ὁλοσχερῶς τὴν κατάστασιν ταύτην τῶν πραγμάτων. Οἱ βασιλεῖς τῆς Λυδίας καὶ Βαβυλωνίας ἀντὶ φίλου καὶ συγγενοῦς δυνάστου ἔβλεπον ἐν τῷ Μηδικῷ κράτει τὰ πάντα περιερχόμενα ὑπὸ τὸ κράτος τολμηροῦ ἐπαναστάτου. Ὁ περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἐπελθὼν θάνατος τοῦ Ναβουχοδονότορος (561 Π. Χ.) καὶ ἡ ἐντεθὲν προκύψασα ἐν τῷ Βαβυλωνιακῷ κράτει σύγχυσις ἀφῆκε τὸ στάσιον ἐλεύθερον εἰς τὸν Κῦρον· μόνον τὸ Λυδικὸν κράτος, ἐνθα ἐβασίλευεν ὁ Κροῖτος, ἡ δύνατο νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἰσχυροῦ τινος κατὰ τοῦ Κύρου συναπισμοῦ· ὁ Κροῖτος, ὡς συγγενὴς τοῦ Ἀστυάγου, εἶχεν εὐλογοφανῆ ἀφορμὴν νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῆς περσιτικῆς Μηδικῆς δυναστείας, συγχρόνως δὲ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀπ' ἀνατολῶν ἀπειλοῦντος κινδύνου. Τὸ κράτος αὐτοῦ ἕνεκα τῆς μακροχρονίου εἰρήνης ἦτον εἰς ἀνθηροτάτην κατάστασιν, οἱ θηταυροὶ τοῦ πλήρεις, τὰ στρατεύματά του, ἰδίως τὸ ἱππικόν, εἰς ἀρίστην κατάστασιν αὐτὸς ὁ Κροῖτος τὸ τρίτον

ἡδὴ ἄτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ ἐξυτοῦ εὐτυχίᾳ, τοῖς ἀμυθήτοις θησαυροῖς καὶ τῇ ἄτυνῇ λαμπρότητι τῆς αὐλῆς του, εἶχε παρκοστήσει ἑαυτὸν τῷ Ἀθηναίῳ Σόλωνι ὡς τὸν ἐλθιώτατον τῶν ἀνθρώπων. Ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ Κροίσου ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ συγκροτήσῃ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ συνασπισμὸν τινα κατὰ τοῦ Κύρου, εἰς δὲν ἔλαβον μέρος οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Αἰγύπτιοι (τῶν ἐποίων ἤρχεν ὁ Ἀμασις) καὶ οἱ Καππαδόκαι· ὁ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεὺς Ἀρίβαιος ἠκολούθησε τὸν συμμαχικὸν στρατὸν μετὰ τρισμυρίων πεζῶν καὶ 6 χιλ. ἱππέων. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην κρίσιμον μάχην, ἥς ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος εἶναι ἀγνωστα, ἐνίκηθησαν μὲν οἱ σύμμαχοι, ἔπεσε δὲ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὁ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεὺς φονευθεὶς ὑπὸ τινος Ὑρκανίου. Ἡ νίκη αὕτη τοῦ Κύρου μετέβαλεν οὐσιωδῶς τὴν θέσιν τῶν συμμάχων, ἰδίως κατέστησε δυσχερῆ τὴν τῆς Καππαδοκίας, ἥτις δὲν ἠδύνατο μὲν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μετὰ τοῦ Κροίσου συμμαχίαν καὶ τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον, ἀλλ' οὔτε νὰ ταχθῇ ἀμέσως μετὰ τοῦ Κύρου, καθὼς ἐκτεινιμένη εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἰσχυροῦ ἔτι γείτονος αὐτῆς βασιλείας τῆς Λυδίας· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ οὐδ-τερότης αὐτῆς δὲν προεφύλαξεν αὐτὴν ἀπὸ ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων ἐκ μέρους τῶν τε Λυδῶν καὶ τοῦ Κύρου.

Στρατεία τοῦ Κροίσου ἐπὶ Καππαδοκίαν.

Καταστροφή Περσίας. Ὁ Κύρος ἐν Καππαδοκίᾳ

§ 43.

Ἡ ἥττα τῶν συμμάχων καὶ ὁ φόβος τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας ὑπήγαγε τὴν χώραν ταύτην, ἀν οὐχὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν, τουλάχιστον ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Περσικοῦ κράτους (1). Τὸ Λυδικὸν κράτος περιήρχετο οὕτω εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τὸ

(1) Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον οἱ Καππαδόκαι πρὸ τῆς στρατείας ἔτι τοῦ Κροίσου ἐπὶ τὴν Καππαδοκίαν ἦσαν κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Κύρου.

κράτος τοῦ Κύρου καὶ κρίσιμός τις σύγκρουσις μεταξύ ἀμφοτέρων κατέστη ἀναπόδραστος. Ἀλλὰ μεγάλη ἐκατέρωθεν ἐχρειάζετο περίτκεψις· ὁ Κῦρος δὲν ἐτόλμα νὰ διαβῇ τὸν Ἄλυν, ἐνόσω ὑφίστατο τὸ Βαβυλωνιακὸν κράτος καὶ ἐνόσω ἡ Καππαδοκία δὲν ἦτον ὑποτεταγμένη εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ· ὁ Κροῖσος πάλιν ἐδίσταζε νὰ ἀναλάβῃ μόνος πόλεμον ἐπιθετικόν, καθ' ὃν πρὸ μικροῦ μετὰ συμμάχων εἶχεν ἡττηθῇ. Ἐντεῦθεν ἡ ἐκρηγξίς τοῦ πολέμου ἐβράδυνε μέχρι τοῦ 549, καθ' ὃ διάστημα ὁ Κροῖσος παρεσκευάζετο δραστηρίως εἰς πόλεμον, ζητῶν συμμάχους ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, πέμπων πρέσβεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἐπερωτῶν τὰ μαντεῖα περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου. Τέλος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ δισήμου χρησμοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου, πεποισῶς δὲ καὶ ἐπὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ Φαραῶ καὶ τῶν Βαβυλωνίων, διέβη τὸν Ἄλυν καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πτερίαν καλουμένην χώραν τῆς Καππαδοκίας, τὸ ἰσχυρότατον μέρος τῆς Καππαδοκίας, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Ἀλλ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς στρατείας διέπραξε λάθος μέγα· ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ δηλονότι ταχέως κατὰ τοῦ Κύρου, καλῶν εἰς ἐλευθερίαν τὰ ὑποτεταγμένα εἰς τοῦτον ἔθνη, ἐδόηεν τοὺς ἀγροὺς τῶν Καππαδοκῶν (τοὺς κλ ἡ ρ ο υ ς, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος,) (1) καὶ κυριεύσας τὴν ἰσχυροτάτην αὐτῶν πόλιν Πτερίαν κατέστρεψεν αὐτὴν καὶ ἐξήνδραπόδισε τοὺς κατοίκους, ἐκυρίευσεν δὲ τὰς περιουκίδας πάσας (Ἡρ. Γ'. 76).

Οἱ Καππαδόκαι οὐδεμίαν πιθανώτατα ἄλλην ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὰς ἐχθροπραξίας ταύτας ἢ τὴν οὐδετερότητά αὐτῶν, καθ' ἃ τοῦλάχιστον μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος λέγων ὅτι «καὶ τοὺς Συρίους οὐδὲν ἐόντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε». Ἐκ τοῦ Ἐκνοφῶντος μάλιστα γίνεταί τι, ὅτι οἱ Καππαδόκαι ἦσαν ἐτι κρύφιοι ἐχθροὶ τοῦ Κύρου. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Κροῖσος κατηνάλισκεν οὕτω τὸν χρόνον αὐτοῦ εἰς ἀσκόπους, κατὰ τῶν Καππαδοκῶν ἐχθροπραξίας, ὁ Κῦ-

(1) Δηλῶν οὕτω κατὰ τὸν Baeuren, ὅτι οἱ Καππαδόκαι ἦσαν ἀποικοὶ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

ρος συνήθοιζε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ καὶ γινώσκων καλῶς τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀντιπάλου ἔπεμπε πρέσβεις πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας τῆς Μ. Ἀσίας, διὰ νὰ ἀποστήτῃ ταύτας ἀπὸ τοῦ Κροίσου καὶ ἐγείρῃ ἐχθροὺς κατ' αὐτοῦ ἐκ τῶν νώτων. Μετ' ὀλίγον δὲ προελάτας μέχρι Καππαδοκίας ἔπεμφεν ἀπὸ Κιλικίων Πυλῶν πρέσβεις πρὸς τὸν Κροῖτον περὶ εἰρήνης. Ἀποτυχούσης τῆς ἀποπείρας ταύτης, τὰ δύο πολέμια στρατεύματα συνηντήθησαν μετ' ὀλίγον παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς πρὸ μικροῦ καταστραφείσης Καππαδοκικῆς πόλεως, ἔνθα συνεκροτήθη μία τῶν κρισιμωτάτων ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ μαχῶν, ἐξ ἧς ἐξηρτᾶτο ἡ τύχη τῆς δυτικῆς Ἀσίας. Ἀν καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Κύρου ἦσαν πολυαριθμότερα τῶν Λυδικῶν, ἡ μάχη ἦτο κρτερά καὶ πεισματώδης πολλῶν πιπτόντων ἐκατέρωθεν, μόλις δὲ ἡ νύξ ἔθισσε τέρμα εἰς τὸν ἀμφίρροπον ἀγῶνα ἡ νίκη ἔκλινε πρὸς τὸ μέρος τῶν Λυδῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνδρεία τοσαύτην ἐποίησε αἰσθησιν εἰς τὸν Κύρον, ὥστε τὴν ἐπαύριον δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν (Ηρ. I, 77). Ἀλλ' ἡ τοῦ Κροίσου μικροψυχία ἔστρεψε τὸ ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τοῦ Κύρου. Μὴ θέλων ἐκεῖνος νὰ διακυβεύσῃ τὰ πάντα ἐθεώρησε καλὸν ν' ἀναβάλῃ τὴν ὀριστικὴν μάχην καὶ νὰ ἐπισθοχωρήσῃ εἰς Σάρδεις, ἐλπίζων ὅτι ὁ Κύρος δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ὅτι προσηγγίζεν ὁ χειμὼν ἐν τῷ μεταξύ δὲ ἤθελε νὰ ἐνισχύσῃ τὸν στρατὸν προσκαλὼν τοὺς παλαιούς αὐτοῦ συμμάχους, τὸν Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου, τὸν Ναβόνητον τῆς Βαβυλωνίας καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ πέμψωσιν ἐπικουρίας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ διέπραξεν ἕτερον λάθος, ἀπολύσας τὰ ἐπικυρικά στρατεύματα τῶν ὑποτελῶν λαῶν μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ ἐπανέλθωσιν ἅμα ἀρξαμέ-

(1) Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ἡ μάχη αὕτη συνεκροτήθη ἐν Θυμβράροις ἢ Θυμβάροις ἢ Θυριβάροις τῆς Καππαδοκίας. κατ' αὐτὸν δὲ καὶ Αἰγυπτιοὶ καὶ Βαβυλώνιοι ἐμῆχοντο παρὰ τὸν Κροῖσον (Κ. II, 6, 2). Κατὰ τὸν Πολύαινον (VII, 6, 8) ὁ Κύρος κατ' ἀρχὰς ἠττήθη, ἀλλ' ἔπειτα ἐνίκησε καὶ ἐβάζει κατὰ τῶν Σάρδεων.

νου τοῦ ἔαρος, αὐτὸς δὲ ἐπανελθὼν μετὰ τῶν Λυδῶν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους. Ἡ περαιτέρω πορεία τοῦ Κύρου κατὰ τῶν Σάρδεων, ἡ πολιορκία καὶ ἡ παράδοσις τῆς πόλεως ταύτης, τὰ περὶ τοῦ τέλους τοῦ Κροίσου θρυλλούμενα εἶναι λίαν γνωστὰ καὶ ἡ ἐξιστόρησις αὐτῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Καππαδοκίας. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (548) ἐπέστρεψεν ὁ Κύρος εἰς Ἐκβάταναν, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Κροῖσον, ἀναθέσας εἰς τὸν Μῆδον Ἀρπαγον τὴν διοίκησιν τῶν Λυδῶν καὶ τὴν καθυπόταξιν τῶν Καρῶν, τῶν Λυκίων καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν ταύτην ἐκυρίευσεν δι' ὅπλων τὴν Καππαδοκίαν καὶ διώρισε σατράπην αὐτῆς τὸν Ἀρταβάτην (Κ. II. VII, 4). Ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας ἐστράφη κατὰ τῆς Βαβυλῶνος, ἣτις οὐδεμίαν εἶχεν ἐλπίδα νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τῆς μεταβαλούσης τὴν ἄψιν τῆς Ἀσίας κατακτητικῆς τῶν Περσῶν ὁρμῆς. Ὅτι αἱ Καππαδοκαὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βαβυλῶνος δὲν εἶχον ἀφήσει πᾶσαν ἰδέαν ἀποστασίας ἀπὸ τοῦ Κύρου μαρτυρεῖ ὁ Ξενοφῶν (1). Ἀλλὰ καὶ ἡ Βαβυλών, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἡ Αἴγυπτος ἐπὶ τοῦ Καμβύσου (529 Π. X) ὑπέστησαν τὴν τύχην τοῦ Λυδικοῦ κράτους προσαρτηθεῖσαι εἰς τὸν Περσικὸν κολλοσσόν. Ἀντὶ τῆς πρώην τριάδος ἔν μόνον ἤδη κράτος ἐδέσποξε τῆς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τῆς Μεσσηνίου θαλάσσης καὶ τοῦ Αἰγαίου.

Ἡ Καππαδοκία αὐτόνομος ὑπὸ Μηδικὴν καὶ Περσικὴν κυριαρχίαν.

Ἐρχώριαι δογάζονται καὶ μέγας Βασιλεὺς.

§ 44.

Ἡ Καππαδοκία, ὡς ἱρρέθη, ἀπὸ 650 X. II. ὑπέκυψε, πλὴν μινυρῶν τινῶν διαλειμμάτων, εἰς τὴν Μηδικὴν κυριαρχίαν, τῷ

(1) Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Z. 5, 45. «Οἱ δ' αὖ Βαβυλώνιοι ἀκούσαντες ταῦτα πολὺ ἔτι μᾶλλον τῶν ἄλλων κατεγέλων, ἐνθουσιάζοντες εἰς σφῶς Φρυγες καὶ Λυδοὶ καὶ Ἀρχάριοι καὶ Καππαδοκαὶ φυλάττειν, οὓς σφίσι ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστέρους εἶναι ἢ Πέρσας».

δὲ 248 Π. Χ. εἰς τὴν Περσικὴν ἢ κυριαρχίᾳ ὅμως αὕτη τῶν τε Μήδων καὶ τῶν Περσῶν ἦτον ἑμμεσος μόνον· τὰ ἀρχαῖα Ἀσιατικὰ κράτη τὸ τε Ἀσσυριακὸν καὶ τὸ Βαβυλωνιακὸν καὶ τὸ Μηδικὸν συνειθίζον ν' ἀφίνωσιν τὰ ὑποτεταγμένα ἔθνη αὐτόνομα καὶ ὑπὸ ἰδίᾳ ἐγγχωρίων δυναστειῶν διοικούμενα· τὸ σύστημα τοῦτο διέμεινε καὶ ἐπὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας κατὰ τι μεταρρυθμισμένον· ἡ Καππαδοκία, ἡ Ἀρμενία, ἡ Κιλικία, ἡ Παφλαγονία, καὶ ἐπὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας διετέλουν αὐτόνομοι καὶ ὑπὸ ἰδίου ἐγγχωρίου δυνάστης. Τὸ σύστημα τῶν Σατραπῶν ἦτοι τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως διοριζομένων καὶ τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀντιπροσωπεύοντων ἡγεμόνων δὲν ἐφηρμοσθῇ εἰς τὰς χώρας ταύτας πρὸ τοῦ Δαρείου· οὐδὲ εἶναι βέβαιοι ἂν τὸ σύστημα τοῦτο ὑπῆρχε πρὸ τοῦ Δαρείου· ὁ Ξενοφὼν λέγει μὲν ῥητῶς, ὅτι ὁ Κύρος, ἀφ' οὗ καθυπέταξε τοὺς Καππαδόκας, διώρισεν τὸν Ἀρταβάτην σατράπην τῆς χώρας ταύτης(1)· ἀλλ' ὁ Ἀρταβάτης οὗτος ἦτον ἀπλῶς στρατιωτικὸς ἄρχων, ἐπιφορτισμένος τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τῆς βαυποταχθείσης χώρας, οὐχὶ δὲ σατράπης, ὅπως διωργανώθῃ ἡ ἀρχὴ αὕτη βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Δαρείου· ὁ Κύρος τοιοῦτος ἄρχοντας διώρισεν εἰς μόνας τὰς διὰ τῆς βίας ὑποταχθείσας χώρας, Καππαδοκίαν, Φρυγίαν, Λυδίαν, ἐν ᾧ εἰς Παφλαγονίαν καὶ Κιλικίαν δὲν ἐπεμψε τοιοῦτους Πέρσας στρατιωτικοὺς διοικητάς. Ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ ἐπὶ τοῦ Δαρείου καθιερώθῃ τὸ σύστημα τῆς Σατραπείας, ἡ ἀρχὴ τῶν ἐγγχωρίων δυναστῶν δὲν κατελύθη· οὗτοι ἤρχον ὁμοῦ μετὰ τῶν σατραπῶν· ὁ δὲ κύκλος τῆς ἐνεργείας ἐκατέρων ἦτον ἀκριβῶς διαγεγραμμένος. Ἡ αὐτονομία τῆς Καππαδοκίας δὲν ἐξέλιπε κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς Περσικῆς κυριαρχίας. Μιθριδάτης, ὁ βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας, ἀγορεύων πρὸς τὸν στρατὸν αὐτοῦ λέγει, ὅτι οἱ λαοί, ὧν ἤρχεν αὐτός, ἦτοι Καππαδόκαι καὶ Παφλαγόνες οὐδέποτε ὑπέκυψαν εἰς ξένας δυναστείας, ἀλλὰ

διετέλεσαν πάντοτε ὑπὸ ἐγχωρίους βασιλεῖς (1). Οἱ τοιοῦτοι ἐγχώριοι ἡγεμόνες τῶν ὑπὸ τῷ Μεγάλῳ Βασιλεὶ τεταγμένων χωρῶν καλοῦνται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγραφῶν ἄρχοντες, ὑπάρχοντες, ἑπαρχοί, δυνάσται βασιλεῖς, purpurati, reguli. Ὁ Ἀππιανὸς τοιοῦτόν τινα ἡγεμόνα τῆς Καππαδοκίας καλεῖ καὶ ἡγοῦμενον Κοππαδοκῶν. Τοῦναντίον ὁ κυρίαρχος ἡγεμὼν καλεῖται μέγας Βασιλεὺς ἢ Βασιλεὺς βασιλέων. Παρ' Ἡταίῃς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων καυχᾶται ὅτι οἱ σατράπαι αὐτοῦ εἶναι βασιλεῖς ἐθνῶν (Ἡσ. X, 10). Οἱ ὑποτελεῖς δυνάσται λέγονται οὐ μόνον ὑπήκοοι ἀλλὰ καὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου Βασιλέως, ἀκολουθοῦντες αὐτόν ἐν τοῖς πολέμοις (Πρ. I, 103) καὶ ὑποχρεούμενοι νὰ πληρώσι φόρον καὶ νὰ μὴ διατηρῶσι φρούρια. «Νῦν δέ, λέγει ὁ Κύρος περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, οὔτε τὸ στράτευμα πέμπει ἡμῖν οὔτε τὸν δασμὸν ἀποδίδωσι» (Ξενοφ. Κ. II. II 4). ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας κρατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγου εἶχε συνομολογήσει «δασμὸν αἶσιν καὶ συστρατεύεσθαι, ὅπου ἐπαγγελοῖ, καὶ ἐρύματα μὴ ἔξειν». Ὁρισμένον καὶ κανονικὸν σύστημα δασμῶν ἦτον ἀγνωστον ἐν τῇ Ἀσίᾳ πρὸ τοῦ Δαρείου· οἱ δασμοὶ συνιστάμενοι ἐκ δούλων, βοσκημάτων, αἵτου, πολυτίμων λίθων κτλ. ἐπέμποντο ἐν εἴδει δώρου πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα ἢ συνήγοντο διὰ τῶν καθ' ὠρισμένας ἐποχὰς ἐπαναλαμβανομένων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις περιοδείων τοῦ κυριάρχου ἢ στρατηγῶν ἀντιπροσωπευόντων αὐτόν. Καὶ ἂν οὐ ἐπὶ τοῦ Δαρείου εἰσῆχθη τακτικὸς φόρος, ἐκάστη ἐπαρχία ἐξηκολούθει νὰ πέμπῃ ἐν εἴδει φόρου καὶ ἰδιαίτερα αὐτῆς προϊόντα· ἡ Καππαδοκία πλήν τοῦ ἀργυρικοῦ τέλους ἔπεμπεν ἐνικυσίως εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. ἵππους χιλίους καὶ πεντακυσίους, ἡμιόνους δὲ διοχιλίους, προβάτων δὲ πέντε μυριάδας (Στραβ. ΙΑ' 525)

(1) Ἰουστ. 38, 7 «Nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse, Cappadociam an Paphlagoniam receasere velint».

Σατράπαι.

§ 45.

Ἡ κατὰ ἔθνη αὐτόνομα διαίρεσις τοῦ Περσικοῦ κράτους ὑπέστη τροποποιήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ βασιλέως Δαρείου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τῶν σατραπειῶν. Ὁ Δαρεῖος διήρρεσε τὸ Περτικὸν κράτος εἰς μεγάλας διοικητικὰς περιφερείας, τῶν ὁποίων προέστησεν ἀξιωματικούς Πέρσας ἢ Μήδους, Σατράπας καλουμένους· ἐκάστη σατραπεῖα περιελάμβανε πολλὰς αὐτονόμους χώρας καὶ ἔθνη διατελοῦντα ὑπὸ ἰδίας ἐγχωρίους δυναστείας. Ἐντολὴ τῶν σατραπῶν ἦτο πρὸ πάντων νὰ τηρῶσιν εἰς ὑπακοὴν τὰς ἐπαρχίας, νὰ ἐπαγρυπνῶσιν ἵνα ἡ σεβαστὴ ἡ ὑπερτάτῃ τοῦ βασιλέως ἀρχὴ καὶ νὰ τελῶνται οἱ φόροι τακτικῶς. Κατὰ τὰ ἄλλα ἠδύνατο τὰ ἔθνη καὶ αἱ πόλεις νὰ διοικῶνται αὐτονόμως. Ὁ Σατράπης εἶχε πρὸς τοῦτοις τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεων τῶν εἰς τὴν σατραπεῖαν αὐτοῦ ὑπαγομένων δυναστῶν· αὐτὸς ἐδίκαζε τὰς μεταξὺ αὐτῶν διενέξεις, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἦτον ἀνέκκλητος· ἐφρόνιζε περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς εἰς ἐκάστην χώραν ἐπιβαλλούσης στρατιωτικῆς ἢ ναυτικῆς ἐπικουρίας καὶ περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν ὁδῶν καὶ σταθμῶν τοῦ κράτους· αἱ φρουραὶ τῶν ἐν ταῖς σατραπεῖαις φρουρίων ἦσαν ὑπὸ τὴν διαθέσιν τοῦ σατράπου· μόνον δὲ οἱ ἡγεμόνες τῶν φρουρίων τῶν κειμένων ἐπὶ τῶν μεγάλων ὁδῶν διωρίζοντο καὶ ἐξηρτῶν τοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλέως¹). Ὅτε ὁ Δαρεῖος τὸ εἶλον

(1) Daneker, II, 636. Τοιαῦτα φρούρια ἦσαν ἰδρυμένα ἰδίως ἐπὶ τῶν μεγάλων διαίρεσεων τῶν ὁδῶν εἰς θεσεις, ὧν ἡ διαβάσις ἦτον ἀπαραίτητος εἰς τοὺς ὁδοιπόρους, ἤτοι παρὰ τὰς γεφυράς τῶν ποταμῶν καὶ εἰς τὰς εἰσόδους καὶ τὰς ἐξόδους τῶν διὰ τῶν ὁρέων στενῶν· ἢ εἰς Καππαδοκίαν ἰδίως εἰσόδου, ἐφυλίσσαστο διὰ διπλῶν φυλακῶν ἐπὶ τε τοῦ "Ἄλως ποταμοῦ, μεταξὺ Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, καὶ κατὰ τὰς Κιλικίας Πύλας· μεταξὺ τῶν δύο τούτων θέσεων ὑπῆρχον σταθμοὶ βασιλικοὶ, καταλύσεις κάλλισται, χώρα αἰκουμένη καὶ ὁδοὶ ἁπλῆς ἀπασχολομένη.

Περσικὸν κράτος διήρπεν εἰς 20 σατραπείας, οἱ Σύριοι Καππαδόκαι μετὰ Φρυγῶν, Μαριανδυνῶν, Παφλαγόνων, Βιθυνῶν Φρυγῶν Ἑλλησποντίων ἀπετέλουν μίαν σατραπείαν, ἣτις ἐπλήρου τέλος ἀργυρικὸν 360 τάλαντα (περίπου 157,000 λίρ.) ἡ νότιος Καππαδοκία ὑπῆγετο τότε εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Κιλικίας. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δαρσίου γενομένην διαίρεσιν ἡ Μ. Ἀσία περιελάμβανε 4 σατραπείας, εἰς τὴν τρίτην τῶν ὁποίων ὑπῆγετο καὶ ἡ χώρα τῶν Σύρων Καππαδοκῶν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη διαίρεσις δὲν ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολὺ· τῷ 400 Π. Χ. ἐπὶ Ἀρταξέρξῳ τοῦ Μνήμονος ἡ Καππαδοκία μετὰ τῆς παρακειμένης Λυκαονίας ἀπετέλει ἰδίαν σατραπείαν.

Βασίλεις ἢ δυνάσται τῆς Καππαδοκίας πρὸ καὶ ἐπὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας μέχρι τοῦ Ἀριαράθου Α'.

§ 46.

Λίαν συγκεχυμένα καὶ ἀντιφατικά ἐν μέρει διεσώθησαν παρδόσεις περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Καππαδοκίας βασιλέων. Ἦτον ἔθος πάγκοινων ἐν τῇ ἀρχαιότητι οἱ δυνάσται χώρας τινὸς νὰ ἀνάγωσι τὸ γένος αὐτῶν εἰς ἀρχαῖόν τινα ἐπίσημον ἥρωα, ἢ εἰς ἐπισημότατόν τινα ἡγεμόνα ἰδρυτὴν μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ κράτους, ἢ τέλος εἰς ἥρωα ἐπώνυμον τῆς χώρας ἢ τοῦ ἔθνους. Κατὰ τινα παράδοσιν Καππάδοξ ὁ γενεάρχης (ἡ κατὰ Μαιάν ὄριον κτίστης) τῶν Καππαδοκῶν ἦτον ἐγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Νινευὶ καὶ τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους· κατ' ἄλλην παράδοσιν Σύρος ὁ γενεάρχης τῶν Συρίων Καππαδοκῶν ἦτον υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Σινώπης. Κατὰ τρίτην τινὰ παράδοσιν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας ἐκαλεῖτο Φαρνάκης, γαμβρὸς ὢν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Καμβύσου, βασιλέως τῶν Περσῶν, πατὴρ τοῦ μεγάλου Κύρου. Ἀλλ' οἱ τῆς Καππαδοκίας ἡγεμόνες μὴ ἀρχοῦμενοι εἰς τὴν συγγένειαν αὐτῶν μετὰ τῆς δυναστείας τῶν Ἀχαιμενιδῶν ἀνῆγον συγχρόνως τὸ γένος αὐτῶν εἰς ἓνα τῶν ἐπὶ Βέρροισι

Περσῶν μεγιστάνων τῶν φονευσάντων τὸν Μάγον Σμέρδιν. Αἱ δύο πρῶται παραδόσεις οὐδεμίαν ἔχουσι ἱστορικὴν βάσιν δὲ δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς ὅψιν ἐνταῦθα· ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ τῶν δύο τελευταίων προῆλθεν ἡ μεγάλη σύγχυσις, τὴν ὁποίαν βλέπομεν ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας τῇ διατωθέντι ὑπὸ τοῦ Διοδώρου. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο τοῦ Διοδώρου ἔχει ὡς ἑξῆς· «Ὅτι λέγουσιν ἑαυτοὺς οἱ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖς εἰς Κύρον ἀναφέρειν τὸ γένος, τὸν ἐν Πέρσαις, διαβεβαιοῦνται δὲ καὶ τῶν ἐπτὰ Περσῶν τῶν τὸν Μάγον ἐπανελομένων ἐνός ὑπάρχειν ἀπόγονον· καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κύρου συγγένειαν οὕτω καταριθμοῦνται. Καμβύσου τοῦ Κύρου πατρὸς ἀδελφὴν ὑπάρχει γνησίαν Ἀτοσσαν· ταύτης δὲ καὶ Φαρνάκου τοῦ Καππαδοκίας βασιλέως γενέσθαι παῖδα Γάλλον καὶ τούτου γενέσθαι Σμέρδιν, οὗ Ἀρτάμην, τοῦ δὲ Ἀναφᾶν, ὃν καὶ διενεγκεῖν μὲν ἀνδρεία καὶ τόλμῃ, γενέσθαι δ' ἓνα τῶν ἐπτὰ Περσῶν· τὴν μὲν οὖν εἰς Κύρον συγγένειαν οὕτω γενεαλογοῦσι καὶ τὴν εἰς Ἀναφᾶν, ὃν φασὶ δι' ἀνδρείαν συγχωρηθῆναι τὴν Καππαδοκίας δυναστείαν, ὥστε μὴ τελεῖν φόρους Πέρσαις· οὗ τελευτήσαντος ὁμώνυμος υἱὸς ἀρχεῖ· μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν, ἀπολειφθέντων δυοῖν υἱοῖν Δατάμους καὶ Ἀριμναίου, διαδέξασθαι τὴν ἀρχὴν Δατάμην ἄνδρα καὶ κατὰ πόλεμον καὶ κατ' ἄλλα μέρη τῆς βασιλείας ἐπαινούμενον, ὃς Πέρσαις διὰ μάχης ἐλθὼν καὶ λαμπρῶς κατὰ τὴν μάχην ἀγωνισάμενος ἐν αὐτῇ τελευτᾷ· διαδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ἀριάμνης, οὗ γίνονται παῖδες Ἀριαράθης καὶ Ὀλοφέρνης. . . » Ἡ φανερά ἀντίφασις μεταξὺ τῶν παραδόσεων, ὅτι ὁ ἀρχηγέτης τῆς δυναστείας τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας ἦτον ἐγγώριος ἡγεμὼν συγγενὴς τοῦ Κύρου ἀπλῶς ἐξ ἀγχιστείας, καὶ ὅτι εἰς τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ὁ Ἀναφᾶς, ἦτον εἷς τῶν ἐπτὰ Περσῶν, αἴρεται μόνον, ὅταν ὑποτεθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀναφᾶ (τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις τὸ ὄνομα δὲν εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου μνημονευόμενων 7 Περσῶν) ἀρχεται νέα Περσικὴ δυναστεία, ἐκλιπούσης ἢ ἐκπερούσης τῆς

ἀρχαίας Καππαδοκικῆς, ἃν καὶ ἡ παράδοσις θεωρεῖ αὐτὸν ἀπόγονον τοῦ Φαρνάκου. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ λείπει πρὸς τούτοις καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀπὸ Ξενοφώντος γνωστοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀριθαίου, τοῦ ἐν τῷ κατὰ Κύρου πολέμῳ πεσόντος· ἡ παράλειψις αὕτη εἶναι εὐεξήγητος· οἱ βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας, οἵτινες ἐκαυχῶντο διὰ τὴν πρὸς τὸν Κύρον συγγένειαν αὐτῶν, δὲν ἠείχοντο νά μνημονεύηται μετὰ τῶν προγόνων αὐτῶν τὸ ὄνομα βασιλέως πολεμήσαντος κατὰ τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Περσικοῦ κράτους. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀνωτέρω παράδοσις συγχέει καὶ ἐγχωρίους τινὰς δυνάστας μετὰ τῶν Περσῶν σατραπῶν τῆς Καππαδοκίας, τὸν Δατάμην λ. χ., βασιλέα τῆς Καππαδοκίας μετὰ τοῦ ὁμωνύμου σατράπου τῆς αὐτῆς χώρας. Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι οἱ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ καταλόγῳ ἀριθμούμενοι βασιλεῖς ἀνήκουσιν ἅπαντες εἰς τὴν Ἰρανικὴν περίοδον· τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαιοτάτου αὐτῶν, τοῦ Φαρνάκου, εἶναι καθαρῶς Ἰρανικόν, σημαῖνο, τὸν ὑπὸ Καππαδοκῶν καὶ ὑπ' ἄλλων Ἰρανικῶν λαῶν λατρευόμενον θεὸν τῆς Σελήνης (1)· ὁ Φαρνάκης ἦτο κατὰ τὴν ἀνωτέρω παράδοσιν σύγχρονος τοῦ Καμβύσου, πατρὸς τοῦ Κύρου, τοῦ ὁποῦ ἐγῆμα τὴν ἀδελφὴν Ἀτοσσαν· Καμβύσης ὁ τοῦ Κύρου πατὴρ ἦτον ἡγεμὼν τῆς Περσίδος, ὑποτελὲς τῶν Μήδων· καὶ οὐδόλως μὲν ἀπίθανον, ὅτι δύο ἡγεμονικοὶ οἴκοι, ὑποτελεῖς ἀμφοτέρω τοῦ Μηδικοῦ κράτους, ἦσαν συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους δι' ἐπιγαμίας, ἐν τῇ παραδόσει ὅμως ταύτῃ ὑποφαίνεται βεβιασμένη τις σπουδὴ τοῦ ἀνευρίσκειν συγγενεῖάν τινα τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Καππαδοκίας πρὸς τὸν ἰδρυτὴν τοῦ Περσικοῦ κράτους· πιθανώτερον ὅτι Φαρνάκης, ὁ ἀρχαιοτάτος Ἰράνιος δυνάστης τῆς Καππαδοκίας, ὑπῆρξε πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κύρου ἢ ὅτι ἐν τῇ ἐκτεθείᾳ παραδόσει ἐγένετο πλημμελὲς συνδυασμὸς διαφόρων

(1) Καὶ Κύρος παρὰ τοῖς Πέρσαις ἐσέμεινε τὸν ἥλιον Πλουτ. Ἀρτέ.
§ 4.

παράδοσεων. Τοῦ Φαρνάκου υἱὸς καὶ διάδοχος ἦτο ὁ Γάτμος (ἢ Γάλλος κατ' ἄλλην γραφήν), τούτου υἱὸς Σμέρδης, τούτου Ἀριάμνης, τὸν ὁποῖον διεδέξατο ὁ Ἀναφᾶς, σύγχρονος τοῦ Καμβύσου καὶ τοῦ Δαρείου· ὥστε ἀπέναντι τριῶν Περσῶν βασιλέων μνημονεύονται (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἀριβαίου) ἐξ δυνάσται Καππαδοκίας, ὅπερ σὺν ταῖς ἄλλαις ἐξελέγχει τὸ ἐν μέρει πλημμελὲς τοῦ ἀνωτέρω καταλόγου· ὁ Ἀναφᾶς ἦτον εἰς τῶν ἑπτὰ Περσῶν τῶν φονευσάντων τὸν Μάγον Σμέρδιν· ὁ Ἡρόδοτος μετὰ τῶν μεγιστάνων τούτων δὲν μνημονεύει τοῦ Ἀναφᾶ, μνημονεύει ὅμως αὐτοῦ ὁ Κτησίας (παρὰ τῷ ὑποίῳ καλεῖται Ὁνόφας). Ὁ Εὔρεται μετὰ τινος πιθανότητος ἐπειράθη ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ὁνόφας αὗτος τοῦ Κτησίου εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡρόδοτου Ὀτάνης καλούμενος, πατὴρ τῆς Φαιδύμης, γυναικὸς τοῦ Καμβύσου καὶ ἔπειτα τοῦ Μάγου Σμέρδιδος (1). Ὁ Ὀτάνης καθ' Ἡρόδοτον ἦτον ὁ πρωτοεργὸς τῆς κατὰ τοῦ Μάγου συνωμοσίας λαβὼν τὸ ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Σμέρδιδος ὁ Ὀτάνης προέτεινε τὴν κατάργησιν τῆς μοναρχίας, μὴ εἰσακουσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἐκήρυξεν ὅτι ἦτον ἑτοιμὸς νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων αὐτοῦ (ὡς συγγενοῦς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου) ἐπὶ τῷ ὄρω, ἵνα ὁ ἐκλεγθὲν βασιλεὺς ἀφήσῃ αὐτῷ καὶ τοῖς διαδόχοις του ἐλευθέραν τὴν κατοχὴν τῶν κτήσεων αὐτοῦ· ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ· παρεχωρήθησαν μάλιστα εἰς αὐτὸν πολλαὶ τιμαὶ καὶ προνόμια κληρονομικά. Καὶ ἡ οἰκογένεια αὕτη λέγει ὁ Ἡρόδοτος, εἶναι ἡ μόνη ἐν Περσίᾳ ἐλευθέρη καὶ ἀνεξάρτητος μὴ ὑποχρεουμένη νὰ ὑπακούῃ εἰς ἰδιαιτέρας διαταγὰς, τηροῦντα ἀπλῶς τοὺς γενικοὺς νόμους τοῦ κράτους. Ἡ περίστασις αὕτη, λέγει ὁ Εὔρεται, ἐφαρμόζεται μόνον εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας, αἵτινες ἀπῆλθον ἐν τῷ Περσικῷ κράτει ἀνεξαρτησίας, ἧς ἄλλοι δυνάσται δὲν ἔτυχον. Ἀλλ' ὁ Ὀτάνης ἦ

Ὀνόφας ἦτο Πέρσης τὸ γένος οὐχὶ δὲ Καππάδοξ· ὥστε δυοῖν ἑνὸς πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ἢ ὅτι τυχαία ὁμωνυμία τοῦ δυνάστου τῆς Καππαδοκίας πρὸς τὸν Πέρσην μεγιστᾶνα ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν Καππαδοκῶν, ἢ ὅτι ἀπὸ τοῦ Ὀτάνους ἄρχεται νέα βασιλικὴ δυναστεία ἐν Καππαδοκίᾳ, ἀρχηγέτην ἔχουσα ἄνδρα Πέρσην· πιθανῶς δὲ τὰ περὶ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς τόλμης τοῦ Ἀναφᾶ ὑπὸ τοῦ Διοδώρου μνημονεύμενα ἀναφέρονται εἰς τὸ ἐνεργὸν μέρος, ὅπερ ἔλαβεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σμέρδιος συνωμοσίαν. Τὸν Ἀναφᾶν διεδέχθη ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ υἱὸς Ἀναφᾶς Β'. Εἶναι Ἀξιοσημείωτον ὅτι καὶ ἕτερός τις Ὀτάνης, πιθανώτατα υἱὸς τοῦ πρώτου, πατὴρ τῆς Ἀρίστριος, γυναικὸς τοῦ Ξέρξου, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Κτησίου Ὀνόφας. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ αἰπλοῦ τούτου ὀνόματος ὑπέθεσεν ὁ Freret, ὅτι Ὀτάνης ἦτο τὸ Περσικὸν ὄνομα τῆς δυναστείας ταύτης, ἥς οἱ ἄρχοντες γινόμενοι βασιλεῖς μετωνομάζοντο Ἀναφᾶς· ὁ Ἀναφᾶς Β' κατέλιπε δύο υἱούς, Δατάμην καὶ Ἀριμναῖον, τῶν ὁποίων ὁ πρεσβύτερος διεδέξατο τὴν βασιλείαν, ἀνὴρ κατὰ Διόδωρον, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα μέρη τῆς βασιλείας ἐπαινούμενος καὶ φονευθεὶς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης μετὰ λαμπρὸν ἀγῶνα κατὰ Περσῶν· τίς ὁ ὑπὸ τοῦ Διοδώρου μνημονευόμενος οὗτος ἀγὼν τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας κατὰ Περσῶν εἶναι γνωστόν. Εἵναι ἀληθές ὅτι τῷ 362 Π.Χ. ἐξῆρξεν γενικὴ ἐπανάστασις τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ σατραπῶν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, τῆς ὁποίας μετέσχε καὶ ὁ τότε Σατράπης τῆς Καππαδοκίας Δατάμης, φονευθεὶς οὐχὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀλλὰ διὰ δόλου· ὁ Hisely φρονεῖ ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Διοδώρου μνημονευόμενος βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Δατάμης εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ σατράπης Δατάμης. Ἀλλὰ τοῦ Δατάμου τούτου μνημονεύει ἄλλαχού ὁ Διόδωρος, καλῶν αὐτὸν οὐχὶ βασιλέα ἀλλὰ σατράπην τῆς Καππαδοκίας καὶ ἐξιστορῶν λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν στάσιν ἐκείνην τῶν Σατραπῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεργὸν μέρος ἔλαβεν ὁ Σατράπης οὗτος. Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ

συγγραφείς δὲν εἶναι πολὺ ἀκριβεῖς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὀνομάτων δυνάττης καὶ σατράπης· ἀλλ' ἡ ἀνωτέρω γνώμη περὶ ταύτης τοῦ βασιλέως Δατάμους καὶ τοῦ ὁμωνύμου σατράπου ἀντιφάσκει σφόδρα εἰς τὴν χρονολογίαν. Ὁ σατράπης Δατάμης ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἀριαράθου Α'. (370) ἐγγόνου τοῦ βασιλέως Δατάμους, ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Ἀριάμνου, πατρὸς τοῦ Ἀριαράθου καὶ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Δατάμους διήρκετε 50 ἔτη. Ὅθεν πιθανωτέρα φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ Fregel, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Διοδώρου μνημονευόμενος πόλεμος καθ' ὃν ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς Δατάμης εἶναι ὁ γνωστὸς ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Ξέρξου (περαιωθεὶς τῷ 423 Π. Χ.), εἰς τὸν ὁποῖον φαίνεται, ὅτι ἔλαβε μέρος καὶ ὁ βασιλεὺς Δατάμης καὶ ἐφονεύθη ἐν τινὶ μάχῃ (424 Π. Χ.) ἡ γνώμη αὕτη συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ Διοδώρου, καθ' ἣν ὁ τοῦ Δατάμους υἱὸς καὶ διάδοχος Ἀριάμνης ἐδασίλευσε 50 ἔτη (424—374 Π. Χ.) καὶ μηδὲν ἔργον μνήμης ἄξιον καταλιπὼν ἐτελεύτησε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱόν του Ἀριαράθην Α'. ἐφ' οὗ ἡ Καππαδοκία ὑψώθη εἰς βασιλείον ἀνεξάρτητον.

Σατράπαι Καππαδοκίας ἐπὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας

§ 47.

Καὶ τοι τὸ σύστημα τῶν Σατραπῶν, ὅπως ἀνωτέρω περιγράφη, ἀνήκει εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Δαρείου Α', ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως ἥδη τοῦ Κύρου φαίνεται ὅτι καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις, αἵτινες διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων ὑπετάχθησαν εἰς τὸ Περσικὸν Κράτος, εἶχον διορισθῇ Πέρσαι στρατιωτικοί. οἰκοιχηταί τοιοῦτον Πέρσῃ διοικητὴν διώρισεν ὁ Κύρος εἰς τὴν Καππαδοκίαν τὸν Ἀρταβάτην. Βραδύτερον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Δαρείου Α', (πρὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης εἰς Σατραπείας διαιρέσεως τοῦ κράτους) μνημονεύεται ἕτερος τοιοῦτος ἀρχὼν ὁ Ἀ-

ριαράμνης (1), ὅστις κατὰ τὴν ἐπὶ Σκύθας στρατείαν τοῦ Δαρείου κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ περιέπλει τὰ Σκυθικὰ παράλια μετὰ 30 πεντηκοντόρων, διὰ τὰ συλλαμβάνη Σκύθας αἰχμαλώτους. Μετὰ τὴν ἐπὶ Δαρείου εἰς σατραπείας διαίρεσιν τοῦ Περσικοῦ κράτους, οἱ Σύροι Καππαδόκαι ὑπήγοντο εἰς τὴν Σατραπείαν τῆς Δασκυλίτιδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον καὶ οἱ Φρύγες, Παφλαγόνες, Μαριανδυνοὶ καὶ Βιθυνοί. Ἄλλ' ἐν τῇ στρατείᾳ τοῦ Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα (480 Π. Χ.) εὗρίσκομεν τοὺς Σύρους Καππαδόκας τεταγμένους ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ὑπὸ Γωβρύαν, υἱὸν τοῦ Δαρείου, ἀδελφὸν τοῦ Ξέρξου, ὁμοῦ μετὰ τῶν Λιγύων (ἔθλους περὶ τὸν Καύκασον, τῶν σημ. Λέσγων), Μαριανδυνῶν καὶ Ματινηῶν (2) (ἄγνωστον ἂν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ ἢ τῶν ἐν Μηδίᾳ Ματινηῶν). Ἐπὶ τοῦ Ξέρξου σατράπης τῆς Δασκυλίτιδος ἦτον Ἀρτάβαζος, ὁ υἱὸς τοῦ σατράπου τῆς Βακτρικῆς Φαρνάκου, ὁ περίφημος ἡγεμὼν τῶν Πάρθων καὶ Χορασμίων ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ξέρξου (Ἡρ. VII, 66), συνοδεύσας τοῦτον μέχρι Ἑλλησπόντου μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι νυμαχίαν καὶ ἐντεθὼν ἐπανεληθὼν πρὸς τὸν Μαρδόνιον, καὶ μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην μετὰ τεσσαράκοντα χιλ. στρατιωτῶν διασωθεὶς εἰς Ἀσίαν. Μικρὸν μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος ἔλαβε τὴν σατραπείαν τῆς Δασκυλίτιδος (476 Π. Χ.) καὶ ἐπέμφθη μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Περσικὸν βασιλῆα (Θουκ. I. 129). Τῷ 460 Π. Χ. ἐπέμφθη ὑπὸ Ἀρταξέρξου τοῦ Μεγάρχειρος κατὰ τῆς ἀποστάτης τότε ἀπὸ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας Αἰγύπτου· ἐν ἔτει δὲ 449 Π. Χ. ἐπολέμησε πρὸς τὸν Κίμωνα ἐν τῇ παρὰ τὴν Κύπρον ναυμαχίᾳ ἡγούμενος 300 πλοίων· μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην ἐπέμφθη (448 Π. Χ.) εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Μεγαβύζου, (μεθ' οὗ εἶχε στρατεύσει καὶ εἰς Αἴγυπτον) πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης. Ἀγνώσκον τίς διεδέξατο τὸν Ἀρτάβαζον εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Δασκυλίτιδος. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν

(1) Κτησίου Περσικὰ (Φωτίου Βιβλιοθ. σελ. 36).

(2) Ἡρ. VII, 72.

πόλεμον Κύρος ὁ νεώτερος, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, ἦτον ἀνώτατος Σατραπῆς ἐφ' ἀπάσης τῆς Μ. Ἀσίας ὑπὸ τοῦτον δὲ ἑσατράπευον Τισσαφέρνης ἐν Ἰωνίᾳ καὶ Φαρνάβαζος ἐν Δασκυλίτιδι. Κατὰ τὴν στρατείαν τοῦ Κύρου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀρταξέρξου (401 Π. Χ.) ἡ Λυκαονία δὲν ἦτον ἐτι ἡνωμένη πολιτικῶς μετὰ τῆς Καππαδοκίης, διότι «ταύτην, λέγει ὁ Ξενοφῶν, πολεμίαν οὖσπιν ἔδωκε τοῖς ἑρατιώταις διαρπάσαι», ἐν ᾧ οὐδὲν τοιοῦτον περὶ Καππαδοκίαν συνέβη. Μετὰ τὴν ἥτταν καὶ τὸν φόνον τοῦ Κύρου (400 Π. Χ.) νέα ἐγένετο διαίρεσις τῶν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ σατραπειῶν, καὶ ἡ Καππαδοκία, ἀποτελέσασα τότε μετὰ τῆς Λυκαονίας Ἰβίαν σατραpeίαν, ἐδόθη τῷ Μιθριδάτῃ. Ὁ Μιθριδάτης ἦτο κατ' ἀρχὰς πιστὸς σύμμαχος τοῦ Κύρου, μετὰ τὸν ὄνατον τοῦ ὁποίου συνδιαλλαγεῖς διὰ τοῦ Τισσαφέρνους μετὰ τοῦ Βασιλέως, διὰ τὰ ἀποκτήσῃ τὴν τούτου εὐνοίαν, προσεπάθησε νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν δολῶς τοὺς μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος τῷ Κύρῳ συαναβάντας Ἕλληνας. Μὴ κατορθώσας δὲ τοῦτο κατεδίωξεν αὐτοὺς μετὰ εὐζώνων τοξοτῶν καὶ σφενδονιστῶν. Ἐλθὼν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Καππαδοκίαν συνῆψε σχέσεις πρὸς Κλέαρχον τὸν Πρακλειώτην, ὅστις ὑπεσχέθη αὐτῷ νὰ παραδώσῃ τὴν Πράκλειαν (τὴν Ποντικὴν) ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ κατασταθῇ τύραννος αὐτῆς ὑπὸ τὴν σατραpeίαν τοῦ Μιθριδάτου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου συνελήφθη δολῶς ὑπὸ τοῦ Κλεάρχου, ὅστις ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων. Μικρὸν μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἐτελεύτησεν ὁ Μιθριδάτης, (370 Π. Χ.). Ἡ σατραpeία τοῦ Μιθριδάτου ἐξετείνετο πράγματι μόνον ἐπὶ τὴν νότιον Καππαδοκίαν καὶ τὴν ὁμορον αὐτῇ Λυκαονίαν ἢ Ποντικὴ Καππαδοκία ἀπὸ τοῦ Θερμώδοντος μέχρι τοῦ Ἄλως ὑπέκειτο εἰς τὸν ἰσχυρὸν ἐγγύριον δυνάστην τῆς Παφλαγονίας Κορύλαν, τοῦ ὁποίου τὸ κράτος ἦτο τοσοῦτον μέγα καὶ φοβερόν, ὥστε οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος Ἕλληνες μὴ τολμήσαντες νὰ διέλθωσι διὰ τῶν χωρῶν αὐτοῦ μετέβησαν διὰ πλοίων ἀπὸ Κοινύρων εἰς Σινώπην.

Ἀποθανόντος τοῦ Μιθριδάτου ἡ σατραπεία τῆς Καππαδοκίας περιῆλθεν ἐπὶ μικρὸν χρόνον εἰς τὸν γνωστὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ Ἀριοβαρζάνην, σατράπην τῆς Φρυγίας καὶ Λυδίας· μετ' ὀλίγον δὲ σατράπης τῆς Καππαδοκίας ἐγένετο ὁ περιφημότετος πάντων τῶν σατραπῶν Δατάμης.

Ὁ Δατάμης ἦτον ἀνὴρ ἀνδρείοτατος καὶ συνετώτατος πάντων τῶν βαρβάρων ἡγεμόνων, ὡς λέγει ὁ Νέπως, ἐξαιρουμένων τῶν δύο Καρχηδονίων Ἀμίλκα καὶ Ἀννίβα. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Καμισσάρης ἦτο Κάρ τὸ γένος, καὶ ἀνήκων κατ' ἀρχάς εἰς τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ἐγένετο ὕστερον σατράπης τῆς Κιλικίας. Ἐκραγέντος ἔπειτα τοῦ κατὰ Καδουσίων (1) πολέμου ὁ μὲν Καμισσάρης ἔπεσεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Δατάμης διακριθεὶς κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἔλαβε τὴν τοῦ πατρὸς σατραπείαν, καθ' ἣν ἐποχὴν πάντες αἱ ἐν ταῖς δυτικαῖς τοῦ Περσικοῦ κράτους ἐπαρχίαις σατράπαι ἐμυχανῶντο στάσιν κατὰ τοῦ Βασιλέως. Πρῶτος ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀποστάς ἡγεμὼν ἦτον ὁ ἐγγχώριος δυνάστης τῆς Παφλαγονίας Πυλαιμένης, (υἱὸς πιθανῶς τοῦ Κορύλλα), ὅστις ἀνῆγε τὸ γένος αὐτοῦ εἰς τὸν Πυλαιμένην, τὸν ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου γνωστὸν ἡγεμόνα τῶν Ἑνετῶν τῆς Παφλαγονίας· ὁ Δατάμης πεμφθεὶς κατὰ τοῦ ἀποστάτου συνέλαβε καὶ ἐπεμφεν αὐτὸν δέσμιον πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρταξέρξην Β', τὸν Μνήμονα, ὅστις εὐφρανθεὶς ἐπὶ τούτῳ διώρισε τὸν Δατάμην ἀρχιστράτηγον τῆς ἐπ' Αἰγύπτου στρατείας, ἐνθα εἶχεν ἀποστατήσῃ ὁ Ταχώς. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ Ἀσπὶς ὁ σατράπης τῆς Καταονίας (ἥτις μέχρι τοῦδε ἦτο πολιτικῶς κεχωρισμένη ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας), ἀρχων χώρας ὑπὸ ὀρέων καὶ βαθέων αὐλῶνων διασχιζομένης καὶ διὰ πολλῶν φρουρίων ὠχυρωμένης, ἀποστάς ἀπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ παρασκευαζόμενος μάλιστα νὰ προσβάλῃ τὰς παρακειμένας χώρας ἠνάγκασε τὸν

(1) Ἔθνοις Σκυθικοῦ οἰκοῦντος τὰ πρὸς ΝΔ. τῆς Κασπίας ἕρπ. ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀτροπατηνῆς Μηδίας.

Βασιλέα ν' ἀνακαλέσῃ τὸν Δατάμην ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ νὰ ἀναβῇ αὐτῷ τὴν καλυπτόταξιν τοῦ ἀποστάτου σατράπου· ὁ Δατάμης ἐπανελθὼν εἰς Κιλικίαν καὶ ὑπερβὰς τὸν Ταῦρον μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν εἰσῆλθεν εἰς Καταρνίαν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Πισίδας· νικήτας δὲ καὶ συλλαβὼν τὸν ἀποστάτην πέμπει αὐτὸν δέσμιον πρὸς τὸν Βασιλέα. Τινὲς τότε τῶν αὐλικῶν τοῦ Βασιλέως φοβούμενοι τὴν μεγάλην αὐτοῦ πρὸς τὸν Δατάμην ἔνεκα τῶν κατορθωθέντων εὖνοιον ἐξυφίνουσι ραδιουργίας κατὰ τοῦ Δατάμους, διὰ νὰ ῥίψωσιν αὐτὸν εἰς δυσμένειαν τοῦ Βασιλέως· ἀλλ' ὁ Θησαυροφύλαξ τοῦ βασιλέως πιστὸς ὢν φίλος τοῦ Δατάμους ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ἐγκαίρως περὶ τῶν τεκταινομένων, τοῦτο δὲ καθ' ὃν χρόνον (363 Π. Χ.) πάντες οἱ σατράπαι τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ κοινοῦ μετὰ Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων ἔχον ἀποστατήσαι ἀπὸ τοῦ Βασιλέως· οἱ σατράπαι οὗτοι ἦσαν Ἀριοβαρζάνης ὁ Φρυγίας, ἄρχων ἤδη καὶ τῆς Καππαδοκίας, Ὀρόντης ὁ Μυσίας, Αὐτοφραδάτης ὁ Λυδίας· εἰς τοὺς ἀποστάτας προσετέθησαν καὶ ὁ ἐγγχώριος δυνάστης τῆς Καρίας Μαύστωλος, κύριος πολλῶν ἐρυμάτων καὶ πόλεων ἀξιολόγων, καὶ τὰ ἔθνη τῶν Λυκίων, Πισιδῶν, Παμφύλων, Σύρων. Ἡ περίστασις ἦτο κατάλληλος. τῷ Δατάμῃ διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὴν ἀχαριστίαν τῶν περὶ τὸν Βασιλέα. Συνταχθεὶς λοιπὸν μετὰ τῶν ἀποστατῶν ὥρμηθεν εἰς τὴν Καππαδολίαν καὶ Παφλαγονίαν καὶ κατέλαβεν ἀμφοτέρας τὰς χώρας οὐδὲ τῆς Σινώπης ἐξαιρουμένης· ἡ κατὰ τοῦ Βασιλέως στάσις ἔλαβεν οὕτω σοβαρωτάτας διαστάσεις, καὶ ἡ θέσις ἦτο λίαν κρίσιμος, ὁπότε ὁ Ὀρόντης, τὸν ὁποῖον οἱ ἀποστάται εἶχον ἐκλέξει ἀνώτατον στρατηγόν, ὑπολαβὼν, ὅτι προδίδων τοὺς συμμάχους αὐτοῦ θὰ τύχῃ μεγάλων δωρεῶν παρὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς στρατηγίας πάσης τῆς παραθαλασσίου χώρας, πρῶτον μὲν τοὺς κομιστάς τῶν χρημάτων, οὓς ἐπεμπον οἱ σύμμαχοι πρὸς αὐτόν, συνέλαβε καὶ ἐπεμψε πρὸς τὸν Βασιλέα, μετὰ τοῦτο δὲ πολλὰς πόλεις καὶ τοὺς μισθοφόρους στρατιώτας παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν κατὰ τὸν ἀπο-

στατῶν πεμφθέντων βασιλικῶν στρατευμάτων. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα συνέβαινον εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Μ. Ἀσίας, ὁμοία προδοσία ἐγένετο ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τοῦ Δατάμους, καθ' ἣν ἰδίον τι καὶ παράδοξον συνέβη. Ὅτε Ἀρταβάζης ὁ ἀρχηγὸς τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων εἰσέβαλε μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Καππαδοκίαν, ὃ δὲ Δατάμης ἀντεπεξήρχετο κατ' αὐτοῦ συναγαγὼν πολλοὺς ἵππεις καὶ δισμυρίους πεζοὺς μισθοφόρους, ὃ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ Μιθροβαρζάνης, κηδεστῆς τοῦ Δατάμους, μιμούμενος τὸν Ὀρόντην ἐπεχείρησε ν' αὐτομολήσῃ πρὸς τὸν Ἀρταβάζην· τοῦτο νοήσας ὁ Δατάμης προσέβαλεν αὐτὸν πρὶν νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὁ Ἀρταβάζης μὴ γινώσκων τὸν σκοπὸν τοῦ Μιθροβαρζάνους προσέβαλε τοῦτον καὶ αὐτὸς, ὥστε ὁ Μιθροβαρζάνης ἦτον ἠναγκασμένος νὰ μάχεται πρὸς ἀμφοτέρους. Κατὰ τὴν φονικὴν ταύτην μάχην ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν ἐχθρῶν πλείονες τῶν 10 χιλιάδων, τοὺς δὲ ὑπολειφθέντας ἔτρεψεν εἰς φυγὴν ὁ Δατάμης, φονεύσας πολλοὺς αὐτῶν, ἀξιώσας δὲ συγγνώμης τοὺς αὐτομόλους. Ἡ νίκη αὕτη νέαν περιποίησεν ἐπὶ ἀνδρεία καὶ στρατηγικῇ ἱκανότητι δόξαν εἰς τὸν Δατάμην, ὅστις ἀφειθείς ἤδη ἐπὶ μικρὸν χρόνον ἀνενόχλητος ἀπὸ τοῦ Βασιλέως παρεσκεύασε στρατείαν κατὰ τῶν Πισιδῶν, οἵτινες ἐποιοῦν συχνὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Καππαδοκίαν, καὶ νικῆσας καθυπέταξε τὴν χώραν αὐτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ Αὐτοφραδάτης ὁ τῆς Λυδίας σατράπης αὐτομολήσας πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπέρχεται κατὰ τῆς Καππαδοκίας μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ συγκειμένου ἐξ 20 χιλ. ἱππέων Γορδυαίων (Γαρδεατῶν, ὡς λέγει ὁ Νέπωρ) καὶ 80 χιλ. πεζῶν, ὧν 8 χιλ. ἦσαν Καππαδόκαι· ὁ Δατάμης ἀπήντησε τοῖς πολεμοῖς κατὰ τὰς Κιλικίας Πύλας καὶ μετὰ σφοδρὰν μάχην ἀναδειχθεὶς αὐθις νικητὴς ἠνάγκασε τὸν Αὐτοφραδάτην νὰ ζητήσῃ εἰρήνην καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Φρυγίαν· ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, ἀφ' οὗ εἰς μάτην προσεπάθησε διὰ πολέμου νὰ καταβάλῃ τὸν φοβερόν Σατράπην, ἀπηλλάγῃ αὐτοῦ διὰ δόλου, καταρθώσας τὸν φόνον του διὰ τοῦ Μιθριδάτου, υἱοῦ τοῦ μνημονευ-

Θέντος Ἀριοβαρζάνους, φίλου καὶ συμμάχου τοῦ Δατάμους. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δατάμους (361 Π. Χ.) ἡ ἀρχὴ τῆς Καππαδοκίης περιῆλθεν ὁλοσχερῶς εἰς τὸν ἐγγώριον δυνάστην Ἀριαράθην, ὅστις κατὰ Στράβωνα πρῶτος ἐκλήθη βασιλεὺς τῶν Καππαδοκῶν.

Ἀριαράθης Α΄. βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας.

(374—335 Π.Χ.)

§ 48.

Ἀριαράθης ὁ Α΄. ἦτον ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ 50 ἔτη βασιλεύσαντος Ἀριάμωνος, διαδεξάμενος τὸν πατέρα αὐτοῦ περίπου μεταξὺ τοῦ 380 καὶ 370 Π. Χ. Ἡ μόνη ἀξία λόγου πράξις, ἣν ὁ Διόδωρος ἀποδίδει εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον καὶ ἣτις ἐξηγεῖ ἐν μέρει τὴν εἰς ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα ὕψωσιν αὐτοῦ εἶναι ἡ συνδρομὴ, ἣν παρέσχεν εἰς τὸν Μέγαν Βασιλέα κατὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον πόλεμον αὐτοῦ. Ἡ Αἴγυπτος εἶχεν ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας Ἀρτιξέρξου τοῦ Μνήμονος, ὁπότε, ὡς εἶδομεν, ἐπέμφοθη κατ' αὐτῆς ὁ Δατάμης. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρταξέρξου, ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ὡχου, ἐξηκολούθησεν ἡ ἐπανάστασις λαβοῦσα νέαν δύναμιν διὰ τῶν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ καὶ τῇ Συρίᾳ ἐκραγισῶν τότε ἐπαναστάσεων. Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ὡχου Ἀριαράθης ὁ ἐγγώριος δυνάστης τῆς Καππαδοκίας ἐπεμψεν ἐπικουρικὸν στρατευμα πρὸς τὸν βασιλέα διὰ τὴν κατὰ τῆς Αἰγύπτου στρατείαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ὀροφέρους, ὃν ἡγάπα ὑπερβολικῶς καὶ εἶχε προαγάγει εἰς ἐπιφνέστατα ἀξιώματα· ὁ Ὀροφέρνης ἐπανῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου μετὰ μεγάλων τιμῶν, τὰς ὁποίας ὁ Ὡχος ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ πατρίδι. Ὁ Διόδωρος οὐδὲν προστίθῃ περὶ

τῆς τιμῆς, ἥτις ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν τὸν Ἀριαράθην, ἐκ τοῦ Στράβωνος ὁμῶς εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἀριαράθης πρῶτος προσηγορεύθη βασιλεὺς τῶν Καππαδοκῶν, ὅπερ μαρτυρεῖται καὶ ἄλλοθεν Νομίσματα Καππαδοκικὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Περσικῆς κυριαρχίας μετ' ἐπιγραφῆς Ἀραμαϊκῆς φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριαράθου. τοῦτο δὲ δεικνύει ὅτι πρῶτον ἐπὶ τοῦ Ἀριαράθου Α΄. παρεχωρήθη εἰς τοὺς δυνάστας τῆς Καππαδοκίας τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι. Ἀξιοσημείωτον μάλιστα εἶναι ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀριαράθου Α΄. καλοῦνται Ἀριαράθαι, καὶ αὐτοὶ οἱ πρότερον διάφορον ἔχοντες ὄνομα ἅμα γενόμενοι βασιλεῖς λαμβάνουσι τὸ ὄνομα τοῦτο· τὸ τοιοῦτον ἔθος τοῦ νῦν ὀνομαζώμενοι ἢ νῦν μετονομαζώμενοι οἱ βασιλεῖς κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγέτου τῆς δυναστείας ἢ τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ κράτους ἢ ἄλλου ἐνδόξου τινος προγόνου αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς Πέρσαις (Πλου. Βίος Ἀρταξ. §. 1), καὶ μαρτυρεῖ ὅτι ἔκτακτόν τι συμβῆν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν δυναστῶν τῆς Καππαδοκίας ἦτο συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀριαράθου Α΄. Ἡ πρόθυμος συνδρομή, ἣν παρέτχεν εἰς τὸν Βασιλέα ἐν ἐποχῇ κρίσεως, ὅποτε τὸ ἥμισυ τοῦ κράτους εἶχεν ἀποστῆ ἀπ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Καππαδοκίας Σατράπης εἶχεν ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἀποστατῶν, ὑπῆρξε πιθανώτατα ἢ κυριωτάτη αἰτία τῆς ὑψώσεως αὐτοῦ. Ὅπως δὲ ποτε ὁ Ἀριαράθης Α΄. παρίσταται ὡς πραγματικὸς ἱδρυτὴς τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους· καὶ ἐπειδὴ ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων δυναστῶν τῆς Καππαδοκίας οὐδόλως διαμφισβητεῖται, καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀρχηγὸς νέας δυναστείας, ἢ διάφορος αὐτοῦ ἀπὸ τῶν προκατόχων ἡγεμόνων ὅστις ἐξηγεῖται μόνον διὰ τῆς ἀπονομῆς ἁνωτέρου τινος ἀξιώματος· ὁ Στράβων καλεῖ αὐτὸν, ὡς εἵπομεν, πρῶτον βασιλέα Καππαδοκίας, ὁ δὲ Διόδωρος ὅτε μὲν βασιλέα ὅτε δὲ δυνάστην Καππαδοκῶν. Τὸ μόνον σημεῖον τῆς ἐξαρτήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ἦτον, ὡς φαίνεται, ἡ ἀποστολὴ ἐπικυρικοῦ στρατεύματος. Ἐν γένει ὁμῶς ὁ διαμὸς τῆς

ὕποτελείς ἦτο τοσοῦτον ἀφανής, ὥστε ὁ Ἀππιανὸς λέγει (Μιθρ. § 8). «Καππαδοκίης δὲ πρὸ Μακεδόνων εἵτινες ἤρχον οὐκ ἔχων σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε ἰδίαν ἀρχὴν εἴτε Δαρείου κατήκουον». Τὸ κράτος τοῦ Ἀριαράθου ἐξιστείνεται ἐφ' ὅλων τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας προσέθηκεν ὁ Δατάμης εἰς τὴν σατραπείαν αὐτοῦ· ἡ Σινώπη ὑπέκειτο εἰς αὐτόν, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖται ἐκ τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀριοράθου νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης. Τὴν Καταονίαν, ἥτοι τὴν ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου ἢ τὴν ἀνω καλουμένην Καππαδοκίαν, πρῶτος ὁ Ἀριαράθης συνήνηψε πολιτικῶς μετὰ τῆς λοιπῆς Καππαδοκίας (1). Ὁ Ἀριαράθης Α' μὴ ἔχων τέχνα υἱοθέτησε τὸν πρεσβύτερον τῶν δύο υἱῶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ὀλοφέρνης Ἀριαράθην, (ὁ ἕτερος ἐκαλεῖτο Ἀρύστης), εἰς ὃν καὶ κατέλιπε τὴν ἀρχὴν· ἡ βασιλεία τοῦ Ἀριαράθου Α' διήρκεσε μέχρι τῶν χρόνων τῆς κατὰ Περσῶν στρατείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου (335 Π. Χ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περίοδος Γ'. Μακεδονική.

Ἀριαράθης Β'.—Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχη.—Πορεία τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ Καππαδοκίας.—Πόλεμος μεταξὺ Ἀριαράθου καὶ Μακεδόνων.—Μεταβολὴ τῆς Καππαδοκίας εἰς Μακεδονικὴν σατραπείαν.

§ 49.

Βασιλεύοντος ἐν Καππαδοκίᾳ Ἀριαράθου τοῦ Β', Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἤρχ'σε τὴν κατὰ Περσῶν στρατείαν μεταβάς εἰς Ἀσίαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. Κατὰ τὴν πρώτην μεταξὺ Ἀλεξάνδρου

(1) Τοῦτο λέγει ὁ Στράβων· ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, τὴν Καταονίαν καθυπέταξε (καὶ πιθανῶς ἤνωσε μετὰ τῆς Καππαδοκίας) πρὸ τοῦ Ἀριαράθου ὁ τῆς Καππαδοκίας σατράπης Δατάμης.

καὶ τῶν Περσῶν σατραπῶν ἐν Γρανικῷ συγκροτηθεῖσαν μάχην οἱ Καππαδόκai ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Μακεδόνων ὑπὸ τὸν ὑπαρχον Μιθροβαρζάνην, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθου (1) μετὰ ἐπικουρικοῦ στρατοῦ καὶ πεσόντα ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ (Ἀρρ. Ἀλεξάνδ. Ἀναβ. Α'. 16). Περὶ τῆς περαιτέρω πορείας τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Καππαδοκίας ἀντιφατικὰς ἐν μέρει ἔχομεν παραδόσεις. Κατ' Ἀρρίκων (Β'. 4.) μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην ὁ Ἀλέξανδρος προῦχώρησεν εἰς Φρυγίαν· ὅτε δ' ἔφθασεν εἰς Ἀγκυραν, ἦλθον πρέσβεις Παφλαγόνων προσφέροντες τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν καὶ παρακαλοῦντες νὰ μὴ εἰσβάλῃ εἰς τὴν χώραν τῶν καὶ εἰς τοὺς μὲν προσέταξε νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν σατράπην τῆς Φρυγίας, αὐτὸς δὲ προχωρήσας κατὰ τῆς Καππαδοκίας ὑπέταξε πᾶσαν τὴν ἐντὸς Ἄλως καὶ μέρος πολὺ τῆς ὑπὲρ τὸν Ἄλυν Καππαδοκίας· καταστήσας δὲ σατράπην τῆς Καππαδοκίας Σαβίικταν τινὰ (Ἀβισταμένην κατὰ Κούρτιον Ροῦφρον), αὐτὸς προῆγεν ἐπὶ τὰς πύλας τὰς Κιλικίας· ὁ Ἀππιανὸς τοῦναντίον λέγει (Μιθρ. 7.), ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐλαύνων ἐπὶ Δαρεῖον κατέλιπε φόρου ὑποτελεῖς τοὺς ἄρχοντας τῆς Καππαδοκίας· ὁ αὐτὸς δὲ μνημονεύει καὶ ἄλλης τινὸς παραδόσεως Ἱερωνύμου τοῦ συγγράψαντος τὴν ἱστορίαν τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθ' ἣν «οὐδ' ἔψαυσεν ὁ Ἀλέξανδρος τῆς Καππαδοκίας, ἀλλ' ἀνὰ τὴν περαλίαν διὰ τῆς Παμφυλίας καὶ Κιλικίας ἐτράπη ἐπὶ τὸν Δαρεῖον». Ὁ Πλούταρχος (Βίος Ἀλεξ. § 18) λέγει ἀπλῶς «Παφλαγόνας τε καὶ Καππαδόκας προσαγόμενος (2)». Ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἀντιφατικῶν τούτων παραδό-

(1) Πληρωμένη ὅλως καὶ στερουμένη πόσης ἱστορικῆς βάσεως φαίνεται ἡ παράδοσις τοῦ Ἰουστίνου (Βιβλ. 8 Κεφ. 3), καθ' ἣν ἐτι πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ πατὴρ αὐτοῦ Φίλιππος διαβιβάσας στράτευμα εἰς Καππαδοκίαν καὶ φονεύσας τοὺς πλησιохώρους ἡγεμόνας πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν προσέθηκεν εἰς τὸ Μακεδονικὸν κράτος.

(2) Πρὸς Διοδ. ΧVIII, 16. «Εὐμένει δὲ Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ τὰς συνοριζούσας ταύτας χώρας, 2. Ἀλέξανδρος

σεων ἐξάγεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διῆλθε μὲν διὰ τῆς νοτίου Καππαδοκίας (Ἀγκύρας, Μαζάκων, Τυάνων, καὶ Κιλικίων πυλῶν) ἀλλ' ἐπειγόμενος ἐπὶ τὸν Δαρεῖον δὲν ἐπεχείρησε διαρκῆ κατὰ κτησιν τῆς χώρας ταύτης, οὐδ' εὗρεν ἀνίστασιν τινα μὴ τολμήσαντος τοῦ Ἀριαράθου νὰ κωλύσῃ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἀλλὰ περιορισθέντος ἀπλῶς εἰς τὴν κατοχὴν τῆς πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκίας, ἣτις ἔκειτο μακρὰν τῆς πορείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις κατέστησε σατράπην τῆς νοτίου Καππαδοκίας τὸν Σαβίικταν ἢ Ἀθισταμένην. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Καππαδοκία πᾶσα περιῆλθεν αὐτοῖς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἀριαράθου, καθὰ γίνεται ὀφλὺν λέγει ὁ Διόδωρος· «Οὗτος γάρ (ὁ Ἀριαράθης) εὐ προσέχων τοῖς Μακεδόσιν ὑπὸ μὲν Ἀλεξάνδρου παρεωράθη διὰ τοὺς πρὸς Δαρεῖον ἀγῶνας καὶ περισπασμούς, ἀναστρεφὴν δὲ πολυχρόνιον ἔσχε κυριεύων τῆς Καππαδοκίας (1)». Περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου διορισθέντος σατράπου τῆς Καππαδοκίας Σαβίικτα οὐδεὶς ἐπειτα γίνεται λόγος· φαίνεται δὲ ὅτι οὗτος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξεβλήθη τῆς Καππαδοκίας ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθου. Οἱ δὲ Καππαδόκαι ἐξηκολούθησαν τὴν μετὰ Περσῶν συμμαχίαν καὶ τὸν κατὰ Μακεδόνων πόλεμον μέχρι τῆς ἐν Ἀρβήλοις μάχης. Κατὰ τὴν ἐν Ἰσσω μάχην οἱ Καππαδόκαι μετὰ τῶν Ἀριενίων, Καδουσίων, Σύρων καὶ Μήδων κατεῖχον τὸ δεξιὸν τοῦ ἱππικοῦ κέρας ἐν τῷ Περσικῷ στρατεύματι. Μετὰ δὲ τὴν ἐνταῦθα ἦτταν τῶν Περσῶν, ἐν ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος προὔχωρει εἰς Συρίαν καὶ Φοινίκην, τινὲς τῶν στρατηγῶν τοῦ Δαρείου διασωθέντες ἐκ τῆς ἐν Ἰσσω μάχης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτῶν,

οὐκ ἐπῆλθεν ἐκκλεισθεῖς ὑπὸ τῶν καιρῶν, ὅτε διαπολέμει πρὸς Δαρεῖον».

(1) Ποβλ. Πλουτ. Εὐμ., 3. «Εὐμένει δὲ Καππαδοκίαν καὶ Παφλαγονίαν καὶ τὴν ὑποκειμένην τῇ Ποντικῇ Θαλάσσει μέχρι Τραπεζούντος οὕτω τότε Μακεδόνων αὖσαν, Ἀριαράθης γὰρ αὐτῆς ἐβασίλευε».

παραλαβόντες τοὺς Καππαδόκας καὶ τοὺς Παφλαγῶνας(1) ἐπὴλ-
 θον κατὰ τῆς Λυδίας, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ
 Μακεδόνος σατράπου τῆς χώρας ταύτης Ἀντιγόνου, καθ' ὃν
 χρόνον καὶ Μακεδονικὸς στόλος κατεναυμάχει παρὰ τὸν Ἑλ-
 λήσποντον τὸν Περσικὸν στόλον τὸν πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Δαρσίου
 πρὸς ἀνάκτησιν τῶν παραλίων τοῦ Ἑλλησπόντου (Curtius Rufus
 De reh-gest. Alex VI, 6). Κατὰ τὴν ἐν Ἀρβήλαις μάχην (330.
 Π. Χ.) οἱ Καππαδοκαὶ ἱππεῖς ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ἀριαρκῆν
 ἦσαν πρότεταγμένοι τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ.
 Καὶ μετὰ τὴν ἐν ταῦθα ἦτιαν τῶν Περσῶν, καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν
 τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ Καππαδοκία ἔμεινεν ἐντελῶς ἐλευθέρα ἀπὸ τῆς
 Μακεδονικῆς κυριαρχίας. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου,
 ὁπότε οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὴν διοίκη-
 σιν τῶν κατακτηθείσων χωρῶν, ἡ Καππαδοκία, Παφλαγονία καὶ
 τὰ ἄλλα μέρη τοῦ Πόντου μέχρι Τραπεζούντος, τῶν ὁποίων ἤρ-
 χεν ὁ Ἀριαράθης, ἐδόθησαν ἢ μᾶλλον ὠρίσθησαν διὰ τὸν Εὐμέ-
 νην (2). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀριαράθης τυχῶν πολυχρονίου ἡσυ-
 χίας ἐν Καππαδοκίᾳ πολλὰ μὲν ἐκ τῶν προσόδων ἤθροισε χρή-
 ματα, συνέστησε δὲ δυνάμεις ἐγγχωρίους καὶ ξενικὰς μεγάλας
 καὶ ἦτον ἑτοιμος νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ κράτος αὐτοῦ κατὰ τῶν
 ἀξιώσεων τῶν Μακεδόνων, ἄγων 15 χιλ. ἱππεῖς καὶ τρισμυρίους
 πεζοὺς. Ἐν τούτοις ἐν τῷ Μακεδονικῷ στρατηγεῖῳ ἐγένετο ἀ-
 πόφασις, ἵνα ὁ τῆς μεγάλης Φρυγίας Σατράπης Ἀντίγονος καὶ
 ὁ στρατηγὸς Λεοννάτος εἰσβάλωσι μετὰ τοῦ μεγάλου στρατοῦ
 εἰς Καππαδοκίαν καὶ κατακτήσαντες τὴν χώραν ταύτην κατα-
 στήσωσι Σατράπην αὐτῆς τὸν Εὐμένην. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀντίγονος
 μὴ θέλων ν' ἀναλάβῃ πόλεμον, τοῦ ὁποῖου καὶ ἡ εὐτυχὴς ἐκ-

(1) Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι αἱ χῶραι αὗται δὲν ἦσαν ὑπὸ Μακε-
 δόνας σατράπας.

(2) Cornel. Nepos. V. Eum. «Data (Cappadocia) sive potius dicta».
 Κατὰ Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην (σελ. 78. ἐκδ. Müller) εἰς τὴν σα-
 τραπείαν τοῦ Εὐμένους περιλαμβάνατο καὶ ἡ Κίλικία.

εἰσιν οὐδὲν ἄλλο ὑπισχνεῖτο ὄφελος ἢ τὴν ἐν τῇ γειτονίᾳ αὐτοῦ
 ἐγκατάστασιν ἰσχυροῦ καὶ πολυμηχάνου ἡγεμόνος, οἷος ἦτον
 ὁ Εὐμένης, οὐδόλως ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐγγράφως διαβιβα-
 σθεῖσαν αὐτῷ διαταγὴν τοῦ Περδίκκα· ὁ δὲ Λεοννάτος ἤλθε μὲν
 μέχρι Φρυγίας μετὰ τοῦ Εὐμένους ἄγων σημαντικὸν στρατὸν,
 ἀλλ' ἐνταῦθα συνήντησεν αὐτῷ Ἐκαταῖος ὁ τύραννος τῆς Καρ-
 δίας πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ τοποτηρητοῦ τῆς ἀρχῆς
 Ἀντιπάτρου, διὰ τὰ ἀναγγεῖλη τῷ Λεοννάτῳ, ὅτι ἡ ἐπανάστα-
 σις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῶν Μακεδόνων ἦτο γενικὴ, ὅτι ὁ Μακεδ-
 νικὸς στρατός ἐπολιόρκειτο ἐν Λαμίας καὶ ἐπομένως ἦτον ἀνάγκη
 τὰ ἀναβληθῆ ἢ κατὰ Καππαδοκίας πόλεμος, μέχρις οὗ ἀποσο-
 βηθῇ ὁ μεγαλειότερος κίνδυνος. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Λεοννάτος,
 λαβὼν δὲ συγχρόνως καὶ μυστικὴν ἐπιστολὴν παρὰ τῆς Κλεο-
 πάτρας (ἀδελφῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου) προσκαλοῦσθαι αὐτὸν εἰς
 Πέλλαν τῆς Μακεδονίας, διὰ τὰ συζευχθῆ αὐτὴν καὶ ἐξασφαλίσθαι
 ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς Μακεδονίας, ἐλπίζων δὲ πολλὰ ὑπὲρ ἑαυ-
 τοῦ διὰ τοῦ ἐπιχειρηματικῷ αὐτοῦ πνεύματος ἐκ τῆς πορείας
 τῶν ἐν Εὐρώπῃ πραγμάτων, ἀσμένως παρήτησε τὴν κατὰ τοῦ
 Ἀριαράθου στρατείαν, προσκαλέσας καὶ τὸν Εὐμένην αὐτὸν τὰ
 λάβει μέρος εἰς τὴν νέαν στρατείαν· ὁ Εὐμένης ἀπέβριψε τὴν
 πρότασιν εἰπὼν, ὅτι ἦτο προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Ἐκαταίου, τοῦ
 ὁποίου τὴν πρὸς Ἀντίπατρον φιλίαν ἐθώρει ἐπικίνδυνον εἰ-
 ἑαυτὸν κατὰ τὴν εἰς Εὐρώπην μετάβασιν. Ὁ Λεοννάτος μὴ
 θέλων τὰ χωρισθῆ ἀπ' αὐτοῦ ἀνεκοίνωσε τὰ μυστικά του
 σχέδια δείξας μάλιστα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Κλεοπάτρας.
 Ἀλλ' ὁ Εὐμένης, εἴτε θέλων τὰ περιποιήσθαι ἑαυτῷ μείζονα παρὰ
 τῷ Περδίκκᾳ εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην, εἴτε προτιμῶν τὴν κτῆ-
 σιν τῆς Καππαδοκίας πάσης ἄλλης ἐν Εὐρώπῃ χώρας, ἔμεινεν
 ἀμετάπειστος· μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Λεοννάτου, μὴ δυ-
 νάμενος ν' ἀναλάβῃ μόνος τὸν κατὰ τοῦ Ἀριαράθου πόλεμον,
 ἀνεχώρησε κρυφίως διὰ νυκτὸς μετὰ τῆς ἀποσκευῆς του ἔχων περὶ
 ἑαυτὸν 300 ἵππους καὶ 200 ὀπλοφόρους δούλους καὶ 5 χιλ. πύ-

λάντα· ἐπιστρέψας δὲ πρὸς τὸν Περδίκκαν καὶ ἀνακοινώσας τὰ
 μυστικά τοῦ Λεοννάτου βουλευόμενα μεγάλης ἔκτοτε ἀπήλανε
 παρ' αὐτῷ εὐνοίας καὶ ὑπολήψεως γενόμενος σύμβουλος αὐτοῦ,
 μετέχων δὲ καὶ τοῦ συνεδρίου Ὁ Περδίκκας προθυμῆθη ἤδη νᾶ
 ἐγκαταστήσῃ εἰς Καππαδοκίαν τὸν πιστὸν αὐτοῦ φίλον· ἄλλως
 τε ἢ διαγωγὴ τοῦ ἀπειθήσαντος εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ Ἀντι-
 γόγου ἀναγκαίαν καθίστατὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ παρουσίαν αὐτοῦ· ὁ Μα-
 κεδονικὸς στρατὸς, ἀγόμενος ὑπὸ τοῦ Περδίκκα, τοῦ Εὐμένους
 καὶ τοῦ βασιλέως Φιλίππου (ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου), εἰσέβαλεν
 εἰς Καππαδοκίαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 322 Π. Χ. ὁ Ἀριαράθης
 ἀντιπεξῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ τῶν τρισμυρίων πεζῶν καὶ 15
 χιλιάδων ἵππεων αὐτοῦ, ἀλλ' ἠττήθη εἰς 2 μάχας ἀποβαλὼν
 τετρακισχιλίους στρατιώτας εἰς νεκροὺς καὶ πεντακισχιλίους
 αἰχμαλώτους· ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτος καὶ σὺτὸς ὁ βασιλεὺς
 ἀνεσταυρώθη ὑπὸ τοῦ Περδίκκα μεθ' ὧν τῶν συγγενῶν
 του, ἀφ' οὗ πρότερον ὑπεβλήθη εἰς ἄλλας βατάνους, (κατὰ
 Λουκιανὸν ἀνεσκολοπίσθη, κατ' Ἀρρίανδον ἐκρεμάσθη) ἄγων
 τὸ 82ον τῆς ἡλικίας ἔτος καὶ τηρῶν ἔτι τὴν νεανικὴν αὐτοῦ
 ἀκμήν. Εἰς μόνος τῶν υἱῶν αὐτοῦ φυγῶν μετ' ὀλίγων ἐπαδῶν
 διεσώθη εἰς Ἀρμενίαν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Περδίκκας μετὰ τοιαύτης
 σκληρότητος προσηνέχθη πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν, ὧς
 ἄλλος ἐφάνη πρὸς τοὺς ἠττηθέντας Καππαδόκας ἀπολύσας πάν-
 τας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐξασφαλίσας τοῖς ἠττηθεῖσι τὴν κατοχὴν
 τῆς περιουσίας καὶ τὴν τήρησιν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν (1).

(1) Ἀπέναντι τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ Διοδώρου καὶ Πλουτάρχου
 πλημμελῆ βεβαίως καὶ ἀναξία πίστεως εἶναι τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ
 Ἰουστίνου (Βιβλ. 13, Κεφ. 4), ὅτι αὐτὸς Περδίκκας πολέμησας κατὰ τοῦ
 Ἀριαράθου καὶ νικητῆς ἀνδειχθεὶς οὐδὲν ἀπήνεγκεν ἄθλον εἰ μὴ τραύ-
 ματα καὶ κινδύνους. Διότι οἱ ἐχθροὶ ὑποχωρήσαντες ἀπὸ τῆς μάχης εἰς
 τὴν πόλιν, καὶ φονεύσαντες τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας, κατέκαυσαν
 τὰς οἰκίας μεθ' ὧν τῶν ἐν αὐταῖς εὕρισκαμένων· συναγαγόντες δὲ
 καὶ τοὺς δούλους ἐβρίψαν καὶ τούτους καὶ ἑαυτοὺς ὁμοῦ ἐπὶ τὴν πυ-
 ράν, ἵνα μὴ ἀπολάβῃ ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τῆς νίκης αὐτοῦ ἄλλο τι πλὴν

Διατάξας δὲ τὰ κατὰ τὴν Καππαδοκίαν παρέδωκε τὴν σατραπείαν αὐτῇ· τῷ Εὐμένει.

Εὐμένης.

§ 50.

Ὁ Εὐμένης ἐγεννήθη ἐν Καρδίᾳ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου (361 Π. Χ.) κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Ἀγησιλάου καὶ δύο ἔτη πρὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Φιλίππου· ὁ πατὴρ του ἦτον, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων τῆς πατρίδος του, ἐνεκα δὲ τῆς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ φιλίας ὁ Φίλιππος ἔλαβε τὴν Εὐμένην ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προστασίαν· προαχθεὶς δὲ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Φιλίππου διωρίσθη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου οὐδενὸς ἀπολειπόμενος τῶν περὶ τὸν Βασιλέα κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν. Μετὰ δὲ τὴν ἐξ Ἰνδίας ἐπάνοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁπότε, ἀποθανόντος τοῦ Ἡφαιστίωνος, ὁ Περδίκκας ἔλαβε τὴν θέσιν τούτου, ὁ Εὐμένης διωρίσθη ἵππαρχος ἀντὶ τοῦ Περδίκκα (1) καὶ διατελῶν εἰς μεγάλην εὐνοίαν παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνεζεύχθη κατὰ προτροπὴν αὐτοῦ Βαρσίνην τὴν Ἀρταβάζου, ἀδελφὴν τῆς πρώτης τοῦ Ἀλεξάνδρου συζύγου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὰς ἐπελθοῦσας τότε μεταξὺ τῶν στρατηγῶν διενέξεις, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτήρησεν οὐδετερότητα καὶ πλεῖστον συνετέλεσεν εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν διεστώτων, εἴτα δὲ προστεθεὶς εἰς τὸν Περδίκκαν διετέλεσε πιστὸς αὐτοῦ φίλος καὶ κατεστάθη ὑπ' αὐτοῦ σατράπης τῆς Καππαδοκίας. Ὁ Εὐμένης λαβὼν τὴν σατραπείαν τῆς Καππαδοκίας παρέδωκε τὰς πόλεις εἰς τοὺς φίλους του, καὶ φρουράρχους ἐγκατέστησε καὶ δικαστὰς καὶ διοικητὰς, οὓς ἤθελε. Διατά-

τοῦ θελήματος τοῦ πυρός». Ὁ Ἰουστῖνος, συγγέει ἐνταῦθα τοὺς Καππαδόκας πρὸς τοὺς Ἰσαύρους, εἰς τοὺς ὁποίους συνέβη ὁμοίον τι τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου ἀναφερομένῳ.

(1) Τριήραρχος εἶχε διορισθῇ ἥδη ἐν τῇ Ἰνδικῇ στρατείᾳ κατὰ τὸν δὲ τοῦ Ἰδάλπου πλοῦν (326 Π. Χ.). Ἀρρ. Ἰνδ. 18.

ξας δὲ οὕτω τὰ κατὰ τὴν Καππαδοκίαν ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγον μετὰ τοῦ Περδίκκα εἰς τὰς πρὸς νότον τῆς Καππαδοκίας κειμένης χώρας. ὁ Περδίκκας πρὸς παγίωσιν τῆς διὰ τοῦ Καππαδοκικοῦ πολέμου ἀποκατασταθείσης ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἀρχῆς αὐτοῦ ἐθεώρει ἀπαραίτητον τὴν ταπείνωσιν τοῦ Ἀντιγόνου. Διὰ τὴν ἔχειν δὲ πάντοτε ἐτοιμοπόλεμος καὶ ἔχῃ ἐλευθέραν τὴν εἰς Φρυγίαν ὁδόν, ἐπεχείρησε στρατεῖαν τινὰ κατὰ τῶν δύο πρὸς τὰ μεσημβρινὰ ὄρια τῆς Καππαδοκίας ἐν Πισιδίᾳ κειμένων πόλεων Λαράνδων καὶ Ἰσαύρων, αἵτινες μετὰ τὴν ἥτταν καὶ τὸν φόνον τοῦ Μακεδόνα στρατηγοῦ Βαλάκρου εἶχον μείνει ὅλως ἐλεύθεροι. Καὶ τὰ μὲν Λάρανδα ἐκυριεύθησαν ἐξ ἐφόδου καὶ κατεσκάφησαν, ἀφ' οὗ ἐτφάγησαν οἱ ἡβῶντες καὶ ἐξωγρήθησαν εἰς λοιποὶ κάτοικοι· ἡ δὲ ὀχυρὰ πόλις τῶν Ἰσαύρων φρουρουμένη ὑπὸ τῶν ἀνδρείων αὐτῆς κατοίκων ἐπὶ δύο μὲν ἡμέρας γενναίως ἀπέκρουσε τὰς ἐφόδους τῶν Μακεδόνων προξενήσασα μεγάλην φθορὰν εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν, τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν βλέποντες οἱ πολιορκούμενοι ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον μάχηταί ἱκανοὶ διὰ τὴν φυλακὴν τῶν τευχῶν, φανευθέντων πολλῶν κατὰ τὰς προηγουμένων ἐφόδους, μὴ θέλοντες δὲ νὰ περαδῶσωσι τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις, ἵνα μὴ ὑποστῶσι συγχρόνως καὶ ὄβρι καὶ τιμωρίαν, ἐγκλείσαντες ἐν κυρτῷ νυκτός τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῶν εἰς τὰς οἰκίας ἔκασαν αὐτὰς μεθ' ὅλων τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν· αὐτοὶ δὲ ἔσπευσαν εἰς τὰ τεῖχη, διὰ νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς Μακεδόνας, αἵτινες ἰδόντες τὰ γινόμενα εἶχον ὁρμήσει πανταχόθεν ἐπὶ τὰ τεῖχη. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέκρουσαν αὐτοὶ μετὰ μεγάλης ἀνδρείας τὴν ἐφοδὸν, ῥίψαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ πῦρ συνετάφησαν μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν· τὴν ἐπαύριον εἰσῆλθον οἱ Μακεδόνες εἰς καιομένην ἔτι τὴν πόλιν καὶ κατασβέσαντες τὸ πῦρ ἐτράπησαν εἰς διαρπαγὰς, ἐπιτρέψαντος τοῦ Περδίκκα, καὶ εὖρον ἄργυρον πολὺν καὶ χρυσὸν ἐν τῇ τέφρᾳ τῆς πρώην εὐδαίμονος πόλεως (Διοδ. X V III, 22) (1).

(1) Τὰ ἐν Ἰσαύροις τοῦτο συμβῆν ἀπέδοκεν ὁ Ίουστίνος, ὡς εἶδον μὲν ἐνωτέρω, εἰς τοὺς Καππαδόκας.

Μετ' ὀλίγον ὁ Εὐμένης ἐπέμφθη εἰς Καππαδοκίαν ὑπὸ τοῦ Περδίκκα λόγῳ μὲν, ἵνα ἐδρεύῃ ἐν τῇ σατραπείᾳ του, ἔργῳ δὲ διὰ νὰ ἐπιτηρῇ τὸν σατράπην τῆς Ἀρμενίας Νεοπτόλεμον, καθιστάμενον ἀπειλητικὸν ἀπέναντι τοῦ Περδίκκα· ὁ Εὐμένης ἐπωφελήθη τὸν χρόνον τοῦτον διὰ νὰ παρακτευασθῇ εἰς τὸν ἐπικείμενον κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου πόλεμον. Οὐδεμιᾶς δ' ἀνέκαθεν ἀπολαύων συμπαθείας παρὰ τοῖς Μακεδόσιν ὡς Ἕλληνας, καὶ θεωρῶν ἐπικίνδυνον νὰ ἐμπιστευθῇ ἑαυτὸν εἰς τὴν τοσοῦτον θρασείαν καὶ ἐπηρεμένην Μακεδονικὴν φάλαγγα, διανοήθη νὰ σχηματίσῃ ἐγγύριον ἱππικὸν στράτευμα ἐν τῇ τοσοῦτον ἀνέκαθεν διὰ τοὺς ἵππους αὐτῆς φημιζομένη Καππαδοκίᾳ καὶ νὰ ἀντιτάξῃ αὐτὸ χρείας τυχοῦσης κατὰ τῶν Μακεδόνων. Ἐπὶ τούτῳ ἀπένειμεν ἀτέλειαν καὶ ἄλλα προνόμια εἰς πάντα Καππαδόκα δυνάμενον νὰ ἱππεύῃ καὶ διένειμεν δωρεὰν ἵππους καὶ σκευὰς ἵππων εἰς ὅσους εἶχεν ἰδιαιτέραν ἐμπιστοσύνην, καὶ διὰ διαφόρων ἀριστείων καὶ δωρεῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἐκίνει τὴν προθυμίαν τῶν ἐγγυρίων, ὥστε ἐντὸς μικροῦ ἐσχημάτισε δύναμιν ἐξακισχιλίων καὶ πεντακισίων ἱππέων, τοὺς ὁποίους βλέποντες οἱ Μακεδόνες ἐξέπλήσσοντο καὶ προθυμότεροι πρὸς αὐτὸν ἐφαίνοντο (Πλουτ. Β. Εὐμ. 4. πρὸς Διόδ. 18, 30). Οὕτως ὁ Εὐμένης καὶ ὁ Περδίκκας παρεσκευάζοντο εἰς τὸν ἀναπόδραστον καθιστάμενον κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου πόλεμον. Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ Καππαδοκικοῦ πολέμου ὁ Περδίκκας εἶχε προσκαλέσει τὸν Ἀντίγονον νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ δικαστηρίου Μακεδόνων, διὰ νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπειθείας του ἐν τῇ κατὰ Ἀριαράθου στρατείᾳ ὧν δὲ πεπεισμένος, ὅτι ὁ Ἀντίγονος δὲν θὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν, παρεσκευάζετο συγχρόνως εἰς πόλεμον καὶ ἐπεχείρησεν, ὡς εἶδομεν, τὴν κατὰ Λαράνδων καὶ Ἰσαύρων στρατείαν· ἀλλ' ὁ Ἀντίγονος ἀπήντησεν ἀπροσδοκῆτως, ὅτι ἦτον ἐτοιμὸς νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ν' ἀπολογηθῇ· μετ' ὀλίγον ὅμως ἀπῆλθε κρυφίως μετὰ τοῦ υἱοῦ του Δημητρίου ἐκ τῆς Φρυγίας καὶ ἐπιβὰς ἐν Ἐφέσῳ Ἀθηναίου τινος πλοίου διεφυγεν εἰς Εὐρώπην καὶ κα-

τέφυγε πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. Τοῦτο δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἐπήγαγον ῥῆξιν μεταξὺ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ Περδίκκα, ὅστις ἐλθὼν συγχρόνως εἰς ἔριδα καὶ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον τῆς Αἰγύπτου προὔκალεσε τὸν καθ' ἑκυτοῦ συνασπισμὸν τούτου καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ στρατηγῶν. Καὶ συγκαλέσας πολεμικὸν συμβούλιον ἐν Καππαδοκίᾳ αὐτὸς μὲν ἀπεφάσισε νὰ στρατεύσῃ κατὰ τοῦ Πτολεμαίου, τὸν δὲ Εὐμένην διώρισεν αὐτοκράτορα στρατηγὸν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Ἀρμενίᾳ στρατιωτικῶν δυνάμεων, προσαρτήσας εἰς τὴν σατραπείαν αὐτοῦ τὴν Καρίαν, Λυκίαν καὶ τὴν μεγάλην Φρυγίαν καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀπεριόριστον ἄρχοντα πασῶν τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου χωρῶν θείας ὑπὸ τῆς διαταγῆς αὐτοῦ τὸν Ἀλκέτταν καὶ τὸν σατράπην τῆς Ἀρμενίας Νεοπτόλεμον καὶ ἀφείς αὐτῷ μέγαν ἀριθμὸν ἰκανωτάτων ἀξιωματικῶν καὶ ἀξιόλογον στρατιωτικὴν δύναμιν (Πλουτ. Εὐμ. Διάδ. ΧVΙΠ, 28). Ἀναθίς δὲ τὴν ἀμυναν τῶν Ἀσιατικῶν χωρῶν τῷ Εὐμένει ἀπέηλθεν αὐτὸς μετὰ στρατοῦ ἐκ Καππαδοκίης εἰς Αἴγυπτον (κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 321 Π. Χ.), καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Κρατερός διέβαινον εἰς Ἀσίαν μετὰ στρατοῦ ἀναθέντες τὴν ἀρχὴν τοῦ στόλου εἰς τὸν Ἀντίγονον. Τοῦ Εὐμένους ἡ θέσις κατέστη μετ' ὀλίγον λίαν σοβαρά, διότι ἐν ᾧ ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Κρατερός κατελάμβανον ἤδη τὸν Ἑλλησπόντον, ὁ Ἀλκέττας ἀπεποιεῖτο νὰ στρατεύῃ ὑπὸ τὸν Εὐμένην προσποιούμενος, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτὸν Μικεδόνικὸς στρατὸς δὲν ἤθελε νὰ πολεμῇ κατὰ τοῦ Ἀντιπάτρου ἑταίμος ὢν μάλιστα νὰ αὐτομολήσῃ πρὸς αὐτόν, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων στρατηγῶν, ὁ Νεοπτόλεμος τῆς Ἀρμενίας, συνήπτε κρυφίας διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Κρατεροῦ καὶ ἐπεβούλευε κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Εὐμένους. Ὁ Εὐμένης ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ μὴ περιμένῃ τοὺς πολεμικοὺς ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἀλλ' ἀπελθὼν εἰς Καππαδοκίαν νὰ προσελκύσῃ τὴν συμπάθειαν τῶν ὑπηκόων του καὶ νὰ αὐξήσῃ τὸν ἐξ ἐγγυρῶν συγκείμενον αὐτοῦ στρατὸν ἐμπιστευόμενος ἐκυτὸν ὅλως εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῶν κατοίκων (1). Ἀνακαλύψας δὲ τὴν καθ'

(1) Droysen Geschichte des Hellenismus I, σελ. 418. Θῆκη Βερόια

ἑαυτοῦ ἐπιβουλὴν τοῦ Νεοπτολέμου πρεσποιοῖτο παντελῇ ἄγνοίᾳ
 καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Καππαδοκίαν μετὰ τοῦ στρα-
 τοῦ· μὴ ὑπακούσαντος δ' εἰς τοῦτο τοῦ Νεοπτολέμου, εἰσέβαλε
 ἀμέσως εἰς Ἀρμενίαν· καὶ ὁ μὲν ἐκ Μακεδόνων συγκείμενος αὐ-
 τοῦ πεζικὸς στρατὸς ἐνίκηθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων τοῦ Νεοπτο-
 λέμου, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀνδρείου αὐτοῦ Καππαδοκικοῦ ἱππικοῦ ἔτρι-
 ψεν ὁλοσχερῶς τοὺς πολεμίους καὶ ἐκυρίευσεν τὴν ἀποσκευὴν
 αὐτῶν· καταδιώξας δὲ τὴν διεσπασμένην ἤδη Μακεδονικὴν φά-
 λαγγα ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ νὰ συστρα-
 τεύσῃ μετ' αὐτοῦ, ἀφ' οὗ πρῶτον ὁμόσθη ὄρκον πίστεως (Πλουτ.
 Εὐμ. V.)· ὁ Νεοπτόλεμος μετ' ὀλίγων τῶν περὶ αὐτὸν διασω-
 θέντων κατέφυγεν εἰς τὸν Ἀντίπατρον καὶ Κρατερὸν, οἵτινες κα-
 ταλαβόντες ἐν τῷ μεταξύ τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτομολήσαντος
 πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἐνταῦθα Μακεδονικοῦ στρατοῦ, προσχώρουν
 ἄνευ ἀντιστάσεως κατὰ τῆς Καππαδοκίας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἔλθω-
 σιν εἰς χεῖρας πρὸς τὸν Εὐμένην, προσεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἐνωθῇ
 μετ' αὐτῶν κατὰ τοῦ Περδίκκου διατηρῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ κατε-
 χομένας νῦν χώρας. Εἰς ταῦτα ὁ Εὐμένης ἀπήντησεν, ὅτι ἦτο
 πρόθυμος νὰ συνδιαλλάξῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν Περδίκκην καὶ νὰ
 ἐπενέγκῃ μεταξὺ αὐτῶν δίκσιόν τινα συμβιβασμόν, ἄλλως ὅμως
 προτιμᾷ νὰ θυσιάσῃ τὸ σῶμα καὶ τὴν ζωὴν πρὸς νὰ φανῇ ἀπι-
 στος. Συγχρόνως μετὰ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Εὐμένους ἔφθασεν
 εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων καὶ ὁ Νεοπτόλεμος παρακι-
 νῶν αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον· οὕτως ἡ περὶ εἰρη-
 νικῆς λύσεως τῆς ἐριδος ἐλπίς ἐξέλιπε· καὶ οἱ σύμμαχοι ἐσχεδίασαν
 ἤδη ἐκ δύο μερῶν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Καππαδοκίαν. Καὶ ὁ μὲν
 Ἀντίπατρος μετὰ τῆς ἐλάττονος μοίρας τοῦ στρατοῦ προῦχώ-
 ρησεν εἰς Κιλικίαν, ὁ δὲ Κρατερὸς μετὰ δυσμυρίων πεζῶν καὶ
 2 χιλιάδων ἱππέων εἰσῆλθαιεν εἰς Καππαδοκίαν ἐκ Φρυγίας συνο-
 δευόμενος ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου (Διοδ. XVIII 29. Πλουτ. 6,
 (Justin XIII, 8). Οἱ δύο στρατοὶ ἐμελλόν νὰ ἐνωθῶσιν ἐν Καπ-
 παδοκίᾳ προσβάλλοντες συγχρόνως κατὰ μέτωπον καὶ ἐκ τῶν

νώτων τὸν Εὐμένην· ἀλλ' οὗτος νοήσας τὸ σχέδιον τῶν πολεμίων προέλαβεν αὐτοὺς καὶ ἀντεπεξῆλθε κατὰ τοῦ Κρατεροῦ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς ὁρίοις τῆς Καππαδοκίας· φοβούμενος δὲ τὴν μεγάλην ὑπόληψιν, ἧς ἀπήλαυεν ὁ Κρατερός παρὰ τοῖς Μακεδόσι, διέδωκεν ἐν τῷ στρατῷ, ὅτι στρατεύει κατὰ τοῦ Νεοπτολέμου, ἐπερχομένου δῆθ' ἐν κατ' αὐτοῦ μετὰ Παφλαγόνων καὶ Καππαδοκῶν ἱππέων· ὁ στρατός τοῦ Εὐμένους συνέκειτο ἐκ δισμυρίων πεζῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων καὶ ὡς χιλιάδων ἱππέων Καππαδοκῶν· ἡ μάχη συνεκροτήθη κατὰ τὰ δυτικά ὅρια τῆς Καππαδοκίας καὶ ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ Εὐμένους· ὁ Κρατερός ἐφανεύθη κατὰ τὴν πρώτην φονικὴν ἐφοδον, καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπήνεγκε τὴν ὁλοσχερῇ ἦτταν τοῦ δεξιῦ κέρατος, οὗ προΐστατο, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ συνέβη δεινὴ μονομαχία μεταξὺ Εὐμένους καὶ Νεοπτολέμου, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους ἐφανεύθη ὁ Νεοπτόλεμος· ὁ Κρατερός δὲν εἶχεν ἔτι ἐκπνεύσει, ὅτε ἐπερατώθη ἡ μάχη· ὁ Εὐμένης μαθὼν τὴν τύχην αὐτοῦ ἦλθε πρὸς αὐτὸν δακρύων καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ Νεοπτολέμου λέγων, οἰκτείρων δὲ οὐ μόνον τὴν τοῦ Κρατεροῦ ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ τύχην, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ πολεμῇ πρὸς ἄνδρα φίλον καὶ ἡ ὁ ἴδιος νὰ πέσῃ ἢ εἰς τοῦτον νὰ ἐπενέγκῃ τὸν θάνατον (Πλουτ. Εὐμ. VII).

Ἡ μάχη αὕτη, καθ' ἣν ἐνίκησεν ὁ Εὐμένης, συνέβη μόνον μεταξὺ τῶν ἱππικῶν στρατευμάτων, ἡ Μακεδονικὴ φάλαγξ ἦτον ἔτι ἄθικτος· ἀλλ' ὁ Εὐμένης μεθ' ὅλην τὴν λαμπρὰν νίκην, δὲν ἐτόλμησε νὰ προσβάλλῃ τὴν φάλαγγα καὶ προέτεινεν εἰρηνικὸν συμβιβασμὸν πρὸς τὸν Ἀντίπατρον, ὅστις ἐν Κιλικίᾳ ἔτι ὢν, μαθὼν τὴν ἦτταν τοῦ Κρατεροῦ καὶ μὴ δυνάμενος πλεον νὰ εἰσβάλλῃ εἰς Καππαδοκίαν μῆτε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ εἰς Αἴγυπτον πρὸς βοήθειαν τοῦ Πτολεμαίου (Διοδ. ΧVIII, 33). Ἡ κατὰ τοῦ Κρατεροῦ νίκη συνέβη δέκα ἡμέρας μόνον μετὰ τὴν πρώτην κατὰ τοῦ Νεοπτολέμου νίκην· ἡ διπλὴ δ' αὕτη ἐπιτυχία ἐξησφάλιζε τὴν ἐπὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἀρχὴν τοῦ Εὐμένους, ὅστις ἀμέσως

μετὰ τὴν τελευταίαν μάχην ἐκυρίευσεν τὰς κατὰ τὰ παράλια σατραπείας καὶ κατέστη μόνος κύριος πάσης τῆς ἀπὸ Ταύρου μέχρι Αἰγαίου χώρας. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Εὐμένης οὕτως εὐτυχῶς ἠγωνίζετο ἐν Καππαδοκίᾳ, ἡ τοῦ Περδίκκου ἐν Αἰγύπτῳ ἀποτυχία, ἡ ἐπακολουθήσασα ταύτην ἐν τῷ στρατῷ στάσις καὶ ὁ φόνος αὐτοῦ ἐπήνεγκαν μεγάλην τῶν πραγμάτων μεταβολήν· ὁ ἐν Συρίᾳ εὐρισκόμενος Ἀντίπατρος ἐκηρύχθη ἐπίτροπος τοῦ κράτους ὑπὸ στασιάζσαντος στρατοῦ ἀντὶ τοῦ φονευθέντος Περδίκκου, ὁ δ' Εὐμένης ἐκηρύχθη ἑκπτωτος τῆς ἀρχῆς μετὰ πεντήκοντα τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ ἐκτέλεισις τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἥτοι ὁ κατ' Εὐμένους πόλεμος, ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀντίπατρον καὶ Ἀντίγονον. Ὁ Εὐμένης οὐδόλως ἐκπλαγείς ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀποφασισθέντων παρεσκευάζετο εἰς ἀντίστασιν κρατεράν· καὶ πρῶτον μὲν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν στρατὸν τὰ γενόμενα ἐπιτρέψας ἐλευθέραν ἀποχώρησιν εἰς πάντα φοβούμενον ν' ἀκολουθῇ αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἀπεχώρησε, πάντες δὲ ἀνεφώνησαν, ὅτι διὰ τοῦ ξίφους των θὰ διασχίσωσι τὰς ἀποφάσεις τῶν Μακεδόνων (Justin. XIV, 4). Ἀλλως δὲ καὶ τὰ πράγματα δὲν ἐχώρουν καθὼς πρὸς αὐτόν. Ἀπταλὸς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τοῦ Περδίκκου, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ εἶχε καταλάβει τὴν Καρίαν· τὴν Πισιδίαν κατεῖχον οἱ στρατηγοὶ τοῦ Περδίκκου, Ἀλκέττας, Πολέμων καὶ Δόκιμος. Ὁ Εὐμένης ἠσθάνετο πρὸ πάντων ἀνάγκην ἡθικῆς ὑποστηρίξεως καὶ πρὸς τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Αὐδίαν, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἑαυτοῦ τὴν συμμαχίαν τῆς Κλεοπάτρας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἤρκει διὰ τὴν ἐκχώρησιν πᾶσαν ἀποστασίαν τοῦ ἐκ Μακεδόνων συγκειμένου αὐτοῦ στρατοῦ πρὸς τοὺς ἐναντίους. Ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα φοβουμένη μὴ θεωρηθῇ ὡς δοῦσα ἀφορμὴν εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ἤρνηθη νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Ἑλληνα καὶ προέτρεψεν αὐτόν ν' ἀπέλθῃ τάχιστα ἀπὸ Σάρδεων. Ὁ Εὐμένης μετήγαγε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκ Αὐδίας εἰς Κελαινὰς τῆς ἁνὺ Φρυγίας, ἐντεῦθεν δὲ προσεχώλησε τοὺς λοιποὺς ἐν Ἀσίᾳ στρα-

τηγούς τοῦ Περδίκκου νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ κοινοῦ σχεδίου νὰ πολεμῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' οὗτοι διημφισβήτησαν πλέον πρὸς αὐτὸν τὴν ἀρχιστρατηγίαν λέγοντες, ὅτι οὐχὶ εἰς τὸν Εὐμένη, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ἀνήκει αὕτη, εἰς μὲν τὸν Ἀλέτταν, ὡς ἀδελφὸν τοῦ Περδίκκου, εἰς τὸν Ἀτταλον, ὡς γαμβρὸν αὐτοῦ, εἰς δὲ τὸν Πολέμωνα, ὡς ἀδελφὸν τοῦ Ἀττάλου, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ λαμβάνη παρ' αὐτῶν διαταγὰς, οὐχὶ δὲ νὰ διδῇ· ἡ τοιαύτη ἀπάντησις κατέβαλε τὰς ἐλπίδας τοῦ Εὐμένους. «Τοῦτ' ἦν τὸ λεγόμενον, ἐλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος» ἀνεφώνησε μετ' ἀλγεινῆς συγκινήσεως. Νοήσας δὲ ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς μερίδος τοῦ Περδίκκου, ἧς ἦτο μέχρι τοῦδε ἀρχηγός καὶ ἣτις δὲν ὑπῆρχε πλέον, ἀπεχώρησε πάλιν εἰς Καππαδοκίαν, ἐνθα προσεπάθει παντὶ τρόπῳ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ στρατοῦ· τοσοῦτον δὲ ἐπέτυχεν εἰς τοῦτο, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Μακεδόνες συμπαθέστατα διέκειντο πρὸς αὐτόν. Ἐν τούτοις ὁ μὲν Ἀντίγονος ἐλθὼν διὰ Κιλικίας εἰς Φρυγίαν προὔχρει ἐντεῦθεν εἰς Καππαδοκίαν, ὁ δ' Εὐμένης ἐστρατοπέδευεν ἐν Ὀρκυνίοις τῆς Καππαδοκίας, ἐνθα συνεκροτήθη ἡ κρίσιμος μάχη· καὶ ὁ μὲν στρατὸς τοῦ Εὐμένους συνέκειτο ἐκ δισμυρίων πεζῶν καὶ πεντακισχιλίων ἵππέων, ὁ δὲ τοῦ Ἀντιγόνου μόνον ἐκ μυρίων πεζῶν, ὧν οἱ ἡμίσεις ἦσαν Μακεδόνες, δισχιλίων ἵππεων καὶ τριάκοντα ἐλεφάντων· ἡ μάχη ἦτο πεισματωδὲς ἀτὴ ἐκατέρωθεν, ἀλλ' ἡ αἰφνηδία αὐτομόλησις τοῦ Ἀπολλωνίδου, ἀρχηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ, (δωροδοκηθέντος προηγουμένως ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου) κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν ἐπήνεγκε τὴν ἥτταν τοῦ Εὐμένους· ὀκτακισχίλιοι ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἔκειντο νεκροὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ πᾶσα ἡ ἀποσκευὴ αὐτοῦ ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν νικητῶν. Ὁ Εὐμένης ὑπεχώρησεν ἐν τάξει καὶ συλλαβὼν τυχαίως τὸν προδόντα αὐτὸν ἀπηγχόνισεν ἀμέσως· διὰ τῆς δεξιωτάτης δὲ αὐτοῦ ὑποχωρήσεως, καθιστάσεως εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀδύνατον τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ, κατώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ νὰ θάψῃ

τούς νεκρούς αὐτοῦ, ὥστε ὁ Ἀντίγονος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς καταδιώξεως, ἐν ᾗ οὐδὲν ἔχνος τοῦ ἡττηθέντος στρατοῦ ἡδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ, καὶ ἰδὼν τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐμένους γενόμενα ἐθαύμασε τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐστάθειαν τοῦ ἀνδρός (Πλουτ. ΙΧ. Διοδ. XVIII, 40. Cornel. Nep. 5).

Μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην (320 Π. Χ.) ὁ Εὐμένης διενεόθη νὰ φύγῃ εἰς Ἀρμενίαν, διὰ νὰ ζητήσῃ τινὰ ἐνταῦθα συμμαχίαν. Ἀλλὰ μεθ' ὅλης τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ δὲν κατώρθωσε τοῦτο, διότι ὁ Ἀντίγονος εἶχε καταλάβει σχεδὸν ἀπάσας τὰς διαβάσεις καὶ κατασχέσει ἀδύνακτον τὴν περαιτέρω ὑποχώρησιν, εἶχον δὲ ἤδη ἀρχίσει πολλοὶ τῶν σαρατιωτῶν αὐτοῦ ν' αὐτομολῶσι πρὸς τὸν Ἀντίγονον. Ἐν τῇ ἀμνηχανίᾳ ταύτῃ κατέφυγε μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ διακοσίων πεζῶν εἰς τὸ κατὰ τὰ δυτικὰ πρὸς Λυκαονίαν ὄρια τῆς Καππαδοκίας κείμενον φρούριον Νῶρα, (τὸ σημ. Νίγδη) ὠκοδομημένον ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ καὶ φύσει καὶ τέχνῃ θυμαστῶς ὠχυρωμένον (Πλουτ. Χ. Διοδ. XVIII. 41), ἔχον δὲ περίβολον δύο μόνον σκαδίων. Ἐνταῦθα ἐπολιορκήσεν αὐτὸν ὁ Ἀντίγονος· πρὸ τῆς πολιορκήσεως δὲ προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδον, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Εὐμένης ἀπήντησεν ὅτι, ἂν ἀποθάνῃ ὁ Ἀντίγονος, πολλοὶ τῶν φίλων του δύνανται νὰ τὸν διαδεχθῶσιν, αὐτὸς ὅμως ὅταν ἀπόληται, θὰ συναπόλωνται πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ· εἰς δὲ τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀντιγόνου νὰ λαλῇ πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς ἀνώτερόν του «Οὐδένα, εἶπεν, ἑμαυτοῦ ἀνώτερον νομίζω, ἐνόσω ἔχω τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας». Τέλος πέμψαντος τοῦ Ἀντιγόπου ὡς ὁμηρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, ὁ Εὐμένης ἦλθεν εἰς τὸ πρὸς συνέντευξιν ὠρισμένον μέρος, ἔνθα περιεπτύχθησαν καὶ ἡσπάσθησαν ἀλλήλους φιλικῶς καὶ οἰκείως ὡς ἀρχαῖοι φίλοι. Ἐν δὲ ταῖς γενομέναις διαπραγματεύσεσιν ὁ Εὐμένης ὡς ὅρον ἀπαραίτητον πάσης διαλλαγῆς ἔθηκε τὴν εἰς αὐτὸν ἀπόδοσιν πασῶν τῶν χωρῶν, ἃς κατεῖχε πρότερον· ἢ τόλμῃ αὕτη καὶ ἡ ὑπερήφανος ἀπαίτησις ἐνέβαλον τοὺς παρόντας εἰς θουμασμόν

διὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν εὐτολμίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ πολλοὶ τῶν Μακεδόνων συνέτρεχον διὰ νὰ ἴδωσι τὸν Εὐμένη, διότι περὶ εὐδενὸς ἄλλου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρτεροῦ ἐγένετο λόγος ἐν τῷ Μακεδονικῷ στρατοπέδῳ ἢ περὶ Εὐμένους. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων ὁ Ἀντίγονος, ἀφ' οὗ περιέβαλε τὸ φρούριον, ἐῖθι ἐπολιορκεῖτο ὁ Εὐμένης, μετὰ διπλοῦ περιτειχίσματος καὶ τάφρου καὶ χαρκνωμάτων, ἀφήσας μέρος τοῦ στρατοῦ πρὸς πολιορκίαν τοῦ Εὐμένους, ἐπάτη κατὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν τοῦ Περδίκκου· ὁ Εὐμένης ἀνθίστατο κρατερῶς κατὰ τῶν πολιορκούντων μετὰ τῶν ὀλίγων φίλων του φροντίζων πρὸ πάντων νὰ ἐμπνέῃ θάρρος εἰς τοὺς περὶ αὐτόν (1). Συγχρόνως δὲ ἐπεμψε πρεσβείαν ὑπὸ τὸν Ἱερώνυμον, τὸν συγγράψαντα τὴν ἱστορίαν τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸς τὸν ἐν Εὐρώπῃ Ἀντίπατρον προτιμῶν νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἐχθροῦ παρὰ μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου. Τίνα ἀποστολὴν εἶχεν ἡ ὑπὸ τὸν Ἱερώνυμον πρεσβεία καὶ ὅπως ἐπέτυχε, δὲν εἶναι γνωστὸν· γνωστὸν δὲ μόνον ὅτι ἀποθνήσκοντος μετ' ὀλίγον τοῦ Ἀντιπάτρου (319 Π. Χ.), ὁ Ἱερώνυμος ἐπανῆλθεν εἰς Ἀσίαν, ἐνθα ὁ Ἀντίγονος τὸν προτεκάλεσε παρ' ἑαυτῷ καὶ δεξάμενος μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ προσενεγκῶν δῶρα μεγαλοπρεπῆ, παρεκάλεσεν αὐτόν ν' ἀναλάβῃ ἀποστολὴν τινα παρὰ τῷ Εὐμένει· ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἦτο νὰ πείσῃ τὸν Εὐμένη νὰ λησμονήσῃ τὴν περὶ Καππαδοκίαν γενομένην μάχην, νὰ γείνη δὲ φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Ἀντιγόνου καὶ λάβῃ πλουσίαν ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἀπολεσθέντα καὶ σατραπείαν μείζονα, ἀφοῦ πρῶτον ὁμώσῃ ὅρκον πίστεως τῷ Ἀντιγόνῳ (Διοδ. XVIII, 50 Πλουτ. Εὐμ. XII). Ὁ Εὐμένης ἠσθάνετο ἤδη, ὅπως ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' αὐτόν καὶ πόσον ἀνγκυλιῶν ἦτο νὰ ἔχῃ πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἐν τῷ μέλλοντι· δὲν ἐγίνωσκεν, ὅτι ὁ Ἀρρίδατος ἐλθὼν εἰς ἔριδα

(1) Ἰδε τὰ κατὰ τὴν περιέργον ταύτην πολιορκίαν παρὰ Πλουτ. Εὐμ. XI.

πρὸς τὸν Ἀντίπατρον, εἶχε πέμψει ἤδη μέρος τοῦ στρατοῦ τοῦ πρὸς ἐλευθέρωσιν αὐτοῦ· καὶ δὲν ἤθελε μὲν νὰ ἐξαρτᾶται ὅλως ἀπὸ τῶν διαθέσεων τοῦ Ἀντιγόνου, δὲν ἤθελεν ὁμως καὶ νὰ παρῇ ἡ προσπενθεῖτα εὐκαιρία ἀνευ τινὸς πρὸς αὐτὸν ὠφελείας· θοὲν ἔδωκε τὸν ἀπαιτούμενον ὄρκον μετὰ τινων τροποποιήσεων, ὁμοίως πίπτειν οὐ μόνον εἰς τὸν Ἀντίγονον ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τὴν Ὀλυμπιάδα. Ἐγκριθείσης τῆς τροποποιήσεως ταύτης καὶ ὑπὸ τοῦ πολιορκουντος στρατοῦ, ἡ πολιορκία ἤρθη καὶ ὁ Εὐμένης γενόμενος ἐλεύθερος μετ' ἐνιαύσιον πολιορκίαν (1) ἠΰξησεν ἐντὸς μικροῦ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἀποδίδων τοὺς ὁμήρους, οὓς εἶχε λάβει παρὰ τῶν Καππαδοκῶν καὶ ἐτήρει ἐν Νώροις, ὡς ἐγγύησιν ὑποταγῆς, ἀντ' αὐτῶν δὲ λαμβάνων ἵππους καὶ ὑπαζύγια καὶ σκηνάς· διατρίψας δ' ἐπὶ μικρὸν ἔτι χρόνον ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ συναθροίσας περὶ ἑαυτὸν τοὺς κατὰ τὴν χώραν ταύτην πλανωμένους ἀρχαίους στρατιώτας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν ἐκ Καππαδοκίας, ἐνθα οὐδέποτε ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον, φεύγων τὸν Ἀντίγονον, ὅστις ἀποδοκιμάσας τὴν διαγωγὴν τοῦ ἐν Νώροις πολιορκουντος στρατοῦ, ἐπεμψεν εἰς Καππαδοκίαν κατὰ τοῦ Εὐμένου τὸν Μένανδρον, ὅστις μὴ εὐρών αὐτὸν ἐν Καππαδοκίᾳ, διαβάντα ἤδη τὰς Κιλικίας πύλας, ἐπανῆλθεν ἄπρακτος πρὸς τὸν Ἀντίγονον.

Ἡ ἀφήγησις τῶν περαιτέρω τυχῶν τοῦ Εὐμένου, τῶν πολέμων αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀντίγονον, τῆς ἐν Γαδινηῇ ἥττης (317 Π. Χ.) καὶ τοῦ τραγικοῦ αὐτοῦ θανάτου, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Καππαδοκίας. Ὁ Εὐμένης ἐφρονεῦθῃ τῷ 316 Π. Χ. ἄγων τὸ 45ον ἔτος τῆς ἡλικίας μετὰ ἐπταετεῖς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐπίσης διέπρεψεν ὡς στρατηγὸς καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ. Μετ' αὐτοῦ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἰδέα ὑπὲρ ἧς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἡγωνίσθη, ἡ ἐνότις δηλ. τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους ὑπὸ τὴν βασιλι-

(1) Οὕτω λέγει ὁ Διόδωρος. Κατὰ Νέπωτα ἡ πολιορκία διήρκει κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος.

κὴν δυναστεῖν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἄρχεται ὁ μεταξὺ τῶν σατραπῶν πόλεμος οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγανοῦς τοῦ Ἀλεξάνδρου κράτους ἢ τῆς δυναστείας αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐκάστου σατράπου ἀνέξαρτητίας (1).

Τὰ μέχρι τῆς παρτελοῦς ἐξώσεως τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἀρχαίας δυναστείας.

§ 51.

Ζῶντος ἔτι τοῦ Εὐμένους καὶ διατρίβοντος ἐν Καππαδοκίᾳ, ὅποτε, φονευθέντος τοῦ Περδίκκα, ὁ Ἀντίπατρος ἐγένετο τοποτηρητῆς τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, ὁ δ' Εὐμένης ἐκνήρυχθη ἐκ πτωτος τῆς ἀρχῆς, σατράπης τῆς Καππαδοκίας διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου ὁ Νικάνωρ, ὅστις ὅμως οὐδέποτε πραγματικῶς κατέλαβε τὴν χώραν ταύτην, διότι, ὡς εἶδομεν, ὁ Εὐμένης ἀνέστη ἐνταῦθα μέχρις ἐσχάτων. Οὐδὲ μετὰ τὴν φυγὴν τούτου ἐκ Καππαδοκίας ὁ Νικάνωρ ἤλθεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Εὐμένους ὡς σύμμαχος τοῦ Ἀντιγόνου ἐν τῇ περὶ Γαβινην μάχῃ καθ' ἣν ἠττήθη ἐκ προδοσίας καὶ παρεδόθη ὁ Εὐμένης (2). Καθ' ὃν χρόνον Ἀντίγονος καὶ Εὐμένης ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ, Ἀσανδρος ὁ τῆς Καρίας σατράπης (ἀδελφὸς τοῦ Παρμενίωνος) ἐκυρίευσε τὴν Λυκίαν καὶ ἐπεμψε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἀσκληπιόδωρον εἰς Καππαδοκίαν, ἥτις ἀμέσως ὑπετάγη αὐτῷ μέχρι Πόντου· ἡ δ' Ἀμισὸς μόνη παρέσχεον ἀντίστασιν καὶ ἐπολιορκήθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀντίγονος μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Εὐμένους νίκην εἶχε πέμψει πρέσβεις πρὸς τὸν Πτολεμαῖον (σατρ. Αἰγύπτου) Λυσίμαχον (Θράκης), καὶ Κάσσανδρον (Μακεδονίας) προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἐξυκολουθῶσι φι-

(1) Κατὰ Πλούταρχον ὁ Εὐμένης καὶ τὸ εἶδος ἦν ἡδύς, οὐ πολὺ μακρὸν καὶ τετράμηνον δι' ὅπλων ἐοικώς, ἀλλὰ γλαφυρὸς καὶ νεοπρεπής.

(2) Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Νικάνωρ διωρίσθη σατράπης τῆς Μηδίας.

λικῶς αὐτῷ διακείμενοι. Ἄλλ' οὗτοι φοβούμενοι τὴν τοσοῦτον
 αὐξηθεῖσαν δύναμιν τοῦ Ἀντιγόνου καὶ θέλοντες νὰ ἐγείρωσι
 ἰσχυρὸν κατ' αὐτοῦ ἀντίπαλον ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἔπεμψαν πρέσ-
 βεις, ἀξιοῦντες ἵνα ἡ Καππαδοκία καὶ ἡ Λυκία δοθῶσιν ὀρις-
 τῶς εἰς τὸν Ἀσανδρον, ἡ ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγία εἰς τὸν Λυ-
 σίμαχον, ἡ Συρία πᾶσα εἰς τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἡ Βαβυλωνία εἰς
 τὸν Σέλευκον (Διοδ. XIX. 57. Ἀππ. Συρ. 195): ν' ἀπονεμηθῶσι
 δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ Εὐμένους κυριευθέντες θησαυροί, κηρύττοντες
 παρρησίᾳ, ὅτι μὴ ἐνδόντος τοῦ Ἀντιγόνου, αὐτοὶ θὰ πραγμα-
 τοποιήσωσι τὰς ἀξιώσεις των ταύτας διὰ κοινοῦ συναττισμοῦ.
 Ὁ Ἀντίγονος, τὸν ὅποιον εὗρον οἱ πρέσβεις ἐν τῇ ἄνω Συρίᾳ,
 βλέπων τὴν σοβαρότητα τοῦ ἐπικειμένου πολέμου ἔπεμψεν
 ἀμέσως τὸν ἀδελφιδεὺν αὐτοῦ Πτολεμαῖον εἰς Καππαδοκίαν
 (315. II. X.), διὰ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀμισοῦ καὶ νὰ
 ἐκβάλῃ ἐκ τῆς χώρας ταύτης τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀσάνδρου.
 Ὁ Πτολεμαῖος ἦλθε μετὰ σημαντικῆς δυνάμεως εἰς Καππαδο-
 κίαν, διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀμισοῦ, ἐπιτρέψας τοῖς πο-
 λιορκηταῖς ἐλευθέραν ὑποχώρησιν, καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν
 τῆς Καππαδοκίας ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀντιγόνου. Προελάσας με-
 τ' ὀλίγον ἀπὸ Καππαδοκίας μέχρι Βιθυνίας καὶ λαβὼν ἐνταῦθα
 ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ θεοῦ του ἀγγέλλουσαν αὐτῷ τὴν ἐμφάνι-
 σιν ἐχθρικοῦ στόλου κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας καὶ διατάτ-
 τουσαν νὰ ἐμποδίσῃ παντὶ τρόπῳ τὴν ὑπὸ τούτου κατὰληψι-
 τῶν παραλίων πόλεων, ἀπῆλθε διὰ Λυδίας εἰς τὰ παράλια τῆς
 Ἰωνίας, ἐνθα τὰ ἐχθρικά στρατεύματα κατὰ τὴν προσέγγισιν
 αὐτοῦ ἐπεβιάσθησαν ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ κατέλιπον τὴν παρα-
 λίαν· ὁ πόλεμος ἐν τούτοις ἐξηκολούθησεν ἀνευ διαλειμμάτων
 ἐπὶ 4 ἔτη ἐν τε τῇ Μ. Ἀσίᾳ (ἐνθα ὁ Πτολεμαῖος ἀνεδείκνυσ-
 πάντοτε νικηφόρος, ἀναγκάσας μάλιστα τὸ 313 τὸν Ἀσανδρον
 νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην, δι' ἧς παρηγείτο πασῶν τῶν κτήσεων
 του πλὴν τῆς Καρίας, καὶ ταύτην διετήρει ὡς δῶρον τοῦ Ἀντι-
 γόνου), ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐν Ἠπείρῳ μετὰ πολλῶν τῆς τύχης

μεταβολῶν, καὶ ἐπεραιώθη διὰ τῆς κατὰ τὸ 311 Π. Χ. συνομο-
 λογηθείσης εἰρήνης, δι' ἧς αἱ μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ χώραι ἐδίδοντο
 τῷ Ἀντιγόνῳ, ὁ Κάσσανδρος καθίστατο στρατηγὸς ἐν Μακεδο-
 νίᾳ μέχρις οὗ καταστῇ ἐνῆλιξ ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱός, ἡ Θράκη
 ἐδίδετο εἰς τὸν Λυσίμαχον, ἡ Αἴγυπτος καὶ τὰ παρακείμενα τῆς
 Ἀραβίας καὶ Λιβύης εἰς τὸν Πτολεμαῖον καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκη-
 ρύσσοντο ἐλεύθεροι. Τὴν διοίκησιν τῆς Καππαδοκίας, ἣτις κατὰ
 τὰς συνθήκας ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἀντίγονον, ἔδωκεν οὗτος εἰς Ἀ-
 μύνταν τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ (311—302. Π. Χ.) Ἀλλὰ καὶ ἡ
 εἰρήνη αὕτη ἦτον ἀπλῆ ὅπλων ἀναχωχῇ, διότι ὁ πόλεμος ἐξεβ-
 ῥάγη αὖθις σφοδρὸς τῷ 302. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Μακεδόνες σατράπαι
 κατέτριβον τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς τὸν ἐμφύλιον τοῦτον πόλε-
 μον, ὁ εἰς τὴν Ἀρμενίαν διασωθεὶς υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀριαρά-
 θου Β', ὅστις ἐτύγγανεν αὐτόθι φιλικῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ βα-
 σιλεῖ τῆς Ἀρμενίας Ἀρδοάτῃ καὶ ἐκαπαδόκει τὴν κατάλληλον
 περίεσιν, διὰ τὴν ἀνακτῆσθαι τὴν πατρῶαν ἀρχὴν, ἰδὼν τοὺς Μα-
 κεδόνας εἰς ἐμφυλίους πολέμους περισπωμένους, λαβὼν στρα-
 τιωτικὴν δύναμιν παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ἐνθαῖρυν-
 θείς δὲ πιθανῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Σελεύκου (σατράπου τῆς Βαβυλω-
 νίας) εἰσῆλσεν εἰς Μακεδονίαν, ἐξέβαλεν ἐντεῦθεν τὴν Μακε-
 δονικὴν φρουράν, φονεύσας δὲ τὸν Μακεδόνα στρατηγὸν καὶ
 διοικητὴν Ἀμύνταν καὶ ἐκδιχηθεὶς οὕτω τὸν τοῦ πατρὸς θάνα-
 τον, ἀποκατέστησεν ἐν Καππαδοκίᾳ τὴν ἀρχὴν τῆς παλαιᾶς ἐγ-
 χωρίου δυναστείας (301 Π. Χ.) μετὰ 21 ἐτῶν ξενικὴν κυριαρχίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περίοδος Δ'. Ἑλληνοκαππαδοκική.

*Διαιρέσις τῆς Καππαδοκίας εἰς δύο κράτη.**Μιθριδάτης ὁ Κτίστης.*

§ 52.

Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον, καθ' ὃν ὁ Ἀριαράθης Γ' διὰ τῆς βοήθειας τῶν Ἀρμενίων ἀνίδρυε τὸ ἀρχαῖον Καππαδοκικὸν κράτος, ἕτερος γόνος τῆς αὐτῆς Καππαδοκικῆς δυναστείας ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀριαράθου Α', Μιθριδάτης ὁ Κτίστης, ἐθεμελίω ἐπὶ τῶν δυο δυχτῶν τοῦ Ἄλυσος νέον Καππαδοκικὸν κράτος, τὸ τοσοῦτον γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τῷ ὀνόματι τοῦ Ποντικοῦ κράτους. Περὶ τοῦ βίου τοῦ Μιθριδάτου μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συγκεχυμέναι καὶ ἀσαφεῖς ὑπάρχουσι πληροφορίες, σφόδρα δὲ διαμφισβητεῖται ἡ γνώμη τῶν φρονούντων, ὅτι ὁ Μιθριδάτης οὗτος ἦτον αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρισδερξάνου Μιθριδάτης, ὁ δολοφονήσας, ὡς εἴρηται, τὸν σατράπην Δατάμην. «Καθ' ὃν χρόνον, λέγει ὁ Ἀππιανὸς, Ἀντίγονος ἤρχε τῆς Συρίας, Μιθριδάτης αὐτῷ συνῆν, ἀνὴρ γένους βασιλείου Περσικοῦ καὶ Ἀντιγόνῳ ἐνύπνιον ἔδοξε πεδίον σπείραι χρυσίῳ, καὶ τὸ χρυσίον ἐκθερίσαντα τὸν Μιθριδάτην εἰς τὸν Πόντον οἴχεσθαι. Καὶ ὁ μὲν αὐτὸν ἐπὶ τῷδε συλλαβῶν ἐβούλετο ἀποκτείνειν· ὁ δ' ἐξέφυγε σὺν ἱππεῦσιν ἕξ, καὶ φραξάμενός τι χωρίον τῆς Καππαδοκίας, πολλῶν οἱ προσιόντων ἐν τῷδε, Μακεδόνων ἀσχολίᾳ, Καππαδοκίας τε αὐτῆς (τῆς Ποντικῆς) καὶ τῶν ὁμόρων περὶ τὸν Πόντον ἐθνῶν κατέσχε». «Ὅτι ὁ Μιθριδάτης εἴλκε τὸ γένος ἀπὸ τῆς ἀρχαίας βασιλικῆς τῶν Καππαδοκῶν δυναστείας, μαρτυρεῖ ῥητῶς ὁ Ἀππιανὸς λέγων· «Τούτου δὲ τοῦ γένους ὄντες οἱ Καππαδοκίαις τε καὶ Πόντου βασιλεῖς ἔσθ' ὅτε μοι δοκοῦσι διελεῖν τὴν ἀρχήν, καὶ οἱ μὲν τοῦ Πόντου κατασχεῖν, οἱ δὲ τῆς Καππαδοκίας». (Ἀππ. Μορ. 9). Π. συγγένειά τοῦ Μιθριδάτου πρὸς

τοὺς βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας ἀνάγεται εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ Ἀριαράθου Α΄., καθ' ὅσον τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ τοσούτον κοινὸν τοῖς βασιλεῦσι τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας, ἐν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς βασιλεῦσι τοῦ Πόντου, ὅτινες καλοῦνται Μιθριδάται ἢ Φαρνάκαι. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἀντιμνησκει ἡμᾶς τὸν ἀρχαιότατον βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Φαρνάκην· ὅτι δὲ καὶ οἱ τοῦ Πόντου βασιλεῖς τοῦτον ἐθιόρουν ὡς ἰδρυτὴν τῆς δυναστείας αὐτῶν, γίνεται δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι ἐφύλαττον ὡς ἱερὸν κειμήλιον τὸν ἀνδριάντα τοῦ βασιλέως τούτου, ὅστις μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ΄. ὁμοῦ μετ' ἄλλων κειμηλίων μετεκομίσθη εἰς Ῥώμην. Οἱ βασιλεῖς τοῦ Πόντου, ὡς καὶ οἱ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας, ἀνῆγον τὸ γένος αὐτῶν εἰς ἓνα τῶν 7 μεγιστάνων Περσῶν τῶν φονευσάντων τὸν μάγον Σμέρδιν (Πολυβ. V. 43). Αὐτὸς ὁ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ΄. πρεσβευτὴς Πελοπίδας ἐκήρυττε τοῖς Ῥωμαίοις ὅτι ἡ Μεγάλη Καππαδοκία ἀνῆκεν ἔκπαλαι εἰς τοὺς προγόνους τοῦ Μιθριδάτου. Τὰ λεγόμενα περὶ τῆς καταγωγῆς τούτου ἀπὸ τοῦ Μιθριδάτου ἐκείνου, ὅστις τῷ 400 Π. Χ. μετὰ τὴν ἥτταν καὶ τὸν θάνατον Κύρου τοῦ νεωτέρου ἐγένετο σατράπης τῆς Καππαδοκίας, στηρίζονται, ὡς φαίνεται, ἀπλῶς ἐπὶ τῆς τυχαίας ὁμωνυμίας. Ἐπ' ἴσης ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν χρονολογίαν εἶναι τὸ λεγόμενον, ὅτι ὁ Μιθριδάτης ὁ Κτίστης ἦτον ὁ τοῦ Ἀριοβαρζάνους Μιθριδάτης καλούμενος υἱός, ὁ δολοφονήσας τὸν σατράπην Δατάμην. Ἀλλως τε ἐκ τῶν ἀνωτέρω μαρτυριῶν ἐξάγεται ἀναμφηρίστως ὅτι ὁ Μιθριδάτης κατήγετο ἀπὸ τῆς ἀρχαίας βασιλικῆς τῶν Καππαδοκῶν δυναστείας. Τὸ ζήτημα εἶναι, ἂν ὁ πλάγιος οὗτος κλάδος τῆς Καππαδοκικῆς δυναστείας, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ Μιθριδάτης, εἶχεν ἀρχὴν τινα ἐν Καππαδοκίᾳ πρὸ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας ἢ πρῶτος Μιθριδάτης ὁ Κτίστης ἐθεμελίωσε ταύτην καθ' ὃν εἴρηται χρόνον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κράτος τοῦ Ἀριαράθου Α΄. καὶ τοῦ Β΄. ἐξετείνεται ἐφ' ὅλον τὸν Πόντον, ἀπὸ Σινώπης μέχρι Τραπεζοῦντος, ἔπεται ὅτι, καὶ ἂν οἱ τοῦ Μιθριδάτου πρόγονοι κα-

τεῖχαν ἐνταῦθα χώραν τινὰ ἐπὶ τῶν βασιλείων ἐκείνων, κατεῖχον ταύτην ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν ἐκείνων. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Περδίκκας γενόμενος κύριος τῆς Καππαδοκίας ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸ βασιλικὸν γένος, ὁπότε, ὡς εἶδομεν, ὁ Ἀριαράθης Γ'. διεσώθη φυγὼν εἰς Ἀρμενίαν, ὁ Μιθριδάτης, συγγενὴς ὢν καὶ οὗτος τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, κατέφυγεν, ὡς φαίνεται, πρὸς τὸν Ἀντίγονον, ὅστις, ὡς εἶδομεν, ἀντέπραπτεν ἀφανῶς εἰς τὰ σχέδια τοῦ Περδίκκου, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἔκτοτε καθ' ὅλας τὰς στρατείας ἕως τοῦ τῷ 302 Π. Χ. περιπλακέντων τῶν Μακεδόνων εἰς νέον ἐμφύλιον πόλεμον, καθ' ὃν χρόνον Ἀριαράθης ὁ Γ'. εἰσῆλθεν εἰς Καππαδοκίαν, ἐπανῆλθε καὶ ὁ Μιθριδάτης καθ' ὃν τρόπον διηγεῖται ὁ Ἀππιανὸς, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐχθρῶν τῶν τοῦ Ἀλίου ἐκβολῶν ἔθηκε τὰ θεμέλια νέου Καππαδοκικοῦ κράτους, ἐπικληθεὶς ἔνεκα τούτου καὶ Κτίστης. Οὕτω τὸ μέγα Καππαδοκικὸν κράτος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνίδρυσιν αὐτοῦ διηρέθη εἰς δύο κράτη οἰκούμενα ὑπὸ λαῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμογλώσσων καὶ ἀρχόμενα ὑπὸ δυναστῶν τοῦ αὐτοῦ γένους, ἀλλὰ διατελοῦντα εἰς διηνεκεῖς πρὸς ἀλλήλα ἐμφυλίους πολέμους. Καὶ τὸ μὲν τῆς νοτίου Καππαδοκίας κράτος ἐκλήθη Μεγάλῃ Καππαδοκία, τὸ δὲ τῆς βορείου Πόντος ἢ Ποντικῇ Καππαδοκία (1). Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Ποντικοῦ Κράτους Μιθριδάτης ὁ Κτίστης ἐθεωρήθη ὑπὸ τινων ὡς ἔγγονος τοῦ μνημονευθέντος ὁμωνύμου σατράπου τῆς Καππαδοκίας, διὰ τοῦτο καλεῖται ἐν τῇ ἱστορίᾳ συνήθως Μιθριδάτης ὁ Β'. (2).

(1) Τῆς Μεγάλῃς Καππαδοκίας πρωτεύουσα ἐγένετο τὰ Μάζακα, τῆς δὲ Ποντικῆς Ἀμισός ἢ Σινώπη ἐκ διαλειμμάτων.

(2) Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς διαιρέσεως τῆς Καππαδοκίας εἰς δύο κράτη, οὗχί δὲ, καθὼς λέγει ὁ Στράβων, οἱ Πέρσαι διήρεσαν τὴν Καππαδοκίαν εἰς δύο σατραπείας, αἵτινες βραδύτερον ἐπὶ τῶν Μακεδόνων ὑψώθησαν εἰς δύο βασίλεια. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν σατραπῶν ἐδείχθη, ὅτι ἡ Καππαδοκία ἀπὸ τοῦ ἔτους 400 Π. Χ. μίαν μόνην ἀπετέλει σατραπείαν, καὶ οὐδεμία ὑπῆρχε συγγένεια μεταξὺ σατραπῶν καὶ βασιλέων. Ἐπὶ τοῦ Ἀριαράθου Α'. καὶ τοῦ Β'. καὶ ἐπὶ τοῦ Εὐμένους ἐστὶ ἡ Καππαδοκία πᾶσα ἥτις ἡνωμένη πολιτικῶς.

Ἱστορία τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας ἀπὸ Ἀριαράθου Γ'. μέχρι Ἀριαράθου ΣΤ'.

Ἀριαράθης ο Γ'. (302-298; π. Χ.) Μιθριδάτης ο Γ'. (298-262; π. Χ.)

§ 53.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθου Γ'. ἀνιδρυθὲν Καππαδοκικὸν κράτος ἐξετείνετο ἐντὸς ὁρίων πολὺ στενοτέρων ἢ ἐπὶ Ἀριαράθου Α'. Οὐ μόνον ἐν Πόντῳ ἰδρύετο νέον κράτος, ἀλλὰ καὶ ἡ Καταονία ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δατάμου καὶ τοῦ Ἀριαράθου Α'. εἶχεν ἐνωθῇ μετὰ τῆς Καππαδοκίας, δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀριαράθου Γ', διότι περαιωθέντος τοῦ Μακεδονικοῦ ἐμφυλίου πολέμου διὰ τῆς ἐν Ἰψῷ μάχης (301 π. Χ.), καθ' ἣν ἔπεσαν ὁ Ἀντίγονος, ὁ Σέλευκος καὶ ὁ Λυσίμαχος, οἱ ὅποιοι ἔμειναν μόνοι κύριοι τῆς θύσεως τῶν πραγμάτων, διανείμαντες πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις τοῦ Ἀντιγόνου, οὐδόλως μὲν ἠπέλησαν τὴν θέσιν τοῦ Ἀριαράθου, θεωρήσαντες πιθανῶς ἀναγκαίαν τὴν ὑπαρξίν οὐδετέρου τινὸς κράτους μεταξὺ αὐτῶν, κωλύοντος πᾶσαν ἄμεσον ἐπικρῆν τῶν δύο ἰσχυρῶν κρατῶν, ἀλλὰ καὶ οὕτω μέγα μέρος τῆς Καππαδοκίας, ἡ Σιλευκίς κληθεῖσα Καππαδοκία, προστετέθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Σελεύκου (1). ὥστε τὸ κράτος τοῦ Ἀριαράθου περιωρίζετο σχεδὸν εἰς τὰ νότια μέρη τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Καππαδοκίας. Ἀλλ' ὅτε ὁ Σέλευκος στρατεύσας μετὰ τινα ἔτη κατὰ τοῦ Λυσιμάχου ἐφονεύθη (281 π. Χ.), ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Διόδωρος, ὃν εἶχεν ἀφήσει ἐν Καππαδοκίᾳ, (ἐν τῇ Σελευκίδι βεβαίως), ἡττήθη καὶ κατεστράφη ἐνταῦθα (Justin. Eclog. XVII)· τότε δὲ, φαίνεται, καὶ αἱ πέραν τοῦ

(1) Ἀπ. Συρ. 1. Σιλευκίς Καππαδοκία ἐκαλεῖτο ἢ ἐπέκεινα τοῦ Ἀντιταύρου Καππαδοκία (ἡ Καταονία καὶ ἡ Μελιτηνὴ) ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς Σιγείου καλουμένης ἐπιγραφῆς: «Ἀντίοχος ἐν ἀρχῇ τε παραλαβὼν τὴν βασιλείαν καὶ . . . τὰς μὲν πόλεις τὰς κατὰ τὴν Σελευκίδα περιεχομένας . . . εἰς εἰρήνην καὶ εὐδαιμονίαν καταστήσας . . . νῦν δὲ παραγενόμενος ἐπὶ τοὺς τόπους τοὺς ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἀντιταύρου κτλ.

Ἀντιταύρου χώραι προτετέθηκν αὖθις εἰς τὸ Καππαδοκικόν κράτος, διότι ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀριαράθου Γ'. βλέπομεν ταύτας ἠνωμένας μετὰ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας. Ἡ ἱστορία ἐν τούτοις τῶν γεγονότων τούτων καὶ ἐν γένει ἡ ἱστορία τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ τοῦ Ἀριαράθου Γ'. εἶναι λίχν σκοτεινὴ. Οὐ μόνον οὐδὲν σχεδὸν γινώσκουμεν περὶ τῶν σχέσεων τοῦ κράτους τούτου πρὸς τὸν Σέλευκον, ἀλλ' οὐδὲ εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν, τίς ἦρχεν ἐν τῇ Μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ καθ' ὃν χρόνον ἡγετήθη ἐνταῦθα καὶ κατεστράφη ὁ τοῦ Σελεύκου στρατός· ὁ Διόδωρος, ὅστις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας οὐδὲν μνημονεύει οὔτε περὶ τῶν πολέμων τοῦ Ἀριαράθου Γ'. πρὸς τὸν Μιθριδάτην Γ', οὐδὲν καὶ διάδοχον τοῦ Κτίστου, οὔτε περὶ τῆς ἥττης ἢ ἐξώσεως αὐτοῦ, ἀλλαχοῦ λέγει ὅτι ὁ Μιθριδάτης Γ', μεγάλην περιποιήσας ἐκυτῷ δυνάμει καὶ κράτος κατέλαβε τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὴν Παφλαγονίαν 36 ἔτη κυβερνήσας τὰς χώρας ταύτας (Διοδ. XX. 3). Ἐνταῦθα βεβίως Καππαδοκία δὲν νοεῖται μόνη ἢ Ποντικὴ, διότι ταύτης εἶχε κυριεύσει ἡδὴ Μιθριδάτης ὁ Κτίστης, καὶ ἐπὶ μέγα τὴν ἀρχὴν προαγαγὼν εἶχε παραδώσει τοῖς παισίν· ὥστε ἂν ἡ τοῦ Διοδώρου παράδοσις ᾔνοι ἀκριβὲς Ἀριαράθης ὁ Γ'. τέσσαρα μόνα ἔτη ἐβατίλευτε (302—298) καὶ Μιθριδάτης ὁ Γ'. (298—262 Π. Χ.) ἦν ὁ ἀνακτητᾶμενος (τῷ 280 Π. Χ.) τὴν Καπαονίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου Καππαδοκικὰς χώρας ἀπὸ τοῦ Σέλευκικοῦ κράτους.

³ *Ἀρταμένης ὁ Β'.* (262—240 Π. Χ.).

§ 54.

Ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν, οὓς κατέλειπεν ὁ Ἀριαράθης Γ', ὁ πρεσβύτατος Ἀρταμένης (Ἀριάμνης κατ' ἄλλους) κατέλαβε τὴν ἀρχὴν καθ' ὃν χρόνον πιθανώτατα ἐτελεύτησεν ὁ Μιθριδάτης Γ'. (362. Π. Χ.). Τὸ μόνον, ὅπερ γινώσκουμεν, ἔργον τοῦ βασιλέως τούτου εἶναι ἡ μεταβολή, ἣν ἐπὶνεργεῖν οὗτος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν

πολιτικὴν τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε εὐρίσκετο εἰς πολιτικὴν ἀπομόνωσιν μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν κρατῶν τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τοῦ βασιλέως τούτου ἤρξατο νὰ συνάπτη φιλικὰς καὶ συμμαχικὰς σχέσεις πρὸς τὰ κράτη ταῦτα καὶ νὰ συγκαταριθμηται μεταξὺ τούτων. Ἰσχυρὰν ὥθησιν εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἰδίως ὁ ὀτημέρις ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ κράτους αὐξανόμενος κίνδυνος. Διὰ νὰ ἀποτρέψῃ πάντα ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου τοῦ κινδύνου ἐτχημάτισεν ὁ Ἀρταμένης συγγένειαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας τοῦ Ἰσχυροτάτου ἐν τῇ Ἀσίᾳ κράτους, Ἀντίοχου τοῦ Θεοῦ, συζεύξας τὴν τούτου θυγατέρα Στρατονίκην μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ἀριαράθου Δ'. καὶ δοὺς εἰς γάμον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ πρὸς Ἀντίοχον τὸν Ἰέρακα, υἱὸν Ἀντιόχου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφὸν τοῦ Σελεύκου Καλλινίκου. Κατὰ τὸν πόλεμον, ὃν διεξήγαγον οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι κατ' ἀλλήλων, ἡττηθεὶς ὁ Ἰέραξ μετὰ πολυχρόνιον φυγὴν ἤλθε πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀρταμένην εὐμενοῦς τυχὼν παρ' αὐτῷ ὑποδοχῆς νοήτας δὲ μετ' ὀλίγον, ὅτι ἐπιβουλαὶ κατ' αὐτοῦ παρεσκευάζοντο, ἔφυγεν ἐκ δευτέρου καὶ οὐδαμοῦ εὐρὼν ἀσφαλὲς καταφύγιον ἤλθε πρὸς τὸν Πτολεμαῖον τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἐκράτησεν αὐτὸν εἰς αὐστηροτάτην φυλακὴν· ἀλλ' ὁ Ἀντίοχος ἀπατήσας τοὺς ἐπιτηροῦντας αὐτὸν, ἐδραπέτευσεν καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν φυγὴν ὑπὸ ληστῶν, καθ' ὃ ἔτος ἐτελεύτησεν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σέλευκος πεσὼν ἀφ' ἵππου (227 Π. Χ.). (Justin Prolog XXVII, 37)· ὁ Ἀριαράθης ἐτελεύτησεν καθ' ὃ ἔτος κατέφυγε πρὸς αὐτὸν ὁ γαμβρός του Ἀντίοχος (240 Π. Χ.). Ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ πρὸς τὸν υἱὸν του ἀγάπῃ ζῶν ἔτι εἶχε περιθέσει διάδημα εἰς αὐτὸν καταστήσας κόινωνδὸν τῆς βασιλείας (1).

(1) Διοδ. Ἐκλογ. XXXI, Κεφ. 19. «Ἐπάρχων δὲ φιλότεκνος διαφερόντως περιέθετο τῷ παιδί διάδημα καὶ συνᾶρχεν πάντων τῶν τῆς βασιλείας προτερημάτων ἐπ' ἑσθλῇ μεταδιδώσιν».

Ἀριαράθης ὁ Δ'. (240—220 Π. Χ.).

§ 55.

Ἀρικαάθης ὁ Δ'. ὅστις συνεβασίλευε τῷ πατρὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τούτου, ἔμεινε μόνος κύριος τοῦ κράτους μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Περὶ τῆς βασιλείας τούτου γινώσκομεν ἀπλῶς ὅτι ἐξηκολούθησε τὴν φιλελληνικὴν πολιτικὴν τοῦ πατρός του. Κατὰ Διόδωρον *Ἀριαράθης ὁ Ἀριάμνους* μεταλλάσων τὸν βίον κατέλιπε τὴν βασιλείαν *Ἀριαράθῃ* τῷ υἱῷ (*Ἀριαρ. Ε'*) *νηπίω παντελῶς ὄντι τῇ νῆλικίαν.* Κατὰ *Ίουστίνον* εἰς *Ἀριαράθην* τὸν βασιλέα, παῖδα ἔτι ὄντα, παρέδωκεν ὁ πατὴρ τὴν βασιλείαν τῆς Καππαδοκίας. Ὁ *Ίουστίνος* φαίνεται συγγένων ἐνταῦθα τὸν *Ἀριαράθην Δ'*, μετὰ τοῦ *Ἀριάμνους* ἢ *Ἀρταμένους*, ὅστις ζῶν ἔτι ἐποίησε τὸν υἱὸν κοινωὸν τῆς βασιλείας. Τὸ ἔτος τῆς εἰς θρόνον ἀναβάσεως τοῦ *Ἀριαράθου Ε'*, ἐπομένως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ *Ἀριαράθου Δ'*, προσδιορίζεται ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ *Πολυβίου* καὶ τοῦ *Ίουστίνου*. Ταῦτα συνέβησαν κατ' αὐτοὺς τῇ 1ῃ τῆς 140ης *Ὀλυμπιάδος* (220 Π. Χ.) καθ' ὃ ἔτος πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου ἐπῆλθον μεταβολαὶ ἀρχόντων καὶ βασιλέων, ἐν Μακεδονίᾳ μὲν τοῦ *Φιλίππου* διαδεξαμένου τὸν *Ἀντίγονον* (τὸν *Δώσωνα*) ἐν Συρίᾳ *Ἀντιόχου* τοῦ *Μεγάλου* τὸν *Σέλευκον Γ'*, ἐν Αἰγύπτῳ *Πτολεμαίου* τοῦ *Φιλομήτορος* καταλαβόντος τὴν ἀρχὴν, ἐν Σπάρτῃ τοῦ *Λυκούργου* (μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Κλεομένου*), ἐν Κερχηρόνι τοῦ *Ἀννίβα* καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ τοῦ *Ἀριαράθου Ε'*.

Ἀριαράθης Ε', ὁ Εὐσεβής. (220—166. Π. Χ.).

§ 56.

Ἡ μακροχρόνιος βασιλεία τοῦ *Ἀριαράθου Ε'* εἶναι ἀξία λόγου διὰ τε τοὺς ἐκναληφθέντας τότε μεταξύ τῆς μεγάλης Καππαδοκίας καὶ τοῦ Ποντικοῦ κράτους πολέμους καὶ διὰ τὴν ἐπὶ

μᾶλλον ἀνάπτυξιν τῶν φιλικῶν καὶ συμμαχικῶν σχέσεων τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ κράτη τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίως δὲ, διότι αὐτὸς πρῶτος τῶν Καππαδοκῶν βασιλέων ἦλθεν εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐχθρικός, ἔπειτα δὲ φιλικός, δι' ὧν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἀντί τῆς τέως ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς σχέσεσι τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους ἐπικρατούσης φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ κράτη τῆς Ἀνατολῆς ἐπῆλθεν εἰδός τί Ῥωμαϊκῆς κηδεμονίας, δι' ἧς ἐξησφαλίσθη μὲν τὸ κράτος κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων, ἐξησθένησεν ὁμως καὶ ἐταπεινώθη ἐσωτερικῶς, ἀποβαλὼν σχεδὸν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ καὶ ἐξηρητημένον ἐν πάσι διηνεκῶς ἀπὸ τοῦ νεύματος τῆς Ῥωμαϊκῆς Βουλῆς. Ὁ Ἀριαράθης Ε'. ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῶν προκατόχων του διατηρῶν φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Συρίας καὶ Περγάμου, λαβὼν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου Ἀντιοχίδα καὶ δούς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Περγάμου Εὐμένην Β'. Ὁ Ἀντίοχος ἔχων ἀνάγκην συμμάχων ἐν τῷ ἐπικειμένῳ κατὰ Ῥωμαίων πολέμῳ συνέδει πρὸς ἑαυτὸν τοὺς πλησιόχωρους ἡγεμόνας διὰ συγγενεῶν, δούς εἰς μὲν τὸν Πτολεμαῖον τὸν Ἐπιφανῆ τὴν Κλεοπάτραν, εἰς δὲ τὸν Ἀριαράθην τὴν Ἀντιοχίδα (192. Π. Χ.). Μετὰ τὴν ἥτταν, ἣν ὑπέστη ὁ Ἀντίοχος ἐν Θερμοπύλαις, καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀντίβανου αρχούμενος αὐτοῦ στόλος κατεναυμαχεῖτο παρὰ τὴν Μυόννητον ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ, ὑποχωρῶν εἰς Σάρδεϊς ἔπεμπε πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀριαράθην ζητῶν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Ἦτο μεγάλη ἀπερίσκεψία τοῦ Ἀριαράθου νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀντιόχου, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ῥωμαῖοι ἀναδειχθέντες νικηταὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἔχοντες σύμμαχον ἐξ ἀρχῆς τὸν βασιλέα τῆς Περγάμου Εὐμένην, ὅποτε καὶ ὁ μέχρι τοῦδε οὐδέτερος διατελέσας βασιλεὺς τῆς Βιθυνίας Προυσίας ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν Ῥω-

μαίων (Πολυβ. XXI, 9 Lin XXXVIII, 25). Ἐν τούτοις ὁ Ἀριαράθης δεξιόμενος τὴν αἴτησιν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ ἔπεμψεν ἐπικουρικὸν στράτευμα, ὅπερ ἐπολέμει ἐν τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀντιόχου κατὰ τὴν περὶ Μαγνησίαν (τὴν ὑπὸ Σιπύλῳ) μάχην, ἐνθα ὁ Ἀντίοχος ἡττήθη κατὰ κράτος (190 Π. Χ.). Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην, ἐπότε ὁ μὲν Ἀντίοχος ὑπέκυπτεν εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπιβαλλομένους ἐπαχθεῖς ὄρους τῆς εἰρήνης, αἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις καὶ ἔθνη ἔπεμπον πρέσβεις πρὸς Ῥωμαίους, εἰς αὐτοὺς ἀναθέτοντες πάσας τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας (1), οἱ Καππαδόκαι, Παφλαγόνες καὶ οἱ Γαλάται μόνοι ἐκ τῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας ἐξηκολούθουν τὴν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν. Ἡ περαιτέρω πορεία τῶν Ῥωμαίων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας ἦτον ἀληθῶς στρατεία ληστρική· ὁ Μάνλιος, πρὶν ἔτι φθάσῃ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαλατῶν, ἐνέπρησε πολλὰς κώμας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ αὗται αἱ ὑποτασσόμεναι καὶ πληροῦσαι τοὺς ἐπιβαλλομένους φόρους πόλεις ἐλεηλατοῦντο ἀνηλεῶς. Εἰς πολλὰ δὲ μέρη οἱ κάτοικοι ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη καταλείποντες εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν Ῥωμαίων πᾶν, ὅ,τι δὲν ἠδύναντο νάμετακορίσωσι μεθ' ἑαυτῶν. Ἀφ' οὗ δὲ τέλος ὁ Μάνλιος ἔρχετο εἰς Γαλατίαν κατὰ πρῶτον προσέβαλεν τοὺς Τολιστοβωγίους, μετὰ τούτους δ' ἐπὶ ἡλθε κατὰ τῶν Τεκτοσάγων, τῶν ἐχόντων πρωτεύουσαν τὴν Ἀγκυρὰν· οἱ Τεκτοσάγες καὶ οἱ Τρόχμοι (οἱ πέραν τοῦ Ἄλλου ἐν Καππαδοκίᾳ οἰκοῦντες τῶν Γαλατῶν) συνήνωσαν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις, ἔχοντες ἐπικούρους τοὺς Καππαδόκας καὶ τοὺς Παφλαγόνας· ἀλλ' οἱ Γαλάται οὐδὲ τὴν πρώτην ἐπίθουσιν τῶν Ῥωμαίων ἠδυνήθησαν· ἀποκρούσας, ἀφ' οὗ οἱ Καππαδόκαι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ὑπὸ τῶν ἱππέων τοῦ Εὐμένους (Ἀππ. Συρ. 34). Νῦν δὲ μέγας κίνδυνος Ῥωμαϊκῆς ἐπιδρομῆς ἠπείλει αὐτὴν τὴν Καππαδοκίαν· ὁ

(1) Πολυβ. XXI, 10 «Σχεδὸν γὰρ ἅπαντες εὐθέως μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν μάχην ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς Ῥώμην διὰ τὸ πᾶσι τότε καὶ πάσας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἐν τῇ συγκατακείσθαι».

βασιλεὺς Ἀριαράθης καταληφθεὶς ὑπὸ ἀμνηχανίας ἐπέμψε 200 τάλαντα πρὸς τὸν Μάνλιον παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μὴ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κράτος του (1). ὁ Μάνλιος, ὅστις καὶ ἄλλως, προσεγγίζοντος ἡδὴ τοῦ χειμῶνος, ἤθελε νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάρδια αὐτοῦ, δὲν διέβη τὸν Ἄλυν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν εἰς Ἐφεσον. Τὴν περίστασιν δὲ ταύτην ἐπωφελεῖτο ὁ Ἀριαράθης σπουδάζων παντὶ τρόπῳ νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν Ῥωμαίων, πέμπων πλεονάκις πρέσβεις πρὸς τὸν Μάνλιον καὶ ἐρωτῶν, τί δοὺς ἢ τί πράξας ἡδύνατο νὰ τύχῃ συγγνώμης παρὰ τῶν Ῥωμαίων (Πολυβ. ΧΗ, 24). Τέλος δὲ διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Εὐμένους, πρὸς τὸν ὁποῖον κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ Ἀριαράθης ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του Στρατονίκην, οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδωκαν αὐτῷ τὴν εἰρήνην ἀντὶ 600 ταλάντων. Ἀλλὰ διὰ τῆς μεσιτείας πάλιν τοῦ Εὐμένους οὐ μόνον τὸ ἡμῖς τε τοῦ ποσοῦ τούτου ἀφέθη εἰς τὸν Ἀριαράθην, ἀλλ' αὐτός καὶ φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκηρύχθη (Liv. XXXVIII, 39). Τὴν τιμὴν δὲ ταύτην ἔδωκαν οἱ Ῥωμαῖοι οὐ μόνον εἰς τὸν βασιλέα αὐτόν, ἀλλ' ὥς ἀπῆται τὸ πολίτευμα τῶν Καππαδοκῶν, καὶ εἰς τὸ ἔθνος ὅμοῦ. Ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης ταύτης (288 Π. Χ.) οἱ βασιλεῖς τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας ἔμειναν μέχρι τέλους πιστότατοι σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων καὶ ὑπὸ διηνεκῇ σχεδὸν κηδεμονίᾳ αὐτῶν.

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας καὶ συμμαχίας περιεπλέχθη ὁ Ἀριαράθης ἐκ νέου εἰς δεινὸν καὶ μακροχρόνιον πόλεμον. Φαρνάκης Α'. βασιλεὺς τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας διαδεξάμενος (190 Π. Χ.) τὸν Μιθριδάτην Δ'. (οὐδὲν τοῦ Ἀριοβαρζάνους, βασιλέως τοῦ Πόντου (262—240 Π. Χ.) υἱοῦ τοῦ Μιθριδάτου Γ'.) ἐπαναλαβὼν τὸ σχέδιον τῶν προγόνων αὐτοῦ ἐμελέτα νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος κατὰ πάσας τὰς διευθύν-

(1) Ἀππ. Συρ. 42. ὁ Ἀριαράθης δὲ τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως καὶ τοῦδε συμμαχοῦς πέμψαντος Ἀντιόχῳ, δεδιότος τε καὶ δεομένου καὶ διακόσια τάλαντα πέμψαντος, ἐπὶ τῇ δεήσει τὴν χώραν οὐκ ἐπέδραμον.

σεις. Ἀφ' οὗ δὲ πλεῖστον μέρος τῆς Παφλαγονίας προσήρτησεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ, ἐξώσας τοὺς παλαιούς τῆς χώρας κατοίκους, καὶ ἐκπαρθήσας τὴν Σινώπην (185 Π. Χ.) κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσταν τοῦ κράτους, οὐδόλως ἔχων ὑπ' ὕψιν τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἄρτι συνομολογηθεῖσαν φιλίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας ἥθελε νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ πρὸς νότον προσαρτῶν τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὴν Γαλατίαν. Ἐπὶ τούτῳ δέ, ἐπεμψε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Λεώκριτον κατὰ χειμῶνα τοῦ 180 Π. Χ. μετὰ μυρίων στρατιωτῶν πρὸς κατάκτησιν τῆς Γαλατίας, ἀθροίζων αὐτὸς νέας δυνάμεις, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς Καππαδοκίαν τὸ προσεχές ἔαρ. Εὐμένης ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου, ὅστις ἀπὸ τῆς περὶ Μαγνησίαν μάχης ἦτον ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ δυναστῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 188 συγγενὴς καὶ σύμμαχος τοῦ Ἀριαράθου, μαθὼν τὸ σχέδιον τοῦ Φαρνάκου παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον συμμαχῶν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως δὲ τοῦ πολέμου ἀμφοτέρω τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη ἐπεμψαν, πρεσβείας εἰς Ῥώμην, διὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν διαγωγὴν των· ὁ Εὐμένης ἐπεμψεν ὡς πρεσβευτὴν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀτταλον. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ τούτου ἔχων ἤδη παρεσκευασμένον τὸν στρατὸν ἐπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Γαλατίαν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν του. Μὴ εὐρόντες δ' ἐνταῦθα τὸν Λεώκριτον διέδρσαν ὁ Εὐμένης καὶ ὁ Ἀτταλὸς τὸν Ἄλυν καὶ ἦλθον εἰς Παρνασσὸν τῆς Καππαδοκίας (Κοτὶς Χισσάρ), ἐνθα ἠνώθη μετ' αὐτῶν ὁ Ἀριαράθης ἄγων τὸν ἑκυτοῦ στρατὸν. Ἐντεῦθεν αἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες καὶ ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἦλθον εἰς τὴν χώραν τῶν Μωκισσέων (Μουτζούρ). Ἐν ᾧ δὲ ἐστρατοπέδευον ἐνταῦθα, ἐφθασαν εἰς Ἀσίαν Ῥωμαῖοι πρέσβεις ἔχοντες ἐντολὴν νὰ μεσολαβῶσιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ὁ Εὐμένης ἐπεμψε τὸν Ἀτταλον πρὸς ὑποδοχὴν τῶν πρέσβεων, αὐτὸς δὲ ἐδιπλασίαζε τὰς στρατιωτικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, διὰ νὰ δείξῃ πρὸς τοὺς πρέσβεις, ὅτι καὶ ἄνευ τῶν Ῥωμαίων ἠδύνατο νὰ καταπολεμῇ τὸν Φαρνάκην. Εἰς δὲ τὰς περὶ

εἰρήνης προτάξεις τῶν πρέσβειων ἀπήντησαν μὲν ὅτε Εὐμένους καὶ ὁ Ἀριαράθης, ὅτι ἦσαν πρόθυμοι νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰς συμβουλάς τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἐπέμενον εἰς τὴν ἀνάγκην προσωπικῆς συνεντεύξεως ἐνώπιον τῶν Ῥωμαίων μετὰ τοῦ Φαρνάκου, διὰ νὰ ᾧσι καὶ οὗτοι μάρτυρες τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀνόμτητος αὐτοῦ, ἂν δε τοῦτο ἦναι ἀδύνατον, νὰ γείνωσιν αὐτοὶ κριταὶ δίκαιοι τῶν πραγμάτων. Οἱ πρέσβεις ὑπεσχέθησαν, ὅτι ποιήσουσι πᾶν τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ἂν οἱ σύμμαχοι ἀπομακρύνωσι τὰ στρατεύματα αὐτῶν, εἰς ὃ ἐβδωκαν οὗτοι ἐπιστρέψαντες μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν εἰς Γαλατίαν. Ἀλλ' ὁ Φαρνάκης τὴν μὲν περὶ συνεντεύξεως πρότασιν ἀπέρριψε, τῇ ἐπιόδῳ δὲ ἀπαιτήσει τῶν Ῥωμαίων πρέσβειων, οἵτινες ἤθελον ὁπωσδήποτε νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὸν πόλεμον, συνήντεσε νὰ πέμψῃ διὰ θαλάσσης πρέσβεις αυτοκράτορας εἰς Πέργαλον πρὸς συναμολόγησιν εἰρήνης ἐφ' οἷς ὅροις ἤθελον κρίναι δίκαιον οἱ πρέσβεις. Συνελθόντων δὲ μετ' ὀλίγον εἰς Πέργαμον καὶ τοῦ Εὐμένους καὶ τοῦ Ἀριαράθου μετὰ τῶν Ῥωμαίων πρέσβειων, ἤρξαντο αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις, εἰς ἃς ἐν τούτοις παρενέβαλλον πλείστας δυσχερείας οἱ τοῦ Φαρνάκου πρέσβεις ζητοῦντες ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν, ἕως οὗ πεισθέντες οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις, ὅτι ὁ Φαρνάκης οὐδολως ἐπεθύμει τὴν εἰρηνικὴν λύσιν τῆς ἔριδος, ἀνεχώρησαν ἀπρακτοὶ εἰς Ῥώμην, ὃ δὲ Ἄτταλος ἐπέμφθη πάλιν ἐκ μέρους τῶν συμμάχων πρεσβευτὴς εἰς Ῥώμην, διὰ νὰ κατηγορήσῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ τὸν Φαρνάκην καὶ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ. Ἡ Σύγκλητος πρὸς οὐδέτερον τῶν ἐμπολέμων θέλουσα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἔλθῃ εἰς ῥῆξιν ἐδέξατο ἀπλῶς μετ' εὐμενεῖας τὸν Ἄτταλον ὑπόσχεϊσα, ὅτι θὰ προσπαθήσῃ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, ὅστις εἶχεν ἐκρχγῇ πάλιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβειων. Μετὰ πολλὰς δὲ μάχας, καθ' ἃς ἡ νίκη ὁτέμειν ἐκλινε πρὸς τοὺς συμμάχους, ὅτε δὲ πρὸς τὸν Φαρνάκην, ἐπέμφθησαν νέαι εἰς Ῥώμην πρεσβεῖαι ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων. Οἱ πρέσβεις τοῦ Εὐμένους καὶ τοῦ Ἀριαράθου εἰσάχθησαν πρῶτοι.

εἰς τὴν Σύγκλητον, μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ οἱ τοῦ Φαρνάκου· εἰς ἀμφοτέρους δὲ ἐδόθη ἀπάντησις, ὅτι ἡ Σύγκλητος ὁλὲ πέμψη πρέσβεις πρὸς ἐξέτασιν καὶ διάλυσιν τῆς ἑριδος· ἀλλ' ὁ Φαρνάκης περιφρονῶν τὴν ἀπάντησιν τῶν Ῥωμαίων συνήθροϊζε στρατεύματα πρὸς ἐξακολούησιν τοῦ πολέμου. Τότε δὲ ὁ Εὐμένης καὶ ὁ Ἀριαράθης πανστρατιᾷ εἰσέβαλον εἰς τὸν Πόντον καὶ προσβαλόντες αἰφνιδίως τὸν Φαρνάκην καὶ νικήσαντες ὁλοσχερῶς κατέλαβον τὴν Ἀμισσηνὴν. Μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην αὐτὸς ὁ Φαρνάκης ἐξῆτει εἰρήνην πέμπων πρέσβεις πρὸς τὸν Εὐμένην καὶ Ἀριαράθην. Αἱ οὕτως ἀρξάμεναι διαπραγματεύσεις ἐξηκολούησαν ἐπὶ τινι χρόνον καὶ ἀπέληξαν (178 Π. Χ.) εἰς τὴν συνομολόγησιν τῆς ἐπομένης συνθήκης, εἰς ἣν ἐκτὸς τῶν ἐνδιαφερομένων προσεχώρησαν καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Μιθινίας (Προυσίας), τῆς Ἀρμενίας (Μιθριδάτης), (1) τῆς Παφλαγονίας, (Μορζίκης), τῶν Σαρματῶν (Γάτταλος) καὶ τινες ἐλεύθεραι ἑλληνικαὶ πόλεις, Ἡράκλεια, Μεσημβρία, Χερρόνησος καὶ Κύζικος. Τὸ κείμενον τῆς συνθήκης ἔχει ὡς ἐξῆς παρὰ Πολυβίῳ (XXV, 6 — 7).

« Εἰρήνην ὑπάρχειν Εὐμένει καὶ Προυσίᾳ καὶ Ἀριαράθῃ πρὸς
 » Φαρνάκην καὶ Μιθριδάτην εἰς τὸν πάντα χρόνον. Γαλατίας μὴ
 » ἐπιβαίνειν Φαρνάκην κατὰ μηδένα τρόπον· ὅσαι γὰρ γεγόνασι
 » πρότερον συνῆται, Φαρνάκῃ πρὸς Γαλάτας ἀκύρους ὑπάρχειν,
 » ὁμοίως Παφλαγονίας ἐκχωρεῖν, ἀποκαταστήσονται τοὺς οἰκίτο-
 » ρας, οὓς πρότερον ἐξυγχόχει, σὺν δὲ τούτοις ὅπλα καὶ βέλη καὶ
 » τὰς ἄλλας παρασκευάς· ἀποδοῦναι δὲ καὶ Ἀριαράθῃ τῶν τε
 » χωρίων, ὅσα παρήτητο, μετὰ τῆς προὑπαρχούσης παρασκευῆς
 » καὶ τοὺς δμήρους· ἀποδοῦναι δὲ καὶ Τήριον παρὰ τὸν Πόντον·
 » (ὃ μετὰ τινι χρόνον Εὐμένης ἐδῶκε Προυσίᾳ πεισθεὶς μετὰ
 » μεγάλης χάριτος)· ἐγράφη δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποκατα-
 » στήται Φαρνάκην χωρὶς λυτῶν καὶ τοὺς αὐτομόλους ἅπαντας·

(1) Ὁ Μιθριδάτης φαίνεται ὅτι συνεμάχετο πρὸς τὸν Φαρνάκην ὡς μαρτυρεῖ τὸ κείμενον τῆς συνθήκης.

» πρὸς δὲ τούτοις τῶν χρημάτων καὶ τῆς γράξης, ἥς ἀπήνεγκε
 » πρὸ Μορζίου καὶ Ἀριαράθου, ἀποδοῦναι τοῖς προειρημένοις
 » βασιλεῦσιν ἑνεακόσια τάλαντα· καὶ τοῖς περὶ τὸν Εὐμένην
 » τριακόσια προσθίνειν, τὴν εἰς τὸν πόλεμον δαπάνην. Ἐπε-
 » γράφη δὲ καὶ Μιθριδάτῃ τῷ τῆς Ἀρμενίης σατράπῃ· διακόσια
 » τάλαντα, διότι περαβὰς τὰς πρὸς Εὐμένην συνθήκας, ἐπολέ-
 » μησεν Ἀριαράθην.

Ἄφ' οὗ ἐδέχθη τὰς συνθήκας ταύτας ὁ Φαρνάκης καὶ ἔδω-
 κεν ἐπὶ τούτῳ ὁμήρους, ἀπεχώρησαν αἱ τῶν συμμάχων δυνάμεις
 ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ καὶ ἔπαυσαν ἐπὶ τινι χρόνον οἱ μεταξὺ
 τῶν βασιλέων τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας καὶ τοῦ Πόντου ἐμφύ-
 λιοι ἀγῶνες.

Ὁ Ἀριαράθης εἶχε λάβει εἰς γάμον, ὡς εἶπομεν, τὴν θυγα-
 τέρα τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιοχίδα, ἥτις κατὰ τὰ πρῶτα
 ἔτη τοῦ γάμου ἔμεινε στεῖρα (ἡ τοῦ Εὐμένους σύζυγος Στρα-
 τονίκη ἦτον ἐκ προτέρας τινὸς γυναικός). Διὰ τὰ μὴ περιφρο-
 νῆται δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους τῶν Καππα-
 δοκῶν, ἡ πανοῦργος γυνὴ ἠπάτητε τὸν ἄνδρα αὐτῆς προσποιη-
 θεῖσα ὅτι συνέλαβε καὶ ἐγέννησεν, ἐν ᾧ ἀνέτρεφε δύο ξένους
 παῖδας, Ἀριαράθην καὶ Ὀροφέρνην (1). Ἀλλὰ μετὰ τινι χρόνον
 συλλαβοῦσα ἀνελπίστως καὶ γεννήσασα υἱόν, ὀνομασθέντα Μι-
 θριδάτην, φοβουμένη μὴ οἱ ὑποβολιμαῖοι παῖδες διαμφισβητή-
 σωσι τῷ γνησίῳ τὴν τῆς βασιλείας διαδοχὴν, ἔπεισε τὸν ἄνδρα
 τὸν μὲν πρεσβύτερον τούτων νὰ πέμψῃ εἰς Ῥώμην, τὸν δὲ νεώ-
 τερον εἰς Ἰωνίαν. Ὁ νεαρὸς Ἀριαράθης ἦλθεν εἰς Ῥώμην συνα-

(1) «Ταύτην δὲ μὴ γινομένων τέκνων ὑποβαλεῖσθαι δύο παῖδας
 ἄγνωστον τοῦ ἀνδρός, Ἀριαράθην καὶ Ὀλοφέρνην· μετὰ δὲ τινι
 χρόνον τῆς φύσεως ἐπιδεξαμένης ἀνελπίστως, τεκεῖν αὐτὴν δύο μὲν
 θυγατέρας, υἱὸν δὲ ἓνα τὸν ὀνομασθέντα Μιθριδάτην· ἐξ οὗ τοὺς ὑπο-
 βολιμαίους ἀναδιδαξαμένην τὰνδρὶ, τὸν μὲν πρεσβύτερον μετὰ συμ-
 μέτρου χρείας εἰς Ῥώμην ἀποσταλῆναι παρασκευάσαι, τὸν δὲ νεώ-
 τερον εἰς τὴν Ἰωνίαν, χρεὶν τοῦ μὴ διαμφισβητεῖν ὑπὲρ τῆς βασι-
 λείας τῷ γνησίῳ».

δευόμενος ὑπὸ πρέσβειων ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Ποπλίου Λαινά-
του καὶ τοῦ Αἰλίου Λίγυρος (582 Μ. κτ. Ρωμ.=172 Π. Χ. Lín.
XL 11. 49). «Ἐν ᾧ ἡ Σύγκλητος, λέγει ὁ Τίτος Λίβιος, τοῦ
κατὰ Περσέως πολέμου μὴ κηρυχθέντος μὲν ἔτι, ἀλλ' ἀποφα-
σισθέντος ἤδη, μετ' ἐνδιαφέροντος ἀπεξεδέχετο, τίνες τῶν βα-
σιλέων θὰ προτιμήσωσι τὴν ἐχυτῆς φιλίαν καὶ τίνες τὴν τοῦ
Περσέως, πρέσβεις τοῦ Ἀριαράθου παῖδα, υἱὸν τοῦ βασιλέως,
ἄγοντες παρεγένοντο εἰς Ῥώμην, λέγοντες ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπεμ-
ψεν εἰς Ῥώμην τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα ἀνατραφῇ ἐνταῦθα καὶ ἐκ
παίδων προσοικειωθῇ μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡθῶν καὶ ἀνθρώπων,
καὶ ἐπομένως ὅτι ἐπιθυμεῖ ὁ βασιλεὺς ἵνα εὐδοκῇσωσιν οἱ Ῥωμαῖοι,
ὥστε ὁ παῖς νὰ μὴ διατελῇ οἰκὴν ξένου ὑπὸ ἰδιωτικὴν ἐπιτή-
ρησιν, ἀλλὰ καὶ δημοσίας νὰ τυγχάνῃ ἐπιμελείας καὶ οἰονεῖ
κηδεμονίας. Ἡ πρεσβεΐα αὕτη τοῦ βασιλέως εὐηρέστησε τῇ
Συγκλήτῳ· ἐψήφισαν δὲ «ἵνα ὁ πραιτωρ Γνάιος Σικίνιος παρα-
σκευάσῃ οἶκον πρὸς κατοικίαν τοῦ βασιλοπαιδὸς καὶ τῶν ἀκο-
λούθων αὐτοῦ». Τὸ ἐπόμενον ἔτος (583. κτ. Ρ.=171 Π. Χ.)
ὑπατευόντων τοῦ Λικινίου Κράσσου καὶ τοῦ Κασσίου Λογγί-
νου, οὐ μόνον ἡ πόλις Ῥώμη καὶ ἡ Ἰταλία, ἀλλὰ πάντες οἱ λαοὶ
καὶ αἱ πόλεις τῆς Ἀσίας ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν των εἰς τὸν
μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Ῥωμαίων πόλεμον, διότι οὐ μόνον ὁ
Εὐμένης συνεμάχησε μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀριαρά-
θης, τοῦτο μὲν ἐπὶ τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ὀνόματι ὑποσχόμενος βοή-
θειαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, τοῦτο δὲ συνδεδεμένος διὰ στενῆς
συγγενείας μετὰ τοῦ Εὐμένους, τοῦ ὁποίου τῇ γνώμῃ εἴπετο
καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ (1) (Lín. αὐτόθι). Γνωττὴ εἶναι ἡ
ἐκβασίς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κατὰ Περσέως πολέμου καὶ
αἱ ἐπελθοῦσαι ἐντεῦθεν κατὰ τὴν Μακεδονίαν πολιτικαὶ μετα-

(1) Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον συνεμάχησε τοῖς Ῥωμαῖοις καὶ ὁ
τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας βασιλεὺς Μιθριδάτης ὁ Ε'. ὁ ἐπικαλού-
μενος Εὐσεργέτης, υἱὸς τοῦ Φαρνάκου Α'.

βολαὶ μηδεμίαν ἄλλως ἔχουσαι σχέσιν μετὰ τῆς προκειμένης ιστορίας.

Περὶ τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριαράθου Ε΄. καθὼς καὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀνατρεφομένου υἱοῦ του οὐδὲν γινώσκομεν. Φαίνεται ὅτι τὰ ἔτη ταῦτα διήγαγεν εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς, ἐπιμελούμενος ἰδίως τῆς ἀνάτροφῆς τοῦ μόνου γνησίου υἱοῦ του Μιθριδάτου, ὅστις ἀνδρωθεὶς ὠνομάσθη Ἀριαράθης (ΣΤ΄), παιδεύσεως καὶ φιλοσοφίας τυχὼν Ἑλληνικῆς καὶ διὰ τὴν ἄλλην αὐτοῦ χρηστότητα ἐπαινούμενος. Μοναδικῇ ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ συνέδεε τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν μέχρι τοσούτου προβαίνουσα, ὥστε ὁ μὲν πατὴρ ἠγωνίζετο νὰ παραιτηθῇ τῆς βασιλείας χάριν τοῦ υἱοῦ, ἐκεῖνος δὲ ἐκήρυττεν ἀδύνατον νὰ δεχθῇ τὴν ἀρχήν, τοῦ πατρὸς ἐτι ζῶντος (1). «Καθ' ὃν χρόνον, λέγει ὁ Λίβιος (XLVII, 14), ἐν ἄλλοις τόποις αἱ βασιλεῖαι διὰ φόβου ἐζητοῦντο ἢ ἐτηροῦντο, ἐν Καππαδοκίᾳ ὁ πατὴρ Ἀριαράθης ἠγωνίζετο νὰ παρχωρήσῃ τῷ υἱῷ τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ υἱὸς προφανέστατα ἐμαρτύρει, ὅτι πᾶν ἄλλο ἀσμενέστερον ἡδύνατο νὰ ἀνεχθῇ παρὰ νὰ ἴδῃ τὸν πατέρα στερούμενον τῆς βασιλείας. Ὅθεν ἐπαξίως τὸ ἐπώνυμον Φιλοπάτωρ ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τότε πρῶτον (ἐπειδὴ καὶ διὰ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα καὶ τὴν σοφίαν ἐφημίσθη νέος ἐτι ὢν οὗτος) τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τὰς ἑδρας ἔθηκαν ἐν Καππαδοκίᾳ». Τέλος ὁ υἱὸς ἐγένετο κοινωνὸς τῆς βασιλείας τῷ πατρὶ καὶ ἐκυβέρνων ὁμοῦ τὸ κράτος. Βασιλευόντων

(1) Διοδ. Ἑκλ. XXXI 19. «Καὶ ὁ μὲν πατὴρ φιλοπάτορι ὄντι τῇ υἱῷ ἔσπευδεν ἀποδοῦναι τὴν τοῦ φιλοτέκνου σπουδὴν· καὶ ἐπὶ τοσούτον αὐτοῖς προσέθη τὰ τῆς πρὸς ἁλλήλους εὐνοίας, ὥστε ὁ μὲν πατὴρ ἐξίστασθαι τῆς ὅλης ἀρχῆς ἠγωνίζετο τῷ παιδί· ὁ δ' ἀδύνατον ἐδείκνυ δέξασθαι αὐτὸν παρὰ γονέων ἐτι ζώντων τὴν τοιαύτην χάριτα». Κατὰ Διόδωρον ὁ Ἀριαράθης ΣΤ΄. διεδέξατο τὴν βασιλείαν, «τοῦ πεπρωμένου καταλαβόντος τὸν πατέρα». Ἐξ ὧν ὅμως λέγει ὁ Λίβιος ἐξάγεται, ὅτι ὁ Ἀριαράθης ΣΤ΄. κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς κυβερνήσεως τοῦ πατρὸς, τὸν ἀνεβασίλευσε τῷ πατρί.

δομοῦ τοῦ Ἀριαράθου Ε' καὶ τοῦ Ἀριαράθου ΣΤ'. (166—162 Π. Χ.) οἱ Καππαδόκαι περιῆλθον εἰς συχνούς πολέμους πρὸς τοὺς Γαλάτας (1), οἵτινες ἤθελον ν' ἀφαιρέσωσι μέρος τῆς πρὸς αὐτοὺς ὀριζομένης Καππαδοκικῆς χώρας, ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἐπιθέσεσιν αὐτῶν ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν. Διαβαλόντες ἐπὶ τέλους τοὺς βασιλεῖς εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατώρθωσαν νὰ πεμφθῇ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ὡς πρεσβευτῆς ὁ Μάρκος Ἰούνιος πρὸς διευθέτησιν τῆς διενέξεως. Ὁ Ῥωμαῖος πρεσβευτῆς ἔτυχε τιμητικωτάτης ὑποδοχῆς παρὰ τοῖς βασιλεῦσι, τοὺς ὁποίους καὶ ἐδικαίωσεν ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐριδί, εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῶν δοθεισῶν αὐτῷ ἐξηγήσεων. Μετ' ὀλίγον νέα Ῥωμαϊκὴ πρεσβεΐα ὑπὸ τοῦ Γναίου Ὀκταύσιου καὶ τὸν Σπύριον Λουκρή-

(1) Οἱ Γαλάται ὅσοι τῆς Μ. Ἀσίας, τῶν ὁποίων ἐγένετο μνεία καὶ ἀνωτέρω, ἦσαν τὰ μόνα λείψανα τῶν Κελτῶν ἐκείνων μετανασταστῶν, οἵτινες κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 3ης Π. Χ. ἑκατονταετηρίδος εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν Χερσονήσον καὶ διὰ Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐξέτειναν τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν μέχρι τοῦ κέντρου τῆς Ἑλλάδος. Τινὰ τῶν βαρβάρων τούτων σπιτῶν χωρισθέντα ἐν Θράκῃ ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Βρέννου, τοῦ λεηλατήσαντος τοὺς Δελφούς, ἐτράπησαν εἰς τὰς περὶ τὸν Ἑλλησπόντον Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ὁ στενὸς πορθμὸς καὶ ἡ ὥραία πέραν αὐτοῦ ἐκτεινομένη Ἀσιατικὴ παραλία ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν, καὶ προσελθόντες μάλιστα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βιθυνίας Νικομήδους Α'. ὡς ἐπίκουροι μετέβησαν διὰ πλοίων τοῦ βασιλέως τούτου εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ὑπὸ 17 ἡγεμόνας, ἐν οἷς ἐπιφανέστατοι ἦσαν Λεονάρκιος καὶ Λουτάρκιος. Ὡς μισθοφόροι εὐρόντες ὑπηρεσίαν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλαις δυνάσταις τῆς Μ. Ἀσίας προὐχώρησαν κατὰ μικρὸν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Χερσονήσου καὶ ἐπωφεληθέντες τὴν τότε κατὰστασιν τῆς Χερσονήσου ἐγένοντο σχεδὸν κύριοι αὐτῆς ἐμπνέοντες πανταχοῦ φόβον καὶ τρόμον. Πᾶσα ἡ Μικρὰ Ἀσία κατέστη αὐτοῖς ὑποτελὲς φόρου. Πρῶτος δ' ὁ βασιλεὺς τῆς Περγᾶμου Ἀταλῆς Α'. ἠρνήθη εἰς αὐτοὺς τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου καὶ νικήσας αὐτοὺς ἐν τιμῇ μάχῃ ἔθηκε τὰ θεμέλια τῆς μεγάλης ἰσχύος καὶ τῆς περιωπῆς τοῦ Περγαμηνοῦ κράτους· ἡ ἦτα αὕτη καὶ ἡ αὐξήσις καὶ κραταίωσις τοῦ Περγαμηνοῦ καὶ τοῦ Βιθυνικοῦ κράτους ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ παύσωσι τὰς κατὰ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Μ. Ἀσίας ληστρικὰς ἐπιδρομὰς καὶ νὰ υποχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Χερσονή-

τιον διήλθε διὰ τῆς Καππαδοκίας κατευθυνομένη εἰς Συρίαν, ἔνθα ἀποθανόντος Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς (υἱοῦ τοῦ Μεγάλου), ὁ Λυσίας εἶχεν ἀναλάβει τὴν κηδεμονίαν τοῦ θετοῦς ἔτι διαδόχου, Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος. Οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις οἱ ἀπερχόμενοι εἰς Συρίαν ἐμελλον νὰ λάβωσιν αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν κηδεμονίαν τὸν νεαρόν βασιλέα, ἦσαν δ' ἐντεταλμένοι συγχρόνως, διερχόμενοι διὰ Καππαδοκίας νὰ λύσωσι τὴν μεταξὺ Καππαδοκῶν καὶ Γαλατῶν διένεξιν. Οἱ βασιλεῖς ἐπανέλαβον εἰς τοὺς νέους πρέσβεις τὰ αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶπον πρὸς τὸν Ἰούνιον, διαβεβαιώσαντες ὅτι προθύμως θὰ δεχθῶσι πᾶσαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων γενομένην λύσιν. Συγχρόνως δὲ προέτεινον εἰς τοὺς πρέσβεις ν' ἀκολουθῶσιν αὐτοὺς μέχρι τῆς ἐκ Συρίας ἐπανόδου μετὰ

σου. Ἐνταῦθα παρὰ τὰς δύο ὕχθας τοῦ Ἄλως ἐσχημάτισαν νέον κράτος, ὅπερ κατέστη αὐθις τοσοῦτον φοβερόν, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ τῆς Συρίας βασιλεῖς ἐπλήρουν αὐτῇ φόβον. Πρὸ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Γαλατῶν ὁ Ἄλως ἦτον ὄριον μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν λαῶν. Πτοιαύτη τοῦ ποταμοῦ σημασία ἐξέλιπε, ἐξ ὅτου οἱ Γαλάται καταλαβόντες τὰς παρ' ἀμφοτέρας τὰς ὕχθας τοῦ ποταμοῦ χώρας ἀπέτελεσαν κράτος συγκείμενον ἐκ τῶν μερῶν Παφλαγονίας, Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας· καὶ ἐν Φρυγίᾳ μὲν ὄκουν οἱ Τεκτόσαγες, ἐν Παφλαγονίᾳ οἱ Γολιστοβιῶγιοι, ἐν Καππαδοκίᾳ δὲ οἱ Τρόκμοι. Τὸ κράτος τοῦτο ἀπέβαλε κατὰ μικρὸν τὴν κατακτητικὴν δρμὴν καὶ τὸν ληστρικὸν χαρακτῆρα καὶ μετασχὼν τῆς μεγάλης τότε ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μ. Ἀσίᾳ γεννηθείσης ἐκπολιτιστικῆς ὥθησεως προύχρησεν εἰς βαθμὴν τινα πολιτισμοῦ καὶ ἐξελληνίσθη ὡς αἰλοῖται ἡ χώρα τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν Γαλατῶν μετεβλήθη ἐπὶ τὸ ἐλληνικώτερον εἰς Γαλλογραίκους. Ἐκάστη τῶν τριῶν φυλῶν διηρέθη εἰς τέσσαρας τετραρχίας, ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶχε τετράρχην ἴδιον καὶ δικαστὴν ἓνα καὶ σωματοφύλακα ὑπὸ τῷ τετράρχῃ τεταγμένους καὶ ὑποστρατοφύλακας δύο· ἡ βουλὴ τῶν δώδεκα τετραρχῶν συνέκειτο ἐκ τριακοσίων ἀνδρῶν συναγομένων εἰς τὸν καλούμενον Δρυμέστον· ἡ Βουλὴ αὕτη ἔκρινε τὰ φονικά, τὰ δὲ ἄλλα οἱ τετράρχαι καὶ οἱ δικασταί. Βραδύτερον ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων αἱ δώδεκα τετραρχίαι ἀντικατεστάθησαν διὰ τριῶν δυναστεϊῶν, ἔπειτα δύο, καὶ ὀλίγον πρὶν νὰ μεταβληθῇ ἡ χώρα εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, διὰ μιᾶς (Liv. XXXVIII, 46. Στραβ. ΙΒ', 567).

τε τῶν ἰδίων καὶ τῶν τοῦ κράτους στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἅτε καὶ μεγάλως ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὰ πράγματα τῆς Συρίας οὐχὶ τόσον διὰ τὴν γειτονίαν τῆς χώρας ταύτης, ὅσον διὰ τὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν συγγένειαν. Οἱ πρέσβεις εὐχαριστήσαντες αὐτοὺς διὰ τὴν προτφερομένην πρόθυμον ἐκδούλευσιν ἀπήντησαν ὅτι τὸ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων ἤρκει νὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ παντὸς ἐνδεχομένου κινδύνου, προσθέτοντες, ὅτι, ἂν ἤθελε γείνει τοιαύτη τις ἀνάγκη, θὰ εἰδοποιήσωσι τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας, διότι θεωροῦσιν αὐτὸν ἓνα τῶν ἀληθῶν φίλων τῶν Ῥωμαίων (Πολυβ. XXXI, 13 Λιβ. XLVI, 23). Ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ὁ Ἀριαράθης Ε'. (162 Π. Χ.) καταλιπὼν μόνον κύριον τοῦ κράτους τὸν υἱόν του Ἀριαράθην ΣΤ'. Ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀντιοχίς καὶ μία τῶν θυγατέρων εἶχον φονευθῇ ἐν Συρίᾳ, ὡς γίνεται ὀφθαλμὸν ἐκ τοῦ Πολυβίου (XXXI, 15). Περὶ τοῦ συμβεβηκότος τούτου οὐδὲν ἐξ ἄλλης πηγῆς εἶναι γνωστόν.

Ἀριαράθης ὁ Ε'. πρῶτος ἐκ τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας ἠξιώθη τοῦ τίτλου Φιλορωμαῖος· ἀλλ' ἐπὶ ἐνὸς μόνου τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως τούτου ἀναγινώσκεται «Βασιλέως Ἀριαράθου Φιλορωμαίου» (1). Ὁ τίτλος οὗτος ἦτον ἐξαιρετικῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως δεῖγμα, διδόμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων δι' ἰδιαιτέρου ἐπὶ τούτῳ βουλευμάτος τῆς Συγκλήτου. Τὸ σύνθηρος ἐπώνυμον τοῦ βασιλέως τούτου ἐπὶ τῶν νομισμάτων εἶναι τὸ «Εὐσεβής», δοθὲν εἰς αὐτὸν ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ φιλοστοργίας. Κατὰ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο καὶ αἱ δύο ἐπ' αὐτοῦ δι' Ἑλλήνων ἀποικισθεῖσαι ἀρχαῖαι Καππαδοκικαὶ πόλεις Μάζακα καὶ Τύανα ἐπωνομάσθησαν «Εὐσέβεια ἡ πρὸς Ἀργαίῳ» καὶ «Εὐσέβεια ἡ πρὸς Ταύρῳ».

Ἀριαράθης ΣΤ' (Εὐσεβὴς καὶ Φιλοπάτωρ) καὶ Ὀροσίερνης

(462—131 π. Χ.)

§ 57.

Ἀριαράθης ὁ ΣΤ'. ὅστις εἶχε γείνει κοινωνὸς τῆς βασιλείας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς κυβερνήσεως τοῦ πατρὸς, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔμεινε μόνος κύριος τῶν πραγμάτων. Πρῶτον ἔργον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ μεγαλοπρεπὴς κηδεὶα τοῦ πατρὸς, διό καὶ Εὐσεβὴς πρὸς τῷ Φιλοπάτῳ ἐκλήθη (ἐπὶ τῶν νομισμάτων «Βασιλέως Ἀριαράθου Εὐσεβοῦς Φιλοπάτορος»). Ἀκολούθως ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς Ῥώμην, διὰ νὰ ἀνανεώσῃ τὴν προϋπάρχουσαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν καὶ καθόλου νὰ διαβεβαιώσῃ τὴν Σύγκλητον περὶ τῆς εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν ἔχει καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς ἅπαντας Ῥωμαίους. Ἡ Σύγκλητος εὐμενῶς ἐδέξατο τοὺς πρέσβεις τοῦ Ἀριαράθου καὶ προθυμῆθη ν' ἀνανεώσῃ τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν, καθ' ὅσον μάλιστα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ὁ Τιβέριος Γράκχος, ὅστις εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὰ κατὰ τοὺς ἐνταῦθα βασιλεῖς, ἐμαρτύρει περὶ τῆς εὐκρινείας τῶν διαβεβαιώσεων τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ πολλῶν ἐπαίνων ἐλάλει ἐν τῇ Συγκλήτῳ περὶ τοῦ ἀποθανόντος πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ καθόλου περὶ τῆς βασιλείας αὐτῶν (Πολυβ. XXXI, 14 Linn. XLVI, 23) Ὅτε ἐπέστρεψαν οἱ πρέσβεις καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, θεωρήσας οὗτος ἐστερεωμένην ἤδη τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔθηκε χαριστήρια τοῖς θεοῖς κατείστῃα τοὺς ὑπ' αὐτὸν δυνάσας. Μετὰ ταῦτα ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν ἐν Συρίᾳ τοποτηρητὴν τῆς ἀρχῆς Λυσίαν, ζητῶν τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὁσίων τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς. Μικρὸν πρὸ τούτου εἰς τῶν Ῥωμαίων πρέσβων, οἵτινες ἀπερχόμενοι εἰς τὴν Συρίαν εἶχαν διέλθει διὰ Καππαδοκίας, ὁ Γνάιος Ὁκ-

ταύτος, (1) εἶχε φονευθῆ ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας, συνεργεῖα τοῦ Λυσίου· ὁ Ἀριαράθης ὡς φίλος τῶν Ῥωμαίων βεβαίως ἔφερε τὸ γεγονός, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ παρεμβληθῶσι δυσχέρειαι εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀπαιτήσεων, διέταξεν τοὺς πρέσβεις νὰ μὴ ἐρεθίσωσι τὸν Λυσίαν ἐγκαλοῦντες αὐτῷ περὶ τοῦ γεγονότος ἀσεβήματος (Πολυβ. αὐτόθι)· ὁ Λυσίας συνήνετεν εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὁσίων, ἅτινα ἐδέχθη ὁ Ἀριαράθης μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ ἔθαψε παρὰ τὸν τάφον τοῦ πατρὸς (591 x. P=161 Π. X.). Οὐ μόνον δὲ ἐξωτερικῶς διὰ τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας ἐξησφάλισε τὸ κράτος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συνετῆς αὐτοῦ ἐσωτερικῆς διοικήσεως, ἐπιδεικνύμενος ἴσῃν πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν ὑπὲρ τε τῶν δυναστῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων, μεγάλης ἀπήλαυε συμπαθείας παρ' ἀπάσαις ταῖς τοῦ λαοῦ τάξεσιν (2). Ἰδίως δ' ἐφημίσθη ὁ Ἀριαράθης ΣΤ' διὰ τὴν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν σπουδὴν αὐτοῦ «τὴν τε ἄλλην ἀγωγὴν τοῦ βίου, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος, ἀξιολογωτάτην ἐνδεικνύμενος καὶ φιλοσοφίαν προσενέχων, ἐξ οὗ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἀγνοουμένη πάλαι Καππαδοκία τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτήριον ὑπῆρχεν». Καὶ ἦτο μέγας καὶ ἐπιφανής, λέγει ὁ Λίβιος, διὰ τε τὴν πρὸς τὸν λαὸν ἀγάπην καὶ διὰ τὴν ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ χρηστότητι δόξαν. Τῆς ἐξαιρέτου δὲ ἐπὶ δικαιοσύνῃ φήμης αὐτοῦ ἔδωκε δεῖγμα περιφανὲς κατὰ τὴν εἰς τὰ

(1) Οἱ πρέσβεις οὗτοι ἦσαν Γνάϊος Ὀκταύιος, Σπούριος Λουκρήτιος καὶ Λεύκιος Αὐρήλιος· εἶχον δ' ἐντολὴν οὐ μόνον νὰ λάβωσι τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἀνήλικος βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος (ἀνεψιοῦ τοῦ Ἀριαράθου ΣΤ.) ἀλλὰ καὶ νὰ καύσωσι τὰ κατάφρακτα πλοῦτα καὶ νὰ φονεύσωσι τοὺς ἐλέφαντας, ἅτινα παρὰ τὰς συνθήκας παρασχεύαζεν ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς.

(2) Διοδ. Βιβλ. 31 21 α'· ἔπειτα τῶν τε φίλων καὶ τῶν ἐρ' ἡγεμονίας τεταγμένων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑποτεταγμένων τὴν καθήκουσαν ἐπιμέλειαν ποιησάμενος μεγάλῃν εὐνοίαν παρὰ τοῖς πλοῦσι καὶ πτωχοῖς.

τῆς γείτονος Ἀρμενίας πράγματα ἐπέμβασιν αὐτοῦ. Ἡ Ἀρμενία, ἥτις καθ' ὃν χρόνον οἱ Μακεδόνες ἐξεβλήθησαν τῆς Καππαδοκίας, μετὰ τὴν ἐν Ἰφῶ δὴλ. μάχην (301 Π. Χ.), προσετέθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Σελεύκου, ἀνῆκεν εἰς αὐτὸ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡττης Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου (190 Π. Χ.). Μετὰ τὴν ἡτταν ταύτην πολλαὶ γῶραι τῆς Ἀρμενίας ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ Συριακοῦ κράτους, δύο δὲ ἡγεμόνες τῆς Ἀρμενίας, ὁ Ἀρταξίας καὶ ὁ Ζαριάδρης, διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὴν Ἀρμενίαν· καὶ ὁ μὲν Ἀρταξίας ἔλαβε τὴν καθ' αὐτὸ Ἀρμενίαν, ἐνθα ἔδρυσεν καὶ πόλιν ὁμώνυμον Ἀρτάξατα, ὁ δὲ Ζαριάδρης τὴν Σωφηνὴν καὶ Ἀκιλισσην καὶ Ὀρδομαντίδα (ἡ πρωτεύουσα τῆς Σωφηνῆς καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Καρχαθιόκερτα, κατὰ παραφθοράν πιθανῶς τοῦ Ζαριαδρόκερτα=πόλις τοῦ Ζαριάδρου). Ἀποθανόντος τοῦ Ζαριάδρου, ὁ ἕτερος τῆς Ἀρμενίας ἡγεμὼν Ἀρταξίας, ἀπὸ φιλοκτημοσύνης ἐρμώμενος, τὸν μὲν τῶν δύο υἱῶν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως ἐξήλασε, τὸν δὲ συλλαβὼν εἶχε παρ' ἑαυτῷ, καὶ ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀριαράθην προτείνων αὐτῷ τὴν μετ' αὐτοῦ διανομὴν τῆς Σωφηνῆς καὶ τὸν φόνον τοῦ παρ' αὐτῷ κρατουμένου υἱοῦ τοῦ Ζαριάδρου καὶ ζητῶν ἐπὶ τούτῳ τὴν συναίνεσιν τοῦ βασιλέως. Μετὰ φρίκης ἔμαθεν ὁ Καππάδοξ, λέγει ὁ Λίβιος, τὸ στυγερόν βούλευμα τοῦ Ἀρταξίου, καὶ οὐ μόνον τὴν προσφορὰν ἀπέρριψεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις σφοδρῶς ἐπετίμησε καὶ ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Ἀρταξίαν ἔπεμψεν ἀποτρέπων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κακουργήματος. Μετ' ὀλίγον δὲ κατήγαγεν εἰς Ἀρμενίαν τὸν νόμιμον κληρονόμον Μιθροβαρζάνην, τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀρταξίου ἐξωθεντα υἱὸν τοῦ Ζαριάδρου, καὶ ἀποκατέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρῶαν ἀρχήν. Ἡ πρᾶξις αὕτη μεγίστην περιποίησε τῷ Ἀριαράθῃ παρ' ἅπασιν τιμὴν. Ὁ δὲ Μιθροβαρζάνης διετέλεσε πιστὸς σύμμαχος καὶ φίλος πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ (1).

(1) Διοδ. Ἑκλ. XXXI, 22. «Τὴν Μιθροβαρζάνην ἐπὶ τὴν πατρῶαν

Ἄλλ' ὁ χρηστότατος οὗτος βασιλεὺς δὲν ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὴν μακροχρόνιον αὐτοῦ βασιλείαν ἀνευ δεινῶν περιπετειῶν. Ἀποθανόντος, ὡς εἴρηται, τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς (164 Π. Χ.) καὶ διαδεξαμένου αὐτὸν τοῦ ἀνήλικος ἔτι υἱοῦ του Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Λυσίου, οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεμψαν πρέσβεις διὰ νὰ λάβωσι ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν αὐτῶν τὸν ἀνήλικον βασιλέα. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ Δημήτριος ὁ Σωτὴρ, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ἀδελφοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, δραπετεύσας κατὰ συμβουλήν τοῦ Πολυβίου ἐκ Ῥώμης, ἔνθα ἐτηρεῖτο ὡς ὄμηρος, ἀφίκετο εἰς Συρίαν καὶ φονεύσας τὸν παῖδα Ἀντίοχον καὶ τὸν Λυσίαν, ἔχων δὲ ὑπὲρ ἐκυτοῦ τὸν δεύτερον αὖθις πεμφθέντα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν Τιθέριον Γράχχον, ἐσφετερίσθη τὴν βασιλείαν. Διὰ νὰ στερεώσῃ δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ συνάψῃ σχέσεις συγγενικὰς πρὸς τοὺς ὁμόρους ἡγεμόνας καὶ ἐπὶ τούτῳ προσήνεγκεν εἰς γάμον τὴν Οὐγατέρα αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀριαράθην· ἀλλὰ μὴ συγκατατεθείσης τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου εἰς τὸ συνοικέσιον τοῦτο, ἐματαιώθη τὸ σχέδιον. Ὁ Ἀριαράθης τοσοῦτω μᾶλλον ἀπέφευγε νὰ δυσαρεστήτῃ τοὺς Ῥωμαίους, ὅσον κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Προυσίας Β'. ὁ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Γαλατῶν ἐπεμψε πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ νὰ κατηγορήτῃ τὸν Εὐμένην καὶ τὸν Ἀριαράθην.

ἀρχὴν καταγαγόντος Ἀριαράθου, Ἀρταξίας ὁ τῆς Ἀρμενίας βασιλεὺς οὐκ ἀφιστάμενος τῆς ἐξ ἀρχῆς πλεονεξίας πρέσβεις ἐπέμψε πρὸς Ἀριαράθην παρακαλῶν σιφρονῆσαι καὶ τῶν νεανίσκων ἐκότερον τῶν παρ' ἐαυτῷ διαχειρισάμενον διελέσθαι τὴν Σωφηνήν. Ὁ δὲ Ἀριαράθης πολλὴ κεχωρισμένος τῆς τοιαύτης ἐκδιουργίας τοῖς πρέσβευσταῖς ἐπέπληξε καὶ πρὸς Ἀρταξίαν ἔγραψε παρακαλῶν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων ἔργων. Ἀριαράθης μὲν ἀκολούθως οὕτω γενηθείσης τῆς πράξεως οὐ μετρίως κῦξῃσε τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν, ὁ δὲ Μισροβαρζάνης διὰ τὴν θαυμάζομένην τοῦ καταγαγόντος αὐτὸν πίστιν καὶ καλοκαγαλίαν ἐκράτησε τῆς πατρῴας ἀρχῆς. Ἡ τοῦ Διοδώρου παράδοσις διαφέρει κατὰ τι τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης τοῦ Αἰδίου.

Ὁ Εὐμένης διὰ τὰ ματαιώτη τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλὰς ἐπεμψεν εἰς Ῥώμην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀτταλὸν. Ὁ δὲ Ἀριαράθης ἐπεμψε καὶ αὐτὸς πρέσβεις κομίζοντας στέφανον ἀπὸ μυρίων χρυσῶν καὶ ἔχοντας ἐντολὴν νὰ διαβεβαιώσωσι τὴν Σύγκλητον περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συμπαθείας τοῦ βασιλέως, μάρτυρας ἀποφαίνοντες τοὺς περὶ τὸν Τιθέριον Γράκχον, καὶ διασαφηνίσωσι τῇ Συγκλήτῳ τὴν πρὸς τὸν Τιθέριον ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως, ἔτι δὲ καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ βασιλέως νὰ ὑπακούσῃ εἰς πᾶν ὅ,τι διατάξωσιν οἱ Ῥωμαῖοι. (Πολυβ. XXXII, 2,4). Ὁ Διόδωρος, ὅστις κατὰ τὰ ἄλλα συμφωνεῖ πρὸς τὸν Πολύβιον, προστίθῃσιν ὅτι οἱ πρέσβεις ἐδήλωσαν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν βουλὴν, ὅτι ὁ Ἀριαράθης χάριν τῆς φιλίας Ῥωμαίων ἀπέρριψε τὴν περὶ γάμου πρότασιν τοῦ Δημητρίου. Ἡ Σύγκλητος πεισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γράκχου περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν λόγων τοῦ βασιλέως ἐπῆνεσε τὸν Ἀριαράθην καὶ ἐδέξατο τὸν στέφανον, ἀποσεύλατα καὶ αὐτὴ τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτῇ νομιζομένων δώρων (1).

Ἄλλ' ὁ Δημήτριος, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κατορθώσει τὴν ὑπὸ τοῦ Συγκλήτου ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, βαρέως φέρων τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθου ἀπόρριψιν τῆς περὶ τοῦ γάμου προτάσεώς του ἐζήτει νὰ ἐκδικηθῇ τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐδέξατο προθύμως τὸν παρ' αὐτὸν φυγόντα Ὀροφέρνην, ἓνα τῶν μνημονευθέντων ὑποβολιμαίων παίδων τοῦ Ἀριαράθου Ε', ἔχοντα ἀξιώσεις ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῆς Καππαδοκίας. Ὁ Δημήτριος ἐθεώρησε τὴν περίσασιν ταύτην εὐπρόσδεκτον ἀφορμὴν πολέμου καὶ λαθὼν ὑπόσχεσιν παρὰ τοῦ Ὀροφέρνηος περὶ πληρωμῆς χιλίων ταλάντων ἐπεχείρησε νὰ καταγάγῃ αὐ-

(1) Τὰ δῶρα τὰ περιττόμενα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν τιμωμένους ἡγεμόνας ἦσαν ἡ ποικίλη τῆβεννος (togae picta), ὁ φοίνικος κλάδος πεποικιλμένος χιτῶν (tunica palmata), σκῆπτρον (sceptrum), καὶ ἰδίως ὁ ἐλεφάντινος δίφρος (sella curulis) ἐπὶ τούτου καθήμενοι ἐδίκαιον ἢ ἄλλας ἐπισήμους πράξεις ἐτέλουν οἱ τῆς τιμῆς ταύτης τυχόντες ἡγεμόνες (Liv. XLII, 14 καὶ 20).

τὸν εἰς Καππαδοκίαν. Ὁ Εὐμένης ὡς πιστὸς σύμμαχος τοῦ Ἀριαράθου ἤλθε πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, ἀλλ' αἱ περὶ τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Ὀροφέρνην ἔμειναν νικηταί· καὶ ὁ μὲν Ἀριαράθης ἐξώσθη τῆς Καππαδοκίας, τὴν δὲ βασιλείαν κατέλαβεν ὁ Ὀροφέρνης (Justin XXXV, 1 Ἀπ. Συρ. 48). Ὁ ἐξωσθεὶς Ἀριαράθης ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην (155 Π. Χ.), διὰ τὴν ζήτησιν τὴν βοήθειαν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ ἄρπαγος σφετεριστοῦ τῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀροφέρνης ἔπεμψε πρέσβεις εἰς Ῥώμην τοὺς περὶ τὸν Τιμόθεον καὶ Διογένην, κομίζοντας στέφανον τῇ Συγκλήτῳ καὶ διαβεβαιοῦντας αὐτὴν περὶ τῆς φιλίας καὶ συμμαχίας τοῦ Ὀλοφέρνης, πρὸ πάντων δὲ, δικαιολογοῦντας τὰς πράξεις τοῦ Ὀροφέρνης καὶ κατηγοροῦντας τὸν Ἀριαράθην. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Δημήτριος ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς Ῥώμην ὑπὸ τὸν Μιλιτιάδην πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Ὀροφέρνης καὶ διαβολὴν τοῦ Ἀριαράθου. Ἐν ᾧ δὲ τοσοῦτοι ὑπῆρχον κατήγοροι τοῦ Ἀριαράθου ἄφωνα διαθέτοντες τὰ τῆς ἑωροδοκίας μέσα, ὁ Ἀριαράθης ἐστερημένος πάντων ἦτον ἡναγκασμένος αὐτὸς μόνος νὰ ὑπερασπίζηται ἑαυτόν. Οἱ κατήγοροι βλέποντες, ὅτι τὸ ψεῦδος εὐκόλως ἐπικρατεῖ ἐν Ῥώμῃ, μυρίας κατὰ τοῦ Ἀριαράθου ἐπεσώρευον συκοφαντίας οὐδὲν τῆς ἀληθείας φροντίζοντες (Πολυβ. XXXII, 20). Ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος, ὡς πρὸ ὀλίγου ἐν Συρίᾳ, οὕτω καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ ἀνεγνώρισε τὰ τετελεσμένα γεγονότα· διὰ τὴν ἐπαρκέσῃ δὲ πως εἰς τὰς νομίμους ἀξιώσεις τοῦ Ἀριαράθου, ἀπεφάσισε νὰ διατάξῃ τὸν Ὀροφέρνην νὰ μερισθῇ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ κράτος τῆς Καππαδοκίας. Διότι οὐδὲν συνηθέστερον ἢ εὐχαριστότερον ἦτο τῆς Ῥωμαίοις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἢ τὸ νὰ βλέπωσι τὰ κράτη καὶ τὰ βασίλεια διηρημένα εἰς πλείονας δυναστείας ἢ ἀρχάς, ἵνα εὐκολώτερον ἐπὶ τῶν διηρημένων ἄρχωσι (Λιβ. XLVII, 14). Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος οὐδόλως διημφισβήτει τὰς ἐπὶ τῆς Καππαδοκικῆς βασιλείας ἀξιώσεις τοῦ Ὀροφέρνης, διότι ἐπίστευεν ὅτι

οὗτος ἦτο γνήσιος υἱὸς τοῦ Ἀριαράθου Ε'. καὶ πρεσβύτερος ἁδελφὸς τοῦ Ἀριαράθου ΣΤ'. (1. Ἐν τούτοις ὁ ἐν Καππαδοκίᾳ δυναστεύων Ὀροφέρνης ἀντὶ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους διὰ συνετῆς καὶ μετριοπαθοῦς κυβερνήσεως, τοῦτο μὲν δὲν ἔπρατε, διὰ νὰ ἔχῃ δὲ ἄφθονα χρήματα πρὸς στερήσιν τῆς ἀρχῆς καὶ πρὸς ἀντάμειψιν τῶν συνενόχων του, κατεδίωξε καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν καὶ πλουσίων, διὰ νὰ δημεύῃ τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Διὰ τοιούτων δὲ βιαιοπραγιῶν συναθροίσας μεγάλην ποσότητα χρημάτων εἰς μὲν τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Διογένην, οἵτινες εἶχον πρεσβεύσει ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἔδωκε πεντακόσια τάλαντα, εἰς δὲ τὸν Δημήτριον ἐβδομήκοντα καὶ ἑξακόσια, ὑποσχόμενος νὰ ἑώσῃ εἰς ἄλλην περίσσειαν καὶ τὰ λοιπὰ τετρακόσια (2). Βλέπων δὲ τοὺς Καππαδόκας οὐχὶ συμπαθῶς πρὸς ἑαυτὸν διακειμένους πάντας μὲν ἤρχισε νὰ ἀργυρολογῇ, ἰδίως δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων τὰς περιουσίας ἐκήρυξε βασιλικάς. Οὕτω δὲ συναγαγὼν ἄλλα τετρακόσια τάλαντα παρακατέθηκεν αὐτὰ εἰς τοὺς Πριηνεῖς (3) δι' ἐνδεχομένην τινὰ ἀνάγκην («πρὸς τὰ τύχης παράλογα» ὡς λέγει ὁ Διόδωρος). Πρὸς ταῖς βιαιοπραγίαις ταύταις ἐξέκλινε καὶ κατὰ τὰ ἦθη διδόμενος εἰς οἰνοποσίαν καὶ εἰσαγαγὼν πρὸς ταῖς πατρίοις νέας ἀκολάστους Βακχικὰς τελετὰς (Πολυβ. XXX. 20. Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἰστ. II, 4). Ὁ Ἀριαράθης βλέπων ὅτι οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν Καππαδοκῶν ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτὸν καὶ ἐμίσουν τὸν Ὀροφέρνην, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἤκιστα διατεθειμένοι νὰ καταγάγωσιν αὐτὸν εἰς τὸ κράτος του, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀσίαν.

(1) Ἀππ. Συρ. 47. ἀΔημήτριος δὲ ἐκ τῆς τῶν Καππαδοκῶν ἀρχῆς Ἀριαράθην ἐμβαλὼν Ὀροφέρνην ἐπὶ χιλίοις τάλαντοις ἀντ' αὐτοῦ κατήγαγεν, ἀδελφὸν εἶναι δοκοῦντα Ἀριαράθου· καὶ Ῥωμαῖοις ἐδόκει μὲν, ὡς ἀδελφὸς, Ἀριαράθην καὶ Ὀλοφέρνην ὁμοῦ βασιλεῦσιν.

(2) Κατὰ Ἀππιανὸν ὁ Δημήτριος κατήγαγε τὸν Ὀροφέρνην ἐπὶ χιλίοις τάλαντοις.

(3) Εἶδομεν ὅτι παῖς ὢν εἶχε πεμφθῇ εἰς Ἰωνίαν· φαίνεται ὅτι διέτριβε τότε ἐν Πριηνῇ.

καὶ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ἀδελφίδου αὐτοῦ Ἀττάλου Γ', βασι-
λέως τῆς Περγάμου, ἀδελφοῦ τοῦ πρότινων ἐτῶν ἀποθνήσκοντος
(159 Π. Χ.) Εὐμένους τοῦ Β', νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ κράτος του.
Οἱ τοῦ Ὀροφέρνηους πρεσβευταὶ ἐπιστρέφοντες καὶ οὗτοι ἐκ Ῥώ-
μης ἐπεβούλευσαν κατὰ τὸν πλοῦν τῷ Ἀριαράθῃ περὶ Κέρκυραν·
ἄλλ' οὗτος προλαβὼν ἐφόνευσεν αὐτούς· ὁμοίως δὲ διεκφυγὼν
παραδόξως καὶ περὶ Κόρινθον νέαν τινὰ τῶν τοῦ Ὀροφέρνηους
ἐπιβουλήν διεπεραιώσῃ ἀσφαλῶς εἰς Πέργαμον (Διοδ. Ἑκλ.
(XXXVII, 32). Ἄμα φθὰς εἰς τὴν Ἀσίαν συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν
στράτευμα ἱκανὸν καὶ ἔχων σύμμαχον τὸν Ἀττάλον ἐπῆλθε
κατὰ τοῦ Ὀροφέρνηους, μεθ' οὗ συνεμάχει ὁ Δημήτριος τῆς Συ-
ρίας. Οἱ περὶ τὸν Ὀροφέρνην βλέποντες, ὅτι τὰ πράγματα προ-
βαίνουσιν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ φοβούμενοι ἀποστασίαν
τοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου καθυστερεῖτο ὁ μισθός, μὴ ἔχοντες δὲ
νὰ ἐπαρκέσωσιν ἄλλοθεν εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην, ἐτύλησαν τὸ
τοῦ Διὸς ἱερὸν, ὅπερ ἦτον ἰδρυμένον ὑπὸ τῷ ὄρει Ἀριάδνης (1)
καὶ ἦτον ἄσυλον ἐκ παλαιῶν χρόνων, καὶ οὕτως ἀπέδωκαν τὰ
ὀφειλόμενα τῷ στρατῷ. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ περὶ τὸν Ἀριαράθην
καὶ Ἀττάλον ἐφάνησαν νικηταὶ καὶ ἐξέβαλον τὸν Ὀροφέρνην,
μεθ' ὃ ὁ Ἀριαράθης κατέλαβε τὴν βασιλείαν καὶ ἀνεγνωρίσθη
ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ὡς μόνος βασιλεὺς (2) (155 Π. Χ.) Ὁ δὲ
Ὀροφέρνης μετὰ τὴν ἀπὸ Καππαδοκίας ἐξῶσιν αὐτοῦ ἡκολού-
θησε τὸν Δημήτριον εἰς τὴν Συρίαν, ἔνθα ἐπεβούλευσε καὶ κατὰ
τοῦ Δημητρίου αὐτοῦ, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν δυσηρεστημένων
κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιοχέων πρὸς ἔξωσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀπο-
καλυφθείσης τῆς συνωμοσίας συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Δημητρίου
καὶ δὲν ἐφονεύθη μὲν, διότι ὁ Δημήτριος ἤθελε νὰ τὸν ἔχῃ

(1) Ἴδε περὶ τοῦ ναοῦ τούτου σελ. 140.

(2) Κατὰ Λίβιον ὁ Ἀριαράθης ἀπακατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν
ὑπὸ τῆς Συγκλήτου (a Senatu restitutus est). Ἀλλὰ τοῦτο σημαί-
νει ἀπλῶς τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς μόνου βασιλέως τῆς Καππα-

παρ' ἑαυτῷ ὡς φόβητρον κατὰ τοῦ Ἀριαράθου, ἀλλ' ἐτηρεῖτο δέσμιος ἐν Σελευκίᾳ. Οἱ Ἀντιοχεῖς ἐπανεζήσαν οὐχ ἥττον κατὰ τοῦ Δημητρίου βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Ἀριαράθου καὶ τοῦ Ἀττάλου καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν Ἀλέξανδρον Βάλαν. Ὁ νέος βασιλεὺς βοηθούμενος σχεδὸν ὑπὸ πάντων τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀνατολῆς ἐνίκησε τὸν Δημήτριον καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν (151 Π. Χ. Justin. XXXV, 4. Πολυβ. XXXIII, 5 Μακκ. I, κεφ. 10). Ἀγνωστον ἂν ὁ Ὀροφέρνης ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον ἐν τῇ φυλακῇ ἣ ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Βάλα, συμμάχου τοῦ Ἀριαράθου· ὅπως δὲ ποτε μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ τὸν θάνατον τοῦ Δημητρίου οὐδεμία πλέον γίνεται μνηεῖα αὐτοῦ.

Ὁ Ἀριαράθης μικρὸν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ, ἀνανεωθέντος τοῦ μετὰ τὸν Ἀττάλου καὶ Προυσίου πολέμου, ἀπὸ εὐγνωμοσύνης κινούμενος συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἀττάλου, μεθ' οὗ συνεμάχει καὶ ὁ τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας βασιλεὺς Μιθριδάτης Ε'. ὁ Εὐεργέτης, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μιθριδάτου Δ'. Ἀμφοτέρων τῶν Καππαδοκιῶν οἱ βασιλεῖς ἐπεμφαν ἀπὸ κοινοῦ πεζικὰ καὶ ἱππικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Δημητρίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀριαράθου (1) (Πολυβ. XXXIII, 10). Ὀλίγον πρότερον εἶχεν ἐπεχειρήσει ὁ Ἀριαράθης καὶ ἕτερον πόλεμον ἐπιθετικόν. Εἶδομεν ὅτι ὁ Ὀροφέρνης τὰ πλεῖστα τῶν διὰ βιαιοπραγιῶν εἰσπραχόντων χρημάτων εἶχε παρακαταθέσει εἰς τοὺς Πριηνεῖς. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα προήρχοντο ἐξ ἀδίκου δημεύσεως ἰδιωτικῶν περυσίων ὁ Ἀριαράθης ἠξίου παρὰ τῶν Πριηνέων τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν· ἀλλ' οἱ Πριηνεῖς ἀπερρίψαν τὴν ἀπαίτησιν τούτην λέγοντες, ὅτι εἰς τὸν πυχρὸν μόνον δύνανται ν' ἀποδώσωσι ταῦτα. Ὁ Ἀριαράθης τότε κατὰ προτροπὴν καὶ συνέργειαν τοῦ Ἀττάλου, ὄντος εἰς διαφορὰν πρὸς τοὺς Πριηνεῖς, πέμψας στράτευμα ἐλεηλάται φοβερώς τὴν χώραν αὐτῶν. Οἱ Πριηνεῖς μὴ δυνά-

(1) Περὶ τοῦ Δημητρίου τούτου οὐδὲν ἀλλαχόθεν εἶναι γνωστὸν, ἴδε Schweighauser εἰς Πολυβ. XXXIII, 36.

μενοι ν' ἀποκρούσωσι τὴν ἐπιδρομὴν κατέφυγον πρὸς τοὺς Ῥω-
δαίους, μετὰ ταῦτα δὲ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἀπηλλάγησαν τοῦ
κατερημοντος τὴν χώραν αὐτῶν πολέμου ἀποδόντες τὰ χρή-
ματα εἰς τὸν Ὀροφέρνην, ὅστις ἔζη ἀκόμῃ τότε (Πολυβ. XXXII,
20). Φοιευθέντος τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Ὀροφέρνης καὶ τῆς
βασιλείας ἀκινδύνου καταστάσεως, ὁ Ἀριαράθης ἀπολαύων εἰ-
ρήνης ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του
εἰς διανοητικὰς ἐργασίας μελετῶν ἰδίᾳ περὶ φιλοσοφίαν, προσ-
καλέσας πρὸ ἑαυτοῦ πολλοὺς πεπαιδευμένους Ἕλληνας καὶ κα-
ταστήσας τὴν «πᾶλαι ἀγνοουμένην τοῖς Ἕλλησι Καπ-
παδοκίην ἐμβιωτήριον τότε τῶν πεπαιδευμένων»
ὁ Ἀριαράθης νέος ἔτι ὧν εἶχε πεδευθῇ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσο-
φίαν· ἐξωσθεὶς δὲ ἐπὶ τινι χρόνῳ τῆς βασιλείας καὶ διατρίβων
ἐν Ῥώμῃ, ἐσπούδουζε καὶ ἐνταῦθα περὶ τὴν φιλοσοφίαν. Κατὰ
τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον, καθ' ὃν ὁ Ἀριαράθης διέτριβεν ἐν Ῥώ-
μῃ, ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ ὁ Καρνεάδης, ὁ περίφημος ἀρχηγὸς τῆς
νέας ἀκαδημίας, πεμφθεὶς πρεσβευτὴς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μετὰ
τοῦ Κριτολάου καὶ Διογένοους τοῦ Στωϊκοῦ (599 α. κ. Ρ=155.
Π.Χ.) Ἐνταῦθα, φαίνεται, ὁ Καρνεάδης συνήψε σχέσεις μετὰ
τοῦ Ἀριαράθου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραφε καὶ ἐπιστολάς. (1)

Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριαράθου ἐτάραξε πό-
λεμός τις, καθ' ὃν ἐμέλλε ν' ἀπολήσῃ καὶ τὴν ζωὴν· ὁ τοῦ Ἀ-
ριαράθου σύμμαχος Ἀττάλος Γ', βασιλεὺς τῆς Περγάμου, υἱὸς
τοῦ Εὐμένους καὶ τῆς Στρατονίκης, ἀδελφιδοῦς τοῦ Ἀριαράθου
καὶ διάδοχος τοῦ Ἀττάλου Γ', ἀποθνήσκων κατέλιπε κληρονόμον
τοῦ κράτους τὸν Ῥωμαϊκὸν δῆμον· ἀλλ' ὅτε ὁ τοῦ Εὐμένους νόθος
υἱὸς Ἀριστόνικος κατέλαβε τὸ κράτος ὡς πατρικὴν κληρονομίαν,
ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τοῦ σφετεριστοῦ,
ὁ δὲ Ἀριαράθης ὡς φίλος καὶ σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων μετέ-

(1) Διογ. Λαερ. Β, Φιλ. IV, 65 «Φέρονται δὲ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ
πρὸς Ἀριαράθην τῆς Καππαδοκίας βασιλέως».

σχεν αὐτοπροσώπως τοῦ πολέμου, ὅστις διήρκεσε δύο ἔτη (132—130 Π. Χ.) καὶ ἐτελείωσε διὰ τῆς ἡττης καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἀριστονίκου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου (131 Π. Χ.) ἐφονεύθη ὁ Ἀριαράθης ἐν τινι μάχῃ (Liv. XXXVIII, 39. Patereulus. II 4,38. Στραβ. ΙΔ'. 646. Justin. XXXVII 1. Eutrop. IV. 9.).

Ἀριαράθης Ζ'. ὁ Ἐπιφανής. (131—114 Π. Χ.).

§ 58.

Ὁ Ἀριαράθης ΣΤ'. κατέλιπεν ἐξ υἱοῦς ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λαοδίκης (ἄγνωστος ἡ καταγωγὴ τῆς γυναικὸς ταύτης). Εἰς τοὺς δύο πρεσβυτέρους αὐτῶν ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος παρεχώρησεν ὡς ἀριστεῖον τοῦ ἐν πολέμῳ πεσόντος ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων πατρός των τὴν Κιλικίαν (1) καὶ τὴν Λυκαονίαν ἐπὶ τῷ ὄρῳ, ἵνα ὁ δεύτερος ἀρχῇ τῶν χωρῶν τούτων ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. Καὶ ὡς λέγει ὁ Ἰουστίνος, οἱ Ῥωμαῖοι ἐφάνησαν φιλοστοργότεροι εἰς τοὺς παῖδας τοῦ φονευθέντος βασιλέως ἢ ἡ μήτηρ αὐτῶν (Justin XXXVII, 1). Ἡ φίλαρχος αὕτη καὶ ἀφιλόστοργος γυνὴ, διὰ νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν εἶχε καταλάβει ὡς κηδεμῶν τῶν ἀνηλίκων υἱῶν τῆς, ἐφόνευσε πέντε ἐξ αὐτῶν· εἰς δὲ μόνος διέφυγε τὸν κίνδυνον διὰ τῆς φροντίδος τῶν συγγενῶν του. Ἀλλ' οἱ Καππαδόκαι ὀργισθέντες διὰ τὴν στυγεράν καὶ θηριώδη ταύτην πρᾶξιν καὶ ρασιάσαντες συνέλαβον καὶ κατέπνιξαν τὴν βασίλισσαν, τὴν δὲ βασιλείαν παρέδωκαν εἰς τὸν διασωθέντα υἱὸν Ἀριαράθην τὸν Ζ'. τὸν ἐπικαλούμενον Ἐπιφανῆ.

Τὰς ἐσωτερικὰς ταύτας ταρχαῖς ἐπωφελοῦμενος ὁ ἐν Πόντῳ

(1) Κιλικίαν νοητέον μόνον τὴν περὶ Καστάβαλα καὶ Κύδιστρα πρὸς Β. τοῦ Ταύρου χώραν, ἐξ ἧς ἐ σχηματίσθη ἑνδεκάτη τις Καππαδοκικὴ στρατηγία. Στραβ. ΙΒ'. 538.

Μιθριδάτης Ε'. ὁ Εὐεργέτης ἐπέδραμε τὴν Καππαδοκίαν (1), ἀλλ' ὁ μετ' ὀλίγον ἀναγορευθεὶς Ἀριαράθης Ζ'. συνῆψε φιλίαν μετ' αὐτοῦ λαθὼν μάλιστα εἰς γυναῖκα καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Μιθριδάτου Λαοδίκην. Ὁ Ἀριαράθης Ζ'. δὲν διετήρησε τὴν ἀρχὴν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διότι φονευθέντος ἐν Πόντῳ (120 Π. Χ.) Μιθριδάτου τοῦ Εὐεργέτου, κατέλαβε τὴν ἀρχὴν Μιθριδάτης ΣΤ'. ὁ Μέγας, ὅστις, διὰ τὴν ἐνώση τὴν Μεγάλῃν Καππαδοκίαν μετὰ τοῦ Ποντικοῦ κράτους, ἐποίησεν ἐκποδὼν διὰ τοῦ Καππαδόκου δυνάστου Γορδίου τὸν Ἀριαράθην Ζ'. (2).

Μιθριδάτης ΣΤ'. ὁ Μέγας καὶ Ἀριαράθης Η'. ὁ Φιλομήτωρ
(114 — 103 Π. Χ.)

§ 59.

Μιθριδάτης ὁ Εὐεργέτης κατέλιπε κληρονόμον τῆς βασιλείας τὸν ἐνδεκαετῆ υἱὸν αὐτοῦ Μιθριδάτην τὸν Εὐπάτορα, τὸν καὶ Διόνυσον ἐπικαλούμενον. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐκ παίδων ἔτι διεκρίνετο ἐπὶ μεγάλη εὐφυΐᾳ καὶ ἐπιχειρηματικῷ πνεύματι, εἶχε δὲ τοσοῦτον εὐρὺ μνημονικόν, ὥστε ἐλάλει 25 γλώσσας· διὰ τῆς ἱκανότητος δ' αὐτοῦ παῖς ἔτι ὢν διέφυγε τὰς ἐπιβουλὰς, τὰς ὁποίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἔστησαν κατ' αὐτοῦ οἱ τοῦ πατρὸς φονεῖς. Γενόμενος δ' ἐνήλιξ καὶ καταλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐσπουδάξε νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος κατ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις. Κατὰ πρῶτον προσήρτησεν εἰς τὸ Ποντικὸν κράτος τὴν Ταυρικὴν Χερσονήσον, ἔπειτα δὲ ὑπέταξε καὶ τὰς βορείου καὶ τὰς ἀνατολικὰς τοῦ Εὐξείνου παραλίας χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς διενέξεις

(1) Ἀππ. Μιθρ. Χ. «Καὶ τὴν Καππαδοκίαν ὡς ἄλλοτρίαν ἐπέδραμε».

(2) Δὲν εἶναι ἀκριβῶς γινώστων πᾶσα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ Ἀριαράθης Ζ'. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ σημειοῦται καὶ τὸ 15ον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἀπέθανε πρὸ τοῦ 114 Π. Χ. Πιθανὸν ὅμως ὅτι ἐβασίλευσε πλείονα ἔτη διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο Μιθριδάτης ὁ ΣΤ', ὁ διενεργήσας τὸν φόνον αὐτοῦ μόλις ἤγε τὸ 17 τῆς ἡλικίας του ἔτος.

πρὸς τοὺς Ῥωμαίους διὰ τὰς στρατείας αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀπο-
 μεμακρυσμένων τούτων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ ἡμιαγρίων
 λαῶν οἰκουμένων χωρῶν. Πρὸς τὸν Ἀριαράθην Ζ'. κατ' ἀρχὰς
 ἐπολιτεύθη φιλικῶς· ἀλλ' ἀφοῦ ὑπέταξε τὰς περὶ τὸν Πόντον
 χώρας, κατέχων ἤδη τὴν Μεγάλην Φρυγίαν (1) ἐθεώρει ἀπα-
 ραίτητον πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ κράτους του τὴν προσάρτησιν
 τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας, ἔχων μάλιστα καὶ νομίμους τὸ
 φαινόμενον ἀξιώσεις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς χώρας ταύτης, τὴν
 ὁποίαν ἐθεώρει κτήσιν τῶν προγόνων του. Ἐκτὸς τούτου καὶ
 ἰσχυροὶ τινες δυνάσται τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας, ὡς ὁ Ἀρ-
 χέλαος καὶ ὁ Γόρδιος, ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Μι-
 θριδάτης, διὰ νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἀπέ-
 φυγε κατ' ἀρχὰς τὸν φανερόν πόλεμον καὶ ἐνήργησεν, ὡς εἶπο-
 μεν, τὸν φόνον τοῦ Ἀριαράθου Ζ'. διὰ τοῦ Γορδίου, τὸν ὁποῖον
 μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ φόνου ἐξώρισεν ἐκ τῆς Καππαδοκίας
 παριστάμενος ὀῖθεν ὡς ἐκδίκητης τοῦ φόνου τοῦ βασιλέως,
 καὶ καλύπτων οὕτω τὴν εἰς τὸ κακούργημα ἐνοχὴν αὐτοῦ.
 Προσποιούμενος δὲ παντελεῖ ἄγνοιαν τῆς συνωμοσίας ἀπέσχε
 κατ' ἀρχὰς πάσης περαιτέρω εἰς τὰ πράγματα τῆς Καππαδοκίας
 ἐπεμβάσεως στρέψας τὰ ὅπλα αὐτοῦ κατὰ Σκυθῶν Βαστάρνων
 καὶ ἄλλων περὶ τὸν Εὐξείνιον οἰκούντων βαρβάρων ἐθνῶν. Ἀλλὰ
 μετ' ὀλίγον τὰ ἐν Καππαδοκίᾳ πράγματα παρέσχον αὐτῷ εὐ-
 πρόσδεκτον ἐπεμβάσεως ἀφορμὴν. Ὁ Ἀριαράθης Ζ'. εἶχε κατα-
 λίπει δύο ἀνήλικας υἱοὺς, τῶν ὁποίων ὁ πρεσβύτερος Ἀριαράθης
 ὁ Η'. ἐβασίλευεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Λαοδί-
 κης, ἀπὸ τῆς ὑπερβολικῆς πρὸς τὴν ὁποίαν ἀγάπης ἐπωνομάσθη
 Φιλομήτωρ. Ἀλλὰ Νικομήδης ὁ Β', βασιλεὺς τῆς Βιθυνίας, υἱὸς
 καὶ διάδοχος τοῦ Προυσίου Β', ἐπωφελοῦμενος τὸ ἀνήλικον τοῦ

(1) Ἡ Μεγάλη Φρυγία εἶχε δοθῇ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸν Μι-
 θριδάτην τὸν Εὐεργέτην διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ τοῦ
 Ἀριστονίκου πόλεμον.

βασιλέως, ἴσως δὲ καὶ ἐκ προηγηθείσης συνεννοήσεως μετὰ τῆς
 Λαοδίκης εἰσέβαλεν εἰς Καππαδοκίαν (Justin. XXXVII, 3). Τοῦτο
 μαθὼν ὁ Μιθριδάτης, ὑπερασπιζόμενος δῆθεν τὸν νόμιμον κλη-
 ρονόμον, ἐπεμφε στρατὸν πρὸς τὴν ἀδελφὴν του, διὰ νὰ ἐκβάλῃ
 τῆς Καππαδοκίας τὸν Νικομήδην· ἀλλ' ἡ Λαοδίκη γινώσκουσα
 τὰ κρύφια βουλευμάτων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Μιθριδάτου συνε-
 ζεύχθη μετὰ τοῦ Νικομήδους σκοποῦσα εὖτω νὰ ματαιώσῃ τὰ
 σχέδια τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἐξασφαλίσῃ τὸν θρόνον τοῦ υἱοῦ της.
 Ἄλλ' ὁ Μιθριδάτης ἀγωνιζόμενος πρὸς τὸ φαινόμενον ὑπὲρ τῆς
 νομιμότητος ἐπεμφε στρατὸν εἰς Καππαδοκίαν καὶ ἐκβαλὼν ἐν-
 τεῦθεν τὰς φρουράς τοῦ Νικομήδους ἀπέδωκε τὴν βασιλείαν τῷ
 Ἀρικράθῃ Η'. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν τινων μηνῶν ἀπήτησεν
 παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν τοῦ φονέως
 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Γορδίου, τὸν ὅποιον αὐτὸς αὐτός εἶχεν ἐξορί-
 σει. Ὁ Μιθριδάτης προέβλεπε τὴν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεώς
 του, τὴν ὅποιαν εἶχε ποιήσῃ ζητῶν ἀπλῶς ἀφορμὴν διενέξεων
 καὶ πολέμου. Ὁ Ἀριαράθης νοήσας ταῦτα καὶ βαρέως φέρων
 τὴν ὑβριστικὴν ἀπκίτησιν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ παρεσκευάσθη ἀμέ-
 σως εἰς πόλεμον συναγαγὼν μέγαν στρατὸν. Τοῦτο δ' ἔδωκεν
 ἀφορμὴν εἰς τὸν Μιθριδάτην φανερώς ἤδη νὰ κηρύξῃ τὸν πόλε-
 μον καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀριαράθου μετὰ δισμυ-
 ρίων πεζῶν, μυρίων ἱππέων καὶ ἐξήκοντα δρεπανηφόρων ἀμα-
 ξῶν· ἀλλὰ καὶ αἱ τοῦ Ἀριαράθου δυνάμεις δὲν ἦσαν ὀλιγώτεραι,
 διότι εἶχε λάβει ἐπικουρίαν παρὰ τῶν γειτόνων ἡγεμόνων. Ὅθεν
 ὁ Μιθριδάτης μὴ θεωρῶν βεβαίαν τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἔκβασιν τοῦ
 πολέμου προσέφυγεν αὐθις εἰς ἔδolon. Ἐχων δηλ. ξίφος κεκρυμ-
 μένον ἐντὸς ταιγιῶν προσεκάλεσεν εἰς συνέντευξιν τὸν νεαρὸν
 βασιλέα. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἐρευνητὴς, ὅστις ἐπέμφθη κατὰ συνθήκην
 ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθου, διὰ νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, πε-
 ριεργότερον ἡρεῦνα τὰ ὑπὸ τὴν γαστέρα, ὁ Μιθριδάτης δι' ἁγίου
 τινὸς λόγου ἀποτρέψας τὴν προσοχὴν τούτου καὶ διὰ γέλωτος
 καλῶς τὸν δόλον ἀπεσύρθη μετὰ τοῦ Ἀριαράθου σκοποῦν δὴ-

Οὐκ ἐν νύ διαλεχθῇ κρυφίως καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν ἐνώπιον τῶν δύο στρατευμάτων, βασιλέα δὲ τῆς Καππαδοκίας κατέστησε τὸν ὀκταετῇ ἑαυτοῦ υἱόν, καλέσας αὐτὸν Ἀριαράθην καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κηδεμόνα τὸν Γόρδιον (Iustin. XXXVIII, 1). Τοῦτο συνέβη τὸ 103 Π. Χ.

Ἀριαράθης ὁ Θ'. — *Ἐξάλειψις τῆς ἀρχαίας δυναστείας ἐν τῇ Μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ. — Μεσοβασιλεία. — Πράτασι τῆς Ῥωματικῆς Συγκλήτου περὶ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. — Ἐκλογὴ νέας βασιλικῆς δυναστείας.*

§ 60.

Οἱ Καππαδοκαὶ μὴ ἀνεχόμενοι τὰς καταπιέσεις καὶ τὰς βαιοπραγίας τῶν ἐπάρχων τοῦ Μιθριδάτου ἐπανέστησαν κατὰ τούτων καὶ ἐξέβαλον τὸν τοῦ Μιθριδάτου υἱὸν Ἀριαράθην· μεταπειψάμενοι δὲ ἐκ Περγάμου, ἔνθα ἐξεπικιδεύετο, τὸν τοῦ Ἀριαράθου Η'. ἀδελφὸν Ἀριαράθην τὸν Θ'. ἀνηγόρευσαν βασιλέα. Ἀλλ' ὁ Μιθριδάτης ἐπελθὼν ἀμέσως καὶ νικήσας τοὺς ἐπαναστάτας κατ' αὐτοῦ ἐξέωσε τὸν Ἀριαράθην Θ'. καὶ ἀποκατέστησε τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, Ἀριαράθην καὶ τοῦτον καλούμενον· ὁ ἐκπτωτος βασιλεὺς περιπεσὼν ὑπὸ λύπῃς εἰς ἀσθενεῖαν ἀπέθανε μετ' ὀλίγον (102 Π. Χ. (Iustin. XXXV/II, 2). Μετὰ τοῦ Ἀριαράθου Θ'. ἐξέλιπεν ὁ τελευταῖος γόνος τοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ ἄρχοντος κλάδου τῆς ἀρχαίας Καππαδοκικῆς δυναστείας· ὁ δὲ Μιθριδάτης ὡς μόνος κληρονόμος ἡδύνατο τοῦ λοιποῦ νό περιάψῃ νομιμότητά τινα εἰς τὰς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Καππαδοκίας ἀξιώσεις αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς Νικομήδης φοβούμενος μὴ ὁ Μιθριδάτης, ἀφ' οὗ προσαρτήσῃ τὴν Καππαδοκίαν, εἰσβάλῃ καὶ εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἐκήρυξεν ὅτι ὁ Ἀριαράθης Ζ'. οὐχὶ δύο, ἀλλὰ τρεῖς εἶχεν υἱούς, καὶ ὡς τρίτον παρουσίασεν ἓνα τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ υἱῶν διακρινόμενον ἐπὶ ἐξόχῳ καλλουῇ καὶ τοῦτον ἐπέμψεν εἰς Ῥώμην, διὰ τὴν ζήτησιν παρὰ τῆς Συγ-

κλήτου τὴν πατρώαν ἀρχήν. Πέμπει δὲ καὶ τὴν σύζυγόν του Λαοδίκην, διὰ τὴν μαρτυρήσῃ ὅτι τρεῖς ἐκ τοῦ Ἀριαράθου Ζ' ἐγέννησεν υἱούς. Ὁ Μιθριδάτης, ὅστις εἶχεν ἤδη καταστήσει τὸν υἱόν του βασιλέα τῆς Καππαδοκίας, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀναιδείας πέμπει τὸν Γόρδιον εἰς Ῥώμην, διὰ τὴν ἀναγγείλῃ τῇ Σύγκλητῳ, ὅτι ὁ παῖς, ὃν αὐτός κατέστησε βασιλέα τῆς Καππαδοκίας, ἦτον υἱός τοῦ Ἀριαράθου τοῦ πεσόντος ἐν τῷ κατὰ Ἀριστονίκου πολέμῳ (Liv. LXX, 44). Ἡ Σύγκλητος θαυμάσασα τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀναίδειαν ἀμφοτέρων διέταξε τὸν Μιθριδάτην ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Καππαδοκίας, πρὸς ἱκανοποίησιν δὲ τούτου ἀφηρέθη καὶ ἡ Παφλαγονία ἀπὸ τοῦ Νικομήδους. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἡ Σύγκλητος εὐρέθη ἀπέναντι νέων δυσχερειῶν. Ἐν Καππαδοκίᾳ ἡ τοῦ Μιθριδάτου μερίς ὁσημέραι ἠϋξάνεν· διότι οἱ Καππαδόκαι εἴτε θεωροῦντες ἤδη νομίμους τὰς ἀξιώσεις τοῦ Μιθριδάτου εἴτε προτιμῶντες τὴν κυριαρχίαν ἐμπούλου καὶ ἰσχυροῦ ἡγεμόνος ἀντὶ τῆς διηνεκοῦς Ῥωμαϊκῆς κηδεμονίας καὶ τῶν συχνῶν ραδιουργιῶν τῶν ἄλλων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἡγεμόνων προσετίθεντο εἰς τὸν Μιθριδάτην καὶ ἀπῆτουν ὁμοφώνως τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ἀφωσιωμένου τῷ Μιθριδάτῃ Γορδίου. Ἀλλ' ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος πᾶν ἄλλο ἠδύνετο νὰ πράξῃ ἢ νὰ παραδῶσῃ τὴν Καππαδοκίαν εἰς τὰς χεῖρας ὀργάνου εὐπειθοῦς τοῦ Μιθριδάτου. Διὰ τὴν ἐξέλθῃ δὲ τῆς ἀμηχανίας ταύτης ἔλαβεν ἀπόφασιν ἱκανῶς παράδοξον ψηφισαμένη ἵνα οἱ Καππαδόκαι πολιτεύωνται τοῦ λοιποῦ ἐλευθέρως ἥτοι δημοκρατικῶς, ἐλπίζουσα διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐλευθερίας νὰ δελεάσῃ τὰ πλήθη καὶ ἐξασθενίσῃ τὴν μερίδα τοῦ Μιθριδάτου. Ἀλλ' οἱ Καππαδόκαι, οὔτινες ἐνόουν ὅτι διὰ τῆς δημοκρατικῆς ταύτης παρωδίας ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος ἐσκοπεῖ ἀπλῶς νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Γορδίου, ἀναλογιζόμενοι τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀναρχίαν, εἰς ἣν ἤθελον ρίψῃ τὴν χώραν αὐτῶν γινόμενοι τυφλὰ ὄργανα τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτικῆς καὶ ἀποδεχόμενοι δῶρον, τοῦ ὁποῖου δὲν ἠδύναντο νὰ

ποιῶνται χρῆσιν, ἐπεμψαν πρέσβεις εἰς Ῥώμην, διὰ νὰ ἀπορρίψωσιν εὐσεβᾶστως τὴν γενομένην αὐτοῖς πρότασιν (93 Π. Χ.). οἱ Καππαδόκαι πρέσβεις παρελθόντες ἔλεγον τοιάδε ἐν τῇ Συγκλήτῳ.

« Οἱ Καππαῖδοι καὶ μεγάλην ὁμολογοῦσι χάριν τῇ τε Συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εὐδοκοῦσι νὰ ποιήσωσι τοὺς Καππαδόκας ἐγκρατεῖς τῆς πολιτικῆς ἐκείνης θέσεως, τὴν ὁποῖαν μεταξὺ ἀπάντων τῶν τοῦ πολιτεύματος σχημάτων ὡς κρατίστην καὶ ἀρίστην αὐτὸς ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς ἐξελέξατο. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Καππαδόκας ἐκ πρώτης ὀψεως οὐδὲν εὐτυχέστερον ἐφάνη ὅτι δύνχται νὰ ὑπάρξῃ ἡ τὸ νὰ κυβερνῶνται κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ὁ ἐπ' ἀπάντων τῶν ἐθνῶν ἡγεμονεύων λαός. Ἀλλὰ καθ' ἃ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἔμαθον, ὅπως μεταξὺ ἐκάστων ἀνθρώπων, οὕτω καὶ μεταξὺ ἐθνῶν μεγάλαι καὶ ἐναντιώταται ὑπάρχουσι διαφοραί. Ὀλίγοι αὐτῶν ἐκ φύσεως εἶναι προωρισμένοι νὰ ἄρχωσιν οὐδεμίαν ἀνεχόμενοι ἰσονομίαν· ἄλλοι, εἴτε εἰς ἡγεμονίαν καλούμενοι εἴτε εἰς ὑπηκοότητα, νὰ ὑπακούωσι ἀμοιβαίως καὶ νὰ ἄρχωσιν ἐπίστανται· τὸ δὲ μέγιστον τῶν ἀνθρώπων πλῆθος οὕτω συνέστηκεν, ὥστε μόνον ν' ἀκολουθῇ τοὺς ὀρθῶς ἡγουμένους δύναται, τὸ δ' ἡγεῖσθαι οὐ παντὶ τῷ τυχόντι δίδοται. Εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν τὸ πλεῖστον τῆς Ἀνατολῆς μέρος καὶ δὴ καὶ τὸ Καππαδοκικὸν ἔθνος ὑπάγεται. Σπάνιοι γεννῶνται ἐν αὐτῷ ἄνδρες ἔξοχοι καὶ ἄρχειν ἄξιοι. Ἐάν δὲ ἐλευθερία ἦναι τὸ νὰ περιέρχονται συνεχῶς αἱ ὑπέρταται ἀρχαὶ εἰς ἐκείνην τῶν ἀνθρώπων τὴν τάξιν, οἵτινες περὶ τῶν ἰδίων δὲν ἐπίστανται νὰ βουλευώνται, πολλοὺ γε δεῖ περὶ τῶν κοινῶν, οὐδὲν δὴ ἐκ ταύτης δύνανται νὰ προσδοκῶσιν οἱ Καππαδόκαι ἢ βλάβην καὶ ὄνειδος τοῦ ἔθνους καὶ ἐμφυλίου διενέξεως. Ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ λαῷ ὑπάρχουσι πλεῖστοι ἄνδρες ἐξόχῳ ἀρετῇ καὶ μετριοπαθείᾳ διαπρέποντες, οἵτινες οὗτ' αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀναξίους ἄρχειν θεωροῦσιν, οὗτ' ἄλλοις ὁμοίοις ἑαυτῶν ὑπακούοντες βαρέως φέρου-

» σιν. Εἰς τοὺς Καππαδόκας δὲν ἐδόθη νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν εὐ-
 » τυλίαν· τὰ πνεύματα αὐτῶν μετ' ἄγαν μὲν ἴσως δριμύτητος,
 » ἀλλ' οὐχὶ πικντάπτην ἀναιτίως (ἀνάγκη νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν)
 » ὑπὸ κερτομίας παροιμιῶν καὶ ἐπιγραμμάτων διασύρονται (1).
 » Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, τὸ ἔθνος τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς γε-
 » νέτεως αὐτοῦ ὁμολογεῖται ὅτι ὑπακούει εἰς Βασιλεῖς· ἡ δὲ
 » μετὰβασις ἀπὸ τοσοῦτον ἀρχαίων θεσμῶν εἰς θεσμοὺς πάντη
 » διαφόρους δὲν εἶναι ἀσφαλῆς, καὶ μάλιστα ἔνθα οὐδὲν μέγα
 » κακὸν ἐν προτέροις χρόνοις συμβᾷ τοὺς θεσμοὺς τούτους δυσ-

(1) Τινὰ τῶν ἐπιγραμμάτων, ᾧ ὑπαινίσσεται ὁ Καππαδόξ ῥήτωρ,
 ἐπώθησαν μέχοι ἡμῶν, οἷον τὸ τοῦ Δημοδόκου

Καππαδόκαι φαῦλοι μὲν αἰεὶ· ζῶντες δὲ τυχόντες
 φαυλότεροι· κέρδους δ' ἕνεκα φαυλότατοι.

Ἦν δ' ἄρα δις καὶ τρίς μεγάλης δρᾶζονται ἀπῆνης,
 δῆποτε γίγνονται φαυλεπιφαυλότατοι.

Μὴ, λίτομαι Βασιλεῦ, μὴ τετράκις ὄψρα μὴ αὐτὸς
 κόσμος διλισθήσῃ καππαδοκιζόμενος.

Καὶ

Καππαδόκην ποτ' ἔχιδνα κακὴ δάκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
 κάτθανε γευσάμενη αἵματος ἰσθόλου

ἢ ὅπως τὸ μετήνεγκεν εἰς τὸ Λατινικὸν ὁ Martialis

Vipera Cappadocem nocitura momordit at illa
 Gustato periit sanguine Cappadocis.

Πρόσθες καὶ τὸ πολυθρύλλητον.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

« Τρία Κάππα κάκιστα (Κρήτες, Κίλικες, Καππαδόκαι) »

» φήμους ἢ ἀπεχθεῖς κατέστησε. Δὲν πρέπει δὲ διὰ τοῦτο ἥττον
 » εὐγνώμονες ἢ ἄγαν ἀβέλτεροι νὰ λογίζωνται οἱ Καππαδόκαι,
 » διότι τὸ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων προτενεχθὲν αὐτοῖς τοῦ πολιτεύ-
 » ματος σχῆμα ἀπορρίπτουσιν, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ πάτρονες αὐτῶν
 » διὰ τούτου πολιτεύονται. Βεβαίως καὶ εἰς τοὺς ἀθανάτους Θεοὺς
 » οὐδὲν οὕτως ἐξαίρετον ἢ ἡλὺ ὡς αὕτη ἡ ἀθανασία· ἐν ταύτοις
 » λέγεται ὅτι καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρξαν τινες, οἱ ὁποῖοι σφό-
 » δρα ἐλυπήθησαν ἐπὶ τῷ χαρίσματι τούτῳ. Τοσούτον οφείλει
 » ἕκαστος νὰ ζητῇ οὐχὶ τὸ ἄριστον ἀλλὰ τὸ μάλιστα ἑαυτῷ
 » συμφέρον. Οἱ Καππαδόκαι κατὰ τοῦτο εἶναι πεπεισμένοι ὅτι
 » δὲν δύνανται νὰ ζῶσιν ἄνευ βασιλείας». (Liv
 LXXV. 46,47,48).

Ἄλλὰ πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ αὗται καὶ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ
 Καππαδόκου ῥήτορες δὲν ἀπέτρεψαν τὴν Σύγκλητον ἀπὸ τοῦ
 νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς ἐπὶ τῷ δουλικῷ φρονήματι
 τῶν Καππαδοκῶν προτιμώντων τὴν βασιλικὴν δουλείαν ἀντὶ
 τῆς μετ' ἐλευθερίας ἰσονομίας (1)· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐπετράπη
 αὐτοῖς νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα ὅντινα βούλωνται. Οἱ πλείστοι τῶν
 Καππαδοκῶν ἐφάνησαν αὖθις διατεθειμένοι ὑπὲρ τοῦ Γορδίου,
 ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ φανερά κατὰ τῶν Ῥω-
 μαίων ἀντιπολίτευσις, ἐξελέγη συναινέσει τῆς Συγκλήτου ὁ Ἀ-
 ριοβαρζάνης ἀνήκων εἰς τὴν φίλα φρονοῦσαν τῇ Ῥώμῃ μερίδα
 τῶν εὐγενῶν.

(1) Liv, αὐτόθι 48. Στράβ. IB'. 540 «οἱ δὲ προσβευσάμενοι τὴν
 μὲν ἐλευθερίαν παρηγοῦντο (οὐ γὰρ δύνασθαι φέρειν αὐτὴν ἔφασαν),
 βασιλέα δ' ἡξίουσαν αὐτοῖς ἀποδεικνύουσαν· οἱ δὲ θαυμάσαντες εἰ τινες
 οὕτως εἶεν ἀπειρηκότες πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. . . ἐπέτρεψαν δ' αὖν
 αὐτοῖς· ἐξ ἑαυτῶν ἐλέσθαι κατὰ χειροτονίαν ὃν ἂν βούλωνται· καὶ
 εἴλαντο Ἀριοβαρζάνην».

Ἀριοβαρζάνης Α'. Φιλοφωρατος. (99—103 Π. Χ.).

Ἀρμένιοι ἐν Καππαδοκίᾳ.

Πρώτος Μιθριδατικός πόλεμος (88—84 Π. Χ.).

§ 64.

Ἡ διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀριοβαρζάνους καὶ τῆς ἰδρύσεως νέας δυναστείας προελθοῦσα ἐν Καππαδοκίᾳ νέα τῶν πραγμάτων κατάστασις οὐδεμίαν παρεῖχεν ἐγγύησιν ἐδρασιότητος καὶ διαρκείας. Ὁ Ἀριοβαρζάνης ἦτον ἄδρανῆς τὸν χαρακτηῖρα, ἐκλεχθεὶς δὲ διὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπιβρότης καὶ ἐνεργῶν ὑπὸ τὰ νύματα τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου ὡς ἀπλοῦς ἑπαρχος (ὁ Μένων καλεῖ αὐτὸν ἀπλῶς ἑπαρχον Καππαδοκίας) δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμπνέῃ σέβας πρὸς τοὺς ὑπηκόους του καὶ μάλιστα πρὸς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶχε καὶ φοβεροὺς τινας ἀντιπάλους, οἷον τὸν δυνάστην τῆς Τιμωνίτιδος Καππαδοκίας Ἀρχέλαον, καὶ ἰδίως τὸν ἰσχυρὸν Γόρδιον, ὅστις διὰ παντός μέσου ἐνήργει τὴν πτῶσιν αὐτοῦ. Ὁ Μιθριδάτης αὐτὸς θεώρει ὡς προσωπικὴν καθ' ἑαυτοῦ ὕβριν τὴν περὶ δημοκρατίας πρότασιν τῶν Ῥωμαίων καὶ τὴν διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Γορδίου γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Ἀριοβαρζάνους. Γινώσκων ὅμως ὅτι πᾶσα ἄμεσος κατὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους ἐχθροπραξία ἤθελεν εἶσθαι φανερά πρόκλησις πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, θέλων δὲ ν' ἀποφύγῃ τὸν μετὰ τούτων πόλεμον, ἐν ᾧ δὲν ἔδλεπεν αὐτοὺς περιπλεκομένους εἰς ἐξωτερικὸν πόλεμον ἢ εἰς ἐσωτερικὰς ταραχάς, δὲν ἐστράτευσεν ἀμέσως κατὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους, ἀλλὰ προέτρεψε τὸν Γόρδιον νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Τιγράνου Β'. κατὰ τοῦ νέου καὶ νωθοῦ βασιλέως (novi et segni regi). Ὁ Τιγράνης ἦτον υἱὸς τοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀριαράθου ΣΤ'. μνημονευθέντος βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Ἀρταξίου καταλαβὼν τὸ κράτος τοῦ πατρὸς του μικρὰν πρὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Ἀριοβαρζάνους Α'. (100 Π. Χ.) ἀρξάμενος δ' ἀπὸ μικρᾶς δυνάμεως ἐντὸς μικροῦ ὑπέταξε πᾶ-

σαν τὴν Ἀρμενίαν, Συρίαν, Μεσοποταμίαν, Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, ἐταπείνωσεν ὥς οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἡρῶν δύναμιν καὶ ἔλαβε τὸν πομπώδη τίτλον Βασιλέως βασιλέων ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν πολλοὺς βασιλεῖς, ὧν οἱ τέσσαρες ἠκολούθουν αὐτὸν πάντοτε ὡς δορυφόροι, περὶ οἱ μὲν παραπορευόμενοι ὁτάκεις ἤλαυνεν ἑφίππος καθημένου δὲ αὐτοῦ περιεστάμενοι, ἔχοντες ἐπηλλαιγμένας δι' ἀλλήλων τὰς χεῖρας πρὸς ἐξομολόγησιν τῆς δουλείας (Πλουτ. Λούκουλ. 20). Ἐν τῷ ἰσχυρῷ τούτῳ ἡγεμόνι ἐνόησεν ὁ Μιθριδάτης τὸν φυσικὸν αὐτοῦ σύμμαχον κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπὶ τῆς Ἀσίας κυριαρχίας καὶ διετέλει εἰς φιλικὰς πρὸς αὐτὸν σχέσεις δοὺς εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του Κλεοπάτραν καὶ προτρέψας, ὡς εἴρηται, τὸν Γόρδιον νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ εἰς τὰ πράγματα τῆς Καππαδοκίας. Ὁ Τιγράνης προθύμως ἐδέξατο τὴν πρότασιν καὶ ἐπεμφε στρατὸν Ἀρμενικὸν εἰς Καππαδοκίαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Μιθράαν καὶ Βαγῶαν, διὰ νὰ ἐξελάσῃ τὸν Ἀριοβαρζάνην. Μόλις προσεγγίσαντος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ εἰς Καππαδοκίαν ὁ Ἀριοβαρζάνης λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὴν κινητὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην καταλείπων τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἀρμενίων, οἵτινες κατέστησαν ἐκ νέου βασιλεῖα τῆς Καππαδοκίας τὸν τοῦ Μιθριδάτου υἱὸν Ἀριαράθην ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Γορδίου. Ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος ἀναλογιζομένη, ὅτι ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἀπῆτει ἄνδρα δραστήριον καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ πράγμασι διώρισε τὸν Σύλλαν ἀνθύπατον Κιλικίας ἐπιφορτίσασα αὐτὸν νὰ καταγάγῃ τὸν Ἀριοβαρζάνην εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ (Liv. LXX. 49). Ὁ Σύλλας ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγων στρατευμάτων, ἀλλ' ἐνισχυθεὶς δι' ἐπικουριῶν τῶν συμμάχων εἰσῆλθεν εἰς Καππαδοκίαν, ἐνίκησε τὸν μετὰ Καππαδοκῶν καὶ Ἀρμενίων ἀντεπιξελοῦντα κατ' αὐτοῦ Γόρδιον, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν τῶν Καππαδοκῶν ἀποκτείνας, πλείονας δὲ τῶν Ἀρμενίων, τὸν μὲν Γόρδιον ἐξήλασε, τὸν δὲ Ἀριοβαρζάνην κατέστησεν αὐθις βασιλεῖα (92. II. X. Πλουτ. Σύλλ.

δ-) (1). Καθ' ὃν χρόνον ὁ Σύλλας ἐπέμπετο εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ νὰ καταγάγῃ τὸν Ἀριοβαρζάνην, ἐπέμψθη καὶ ὁ Μάριος διὰ νὰ πολέμησῃ κατὰ τῶν σατραπῶν τοῦ Μιθριδάτου, Ἀρχελάου καὶ Νεοπολέμου (πιθανῶς ἔνεκεν τῆς πρὸς τὸν Μιθριδάτην ἀποσχίσας των) καὶ νὰ διαβιβάσῃ διαταγὰς Ῥωμαίων πρὸς τὸν Μιθριδάτην. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ ν' ἀποστῇ παντελῶς τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Βιθυνίας, ἐνθα ὁ Νικομήδης Γ'. εἶχε διαδεχθῇ τὸν ἀποθνήσκοντα πατέρα αὐτοῦ Νικομήδην Β'. 91 Π. Χ.). Ὁ Μιθριδάτης εἰς μὲν τὴν περὶ Καππαδοκίας ἀξίωσιν τῶν Ῥωμαίων ἔττερξεν, εἰς Βιθυνίαν ὅμως ἔπειψε μετὰ στρατοῦ τὸν πρὸς αὐτὸν καταφυγόντα ἀδελφὸν τοῦ Νικομήδους Γ'. Σωκράτην τὸν ἐπικαλούμενον Χρηστόν, ὅστις ἐξέβαλε τὸν Νικομήδην καὶ προσήρτησε τὴν Βιθυνίαν εἰς τὸ κράτος τοῦ Μιθριδάτου. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ προμνημονευθέντες Ἀρμένιοι στρατηγοὶ Μιθράας καὶ Βαγώας, τῇ κριφίᾳ συναινέσει τοῦ Μιθριδάτου, κατήγαγον εἰς Καππαδοκίαν τὸν τοῦ Μιθριδάτου υἱὸν Ἀριαράθην, καὶ ἐκβαλόντες τὸν Ἀριοβαρζάνην, κατέστησαν τὸν Ἀριαράθην ἡγεμόνα τῆς Καππαδοκίας κυβερνῶντα τὴν χώραν ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Τιγράνους (Iustin. XXXVII, 3).

(1) Ὅποια ὅμως ἦτον ἡ θέσις τοῦ Ἀριοβαρζάνους ἀπέναντι τῶν Ῥωμαίων καὶ πόσῃν οὗτοι ἐκλήδοντο τῆς ἀξιοπρεπείας αὐτοῦ, μαρτυρεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου μνημονευόμενον γεγονός. Ὁ Σύλλας, ἀφ' οὗ ἀποκατέστησε τὸν Ἀριοβαρζάνην εἰς τὴν βασιλείαν, προὐχώρησε διὰ Καππαδοκίας μέχρι Εὐφράτου ἀκολουθούμενός ὑπὸ τοῦ Ἀριοβαρζάνους. Ἀρριόμενος δὲ παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐδέετο ἐνταῦθα τὸν προσθευτὴν τοῦ βασιλέως τῶν Πάρθων Ὀρδοβάνου καὶ καθήμενος ἐν τῷ μέσῳ εἶχεν ἐνθεν μὲν τὸν Ἀριοβαρζάνην, ἐνθεν δὲ τὸν προσθευτὴν, τοῦ ὁποίου ὁ ἡγεμὼν τοσοῦτον ὠρίσθη ἐπὶ τῷ ἐξευτελισμῷ τούτῳ, ὥστε ἐφόνευσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ· ἐν Ῥώμῃ δὲ ἡ διαγωγὴ τοῦ Σύλλας ὑπὸ τινων μὲν ἐπληθύνθη, ὑπ' ἄλλων δὲ ἀπεδοκιμάσθη. Οὐχὶ μεθ' ἥττονος ὑπερηφίας καὶ θρασυτύτου προσνήχθη ὁ Μάριος πρὸς τὸν Μιθριδάτην. Ἐν ᾧ αὐτοῦ ἐπεδαψίλευεν αὐτῷ πᾶσαν τιμὴν καὶ θεραπείαν, ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς ἔλεγεν ἀποτόμως. α" Π μετίζον, ὁ βασιλεὺς, περὶ δὴ δύνασθαι Ῥωμαίων ἡ πόσις σιωπῇ τὸ προστάσσόμενον».

Ἀφικομένων εἰς Ῥώμην τῶν ἐκπτώτων βασιλέων Νικομήδους καὶ Ἀριοβαρζάνους, ἡ Σύγκλητος ἐξέδωκε ψήφισμα, ἵνα ἀμφοτέροι οἱ βασιλεῖς ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καὶ ἔπεμψεν αὐτοὺς μετὰ πρέσβειων, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Μάνιος Ἀκύλιος, εἰς Ἀσίαν· ἐπέμψθησαν δὲ συγχρόνως διαταγαὶ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Περγάμῳ Ῥωμαικοῦ στρατοῦ Λούκιον Κάσσιον, ἵνα συνεργήτῃ εἰς τὴν κάθοδον τῶν ἡγεμόνων εἰς τὰ κράτη αὐτῶν· προσεπάτητο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μιθριδάτης, ὅστις ἐφαίνετο τηρῶν οὐδετερότητα πρὸς τὰ ἐν Καππαδοκίᾳ γεινόμενα, νὰ συμπράξῃ εἰς τὴν κάθοδον ταύτην, ἥτοι νὰ ἐκβάλῃ τῆς Καππαδοκίης τὸν υἱὸν τοῦ καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Ἀριοβαρζάνην. Ὁ Μιθριδάτης μὴ δυνάμενος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐξηκολοῦσε τηρῶν οὐδετερότητα καὶ ἀπέρριψε τὴν ζητηθεῖσαν παρὰ τῶν Ῥωμαίων συνδρομὴν κατακρίνων, τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν εἰς τὰ τῆς Καππαδοκίης πράγματα καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν Φρυγίαν, τὴν ὁποίαν δοθεῖσαν ἄλλατε εἰς τὸν Μιθριδάτην τὸν Εὐεργέτην, εἶχον ἀφαιρέσει πρὸ μικροῦ ἀπὸ τοῦ Μιθριδάτου. Ἐν τούτοις ὁ ἀρχηγὸς τῶν συνοδευσάντων τοὺς ἐκπτώτους ἡγεμόνας πρέσβειων Μάνιος Ἀκύλιος μετὰ τοῦ ἐν Περγάμῳ Ῥωμαικοῦ στρατεύματος Κασσίου καὶ μετὰ πολλῶν ἐκ Φρυγῶν καὶ Γαλατῶν προσελθουσῶν ἐπικουριῶν τὸν μὲν Ἀριοβαρζάνην κατήγαγεν εἰς Καππαδοκίαν, τὸν δὲ Νικομήδην εἰς Βιθυνίαν (89. Π. Χ. Μιθρ. XI). Μὴ ἀρκοῦμενοι δὲ εἰς τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ περεκίνουν ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς νὰ εἰσβάλωσιν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ κράτος τοῦ Μιθριδάτου καὶ λεηλατοῦντες αὐτὸ νὰ ἐρεθίζωσιν εἰς πόλεμον τὸν Μιθριδάτην, ὑπισχνόμενοι τὴν συμμαχίαν τῶν Ῥωμαίων. Κατ' ἀρχὰς ὅτε Ἀριοβαρζάνης καὶ ὁ Νικομήδης ἡρνήθησαν ν' ἀκολουθῶσι τὴν συμβουλὴν τῶν στρατηγῶν φοβούμενοι τὴν δύναμιν τοῦ Μιθριδάτου· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνδοὺς ὁ Νικομήδης εἰς τὴν ἐπίμονον ἀπαίτησιν τῶν στρατηγῶν ἄκων εἰσέβαλεν εἰς τὴν γῆν τοῦ Μιθρι-

δάτου καὶ ἐλεηλάτει αὐτὴν μέχρι Ἀμάττριος οὐδενὸς οὔτε κωλύοντος οὔτε ἀντεπεξερχομένου, διότι ὁ Μιθριδάτης, καίπερ ἔχων ἐτοίμην δύναμιν, ὅμως ὑπεχώρει θέλων νὰ ἔξη πολλὰς καὶ διακαίως ἀφορμὰς πολέμου. Ὁ Μιθριδάτης ἤθελε νὰ μετέλθῃ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς πολιτικὴν, ἣν οὗτοι μετήλθον πρὸς αὐτόν. Ὅθεν ἀφ' οὗ ἀπεχώρησεν ὁ Νικομήδης μετὰ πολλῶν λαφύρων, καίτοι δὲν ἠγνόει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν οἱ ὑποκινήσαντες τὴν εἰσβολὴν ταύτην, ἐν τούτοις ἐπεμψεν ὡς πρεσβευτὴν τὸν Πελοπίδαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους στρατηγοὺς, ὅστις ἀνεμίμησεν αὐτοὺς τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἐπανελάμβανεν τὰς ἐπὶ τὴν Φρυγίαν καὶ Καππαδοκίαν ἀξιώσεις αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἡ μὲν Φρυγία εἶχε δοθῇ ὡς ἀριστεῖον εἰς τὸν πατέρα του, ἡ δὲ Καππαδοκία ἀνῆκεν ἀνέκαθεν εἰς τοὺς προγόνους του, τέλος δὲ κατήγγελε τὴν διαγωγὴν τοῦ Νικομήδους κλείσαντος τὸ στόμιον τοῦ Πόντου καὶ λεηλατοῦντος ἀνευ αἰτίας τὰς χώρας τοῦ Μιθριδάτου· διακηρύττων δὲ, ὅτι ὁ Μιθριδάτης οὐχὶ ἐξ ἀδυναμίας, ἀλλὰ θέλων ἵνα οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὶ γένωνται μάρτυρες τῶν διαπραττομένων ἀδικημάτων, παρὶς δὲ τὰ γενόμενα, προσεχάλει τοὺς Ῥωμαίους ὡς φίλους καὶ συμμάχους νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ Μιθριδάτου ἢ νὰ κωλύσωσι τὸν Νικομήδην ἀπὸ τοῦ ν' ἀδικῇ τὸν Μιθριδάτην (1). Πρὸς ἐπίμετρον δὲ τῆς κωμωδίας καὶ ὁ Νικομήδης ἐπεμψε πρέσβεις πρὸς τοὺς Ῥωμαίους στρατηγοὺς, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πρὸς τὸν Μιθριδάτην διαγωγὴν του. Οἱ τοῦ Νικομήδους πρέσβεις, διὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν γενομένην κατὰ τοῦ Μιθριδάτου προσβολὴν ἐνώπιον

(1) Ἀππ. Μιθρ. ΧΗ. «Ὅσα ἀποθνήσκουσιν οὐδ' ἀνετοίμως ἔχοντος πρὸς ἀμυναν τοῦ ἐμοῦ βασιλείας, ἀλλ' ἀναμένοντος ὑμᾶς ἐν ᾧ φεί μάρτυρας τῶν γιγνομένων γενέσθαι· ἐπειδὴ δὲ ἐγένεσθέ τε καὶ εἶδετε, παρακαλεῖ Μιθριδάτης φίλος ὢν ὑμῶν καὶ σύμμαχος φίλους ὄντας ὑμᾶς καὶ συμμάχους, (ὥστε γὰρ αἱ συνθήκαι λείπουσιν) ἐπιτρέψετε ἡμῖν ἀδικουμένοις ὑπὸ Νικομήδους ἢ κωλύειν αὐτὸν ἀδικούντα».

αὐτῶν τούτων τῶν στρατηγῶν καὶ τοῦ πρέσβεως τοῦ Μιθριδάτου, ἔδει νὰ διερμηνεύσωσιν αὐτὰ τὰ φρονήματα τῶν Ῥωμαίων καὶ τὰς κατὰ τοῦ Μιθριδάτου αἰτιάσεις αὐτῶν· ἔθιν μικρὸν διαιτρίψαντες εἰς τὴν μετὰ τοῦ Νικομήδους καὶ τοῦ Μιθριδάτου διένεξιν, περὶ ἧς προσκείμετο κυρίως, κατέκρινον τὴν καθόλου πολιτικὴν τοῦ Μιθριδάτου, ὡς ἀπειθεῦντος καὶ περιφρονοῦντος τοὺς Ῥωμαίους, διότι ἐκυρίευσεν πολλὰ μέρη τῆς Ἀερτονήτου, ἐν ᾧ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ὑπατάξει «μηδένα τῶν ἐν Ἀσίᾳ βασιλείων ἐπιβαίνειν τῆς Εὐρώπης», κατ' ἡγελλὸν τὰς παρασκευὰς καὶ τὰς συμμαχίας τοῦ Μιθριδάτου, τὰς τριακοσίας καταφράκτους ναῦς, καὶ τοὺς πρωρέας καὶ τοὺς κυβερνήτας, οὓς ἐκ Φοινίκης καὶ Αἰγύπτου μετεπέμπετο. Ταῦτα δὲ πάντα, ἔλεγον, παρασκευάζει οὐχὶ κατὰ Νικομήδους μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑμῶν, ᾧ Ῥωμαῖοι, ἐργιζόμενος διότι ἐιστάξατε αὐτὸν νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς Φρυγίας καὶ διότι ἀπεδώκατε τὴν Καππαδοκίαν τῷ Ἀρισθαρζάνει. Ἐν τέλει προέτρεπον οἱ πρέσβεις τοὺς Ῥωμαίους ν' ἀποβλέπωσιν εἰς ἔργα μᾶλλον παρά εἰς λόγους μηδὲ φιλίας ἐπίπλαστον ὄνομα ὑποκρινόμενοι πρὸς τὸν Μιθριδάτην νὰ παρίδωσι τοὺς ἀληθεῖς καὶ βεβαίους φίλους. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν οἱ τοῦ Νικομήδους πρέσβεις, ὁ Πελοπίδας λαβὼν αὐτοῖς τὸν λόγον ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν ἡξίου, ἵνα ὅσα μὲν περὶ ἀθετήσεως συνθηκῶν οὗτοι κατὰ Μιθριδάτου κατηγορήσαν αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ταῦτα νὰ δικάσωσιν, διὰ δὲ τὰ παρόντα, εἶπε (ἐπειδὴ πρὸ τῶν ἐφθαλμῶν ὑμῶν ἡ γῆ τοῦ Μιθριδάτου ἐλεηλατήθη, καὶ ἡ θάλασσα ἀπεκλείσθη, καὶ τὸσαύτη λεῖα ἀπεκομίσθη), ἐν ὑπάρχει ἀνάγκη λόγων οὔτε κρίσεως, ἀλλ' αὐτοῖς παρακκλεῶμεν ὑμᾶς ἢ νὰ κωλύετε τὰ γινόμενα ἢ νὰ συμμαχήσητε πρὸς τὸν Μιθριδάτην ἀδικούμενον, ἢ τέλος, ᾧ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, μέιναντες ουδέτεροι, μηδὲ τὸν Μιθριδάτην κωλύετε ἀπὸ τοῦ νὰ ἀμύνηται μόνος.

Οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ αἰσχυρόμενοι νὰ διαρρήξωσιν ἀποτόμως ἐναντίον τῶν συνθηκῶν τὴν πρὸς Μιθριδάτην φιλίαν ἡ πό-

ρουν περί τῆς δοθησομένης τῷ Πελοπίδᾳ ἀπαντήσεως· τέλος δὲ ἐξηλοθὺν τῆς ἀμνηχανίας ἀποκρινάμενοι τορισικῶς, ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσι μὲν νὰ πάσχη τι δυσάρεστον ὁ Μιθριδάτης ὑπὸ τοῦ Νικομήδους ἀλλ' οὔτε πάλιν θὰ ἀνεχθῶσι νὰ πολιοῦνται ὁ Νικομήδης ὑπὸ αὐτοῦ διότι δὲν συμφέρει εἰς τοὺς Ῥωμαίους νὰ βλῇ ἀπτήται ὁ Νικομήδης· ὁ Πελοπίδας μάλιστα ζητήσας περαιτέρω ἐξηγήσεις ἐπὶ τῆς ἀσαφούς ταύτης ἀπαντήσεως, ἀπεπέμφθη ἐκ τοῦ συνεδρίου (Ἀππ. Μιθρ. XIV). Εἰς τὴν περιφρονητικὴν ταύτην πρᾶξιν τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν ἀπήντησεν ὁ Μιθριδάτης πέμψας μετὰ μεγάλου στρατοῦ τὸν υἱὸν του Ἀρικράθην εἰς Καππαδοκίαν καὶ ἐκελών τὸν Ἀριοβαρζάνην. Ἡ τρίτη αὕτη ἐξωσις τοῦ Ἀριοβαρζάνους ἐπῆνεγκε τὴν ἔκρηξιν τοῦ πρὸ πολλοῦ παρασκευαζομένου ἤδη δὲ ἀναποδράστου καταστάντος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Μιθριδάτου πολέμου (88 Π. Χ.) (1). Ὁ Μιθριδάτης μὴ θέλων νὰ φανῇ, ὅτι αὐτὸς ἤρξε τοῦ πολέμου δὲν ἀπέδωκε χαρακτῆρα ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους διαγωγὴν του· ὑπεκρίνετο μάλιστα ὅτι ἐθεώρει τὴν διαγωγὴν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων στρατηγῶν ἀλλοτρίαν τῆς πολιτικῆς τῆς Συγκλήτου, διὸ πέμψας αὐτοῖς τὸν Πελοπίδαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους στρατηγοὺς ἐκήρυττεν αὐτοὺς ὑπευθύνους τῷ κοινῷ τῶν Ῥωμαίων «διὰ τὸ περὶ Καππαδοκίαν γεγονός». «Διὰ γὰρ ὑμᾶς, ἐγένετο ὁ Πελοπίδας, ὥδε μὲν ἡμᾶς ὑπερρῶντας, ὥδε δὲ σορίζοντας ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν οὕτως

(1) Ἀππιαν. Συρ. 48. «Ἐκπεσόντων δὲ καὶ τῶνδε καὶ Ἀριοβαρζάνους μετ' αὐτοὺς οὐ πολὺ ὕστερον ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Πόντου βασιλέως, ὁ Μιθριδατικὸς πόλεμος ἐπὶ τῷδε τε καὶ ἐπ' ἑτέροις ἤρξατο συνίστασθαι μέγιστός τε καὶ πολυτροπώτατος ἔθνεσι πολλοῖς γενόμενος καὶ κρατείνας εἰς ἔτη μάλιστα τεσσαράκοντα.» Μέμνων. Βιβλ. 15. κ. 30. «Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ πρὸς Ῥωμαίους βαρὺς Μιθριδατικὸς τῷ Πόντου βασιλεῖ συνέστη πόλεμος, φαινομένην λαβὼν αἰτίαν τὴν τῆς Καππαδοκίας κατάληψιν. Ταύτης γὰρ δι' ἀπάτης καὶ ὁρκῶν συμβητικῶν τὸν ἀδελφιδόον Ἀριαραθὴν συλλαβὼν ὁ Μιθριδάτης καὶ αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει ἐκρίνας.»

ἔπραξεν ὁ Μιθριδάτης καὶ πρεσβεύεται καθ' ὧν εἰς τὴν ὑμετέραν Βουλὴν, ἐφ' ἣν ὁμῶν ἀπολογητομένοις ἐπαγγέλλει παρῆναι, φθάνειν δὲ μηδὲν, μηδ' ἐξάρχειν ἄνευ τοῦ κοινοῦ τῶν Ῥωμαίων τοσοῦδε πολέμου». Ἀπαριθμῶν ἐφεξῆς ὁ τοῦ Μιθριδάτου πρεσβευτὴς τὰς δυνάμεις καὶ τὰς συμμαχίας τοῦ κυρίου του ἀπέτρεπε τοὺς στρατηγούς ἀπὸ τοῦ πολέμου ὑπισχνούμενος καὶ συμμαχίαν τοῦ Μιθριδάτου κατὰ τῶν ἀποστάντων τότε κατὰ τῆς Ῥώμης Ἰταλῶν καὶ προσεχάλει αὐτοὺς ἐκ νέου ἢ νὰ λύσωσι τὴν δοκοῦσαν πρὸς τὸν Μιθριδάτην φιλίαν ἢ νὰ δικασθῶσι μετ' αὐτοῦ πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου. Οἱ στρατηγοί, εἴτινες καλῶς ἐγίνωσκον τὰς διαθέσεις τῆς Συγκλήτου, θεωρήσαντες φορτικoὺς τοὺς λόγους τοῦ Πελοπίδου ἀπήτουν τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Μιθριδάτου ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ θὰ καταγάγῃσι τὸν Ἀριοβαρζάνην καὶ ὅτι πρὸ πάσης περαντέρω διαπραγματεύσεως ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσῃ ὁ Μιθριδάτης τὸ διαταττόμενον. Οὕτως ἀποκρινάμενοι ἀπέπεμψαν τὸν Πελοπίδαν ὑπὸ φρουρὰν φοβούμενοι μή τινα διαφθείρῃ διὰ χρημάτων. Μετὰ δὲ τὴν ἀποπομπὴν τοῦ Πελοπίδου οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ οὐδόλως ἀναμείναντες τὴν γνώμην τῆς Συγκλήτου καὶ τοῦ βῆθους τῶν Ῥωμαίων ἐπῆλθον κατὰ Μιθριδάτου μετὰ στρατοῦ, τὸν ὅποιον συνήθροισαν ἐκ Βιθυνίας, Καππαδοκίας, Παφλαγονίας καὶ Γαλατίας ἔχοντες μεθ' ἐκυτῶν καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Λούκιον Κάσσιον Ῥωμαϊκὸν στράτευμα. Καὶ ὁ μὲν Κάσσιος ἐστρατοπέδευε μετὰ ξὺν Βιθυνίας καὶ Πόντου, ὁ δὲ Ὀπίσιος ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Καππαδοκίας, ἔνθα ἦτο καὶ ὁ Μάνλιος Μαλτίνος ἔχων ἕκαστος περὶ τετρακισμυρίους ἱππεῖς ὁμοῦ καὶ πεζοὺς. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ναυτικὸς στόλος περὶ τὸ Βυζάντιον διακούμενος ὑπὸ τοῦ Μινουκίου Ῥούφου καὶ Γαίου Ποπίλλιου, φυλάττων τὰ στόμια τοῦ Πόντου· ὁ Νικομήδης εἶχε πέμψει ἐπικουρίαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους πεντακισμυρίων πεζῶν καὶ ἑξακισχιλίων ἱππέων. Ὁ τοῦ Μιθριδάτου στρατὸς συνέκειτο ἐκ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδων πεζῶν, τετρακισμυρίων ἱππέων, ὃ δὲ στόλος ἐξ ἑκατὸν διηκῶν καὶ τριακα-

σίων καταφράκτων πλοίων (1). Ἀρχιστράτηγοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Ἀρχέλαος καὶ Νεοπίτολεμος, Καππαδόκαι δυνάσται.

Ὁ πόλεμος ἤρξατο ὑπὸ οἰωνοῦς πολὺ αἰσιωτέρους διὰ τὸν Μιθριδάτην ἢ διὰ τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ Ῥωμαῖοι περιεσπῶντο εἰσεῖτι ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου, εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ κατὰ Μιθριδάτου πολέμου ἐξερράγη καὶ ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος. Αἱ συχναὶ ἀγέρωχοι ἐπεμβάσεις καὶ ἡ καθόλου ὑπεροπτικὴ διαγωγή τῶν Ῥωμαίων εἶχον καταστήσει αὐτοὺς μισητοὺς παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Μιθριδάτης τὸν ἀντίον εἰσῆρχετο εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀφ' οὗ σπουδαίως παρεσκευάσθη εἰς αὐτὸν σχηματίσας ἰσχυρὸν πειθαρχούμενον στρατὸν, συνάψας φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ γείτονος ἡγεμόνος τῆς Ἀρμενίας καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν Εὐξείνιον οἰκούντων Σκυθικῶν ἔθνων. Ἡ ἡθικὴ ἰσχὺς καὶ ἐπιρροή αὐτοῦ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἦτον ἀτυγχρίτως ὑπερτέρα τῆς τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Μιθριδάτης εἶχε μὲν δεῖξει πολλάκις μαρτύρια τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ Ἀσιατικοῦ χαρακτῆρος, καθόλου ὅμως ἐφαίνετο καὶ ἐσπουδαζενὰ φαίνεσθαι Ἕλληνα, ὥς πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας τῆς περιόδου ταύτης, ἀπορρίψας τὴν διδασκαλίαν τῶν Μάγων, καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὥς μόνος ἀντιπροσωπεύων τὴν ἐπ' Ἀσίας Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Μιθριδάτης ἐθεώρει ἑαυτὸν ὥς τὸν μόνον νόμιμον διάδοχον τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἀνάγων τὸ γένος τοῦ πρὸς πατρός μὲν εἰς τοὺς Ἀρχαιμενίδας, πρὸς μητρός δὲ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις οἱ σοφισταὶ διηγείροντο τὸ πλῆθος ὑπὲρ τοῦ Μιθριδάτου. Οἱ Ἕλληνες ἐν γένει ἐθεώρουν τὸν Μιθριδάτην ὥς Ἕλληνα καὶ εἰς αὐτὸν ἐναπέθετον

(1) Ἀππ. Μιθρ. 17. Κατὰ Μέμνονα ὁ τοῦ Μιθριδάτου στρατὸς συνέκειτο ἀπλῶς ἐκ τετρακισμυρίων πεζῶν καὶ μυρίων ἱππέων. Φαίνεται ὅτι ὁ Μέμνων νοεῖ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου μόνον τὴν αἰκίαν δύναμιν τοῦ Μιθριδάτου ἢ τὴν ἐκ Καππαδοκῶν καὶ Παφλαγόνων συγκειμένην, ἀνεὺ τῆς τῶν συμμαχῶν.

τάς ἐλπίδας αὐτῶν (1), ἐν ᾧ τὸ κατὰ Ῥωμαίων μῖτος ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Καρίας καὶ Λυδίας ἦτο τοσοῦτον σφοδρὸν, ὥστε κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἐφανεύθησαν ἐν ἡμέρᾳ μὲν 80 χιλιάδες Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις. Πρὸς τούτοις ὁ τοῦ Μιθριδάτου στρατὸς διεκρίνετο ἐπὶ πειθαρχίᾳ, ἐν ᾧ ὁ ἐν Ἀσίᾳ αὐτοσχεδίως συγκεκροτημένος Ῥωμαϊκὸς στρατὸς συνέκειτο ἐξ ἀτάκτων Γαλατικῶν, Καππαδοικῶν καὶ Πασφαγονικῶν σιφῶν. Ὅθιν αἱ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου ἐπιτυχίαι τοῦ Μιθριδάτου ἦσαν ἐκπληκτικαί. Ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ὁ Μιθριδάτης ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τὸν στρατὸν, ἐν ᾗ πολλὰ κατὰ τῶν Ῥωμαίων μεμφόμενος, ἐπέμενε ἰδίως εἰς τὰ περὶ Καππαδοκίαν γεγονότα, ἐξαίρων τὴν νομιμότητα τῶν ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην ἀξιώσεων αὐτοῦ, καὶ κηρύττων ὡς ὕβριν κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ δημοκρατίας πρῶτασιν τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν ἀποκλεισμόν τοῦ Γορδίου, ἐν ᾧ οἱ Καππαδοκαὶ ὁμοφώνως ἦτουν τοῦτον ὡς ἡγεμόνα· κατακρίνων δὲ τὰς συχνὰς τῶν Ῥωμαίων ἐπεμβάσεις εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας, τῆς ὁποίας ἡ κυριαρχία ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, ὡς καταγόμενον ἀπὸ Δαρείου καὶ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐκάλει τὸ ἔθνος ἑαυτοῦ εὐγενέστερον τοῦ σύγκλυδος ὄχλου τῶν Ῥωμαίων, προσθέτων ὅτι οἱ ὑπακούοντες εἰς αὐτόν λαοὶ Καππαδοκαὶ καὶ Παφλαγῶνες οὐδέποτε ὑπέκυψαν εἰς ξένους δεσπότης, ἀλλὰ διετέλεσαν πάντοτε ὑπὸ ἰδίοις ἡγεμόνας, ἀφ' οὗ οὐδ' Ἀλέξανδρος ὁ τὴν Ἀσίαν ὑποτάξας οὐτ' οὐδεὶς τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἤψατο τῶν χωρῶν τούτων (Iustin. XXXVIII, 3).

Ἡ πρώτη σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων συνέβη ἐν Παφλαγονίᾳ πρὸς τὸν Ἀρμενικὸν ποταμὸν, ἐνθα ὁ τῶν Ῥωμαίων σύμμαχος Νικομήδης ἠττήθη κατὰ κράτος, ἀρεῖς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολεμίων μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ αἰχμαλώτων, τοὺς ὁποίους ὁ Μιθριδάτης οὐ μόνον

(1) Niebuhr. Roem. Geschichte, Tom. 4. σελ. 489.

ἀπέλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐφόδια δοῦς ἐπεμψεν εἰς τὰς πατρίδας των. Τὴν μάχην ταύτην ἡκαλούθησεν ἑτέρα περὶ τὸν Σαγγάριον ἐν Βιθυνίᾳ, ἐνθα ἐνίκηθη ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Λούκιος Κάσσιος, καὶ ὃν χρόνον καὶ ὁ Μαλτῖνος ἐνικᾶτο ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Μιθριδάτου, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ Ῥωμαίων στρατηγῶν Ὀππιος καταφυγὼν εἰς Λαοδίκειαν (τὴν παρὰ τὸν Λύκον ποταμὸν) παρεδόθη ὑπὸ τῶν κατειγνόντων εἰς τὸν Μιθριδάτην, ὅστις ἤγεν αὐτὸν ἀνευ δεσμῶν πανταχοῦ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιδεικνύμενος Ῥωμαῖον στρατηγὸν αἰχμάλωτον. Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ἅπασα ἡ Μ. Ἀσία ὑπετάγη εἰς τὸν Μιθριδάτην, καὶ αὐτὸς μὲν καθήμενος ἐν Περγᾶμυ διένειμε πλοῦτη καὶ δυναστείας καὶ τυραννίδας εἰς τοὺς φίλους, τῶν δὲ υἱῶν τοῦ ὁ μὲν Μαχάρης ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὑπὲρ τὴν Μαιώτιν οἰκούντων ἐθνῶν, ὁ δ' ἕτερος, ὁ τῆς Καππαδοκίας βασιλεὺς γενόμενος Ἀριαράθης, ἐκυρίευσεν τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν μετὰ μεγάλου στρατοῦ, ἐν ᾧ ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ Ἀρχέλαος ἐπικρατῶν μετὰ στόλου συμπάσης τῆς Θαλάσσης τὰς τε Κυκλάδας καὶ τὰς ἄλλας ἐντὸς τοῦ Μαλέα νήσους ὑπέταττε καὶ τὴν Εὐβοίαν κατεῖχεν, ὁρμώμενος δ' ἐξ Ἀθηνῶν τὰ μέχρι Θεσσαλίας ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀφίστα ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν Μιθριδάτην (Ἀππ. Μιθρ. 18. Iust XXXVIII, 4. Πλούτ. Συλ. XI.). Ἐκ τῶν νησιωτῶν μόνον πρὸς τοὺς Χίους καὶ πρὸς τοὺς Δηλίους ἦλθεν εἰς ἐχθροπραξίας. Οἱ Χῖοι ἐξανδραποδισθέντες ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἰδίους ἑαυτῶν δούλους, διὰ νὰ κατοικισθῶσιν εἰς τὴν Κολχίδα (1). Καὶ ὃν χρόνον ὁ τοῦ Ἀρχελάου στόλος διέπλει τὸ Αἰγαῖον, ἡ Δῆλος εἶχεν ἀποσπῆ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἀρχέλαος εὐρών

(1) Νικολ. Δαρανι. ἀποσπ. 76. «Νικόλαος δ' ὁ Περιπατητικὸς καὶ Ποσειδώνιος ὁ Στωϊκὸς ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐκάτερος τοὺς Χίους φησὶν ἐξανδραποδισθέντας ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Καππαδόκος παραδοθῆναι τοῖς ἰδίους δούλοις δεδεμένους, ἵνα εἰς τὴν Κόλχων γῆν κατοικισθῶσιν»

εὐκαιρίαν νὰ προσελκύσῃ τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μιθριδάτου ὑπήγαγε διὰ τῆς βίας τὴν ἀποστᾶσαν νῆσον ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων φονεύσας 20 χιλιάδας ἀνδρῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν Ἰταλοὶ, καὶ πέμψας τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ἀθήνας (Ἀππ. 28). Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Ἀρχέλαος ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, προσεχώρησαν αὐτῷ ἀποστάντες ἀπὸ Ῥωμαίων οὐ μόνον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ, Λακεδαιμόνιοι, Βοιωτοὶ πάντες πλὴν Θεσπείων, τοὺς ὁποίους ἤναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σύλλας ἀναδειχθεὶς ἐν Ῥώμῃ ἀρχιστράτηγος τοῦ κατὰ Μιθριδάτου πολέμου μετὰ τινα βραδύτητα προσελθοῦσαν ἐκ τοῦ ἐκραγέντος ἐν τῷ μεταξὺ ἐμφυλίου πολέμου (87. Π. Χ.), ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τῆς Αἰτωλίας προῦχώρησε κατὰ τοῦ Ἀρχελαίου, ὅστις μαθὼν τὴν προσέγγισιν τοῦ Σύλλα ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀναθείς τὴν ἄμυναν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν Ἀθηναῖον σοφιστὴν Ἀριστίωνα αὐτὸς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Καππαδοκῶν ἀπηλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ πεποικώς εἰς τὰ ἰσχυρὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ Σύλλας πέμψας μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ πρὸς πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐβάδισεν αὐτὸς ἀπ' εὐθείας εἰς Πειραιᾶ κατὰ τοῦ Ἀρχελαίου καὶ ἤρξατο ἀμέσως τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ἐπάγων κλίμακας ἐπὶ τὰ τεῖχη καὶ πολλὰ μὲν αὐτὸς βλάπτων τοὺς πολιορκουμένους, πολλὰ δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν πάσχων, ἰσχυρῶς ἀνθισταμένων τῶν Καππαδοκῶν (Ἀππ. Μιθρ. 30), ἕως οὗ ἀπυρρῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ τὰ Μέγαρα, ἐνθα παρεσκεύαζε πολιορκητικὰς μηχανάς, δένδρα ἐκ τῆς Ἀκαδημίας κόπτων καὶ καθαιρῶν τὰ μακρὰ τεῖχη, διὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τοὺς λίθους εἰς κατασκευὴν προχωμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρχέλαος ἀντιπαρασκεύαζε πύργους, ἐφ' ὧν καθίστα μηχανὰς ἀμυντικὰς καὶ μετεπέμπετο στρατιωτικὰς δυνάμεις ἐκ Χαλκίδος καὶ τῶν ἄλλων νήσων, ὥπλιζε δὲ καὶ τοὺς ἐρέτας, ἐπειδὴ περὶ τῶν ὄλων προῦκειτο ὁ κίνδυνος. Ἐν τινὶ δὲ νυκτερινῇ ἐξόδῳ ἐνέπρησε τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς τοῦ Σύλλα, τὰς ὁποίας οὗτος ἀντικατέστησεν ἐντὸς 10 ἡμερῶν. Λαθὼν

δὲ μετ' ὀλίγον ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Μιθριδάτου ὑπὸ τὸν Δρομιχαίτην ἐπεχείρησεν ἔξοδον πανστρατιά, καθ' ἣν μετὰ ἀμφίρροπὸν τινα μάχην ἀπεχώρησαν ἀμφοτέρω τὰ διαμαχόμενα μέρη, ἀλλ' ὁ Ἀρχέλαος συναγαγὼν τοὺς ἑαυτοῦ ἐπανήγαγεν εἰς τὴν μάχην, ὅπερ ἐκπλαγέντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐπανήχθησαν ὑπὸ τοῦ Μουρήνα. Κατὰ δὲ τὴν ἐκ νέου συγκροτηθεῖσαν μάχην οἱ Ῥωμαῖοι προσέβαλον κρατερώς τοὺς Καππαδόκας καὶ δισχιλίους μὲν αὐτῶν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπώθησαν μέχρι τῶν τειχῶν· ὁ Ἀρχέλαος ἐπανήγαγεν αὐτοὺς πάλιν εἰς τὴν μάχην καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀγῶνα προθυμίαν αὐτοῦ ἀποκλεισθεὶς τῶν τειχῶν ἀνήχθη διὰ σχοινοῦ (Ἀππ. αὐτόθι 32).

Ἐπελθόντος ἤδη τοῦ χειμῶνος (85. Π. Χ.) ὁ Σύλλας ἐπεχείρησε νὰ ὀρύξῃ βαθεῖαν τάφρον εἰς ἱκανὸν διάστημα περὶ τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς συχνὰς τῶν πολεμίων ἱππέων ἐξόδους, αἵτινες οὐδὲν ἤττον ἐξηκολούθουν καὶ μετὰ τοῦτο ἀδιαλείπτως καὶ καθ' ἑκάστην. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Σύλλας ἤγειρε προχώματα περὶ τὰ τεῖχη, διὰ νὰ στήσῃ ἐπ' αὐτῶν πολιορκητικὰς μηχανὰς, ὁ Ἀρχέλαος ἔσωθεν δι' ὑπονόμων ὑπώρυττε τὰ χώματα, ὥστε ταῦτα διὰ μιᾶς κατέπιπτον. Οἱ Ῥωμαῖοι νοήσαντες τὸ μηχανήμα διώρυττον τὴν γῆν ὑπὸ τὰ τεῖχη καὶ πολλάκις συναντῶμενοι ἐν ταῖς ὑπονόμοις Ῥωμαῖοι καὶ Καππαδόκαι ἐμάχοντο διὰ δοράτων καὶ ξιφῶν.

Ἐν τούτοις αἱ Ἀθήναι δσημέραι μᾶλλον ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ λιμοῦ· δις ἐπειράθη ὁ Ἀρχέλαος νὰ ἐπισιτίσῃ τὴν λιμώττουσαν πόλιν, ἀλλ' ἀπέτυχεν ἕνεκα προδοσίας δύο δούλων ἐκ Πειραιῶς, οἵτινες, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ τύχωσιν ἐλευθερίας διὰ τοῦ Σύλλα, γράφοντες ἐπὶ πεσσῶν μολυβδίνων τὰ ἐν τῇ πόλει γινόμενα ἔρριπτον αὐτοὺς διὰ σφενδόνης εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σύλλα· οὕτω δὲ δις ἐματαιώσαν τὴν ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας κομιδὴν σίτου, διότι ὁ Σύλλας προειδοποιηθεὶς συνέλαβε δι' ἐνέδρας τοὺς χαλίζοντας τὸν σίτον στρατιώτας. Μαθὼν δὲ ὅτι οἱ πο-

λιορκαύμενοι Ἀθηναῖοι περιῆλθον εἰς τὰ ἔσχατα ἀναγκαζόμενοι νὰ τρώγῳσι καὶ τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν, διέταξε νὰ ὀρύξῳσι τάφρον περὶ τὴν πόλιν ἅπασαν, ἵνα μηδεὶς μετὰ τὴν παράδοσιν δυνήθῃ νὰ ἐκφύγῃ. Μετ' ὀλίγον ἐκυριεύθησαν αἱ Ἀθηναῖαι ἐξ ἐφόδου καὶ παρεδόθησαν εἰς ἀνῆλθ' σφαγὴν, ἐκ τῆς ὁποίας οὐδὲ παῖδες καὶ γυναῖκες ἐξηρέθησαν. Ὁ Σύλλας ἀπηγόρευσε μὲν τὸν ἐμπρησμόν τῆς πόλεως ἀλλ' ἐπέτρεψε διαρπαγὴν εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες ἐν πολλαῖς οἰκίαις εὗρον σάρκας ἀνθρωπίνους ἐτοιμούς διὰ τροφήν (Ἀπ. 38) Μικρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως παρεδόθη καὶ ἡ ἀκρόπολις, ἐνθ' εἶχε καταφύγει ὁ Ἀριστίων, ὅστις συλληφθεὶς ἤθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων παρεδόθη εἰς θάνατον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀξιωματικῶν.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα ἔπασχον αἱ Ἀθηναῖαι, ὁ Σύλλας διαθέτων ἤδη πλείονας στρατιωτικὰς δυνάμεις καὶ πολιορκητικὰς μηχανὰς ἔστρεψεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν κατὰ τοῦ Πειραιῶς, καὶ τοσοῦτον βιαίως καὶ μανιωδῶς ἐπανέλαβον τὰς ἐφόδους οἱ Ῥωμαῖοι, ὥστε ὁ Ἀρχέλαος καταλιπὼν τὰ τεῖχη ἀπεσύρθη εἰς ὀχυρότατόν τι καὶ πανταχόθεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης περικλειόμενον μέρος τοῦ Πειραιῶς, ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, μὴ ἐχόντων ναυτικόν. Ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἔπαθε τὰ αὐτὰ καὶ χεῖρονα τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν μακρὰν αὐτῆς ἀντίστασιν, ἀφ' οὗ κατεστράφησαν τὰ νεώρια, ἡ ὀπλοθήκη καὶ πάντα τὰ ἀξία λόγου μνημεῖα τῆς πόλεως.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἀρχέλαος ἐνυλούχει περὶ τὴν Μουνυχίαν καὶ μήτε τῆς θαλάσσης ἤθελε ν' ἀπομακρυνθῇ μήτε κρίσιμον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μάχην νὰ συνάψῃ, ἀλλὰ παρέτεινε τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἐξαντλήσῃ πρῶτον τὰς προμηθείας τῶν πολεμίων καὶ οὕτω νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν, Ἀρικράθης ὁ τοῦ Μιθριδάτου υἱὸς μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ταξίλα, ὑποτάξας εὐχερῶς τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν, κατῆλθε μέχρι Θερσαλίας μετὰ δέκα μυριάδων πεζικοῦ, μυρίων ἱππέων καὶ ἐννεμήκοντα ὀρεπανηφόρων τεορίππων καὶ προσεβλήκει τὸν Ἀρχέλαον νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἀρχέλαος ὑπακούτας εἰς τὴν πρόκλησιν ἀνεχώρησε διὰ τῆς Βοιωτίας καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Ἀριάρθου ἐν Θερμοπύλαις· ὁ δὲ Σύλλας ἠκολούθησεν ἐκ τοῦ συνέγγυς τὸν Ἀρχέλαον καὶ τὰ δύο πολέμια στρατεύματα συνηντήθησαν κατ' ἀρχὰς ἐν Ἐλατείῳ πεδίῳ. Ὁ Ἀρχέλαος ἐλήθει ν' ἀποφύγη πᾶσαν κρίσιμον μάχην· ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ μεθ' ὧν πρό μικροῦ ἠνώθη, ἐξεβίασαν αὐτὸν νὰ παρατάξῃ τὸν στρατὸν εἰς μάχην, οὕτω δὲ ἀνέπλησαν τὸ πεδίον ἵππων, ἀρμάτων ἀσπίδων καὶ θυρεῶν· τὴν δὲ κραυγὴν καὶ τὸν ἀλλαλαγμὸν τοσούτων ἐθνῶν παρατασσομένων, ὁμοῦ (1) δὲν ἐκάλυπτεν ὁ ἀήρ· ἡ δὲ πομπώδης καὶ ὑπέρογκος πολυτέλεια, αἱ μαρμαρυγαὶ τῶν διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐξειργασμένων ὀπλῶν καὶ αἱ βαφαὶ τῶν Μηδικῶν καὶ Σκυθικῶν χιτῶνων ἀναμεμιγμέναι μετὰ λάμποντος χαλκοῦ καὶ σιδήρου πυρρειδῆ καὶ φοβεράν ἐντῷ κινεῖσθαι προσβάλλουσai ὄψιν τοσοῦτον ἐξέπληξαν τοὺς Ῥωμαίους, ὥστε συνέστελλον ἑαυτοὺς ὑπὸ τὸν χάρακα. Ὁ δὲ Σύλλας οὐδόλως δυνάμενος νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ θάμβος, μὴ θέλων δὲ νὰ βιάτῃ εἰς μάχην αὐτοὺς ἀποδιδράσκοντας σφόδρα ἠθύμει βλέπων τοὺς πολεμίους μετὰ κομπασμοῦ καὶ γέλωτος ὑβρίζοντας τοὺς Ῥωμαίους. Ἡ κρίσιμος μάχη συνεχροτήθη περὶ τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας. Ὁ Ἀρχέλαος κατέλαβε ἐνταῦθα θέσιν λίαν ἀνεπιτήδειον περικυκλουμένην ὑπὸ κρημνῶν καθιπτῶσαν τὸ μὲν πλῆθος τοῦ στρατοῦ, ἰδίως τοῦ ἱππικοῦ, ἀνωφελές, τὴν δὲ ὑποχώρησιν ἐπικίνδυνον, ἐνῷ ὁ Σύλλας κατέχων ἀναπεπταμένην θέσιν εἶχε τὰς κινήσεις ἐλευθέρως. Μετὰ κρατερὰν ἐκατέρωθεν καὶ πεισματώδη ἀγῶνα αἱ πτέρυγες τοῦ Μιθριδατικοῦ στρατοῦ ἤρχισαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ταύτας δὲ ἀκολουθήσαντος μετ' ὀλίγον καὶ τοῦ κέντρου, ἡ τροπὴ ἐγένετο γενικὴ καὶ ἡ ἥττα τοῦ Ἀρχελάου ὀλοσχερής. Ἡ σφαγὴ καὶ ἡ ἀπώλεια μεταξὺ τῶν φευγόντων ἦτο τοσοῦτον

(1) Ὁ μετὰ τοῦ Ἀρχελάου ἐνωθεὶς στρατὸς τοῦ Ἀριάρθου συνέ-
κειτο ἀπὸ Καππαδοκῶν, Μηδικῶν, Θρακῶν, Παλαίων καὶ Σκυθῶν.

μεγάλῃ, καθ' ὅσον ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ ἠνάγκαζε τοὺς φεύγοντας νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν μάχην, ὅπερ ἦτον ἐλεθριώτατον· οὕτω δὲ ἐκ τῶν δώδεκα μυριάδων στρατιωτῶν, οὓς εἶχε πρὸ τῆς μάχης, μόλις τὸ δεκατημόριον συνελέγη περὶ αὐτὸν εἰς Χαλκίδα· ὁ Ἀρχέλαος καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σύλλα μέχρι Εὐρίπου περιέπλει ἀδεῶς τὰς νήτους, καὶ ἐπόρθει τὰ παράλια, ὧν ἔτι μόνος κύριος τῆς θαλάσσης. Ἀποβάς δὲ εἰς Ζάκυνθον καὶ στρατοπεδεύσας ἐνταῦθα ἠναγκάσθη ὑπὸ νυκτερινῆς τινος ἐπιέσεως τῶν ἐπιδημούντων ἐκεῖ Ῥωμαίων ν' ἀποπλεύσῃ αὖθις εἰς Χαλκίδα (Ἀππ. 4—46. Πλουτ. Σουλ. 15—20). Ἐν τούτοις ὁ Μιθριδάτης μαθὼν τὸ ἐν Ἑλλάδι πάθημα συνήθροίξε νέας στρατιωτικὰς δυνάμεις καὶ χρήματα φονεύσας τοὺς τετράρχας τῶν Γαλατῶν καὶ ἀργυρολογῶν πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς Μ. Ἀσίας. Συναθροίσας δὲ οὕτω στρατὸν ἐκτὼ μυριάδων ἐπεμφεν αὐτὸν ὑπὸ τὸν Δορύλαον εἰς Ἑλλάδα πρὸς τὸν Ἀρχέλαον, ὅστις ἐνισχυθεὶς διὰ τῶν νέων τούτων δυνάμεων ἐπῆλθε κατὰ τοῦ ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας στρατοπεδεύοντος Σύλλα, ἀλλ' ἠττήθη καὶ οὖθις ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀποβαλὼν μυρίους καὶ πεντακισχιλίους ἄνδρας, ὧν μύριοι σχεδὸν ἦσαν ἱππεῖς (84. Π. Χ.). Κατὰ τὴν μάχην ταύτην διεκρίθη ἰδίως ὁ τοῦ Ἀρχελάου υἱὸς Διογένης, ὅστις ἀριστέων ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἔπεσεν ἐνδόξως (Πλουτ. Σουλ. 21 καὶ Ἀπ. 49). Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην ὁ Ἀρχέλαος κρυφθεὶς ἐν ἔλειτινι καὶ ἐπιτυχῶν σκάφους διέπλευσεν εἰς Χαλκίδα, ἐνθα συνήθροίξε περὶ ἑαυτὸν τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του. Ὁ δὲ Σύλλας ἐπεμπεν εἰς Ἀσίαν τὸν Φιμβρίαν, ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς ἐνταῦθα Καππαδοκίους (Ἀππ. 53), μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ οἱ Ἰλίες, τῶν ὁποίων κατέσκαψε τὰ τεῖχη, ἐνέπρησε τὴν πόλιν καὶ ἀπέκτεινε τοὺς πλείους τῶν κατοίκων.

Ὁ Μιθριδάτης μαθὼν τὴν δευτέραν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτταν ἐπέστειλε τῷ Ἀρχελάῳ νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην ὅσον ἐνεστὶν ἐντιμον μετὰ τοῦ Σύλλα. Ὁ Ἀρχέλαος ἐλθὼν ἐπὶ τούτῳ

εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ Σύλλα ἐν Βοιωτία, ἅμα ἀρξάμενος τοῦ λόγου παρεκίνει αὐτὸν ν' ἀρήσῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ πλεύσῃ εἰς Ῥώμην, λαβὼν χρήματα καὶ τριήρεις καὶ δύναμιν, ὅσῃν θέλει παρὰ τοῦ βασιλέως (1). Πρὸς ταῦτα ἀπήντα ὁ Σύλλας παρακινῶν τὸν Ἀρχέλαον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν Μιθριδάτην, νὰ βασιλεύσῃ δὲ αὐτὸς ἀντὶ ἐκείνου γενόμενος σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων καὶ παραδοὺς τὰς ναῦς. Ἀπορρίπτοντος τοῦ Ἀρχελάου τὴν προδοσίαν ταύτην «Εἶτα, εἶπε, σὺ μὲν ὦ Ἀρχέλαε, Καππαδόκης ὢν καὶ βαρβάρου βασιλέως δοῦλος, εἰδὲ βούλει, φίλος, οὐχ ὑπομένεις ἐπὶ τηλικούτοις ἀγαθοῖς τὸ αἰσχρὸν, ἐμοὶ δὲ ἡγεμόνι Ῥωμαίων ὄντι καὶ Σύλλα τολμᾷς διαλέγεσθαι περὶ προδοσίας, ὥσπερ οὐκ ἐκεῖνος ὢν Ἀρχέλαος ὁ φυγὼν μὲν ἐκ Χαιρωνείας ὀλιγοστὸς ἀπὸ μυριάδων δυοκαίδεκα, κρυφθεὶς δὲ δύο ἡμέρας ἐν τοῖς Ὀρχομενίων ἔλεσιν, ἄθρατον δὲ τὴν Βοιωτίαν ὑπὸ νεκροῦ πλήθους ἀπολελοιπώς;» Ἐκ τούτου συγκινηθεὶς ὁ Ἀρχέλαος καὶ προσκυνήσας παρεκάλει τὸν Σύλλαν νὰ παύσῃ τὸν πόλεμον καὶ νὰ διαλλαγῇ πρὸς τὸν Μιθριδάτην. Ὡς ὅρους εἰρήνης τότε προέτεινεν ὁ Σύλλας τὴν εἰς Ῥωμαίους παράδοσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου διοικουμένου στόλου (κατὰ Ἀππιανὸν, κατὰ Πλούταρχον 70 χαλκηρῶν νεῶν, κατὰ Μέμνονα 90 τριηρῶν), τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ῥωμαίων αἰχμαλώτων, τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν εἰς Κολχίδα ἀναστατῶν γενομένων Χίων, τὴν ἐκκένωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου κατεχομένων φρουρίων, ἐξαίρουμένων ἐκείνων τὰ ὅποια κατεῖχε πρὸ τοῦ πολέμου, τὴν ἐκχώρησιν τοῦ Μιθριδάτου ἀπὸ τῆς Ἀσίας (Περγάμου) καὶ Παφλαγονίας, τὴν ἀπόδοσιν τῆς Καππαδοκίας εἰς τὸν Ἀριοβαρζάνην καὶ τῆς Βιθυνίας εἰς τὸν Νικομήδην καὶ τὴν ἀπότισιν τῶν δαπανῶν τοῦ πολέμου (2). Ἐξ ἄλλου μέρους ὑπέχρεοῦτο ὁ Σύλλας νὰ ἐξασφαλίσῃ

(1) Πλουτ. Σὺλ. Κατὰ Ἀππιανὸν πρῶτος ὁ Σύλλας προέτεινε τὴν προδοσίαν τῷ Ἀρχελάῳ.

(2) Κατὰ Μέμνονα τρισχιλία τέλαντα ὑπέχρεοῦτο νὰ πληρώσῃ ὁ Μιθριδάτης οὐχὶ ὡς ἀποζημίωσιν πολεμικὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ ἀπρὸς τὴν ἰδίαν (τοῦ Σύλλα) ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀποδοὺν.

τὴν ἀρχὴν τοῦ Μιθριδάτου καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἵνα ἡ Σύγκλητος ψηφίσῃται αὐτὸν σύμμαχον Ῥωμαίων, πρὸς δὲ νὰ μὴ μνησι-
κακήσῃ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν, αἵτινες ἀπέστησαν ἀπὸ
τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν Μιθριδάτην (Ἀππ. Μιθρ. 54. Πλουτ.
Σουλ. 22. Μεμν. XV, 35). Μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῶν προ-
καταρκτικῶν τούτων ὅρων τῆς εἰρήνης, οὗς ὁ Ἀρχέλαος διεβί-
βατεν ἀμέσως πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ διατρίβοντα Μιθριδάτην πρὸς
ἐπικύρωσιν, ἀναζεύξας ὁ Σύλλας ἐκ Βοιωτίας ἐπορεύετο διὰ
Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔχων μεθ' ἐ-
αυτοῦ τὸν Ἀρχέλαον, τὸν ὅποιον τοσοῦτον ἐτίμα καὶ περιποιεῖτο,
ὥστε νοσήσαντός ποτε αὐτοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπεστήσῃ τὴν πο-
ρείαν τοῦ στρατοῦ καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ ὡς ἐνὸς τῶν συστρα-
τήγων καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἡγεμόνων (οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἦσαν οἱ
ἐκπτωτοὶ βασιλεῖς Ἀριοβαρζάνης καὶ Νικομήδης, οἵτινες ἤκο-
λούθουν τὸ στράτευμα τοῦ Σύλλας). Δὲν εἶναι γνωστὸν, ἂν ἐγέ-
νοντο τότε μυστικαὶ συνεννοήσεις μεταξὺ Ἀρχελάου καὶ Σύλλας,
ἐξ ὧν ὁμῶς προκύπτει σαφῶς, ὅτι ὁ Σύλλας, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτον
ἀπλοῦς Ῥωμαῖος ἀρχιστράτηγος, ἀλλὰ καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἀρι-
στοκρατικῆς μερίδος ἔχων φοβεροὺς ἀντιπάλους τοὺς δημοκρα-
τικούς, καθ' ὧν πρὸ ὀλίγου εἶχε θριαμβεύσει, ἀσμένως ᾔθιλεν
ιδεῖ τὴν ἐν Ἀσίᾳ ἀρχὴν περιερχομένην εἰς τὸν Ἀρχέλαον, εἰς
τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ὁποίου εἶχε πεποιθῆσιν, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτῷ
σύμμαχον ἰσχυρὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν ἐνδεχομένῳ τινὶ ἐμφυλίῳ
πολέμῳ. Τοῦλάχιστον εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Ἀρχέ-
λαον ἀποδειχθεῖσα αὐτοῦ ὑπερβολικὴ εὐνοία αὐτὸν μόνον δὲν
ἔτυχεν ἐπιδοκιμασίας ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ ἡγείρεν ὑπονοίας
κατ' αὐτοῦ, αἵτινες ἐπεσχίασαν καὶ τῶν περὶ Χαιρῳνείαν κατορ-
θωμάτων τὴν ὁδόν. Ὁ Σύλλας ἀπολύσας πάντας τοὺς ἄλλους
αἰχμαλώτους, ὅσοι εἶχον συλληφθῇ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων
ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Μιθριδάτου, μόνον τὸν Ἀριστίωνα τύραννον ἐθα-
νάτωσε διὰ φαρμάκου, διότι ἦτον ἐχθρὸς τοῦ Ἀρχελάου. Πρὸς
τούτοις δ' ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀρχέλαον γῆν μυρίων πλῆθρων ἐν

Εὐδοία καὶ ἀνέγραψεν αὐτὸν φίλον καὶ σύμμαχον Ῥωμαίων, ὅπερ ἦτον τιμὴ ἐξαιρετικὴ διδομένη μόνον εἰς βασιλεῖς. Περὶ τῆς τοιαύτης πρὸς τὸν Ἀρχέλαον διαγωγῆς αὐτοῦ ἀπελογήθη ὕστερον ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ. (1).

Ἐν τούτοις φθάσαντες οἱ ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου περὶ εἰρήνης πεμφθέντες πρέσβεις ἀνήγγελλον, ὅτι οὗτος τοὺς μὲν ἄλλους ὄρους τῆς εἰρήνης δέχεται, δὲν θέλει ὅμως νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς Παφλαγονίας οὔτε νὰ παραδώσῃ τὰ πλοῖα. Πρὸς ταῦτα ὁ Σύλλας «Τίφατε, εἶπε, Μιθριδάτης Παφλαγονίας ἀντιποιεῖται καὶ περὶ τῶν νεῶν ἔξαρνός ἐστιν, ὃν ἐγὼ προσκυνήσειν ἐνόμιζον, εἰ τὴν δεξιάν αὐτῷ καταλίποιμι χεῖρα, δι' ἧς τοσούτους Ῥωμαίους ἀνείλεν;» Ὁ Ἀρχέλαος μετὰ δακρύων ἐπράυνε τὴν ὀργὴν τοῦ Σύλλα καὶ ἐπέτυχε νὰ πεμφοθῇ ὁ ἴδιος ὡς πρεσβευτὴς πρὸς τὸν Μιθριδάτην, τὸν ὁποῖον καὶ ἐπεισε νὰ δεχθῇ τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης ἀναλλοιώτους. ὅπως εἶχον συνομολογηθῇ μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σύλλα, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Φιλίππους τῆς Μακεδονίας ἀνήγγειλε τῷ Σύλλᾳ, ὅτι τὰ πάντα εἶχον καλῶς. Μετ' ὀλίγον δὲ συνήλθον ἐν Δαρδάνῳ τῆς Τρωάδος ὁ Μιθριδάτης καὶ ὁ Σύλλας, ἐκεῖνος μὲν ἔχων διακοσίας ναῦς ἐνήρεις, διαμυρίους ὀπλίτας, ἐξακισχιλίους ἵππεῖς καὶ πολλὰς ὄρεπανηφόρους ἀμάξας, ὁ δὲ Σύλλας μόνον τέσσαρας σπεῖρας καὶ διακοσίους ἵππεῖς. Ἀλλὰ καὶ οὕτω μετὰ μεγίστης ὑπεροφίας προσηνέχθη ὁ Σύλλας πρὸς τὸν Μιθριδάτην εἰπὼν, ὅτι «τῶν δεομένων ἐστὶ τὸ προτέρους λέγειν, τοῖς δὲ νικῶσιν ἔξαρκεῖ τὸ σιωπᾶν» (2). Ὅτε δὲ ὡμολόγησεν οὗτος, ὅτι ὅλ᾽ ἐκτελέσῃ τὰ συνωμολογημένα, ἦσπ᾽ α-

(1) Πλουτ. Σύλλ. 23. «Ταῦτά τε δὴ διέβαλε τὸ περὶ Χαιρώνειαν ἔργον ὡς οὐχὶ καθαρῶς ἀγωνισθὲν καὶ ὅτι τοὺς ἄλλους Μιθριδάτῃ φίλους, οὓς εἶχεν αἰχμαλώτους, ἀποδοὺς ὁ Σύλλας Ἀριστίωνα μόνον τὸν Τύραννον ἀνείλε διὰ φαρμάκων Ἀρχελάῳ διζυφορον ὄντα· μάλιστα δ' ἡ δοθεῖσα γῆ τῇ Καππαδόκῃ μυρίων πλεῖθρων ἐν Εὐβοίᾳ καὶ τῷ Ῥωμαίων φίλον αὐτὸν καὶ σύμμαχον ἀναγραφῆναι. Περὶ μὲν οὖν τούτων αὐτὸς ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἀπολογεῖται».

(1) Πλούταρχος αὐτόθι. Κατὰ Ἀππιανὸν (ξ β6) ἀποποιουθέντος

σατο αὐτὸν καὶ περιπτυχθεὶς ἐφίλησεν, ἔπειτα δὲ προσαγαγὼν τὸν Ἀριοβαρζάνην καὶ τὸν Νικομήδην διήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Μιθριδάτην. Μετὰ δὲ τὴν οὕτω συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην ὁ μὲν Μιθριδάτης κατέπλευσεν εἰς τὸν Πόντον, ὁ δὲ Ἀριοβαρζάνης καὶ Νικομήδης ἐπέστρεψαν εἰς τὰ κράτη ἑαυτῶν (Ἀππ. Μιθρ. 56. Πλουτ. Σύλλ. 23 καὶ ἐφεξῆς). Οὕτως ἐπεραιώθη ὁ πρῶτος Μιθριδατικὸς πόλεμος διαρκέσας 4 περίπου ἔτη (88—84 Π. Χ.).

Δεύτερος Μιθριδατικὸς πόλεμος (83 Π. Χ.).

§ 62.

Ὁ Σύλλας ἐπιστρέφων εἰς Ἰταλίαν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου κατέλιπεν ἐν Μ. Ἀσίᾳ τὸν στρατηγὸν Μουρήναν μετὰ δύο λεγεῶνων. Ὁ στρατηγὸς οὗτος ὀρεγόμενος θριαμβοῦ ἐζήτει ἐκ παντὸς τρόπου ἀφορμὴν πολέμου πρὸς τὸν Μιθριδάτην, ὅστις οὐδὲν παρασπονδῶν ἐπολέμει κατὰ τῶν ἀποστάντων Κόλχων καὶ ἐναυπηγεῖτο πλοῖα καὶ παρεσκεύαζε στρατεῖαν κατὰ τοῦ Βοσπόρου (τοῦ Κιμμερικοῦ). Τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἔδωκεν εἰς τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν τὴν ὑποψίαν, ὅτι οὐχὶ κατὰ τοῦ Βοσπόρου, ἀλλὰ κατὰ Ῥωμαίων γίνεται αὕτη. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄλλαι διενέξεις ἀφορμαί: ὁ Ἀριοβαρζάνης, καί περ κατὰ τὰς συνθήκας ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν, δὲν ἤρχεν ἔτι ἀσφαλῶς ἐφ' ἀπάσης τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας, ἀλλὰ τινα αὐτῆς μέρη κατεῖχοντο ἔτι ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου. Πρὸς τοῦτοις ὁ Ἀρχέλαος περιπεσὼν εἰς δυσμένειαν παρὰ τῷ Μιθριδάτῃ, ὥς φανεὶς λίαν ἐνδοτικὸς εἰς τὰς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις, καὶ φοβούμενος κίνδυνον ἐντεῦθεν κατέφυγε πρὸς τὸν Μουρήναν καὶ παρώτρυνεν αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πόλεμον (Liv. Epit. LXXXVII, 8). Ὁ Σύλλας ἐνέβαλεν ἀμέσως ἐκ τῆς Μεγάλης Καπ-

τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἐπιμύρωσιν τὴν συνθήκην, αἱ ἐχθροπραξίαι παντελῶς ἔπαυσαν ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἐκ μέρους τῶν Ῥωμαίων.

παδοκίας (ἐνθα τὰ φρούρια κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν καταγαγόντων τὸν Ἀριοβαρζάνην Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων) εἰς τὸν Πόντον, κατέλαβε τὰ Ποντικά Κόμανα, φονεύσας ἱππέας τινὰς τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις πέμψας πρέσβεις πρὸς τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν διεμαρτύρετο κατὰ τῆς πράξεως ταύτης ἐπικαλούμενος τὰς πρὸ μικροῦ συνομολογηθείσας συνθήκας. Ὁ Μουρῆνας ἀπήντησεν εἰς τοὺς πρέσβεις, ὅτι δὲν βλέπει συνθήκην τινὰ, διότι οὐδεμίαν συνθήκην ὑπέγραψεν ὁ Σύλλας, ἀλλ' ἔργῳ ἐπικυρώσας τὰ λεχθέντα ἀνεχώρησε· καὶ οὐδόλως ὑπὸ τῶν παραστάσεων τῶν πρέσβεων κωλυόμενος ἐξηκολούθει λεηλατῶν, οὐδὲ τῶν ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος, καὶ ἐχείμασεν ἐκεῖνο τὸ ἔτος (83—82 Π. Χ.) ἐν Καππαδοκίᾳ (Ἀππ. 65). Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης διαγωγῆς τοῦ Μουρῆνα ὁ Μιθριδάτης, ἵνα μὴ προκαλέσῃ νέον μέγαν πόλεμον, ἠρέσθη ἀπλῶς πέμπων πρέσβεις πρὸς τε τὴν Σύγκλητον καὶ πρὸς τὸν Σύλλαν, διὰ τὰ καταγγεῖλη τὰς πράξεις τοῦ Μουρῆνα, ὅστις ἅμα ἐπελθόντος τοῦ ἔαρος (82 Π. Χ.) διαβάς τὸν Ἄλυν ποταμὸν, ὅστις εἶχε πλημμυρήσει τότε καὶ ἦτο δύσπορος ἕνεκα τῶν συχνῶν ὀμβρῶν, ἐπέδραμε τεσσαράκοντα κώμας τοῦ Μιθριδάτου καὶ παρὰ τὰ ὅρια τοῦ κράτους τοῦ Μιθριδάτου καὶ τοῦ Ἀριοβαρζάνους ἔκτισε πόλιν ὀχυράν Ἐκίνην καλουμένην (Μέμνων XV, 35). Ὁ δὲ Μιθριδάτης οὐδόλως ἀντεπεξῆρχετο κατὰ τοῦ Μουρῆνα ἀναμένων ἡσύχως τὴν ἐπάνοδον τοῦ εἰς Ῥώμην πεμφθέντος πρέσβεως. Ὁ Μουρῆνας ἐπιστρέψας ἀπὸ τῶν χωρῶν τοῦ Μιθριδάτου, μετὰ πολλῆς λείας εἰς Φρυγίαν καὶ Γαλατίαν εὔρεν αὐτόθι τὸν Καλίδιον πεμφθέντα ἀπὸ τῆς Ῥώμης, διὰ τὴν ἀποδομιᾶσιν τὴν διαγωγὴν τοῦ Μουρῆνα· ἀλλ' ὁ ἀπεισταλμένος οὗτος τῆς Συγκλήτου ψήφισμα μὲν συγκλητικὸν δὲν ἐπέδωκεν εἰς τὸν Μουρῆναν, ἀπλῶς δὲ εἰς ἐπήκοον πολλῶν εἶπεν, ὅτι ἡ Σύγκλητος διατάσσει αὐτῷ τὰ φεῖδῃται τοῦ βασιλέως Μιθριδάτου, ἃ τε ἐνσπόνδου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὄντος· μετὰ δὲ τὴν διακύρυξιν ταύτην ὠράθη διαλεγόμενος κρυφίως πρὸς τὸν Μουρῆναν, ὅστις καὶ μετὰ τὴν διακήρυξιν οὐδόλως

μετριάσας τὴν ὁρμὴν του εἰσέβαλεν αὐθις εἰς τὸ κράτος τοῦ Μιθριδάτου· οὗτος δὲ φρονῶν ἤδη, ὅτι φανερώς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πολεμεῖται, διέταξε τὸν Γόρδιον (1) νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Μουρήνα κατεχομένης κώμας. Ὁ Γόρδιος ἐξεπέμει τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον συναρπάζων ὑποζύγια πολλὰ καὶ σκευοφόρα καὶ ἀνθρώπους ἰδιώτας καὶ στρατιώτας, καὶ ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἄλυν ἐστρατοπέδευε ἀπέναντι τοῦ τὴν ἑτέραν ὄχθην κατέχοντος Μουρήνα, μάχης δὲ οὐδέτερος ἦρχεν, ἕως οὗ φθῆς ὁ Μιθριδάτης μετὰ πλείονος στρατοῦ συνεκρότησε περὶ τὸν ποταμὸν μάχην κρατεράν καὶ ἐκβιάσας τὴν διάβασιν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν Μουρήναν, ὅστις ὑποχωρήσας εἰς λόφον ὄχυρόν, προσβλήθεις δὲ καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ πλείστους ἀποβαλὼν στρατιώτας ἔφυγε δι' ὀρέων καὶ δι' ὁδῶν ἀτρίβων εἰς Φρυγίαν προσβαλλόμενος ἀδιαλείπτως καὶ κακῶς ἔχων. Ἡ εἵλησις τῆς λαμπρᾶς καὶ ἀπροσδοκῆτου νίκης διαδοθεῖσα ταχέως μεγάλην ἐνεποίησεν αἰσθησιν μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ προσεῖλκυσε πολλοὺς αὐτῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἐπέδραμε τὰ ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατεχόμενα φρούρια καὶ ἐξελάσας τὰς φρουράς αὐτῶν ἔθουε χαριστήρια τῷ Στρατιῷ Διὶ κατὰ τὸν παρὰ ταῖς Καππαδοξίᾳ εἰθισμένον τρόπον (ἴδε σελ. 122). Ἐν τούτοις ὁ Σύλλας ἀποδοκιμάζων τὰ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου γενόμενα ἔπεμψε τὸν Γαβίνιον, δια νὰ ἀπαγορεύσῃ τῷ Μουρήνᾳ πᾶσαν περαιτέρω κατὰ τοῦ Μιθριδάτου ἐχθροπραξίαν, διαλλάξῃ δὲ τὸν Ἀριοβαρζάνην πρὸς τὸν Μιθριδάτην, (2) τὸ ὅποτον καὶ ἐγένετο, ἀφ' οὗ ὁ Μιθριδάτης

(1) Ὁ Γόρδιος μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ ἀπὸ Καππαδοκίας διετέλει εἰς ὑπηγεσίαν τοῦ Μιθριδάτου ὡς ὁ Ἀρχέλαος.

(2) Ἡ μετὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνου καὶ τοῦ Μιθριδάτου διένεξις προήρχετο ἀπλῶς, διότι πολλὰ χωρία τοῦ κράτους τοῦ Ἀριοβαρζάνου κατεῖχοντο ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου, οὐχὶ δὲ ἐν τοῦ μεταξὺ Μιθριδάτου καὶ Μουρήνα πολέμου, καθ' ὃν ὡς φαίνεται οὔτε ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, οὔτε ἐπαθέρει ὑπ' αὐτοῦ.

ἔδωκεν ὡς ἐγγύησιν πρὸς τὸν Ἀριοβαρζάνην τετραετὲς παιδίον (1) καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ οὐ μόνον διετήρησεν ὅσα πρὸ τοῦ πολέμου ἐν Καππαδοκίᾳ κατέειχε φρούρια, ἀλλὰ κατέλαβε καὶ ἕτερα. Μετὰ τὴν περαίωσιν τοῦ πολέμου (81 Π. Χ.) καὶ τὴν μετὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνου συνδιελθούσαν προσήνεγκε μεγαλοπρεπεῖς ἐπτιάσεις πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀριοβαρζάνου καὶ τοῦ Γαβίνιου, ἐν οἷς προϋτίθει ἀγῶνας καὶ ἀριστεῖα εἰς τοὺς ἐσιωμένους ἐπὶ κύλικι καὶ τροφῇ καὶ σκώμμασι καὶ ᾠδαῖς καὶ ἄλλοις διασκεδάσεων ἀντικειμένοις· τῶν ἀγώνων τούτων μόνος ὁ Γαβίνος ἀπέσχεν. (Ἀπ. Μιθρ. 65—68).

Τὰ μεγαλὺ τοῦ Β' καὶ τοῦ Γ'. Μιθριδατικοῦ πολέμου.

Στρατεία Τιγράνου, βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ἐπὶ Καππαδοκίαν.

§ 62.

Διὰ τῆς πρὸς τὸν Γαβίνιον συμβάσεως ἀπαλλαγείς ὁ Μιθριδάτης ἐπὶ τινα χρόνον τῶν ἀπὸ Ῥωμαίων περισπασμῶν ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ βόρεια καὶ τὰ ἀνατολικά τοῦ Εὐξείνου παράλια καὶ χειρωσάμενος τὸν Βόσπορον ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καλούμενον Μαχάρην, καθίστα βασιλέα τῆς χώρας ταύτης· ἀλλ' εἰσβαλὼν ἔπειτα εἰς Ἀχαιοὺς (ἔθνος βάρβαρον οἰκοῦν ὑπὲρ τοὺς Κόλχους καταγόμενον, κατὰ παράδοσιν τινα ἀπίθανον, ἀπὸ τῶν ἐκ Τροίας πλανηθέντων Ἀχαιῶν) καὶ ἀποβαλὼν δύο μοίρας τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐν πολέμοις καὶ φύχεσι καὶ ἐνέδραις ἐπληθύνει εἰς τὸ κράτος του καὶ ἔπεμπε πρέσβεις εἰς Ῥώμην, διὰ τὰ μεταβάλλωσιν εἰς ἐπιστήμους συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Γαβίνιον γενομένας συμβάσεις· ἔπεμπε δὲ πρέσβεις καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης εἴτε ἐνοχλούμενος ὑπὸ τινῶν εἴτε μεμφόμενος τὸν Μιθρι-

(1) Οὕτως ἐρμηνεύουσι συνήθως τὸ χωρίον τοῦ Ἀππιανοῦ ἀγγυήσας τετραετὲς παιδίον· ὁ Schweichhauser ἐρμηνεύει αὐτὸ ἐμνηστεύσας τετραετὲς τι θυγάτριον (Desponsata Ariobarzani filiola qua quadricennia). Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖας

δάτην, διότι κατείχευ ἐτι τὸ περισσότερον μέρος τῆς Καππαδοκίας. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν Ἀριοβαρζάνην διένεξις ἐξωμαλύνθη, ἀποδόντος τοῦ Μιθριδάτου, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Σύλλα, ὅσα τῆς Καππαδοκίας κατείχε μέρη· ἀλλ' ὅτε ὁ Μιθριδάτης νέαν ἐπεμψεν εἰς Ῥώμην πρεσβείαν πρὸς συνομολόγησιν συνθηκῶν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀφίξιν τῶν πρέσβεων εἶχεν ἤδη ἀποθίνειν ὁ Σύλλας, οἱ πραιότεροι δὲν ἠξίωσαν ν' ἀναφέρωσι τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ῥωμαίων. Ματαιωθείσης οὕτω πάσης ἐλπίδος πρὸς συνομολόγησιν συνθηκῶν, βλέπων ὁ Μιθριδάτης τοὺς Ῥωμαίους ἀμφιβόλως πάντοτε πρὸς ἑαυτὸν πολιτευομένους καὶ θεωρῶν ἀναπόδρασον νέον τινα καὶ κρίσιμον ἀγῶνα, παρεσκευάζετο δραστηρίως καὶ διεπραγματεύετο περὶ νέας συμμαχίας πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τῆς Ἀρμενίας ἡγεμόνα Τιγράνην. «Ἐπέστη ἡδὴ ὁ καιρὸς, ἔγραφε πρὸς τοῦτον, καθ' ὃν εἶναι δυνατόν νὰ ταπεινωθῇ καὶ νὰ περιορισθῇ ἡ τῶν Ῥωμαίων ὑπεροψία. Ἄνδρες εἰθισμένοι νὰ ἄρχωσιν ἀδρανῶς, ἐν ᾧ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀσφάλειαν οἴκοι, παρίστανται ὡς δικαιηταὶ μεταξύ βασιλείων· τσσαῦταί εἰσιν ὁμοῦ αἱ τῶν δύο βασιλείων (Μιθριδάτου καὶ Τιγράνου) δυνάμεις, ὥστε καὶ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν τὰ ὄπλα δύνανται νὰ καταπονήσωσι τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἰσχύος του, πολλῶν ἧττον ἐκεῖνος ἐξησθετισμένος καὶ ἐστενοχωρημένος δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν τῶν συνηγτισμένων ἡγεμόνων προσβολήν». Κατὰ τὴν συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων συνθήκην ὅσαι μὲν πόλεις καὶ γαῖαι ᾔθελον κυριευθῇ ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἢ ἀπὸ τῶν συμμαχῶν αὐτῶν ἐμελλον νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Μιθριδάτην, οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ πᾶσα ἡ κινητὴ περιουσία εἰς τὸν Τιγράνην (Justin. XXXVIII, 3. Liv. Epit. LXXXIV 14). Ὁ Μιθριδάτης ἐπεισε τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀριοβαρζάνους, ὑποκρινόμενος ὁ ἴδιος κατ' ἀρχὰς οὐδετερότητα καὶ ἀπέχων πάσης ἀμέσου κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐχθροπραξίας. Ὁ Τιγράνης εἰσέβαλεν ἀμέσως εἰς Καππαδοκίαν, κατέστρεψε πολλὰς ἐνταῦθα Ἑλληνίδας πόλεις, ἰδὼς δὲ τὰ Μάζακα, καὶ

ποιήσας ἀνασπάστους τοὺς τε Ἑλληνας κατοίκους τῶν πόλεων τούτων καὶ πολλοὺς τῶν ἰθαγενῶν μετόπισεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Μεσοποταμίαν (76. Π. Χ.) καὶ διὰ τῶν ἀνασπάστων κατοίκων τῶν Μαζάκων κατόπισε τὴν νεωστὶ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν ὁμώνυμόν του πόλιν Τιγρυνόκερτα (1). Οἱ ἀριθμοὶ τῶν ἐκ Καππαδοκίας ἀνασπάστων γενομένων Ἑλλήνων τε καὶ Καππαδοκῶν ἀνέβαινεν εἰς τριακοσίας χιλιάδας. Οἱ Ῥωμαῖοι, καίτοι ἐγίνωσκον τὴν εἰς τὰ γενόμενα ἐνοχλήν τοῦ Μιθριδάτου, ὅμως περισπώμενοι ὑπὸ ἐξωτερικῶν πολέμων καὶ ἐσωτερικῶν ταραχῶν παρεῖδον ὅλως τὸ περὶ Καππαδοκίαν γεγονός καὶ οὐδὲν οὔτε πρὸς τὸν Τιγράνην οὔτε πρὸς τὸν Μιθριδάτην ἐμέμφαντο (Λιν Εἰρή. LXXI 28). Νῦν ὅμως αὐτὸς ὁ Μιθριδάτης ἐπετάχυνε τὴν ἐκρηξίν τοῦ πολέμου· αἱ περιστάσεις ἐφαίνοντο εὐνοϊκῶταί τοι πρὸς αὐτόν. Οὐ μόνον ὁ Σερτωριανὸς πόλεμος (οὕτω κληθεῖς ἀπὸ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στασιάσαντος Ῥωμαίου στρατηγεῦ Σερτωρίου, ἀρχηγοῦ τῆς δημοκρατικῆς μερίδος), ἐξηκολούθει ἐν Ἰσπανίᾳ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σερτώριος ἐπεμφε πρεσβείαν πρὸς τὸν Μιθριδάτην μετὰ προτάσεων συμμαχίας, ἃς προθύμως ἐδέξατο οὗτος. Κατὰ τὰς συμφωνίας ταύτας ὁ Μιθριδάτης ἐλάβανε τὴν Ἀσίαν (Πέργαμον), Βιθυνίαν, Γαλατίαν, Παφλαγονίαν καὶ Καππαδακίαν· προσέτι δὲ καὶ στρατηγὸν εἰς αὐτὸν ἐπευπεν

(1) Ἀππ. Μιθρ. 67. «Ὁ δ' Ἀρμένιος Καππαδοκίαν σαγηνεύσας εἰς τριάκοντα μυριάδας ἀνθρώπων ἀνασπάστους εἰς Ἀρμενίαν ἐποίησε καὶ συνόριζεν αὐτοὺς μετ' ἐτέρων εἰς τι χωρίον, ἔνθα πρῶτον Ἀρμενίας τὸ διάδημα οὗτος περιεθήκατο καὶ Τιγρυνόκερταν ἀπ' ἑαυτοῦ προσεῖπε, δύναται δ' εἶναι Τιγρυνόπολις». Πλουτ. Λουκ. § 20. «Ἑλλήνων δὲ τὴν Μεσοποταμίαν ἀνέπλησε, πολλοὺς μὲν ἐκ Κιλικίας, πολλοὺς δὲ ἐκ Καππαδοκίας ἀνασπάστους κομιζών». Στράβ. ΙΒ'. 539. Διέθηκε δὲ φαύλως αὐτοὺς Τιγράνης ὁ Ἀρμένιος, ἥνίκα τὴν Καππαδοκίαν κατέδραμεν· ἅπαντας γὰρ ἀνασπάστους ἐποίησεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὰ Τιγρυνόκερτα ἐκ τούτων συνόρισε τὸ πλέον· ὕστερον δ' ἐπανῆλθον οἱ δυνάμενοι μετὰ τὴν τῶν Τιγρυνόκερτων ἄλωσιν». Πλουτ. Στράβ. καὶ Λιν Εἰρή. LXXI 28. Βεροῖας

ὁ Σερτώριος τὸν Μάρκον Ουάρωνα καὶ συμβούλους τρεῖς. Ἐκ-
 τὸς τούτου ὁ Μιθριδάτης συνῆψε συμμαχίαν μετὰ πολλῶν Σκυ-
 θικῶν λαῶν, Ἀχαιῶν (τῶν ἐν Ἀσίᾳ), Ἡνιόχων, Στρηματῶν, Βασι-
 λείων, Ἰαζύγων, Κοράλλων καὶ τῶν παρὰ τὸν Ἴστρον καὶ τῶν κατὰ
 Ῥοδόπην καὶ Αἴμον οἰκούντων Θρακῶν καὶ τῶν Βαζάρνων. Διὰ
 τῶν συμμαχιῶν τούτων παρεσκεύασε στρατὸν τεσσαράκοντα μυ-
 ριάδων πεζῶν καὶ μυρίων καὶ ἑξακισχιλίων ἵππέων (1), εἰς ὃν
 εἶποντο καὶ μέγας ὄμιλος ὁδοποιῶν, σκευοφόρων καὶ ἐμπόρων
 κομιζόντων τὰ ἐπιτήδεια πρὸς τὸν στρατόν. Μετὰ δὲ τὴν συμ-
 πλήρωσιν τῆς παρασκευῆς θύσας τῷ Στρατίῳ διὰ καθελεύ-
 σας ἄρμα λευκῶν ἵππων εἰς τὸ πέλαγος πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσει-
 δῶνος εἰσέβαλε διὰ τῆς Τιμωνίτιδος Καππαδοκίας εἰς Παφλα-
 γονίαν καὶ Βιθυνίαν, ἔνθα ὁ βασιλεὺς Νικομήδης ὁ Γ'. ἀποθανῶν
 ἄρτι εἶχε κληροδοτήσει τὸ κράτος του, ὥς πρότερον ὁ Ἄττα-
 λος Γ'. τῆς Περγάμου, εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν λαόν. Διὰ τῆς εἰς
 Βιθυνίαν εἰσβολῆς ἤρξατο ὁ τρίτος Μιθριδατικὸς πόλεμος
 (74. Π. Χ.).

Τρίτος Μιθριδατικὸς πόλεμος.

(74—62 Π. Χ.).

§ 64.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Μιθριδάτης μετὰ τοῦ κυρίου μέρους τοῦ
 στρατοῦ αὐτοῦ εἰσέβαλλεν εἰς Βιθυνίαν, ἐπεμφεν εἰς Καππαδο-
 κίαν Διοφάντην τὸν Μιθάρου μετὰ δυνάμεως στρατιωτικῆς, διὰ
 νὰ ἐγκαταστήσῃ φρουράς εἰς τὰς πόλεις καὶ νὰ ἀντισταθῇ κατὰ
 τοῦ Λευκόλλου, (εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνατεθῇ ἐν Ῥώμῃ ἡ κατὰ
 τοῦ Μιθριδάτου στρατεία), ἃν ἤθελε προχωρήσῃ μέχρι τῆς χώ-

(1) Ἀππ. 69. Justin. XXXVIII, 3. Κατὰ Μέμωνα (XV. 37).
 Ὁ Μιθριδάτης εἰσβάλλων εἰς Βιθυνίαν εἶχε 15 μυριάδας πεζῶν καὶ
 12 χιλ. ἱππέων καὶ 120 ἄρματα ἀρσπληφόρα.

ρας ταύτης (Ἀππ. XV, 37)· ὁ Ἀριοβαρζάνης ἤδη πρότερον, (ὡς φαίνεται κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Τιγράνου), εἶχεν ἀπέλθει φεύγων, τετάρτην ἤδη φορὰν, εἰς Ῥώμην. Ἐνταῦθα, ὡς εἴρηται, ἀρχιστράτηγος τοῦ κατὰ Μιθριδάτου πολέμου εἶχε διορισθῇ ὁ Λούκουλλος. Ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ οὗτος εἰς τὴν Ἀσίαν, συνεκροτήθη μετὰ Μιθριδάτου καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων, τῶν ὁποίων ἀρχηγός ἦτον ὁ Κόττας, σπουδαία παρὰ τὴν Χαλκηδὸνα κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν μάχῃ, καθ' ἣν οἱ Ῥωμαῖοι ἔπαθον ἥτταν δεινὴν καὶ κατὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἐφονεύθησαν ἐξ αὐτῶν ὀκτακισχίλιοι, ἡχμαλωτίσθησαν δὲ τετρακισχίλιοι καὶ πεντακισχίλιοι, κατὰ ξηρὰν δὲ οἱ τοῦ Μιθριδάτου σύμμαχοι Βαστάρνοι κατετρόπωσαν τοὺς Ἰταλοὺς φονεύσαντες πεντακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἐξ αὐτῶν, ἐν ᾧ αἱ τοῦ Μιθριδάτου ἀπώλειαι μόλις συνεποσοῦντο εἰς τριάκοντα καὶ ἑπτακοσίους, ὧν οἱ τριάκοντα ἦσαν Βαστάρνοι. Περὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης ἀπόσπασμά τι τοῦ Διοδώρου (Διοδ. Ἑκλ. Βιβλ. XXXVII Κεφ. 28) λέγει τὰ ἑξῆς «Καθόλου κατὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τοῖς Ῥοδίοις πλὴν τοῦ πλήθους τὰ λοιπὰ πάντα μεγάλας εἶχεν ὑπεροχάς, τέχνη κυβερνητῶν, τάξις τῶν νεῶν, ἐρετῶν ἐμπειρία, δυνάμεις ἡγεμόνων, ἐπιβατῶν ἀρεταί· παρὰ δὲ τοῖς Καππαδόξιν ὑπῆρχον ἀπειρία καὶ ἀγυμνασίαι καὶ ἡ πάντων τῶν ἡλικῶν παραιτία ἀταξία· προθυμία μὲν γὰρ οὐκ ἐλείποντο τῶν Ῥοδίων, ὡς ἂν ἔχοντες ἐπίσκοπον καὶ θεατὴν τῶν κινδύνων τὸν βασιλέα (Μιθριδάτην) καὶ τούτῳ ἀπεύδοντες ἐνδείκνυσθαι τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν· μόνῳ δὲ ὑπερέχοντες τῷ πλήθει τῶν σκαφῶν περιεχέοντο τὰς πολεμίας ναῦς καὶ κυκλοῦντες εἰς μέσον αὐτὰς ἀπελάμβανον». Ὁ ὑπὸ τοσοῦτον εὐτυχεῖς ὑπὲρ τοῦ Μιθριδάτου οἰωνοὺς ἀρξάμενος πόλεμος ἔλαβεν ἀπροσδόκητον τροπὴν ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Λευκόλλου, ὁ ὁποῖος μετὰ τρισμυρίων μόνον πεζῶν καὶ χιλίων καὶ πεντακοσίων ἱππέων ἐπολιόρησε τὸν Μιθριδάτην εἰς τὴν Κύζικον, ὁπόθεν οὗτος μετὰ πολυχρόνιον ἀμυναν ἔφυγε εἰς θαλάσσης εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἐν ᾧ ὁ στρα-

τὸς αὐτοῦ ὑποχωρῶν κατὰ ξηρὰν εἰς Λάμφακον προσεβλήθη
 κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Αἰσηπεῦ, πλημμυρήσαντος τότε, καὶ
 διεφθάρη ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὁ Μιθριδά-
 τῆς, ἐν ᾧ εἰσέπλει εἰς τὸν Ἰόντον, καταληφθεὶς ὑπὸ τρικυμίας
 ἀπώλεσε περὶ τοὺς μυρίους ἄνδρας καὶ ἑξήκοντα πλοῖα· τὰ δὲ
 μὴ διαφθαρέντα πλοῖα διεσκέδασθησαν ὅπου ἦγεν αὐτὰ ἡ τρι-
 κυμία, αὐτὸς δὲ ὁ Μιθριδάτης διὰ σκάφους ληστού σωθεὶς εἰς
 Σινώπην ἐντεῦθεν διὰ ῥυμουλκῆσεως ἔφθασεν εἰς Ἀμισόν, ὅπου
 οὐκ ἐζήτει κατεπειγόντως ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ βασιλέως Τιγρά-
 νους καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μαχάρους. Μετ' ὀλίγον δὲ κατα-
 λιπὼν τὴν πύλιν ταύτην ἀπῆλθεν εἰς Κάβειρα (Νεοκαισάρειαν),
 ἐνθα διεχείμασεν. Ὁ δὲ Λούκουλλος εὐθὺς μετὰ τὴν περὶ Λάμ-
 φακον νίκην προὔχρει τολμηρῶς εἰς τὰ ἔνδον τῆς Μ. Ἀσίας,
 ὑποτάσων ἅπαντας, δι' ὧν διήρχετο. Φθάς δὲ εἰς Καππαδο-
 κίαν ἐθάρμαξε τὴν εὐδαιμονίαν τῆς χώρας, ἐνθα τὸ μὲν ἀνδρά-
 ποδον ἐπωλείτο ἀντὶ τεσσάρων δραχμῶν, ὁ δὲ βοὺς μίᾳ· αἶγες
 δὲ καὶ πρόβατα καὶ ἐσθῆς καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως τούτων. Ἐν
 Καππαδοκίᾳ γενόμενος ὁ Λούκουλλος ἐτράπη εἰς πολιορκίαν
 τῆς Ἀμισοῦ καὶ Εὐπατορίας (πόλεως, τὴν ὁποίαν ὠκοδόμησε
 παρὰ τὴν Ἀμισὸν ὁ Μιθριδάτης, ἀπὸ τοῦ ἐπωνύμου τοῦ ὁποίου
 (Εὐπάτωρ) ἐκλήθη Εὐπατορία), ἔπεμψε δὲ συγχρόνως καὶ ἄλλα
 στρατεύματα πρὸς πολιορκίαν τῆς Θεμισκύρας, Σινώπης καὶ
 Ἀμασειας, αἵτινες, καὶ μάλιστα ἡ Ἀμισὸς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπεμ-
 πεν ὁ Μιθριδάτης ἀδιαλείπτως τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ἀντέ-
 ταξαν κρατεράν ἄμυναν. Καὶ ὁ Μιθριδάτης αὐτὸς προσεβλήθη
 μετ' ὀλίγον ἐν Καβείροις ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου,
 ἀλλ' ἀπέκρουσεν αὐτὸν νικηφόρως αἰχμαλωτίσας καὶ τὸν ἱππαρ-
 χον Πομπώνιον, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁμοῦς προσηέχθη μετὰ μεγά-
 λης ἐπεικειας εἰπὼν, «Οὐκ ἐξυβρίσω εἰς ἀτυχοῦσαν ἀρετήν».
 Μετὰ τὴν ἤτταν ταύτην μὴ δυνάμενος ὁ Λεύκολλος νὰ προμη-
 θεύηται τὰ ἐπιτήδεια ἐκ Ἰόντου, τοῦ ὁποίου τὸ πλεῖστον μέρος
 κατείχετο ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου, ἠναγκάσθη νὰ πορίζηται ταῦτα

ἐκ τῆς νοτίου Καππαδοκίας συνοδεύων τοὺς σιτοφόρους μετὰ μικρῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων· μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ ἀπορία ἐγένετο ὁσημέραι ἐπαισιωχτοτέρα ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ· οἱ δὲ στρατιῶται ἠγανάκτουν κατὰ τοῦ Λουκούλλου, διότι μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπησχόλει οὗτος εἰς πολιορκίαν τῶν πόλεων, καὶ ἤρνουντο νὰ προχωρῶσι περαιτέρω προτιμῶντες νὰ μάχωνται κατὰ Καππαδοκῶν μᾶλλον παρά κατὰ Ἀρμενίων καὶ Μήδων. Ὁ Μιθριδάτης αἰσθανόμενος τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Λευκόλλου συμβαίνοντα συνέλαβε τὸ τολμηρὸν σχέδιον νὰ κωλύσῃ παντελῶς τὸν ἐκ Καππαδοκίας ἐπισιτισμὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ βιάσῃ οὕτω τὸν Λεύκολλον εἰς ὑποχώρησιν· εἶπεν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἱππικοῦ του ἐπεμψεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου ὑπῆρχε συγκοινωνία πρὸς τὴν Καππαδοκίαν, διὰ νὰ ἐπιτηρῇ τοὺς ἐκ Καππαδοκίας σιτοφοροῦντας Ῥωμαίους. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐνθύμημα, ὅπερ φρονίμως ἐκτελούμενον ἡδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, ἐπήνεγκεν ἀπροσδοκῆτως τὴν ἥτταν καὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τοῦ Μιθριδάτου διὰ τῆς ἀπερίσκεπτου προθυμίας τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντων ἱππέων, αἵτινες συναντήσαντες τοῖς Ῥωμαίοις σιτοφόροις εἰς μέρη στενὰ, ἀνεπιτήδεια πάντῃ εἰς ἵππομαχίαν, καὶ μὴ ἀναμείναντες τὴν εἰς ἀναπεπταμένον χώρον ἀφίξιν τοῦ μικροῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀποσπασματος συνεπλάκησαν μετ' αὐτοῦ· οἱ Ῥωμαῖοι παραταχθέντες εἰς μάχην ἐφόνευσαν πολλοὺς τῶν βασιλικῶν, ὀλίγοι τῶν ἐπείων διασωθέντες εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μιθριδάτου ἀνήγγειλαν τὸ συμβάν ἀτύχημα μετὰ μεγίστων ὑπερβολῶν. Ὁ δὲ Μιθριδάτης νομίσας, ὅτι ὁ Λούκουλλος πανστρατιᾷ ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ, διενεόθη κατεσπευσμένως νὰ φύγῃ εἰς Ἀρμενίαν, ὅπερ γενικῇ ἐπήνεγκεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, ὥστε ὁ Μιθριδάτης μετ' ὀλίγων μόνον ἔφυγε διὰ τῶν ὀρέων εἰς τὰ Κόμανα τὰ Ποντικά (71. Π. Χ.). Ὁ Λούκουλλος μαθὼν τὴν φυγὴν τῶν πολεμίων ἐπεμψε πολυαρίθμους ἱππεῖς πρὸς κατὰδίωξιν· τὰ δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Μιθριδάτου ἐγκαταλειφθέντα

σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐσθῆτες πολυτελεῖς διηρπάσθησαν, μικροῦ δὲ δεῖν συνελαμβάνετο καὶ αὐτὸς ὁ Μιθριδάτης, σωθεὶς μόνον διὰ τῆς ἀπληστίας τῶν διωκόντων, οἵτινες πατάξαντες εἰς τὸ σάγμα χρυσοφόρου τινὸς ἡμιόνου, πεσόντος τοῦ χρυσοῦ, καταγινόμενοι εἰς διαρπαγὴν αὐτοῦ ἐπέτρεψαν τῷ Μιθριδάτῃ νὰ φύγῃ, ὡς εἵπομεν, εἰς Κόμανα, ὁπόθεν μετὰ δισχιλίων ἱππέων ἔφυγε πρὸς τὸν Τιγράνην. Ἀπελπισθεὶς δὲ πλέον διὰ τὴν περικτέρω ἐκδοσιν τοῦ ἀγῶνος ἔπεμψε τὸν εὐνοῦχον αὐτοῦ Βάκχον εἰς τὴν Φαρνακίαν (Κερασσοῦντα), διὰ νὰ φονεύσῃ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παλλακὰς, ἵνα μὴ περιπέσωσιν εἰς χεῖρας πολεμίων. Οὕτως ἐφονεύθησαν κατὰ Ἀσιατικὸν ὅλως τρόπον αἱ ἀδελφαὶ του, Ῥωξάνη καὶ Στάτειρα καὶ αἱ σύζυγοι Βερνίκη ἢ Χίτα καὶ Μονίμη ἢ Μιλησία, μόνη δὲ τῶν ἀδελφῶν ἡ Νύσσα διαφυγοῦσα τὸν θάνατον ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου. Οἱ ἐν Φαρνακίᾳ φρούραρχοι τοῦ Μιθριδάτου ἰδόντες τὰ γινόμενα, ἀπελπισθέντες καὶ οὗτοι, ἠτομόλουν ἄνθρωποι πρὸς τὸν Λούκουλλον, ὅστις ἐκυρίευσεν ἤδη τὴν Ἀμαστρον, τὴν Ἡράκλειον καὶ τὰ Κάβειρα, ἐνθα πολλοὶ Ἕλληνες καὶ πολλοὶ τοῦ βασιλέως συγγενεῖς ἀπελύθησαν ἐκ τῶν φυλακῶν (70 Π. Χ.). Ἡ δὲ Σινώπη ἀντεῖχεν ἔτι κρατερώς καὶ ἐναυμάχει ἐπιτυχῶς κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ πολιορκούμενοι ἐξήντησαν πάντα τὰ μετὰ τῆς ἀμύνης, ἐνέπρησαν τὰς βαρυτέρας ναῦς, αὐτοὶ δὲ ἐμβάντες εἰς τὰς κουφοτέρας ἔφυγον ἀπὸ τῆς πόλεως· εἰς ταύτην ὅμως ὁ Λούκουλλος μετὰ τὴν ἄλλωσιν ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν. Μετ' ὀλίγον ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ οἱ παρὰ τὰ βορειανατολικά τῆς Καππαδοκίας οἰκοῦντες Χαλδαῖοι καὶ Τιβαρηνοὶ, ἡ Μικρὰ Ἀρμενία καὶ αὐτὴ ἡ νότιος Καππαδοκία, ἐνθα οὐ μόνον ἀποκατεστάθη αὖθις ὡς βασιλεὺς ὁ Ἀριοβαρζάνης ἀλλὰ καὶ συνεμάχησε τῷ Λουκούλλῳ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου (1). Ὁ δὲ Λούκουλλος προχωρήσας μέχρι Ταλαύ-

(1) Τοῦτο μαρτυροῦσιν ὅτε Στράβων καὶ ὁ Μέμνων. Κατὰ Στράβωνα (ΙΒ'. 535) ὁ Λούκουλλος ἐδωρήσατο τὰ Τάμεια (φρούριον πέραν

ρων (πόλεως ἐν Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ) ἐπανάκαμψεν αὐτοὺς εἰς τὴν πολιορκουμένην Ἀμισόν, ἣτις ἀνθίστατο ἔτι κρατερῶς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐμπείρου στρατηγοῦ καὶ μηχανικοῦ Καλλιμάχου· ὅτε δὲ περιήλθε καὶ αὕτη εἰς τὰ ἔσχατα, ἔσθλ' ἔκρινεν ὁ Καλλιμάχος πῦρ εἰς τὴν ἐξ ἐφόδου ἀλωθεῖσαν πόλιν. Ὁ Λούκουλλος οἰκτείρων τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως προσεπάθει νὰ καταθέσῃ τὸ πῦρ, ἀλλ' οἱ στρατιῶται δεθέντες εἰς διαρπαγὴν οὐδόλως προσεῖχον αὐτῷ· ὥστε τὴν ἐπαύριον εἰσελθὼν ὁ Λούκουλλος καὶ δακρύσας πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὅτι πολλάκις μακαρίσας τὸν Σύλλαν μάλιστα τὴν σήμερον ἡμέραν ἐθαύμασε τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνδρός, ὅτι βουληθεὶς νὰ σώσῃ τὰς Ἀθήνας, ἠδυνήθη, «ἐμὲ δὲ, εἶπε, ζηλωτὴν τούτου γενόμενον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Μομμίου ὁδαίμων περιέστησε». Καὶ τὸ μὲν πῦρ κατεσβέσθη μετ' ὀλίγον διὰ βροχῆς ῥαγδαίας, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν καταστραφέντων ὁ Λούκουλλος ἀνικοδόμησε, τοὺς δὲ φύγοντας Ἀμισινοὺς καὶ ἄλλους Ἕλληνας, ὅτοι ἐβούλοντο, ἐδέξατο εἰς τὴν πόλιν, παρὰ χωρήσας αὐτῇ ἐλευθερίαν, καὶ προσθεὶς χώραν εἰκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων περὶ τὴν πόλιν καὶ προσενεγκὼν ἀνὰ διακοσίας δραχμὰς εἰς ἕκαστον τῶν διασωθέντων Ἀμισιτῶν (1). Μετὰ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας τοῦ Λευκόλλου καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Μιθριδάτου υἱὸς Μαχάρης, ὁ τοῦ Βοσπόρου βασιλεὺς, ἔπεμπε πρὸς αὐτὸν πρεσβείαν μετὰ δώρων ζητῶν τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν του. Ὁ δὲ Λούκουλλος τολμηρότερος ἤδη γενόμενος ἀπῆτει παρὰ τοῦ Τιγράνου τὴν παράδοσιν τοῦ Μιθριδάτου. Ἀρνηθέν-

τοῦ Εὐφράτου ἐν τῇ κυρίῳ Ἀρμενίᾳ) «τῷ Καππάδοκι συστρατεύσαντι ἀριστεῖον κατὰ τὸν πρὸς Μιθριδάτην πόλεμον.» Κατὰ δὲ τὸν Μέμνων (XVI, 36) ὅτε ὁ Λούκουλλος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Σινώπης διήλθε διὰ Καππαδοκίας, ἐνταῦθα ἦρχεν ὁ φίλος του Ἀριοβαρζάνης. Εἶναι δὲ λίαν χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ Μέμνων κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην καλεῖ τὸν Ἀριοβαρζάνην ἀπλῶς «ἐπαρχον Καππαδοκίας».

(1) Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀμισοῦ ἡμαλωτίσθη καὶ ὁ περίφημος Γραμματικὸς Τυραννίων καὶ ἦχθη εἰς Ῥώμην, ἐνθα ἐμαυήτησε κατ' αὐτὸν καὶ ὁ Στράβων.

τος δὲ τούτου, διελθὼν διὰ τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας καὶ λαβὼν ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνου προὐχώρει πρὸς τὸν Εὐφράτην (69 Π. Χ.). Διαβάς δὲ τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐβάδισεν ἀπ' εὐθείας κατὰ τῆς πρωτευούσης Τιγρανόκερτων ἀφ' οὗ δὲ ἐνίκησεν εἰς συμπλοκὴν τινὰ τὸν Ἀρμένιον στρατηγὸν Μιθροβαρζάνην καὶ διὰ τοῦ στρατηγοῦ Σεξιτιλίου κατέκλεισεν εἰς τὰ Τριγρανόκερτα ἕτερον Ἀρμένιον στρατηγόν, ἐπῆλθε κατὰ τοῦ κυρίου μέρους τοῦ Ἀρμενικοῦ στρατοῦ διοικουμένου αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Τιγράνου καὶ συγκειμένου ἐξ εἴκοσι μυριάδων πεζῶν καὶ πέντε μυριάδων ἱππέων, νικήτας δὲ τοῦτον ὁλοσχερῶς εἰς κρίσιμον μάχην ἐκυρίευσεν τὰ Τιγρανόκερτα, ἔνθα ἡλευθέρωσε πολλοὺς μὲν Ἕλληνας (ἀνασπάστους, ὡς εἶπομεν, ἐκ Καππαδοκίας, ἰδίως ἐκ Μαζάκων), πολλοὺς δὲ βαρβάρους, Ἀδιαβηνοὺς, Ἀσσυρίους, Γορδιηνοὺς, Καππαδόκας, ὅμοια τοῖς Ἕλλησιν παθόντας, οἵτινες πάντες ἐπέσρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των. Μετὰ τὴν περὶ τὰ Τιγρανόκερτα ἦτταν ὁ μὲν Τιγράνης ἔφυγεν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ κράτους του, ὁ δὲ Μιθριδάτης στρατολογήσας ἐκ νέου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Πόντον, καὶ ἐν ᾧ ὁ Λούκουλλος ἀπησχολεῖτο ἔτι ἐν Ἀρμενίᾳ, ἀνέκτησε πολλὰ μέρη τοῦ κράτους του καὶ ἐνίκησεν ὁλοσχερῶς περὶ τὰ Ζῆλα (68 Π. Χ.) τὸν ὑπὸ τοῦ Τριαρίου διοικούμενον Ῥωμαϊκὸν στρατόν. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν Ῥωμαίων πλείονες τῶν ἑπτακισχιλίων, ἐν οἷς ἑκατόνταρχοι μὲν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, χιλιάρχοι δὲ τέσσαρες καὶ εἴκοσιν. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη τῶν πραγμάτων τροπὴ ἠνάγκασε τὸν Λούκουλλον εἰς ὑποχώρησιν, ἐπήνεγκε δὲ συγχρόνως στάσιν ἐν τῷ στρατῷ· ὁ Μιθριδάτης μὴ πολυῶν ν' ἀντιπαραταχθῇ μόνος κατὰ τοῦ εἰς Καππαδοκίαν ἐπιστρέφοντος Λουκούλλου ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν καὶ περιέμενεν ἐνταῦθα τὸν Τιγράνην, ὁ Λούκουλλος δὲ προσεπάθει πρὸ πάντων νὰ ματαιώσῃ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἡγεμόνων· ἀλλ' ἄμα ἔφθασεν ὁ στρατὸς εἰς τὰ ὅρια τῆς Καππαδοκίας, ἡ στάσις

ἐγένετο φανερά ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Λουκούλλου, ὅστις περιῆλθεν εἰς τὴν λυπηρὰν θέσιν νὰ ἰδῇ καταστρεφόμενα τὰ ἀποτελέσματα τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων, καὶ τὴν μὲν Καππαδοκίαν πορθουμένην αὖθις ὑπὸ τοῦ Τιγράνου, τὸν δὲ Μιθριδάτην θρασύτερον γενόμενον, ἐν ᾧ αὐτὸς πρὸ ἐλίγου περὶ τούτου εἶχεν ἀγχείλει εἰς τὴν Σύγκλητον, ὅτι ἐντελῶς κατεπολεμήθη. Καθ'ὃν χρόνον μέρος τῆς Καππαδοκίας ἐπορεύετο ὑπὸ τοῦ Τιγράνου, ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ἠπείλει νὰ εἰσβάλῃ ὁ Μιθριδάτης, οἱ πρέσβεις οἵτινες ἦλθον ἐκ Καππαδοκίας (πιθανῶς πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀριοβαρζάνου), ἵνα σκεφθῶσι μετὰ τοῦ Λουκούλλου, ἔβλεπον αὐτὸν ἐξυβριζόμενον καὶ προπηλακίζόμενον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Ὁ στρατηγὸς Ἀχύλιος, ὅστις εἶχε καταλειφθῇ ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου, οὔτε ἤθελε οὔτε ἠδύνατο νὰ ἀποκρούσῃ τὸν Μιθριδάτην γενόμενον ἡδὴ κύριον τῆς Καππαδοκίας καὶ ἰσχυρῶς λυμαινόμενον αὐτήν· ὁ Ἀριοβαρζάνης ἐξώσθη πάλιν ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ· τὰ δὲ πράγματα περιῆλθον ἐν Καππαδοκίᾳ ἀκριβῶς εἰς ἣν ἦσαν θέσιν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Λουκούλλου. Ἄλλ' ἤδη αἱ ἐν Ῥώμῃ ἐχθοὶ τούτου εἶχον ἐπιτύχει τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχιστρατηγίας καθάρσεις αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ πολέμου εἰς τὸν Γνάτον Πομπήιον τὸν Μέγαν, ὅστις ἔθηκε τέρμα ταχὺ εἰς τὸν ἀπὸ τοσούτου χρόνου λυμαινόμενον τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν Καππαδοκίαν Μιθριδατικὸν πόλεμον (Ἀπ. Μιθρ. 67—91 Πλουταρχ. Λουκ. 14 35, Μέμνων XV 37—46 καὶ XVI 54—56 Δίων Κάσσ. XXXV, 17).

Ἐξακολούθησι τοῦ κατὰ Μιθριδάτου καὶ Τιγράνου πολέμου.—

Ὁ Πομπήιος ἐν Καππαδοκίᾳ.—Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριοβαρζάνου Α'.

§ 64.

Τὸ οἰκτρὸν τέλος τῆς ἀρχιστρατηγίας τοῦ Λουκούλλου καὶ ἡ στήναι αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Μιθριδάτου τροπὴ τῶν πραγμάτων προήρ-

χοντο μᾶλλον ἐκ τῆς ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ στάσεως καὶ ἀναρχίας ἢ ἐκ πραγματικῆς ὑπεροχῆς τῶν τοῦ Μιθριδάτου δυνάμεων. Ὅθεν ἦτο φανερόν ὅτι ἅμα ἢ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατῶν διοίκησις ἤθελε περιέλθῃ εἰς χεῖρας ἀνδρὸς μεῖζον ἔχοντος κῦρος καὶ πλείονος ἀπολαύοντος παρὰ τῷ στρατῷ ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ, οἷος ἦτον ὁ Πομπήιος, τὰ πράγματα ἡδύναντο εὐκόλως νὰ μεταβληθῶσι. Τοῦτο νεὼν καὶ ὁ Μιθριδάτης, ὅστις καὶ ἄλλως ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐνόει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ὁ Πομπήιος διορισθεὶς αὐτοκράτωρ στρατηγὸς ἐπήρχετο πρὸς καταπολέμησιν αὐτοῦ, (67 Π. Χ.) προθυμῆθη νὰ διαπραγματευθῇ περὶ εἰρήνης πέμπων πρέσβεις πρὸς τὸν Πομπήϊον ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, ἐπὶ τίσιν ὅροις ἡδύνατο ὁ Μιθριδάτης νὰ τύχῃ εἰρήνης· ἀλλ' ἅπανα ἢ προθυμία καὶ εἰρηνικαὶ διαθέσεις τοῦ βασιλέως ἐναυάγησαν ἀπέναντι τῆς ἀγερῶχου διακηρύξεως τοῦ Ῥωμαίου ἀρχιστρατήγου, ὅτι τότε μόνον δύναται νὰ παραχωρήτῃ τὴν εἰρήνην «ἐὰν ὁ Μιθριδάτης αὐτόμολος παραδοθῇ καὶ ἐπιτρέψῃ ἑαυτὸν τοῖς Ῥωμαίοις». Ματαιωθείσων, ὡς εἰκός, διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων προὔχωρησεν ὁ Πομπήιος ταχέως εἰς τὸν Πόντον καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἡμέρας περιεστρατοπέδευε τὸν Μιθριδάτην. Εἰς μάτην ὁ ἐβδόμηκοντούτης ἤδη ἡρώϊκός γέρων ἀνέπτυξε κατὰ τὴν περίεσιν ταύτην τὰ σπάνια αὐτοῦ στρατιωτικὰ πλεονεκτήματα. Προσβληθεὶς παρὰ τὰ Δάσκειρα (πόλιν τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας) καὶ ἡττηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὸν Εὐφράτην μετὰ τῆς ἐβρωμενεστάτης δυνάμεως τοῦ στρατοῦ καὶ μετὰ τῶν θησαυρῶν του, ἐντεῦθεν δ' ἐλαύνων διὰ τῶν Χωτηνῶν καὶ τῶν Ἰδηρῶν, οἵτινες πολλαχοῦ ἠνώχλουν αὐτόν κατὰ τὴν διάβασιν, ἔφθασεν εἰς Κολχίδα καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸν Βόσπορον σεβαστὸς ἔτι καὶ φοβερός εἰς τὰ ἔθνη, δι' ὧν διήρχετο· ὁ δὲ Πομπήιος καταδιώξας αὐτόν μέχρι Κολχίδος ἐνταῦθα παροσεβλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλβανίας Ὀροίσου καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰβηρίας Ἀρτάκου, φοβουμένων μὴ εἰσβάλῃσιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ εἰς Βέρροισιν

τὴν ἑαυτῶν χώραν καὶ ἀπέκρουσε μὲν αὐτοὺς νικηφόρως, ἐπέστηεν ὁμῶς τὴν περαιτέρω κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πορείαν, νοήσας τὰς μεγάλας αὐτῆς εὐσχερείας. Κατὰ τὴν πρὸς Ἀλβανούς μάχην οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι αἱ Ἀμαζόνες, αἵτινες κατὰ τὴν παράδοσιν ὥκουν καὶ παρ' Ἀλβανοῖς, ἐμάχοντο ἐν ταῖς τάξεσι τῶν πολεμίων. Πραγματικῶς δὲ μεταξὺ τῶν ὁμήρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων εὐρέθησαν πολλαὶ γυναῖκες ἔχουσαι τραύματα οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν ἀνδρῶν· εὐρέθησαν δὲ καὶ Ἀμαζονικαὶ πέλται καὶ κόθορνοι (1). (Ἀπ. 91—103. Πλουτ. Πομπ. 32—35 Δίων Κασσ. XXXVI, 37).

Ὁ Πομπήιος, ἀφ' οὗ δι' ἐπανειλημμένων νικῶν ἀπεσόβησε πάντα ἀπὸ τοῦ Μιθριδάτου κίνδυνον, ἐστράφη ἤδη κατὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ κατὰ τοῦ Τιγράνου (66. Π. Χ.). Οὗτος τοσοῦτον εἶχεν ἀποθαρρυνθῆ ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων, ὥστε προσεγγίζοντος τοῦ Πομπηίου μὴ τολμήσας ν' ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ ἤρξατο διαπραγματεύσεων περὶ ὑποταγῆς, καθ' ὅτον μάλιστα ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ υἱὸς εἶχεν ἤδη αὐτομολήσει πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Μετ' ὀλίγον δὲ, εἰσθαλόντος ἤδη τοῦ Πομπηίου εἰς τὸ κράτος του, δὲν ἀπηξίωσεν ὁ τοσοῦτον ἄλλοτε ἀγέρωχος Βασιλεὺς βασιλέων νὰ μεταδῇ ἄνευ κήρυκος πρὸς τὸ στρατόπεδον, διὰ νὰ παραδώσῃ τὸ στέμμα του καὶ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Πομπήιον, ὅστις γενόμενος ἤδη κύριος κατὰ τῆς Ἀρμενίας ἤρξατο νὰ δρέπηται τοὺς καρποὺς τῶν κατορθωμάτων του γενόμενος διαιτητὴς μεταξὺ βασιλέων καὶ ἐθνῶν καὶ διαθέτων τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν κατὰ τὸ δοκοῦν. Καὶ εἰς μὲν τὸν Τιγράνην ἀφέθη ἡ κατοχὴ τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, εἰς δὲ τὸν υἱόν του, Τιγράνην καὶ τοῦτον, ἐδόθησαν ἡ Γορδωνή καὶ ἡ Σωφηνή (κατὰ Δίωνα Κάσσιον μόνῃ ἡ Σωφηνή). Ἡ Συρία, ἥτις μέχρι τοῦδε ἀνήκεν εἰς τὸ κράτος τοῦ Τιγράνου ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ἡ Μικρὰ Ἀρμενία, ἥτις ἀπετελεῖ μέρος τοῦ Ποντικοῦ κράτους ἐδόθη εἰς

τὸν τετράρχην τῶν Γαλατῶν Δηϊόταρον. Τοῦ Ποντικοῦ κράτους ἡ μὲν δυτικὴ παραλία (ἀπὸ Ἀμισοῦ μέχρι Ἡρακλείας) ἐγένετο ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν Βιθυνίαν (ἥτις, ὡς εἶδομεν, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νικομήδους Γ'. (74. Π. Χ.) εἶχε καταστῆ Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία), τὰ δὲ ἀνατολικά μέρη διηρέθησαν μεταξὺ πολλῶν μικρῶν δυναστειῶν καὶ ἐλευθέρων πόλεων. Ὁ Ἀριοβαρζάνης ἀποκατέστη εἰς τὸ κράτος του, ἀφ' οὗ προσηρτήθησαν εἰς αὐτὸ μέρη τινὰ τῆς Κιλικίας, τὰ Καστάβαλα καὶ ἄλλαι τινὲς πόλεις, μετ' ὀλίγον δὲ, συνωμόσσαντες τοῦ Τιγράνου (τοῦ υἱοῦ) κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐκπεσόντος τῆς ἀρχῆς, καὶ αἱ τούτῳ δοθεῖσαι χῶραι Γορδυνὴ καὶ Σωφηνὴ προσετέθησαν εἰς τὸ Καππαδοκικὸν βασίλειον. Κατὰ τὴν εἰς Καππαδοκίαν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἔκτισεν ὁ Πομπήιος ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πόλεις ὀκτώ (1)· τὴν πρωτεύουσαν Μάζακα, ἥτις κατὰ τὸν πόλεμον σχεδὸν εἶχε κατασραφῆ, ἀνωκοδόμησε (2). Τὴν ἐπὶ τῶν συμβολῶν τοῦ Ἰρεως καὶ τοῦ Λύκου κειμένην πόλιν Εὐπατορίαν (ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου κτισθεῖσαν) ἠύξησε προσθεὶς οἰκήτορας καὶ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ἐπωνυμίας Μαγνόπολιν ἐπωνόμασεν· ἐπίσης διασκευάσας εἰς πόλιν τὰ Κάβειρα Διόσπολιν ἐκάλεσε (ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα λατρευομένου ὑπερτάτου Θεοῦ τῶν Καππαδοκῶν Μηνὸς Φαρνάκου παραβαλλομένου πρὸς τὸν Δία), καὶ κατὰ τὸ μέρος ἐνθα ἐνίκησε τὸν Μιθριδάτην ἔκτισε πόλιν, τὴν ὁποίαν πρὸς ἀνάμνησιν τῆς νίκης ἐκείνης ἐκάλεσε Νικόπολιν (3).

Ἄλλη ἀξιωματικὸς πρᾶξις τοῦ Πομπηίου ἐν Καππαδοκίᾳ ἦτον ὁ διορισμὸς τοῦ Ἀρχελάου (υἱοῦ τοῦ μνημονευθέντος

(1) Ἐν τῷ πίνακι τῷ πρὸ τοῦ Θριάμβου τοῦ Πομπηίου ἀγομένῳ ἦτο γεγραμμένον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπόλεις ἐκτίσθησαν Καππαδοκῶν ὀκτώ,

(2) Ἀπ. Μιθρ. 145. «Ἐν δὲ Καππαδοκίᾳ Μάζακα ὑπὸ τοῦ πολέμου λελυμασμένα εἰς τέλος ἤγειρεν αὐθις καὶ ἐτέρας πολλοχού κατενεχθείσας ἢ βεβλαμμένας διορθούτο».

(3) Δίων Κάσσ. XXXVI. «Καὶ εἰς καὶ νῦν Νικοπολῖται τε ὀνομασμένοι καὶ εἰς Καππαδοκικὸν νόμον συνεπεσυνέτην».

Καππαδόκου δυνάστου καὶ στρατηγοῦ) εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως τῶν Κομάνων τῶν Ποντικῶν). Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μιθριδάτου τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶχε Δορύλαος ὁ τακτικός, ὁ πρόπαππος τῆς μητρὸς τοῦ Στράβωνος, ὅστις καὶ ἄλλων τιμῶν μεγίστων ἔτυχε παρὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ δὴ καὶ τῆς ἐν Κομάνοις ἱερωσύνης. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐπιωράθη συνεννοούμενος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τοῦ Μιθριδάτου ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς καὶ κατεδιώχθη ἅπαν τὸ γένος αὐτοῦ. Εἷς δὲ μόνος τοῦτον, ὁ Θείος τῆς μητρὸς τοῦ Στράβωνος Μωαφέρνης, μικρὸν πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ Μιθριδάτου προήχθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνητύχησε τῷ βασιλεῖ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του. Ἄλλοις τις ἐκ τοῦ οἴκου τούτου, ὁ πρὸς μητρὸς τοῦ Στράβωνος πάππος ἀπὸ προσωπικῆς ἔχθρας πρὸς τὸν Μιθριδάτην ἐμφορούμενος ἀπέστησεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους πεντεκαίδεκα φρούρια· διὰ τὴν ἐκδούλευσιν δὲ ταύτην ἔλαβε μὲν μεγάλας ὑποσχέσεις παρὰ τοῦ Λουκούλλου περὶ ἀνακτήσεως τῆς ἱερωσύνης, ἀλλ' ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Πομπήιος κατῴρωθε νὰ ἀκυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου εἰς τινὰς τῶν Ποντικῶν ἀπονεμηθέντα ἀξιώματα, καὶ ἔδωκε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως τῶν Κομάνων εἰς τὸν Ἀρχέλαον, (υἱὸν ὡς εἴπομεν, τοῦ περιρήμου στρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου Ἀρχελάου, τοῦ αὐτομολήσαντος ἔπειτα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τιμηθέντος ὑπὸ τε τοῦ Σύλλα καὶ τῆς Συγκλήτου) καὶ προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ, ἐκτός τῆς ἱερᾶς χώρας, ἑτέραν ἐξήκοντα σταδίων χώραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐν τούτοις ἢ τοῦ Ἀρχελάου ἡγεμονία δὲν ἦτον τοσοῦτον ἀπεριόριστος, ὅσον ἐπὶ τῆς ἱερᾶς. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐτήρησεν ὁ τοῦ Ἀρχελάου οἶκος μέχρι τρίτης γενεᾶς, ὅποτε ὁ Ἀρχέλαος Δ' (δισέγγονος τοῦ στρατηγοῦ) ἀπὸ ἱερέως τῶν Κομάνων ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας. (Ἀππ. Μιθρ. 103—114 Πλουτ. Πομπ. 35—45 Δίων Κάσα. XXXVI, 36 καὶ XXXIX, 57 Στράβ. IB 557—558).

Πρὶν ἔτι ἀπέλθῃ ὁ Πομπήιος ἀπὸ Καππαδοκίας παρέστη εἰς περίεργόν τινα σκηνὴν συμβάσαν μεταξὺ τοῦ βασιλέως Ἀριστάρ-

ζάνους Α'. καὶ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ αὐτοῦ καὶ διαδόχου Ἀριοβαρζάνους Β'. Ὁ Ἀριοβαρζάνης ἐηλ. Α'. ἀνὴρ ἀδρανὴς, πολλὰς ὑποστάς περιπετείας τῆς τύχης, τετράκις ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας, γέρος ἤδη ὢν κατὰ τὴν τελευταίαν ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ἀποκατάστασιν του καὶ θέλων ν' ἀποθῇ τὸ βάρος τῆς κυβερνήσεως, παρέδωκε τὴν ἀρχὴν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου (ἐν ἔτει 64 Π. Χ.) εἰς τὸν υἱόν του. Τὰ κατὰ τὴν περίεργον ταύτην παραίτησιν περιγράφονται ὡς ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Μαξίμου Βαλερίου (V, 7). «Ὅτε ὁ Πομπήιος διεῖπε πᾶν Ἀσίᾳ πράγματα, ὁ Ἀριοβαρζάνης παρῆλθε εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸ βασίλειον τῆς Καππαδοκίας ἐνώπιον τοῦ Γναίου Πομπηίου. Ἀφ' οὗ ὁ Ἀριοβαρζάνης (ὁ πατὴρ) παρέστη εἰς τὸ βῆμα τοῦ Πομπηίου καὶ προσκληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ ἐλεφαντίνου δίφρου (1), ἰδὼν τὸν υἱὸν του ἐν τάξει γραμματέως κατέχοντα θέσιν κατωτέραν τῆς τύχης του, δὲν ὑπέμενε βλέπω αὐτὸν κατωτέρω ἑαυτοῦ καθήμενον, ἀλλὰ παραχρῆμα κατέβη τοῦ θρόνου καὶ τὸ διάδημα τῇ τούτου κεφαλῇ μετέθηκε καὶ ἤρξατο νὰ προσκαλῇ αὐτὸν νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε, ὁπόθεν αὐτὸς ἀνέστη. Δάκρυα ἐξεχύθησαν ἀπὸ τοῦ παιδός, ἔτρεμε τὸ σῶμα, ἔπεσε τὸ διάδημα, οὐδ' ἠδύνατο νὰ προβῇ ἐνθα διετάχθη. Καὶ ὅπερ σχεδὸν πᾶσαν ἀληθείας πίστιν ὑπερβαίνει, εὐφραίνεται μὲν ὁ τὴν βασιλείαν ἀποτιθέμενος, ἐλυπεῖτο δὲ ὁ ταύτην δεχόμενος. Οὐδὲ πέρας ὁ τοσούτον εὐγενὴς ἐλάμβανεν ἀγών, ἂν μὴ τῷ τοῦ πατρὸς βουλευμάτι τὸ Πομπηίου κύρος προσεδοῇ. Οὗτος καὶ βασιλέα τὸν παῖδα ἀνηγόρευσε, καὶ τὸ διάδημα νὰ λάβῃ διέταξε καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλεφαντίνου δίφρου νὰ καθίσῃ ἠνάγκασεν.

Ὁ Ἀριοβαρζάνης Α'. εἶναι ὁ πρῶτος Καππαδόξ βασιλεὺς ὅστις ἐν τοῖς νομίμασιν αὐτοῦ ἐπονομάζεται Φιλορωμαῖος, εἰ

(1) Οὗτος ἦν ὁ ἐλεφαντίνος δίφρος, ὃν ἔπεμπεν ἡ Ῥώμη. Σύγκλητος εἰς τοὺς εὐνοουμένους παρ' αὐτῆς ἡγεμόνας ὡς ἐν τῶν μεγίστων παρ' αὐτῇ νομιζομένων δώρων. Ἐν τινι τῶν νομισμάτων αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Ἀριοβαρζάνης εἰκονίζεται καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐλεφαντίνου τούτου.

καὶ τῆς ὑψηλῆς ταύτης τιμῆς εἶχον τύχει καί τινες τῆς πρώην δυναστείας βασιλεῖς καὶ αὐτὸς ὁ μὴ ἀξιωθεὶς τῆς βασιλείας Ἀρχέλαος ὁ Α'.

Τέλος τοῦ Μιθριδάτου.

§ 65.

Ὁ ἥρωικὸς οὗτος βασιλεὺς, ἀφ' οὗ μετὰ τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ ἦταν μετὰ πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων διεσώθη εἰς τὸν Βόσπορον, οὐδαμῶς ἀπειρηκὼς ἐκ τῶν πόνων τεσσαροκονταετοῦς πολέμου, συνέλαβε νέον μεγαλουργὸν καὶ τεράστιον σχέδιον στρατείας κατὰ Ῥωμαίων, ἐβουλεύθη δηλονότι συμμαχῶν μετὰ τῶν Σκυθικῶν ἐθνῶν νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐντεύθην ὡς νέος Ἀννίβας ὑπερβάς τὰς Ἀλπεις καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὴν δύναμιν τοῦ φοβεροῦ αὐτεῦ πολεμίου ἐν αὐτῇ αὐτῆς τῇ ἐστίᾳ. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν μεγάλων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου παρασκευῶν δὲν ἡμέλησε παντελῶς καὶ τῶν εἰρηνικῶν διαπραγματεύσεων, πέμπων πρέσβεις πρὸς τὸν Πομπήιον καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν περὶ τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης. Ἀπαιτήσαντος δὲ τούτου ἵνα ἔλθῃ καὶ προσκυνήσῃ αὐτὸν, ὡς ἐπραξεν ὁ Τιγράνης, «Τοῦτο μὲν εἶπεν, οὐδέποτε θὰ ὑποστῶ, ἐνόςῳ εἶμαι Μιθριδάτης», ἐφάνη δὲ πρόθυμος νὰ πέμψῃ τινὰς τῶν υἱῶν ἢ τῶν φίλων του, ὅπερ δὲν ἐδέχθη ὁ Πομπήιος. Διαρκουσῶν ἔτι τῶν διαπραγματεύσεων καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν ἐνήργει τεραστίως πολεμικὰς παρασκευὰς καὶ συνῆπτε συμμαχίᾳ μεθ' ὧν τῶν περιοικούντων Σκυθικῶν λαῶν (1). Ἀλλὰ στάσις τις ἐγεροθεῖσα ἐν τῷ στρατῷ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς στρατείας ἐματαίωσε τὰ πάντα. Ὁ τοῦ Μιθρι-

(1) Ἀππ. Μιθρ. 107. α^ο Ἀλλὰ δὲ ταῦτα ἔλεγε καὶ στρατιὰν θορόως κατέλεγεν ἐλευθέρων τε καὶ δούλων ὅπλα τε πολλὰ καὶ βέλη καὶ μηχανὰς ἐπήγγνυ φειδόμενος οὔτε τινὸς ὕλης οὔτε βοῶν ἀροτήρων εἰς τὰ νεῦρα, εἰσφοράς τε πᾶσιν εἰς τὰ βραχύτατα τῆς περιουσίας ἐπέβραβεν.

δάτου υἱὸς Μαχάρης, βασιλεὺς τοῦ Βοσπόρου, ὅστις ἤδη μετὰ τὴν περὶ τὰ Κάβειρα ἦτταν τοῦ Μιθριδάτου εἶχε προσενέγκει τὴν ὑποταγὴν του εἰς τὸν Πομπήιον, ἅμα ἔμαθε τὴν εἰς τὸν Βόσπορον ἀφίξιν τοῦ πατρὸς, ἐμπρήσας τὰς ναῦς εἶχε φύγει εἰς τὴν Χερσονήσον καλουμένην πόλιν τῆς Ταυρίδος. Μικρὸν μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐξερράγησαν στάσεις ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου, Νυμφαίῳ, Θεοδοσίᾳ, Χερσονήσῳ, ἐν ᾧ ὁ Μιθριδάτης διέμενεν ἐν Παντικαπαίῳ ταύτας ἐπηκολούθησε στάσις σπουδαιοτέρα ἐν τῇ Βοσποριανῇ πόλει Φαναγορίᾳ (ἀπέναντι τοῦ Παντικαπαίου κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς Μαιώτιδος κειμένη). Ἐνταῦθα οἱ στασιασταὶ ἐνέπρησαν τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἤχμαλῶτισαν τοὺς ἐνταῦθα εὕρισκομένους παῖδας τοῦ Μιθριδάτου, Ἀρταφέρνην, Δαρεῖον Ξέρξην καὶ Ὁξάρνην· μόνη ἡ θυγάτηρ του Κλεοπάτρα ἡρνήθη νὰ παραδοθῇ, καὶ θυμιάσας τὴν εὐψυχίαν αὐτῆς ὁ πατήρ πέμψας πολλὰ δίκροτα ἀπὸ τοῦ Παντικαπαίου ἐξήσπασεν ἀπὸ τῶν στασιασῶν. Ὡς δὲ μὴ ἤρκουν οἱ περισπασμοὶ οὗτοι, καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν Σκυθῶν ἡγεμόνες ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ Μιθριδάτου καὶ προσετέθησαν εἰς τὸν Πομπήιον. Ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀτυχία κατέβαλε τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ αὐτομηχανίᾳ νέα ἐπενόει τολμηρὰ σχέδια. Ἦδη δὲ συνέλαβε τὸ σχέδιον νέας κατὰ τῆς Ἰταλίας στρατείας πέμπων πρέσβεις περὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς ἐν ἐσχατιαῖς τῆς Εὐρώπης οἰκοῦντας Κελτοὺς, μετὰ τῶν ὁποίων πρὸ πολλοῦ εἶχε συνάψει φιλικὰς σχέσεις (1). Καὶ ἤδη ἦτον ἕτοιμος νὰ ἀναζεύξῃ τὸν στρατὸν, ὁπότε φοβερά στάσις ἐκραγείτα ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Φαρνάκου ἐμαρτύωσε πᾶσαν περαιτέρω ἐλπίδα τοῦ γέροντος βασιλέως, ὅστις ἐγκαταλείφθεις ἤδη ὑπὸ πάντων πέμπει τινὰς τῶν πιστῶν αὐτοῦ σωματοφυλάκων πρὸς τὸν Φαρ-

(1) Ἀππ. 109. «Ὁ δὲ καὶ τέκνων τοσῶνδε καὶ προυρίων καὶ τῆς ἀρχῆς ὅλως ἀφρημένος οὐδὲν οὐδὲ τότε ἢ ταπεινὸν ἢ συμφορῶν ἄξιον ἐνεθυμεῖτο, ἀλλ' εἰς Κέλτας πρὸ πολλοῦ φίλους αὐτῷ ἐπενόει διελθὼν εἰς Ἰταλίαν συμβαλέσθαι».

νάκην, ἔξαιτούμενος παρ' αὐτοῦ φυγὴν ἀσφαλῆ. Ὅτε δὲ οὐδείς τῶν πεμφθέντων ἐπέστρεψεν, ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς σωτηρίας του καὶ φοβούμενος, μήπως παραδοθῇ εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἀκολουθήσῃ τὸν θρίαμβον τοῦ Περσέως, ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ εἰς τὸν πολυτάραχον αὐτοῦ βίον τέρμα ἄξιον τῆς μεγαλοφυΐας του. Κατὰ πρῶτον ἐπειράθη νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο διὰ τοῦ φαρμάκου, ὅπερ ἔφερε πάντοτε περὶ τὸ ξίφος του διὰ τὰς ἐπικινδύνους περιστάσεις, μεταδόους αὐτοῦ συγχρόνως καὶ πρὸς τὰς δύο θυγατέρας του Μιθριδάτιν καὶ Νύσσαν, αἵτινες μὴ καταλιποῦσαι τὸν πατέρα αὐτῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, ἤθελον ἤδη νὰ συμμερισθῶσι καὶ τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ τύχην· καὶ αὗται μὲν λαβούσαι τὸ φάρμακον ἀπέθανον παραχρῆμα. Εἰς τὸν Μιθριδάτην ὁμως δὲν ἐνήργησε τὸ δηλητήριον, διότι εἶχεν ἀσκηθῇ εἰς τὴν χρητὴν ἐτέρων φαρμάκων, προφυλαττόμενος οὕτω κατὰ τῆς ἐξ ἐπιβουλῆς δηλητηριάσεως. Ἐν τοιαύτῃ διατελῶν ἀμηχανίᾳ ἐσράφη πρὸς τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῷ ἀρχηγὸν τῶν Κελτῶν Βοίτιον παρακαλῶν αὐτὸν νὰ παράσῃ αὐτῷ τὴν ἐσχάτην καὶ μεγίστην ἐκδούλευσιν ἀφαιρῶν τὴν ζωὴν του. Ἐκεῖνος δὲ συγκινηθεὶς ἐκ τῶν παρακλήσεων τοῦ βασιλεῶς ἐξετέλεσε τὴν αἴτησιν αὐτοῦ (1)· οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ Μιθριδάτης τὸ 68 ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὸ 57 τῆς βασιλείας (63 Π. Χ.).

(1) Ἀπ. 401. Βίτοιτον οὖν τινα ἰδὼν, πολλὰ μὲν ἐκ τῆς σῆς, ἔφη, δεξιὰς εἰς πολέμους ὠνάμεν, ὀνήσομαι δὲ μέγιστον, εἰ νῦν με κατεργάσαιτο κινδυνεύοντα εἰς πομπὴν ἀπαχθῆναι θριάμβου τὸν οὐ πρὸ πολλοῦ τὸ σῆςδε ἀρχῆς αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα, ἀδυνατοῦντα ἐκ φαρμάκων ἀποθανεῖν δι' εὐθὺς προφυλακὴν ἐτέρων φαρμάκων· τὸ γὰρ δὴ χαλεπώτατον καὶ σύνοικον αἰεὶ βασιλεῦσι φάρμακον, ἀπιστίαν στρατοῦ καὶ ποίῳ καὶ φίλῳ, οὐ προειδόμεν ὃ τὰ ἐπὶ τῇ διαίτῃ πάντα προῖδαν καὶ φυλαττέμενος· ὁ μὲν δὲ Βίτοιτος, ἐπικλασθεὶς ἐπεκούρησε χάριοντι τῇ βασιλείᾳ.

Ἀριοβαρζάνης Β'. Φιλοπάτωρ καὶ Φιλορωμαῖος
64—53 π. Χ.

§ 66.

Ὁ Ἀριοβαρζάνης Β'. ὁ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς του λαβὼν παρὰ τούτου τὴν βασιλείαν ἦτο μονογενὴς υἱὸς τοῦ Ἀριοβαρζάνους Α'. ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀθηναΐδος. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ (64—53 π. Χ.), καὶ τὰ ἐξέλιπον ἥδη οἱ ἐξωτερικοὶ πόλεμοι, ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον ταραχώδης ἢ ἡ τοῦ πατρὸς του. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετὰ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ'. ἐξέλιπεν ὁ σφοδρότατος καὶ ἐπικινδυνότατος πολέμιος τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἀσίᾳ, ἀλλ' ὁ ἀπειλῶν τὴν δυναστείαν τοῦ Ἀριοβαρζάνους κίνδυνος δὲν προήρχετο μόνον ἀπὸ τοῦ Μιθριδάτου, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐγγχωρίων δυναστῶν ὅσους ἰσχυρὰ ἦτον ἐν αὐτῇ τῇ μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ ἢ τούτων μερὶς, δηλοῦται ἐκ τῆς προθυμίας, μεθ' ἧς ἐτάχθησαν οἱ Καππαδόκαι μετὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῷ Καππαδοκῶν δυναστῶν. Καὶ κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν τελευταῖον μεταξὺ Πομπηίου καὶ Μιθριδάτου πόλεμον οἱ Καππαδόκαι ἐτάχθησαν κατὰ τοῦ Πομπηίου, ὅστις ἐν τῷ προαγομένῳ τοῦ Θριάμβου αὐτοῦ πίνακι μεταξὺ τῶν ὑπ' αὐτοῦ νικηθέντων ἐθνῶν συνηρίθμει **Καππαδόκας ἀμφοτέρους**. Μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου νίκην τῶν Ῥωμαίων καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀριοβαρζάνους Α'. ἀποκατάστασιν ἐσχηματίσθη μὲν ἐν Καππαδοκίᾳ μερὶς τις Ῥωμαΐζουσα, ἀρχηγοῖς ἔχουσα τὸν Μῆτραν καὶ τὸν λῖαν εὐνοούμενον φίλον τοῦ Κάτωνος Ἀθήναιον, ἀλλ' ἡ ἀντιδραστικὴ μερὶς οὐδὲν ἥττον ἐξηκολούθει σφοδρῶς τὸν κατὰ τῆς δυναστείας πόλεμον, ἀρχηγὸν ἔχουσα τὸν ἱερέα τῶν Κομάνων, οὐχὶ πλέον ἐπικαλουμένη ἐπεμβάσεις ξένων ἡγεμόνων, ἀλλὰ τεκταινομένη συνωμοσίας καὶ ἐπαναστάσεις, καθ' ὃν χρόνον τὸ κράτος ἠπειλεῖτο ἐξωτερικῶς ὑπὸ τῶν Πάρθων, τῶν ὁποίων αἱ ἐπιδρομαὶ ἐξετείνοντο μέχρι τῶν πρὸς ἀνατολὰς ὁρίων τῆς Καππαδοκίας. Οἱ συγνομῶται ἐγένοντο ἐπὶ

τέλους τοσούτον ιχυροί, ὥστε προσείλκυσαν εἰς τὸ μέρος τῶν καὶ αὐτὴν τὴν φίλαρχον καὶ φιλοτάραχον βασιλίσταν Ἀθηναῖδα. Διὰ δὲ τῆς συμπράξεως αὐτῆς ἐξώσθησαν οἱ παρὰ τῷ βασιλεῖ ἰσχύοντες σύμβουλοι Μήτρας καὶ Ἀθῆναιος, καὶ ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς ἔμεινεν ἐκτεθειμένος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν συνωμοστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ πλησιέστατοι αὐτοῦ συγγενεῖς, καὶ ἐφρονεύθη τέλος ἀπανθρωπότατα ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, ἄγνωστον διὰ τίνος εἵδους θανάτου, ἀλλ' ὡς λέγει ὁ Κικέρων, διὰ συμφορᾶς ὠροτάτης (*acerbissimo casu*) (53 Π. Χ.). Περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριοβαρζάνους Β'. οὐδὲν ἕτερον εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἡ μόνη ἀξιωμανημόνευτος αὐτοῦ πράξις ἐγνώσθη ἐκ τίνος Ἀθηναϊκῆς ἐπιγραφῆς, ἀναφερομένης εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἀνοικοδόμησιν τοῦ ᾠδείου.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Περικλέους οἰκοδομηθὲν τοῦτο κτίριον ἐκάη, ὡς εἰδομεν, ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Σύλλα· ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἀριοβαρζάνης ἀνωκοδόμησε τὸ κτίριον τοῦτο ἦτο γνωστὸν ἤδη ὑπὸ τοῦ Βιτρούβιου (V, 9) ἀλλ' ἦτον ἄδηλον ὑπὸ τίνος Ἀριοβαρζάνους· ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ τῆς ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι αὗτος ἦτον ὁ τοῦ βασιλέως Ἀριοβαρζάνους Φιλορωμαίου καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀθηναίδος υἱός. Ὅτι τὸ ᾠδεῖον ἀποκατέστη διὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους Β'. εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ λαμπρότητα, μαρτυροῦσιν ὁ Στράβων καὶ ὁ Πλούταρχος (συγγραφεῖς γράψαντες μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριοβαρζάνους ἀνοικοδόμησιν καὶ πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ διακοσμήσεως τοῦ κτιρίου, συνχρησιμοποιῦντες αὐτὸ μετὰ τῶν μεγαλοπρεπείων μνημείων τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς (1):

(1) Ἡ σπουδαία αὕτη διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Καππαδοκίας ἐπιγραφή εὑρέθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Αὐγουστον τοῦ 1743 ὑπὸ τίνος Τούρκου ἐν τοῖς θεμελίοις οἰκίας τινὸς, τὴν ὁποίαν ἔκτιζεν· ὁ τότε ἐν Ἀθήναις πρόξενος τῆς Γαλλίας Gaspari ἀντέγραψεν αὐτὴν καὶ ἔπεμψε εἰς τὸν τότε ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργὸν τῆς παιδείας κομμήτα Mauverais

ΒΑΣΙΛΕΑ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΗΝ ΦΙΛΟΜΑΤΟΡΑ ΤΟΝ ΕΚ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
 ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ, ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
 ΑΘΗΝΑΙΔΟΣ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΟΥ ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΘΕΝΤΕΣ
 ΥΠ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΝ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΝ
 ΓΑΙΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΟΣ ΣΤΑΛΛΙΟΣ ΓΑΙΟΥ ΥΙΟΙ ΚΑΙ
 ΜΕΛΑΝΙΠΠΟΣ ΕΑΥΤΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ (4)

Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Ἀριοβαρζάνης Β'. δὲν κατάρθωσε νὰ περαιώσῃ τὸ ἔργον καὶ κατέλιπεν αὐτὸ ἡμιτελὲς εἰς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Ἀριοβαρζάνην Γ', ὡς δηλοῦται ἐξ ἄλλης Ἀθηναϊκῆς ἐπιγραφῆς οὗχ ἥτιον σπουδαίας τῆς πρώτης, ἐκδοθείσης κατὰ τὸ 1752 ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Corfini. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτῶν βασιλέα Ἀριοβαρζάνην, ἀλλ' ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ μνημονευόμενος βασιλεὺς εἶναι ὁ Ἀριοβαρζάνης Γ'. Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ

καὶ ὑπὸ τούτου ἐκονοποιήθη εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν καὶ ἐξεδόθη ὑπ' αὐτῆς μετὰ σχολίων τοῦ Ἀββᾶ Belley ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῆς Ἀκαδημίας (Histoire de l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres Tom. 23). ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Explication d'une inscription antique sur le retablissement de l'Odeum d'Athènes par un roi de Cappadoce» καὶ περιελήφθη ὑπὸ τοῦ Βοικίου εἰς τὴν Συλλογὴν τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν (Corp. Inscr. Graec. Vol. 1 Part II. Cl. VIII. Cap. I 2° 357. p. 409).—

(4) Τῶν ἐνταῦθα μνημονευόμενων ἀρχιτεκτόνων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Ἀριοβαρζάνης εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἀνοικοδόμησιν, οἱ δύο πρῶτοι ἦσαν Ῥωμαῖοι· ἡ οἰογένεια τῶν Σταλλίων εἶναι γνωστὴ ἐξ ἐπιγραφῆς τινος Λατινικῆς· ὁ τρίτος ἦτο πιθανῶς Ἕλληνας. Ὁ Belley εἰλάζει ὅτι οἱ γενναῖως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἀνταμειφθέντες ἀρχιτέκτονες ἤγειραν κατὰ τὸ σύνθημα ἐθιμον ἀνδριάντα πρὸς τιμὸν αὐτοῦ καὶ ὅτι ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ, ἡ ἐκφορζύουσα τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τὸν εὐεργέτην τῶν, ἀπετέλει τὴν βᾶσιν τοῦ ἀνδριάντος.

Ο ΔΗΜΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΑ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΗΝ ΕΥΣΕΒΗ
 ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΝ ΤΟΝ ΕΚ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
 ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ
 ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΑΘΗΝΑΙΔΟΣ
 ΦΙΛΟΣΤΕΡΓΟΥ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΥ
 ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΑΝΕΘΗΚΕ

Ἀριοβαρζάνης Γ'. Εὐσεβῆς Φιλορωμαῖος

(53—43 π. χ.).

Ὁ Κικέρων ἐν Καππαδοκίᾳ

§ 67.

Ἡ εἰδήσις τοῦ αἰφνηδίου τραγικοῦ θανάτου τοῦ Ἀριοβαρζάνους Β'. μεγάλην ἐποίησεν αἰσθησιν ἐν Ῥώμῃ. Ἡ Σύγκλητος συσκεφθεῖσα περὶ τοῦ πρακτικοῦ ἀπεφάσισεν ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ πάτρωνος τοῦ Καππαδοκικοῦ βασιλείου, Μ. Κάτωνος τοῦ νεωτέρου, ἵνα εἰς τὸν Μ. Τύλλιον Κικέρωνα, ὅστις ἔμελλε νὰ πορευθῇ εἰς Κιλικίαν ὡς ἀνθύπατος, ἀνατεθῇ ἡ σωτηρία, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ὑπεράσπισις τοῦ πρεσβυτάτου τῶν υἱῶν τοῦ ἀποθνήσκοντος βασιλέως Ἀριοβαρζάνους Γ', νομίμου διαδόχου τῆς ἀρχῆς. Καὶ ἐκ τῆς ἐπιστήμου τοῦ Κικέρωνος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐκθέσεως καὶ ἐκ τῆς τοῦ Πλουτάρχου μαρτυρίας ἐξάγεται, ὅτι ἐντολὴ τοῦ Κικέρωνος ἦτον ἀπλῶς νὰ καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀριοβαρζάνους Γ', ἀναλαβόντος ἤδη αὐτοδικαίως τὴν βασιλείαν, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ἀναγορεύσῃ αὐτὸν βασιλέα ἐν ὀνόματι τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου. Ἐν τούτοις ὁ Κικέρων ἐν τιμὴ πρὸς τὸν Κανίνιον Σαλλούστιον ἐπιστολῇ του

(Cic. Epist. ad Liv. II, 17.) (1) μέμφεται σφοδρῶς τὸν ἀνθύπατον τῆς Συρίας Βίβουλον, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος δι' αὐτοῦ τοῦ (Κικέρωνος) ἀνηγόρευσε βασιλέα τὸν Ἀριοβαρζάνην, ὁ Βίβουλος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ οὐχὶ βασιλέα ἀλλὰ Βασιλέως Ἀριοβαρζάνους ἰδὼν προσηγόρευσε. Φαίνεται ὅτι ὁ Κικέρων ἦτον ἐντεταλμένος ὑπὸ τῆς Συγκλήτου νὰ προταγορεύσῃ ἀπλῶς ἐν ὀνόματι αὐτῆς τὸν Ἀριοβαρζάνην ὡς βασιλέα καὶ δηλώσῃ εὐτῷ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς νομίμου βασιλέως ἢ πιθανῶς τοιαύτην ἐχαρκτήρισεν ὁ Κικέρων τὴν ἐντολήν του (2). Πρὸ τῆς εἰς Καππαδοκίαν ἀφίξεως τοῦ Κικέρωνος τὰ πράγματα ἐνταῦθα ἦσαν εἰς θέσιν οἰκτρὰν· τὸ κύρος τοῦ βασιλέως οὐδεμίαν εἶχεν ἰσχύν, συνωμοσίαι ἐξυφαίνοντο καθ' ἐκάστην. Πολλοὶ τῶν δυσηρεστημένων εἶχον ἀθροισθῇ περὶ τὸν νεαρόν Ἀρχιερέα δυνάστην τῶν Κομάνων (Ἀρχέλαον), ὅστις συναγαγὼν περὶ ἐκυτὸν μέγα στράτευμα πεζῶν καὶ ἱππέων ἤρνεϊτο ν' ἀναγνώρισῃ τὸν νέον βασιλέα. Οἱ συνωμόται προσήλθον εἰς τοιοῦτον θρασυτέτος καὶ ἦσαν τοσούτοι ἰσχυροὶ, ὥστε ἐποίουν προτάσεις πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως, ὅστις καί περ μετ' ἀγανακτήσεως ἀπορρίπτων ταύτας ἐφοβεῖτο νὰ καταγγεῖλῃ τοὺς συνωμότας (3). Ἡ ζωὴ τοῦ νεαροῦ βασιλέως ἠπειλεῖτο διηνεκῶς· ἀναρχία ἐπεκράτει πανταχοῦ· τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους ἦσαν εἰς θέσιν οἰκτρὰν· καὶ ταῦτα, καθ' ὃν χρόνον πρόσφατοι μὲν ἔτι ἦσαν αἱ τῶν προηγούμενων πολέμων καταστροφαί, τὸ δὲ κράτος ἠπειλεῖτο ὑπὸ ἐπιδρομῶν Ἀρμενίων καὶ Πάρθων.

(1) Illud vero pusilli animi et ipsa malevolentia jejuni atque inanis quod Ariobarzanem, quia Senatus per me regem appellavit, iste in litteris non regem, sed regis Ariobarzanis filium appellat.

(2) Ὁ Πλούταρχος λέγει ἀπλῶς κ... Προταχθέν αὐτῷ καὶ τὰ περὶ Καππαδοκίαν Ἀριοβαρζάνει τῷ βασιλεῖ φιλα καὶ πειθῆνια παρσχεῖν. Ταῦτα δὲ παρεστήσατο καὶ συνήρμοσεν ἀμέμπτως ἄτερ πολέμου. Πλουτ. Κικ. § 35.

(3) Ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τινος τῶν τοῦ Κικέρωνος ἐπιστολῶν, οἱ συνωμόται ἐπειράθησαν νὰ δωροδοκήσωσι καὶ τὸν Κικέρωνα, ἀλλ' εἰς μάτην.

Τὴν κατὰ ττασιν ταύτην περιγράφει ὁ Κικέρων ἐν πολλαῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς. Ἡ ἐπίσημος αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔκθεσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

Μ. Τυλλιος, Κικέρων, Ἀνθύπατος πρὸς τοὺς Ὑπάτους, Πραιτώρας, Δημάρχους καὶ τὴν Σύγκλητον.

Ἄφ' οὗ τὴν προτεραίαν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ἀφικόμεν ἐῖς
 » τὴν Ἑπαρχίαν, οὐδε ἡδυνάμην νὰ φθάσω ταχύτερον ἕνεκα
 » τῆς δυσχερείας τῶν ὁδῶν καὶ τοῦ πλοῦς, ἐνόμισα καὶ καθῆκον
 » καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν σύμφορον νὰ πρᾶσκειν ἄλλως
 » τὸν στρατὸν καὶ ἐν γένει τὰ τὸν πόλεμον ἀφορῶντα. Ἐν ᾧ δὲ
 » πρὸς ταῦτα ἡσυχολοῦμην, ἀγγελίαι δὲ καὶ ἐπιστολαὶ περὶ τοῦ
 » Παρθικοῦ πολέμου ἐκ Συρίας καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἀφικνοῦντο,
 » ἐσχέφθη ὅτι πρέπει νὰ ὀδεύσω διὰ Λυκαονίας, διὰ τῶν Ἰ-
 » σχυρῶν καὶ διὰ τῆς Καππαδοκίας, διότι ὑπῆρχε μέγας φόβος,
 » ὅτι, ἂν οἱ Πάρθοι ἐξερχόμενοι τῆς Συρίας ἐπειρῶντο νὰ εἰσ-
 » βάλλωσι εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου (Κιλικίαν), ὅα διήρχοντο διὰ
 » τῆς Καππαδοκίας, διότι αὕτη ἦτο μάλιστα ἀναπεπταμένη
 » (πρὸς τὸ μέρος τῆς Συρίας). Ὅθεν ὠδεύσας μετὰ στρατοῦ διὰ
 » τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς Καππαδοκίας, τοῦ συνεχομένου
 » μετὰ τῆς Κιλικίας καὶ ἐστρατοπέδευσα παρὰ τὰ Κύνιστρα,
 » πόλιν πρὸς τῷ Ταύρῳ κειμένην. . . Ἐν ᾧ ἐστρατοπεδευόμεν
 » κατὰ τὴν θέσιν ταύτην, ἐνόμισα ὅτι τὴν τριήμερον ἐν τῇ
 » στρατοπέδῳ διαμονήν μου ἔπρεπε νὰ ἐπωφεληθῶ πρὸς ἐκ-
 » πλήρωσιν μεγάλου καὶ κατεπείγοντος καθήκοντος. Διότι
 » ἀφ' οὗ διὰ δόγματος ἡμετέρου μοι ἀνετίθη νὰ ἐπαγρυπνῶ
 » εἰς τὸν βασιλέα Ἀριοβαρζάνην Εὐσεβῆ καὶ Φιλερωμαῖον καὶ
 » ὑπερασπίζωμαι τοῦ βασιλέως τούτου τὴν σωτηρίαν, τὴν ἀσφάλειαν
 » καὶ τὸ αὐτοῦ ἀφ' οὗ προσέθετε, ὅτι ὁ Ῥωμαϊκὸς ὁπλος

» καὶ ἡ Σύγκλητος περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὴν σωτηρίαν τοῦ
 » βασιλέως τούτου, ὅπερ περὶ οὐδενὸς βασιλέως μέχρι τοῦδε ἡ
 » ἡμετέρα τάξις (ἡ τῶν Συγκλητικῶν) ἐψηφίσαστο, ἐνόμισα ὅτι
 » ὠφείλον νὰ ἀνκοινώσω εἰς τὸν βασιλέα τὰ δόξαντα ὑμῖν καὶ
 » ὑποσχεθῶ τούτῳ τὴν ἐμὴν προστασίαν, πίστιν, καὶ εὐνοίαν,
 » ἵνα, ἀφ' οὗ ἡ τούτου σωτηρία καὶ ἡ ἀσφάλεια μοι ἀνετέθη
 » παρ' ὑμῶν, δηλώτη μοι εἴ τι βούλεται. Ταῦτα ἀφ' οὗ ἐν τῇ
 » μετὰ τοῦ βασιλέως συνεντεύξει μου διελέχθην πρὸς αὐτόν,
 » ἐκείνος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου του μεγίστας μὲν πρὸς ὑμᾶς,
 » ὡς ὠφείλε, προσέφερεν εὐχαριστίας, εἶτα δὲ καὶ ἐμὲ εὐχαρί-
 » στησε, διότι μέγιστον καὶ τιμητικώτατον ἐθεώρει ὅτι ἡ Ῥω-
 » μαϊκὴ Σύγκλητος καὶ ὁ Ῥωμαϊκὸς ἔθνος τοσοῦτον ἐνδιεφέ-
 » ροντο περὶ τῆς ἀσφαλείας του καὶ ὅτι ἐγὼ τοσαύτην εὐνοίαν
 » ἐπεδείκνυον, ὥστε καὶ ἡ ἐμὴ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἀρχέβουλος
 » ὑμετέρα σύστασις ἀρίδῃ καλίσταντο. Κατὰ τὴν πρώτην
 » συνέντευξιν, ἥτις μοι ἐνεποίησε μεγίστην εὐφροσύνην, οὕτω
 » πρὸς ἐμὲ διελέχθη, ὥστε οὐδεμίαν ἐπιβουλήν κατὰ τῆς ζωῆς
 » ἡ κατὰ τῆς βασιλείας του ἐφαίνετο γινώσκων οὐδ' ὑποπτευό-
 » μενος. Ἀφ' οὗ συνεχάρην αὐτόν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐξέφρασα τὴν
 » ἐμὴν χαρὰν, συνεβούλευσα αὐτόν νὰ ἀναμιμνήσκηται τὴν τύ-
 » χην τοῦ πατρὸς του καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐφ' ἑαυτόν καὶ νὰ προ-
 » νοήσῃ περὶ τῆς σωτηρίας του καθ' ἃ παρῇ καὶ ἡ Σύγκλη-
 » τος· τότε ἀποχωρισθεὶς ἀπ' ἐμοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὰ Κύβιστρα.
 » Τὴν ἐπαύριον δὲ ἦλθε πρὸς με μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀριαρά-
 » θου καὶ τῶν πατρικῶν φίλων, πρεσβυτέρων τὴν ἡλικίαν, τε-
 » ταραγμένους καὶ δάκρυα χέων, ὡς καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ φί-
 » λοι, καὶ ἤρξατο νὰ μὲ ἀναμιμνήσκη τὴν πρὸς αὐτόν ἀφοσίωσίν
 » μου καὶ τὴν ὑμετέραν σύστασιν. Ἐρωτήσαντος ἐμοῦ μετὰ
 » θαυμασμοῦ, τί νέον συνέβη, εἶπεν, ὅτι κατηγγέλθησαν αὐτῷ
 » ἐπιβουλαί, αἵτινες ἦσαν μυστικαὶ πρὸ τῆς ἐμῆς ἀφίξεως καὶ
 » ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ φανερώσωσιν αὐτῷ ταύτας ἐσώπησαν ἀπὸ
 » φόβου. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ἐμῆς

» προττασίας, πλείστοι ἀνήγγειλαν εἰς αὐτὸν παρρησίᾳ ὅσα
 » ἐγίνωσκον· μεταξύ δὲ τούτων ὁ ὑπερβολικῶς ἀγαπῶν αὐτὸν διὰ
 » μεγίστης φιλαδελφίας πεπροικισμένος Ἀριαράθης ἀνεκοίνωσεν
 » αὐτῷ, ὅσα καὶ ἐμοῦ ἀκούοντος ἔλεγεν, ὅτι δηλ. προτραπείς
 » ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν νὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν ἀπήντησεν, ὅτι
 » δὲν δύνανται νὰ πράξῃ τοῦτο ζῶντος τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀπὸ
 » φόβου ὅμως κινδύνου δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκαλύψῃ αὐτὰ μέχρι
 » τοῦδε. Ταῦτα ὅτε πρὸς ἐμέ διελέχθη, παρήνεσα τὸν βασιλέα,
 » ἵνα καταβάλῃ ὅλην τὴν φροντίδα του πρὸς ἀσφάλειαν ἐκυ-
 » τοῦ, συνεβούλευσα δὲ καὶ τοὺς ἐν πίστει δεδοκιμασμένους φί-
 » λους τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου του, ἵνα, ἐνθυμούμενοι τὴν
 » σκληροτάτην τύχην τοῦ πατρὸς, διὰ πάσης φροντίδος καὶ
 » φυλακῆς φρουρήσωσι τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Ὅποτε
 » ὁ βασιλεὺς ἐζήτησε παρ' ἐμοῦ ἵππικόν καὶ σπείρας, ναίπερ ἐν-
 » νοῶν, ὅτι διὰ τοῦ ὑμετέρου δόγματος οὐ μόνον ἠδυνάμην,
 » ἀλλὰ καὶ ὠφείλον νὰ πράξω τοῦτο, ὅμως, ἐπειδὴ τὰ συμφέ-
 » ροντα τῆς Ῥώμης ἀπήτουν ἕνεκα τῶν καθημερινῶν ἐκ Συ-
 » ρίας ἀγγελιῶν νὰ ὀδηγήσω τὸν στρατὸν ὅσον τάχιστα πρὸς
 » τὰ ὄρια τῆς Κιλικίας, καὶ ἐπειδὴ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ βασιλεὺς, φα-
 » νερός ἤδη τῆς συνωμοσίας γενομένης, δὲν εἶχεν ἀνάγκην Ῥω-
 » μαϊκοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ φρουρῇ ἑαυτὸν διὰ τῶν
 » ἑαυτοῦ δυνάμεων, συνεβούλευσα αὐτὸν θερμῶς, ἵνα ἡ προσ-
 » πάθεια τοῦ ἐξασφαλίσαι τὴν ζωὴν αὐτοῦ χρησιμεύσῃ αὐτῷ ὡς
 » μάθημα τοῦ βασιλεύειν, καὶ ὅσους ἠθέλεν ὑποπτευθῇ ὡς ἐπί-
 » βουλεύοντας καθ' ἑαυτοῦ, νὰ ποιῇ κατὰ τούτων χρῆσιν τοῦ
 » βασιλικῆς του δικαιώματος, τιμωρῶν τοὺς ἐνόχους καὶ ἐλευ-
 » θερῶν ἀπὸ φόβου τοὺς λοιποὺς, ἐπωφελούμενος τὸν στρατὸν
 » μου μάλλον πρὸς ἐκφόβησιν τῶν ἐνόχων παρὰ πρὸς ἐσωτερι-
 » κὰς ταραχάς, ἀφ' οὗ ἔμαθον πάντες τὸ βούλευμα τῆς Συγ-
 » κλήτου καὶ ἐνόησαν, ὅτι ἐγὼ διὰ τῆς ἀρχεβούλου εἰσηγήσεως
 » ὑμῶν, χρείας τυχούσης, θὰ προστατεύσω τὸν βασιλέα. Οὕτω
 » διαβεβαίωσας ἐκείνον ἐκίνησα τὸ στρατόπεδον εἰς ἐκείνου τοῦ

» τόπου καὶ ἡρξάμην τῆς εἰς Κιλικίαν πορείας ἀναχωρῶν ἀπὸ
 » Καππαδοκίας μετὰ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι διὰ τῆς ὑμετέρας
 » ἀποφάσεως καὶ διὰ συμπτώσεως ἀπιστεύτου καὶ σχεδὸν θείας
 » τὸν βασιλέα ἐκείνον, τὸν ὁποῖον ὑμεῖς τιμητικώτατα, οὐδενὸς
 » ἀπαιτοῦντος, προσηγορεύσατε καὶ τῇ ἐμῇ ἀφοσιώσει συνεστή-
 » σατε, καὶ ἐψηφίσασθε, ὅτι ἡ σωτηρία αὐτοῦ μέγιστα ἐνδιαφέ-
 » ρει ὑμῖν, ἢ ἐμῇ παρουσία ἐκ τῶν ἐπικειμένων κινδύνων ἀπῆλ-
 » λαξε. Ταῦτα ἐθεώρησα δέον νὰ σᾶς ἀνακοινώσω, ἵνα νοήσητε
 » ἐκ τούτων, τὰ ὅποια μικροῦ δεῖν συνέβαινον, ὅτι ὑμεῖς πολὺ
 » πρότερον προύνοήσατε νὰ τὰ προλάβητε καὶ τοσούτῳ μᾶλλον
 » προθυμότερον σᾶς ἐπληροφόρησα περὶ τούτων, ὅσον ἐν τῷ
 » βασιλεῖ Ἀριοβαρζάνῃ διεῖδον τεκμήρια ἀρετῆς, εὐφυΐας, τί-
 » στεως καὶ εὐνοίας πρὸς ὑμᾶς, ὥστε οὐχὶ μάτην τοσαύτην
 » πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ φαίνεσθαι
 » λαβόντες (1)».

Λεπτομερέστερον ἐκτίθησιν ὁ Κικέρων τὰς ἐν Καππαδοκίᾳ
 πράξεις του ἐν τῇ πρὸς τὸν Μ. Κάτωνα ἐπιστολῇ. «... Ἀλλ' ἡ
 Καππαδοκία μὲ ἀνησύχει, γράφει πρὸς αὐτόν, διότι ἡ χώρα
 αὕτη εἶναι ἀναπεπταμένη κατὰ τὰ πρὸς τὴν Συρίαν ὅρια αὐτῆς
 καὶ ἔχει γείτονας βασιλεῖς (τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Κομμαγηνῆς).
 οἵτινες καίπερ φίλοι πρὸς ἡμᾶς διατελοῦντες, δὲν τολμᾶσι νὰ
 κηρυχθῶσιν ἐκ τοῦ φανεροῦ πολέμιοι πρὸς τοὺς Πάρθους. Ὅθεν
 ἐν ἐσχατιᾷ τῆς Καππαδοκίας οὐ μακρὰν τοῦ Ταύρου παρὰ τὴν
 πόλιν Κύβιστρα ἐστρατοπέδευσα, ἵνα καὶ τὴν Κιλικίαν ἀσφαλίσω
 καὶ τὴν Καππαδοκίαν κατέχων προλάβω πᾶσαν παρὰ τοῖς γεί-
 τοσι μεταβολὴν φρονημάτων. Ὅποτε διὰ στρατιωτικὸς λόγους
 διέτριβον ἐν Κυβίστροις πέντε ἡμέρας, (τρεῖς εἶπεν ἐν τῇ πρὸς τὸ
 κοινὸν τῶν Ῥωμαίων ἐπιστολῇ του) πὸν βασιλέα Ἀριοβαρζάνην,
 τοῦ ὁποῖου ἡ σωτηρία διὰ τῆς σῆς προτάσεως μοὶ ἀνετίθη, ἔσωσα
 ἐξ ἀπροσδοκήτως ἐνεργουμένων κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῶν, καὶ οὐ

μόνον ἔσωσα, ἀλλὰ καὶ ἐφρόντισα, ἵνα βασιλεύῃ μετὰ κύρους τὸν Μῆτραν καὶ τὸν Ἀθήναιον ἐκείνον, τὸν ὅποιον θερμῶς μοι εἶχες συστήσει, καταδικασθέντας εἰς ἐξορίαν διὰ τῆς ῥαδιουργίας τῆς Ἀθηναϊδος, εἰς μεγίστην παρὰ τῷ βασιλεῖ εὐνοίαν κατέστησα. Καὶ ἐν ᾧ μέγας πόλεμος ἤθελεν ἐγερθῇ ἐν Καππαδοκίᾳ, ἐὰν ὁ τῶν Κομάνων ἱερεὺς ἤθελεν ὑπερασπίσει ἐαυτὸν ἐνόπλιως, ὅπερ ἐφαίνετο ὅτι ἐμελλε νὰ πράξῃ, νέος τε ὢν καὶ παρσκευασμένος στρατεύμασιν ἵππικοῖς καὶ πεζικοῖς καὶ χρήμασι καὶ ἔχων περὶ ἐαυτὸν πάντας τοὺς βουλευμένους τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων, κατῴρθωσα ν' ἀπομακρυνθῇ οὗτος τοῦ κράτους καὶ νὰ κυβερνᾷ ὁ βασιλεὺς ἀνευθορύβου καὶ ἀνευ ὀπλῶν, καὶ παγιώσας τὸ κύρος τῆς Αὐλῆς νὰ κατέχῃ τὴν βασιλείαν ἐξιοπρεπῶς. . . Πάντες οἱ σύμμαχοι σχεδὸν ὁμοφώνως εὐνοικῶς περὶ ἐμοῦ θὰ ἀναφέρωσι πρὸς σέ, ἰδίως δὲ δύο μέγιστοι πελάται σου, ἡ νῆσος Κύπρος καὶ τὸ βασίλειον τῆς Καππαδοκίας, μετὰ σοῦ περὶ ἐμοῦ θὰ διαλεχθῶσιν (1).

Ἐν ἄλλαις τοῦ Κικέρωνος ἐπιστολαῖς πρὸς τὸν Πομπώνιον Ἀττικὸν ἐκτίθεται ἡ οἰκτρὰ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους καὶ τοῦ βασιλέως Ἀριοβαρζάνους Γ', τὸν ὅποιον ὁ Κικέρων καλεῖ ἐν ταύταις ὀρφανὸν διατελοῦντα ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ τὴν προστασίαν ἐαυτοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Ἀριοβαρζάνης Γ' ἐχρεώσται μεγάλας χρηματικὰς ποσότητας καὶ εἰς ἄλλους Ῥωμαίους. ἰδίως δὲ εἰς τὸν Πομπήιον καὶ εἰς τὸν Μ. Βρούτον (2)· ὁ Κικέρων εἶχεν ἐπιφορτισθῇ παρὰ τε τοῦ Βρούτου καὶ παρὰ τοῦ Ἀττικοῦ νὰ εἰσπράξῃ παρὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους τὰ πρὸς τὸν Βρούτον ἐφειλό-

(1) Cic. αὐτοθι 4.

(2) Τὰ χρῆν ταῦτα ἐκληρονόμησε πιθανώτατα παρὰ τοῦ πατρός του ἢ καὶ παρὰ τοῦ πάππου του· διότι καθ' ὃν χρόνον ὁ Κικέρων ἦλθεν εἰς Καππαδοκίαν, καὶ πρὸ τούτου, ὁ Ἀριοβαρζάνης Γ' δὲν ἦτον ἔτι εἰς θέσιν νὰ συνάψῃ στενὰς σχέσεις πρὸς τοὺς μνησθέντας Ῥωμαίους οὐδὲ νὰ κάμῃ τοσαῦτα ὑπερέργα πρὸς αὐτοὺς χρῆν.

μενα χρήματα. «Εγὼ (γράφει ἐν τινι πρὸς τὸν Ἀττικὸν ἐπιστολῇ) τοῦ σοῦ Βρούτου τὰς ὑποθέσεις σὺτω διεξάγω, ὅπως οὐτ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἤθελε διεξαγάγει. Ἀλλ' ἤδη ἐκτίθῃμι τὸν ὀρφανόν (1) (Ἀριοβαρζάνην) οὐδ' ὑπερασπίζομαι αὐτὸν, διότι αἱ διαπραγματεύσεις χωροῦσι βραδέως καὶ ἀνωφελῶς· ἀλλ' ὅπως δῆποτε θὰ σὲ ἱκανοποιήσω, διότι ἡ τοιαύτη κατάστασις εἶναι δυσφορωτέρη πρὸς σὲ ἢ πρὸς τὸν ἴδιον (Βρούτον)· ἀλλὰ θὰ ἱκανοποιήσω ἀμφοτέρους». (Cic Epist ad Atticum V, 18.).

Ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ (αὐτόθι VI, 6) πρὸς τὸν αὐτὸν λέγει· «Κατὰ πρῶτον ἀπήτησα παρὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους, ἵνα τὰ τάλαντα, ἃ μοι ὑπέσχετο, ἐδώκῃ πρὸς ἐκεῖνον (τὸν Βρούτον). Ἀλλ' ἀκολούθως ἤρχισε νὰ καταπιέζῃται ὑπὸ ἐξήκοντα ἐπιτρόπων τοῦ Πομπηίου· ὁ δὲ Πομπήιος καὶ δι' ἄλλους λόγους ἰσχύει περισσότερον ἢ πάντες οἱ ἄλλοι, ἰδίως δὲ, διότι λέγεται ὅτι θὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα διὰ τὸν κατὰ τῶν Πάρθων πόλεμον. Καὶ ὅμως τώρα οὕτω πληρώνεται· κατὰ τὴν τριακοστὴν ἡμέραν ἐκάστου μηνὸς λαμβάνει 33 τάλαντα Ἀττικά, καὶ τοῦτο ἐκ τῶν φόρων· ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ διὰ τὸν μηνιαῖον τόκον ἐξαρκεῖ. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος Γνάιος (ὁ Πομπήιος) ἐπιεικῶς τοῦτο φέρει· στερεῖται τοῦ κεφαλαίου του, ἀρκεῖται εἰς τὸν τόκον, καὶ τοῦτον οὐχὶ βέβαιον· εἰς ἄλλους οὐτε πληρώνει οὐτ' ἔχει νὰ πληρώσῃ. Δὲν ὑπάρχει ταμεῖον, δὲν ὑπάρχει τακτικὴ φορολογία· ὁ βασιλεὺς εἰσπράττει τὸν φόρον, ὅπως ὁ Ἀππίος ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν· οὗτοι δὲ μόλις ἐξαρκοῦσιν εἰς τὸν τόκον τοῦ Πομπηίου. Δύο ἢ τρεῖς φίλοι τοῦ βασιλέως εἰσὶ βαθύπλουτοι, ἀλλ' οὗτοι τὰ ἑαυτῶν τοσοῦτον ἐπιμελῶς φυλάττουσιν, ὅσον ἐγὼ ἢ σύ. Ἐν τούτοις δὲν παύω τοῦ νὰ παρακαλῶ τὸν βασιλέα διὰ γραμμάτων καὶ νὰ συμβουλευῶ καὶ μέμφωμαι αὐτόν. Καὶ ὁ Δημόταρος (τετράρχης τῆς Γαλατίας) μοὶ διηγήθη, ὅτι ἐπαμψε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Βρούτου,

(1) *Ectithere pupillum*—ἐκτιθέναι τὸν ὀρφανόν, ἐσήμαινε παρὰ τοῦ Ῥωμαίου τὸ παραδιδόναι τὸν ὀρφανόν εἰς τοὺς ἔχοντας λαβεῖν.

οὔτοι δὲ ἔφεραν ἀπάντησιν, ὅτι δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ. Καὶ νῆ Δία ἐγὼ οὕτω νομίζω· οὐδὲν πενέσερον τοῦ βασιλείου ἐκείνου, οὐδὲν ἐνδεέσερον τοῦ βασιλέως. Ὅθεν διανοοῦμαι ἢ νὰ παραιτηθῶ τῆς κηδεμονίας ἢ νὰ κηρύξω τὸν ὄρφανόν εἰς κατάστασιν χρεωλοπίας, ὡς ἔπραξεν ὁ Σκαιόλας διὰ τὸν Γαλαβρίωνα. Ἐγὼ ὅμως ὅσας κατὰ μέρος εἶχον ὑποσχεθῇ τῷ Βρούτῳ ἐπαρχίας ἐπέτρεψα ταύτας εἰς τοὺς ἐν τῷ βασιλείῳ (τῷ Καππαδοκικῷ) ἐπιμελητάς τῶν τοῦ Βρούτου πραγμάτων Μ. Κάπτιον καὶ Λ. Γάβιον».

Ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν αὐτόν (VI, 3) λέγει «Ἀριοβαρζάνης δὲν δεικνύει πλείονα προθυμίαν πρὸς τὸν Πομπήιον παρά δι' ἐμοῦ πρὸς τὸν Βρούτον· ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐγγυηθῶ περὶ αὐτοῦ, διότι ἦτο βασιλεὺς λίαν ἐνδεὴς καὶ τοσοῦτον μακράν ἀπέχον ἀπ' αὐτοῦ, ὥστε μόνον διὰ ἐπιστολῶν ἐνήργουν· καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου δὲν ἔπαυσα νὰ καταπιέζω αὐτόν. Τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω· ὡς πρὸς τὴν προμήθειαν χρημάτων ὁ Βρούτος γενναϊότερον ἱκανοποιήθη παρά ὁ Πομπήιος. Εἰς τὸν Βρούτον ἐγένετο προμήθεια ἑκάτον περίπου ταλάντων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο· εἰς δὲ τὸν Πομπήιον ὑπόσχεσις διακοσίων ἐντὸς ἑξ μηνῶν». Ἐν παῖς ἐξῆς ἐπιστολαῖς ἐπανέρχεται αὐτοῖς εἰς τὰς ἐκδουλεύσεις, ἃς προστήνεγκε τῷ Ἀριοβαρζάνει, ἐξαίρων τὸ ἀφιλοκερδὲς αὐτῶν.

«Μεταβαίνω εἰς τὸν Βρούτον. . . Ἀληθῶς πάντα ἐποίησα, ὅσα ἠδυνάμην ἢ ἐν τῇ ἐμῇ ἐπαρχίᾳ νὰ ἐκτελέσω ἢ ἐν τῷ βασιλείῳ νὰ πειραθῶ. Παντὶ τρόπῳ ἐνήργητα πρὸς τῷ βασιλεῖ καὶ ἐνεργῶ ἔτι διηνεκῶς, ἐννοεῖται, δι' ἐπιστολῶν. Διότι ἔσχον αὐτὸν πρὸς ἐμοῖ ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας ἐν περιστάσεσιν ἐπικινδύνοις, ἀφ' ὧν αὐτὸν ἔσωσα. Ἀλλὰ καὶ τότε παρὼν καὶ ὕστερον διὰ συγχοτάτων ἐπιστολῶν δὲν ἔπαυσα πρὸς χάριν μὲν ἐμὴν νὰ παρακαλῶ καὶ νὰ ἐξικτιῶμαι, νὰ συμβουλεύω δὲ καὶ νὰ παρακελεύωμαι χάριν τοῦ ἰδίου του συμφέροντος». (Ad. Fam. VI, 2).

«Ὁ Ἀριοβαρζάνης ζῇ, βασιλεύει ἐν παρόδῳ, διὰ τῆς ἐνεργείας, τῆς συμβουλῆς καὶ διὰ τοῦ κύρους τοῦ ἐμοῦ, καὶ διότι πρὸς τοὺς ἐκδουλεύοντας αὐτῷ ἀπρόσιτον ἐμαυτὸν, οὐ μόνον

νον ἂδ' ὠροδόν ητον, παρέσχον τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασιλείαν ἑσώτα. Ἐν τούτοις οὐδὲ τρίχ' ἐκ Καππαδοκίας ἐκομισάμην».

Φαρνάκης Β'. — *Ἰούλιος Καῖσαρ ἐν Καππαδοκίᾳ.*

Λυκομήδης καὶ Ἀρχέλαος. Θάνατος τοῦ Ἀριοβαρζάνου Γ'.

§ 68.

Κατὰ τὸν μετὰ Πομπηίου καὶ Ἰουλίου Καίσαρος ἐκτραγέοντα ἐμφύλιον πόλεμον (48—47 Π. Χ.) ὁ Ἀριοβαρζάνης Γ', καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνης ἐμπορούμενος πρὸς τὸν εὐεργέτην τοῦ οἴκου του, καὶ διότι οἱ Πομπηϊανοὶ ἤρχον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, συνετάχθη μετὰ τοῦ Πομπηίου πέμψας πρὸς αὐτὸν ἐπικουρίαν πεντακοσίων ἱππέων (Caesar. Bell. Civ. Βιβλ. 3 κ. 4). Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πομπηίου συνεμάχησε τῷ Καίσαρι πέμψας αὐτῷ ἱππεῖς καὶ μεγάλα πολεμεφόδια. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Καῖσαρ ἀπησχολεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρινῷ πολέμου, ὁ μνημονευθεὶς τοῦ Μιθριδάτου υἱὸς Φαρνάκης ὁ Β'. μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Βοσποριανοῦ κράτους ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν τῆς Ῥώμης στρατεύων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὸ κράτος τοῦ πατρός του ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ὁ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν μετὰ μικρᾶς δυνάμεως πεμφθεὶς Ῥωμαῖος στρατηγὸς Δομίτιος ἐνώθει μετὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνου Γ'. καὶ τοῦ Διοτάρου ἀπήντησε τῷ Φαρνάκῃ, ἀλλ' ἠττήθη ὁλοσχερῶς περὶ Νικόπολιν. Ὁ δὲ Φαρνάκης κατέλαβεν ἀμέσως τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν (ἀνήκουσαν, ὡς εἶδομεν, τῷ τετραρρχῇ τῆς Γαλατίας Διοτάρῳ) καὶ μέρος τῆς Καππαδοκίας. (Δίων Κασσ. XLII, 46). Ὁ Καῖσαρ ἅμα μαθὼν τοῦτο ἔσπευσεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ διατρίψας δύο ἡμέρας ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς χώρας ταύτης Μαζάκοις ἐπῆλθεν κατὰ τοῦ Φαρνάκου, καὶ ἐπῆνεγκε κατ' αὐτοῦ ἦσαν ὁλοσχερῇ ἐν τῇ περὶ Ζήλα περιφάρμῳ μάχῃ, (46 Π. Χ.), ἣν ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ῥώμην διὰ τῆς ἀξιωματικωτάτου ἐπιστολῆς Γάλλου, εἰδὼν, ἐνίκησας (veni, vidi, vici).

Μετὰ τὴν ἤτταν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Φαρνάκου ὁ Καῖσαρ τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν, ἣτις μέχρι τοῦδε ἀνῆκε μόνον εἰς τὸν Δηϊόταρον, διένειμε μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ἀριοβαρζάνους (1), διατάξας ἵνα τοῦ εἰς τὴν Καππαδοκίαν προσαρτιοθέντος μέρους ἀρχῇ ὁ τοῦ Ἀριοβαρζάνους ἀδελφὸς Ἀρικράθης, ἀφωτισμένος καὶ οὗτος τοῖς Ῥωμαίοις, ὑπὸ τὴν υπερτάτην κυριαρχίαν τοῦ ἀδελφοῦ του (Cic ad Div I, 15. Philipp, 14, 37)· ἀπέδωκε δὲ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους μικροὺς δυνάστας τῶν Ποντικῶν χωρῶν τὰς ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου ἀφαιρεθείσας χώρας αὐτῶν. Τὴν Ἀμισόν, ἣτις εἶχε πολιορκηθῇ καὶ κυριευθῇ καὶ διαρπασθῇ ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου, ἀποκατέστησεν αὖθις εἰς τὴν αὐτονομίαν της. Ἄλλῃ πρᾶξις τοῦ Καίσαρος κατὰ τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ διαμονήν του ἦτον ὁ διορισμὸς τοῦ Λυκομήδους εἰς τὴν ἱερωσύνην Κομάνων. Κατὰ τὸν Ἰρτίον (De bello Alexandrino. 66) «ὁ Καῖσαρ διακρίψας διήμερον ἐν Μιζάκοις ἤλθεν εἰς τὰ Κόμανα, ἀρχαιοτάτον καὶ ἀγιώτατον ἱερόν. . . Ταύτην τὴν ἱερωσύνην ἀπένειμεν εἰς ἄνδρα ἐπισημότατον, Λυκομήδην τὸν Βιθυνόν, ὅστις ἐκ τοῦ βασιλικοῦ τῶν Καππαδοκῶν γένους ἔλκων τὴν καταγωγὴν, διὰ τὴν ἀτυχίαν τῶν προγόνων του καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ γένους ἔχων δικαίωμα ἀναμφισβήτητον μὲν, ἀλλὰ διὰ τοῦ πολλοῦ χρόνου παραμεληθὲν, ἀπῆτει τὴν ἱερωσύνην ταύτην». Ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰρτίου μνημονευόμενα Κόμανα εἶναι τὰ Κόμανα τῆς Καταονίας καὶ οὐχὶ τὰ Ποντικά γίνεται δῆλον ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἰρτίος περαιτέρω, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἀναχωρήσας ἀπὸ τῶν Κομάνων

(1) Δίων Κάσσ. XLI, 63. «Μέρος μὲν γάρ τι τῆς Ἀρμενίας τῆς τοῦ Δηϊοτάρου γενομένης Ἀριοβαρζάνει τῷ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖ ἔδωκεν· οὐ μὲν τοι καὶ τὸν Δηϊόταρον ἐν τούτῳ τι ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ προσευηργέτησεν· οὐ γὰρ ἐκεῖνου τὴν χώραν ἀπετέμετο, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν καταληρθεῖσαν ἀναλαβὼν τὸ μὲν τι αὐτῆς τῷ Ἀριοβαρζάνει, τὸ δὲ δὴ τῷ Δηϊοτάρῳ ἐχάριστο» καὶ XLII, 58. «Καὶ αὐτὴν (τὴν χώραν) πᾶσαν ὡς ἐκάστοις τοῖς ἀπολέσασιν ἔδωκε, πλὴν μέρους τινὸς τῆς Ἀρμενίας, ὃ τῷ Ἀριοβαρζάνει ἐχάριστο».

διὰ τυχυτάτης πόρειας ἔφθασεν εἰς τὸν Πόντον. Ὁ πρὸ τοῦ Λυκομήδους τὴν ἱερωσύνην τῶν Κομάνων κατέχων ἦτον ὁ Ἀρχέλαος, υἱὸς μὲν τοῦ Ἀρχελάου ἐκείνου τοῦ λαβόντος παρὰ τοῦ Πομπηίου τὴν ἱερωσύνην τῶν Ποντικῶν Κομάνων, ἔγγονος δὲ τοῦ στρατηγοῦ Ἀρχελάου (1). Ὁ Ἀρχέλαος Β', τὸν ὅποιον ὁ Πομπήιος εἶχε διορίσει ἱερέα τῶν Κομάνων, (64 Π. Χ.) αὐξήσας μάλιστα τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ, ἐπὶ μικρὸν μόνον χρόνον εἶχε βασιλεύσει ἐνταῦθα. Διότι, ὅτε μετ' ὀλίγον ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς Πτολεμαῖος ΧΙ ὁ Λύλητῆς ἐξεβλήθη τοῦ κράτους αὐτοῦ (58 Π. Χ.) ὑπὸ τῶν ἐπαναστάντων κατοίκων τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ τούτου θυγάτηρ Βερενίκη, πρεσβυτέρα ἀδελφὴ τῆς περιβοήτου Κλεοπάτρας, ἀγορευθεῖσα βασιλίσσα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἐζήτει νὰ συζευχθῇ ἄνδρα βασιλικοῦ γένους, παρέστη ὡς μνηστὴρ καὶ ὁ Ἀρχέλαος, (εὕρισκόμενος τότε παρὰ τῷ φίλῳ αὐτοῦ Γαβινίῳ, διοικητῇ τῆς Συρίας) (2). Προσποιηθεὶς δὲ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἐπιτυχὼν τοῦ σκοποῦ ἐβασίλευσεν ἕξ μῆνας ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀλλὰ τότε ἐπεμφθὴ κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ φίλος του Γαβίνιος, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν νόμιμον βασιλέα τῆς χώρας κατὰ δὲ τὴν μάχην, ἥτις συνεκροτήθη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀρχελάου, ἐφονεύθη οὗτος μετὰ τῆς συζύγου. τοῦ. Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος,

(1) Στράβ. ΙΒ'. 558 καὶ Ἀππ. Μιθρ. 421. . . «Πλὴν τῆς ἐν Κομάνοις ἱερωσύνης, ἣν εἰς Λυκομήδην μετήνεγκεν ἀπὸ Ἀρχελάου». «Ὅτι ὁ Λυκομήδης οὗτος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Καππαδοκίας (ἐννοεῖται τοῦ ἀρχαιοτέρου) εὐκόλως ἐξηγεῖται, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν τὴν συγγένειαν τῶν τελευταίων βασιλέων τῆς πρώτης δυναστείας πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Νικομήδους Β'. τῆς Βιθυνίας.

(2) Εἰς τὴν Συρίαν εἶχε μεταβῆθαι νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν Παρθικὸν πόλεμον, ὃν παρεσκεύαζεν ὁ Γαβίνιος, ἀλλὰ μὴ ἐπιτρέψας τοῦτο τῆς Συγκλήτου, ἀπέβλεψεν εἰς τὴν Αἰγύπτον. Δίων Κάσσι. XXXIX. «Ἀρχέλαον δὲ τὸν τοῦ Ἀρχελάου τοῦ πρὸς τὸν Σύλλαν αὐτομολήσαντος, δραστήριόν τε ὄντα καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ τὴν δαίτην ἔχοντα ἐπὶ τοῖς χυτοῖς ὑπηγάγετο (ἡ Βερενίκη)».

ἀξιωματικὸς τότε ὢν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Γαβινίου καὶ πρότερον φιλοξενηθεὶς παρ' Ἀρχελάῳ, ζητήσας εὔρε τὸ πτώμα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔθαψε μετὰ τιμῶν (1). Ὁ τοῦ Ἀρχελάου τούτου υἱὸς Ἀρχέλαος Γ', παρέλκεν ὡταύτως τὴν ἱερωσύνην κατὰ Στράβωνα· μετὰ τοῦτον δὲ ὁ Λυκομήδης, εἰς τὸν ὁποῖον προσετέθη καὶ ἄλλη τετράσχοι-νος χώρα (120 σταδίων)· ὥστε κατὰ Στράβωνα ὅ,τε Ἀρχέλαος (Γ') καὶ ὁ Λυκομήδης ἐβασίλευσαν ἐν Ποντικοῖς Κομάνοις, ὅπερ ἀντιφάσκει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰρτίου ἱστορούμενα. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἰρτίος εἶναι ἀξιοπιστότερος τοῦ Στράβωνος, πιθανὸν φαίνεται, ὅτι ὁ κατὰ Στράβωνα μετὰ τὸν Ἀρχέλαον Β' παραλαβὼν τὴν ἱερωσύνην τῶν Κομάνων Ἀρχέλαος ἐβασίλευεν οὐχὶ ἐν Ποντικοῖς Κομάνοις, ἀλλ' ἐν Καταονίᾳ, καὶ ἦτο πιθανώτατα ὁ νεαρὸς ἐκείνος ἱερεὺς τῶν Κομάνων, τὸν ὁποῖον ἔτοιμον ὄντα νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνους Γ'. ἔπεισεν ὁ Κικέρων νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ τινα χρόνον· ὁ δὲ καὶ τὸν Στράβωνα παραλαβὼν τὴν ἱερωσύνην τῶν Ποντικῶν Κομάνων Λυκομήδης εἶναι πιθανῶς οὐχὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰρτίου μνημονευόμενος Λυκομήδης ὁ Βιθυιὸς, ὁ λαβὼν παρὰ τοῦ Καίσαρος τὴν ἱερωσύνην τῶν Κομάνων τῆς Καταονίας, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀλλαχόθι (ΙΒ', 560) μνημονευόμενος δυναστεύσας χώρας τινὸς ἐν Πόντῳ περὶ τὴν Φαζημῶν (2).

(1) Πλουτ. Ἀντων. 3.

(2) Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Στράβωνος ὁ Λυκομήδης λέγεται υἱὸς τοῦ βασιλέως Φαρνάκου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Πολέμωνος, βασιλέως καὶ τούτου (ἰδ. κατωτέρω). Περὶ τῆς ἀκριβοῦς ὁμῶς τῆς παραδόσεως ταύτης ἢ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Στράβωνος εὐλόγως ἀμφιβόλλει ὁ Sallet (Geschichte der Koen. des Cimm. Bosphorus σελ. 42). Βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι ὅτι ὁ ἐν Πόντῳ δυναστεύων Λυκομήδης δὲν εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰρτίου μνημονευόμενος ὁμῶς αὐτὸς ἀνὴρ. Ὅτι δὲ ὁ πρῶτος ἐκ τούτων ἦτον ὁ τῶν Ποντικῶν Κομάνων ἱερεὺς μαρτυρεῖται πῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, καθ' ὃν, καταλυθέντος τοῦ Λυκομήδους, ὁ Αὐγουστος Καῖσαρ παρεχώρησε τὴν ἱερωσύνην τῷ Δουσίτῳ, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ὁ Δίων Κασσιὸς λέγει ὅτι ὁ Αὐγουστος «Λυκομή-

Κατὰ τὸν ἱμφύλιον πόλεμον, ὅστις μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καίσαρος (43 Π. Χ.) ἐξεῖρήνη μεταξὺ τῆς τούτου μερίδος καὶ τῶν δημοκρατικῶν, ὁ Ἀριοβαρζάνης, ὡς οἱ Ῥόδιοι καὶ οἱ Λυκιοί, ἀπεφάσισαν νὰ τηρῶσιν οὐδετερότητα, καίτοι οἱ δημοκρατικοὶ ἐπεκράτουν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Οἱ τούτων ἀρχηγοὶ Βρούτος καὶ Κάσσιος, φοβηθέντες μὴ οἱ οὐδέτεροι διατελοῦντες οὗτοι ἡγεμόνες καὶ πολιτεῖται προστεθῶσιν ὕπερον εἰς τὴν μερίδα τοῦ Καίσαρος, ὑφ' οὗ πρὸ μικροῦ εἶχον εὐεργετηθῇ, συναποστήσωσι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ἀπεφάσισαν νὰ καταπολεμήσωσι πρῶτον αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν Βρούτος ἐπῆλθε κατὰ τῶν Λυκίων, ὁ δὲ Κάσσιος, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τοὺς Ῥοδίους, ἔπεμψεν ἱππεῖς κατὰ τοῦ Ἀριοβαρζάνου, οἵτινες συλλαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν αἰφνιδίως ὡς ἐπιβουλεύοντα κατὰ τοῦ Κασσίου καὶ Βρούτου (42 Π. Χ.), καὶ ἐκόμισαν πρὸς τοὺς ἀρχηγούς των πολλὰ χρήματα τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν αὐτοῦ. (Ἀππ. Ἐμφυλ. 4, 6 3 Δίων Κάσσ. XLVII, 33).

Ἀξιωμακτικόν τε καὶ ἔργον τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριοβαρζάνου Γ'. εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐξακολούθησις καὶ περαιώσις τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ἀρξαμένης ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ἀθηναίου ὠδείου, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς δευτέρας τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ἐπιγραφῶν, δι' ἧς ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τὸν εὐεργέτην του «Βασιλέα Ἀριοβαρζάνην Εὐσεβῆ Φιλορωμαῖον τὸν ἐκ Βασιλέως Ἀριοβαρζάνου Φιλοπάτορος καὶ βασιλίσσης Ἀθηναίδος Φιλοστόργου», ἐν ᾧ ὁ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενος Ἀριοβαρζάνης καλεῖται ἀπλῶς «Φιλοπάτωρ ἐκ Βασιλέως Ἀριοβαρζάνου Φιλορωμαίου» (τοῦ Α'). Ἡ παραβολὴ τῶν δύο ἐπιγραφῶν δεικνυσιν ἐναργέστατα, ὅτι ἡ

δὴν ἐν μέρει τοῦ Καππαδοκικοῦ Πόντου βασιλεύοντα ἔπαυσε τῆς δυναστείας». (Δίων Κάσσ. LI, 2). Πρβλ. Sallet Csesddeichte der Koen, des Cimm. Bosphorus σελ. 42).

μὲν πρώτη τούτων ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀριοβαρζάνην Β', ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὸν Ἀριοβαρζάνην Γ'. (1).

Ἀριαράθης Γ'. Εὐδοίῃ, Φιλάδεργος

43 — 36.

Ὁ Μ. Ἀντώνιος ἐν Καππαδοκίᾳ. — Σισοίρας. Ἀρχέλαος Δ'.

§ 69.

Φονευθέντα τὸν Ἀριοβαρζάνην Γ', ὡς φαίνεται, ἄπαιδα διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀριαράθης, ὁ δέκατος τῶν ἐχόντων τὸ ὄνομα τοῦτο βασιλέων τῆς Καππαδοκίας, διακρινόμενος, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, ἐπὶ μεγίστῃ εὐσεβείᾳ καὶ ἀγάπῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν του. Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ζῶντος ἔτι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

(1) Ὁ τὴν δευτέραν ἐπιγραφὴν ἀνακαλύψας Corfini δι' ὀχρυσίσθη ὅτι ἐν ταύτῃ μνημονευόμενος βασιλεὺς εἶναι Ἀριοβαρζάνης ὁ Β', ὁ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιγραφῇ δηλονότι μνημονευόμενος βασιλεὺς, σπηριζόμενος ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ, ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἡ Ἀθηναῖς καλεῖται φιλόστοργος, ἐν ᾗ ἦτον λίαν βραδιοῦργος καὶ ἀφιλόστοργος γυνή, ἐπομένως ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένη Ἀθηναῖς εἶναι ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Ἀρ. Α'. Ἀλλ' ὁ Belley, Boeckh καὶ ὁ Hisely ἀντέκρουσαν τὴν γνώμην ταύτην. Διὰ τὸ ἐπίθετον τῆς Ἀθηναίδος Φιλόστοργος εὐλόγως παρατηροῦσιν ὁ Belley καὶ ὁ Hisely ὅτι οἱ Ἀθηναῖαι εὐκόλως ἠδύναντο νὰ δώσωσι τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἰς τὴν μητέρα τοῦ εὐεργέτου των. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἦσαν πολὺ εὐσυνειδήτοι εἰς τὰς τοιαύτας τιμητικὰς ἐπικλήσεις. Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, ὁ καταλαβὼν τὸν θρόνον διὰ τοῦ φόνου τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐπωνομάσθη Φιλοπάτωρ. Μήπως οἱ Καισαρεῖς (τῆς Καππαδοκίας) δὲν ἔγραφον ἐπὶ τῶν νομισμάτων των περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κομμόδου, τοῦ λυμεῶνος ἐκείνου τοῦ κόσμου, «Κομμόδου βασιλεύοντος ὁ κόσμος εὐτοχεῖ»; Ὅτι ὁ Ἀριοβαρζάνης ἦτο πένης καὶ κατὰ χρεως δὲν εἶναι λόγος ἀποχρῶν διὰ νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδομήσεως τοῦ ᾧδεῖου, ἀφ' οὗ μάλιστα εἶναι γνωστὸν, ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐ μόνον, ὡς φαίνεται, ἀπῆλθάγη τῶν χρῶν ἐκείνων, ἀλλ' εἶχεν, ὡς εἶδομεν καὶ μεγάλῃν ποσότητα χρημάτων. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, ὡς ὁ πάππος του, ἔγραψε ἐπὶ νομισμάτων τὸν τιμητικὸν αὐτοῦ τίτλον Φιλοσωμῆτος.

Ἀριοβαρζάνου Γ', ὁ Ἀριαράθης εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Καίσαρος τὴν ἐπίτινος μέρους τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας βασιλείαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀδελφοῦ του (46 Π. Χ.). Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ἐστὶ τοῦ Καίσαρος, ἤτοι μεταξὺ 46 καὶ 44, καθ' ὃν χρόνον πιθανῶς ὁ Καῖσαρ ἐπολέμει ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ Πομπηίου τοῦ νεωτέρου, ἐξεβλήθη τῆς ἡγεμονίας (ὑπὸ Δηϊοτάρου ἢ Μήδου;) καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην (45 ἢ 44 Π. Χ.) ἵνα ζητήσῃ παρὰ τοῦ Καίσαρος νέαν τινα ἡγεμονίαν. Ὁ Κικέρων ἐν τινι πρὸς τὸν Ἀττικὸν ἐπιστολῇ του (ad Att. XII, 2) γράφει περὶ τῆς εἰς Ῥώμην ἀφίξεως τοῦ Ἀριαράθου « Ἀριαράθης ὁ τοῦ Ἀριοβαρζάνου (τοῦ Β') υἱὸς ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην. Θέλει, νομίζω, βασιλείον τι νὰ ἀγοράσῃ παρὰ τοῦ Καίσαρος· διότι ὅπως ἔχει νῦν, ἐν τῷ ἐαυτοῦ κράτει δὲν ἔχει ποῦνὰ θέσῃ τὸν πόδα του· ὁ ἡμέτερος δημόσιος πάροχος (1) Σέστιος μόνος αὐτὸς ἀποκλειστικῶς τὸν κατέσχε (2), τὸ ὅποῖον δὲν μοι εἶναι δυσφόρητον. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ διὰ τῆς μεγίστης εὐεργεσίας μου μεγάλην ἔχω φιλίαν πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, προσκαλῶ αὐτὸν δι' ἐπιστολῶν ἵνα παρ' ἐμοὶ διαμένῃ. Ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐν ᾧ ἐπεμπον τὸν Ἀλέξανδρον, ταύτας τὰς ἐπιστολάς ἐδωκα αὐτῷ » (3). Φαίνεται ὅτι ἕνεκα τοῦ μετ' ὀλίγον ἐπελθόντος φόνου τοῦ Καίσαρος μὴ δυνηθεὶς ὁ Ἀριαράθης νὰ κατορθώσῃ τι ἐπίστρεψεν εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἐνθα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του κατέλαβε τὴν βασιλείαν (43 Π. Χ.), τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν διετήρησεν ἐπὶ πολὺ· διότι δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ ἐλθὼν ὁ Μ. Ἀντώνιος εἰς τὴν Ἀνατολὴν (41 Π. Χ.), διὰ νὰ συμβιβάσῃ τὰς με-

(1) Δημόσιον Πάροχον καλεῖ τὸν Σέστιον εἰρωνευόμενος, διότι οὗτος συνείληθε νὰ φιλοξενῇ τοὺς ἐν Ῥώμῃ παρεπιδημοῦντας ξένους ἡγεμόνας ἢ πρέσβεις. Εἶναι ἀμφισβητούμενον ἂν ὑπῆρχεν ἐν Ῥώμῃ πραγματικὸν ἀξίωμα δημοσίου παρόχου.

(2) Δὲν ἐπιτρέπει δηλ. τοῖς ἄλλοις νὰ φιλοξενήσωσιν αὐτόν.

(3) Ὁ Κικέρων διέτριβεν ἔξω τῆς Ῥώμης ἐν τῷ οὐ μακρὰν ἀπέχοντι Τουσκούλῳ.

ταξὺ τῶν πόλεων καὶ τῶν βασιλείων διενέξεις, οὐ μόνον ἐπέβαλε βαρεῖς φόρους εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἀλλὰ περιπλακεῖς εἰς ἔρωτα τῆς περιδοῆτου ἐταίρας Γλαφύρας, περιφρονήσας πάντα τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα δίκαια ἐξέωτε τὸν νόμιμον τῆς χώρας βασιλέα, διὰ τὰ παραδώτη τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν τῆς ἐταίρας ἐκείνης Σισσίαν. (Ἀππ. Ἑμφυλ. V 7 Mart. Epigr 21).

Περὶ τῆς βασιλείας τοῦ σφετεριστοῦ τούτου (τοῦ ἐπιθεμένου, ὡς λέγει ὁ Στράβων, τῇ τῶν Καππαδοκῶν ἀρχῇ) οὐδὲν σχεδὸν γινώσκομεν. Ὁ Στράβων λέγει μόνον, ὅτι τὸ φρούριον Νῶρα (ἢ σημ. Νίγδη) ἐχρησίμευεν ὡς θησαυροφυλάκιον εἰς τὸν Σισσίαν καὶ ὅτι τούτου ἦσαν καὶ τὰ Κάδηννα, ἀνάκτορα ἔχοντα πόλεως κατὰσκευὴν· ἄλλως ἢ βασιλεία τοῦ Σισσίνα δὲν διήρκεσε πολὺ, διότι περισπωμένου μετ' ἐλίγον τοῦ Ἀντωνίου ὑπὸ τῶν πραγμάτων τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀριεράθης ἰλθὼν μετὰ στρατοῦ ἐξέβαλεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς (πιθανῶς δὲ καὶ τὸν ἐφόνευσε, διότι ἔκτοτε οὐδεμία πλέον γίγνεται αὐτοῦ μνεῖα) καὶ ἀνέκτησε τὴν πατρῴαν ἀρχήν. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως τούτου εἰκονίζεται τρόπαιον καὶ δίκη.

Οὗτος εἶναι ὁ Ἀριεράθης ἐκεῖνος, ὅστις ἐμφράξας τὴν εἰς τὸν Ἄλυν διέξοδον τοῦ Μέλανος ποταμοῦ μετέβαλεν εἰς λίμνην τὸ πλησίον πεδῖον καὶ ἐνταῦθα σχηματίσας νητίδιά τινα ἐποίησε διασκεδάσεις παιδαριώδεις εἰς αὐτάς· ἀλλὰ ἐκραγέντος τοῦ ἐμφράγματος πληρωθεὶς ὁ Ἄλυσ ἐπήνεγκε πολλὰς καταστροφὰς εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ εἰς τὴν Γαλατίαν· οἱ Γαλάται ἐκίνησαν ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ὁ Ἀριεράθης ὑπεχρέωθη κατ' ἀπόφασιν τῶν Ῥωμαίων νὰ πληρώσῃ τριακόσια τάλαντα πρὸς τοὺς Γαλάτας. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ περὶ τὴν Κατασνικὴν πόλιν Ἡρπα· διότι καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀριεράθης τὸ ῥεῦμα ἐνέφραξεν, ἔπειτα ἐκραγέντος τοῦ στομίου πολλὰ μέρη τῆς Κιλικίας, τὰ περὶ Μαλλὸν, χητεκλύσθησαν ὑπὸ ὑδάτων καὶ ὁ Ἀριεράθης κατεδικάσθη νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς παθόντας (Στράβ. IB 538—539).

Καὶ ἡ δευτέρα τοῦ Ἀριαράθου βασιλεία δὲν ὑπῆρξε πολυχρόνιος. Διότι τῷ 36 Π. Χ. ἐλθὼν ὁ Ἀντώνιος αὖθις εἰς Καππαδοκίαν ἐξέβαλε τὸν Ἀριαράθην καὶ παρέδωκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Ἀρχέλαον Δ'. (ὡς βασιλέα, Α'.) υἱὸν τοῦ Ἀρχελάου Γ'. ἱερέως τῶν Κομάνων καὶ τῆς Γλαρύρας, ὁμομήτριον ἐπομένως ἀδελφὸν τοῦ Σισσίνα. Οὕτω κατὰ τὸ 36 Π. Χ. ἡ βασιλεία τῆς Καππαδοκίας περιῆλθεν ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἀριοβαρζάνους, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Καππαδοκίᾳ 64 περίπου ἔτη, εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀρχελάων.

Ἀρχέλαος Φιλόταρις, τελευταῖος τῆς Καππαδοκίας βασιλεὺς

(36 Π. Χ. — 17 Μ. Χ.)

§ 70.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας διορισθεὶς Ἀρχέλαος εἶναι ὁ τέταρτος γνωστὸς ἡγεμὼν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀρχελάων. Ὁ οἶκος οὗτος ἦτον, ὡς εἴρηται, ἐκ τῶν ἐπίσημοτάτων ἀριστοκρατικῶν οἴκων τῆς Καππαδοκίας (Tac Annal. XIV 24) ἀνάγων τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἡρακλείδην Τήμενον. (Ἰωσηφ. Ἰουδ. πόλ. Β. βλ. κ. XXIV. § 2) (1). Εἶδομεν ἤδη ὅπου τὸν ἰσχυρὸν Ἀρχέλαος Α'. παρὰ τῷ Μιθριδάτῃ λαβὼν παρὰ τοῦτου τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ κατὰ Ῥωμαίων πολέμου· εἶδομεν πῶς αὐτὸς ὁ ἀγέρωχος Σύλλας ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ κολλᾷ κεῖσθαι τὸν ἰσχυρὸν ὑποτελῆ τοῦ Μιθριδάτου καὶ νὰ συνεργήσῃ νὰ δοθῇ αὐτῷ ἡ πρὸς μόνους τοὺς βασιλεῖς ἀποδιδομένη ὑψηλὴ τιμὴ τοῦ καλεῖσθαι «Φίλος Ῥωμαίων». Ἀλλ' εἰς ὅσον ὑψηλὴν περιωπὴν καὶ ἂν ἦτον ὁ οἶκος οὗτος παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, δὲν

(1) Ἰωσηφ. Ἰουδ. Πόλ. Κατὰ Μωσέα τὸν Χορηγὸν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου τούτου ἐκαλεῖτο Τίμων· τὸ ὄνομα τοῦτο ἐλήφθη προδήλως ἀπὸ τῆς αἰτιμωνίτιδος Καππαδοκίας, καὶ μετεβλήθη ὕστερον πρὸς τὸ Τήμενος».

ἐθεώρησαν οὗτοι σύμφωνον πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῶν νὰ
 θυσιάσωσι χάριν αὐτοῦ τὸν πιστότατον αὐτοῖς οἶκον τοῦ Ἀ-
 ριοβαρζάνου. "Οθεν μεθ' ὅσα καὶ ἂν συνωμολογήθησαν μεταξύ
 Σύλλα καὶ Ἀρχελάου, μεθ' ἑλπὴν τὴν ἀποστασίαν τούτου ἀπὸ τοῦ
 Μιθριδάτου, ἡ βασιλεία τῆς Καππαδοκίης δεν ἐδόθη εἰς τὸν οἶ-
 κον αὐτοῦ. Ἐν τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ ἐφρόντισαν πάν-
 τοτε νὰ ἀπονεύμωτιν εἰς τὸν οἶκον τοῦτον σπουδαῖα ἀξιώματα.
 Οὕτως, ὡς εἶδομεν, ὁ Ἀρχέλαος Β'. διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου
 ἱερεὺς τῶν Κομάνων, τὸ αὐτὸ δ' ἀξίωμα ἔλαβε καὶ ὁ τούτου υἱὸς
 Ἀρχέλαος Γ'. ὁ πατὴρ τοῦ Βασιλέως Ἀρχελάου, εἰς ὃν νεώτα-
 τον ἔτι ὄντα ἐδόθη ἡ βασιλεία ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, οὐχὶ τόσον
 διὰ τὴν ἐπιστημότητα τοῦ οἴκου του, ὅσον διὰ τὰς σχέσεις τοῦ
 Ἀντωνίου πρὸς τὴν Γλαφύραν, ἣτις ἦτο μήτηρ τοῦ Ἀρχελάου
 Δ'. Ἄλλως οὐδὲν γινώσκωμεν περὶ τοῦ Ἀρχελάου Δ'. πρὸ τῆς
 εἰς βασιλείαν ἀναρρήσεως αὐτοῦ. Πέντε ἔτη μετὰ τὴν ἀναρρήσιν
 ταύτην ἐξεβρόνχη ὁ μεταξὺ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ πόλεμος
 (31 Π. Χ.), καθ' ὃν, ὡς ἦν ἐπόμενον, ὁ Ἀρχέλαος συνεμάχησε τῷ
 Ἀντωνίῳ μεταβάς ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον τοῦ Ἀντωνίου (Πλουτ. Λύτ. § 6). Ἀλλὰ μετὰ τὰ
 Ἀκτιακὰ ὁ Αὐγούστος Καῖσαρ οὐ μόνον συνεχώρησεν αὐτῷ
 τοῦτο, ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη (20 Π. Χ.) προσήρτησεν εἰς τὸ
 κράτος του τὴν Μικρὰν Ἀρμενίαν ὀλόκληρον, τῆς ὁποίας ὀδυ-
 νάστῃς Μῆδος εἶχε πρὸ μικροῦ ἀποθάνει, ἔτι δὲ τὸ ἥμισυ τῆς
 Κιλικίας (τὴν τραχεῖαν Κιλικίαν) (Στραβ. 1Β'. 535. Δίων. Κάσ.
 LIV, 9). Ὁ Ἀρχέλαος προσκτησάμενος τὴν τραχεῖαν Κιλικίαν
 ἔκτισε λαμπρὰν πόλιν (τὴν ἀπώκισε δι' Ἑλλήνων) ἐπὶ τῆς κατὰ
 τὰ παράλια αὐτῆς νήσου Ἐλαιούσης, καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐγού-
 στου ἐκάλεσεν αὐτὴν Σεβαστὴν καὶ ἐπροίκισε τὴν πόλιν δι' αὐ-
 τονομίης· κατασκευάσας δ' ἐν αὐτῇ καὶ ἀνάκτορα λαμπρὰ διήγε
 ἐνταῦθα τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς οὗτοῦ (Στρ. XIV, 671). Πλὴν τῆς
 Σεβαστείας ἱδρύσε καὶ ἄλλην ἀποικίαν Ἑλληνικὴν εἰς τὴν Καπ-
 παδοκίαν τὴν Ἀρχελαΐδα (τὰ πρότερον Γαρσαύειρα).

Ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς (τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲν εἶναι γνωστὸν), ἐπισημοτάτης τὴν καταγωγὴν (καταγομένης κατὰ Ἰώστηπον ἀπὸ τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάτου), ἀπέκτησε θυγατέρα Γλαφύραν καλουμένην, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς γάμον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, υἱὸν τοῦ Ἡρώδου, βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἐντεῦθεν δὲ ἐπενέθη πολλὰκις εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἡρώδου, ἄλλοτε μὲν διὰ πρέσβειων, ἅπαξ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπελθὼν εἰς Ἰουδαίαν. Ὅποτε ὁ Ἀλέξανδρος διαβληθεὶς πρὸς τὸν Ἡρώδην ἐκρατεῖτο δέσμιος ὑπ' αὐτοῦ, ὁ Ἀρχέλαος ἀπελθὼν εἰς Ἰουδαίαν, διήλλαξε τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀπέκτησε τὴν συμπάθειαν τοῦ Ἡρώδου, ὥστε οὗτος εἰμίμησεν τὸν Ἀρχέλαον διὰ πολυτελεστάτων δώρων, καὶ ἐπιστρέφοντα συνώδευσεν αὐτὸν μέχρι Ἀντιοχείας, ἐνθα διήλλαξε πρὸς τὸν Ἀρχέλαον τὸν ἐν διενέξει τότε πρὸς αὐτὸν ὄντα ἀνθύπατον Συρίας Τίτιον. Μετ' ἐλίγον νέαι διενέξεις μεταξὺ τοῦ Ἡρώδου καὶ τοῦ υἱοῦ του ἤγαγον αὐτοὺς πρὸ τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου (1). Ὁ Ἀρχέλαος ἔγραψε τότε πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ

(1) Ἀφορμὴν εἰς τὰς διενέξεις ταύτας ἔδιδεν ἰδίως ἡ τοῦ Ἀλέξανδρου σύζυγος Γλαφύρα (θυγάτηρ τοῦ Ἀρχελάου), καυχωμένη πάντοτε διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ οἴκου τῆς, πατροθεν μὲν ἀπὸ Τημένου, μητροθεν δὲ ἀπὸ Δαρείου καταγομένην, ἀξιοῦσα νὰ ᾔηται δεσπότις πασῶν τῶν κατὰ τὸ βασιλεῖον γυναικῶν καὶ ὀνειδιζούσα δυσγένειαν πρὸς τε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἡρώδου καὶ πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Συνετέλει δὲ εἰς τὰς διενέξεις ταύτας καὶ Λακεδαιμονιάς τις Εὐρυκλῆς καλούμενος, οὗχι μὲν ἄσπιος, ἀλλὰ κόλαξ δεινός, εὐρὼν δεξίωσιν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἡρώδου διὰ τῶν πρὸς τὸν Ἀρχέλαον σχέσεών του, τοῦ ὁποίου ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο πιστότατος φίλος. Ὁ κακοήθης οὗτος ἐν ᾧ ἠρέθιζε τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐξεθιάζε παρ' αὐτοῦ ἀπεχθεῖς κατὰ τοῦ πατρὸς ἐκφοβίας, κατηγορεῖ τὴν υἱὸν πρὸς τὸν Ἡρώδην, ὡς μισοῦντα καὶ ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ καὶ τοσοῦτον ἦτον ἐπιτήδειος εἰς τοῦτο, ὥστε διὰ τὰς καταγγελίας του ταύτας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἡρώδου πεντήκοντα τάλαντα μεταβὰς δὲ τότε καὶ εἰς Καππαδοκίαν πρὸς τὸν Ἀρχέλαον ἐφιλοδωρήθη καὶ παρὰ τούτου δι' ὁμοίας κακοήθειας πείσας τὸν βασιλεῖα, ὅτι τὰ μάλιστα συνήργησαν

φίλους του, διὰ τὴν προστατεύωσι παντὶ τρόπῳ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀφ' οὗ δὲ διηλλάξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους ὁ Καῖσαρ, ἐπιστρέφοντες διηλθον διὰ τῆς Ἐλεούσης, ἔνθα ὁ Ἀρχέλαος ἐδέξατο αὐτοὺς φιλοφρόνως συγχαίρων ἐπὶ τῇ ἐπιτευχθείσῃ συνδιαλλαγῇ καὶ εἰστίᾳ μεγαλοπρεπῶς. Εἰς τὸν γαμβρόν του Ἀλέξανδρον κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἔδωκε δῶρα ἀξίας 30 περίπου ταλάντων καὶ προέπεμψε μέχρι Νεφυρίου. (Ἰωσ. Ἰουδ. Πολ. I, XXII, 4).

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, τῆς μητρὸς τῆς Γλαφύρας, ἐνυμρεύθη τὴν Πυθοδωρίδα, χήρην τοῦ Πολέμωνος, βασιλέως τοῦ Καππαδοκικοῦ Πόντου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της ἐβασίλευσε μόνη ἐπὶ τινὰ ἔτη, συζευχθεῖσα δὲ ὕστερον μετὰ τοῦ Ἀρχελαίου, πλείστα ἔτη διήγαγε μετ' αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του ἐπκνήλθην εἰς τὸ κράτος της.

Ἡ μακροχρόνιος ἐπὶ τρία καὶ πεντήκοντα ἔτη διαρκέσασα βασιλεία τοῦ Ἀρχελαίου ἐγένετο διὰ τὴν Καππαδοκίαν ἐπαχὴ ἐξωτερικῆς εἰρήνης καὶ ἐσωτερικῆς εὐημερίας. Ἡ διὰ τῆς ἐν Ἀκτίῳ μάχης ἰδρυθεῖσα κοσμοκρατορία τοῦ Αὐγούστου καὶ ἡ ἐντεῦθεν εἰς τὸν ἀπὸ τοσοῦτων χρόνων ἐκ τῶν ἐμφυλίων τῆς Ῥώμης πολέμων δεινοπαθοῦντα κόσμον ἐπιδαφιλευθεῖτα βαθεῖα εἰρήνην ἐπήνεγκε τὰ εὐεργετικά αὐτῆς ἀποτελέσματα καὶ ἐν ταῖς μακρὰν τῶν Ἰταλικῶν ὁρίων κειμέναις χώραις τῆς Ἀσίας. Ἐπὶ τῆς εἰρηνικῆς βασιλείας τοῦ Ἀρχελαίου ἡ Καππαδοκία οὐ μόνον ἀνέλαθεν ἐκ τῶν δεινῶν παθημάτων, ἅτινα διηνεκεῖς καταστρεπτικοὶ πόλεμοι εἶχον ἐπενέγκει κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ εὐημέρησεν ὅσον οὐδέποτε πρότερον. Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἦτον ὁ ἐπιμελητὴς καὶ προαγωγὸς τῆς εὐημερίας ταύτης, ἀξιωθεὶς ἐντεῦθεν καὶ τοῦ ἐπωνύμου «Φιλόπατρις», δι' οὗ τιτλοφορεῖται ἐν

εἰς τὴν διαλλαγὴν τοῦ Ἡρώδου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Πρὶν δὲ τὴν καταφωραθῇ ἐνταῦθα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του Λακεδαιμόνα, ἔνθα κατηγόρηθεις ἐπὶ πολλοῖς ἀδικήμασι καὶ μοχθηραῖς ἐξώσθη τῆς πατρίδος (Ἰωσ. Πολ. I, 10, 4).

Βιβλιοθήκη Βεροίας

τοῖς νομίμασιν αὐτοῦ, καὶ ἡ Καππαδοκία, ἥς κατὰ Κικέρωνα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριοβαρζάνου Γ', οὐδὲν ὑπῆρχε βασιλείον μᾶλλον ἡρημωμένον, ἐπὶ τοῦ Ἀρχελάου τοσοῦτον πλουσία ἦτο, ὥστε, ὅτε ὁ Τιβέριος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ μετέβαλε τὸ βασιλείον εἰς ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκὴν, τὸν ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν προϊόντων φόρον ἡλάττωσεν ἀπὸ ἑκατοστοῦ εἰς διακοσιοστὸν θεωρῶν καὶ τοῦτον ἱκανὸν (Tac. Annae 14, 42). Καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν τοῦ κράτους μεταλλείων φαίνεται ἰδιαίτεραν ἐπιστήτας προτοχὴν, αὐτὸς ὢν φυσιοδίτωρ καὶ οὐρυκτολόγος. Οἱ μεταλλευταὶ τοῦ Ἀρχελάου ἀνεκάλυψαν ἐν τῇ Τιμωνίτιδι Καππαδοκίᾳ πλάκας χρυστάλλου καὶ οὐυχίτου λίθου (Στρ. ΙΒ'. 540). Μεθ' ὅλα ταῦτα ἀντιπολίτευσις ἐκ μέρους τῶν εὐπατριδῶν δὲν ἔλειψε καὶ κατὰ τοῦ Ἀρχελάου οὗτοι τὸν κατηγορήσαν πρὸς τὸν Αὐγούστου· ἀλλ' ἕνεκα τῆς εὐμενείας τούτου καὶ τῆς τοῦ Τιβερίου συνηγορίας οὐ μόνον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐντελῶς ἠθωώθη, ἀλλὰ καὶ ὅτε μετ' ὀλίγον παραφρονήτας κατέστη ἀνίκανος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, ὁ Αὐγούστος ἠρκέσθη ἀπλῶς νὰ πέμψῃ εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἐπιτροπὴν τῆς ἀρχῆς, διὰ νὰ ἐπιτηρῇ τὴν κυβέρνησιν μέχρι τῆς ἀναρρώσεως τοῦ βασιλέως. Ἀλλ' ὁ Τιβέριος, ὅστις ἀποθανόντος τοῦ Αὐγούστου διεδέξατο τὴν ἀρχὴν (14. M. X.), πρὸ πολλοῦ ἔτρεφεν ἄσπονδον κατὰ τοῦ Ἀρχελάου μῖσος, διότι ἐν ᾧ αὐτὸς διὰ τῆς προστασίας του εἶχε σώσει ἄλλοτε τὸν Ἀρχελαὸν κατηγορούμενον ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, εὖτος οὐδόλως ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὅποτε διέτριβεν ἐξόριστος ἐν Ῥόδῳ, ἐν ᾧ πρὸς τὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐλθόντα εἰς Ἀσίαν Γάϊον (1) παρέσχε πλείστας περιποιήσεις. Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Τακίτου ἡ πρὸς τὸν Τιβέριον διαγωγὴ τοῦ Ἀρχελάου δὲν προήλθεν ἐκ περιφρονήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν εἰσηγήσεων τῶν οἰκειοτάτων συμβούλων

(1) Ὁ Γάϊος οὗτος ἦτον υἱὸς πρεσβύτερος τοῦ Οὐψανίου Ἀγρίππα καὶ τῆς Ἰουλίας θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου.

τοῦ Αὐγούστου, οἵτινες ἐπικίνδυνον παρίστων πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας πᾶσαν πρὸς τὸν Τιθέριον ἐπίδειξιν φιλίας, καὶ ὃν χρόνον ὁ Γάιος ἦτον ἐν πάτῃ αὐτοῦ τῇ ἰσχύϊ καὶ εἶχε μάλιστα πεμφθῇ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς διάταξιν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων. «Ὅτε δὲ κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Τιθέριος, λέγει ὁ Τάκιτος, ἐλκύει δολίως τὸν Ἀρχέλαον εἰς Ῥώμην διὰ τῶν ἐπιστολῶν τῆς μητρὸς του (Λιβίας), ἥτις δὲν ὑπέκρυπτε μὲν τὴν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν τοῦ υἱοῦ τῆς, ἔδιδεν ὅμως καὶ ἐλπίδας ἐξευμενίσεως, ἂν μετέβαινεν εἰς Ῥώμην, διὰ τὴν ἰκετεύσῃ αὐτόν· ἐκεῖνος εἴτε ἀγνοῶν τὸν δόλον εἴτε, κὰν ἐνόει, φοβούμενος βίαν, σπεύδει εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ τυχὼν ἀδυσωπῆτου ὑποδοχῆς παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἐν τῇ Συγκλήτῳ κατηγορηθεὶς, οὐχ ἕνεκα τῶν ἐγκλημάτων, ἀπερ ἦσαν πλαστὰ, ἀλλ' ἕνεκα τῆς Ολίφειως, ἣν ἐδοκίμαζε, τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ γήρως κεκημηκώς, τοῦτο δὲ διότι εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸ ἐπιεικὴ παθεῖν ἀηθές ἐστιν, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ τὰ ἔσχατα, ἐτελεύτησε τὸν βίον εἴτε αὐτοχειρίᾳ εἴτε φυσικῶς». (Ann. II, 42).—Δίων ὁ Κᾶσιος ἀφηγεῖται τὸ γεγονός τοῦτο διεξοδικώτερον ὡς ἐξῆς: «Τὸν δὲ ὃν Ἀρχέλαον τὸν τῆς Καππαδοκίας βασιλέα δι' ὀργῆς σχῶν, ὅτι πρότερον οἱ ὑποπεπτωνώς, ὥστε καὶ συνηγόρω, ὅτ' ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων κατηγορήθη, χρήσασθαι, εἰς τὴν Ῥόδον ἐλθόντος ἡμέλητς, τὸν δὲ δὴ Γάιον εἰς Ἀσίαν ἐλθόντα ἐθεράπευσε, μετεπέμψατο ὡς καὶ νεωτερίζοντά τι, καὶ τῇ τῆς Γερουσίας ψήφῳ παρέδωκεν, οὐ μόνον ὑπέργῃρων ὄντα, ἀλλὰ καὶ δεινῶς ποδαγρῶντα, καὶ προσέτι καὶ παραφρονεῖν δοκοῦντα. Ἐπαθε μὲν γάρ ποτε τοῦτο οὕτως, ὥστε καὶ ἐπίτροπον παρὰ τοῦ Αὐγούστου τῆς ἀρχῆς λαβεῖν· οὐ μέντοι καὶ τότε ἐτι παρελῆρει ἀλλ' ἐπλάσσειτο, εἰπὼς ἐκ γε τούτου σωθεῖν· κὰν ἐθανατώθῃ, εἰ μὴ καταμαρτυρῶν τις αὐτοῦ ἔφη ποτὲ αὐτὸν εἰρηκέναι ὅτι «Ἐπειδὴν οἶκαδε ἐπανέλθω, δείξω αὐτῷ οἷα νεῦρα ἔχω». Γέλωτος γὰρ ἐπὶ τούτῳ διὰ τὸ τὸν ἄνθρωπον μὴ ὅτι σθῆναι, ἀλλὰ μὴδὲ καθεῖσθαι δύνασθαι πολλοῦ γεγονότος, οὐκ ἐτι αὐ-

τὸν ὁ Τιβέριος ἀπέκτεινεν, οὕτω γάρ τι κακῶς διέκειτο, ὥστε ἐν σκιμποδίῳ καταττέγῳ εἰς τὸ συνέδριον εἰσχομισθῆναι, νομιζόμενον γάρ που καὶ τοῖς ἀνδράσιν, ἣν ποτέ τις αὐτῶν ἀσθενῶς ἔχων ἐκεῖτε εἰσίοι, κατακείμενον αὐτὸν εἰσφέρεισθαι, καὶ τοῦτο καὶ ὁ Τιβέριος τότε ἐποίησε· καὶ διελέχθη γέ τινα ἐκ τοῦ σκιμποδίου· τότε μὲν οὕτως ὁ Ἀρχέλαος ἐσώθη, ἀλλ' οὐ πολλῶ ὕστερον ἀπέθανε· καὶ ἐκ τούτου ἡ Καππαδοκία τῶν τε Ῥωμαίων ἐγένετο καὶ ἱππεῖ ἐπετράπη».

Ἀποθανόντος τοῦ Ἀρχελάου ἡ Μεγάλη Καππαδοκία ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ἀλλ' ἡ δυναστεία τοῦ Ἀρχελάου δὲν ἐξέλιπεν ἀμέσως, διατηρήσασα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τοῦλάχιστον ἐν τῇ πρὸς τὸ Καππαδοκικὸν κράτος προσηρτημένη τραχεῖα Κιλικία· ὁ Τάκιτος μνημονεύει Ἀρχελάου Καππαδόκος ἡγεμόνος τοῦ Κιλικίου ἔθνους τῶν Κλιτῶν (βασιλεύσαντος τῷ 36 Μ. Χ. 19 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχελάου. Tac. Ann. VI, 41.). Εἷς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀρχελάου Τιγράνης καλούμενος, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκρατήθη ὡς ὄμηρος ἐν Ῥώμῃ, διωρίσθη (τῷ 60 Μ. Χ.) ὑπὸ τοῦ Νέρωνος βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας κατ' αἰτησιν τῶν Ἀρμενίων, λαβὼν καὶ στρατὸν παρὰ τῶν Ῥωμαίων, διὰ τὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀρχὴν του· ἀλλ' ἡ δυναστεία τοῦ Τιγράνους ταχέως ἐξέλιπεν ἕνεκα τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν Πάρθων καὶ τῶν Ἰσθήρων καὶ τῶν μετὰ τούτων πολεμούντων Ῥωμαίων.

Ὁ Ἀρχέλαος ἦτον οὐ μόνον ἀγαθὸς βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν λογιωτέρων ἀνδρῶν καὶ σπουδαιοτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς τοῦ γράφας «Περὶ Φυτῶν» (Πλιν. 37, 46), «Φυσιολογίαν περὶ ζώων», «Περὶ ποταμῶν», «Περὶ λίθων». (Ψευδοπλουτ. περὶ ποταμῶν 9, 15). «Περὶ Ἰδυοφυῶν». (Πλιν. 37, 2. 146, 25). Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως τούτου εἰκονίζεται ῥόπαλον καὶ δέρμζ λέοντος, ἀμφότερα σύμβολα τῆς ἀπὸ Ἡρακλέους καταγωγῆς τῆς δυναστείας.

Κατάστασις τῆς Καππαδοκίας καὶ τοῦ Πόντου μέχρι τοῦ

70 Μ. Χ.

§ 71.

Μετὰ τὸν Θάνατον τοῦ Ἀρχελάου μετεβλήθη μὲν τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, ἀλλ' ἐπὶ τινα ἔτι χρόνον οὔτε Ῥωμαϊκὸς στρατὸς κατέλαβε τὴν χώραν οὔτε ἀνθύπατος πρὸς διοίκησιν αὐτῆς ἐπέμφθη, ἐπετράπη δ' ἅπλως εἰς ἱππεία ἐντολὴν ἔχοντα νὰ διοικῇ τὰς πρώην βασιλικὰς κτήσεις, περιελθούσας ἤδη εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ταμείου (praeda tamiaeae). Τὰ ἱερατικὰ κράτη ἐξηκολούθουν ὑφιστάμενα ὡς πρότερον. Ὁ δὲ Τιβέριος, διὰ νὰ συνοικειώσῃ τὴν χώραν πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν, ἡλάττωσε κατὰ τὸ ἥμισυ τὸν ἐπὶ τῶν προϊόντων ἐπιβεβλημένον βασιλικὸν φόρον. Ἡ ἐντελὴς εἰς ἐπαρχίαν μεταβολὴ τῆς Καππαδοκίας ἐγένετο, ἀφ' οὗ αὕτη ἠνώθη πάλιν πολιτικῶς μετὰ τοῦ Πόντου κατὰλυθέντος ἐπὶ Νέρωνος (65 Μ. Χ.) τοῦ μόνου ἐνταῦθα ὑφισταμένου ἔτι κράτους, τοῦ Πολεμωνιακοῦ. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα διὰ βραχείων τὰ κατὰ τὸν Πόντον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Φαρνάκου Β'. μέχρι τῆς μνημονευθείσης ἐποχῆς. Ὅποτε ὁ τοῦ Μιθριδάτου τοῦ Μεγάλου υἱὸς Φαρνάκης Β'. βασιλεὺς τοῦ Κιμμερικοῦ Βοσπόρου ἐπεχείρησε τὴν ἐπὶ τὴν Μ. Ἀσίαν στρατείαν, ὡς τοποτηρητὴν εἶχε διορίσει ἐν Βοσπόρῳ τὸν στρατηγόν του Ἀσανδρον, ὅστις πεποινῶς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων εὐνοίαν, ἅμα ἀπομακρυνθέντος τοῦ βασιλέως ἐσαΐασε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Βοσπόρου· ὁ δὲ Φαρνάκης μετὰ τὴν περὶ τὰ Ζήλα ἥτταν ἐπιστρέφων εἰς τὸ κράτος του ἐνίκηθη παρὰ τὸ Παντικάπαιον ὑπὸ τοῦ σφετεριστοῦ καὶ ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ οὐ μόνον δὲν ἀνεγνώρισε τὸν Ἀσανδρον, ἀλλὰ διώρισε βασιλέα τοῦ Βοσπόρου τὸν τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ'. υἱὸν Μιθριδάτην τὸν Περγαμηνόν, εἰς δὲν πρότερον ἔτι εἶχε παραχωρήσει ἐπαρχίαν τινὰ Γαλατικὴν. Ἀλλ' ὁ Ἀ-

πανδρος τὸν μὲν Μιθριδάτην ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσε, ἐνυμφεύθη δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Φαρνάκου Δύναμιν, διὰ τὰ νομιμοποιήσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ· ἐκαλεῖτο δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄρχων ἢ ἐθνάρχης, ὑπεριον δὲ βασιλεύς. Ἡ τὸν Ἀσανδρον ἀποθανόντα τῷ 16 Π. Χ. διαδεχμένη Δύναμις ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τινος Σκριωνίου, ὅστις ἐλέγετο ὅτι εἶναι ἑγγονος Μιθριδάτου τοῦ ΣΤ'. Ἀλλὰ κατὰ τοῦ Σκριωνίου τούτου ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππα ὁ μέρους τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας (ἥτις μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Φαρνάκου εἶχε δεθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου εἰς τινὰ τῶν τοῦ Φαρνάκου υἱῶν Δαρῖον καλούμενον, ἀποθανόντος δὲ τούτου εἰς τὸν Πολέμωνα) ἄρχων Πολέμων, ὅστις, φονευθέντος τοῦ Σκριωνίου, πρὶν φθάσῃ οὗτος, ὑπὸ τῶν Βοσποριανῶν, ἐνυμφεύθη τὴν Δύναμιν καὶ ἤνωσεν αὖθις τὸ Βοσποριανὸν κράτος μετὰ τοῦ Πόντου. Ὁ Πολέμων οὗτος ἦτον, ὡς δηλοῦται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΒ'. 7, 16), υἱὸς τοῦ ἐκ Λαοδικείας ῥήτορος Ζήνωνος ἀξιωθεὶς τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του. Ἀποθανόντα τὸν Πολέμωνα (15 Μ. Χ.) διεδέξατο ἡ δευτέρα σύζυγος αὐτοῦ Πυθοδώρις, γυνὴ περιφρων κατὰ Στράβωνα, (ἐν Πόντῳ μόνον οὐχὶ δὲ καὶ ἐν Βοσπόρῳ)· ἥτις, ὡς εἴδομεν, συνεζεύχθη, μετὰ τοῦ Ἀρχελαοῦ τῆς Καππαδοκίας, μετὰ δὲ τὸν τούτου θάνατον ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κράτος τοῦ Πόντου καὶ ἐκυβέρνησε μετὰ συνέπειας καὶ μετριοπαθείας μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς (37 Μ. Χ.), κατέλιπε δὲ υἱὸν Πολέμωνα ἐκ τοῦ Πολέμωνος Α', ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτῆς διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Καλιγούλα ἔλαβε τὸ βασιλεῖον τοῦ Πόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου. Ἀλλὰ τῷ 41 Μ. Χ. ἀφηρέθη τὸν Βόσπορον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ἔλαβε δὲ ἅντι τούτου μέρος τῆς Κιλικίας· εὐήθης δ' ὦν κατεπίσθη εὐκόλως ὑπὸ τῆς περιβολῆς Βερνίκης τὰ συζευχθῇ ταύτην, ἀφ' οὗ περιετμήθη κατὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς νόμους· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῆς Βερνίκης ἀπηνήθη τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, καὶ ἐξ αἰτίων ἀγνώστων ζῶν ἔτι ἐδωρήσατο τὸ κράτος εἰς τὸν Αὐτο-

κράτορα Νύρωνα (65 Μ. Χ.). Οὕτω δὲ, καταλυθέντος τοῦ τελευταίου Καππαδοκικοῦ κράτους, ἅπαντα ἡ Καππαδοκία ἐνωθεῖται αὖθις μετεβλήθη ὀριστικῶς ἐπὶ τοῦ Αυτοκράτορος Οὐεσπασιανοῦ εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (70. Μ. Χ.). (Διοδ. XLII, 47, 48. Ἀππ. Μιθρ. 11, 20. Δίων Κασσ. LIII, 23. Ἰωσηπ. Ἀρχ. Ἰουδ. XX, 7. Sueton, 18).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἑξελληνισμός τῆς Καππαδοκίας.

§ 72.

Ῥίπτοντες ἤδη ἐν βλέμμα ἐπιστρεπτικόν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Καππαδοκίας κατὰ τὴν προεκτεθεῖσαν περίοδον θέλομεν ὁμολογήσει, ὅτι ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ἀξιολογώτατον καὶ σπουδαιότατον τμήμα τῆς Καππαδοκικῆς ἱστορίας, οὐ μόνον διότι ἡ ἱστορία τῆς χώρας ταύτης εἶναι σαφεστέρα καὶ συνεχέστερα κατὰ ταύτην ἢ κατὰ τὰς προηγουμένας καὶ τὰς ἐπομένους περιόδους, οὐ μόνον διότι κατὰ ταύτην ἡ Καππαδοκία καὶ τὸ Καππαδοκικὸν κράτος διαδραματίζουσι πρόσωπον ἱκανῶς σπουδαῖον ἐν τῇ Παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ κατ' ἐξοχὴν διότι κατὰ ταύτην ὑπέστη ἡ Καππαδοκία τὴν σπουδαιωτάτην ἐκείνην ἐσωτερικὴν ἐκπολιτιστικὴν διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μεταβολήν, δι' ἧς ἀπὸ χώρας καὶ κράτους καθαρῶς Ἀσιατικοῦ μέχρι τότε ἐγένετο χώρα καὶ κράτος Ἑλληνικόν. Ὁ Ἑξελληνισμός τῆς Καππαδοκίας εἶναι ἔργον οὐχὶ τῆς Μακεδονικῆς κυρ.αρχίας, οὐδ' ἀπλῶς τῆς Ῥωμαϊκῆς, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν τῆς περιόδου ἐκείνης, ἣτις ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Μακεδόνων ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχίας Ἰρρανικῆς δυναστείας

(301 Π. Χ.) καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν (67 Μ. Χ.) διὸ καὶ τὴν περίοδον ταύτην ἐν τῇ γενικῇ τῆς Καππαδοκικῆς ἱστορίας διαιρέσει ἐκαλέσαμεν Ἑλληνοκαππαδοκικὴν. Ἡ Καππαδοκία πρὸ τῆς τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τῆς Ἀσίας κυριαρχίας ἦτο χώρα ἐθνολογικῶς μὲν Φρυγικὴ καὶ Ἰρανικὴ, πολιτικῶς δὲ Ἰρανικὴ. Τιθεμένων δὲ κατὰ μέρος τῶν ἀρχαιοτάτων ἐθνολογικῶν ἢ ἱστορικῶν σχέσεων τῶν Φρυγικῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς τοὺς τὴν ἀπέναντί Χερσονήσον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου οἰκοῦντας Ἑλληνοπελασγοὺς, οὐδὲν σχεδὸν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ Περσικοῦ κράτους χρόνους εὐρίσκομεν ἔχνος Ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τὴν Καππαδοκίαν. Ἡ καταστροφή τοῦ Τρωικοῦ κράτους καὶ ἡ ἵδρυσις πολυαρίθμων Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν καθ' ἅπαντα τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἐπήνεγκε μὲν τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐπὶ τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς Χερσονήσου, ἀλλ' ἡ ἐπικράτησις αὕτη περιορίσθη πρωίμως εἰς τὰ παράλια μόνον, τὴν δὲ εἰς τὰ ἐνδον πορείαν αὐτῆς ἐκόλυσαν ἔνθεν μὲν τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἡ μικρὸν ὕστερον ἰδρυθὲν Λυδικὸν κράτος, εἰς δ' ὑπετάγησαν κατὰ μικρὸν ἅπαντα τὰ ἐντὸς Ἄλυσος ἔθνη καὶ αὐταὶ αἱ κατὰ τὰ παράλια Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, ἔνθεν δὲ αἱ μεγάλαι ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ ἐπελθοῦσαι πολιτικαὶ μεταβολαί, δι' ὧν τὰ ἐνταῦθα σχηματισθέντα Ἰρανικὰ κράτη πρωίμως ἐξέτειναν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἄλυσος· μετ' ὀλίγον δὲ καταλυθέντος καὶ τοῦ Λυδικοῦ κράτους καὶ αὐτὸ τὸ δυτικὸν ἡμισυ τῆς Μ. Ἀσίας, οὐδὲ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἐξαιρουμένων, προσηρτήθη εἰς τὸ μέγα Περσικὸν κράτος. Ἡ δὲ Καππαδοκία, ἥτις καὶ ἄλλως πρωίμως εἶχε προσλάβει Ἰρανικὰ στοιχεῖα, ἐξιρανίσθη, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς Μηδικῆς καὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι περὶ τὰ μέσα τῆς 7ης ἡδὴ Π. Χ. ἐκ. οἱ Μιλήσιοι ἵδρυσαν διαφοροὺς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου Καππαδοκίας, ὅτι αἱ σημαντικώτεραι ἐνταῦθα Καππαδοκικαὶ πόλεις Σινώπη καὶ Ἀμισός ἐκτισθῆσαν

λισσαι ἐπρόντιζον, ἵνα οἱ παῖδες αὐτῶν τυγχάνωσιν ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως Ἑλληνικῆς, οἱ δ' οὕτω παιδευόμενοι ἡγεμονόπαιδες γενόμενοι βασιλεῖς καθίσταντο θερμοὶ προστάται τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς διαδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐν τῷ κράτει αὐτῶν. Ἰσχυρὰ ὤθησις εἰς τὴν διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐδόθη, ὡς εἶδομεν, κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τοῦ Ἀριαράθου ΣΤ', ἐφ' οὗ, ὡς εἴρηται, ἡ Καππαδοκία κατέστη ἐμβιωτήριον τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων (1). Ἀλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντες ἦταν οὐχ ἥττον θιασῶται τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Περὶ τοῦ Ἀριαράθου Θ' γινώσκομεν ὅτι ἐπαιδεύθη ἐν τῇ τότε μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν δευτέρᾳ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐστία τῶν φώτων Περγάρῳ. Ἀριοβαρζάνης ὁ Β' καὶ ὁ Γ' δὲν ἡμίσρουν τοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν καὶ τὰ γράμματα ζήλου, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο ἡ ὑπ' αὐτῶν ἀνοικοδόμησις τοῦ Ἀθηναικοῦ ὠδείου καὶ αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι ἐπιγραφαί Μιθριδάτης ὁ Μέγας ἡμίσρει ἐπίσης Ἑλληνικῆς παιδείας. Ἀρχέλαος ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας, ἦτον, ὡς εἶδομεν ἐκ τῶν λογιωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς εἰς τὰ Ἑλληνικά γράμματα δοθείσης προστασίας οἱ βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας συνετέλεσαν ἰσχυρῶς εἰς τὸν ἐξῆλληνισμόν τοῦ κράτους αὐτῶν διὰ τῆς συστάσεως Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν. Ἡ πρώτη γνωστὴ ἐκ τούτων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριαράθου Δ' ἰδρυθεῖσα Ἀριαράθεια ἐπὶ τῆς μεταξὺ Σεβαστείης καὶ τῶν Κομάνων τῆς Καταονίας ὁδοῦ (Ἰδ. Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀριαράθεια). Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀριαράθου Ε' δύο τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων τῆς Μεγάλης Καππαδοκίας Μάζακα καὶ Τύανα προσέλαβον Ἑλληνικὰς ἀποικίας καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως (Ἀριαράθου Εὐσεβοῦς) ἐκλήθησαν ἡ μὲν Εὐσέβεια ἡ πρὸς τῷ Ἀργαίῳ, ἡ δὲ Εὐτέβεια ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ (Τύανα πόλις Ἑλλάς ἐν Καππαδοκίᾳ ἔθνεϊ. Φίλοστρ. Β. Α. 1, 4): Ἐν Κα-

(1) Ἐπὶ τοῦ Ἀριαράθου ΣΤ' φαίνεται ὅτι συνεστάθη ἡ περίφημος ἔπειτα ἰδίως ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας γενομένη φιλοσοφικὴ καὶ ῥητορικὴ τῆς Καππαδοκίας σχολή.

ταονία δὲ, καθ' ὃν ἔτι χρόνον κατείχετο ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ τῶν Σελευκιδῶν συνέστη ἡ ἀποικία Δάμεια, οὕτω κληθεῖσα διότι ἐνταῦθα ὁ Σέλευκος ἐδάμασε τὰ μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Ἀρμενίας ἄγρια ἔθνη (Πλιν. V. 30). Καθ' ὃν χρόνον ὁ Τιγράνης τῆς Ἀρμενίας ἐστράτευσεν εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ὑπῆρχεν αὐτόθι πλῆθος Ἑλληνίδων πόλεων, διότι ὁ βασιλεὺς οὗτος κατέστρεψε δώδεκα Ἑλληνίδας πόλεις ἐν τε τῇ Καππαδοκίᾳ καὶ τῇ Κιλικίᾳ. Ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ὁ Τιγράνης «Μεσοποταμίαν καὶ Συρίαν ἀνέπλησεν Ἑλλήνων ἀνάσπαστων ἐκ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας». Καὶ ὁ τελευταῖος τῆς Καππαδοκίας βασιλεὺς Ἀρχέλαος συνέστησε δύο νέας ἀποικίας τὴν Ἀρχελαΐδα (τὴν πρώην Γαρσαύϊρα καλουμένην Καππαδοκικὴν κώμην) καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν Σεβαστήν.

Τὰ παράλια τοῦ Πόντου ἐν πολὺ ἀρχαιοτέροις ἤδη χρόνοις ἦσαν κατεληγμένα ὑπὸ Ἑλληνικῶν ἀποικίων κατὰ δὲ τὴν περίοδον ταύτην συνέστησαν ἀποικίαι καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, ὅσον Εὐπατορία (ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος ἐπὶ τῇ συμβολῇ τοῦ Ἰρεως καὶ τοῦ Λύκου, Λαοδίχεια (σημ. Λαδίκ), καὶ ἡ Ἀμάσεια δὲ φαίνεται λαβοῦσα Ἑλληνικὴν ἀποικίαν. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ, ὡς εἶδομεν, συνέστησεν ὁ Πόμπητιος τὴν Νικόπολιν, ἣτις συνηριθμεῖτο μεταξὺ τῶν Καππαδοκικῶν πόλεων (Δίων Κάσσ. XXXVI.). Μετὰ τὴν εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν μεταβολὴν τῆς Καππαδοκίας ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτόθι ἀποικίων ἔτι μᾶλλον ἠϋξήθη. Αἱ ἀποικίαι δὲ αὗται συνετέλουν ἰσχυρῶς οὐ μόνον εἰς τὸν ἐξέλλητισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐν γένει ἐκπολίτισιν τῆς χώρας. Ἡ Καππαδοκία πρὸ τῆς περιόδου ταύτης δὲν εἶχε πόλεις, ἀλλὰ φρούρια ἐρυμνά ἢ κώμας ἄνευ κοινότητος ἀστικῆς· ὅσον δὲ μεγάλα καὶ εὐδαίμονες κἂν ἦσαν αὗται, δὲν ἠδύναντο νὰ συγκρίνωνται πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, διότι κοινότης καὶ πολιτικὸν σύστημα δὲν ὑπῆρχεν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἦσαν ἡ διαρκὴ στρατοπέδα ἢ οἰκήματα πολλὰ ὠκοδομημένα περὶ τι ἱερὸν ἢ φρούριον πόλεις, ἧτοι κοινότητες ὠργανωμέναι δι' ἀσ-

κῶν θεσμῶν καὶ ἐν γένει ἡ ἀρχὴ τῶν ἀστικῶν νόμων καὶ θεσμῶν ἐγνώθησαν ἐν Καππαδοκίᾳ πρῶτον διὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων, αἵτινες καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς Ἀσιατικαῖς χώραις διετέλουν αὐτόνομοι καὶ κεχωρισμένοι πολιτικῶς ἀπὸ τοῦ ἔθνους, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἰδρυμένοι (1). Αἱ δύο ἐπισημότεραι πόλεις Ἑλληνικαὶ τῆς νοτίου Καππαδοκίας ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς («Τυανέων τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ». Ἐπιστ. Ἀπολλ. Τυαν. πρὸς τοὺς πατριώτας αὐτοῦ πρβλ. τοῦ αὐτοῦ ἐπιστ. πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ). Οἱ Μαζακηνοί, ὡς εἶδομεν, ἐχρῶντο νόμοις Χαρώνδα διατελοῦντες ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς. Ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς πόλεσι ταύταις ἐλαττο ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ, τῆς ἐγχωρίου περιοριζομένης μόνον μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν. ἐν ταῖς κώμαις. Οὕτως ἐν ταῖς πρότερον ὑπὸ διαρκῶν στρατοπέδων ἢ ἱερῶν ναῶν μόνον κατεχομέναις χώραις ἡγέρθησαν, ὥσπερ ὁάσεις, πολλὰ κέντρα πολιτικοῦ βίου καὶ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων ἐπιρροὴ τασούτω μᾶλλον ἢ τὸν ἰσχυρὰ, ὅσον ἀνωτέρα ἢ ἠθικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτῶν θέσις.

Εἰς τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ ταχεῖαν διάδοσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνετέλεσε κατ' ἐξοχὴν καὶ ὁ καθολικὸς ἐκπολιτιστικὸς χαρακτῆρ, μεθ' οὗ εἰσῆχθη εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἄν ἡ μετα τὴν ἤτταν καὶ τὸν φόνον τοῦ Ἀριαράθου Β'. θεμελιωθεῖτα ἐν Καππαδοκίᾳ Μακεδονικὴ κυριαρχία διήρκει ἐπὶ μακρότερον χρόνον, εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς βίας στηριζομένη αὕτη ξενικὴ κυριαρχία, μισητὴ οὖσα πρὸς τοὺς ἐγχωρίους, ἤθελε παρακωλύσει τὴν πρόοδον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ. Ἐν ταῖς Ἀσιατικαῖς ἐκείναις χώραις, ἐνθα ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπεβλήθη διὰ τῆς βίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δυναστῶν (ὡς ἐν Συρίᾳ, Μεσσηπαταμίᾳ, Αἰγύ-

(1) Boeckh. Inscr. Graec. σ' Ερσείων ἡ Βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦσαι πόλεις καὶ τὰ ἔθνη. Froelich Annal. Seleuc. σ. 429. α' Ἐγραψαν δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς δυναστεὶ καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη.

πτω, Ἀρμενία, Ἰουδαία), μικρὰν ἐποίησατο πρόοδον μεταξύ τῶν ἐγχωρίων λαῶν, εἰς τινὰ δὲ μέρη (ὡς ἐν Ἰουδαίᾳ) προὐκάλεσε σφοδροτάτην ἀντίδρασιν καὶ αἱματηροὺς πολέμους. Ἐν Καππαδοκίᾳ τὸν ἀντικείμενον δένεισιν ἔχθη ὑπὸ ξένης Ἑλληνικῆς δυναστείας, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐγχωρίου, ἐντεῦθεν δὲ παρέστη οὐχὶ ὡς κατακτητικὸν ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ὡς καθολικὸν ἐκπολιτιστικὸν στοιχεῖον, καὶ τούτου ἕνεκα βραδέως μὲν καὶ ἡρέμα, ἀλλ' ἀποτελεσματικῶς ἐπενήργησεν εἰς τὸν ἐθνικὸν καὶ τὸν κοινωνικὸν χαρακτήρα τῶν κατοίκων. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς γλῶσσα ξένου κατακτητοῦ, ἀλλ' ὡς γλῶσσα παγκόσμιος, ὄργανον ἀνωτέρου πολιτισμοῦ, εἰς ἣν ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ ἡ ἐγχώριος γλῶσσα. Ὁ καθολικὸς αὗτος χαρακτήρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ ἡλαγμένος πάσης τοπικῆς ἢ ἐθνικῆς ἐπιρροῆς, καὶ ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία αὐτοῦ εἶναι ἡ πρωτίστη αἰτία τῆς εὐχεροῦς αὐτοῦ διαδόσεως. Ἐντεῦθεν δὲ βλέπομεν ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τάσιν τινὰ πρὸς τὸ συμβιβάζειν τοὺς ἐγχωρίους θεοὺς, ἥρωας καὶ μύθους μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ σπουδὴν τινὰ εἰς τὸ ἀαζήτειν τὰ ἐγχώρια ὀνόματα θεῶν ἢ ἡρώων ἢ τόπων ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς μύθοις: τὸ ὄνομα λ. χ. τῶν Κομάνων ἐκ τῆς πενθίου κόμης τοῦ Ὀρέστου, τὸ τῆς Περσίας Ἀρτέμιδος ἐκ τοῦ Πέραθεν ἔλθειν τὴν Ἀρτεμιν, τὸ τῶν Τυάνων ἢ Θοάνων ἐκ τοῦ καταδιώξαντος τὸν Ὀρέστην Θόαντος, τὸ τοῦ Μέλανος ἐκ τῶν μελάνων ἀκολουθῶν τοῦ Διονύσου κτλ. Αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἢ δυνάσται ἐζήτουν νὰ εὕρωσι τὰ ὀνόματα τῶν προπατόρων αὐτῶν μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἡρώων, ὡς ὁ Ἀρχέλαος ἐν τῷ Ἡρακλεῖ, οἱ ἱερεῖς τῶν Κομάνων (Ὀρεσιτάδαι καλούμενοι) ἐν τῷ Ὀρέσῃ καὶ Πέλοπι. Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις, ἅτινα προήρχοντο ἐν μέρει καὶ ἐκ τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος ὀρησκειτικοῦ συγκρητισμοῦ, ὑπολαμβάνει τάσιν τις καὶ σπουδὴ τοῦ συμβιβάζειν τὸ παρὸν μετὰ τοῦ παρελθόντος, τοῦ θεωρεῖν δηλ. τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν οὐχὶ ὡς ἀποτέλεσμα ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλ' ἐπεκύρωσιν ἱστορικῶν σχέσεων προγενεστέρως ἐποχῆς· αὕτη δ' ἡ ἐπικύρωσις καὶ

καθιέρωσις τῆς δι' ἱστορικῶν γεγονότων ἐπιλούσης καταστάσεως ζητεῖται ἐν τῷ παρελθόντι. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις βεβαίως ἢ ἐν Καππαδοκίᾳ ἐπικράτησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἐγγωρίου ἐθνικοῦ στοιχείου ἦν ἀπλῶς ζήτημα χρόνου. Εἶναι ἀληθές ὅτι καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην Ῥωμαϊκὴν, ἡ Καππαδοκία δὲν ἦτον ἔτι ἐντελῶς Ἑλληνικὴ χώρα. Ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς Καππαδοκίας συνεπληρώθη διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ διὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτικῆς συγκεντρώσεως. Οὐδὲν ἦττον ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀσφαλὴς πρόοδος αὐτοῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν προεκτεθεῖσαν περίοδον. Καὶ ὁ χριστιανισμὸς αὐτὸς ἐθελμελιώθη ἐν Καππαδοκίᾳ διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἐν ᾧ ἐν ἄλλαις χώραις (ὡς ἐν Ἀρμενίᾳ, Συρίᾳ), ἔδωκε νέαν ἐθνικὴν ζωὴν εἰς τὸν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐξαφανιζόμενον ἐθνικὸν χαρακτῆρα καὶ ἔσωσε τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ὑπαρξιν, ἐν Καππαδοκίᾳ τοῦναντίον, ὡς καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἐπήνεγκε τὴν τελείαν νίκην τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α'. ΤΟΜΟΥ.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ.

Ἐκ τῆς πρό τινων μηνῶν ἐν τῷ γνωστῷ Παρισινῷ περιοδικῷ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων» καταχωρηθείσης περὶ τῆς Μ. Ἀσίας διατριβῆς τοῦ Jules Soury (1) ἀποσπῶμεν τὰς ἐπομέας πρὸς τὴν Καππαδοκίαν ἰδίως ἀναφερομένας περικοπὰς οὐχὶ τόσον διὰ τὰς ἐθνολογικὰς λεπτομερείας, ἐν αἷς περιέχονται ἰσχυρισμοὶ λίαν νεωτεριστικοί, ὅσον διὰ τὰς γενικὰς αὐτῆς θεωρίας, αἱτινές εἰσιν ἀληθῶς ἀξίαι προσοχῆς:

α Οἱ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἑλλήνων λαοὶ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας ἦσαν Τουρανικοὶ πρὸ τοῦ εἶναι Σημιτικοί, ὡς οἱ τῶν νοτίων παραλίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἑλλήνων λαοὺς Ἀρίας καταγωγῆς συγγενεῖς τῶν ἐν Εὐρώπῃ Θρακῶν, ἀλλὰ πῶς ἐξηγητέον ἐν τῷ μέσῳ τῶν λαῶν τούτων τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς τὴν κατὰ ἰσχυροτάτην ἀναλογίαν ἐμφάνεισιν στοιχείων Σημιτικῶν μαρτυρουμένων ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Λυδίας μετὰ τῆς Ἀσσυριακῆς αὐτῆς δυναστείας; Ἐν, καθὼς ὁ Πλάτων εἶχε παρατηρήσει, ἡ γλῶσσα τῶν Φρυγῶν ἦτον ἢ μετὰ τὴν τῶν ἀρχαίων Ἰταλῶν πλησιεστάτη τῇ Ἑλληνικῇ, τὸ ἴδιωμα τῶν Λυκίων φαίνεται πολὺ ἀπομακρυσμένον αὐτῆς εἰ καὶ δὲν δύναται τις νὰ παραγνωρίσῃ τὸν Ἀριον αὐτοῦ χαρακτῆρα. . .

... Τὰ στοιχεῖα τοῦ ὕψηλοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ἀνεπτύχθη ἐν Ἰωλίᾳ, ἀνήκουσιν οὐχὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, καὶ ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ ἐπιβροχῆς ἀμέσου.

(1) L'Asie Mineure D'après les nouvelles découvertes archéologiques par Jules Soury. Revue de deux Mondes 15 oct. 1873. Tom. 107.

Ἡ Καππαδοκία, ἡ Λυκία, ἡ Φρυγία, καὶ προπάντων ἡ Λυδία διεδραμματίσαν τὸ αὐτὸ πρόσωπον διὰ τοῦς Ἕλληνας τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑπερ οἱ Φοίνικες διὰ τοὺς Ἕλληνας τῶν νήσων καὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἐν ᾧ μέρος τῶν πρὸς δυσμὰς μεταναστευσάντων Ἀρίων ἐσταμάτησεν εἰς τὰ ὑψίπεδα τῆς Φρυγίας, ἕτερον μέρος διαβάν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Προποντίδα εἰσέδου εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰ ὄρη τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας, δρόμον κατέβη βραδύτερον πρὸς νότον, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰολέων, Ἀχαιῶν καὶ Δωριέων. Τρίτη τις μοῖρα τῆς τῶν Ἀρίων οἰκογενείας προὔχρησε ἐκ τῶν ἄνω τῆς Μικρᾶς Ἀσίας χωρίων πρὸς τὰς παραλίας ἀκολουθοῦσα τὸν ῥοὺν τῶν ποταμῶν· ἡ μοῖρα αὕτη εἶναι ἡ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀνατολῆς, ἡ τῶν Ἰώνων, οἵτινες ὡς πρὸς τοὺς Δυτικούς Ἕλληνας εἶχον τέχνην καὶ πολιτισμὸν ἴδιον. Οἱ παλαιοὶ Ἰωνες ἦσαν ἐπὶ τοσοῦτον Ἀσιανοί, ὥστε ὁ Ἰεζεκὴλ, καθὼς ὁ Ἰωὴλ, παριστῶν αὐτοὺς μετερχομένους ἐμπόριον δούλων μετὰ τῆς Φοινίκης μνημονεύει αὐτῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Τουράλ, καὶ τοῦ Μοσχοῦ τοι τῶν Τιβαρηνῶν καὶ τῶν Μόσχων, οἵτινες ἔπρεπον εἰς Τύρον σκευὴ χαλκῶ. Τίνες ἄρα ἦσαν οἱ δύο οὗτοι λαοί, ὧν τὰ ὀνόματα μνημονεύονται ὁμοῦ ἐν τῇ Γραφῇ, ὡς παρ' Ἡροδότου; οἱ Μόσχοι ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Καππαδοκίας ἐκείνης, δι' ἧς ἡ Ἀστυριακὴ ἐπιβροή εἰσέδου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἧς τὰ σπουδαῖα τῆς Περσίας ἀνάγλυφα ἀποκαλύπτουσιν ὑμῖν τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας, τοῦλάχιστον ἐν τινι ἐποχῇ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τῶν χιονοσκεπῶν ἄκρωσιων τοῦ Ἀργαίου κείμενα ἄρχαῖα Μάζαλα ὑπῆρξαν πρωτεύουσα μεγάλου τινος Τουρανικοῦ κράτους. Βραδύτερον μετὰ πολλοὺς αἰῶνας, ὁπότε ἡ Καππαδοκία ἐγένετο χώρα Σημιτικὴ, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σαρδάνου, ἡ «Μόσχι» περιελάμβανεν ἔτι τὴν Κολχίδα, τὴν Ἰβηρίαν καὶ μέρος τῆς Ἀρμενίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Τουράλ τῆς Γραφῆς, Ταβάλ τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν, ἢ Τιβαρηνὸς τοῦ Ἡροδότου, ὁ Τουρανικὸς οὗτος λαὸς εἶχε προχωρήσει εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μέχρι τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Σινώπης· φαίνεται ὅτι καὶ οὗτος ἐσχημάτισε ποτὲ κράτος ἐντὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μοσχοῦ, διότι ὁ Σαλαμάνσαρ Β' ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τοῦ ΚΒ. εἶται τῆς βασιλείας αὐτοῦ

διέβη τὸν Εὐφράτην διὰ πρῶτην καὶ εἰκοστὴν φεγγῆν, καὶ κατελθὼν εἰς τὴν χώραν τοῦ Ταβὰλ ἐδέξατο ἐνταῦθα ὡς φόρους τὰ δῶρα τεσσάρων καὶ εἰκοσι βασιλέων τῆς χώρας».

Οἱ Μόσχοι καὶ οἱ Τιβαρνοὶ ἀπωσθέντες πρὸς τὸν Πόντον ὑπὸ τῶν ὀπλων τοῦ Ἀσούρ ἀπετέλουν ἐπὶ τοῦ Δαρείου σατραπείαν τινὰ μετὰ μιᾶς ἢ δύο ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ ἐθνικὴ συγγένεια πάντων τούτων τῶν λαῶν μετὰ τῆς Τουρανικῆς φυλῆς τῆς Μηδίας εἶναι ἀναμφήριστος· οὐχ ἥττον βεβαία εἶναι ἡ συγγένεια τῶν λαῶν τούτων μετὰ τῶν ἀρχαίων Χαλδαίων ἢ Χασδιμ, οἵτινες κατέκτησαν τὴν Μεσοποταμίαν ἀπὸ τῶν Χουσιτῶν τοῦ κράτους τοῦ Νιμρῶδ, καὶ κυριεύοντες τὸν κάτω ῥαῦν τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρεως ἱδρυσαν τὸ Χαλδαϊκὸν κράτος, πρὶν ἢ ἡ Σημιτικὴ φυλὴ τοῦ Ἀσούρ ὑποτάξῃ αὐτοὺς ἀμοιβαδόν. Οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι ἐδῶκαν εἰς τοὺς Σημίτας, καὶ διὰ τῶν Σημιτῶν εἰς τοὺς Ἀρίους, τὰ πρῶτα στοιχεῖα πάσης βιομηχανικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως. Οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι εἰσήγαγον εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, καθὼς εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ παρὰ τοῖς Σουσιανοῖς, τὸ σύστημα τῆς διττῆς σφραγιδοῦς γραφῆς· οἱ συντακτικοὶ τῆς Βαβυλωνιακῆς κοινωνίας νόμοι, αἱ ἱερὰ διατυπώσεις, τὰ ἐπιστημονικὰ περὶ μαγείας βιβλία, συνταταγμένα ἐν ἰδιώματι τουρανικῷ, ἀνῆλθον πάντοτε εἰς τὴν ἱερατικὴν καὶ σοφὴν τάξιν τῶν Χαλδαίων.

Ὅσον ἀρχαίως καὶ ἂν ἀναδράμῃ τις, οἱ Μόσχοι, οἱ Τιβαρνοὶ καὶ οἱ Χαλδαῖοι φαίνονται οἱ πρῶτοι ἀκμάσαντες ἐν τῇ ἐκμεταλλεύσει τῶν μεταλλείων, καὶ τῇ ἐπεργασίᾳ τῶν μετάλλων· σήμερον ἀκόμη τὰ ὄρη τῆς Κολχίδος περιέχουσιν ἀνεξάντλητα μεταλλεῖα χαλκοῦ.

Πῶς ἡ Καππαδοκία καὶ ὁ Πόντος ἐγένοντο χῶραι γλώσσης Ἀραμαϊκῆς, ἥτοι γλώσσης πλησιεστάτης τῇ Φοινικικῇ καὶ τῇ Ἑβραϊκῇ; Ἡ σπουδὴ τῶν νομισματικῶν μνημείων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποδεικνύει, ὅτι κατὰ τὸν βον αἰῶνα Π. Χ., καὶ πρότερον ἀναμφιβόλως, οὐ μόνον ἐν Κιλικίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Παφλαγονίᾳ ἐλαλέτο ἰδιωμὲν τι Σημιτικόν. «Οὐχὶ ἄνευ λόγου, λέγει ὁ Waddington, αἱ κέρτοικοι τῆς Καππαδοκίας ἐκαλοῦντο Λευκόσυροι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων». Πόλλις τις μετὰ ὁνόματος καθαρῶς Σημιτικοῦ, τὸ Γαζῆρ, ἥτις ἀναμνηστικὴ τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν Χαναναίων τῆς Παλαιστίνης.

νης ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Ἰρεως. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Στράβωνος τὸ Γαζὺρ (Γαζίουρα παρὰ Στράβωνι. σ. τ. Σ.) ἦτο πόλις ἀρχαία ἡρημωμένη· ἀλλ' ἐπὶ αἰῶνας φαίνεται ὅτι ἐχρημάτισεν ἑδρα τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας· τὸ νομισματοκοπεῖον αὐτῆς διατηρήθη ἐπὶ τῶν τελευταίων τοῦ Πόντου βασιλέων. Ἐν τοῖς γραφεῖσι τοῦ Δαρείου, ἐν ᾧ ἡ Ἑλληνικὴ ἦτο γλῶσσα ἐπίσημος διὰ τὰς πόλεις τῶν παρालίων τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ Ἀραμαϊκὴ ἦτον ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Καππαδοκίας, τῆς Κιλικίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης.

Ἐπὶ τὴν ἐπιβροχὴν τῶν θρησκευμάτων, τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν, πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς τῶν Ἀχαιμενιδῶν δυναστείας, ἡ Καππαδοκία καίπερ διατηροῦσα τὸ παλαιὸν αὐτῆς Τουρανικὸν πνεῦμα, τὴν Σημιτικὴν γλῶσσαν καὶ τὰς Σημιτικὰς αὐτῆς λατρείας, ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐπιβροχὴν πολλῶν Ἰρανικῶν στοιχείων. Ὁ Στράβων γεννηθεὶς ἐν πόλει τινὶ τοῦ Πόντου καὶ ἰδὼν ἑκεῖνο, ὅπερ διηγεῖται, παριστᾷ τὴν χώραν ταύτην ὡς τόπον, ἐνθα οὐδὲν ἄλλο τις ἀπαντᾷ ἢ μάγους φύλκας τοῦ ἱεροῦ πυρὸς καὶ ναοὺς ἀφιερωμένους εἰς Περσικὰς θεότητας. . .

α Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ 12ου αἰῶνος Π. Χ. Τιγλατφασσάρ ὁ Α' διὰ θριαμβεῦσι κατὰ τῶν Μόσχων καὶ τῶν πέντε αὐτῶν βασιλέων, κατεχόντων τότε μέγα μέρος τῆς Καππαδοκίας καὶ τοῦ Πόντου. Προῦκειτο καὶ τότε, ὡς συνήθως, περὶ τῆς καθυποτάξεως τῆς Κομμαγεννῆς. Ὁ Τιγλατφασσάρ ἐστράτευσεν κατὰ τῆς Κιλικίας, χώρας ἐπίσης τότε Τουρανικῆς, καὶ ἐπολέμησεν ἐν τοῖς ὅροις μέχρι τῶν πέτρων τῆς Σέλης καὶ τῆς Πισιδίης. Ἄλλοτε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ διὰ τοῦ Πόντου εἰσέλασαν εἰς τὸ κράτος τῶν Μόσχων. Οἱ κάτοικοι τῶν Κομάνων, ἐνθα ἡ Ἀσιατικὴ Ἀφροδίτη εἶχε βραδυτέρον περίφημον ναόν, ἡττήθησαν· ὁ κατακτητὴς προὐχώρησε πρὸς βορρᾶν τῆς Φρυγίας. . . Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας ἐν ταῖς ἀναριθμηταῖς αὐτῶν στραταῖαις κατὰ τῆς βορείου Συρίας, κατὰ τῶν Χαττί (Καταόνων), κατὰ τῆς Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας, συνειθίζον νὰ τέμνωσι τὰς κέδρους καὶ τὰς κυπαρίσσους τοῦ Ἀμανοῦ. Αἱ μεγάλαι στραταῖαι κατὰ τῆς Μ. Ἀσίας ἀνενεώθησαν κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα ἐπὶ τοῦ Ἀσσαναρζιδάλ, κατὰ τὸν 9ον ἐπὶ τοῦ Σαλμανασσάρ, καὶ κατὰ τὸν 8ον ἐπὶ τοῦ Σαργάν. . . Ὁ Σαργάν, ἐθροισθεὶς κατέσκατο τὸ χεῖμα τῶν Τυρίων παρὰ

τὰς Κιλικίας πόλεις, καὶ τὸ ὕψωμα, ἐφ' οὗ ἦσαν ἐκτισμένα τὰ Ζηλαί.

Περὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Πογάζκογι ἐπόμενος ὁ συγγραφεὺς τῇ γνώμῃ τοῦ Texier παραδέχεται, ὅτι ταῦτα κεῖνται ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Πτερίας, παλαιῦ λέντρου, κατ' αὐτὸν, θρησκείας καὶ πολιτισμοῦ Ἀσιανοῦ, πρὸς δὲ καὶ σπουδαίου στρατηγικοῦ σημείου, ἐπὶθεν οἱ Μῆδοι ἠπειλοῦν τὴν Φρυγίαν. ἐπαναλαμβάνει δὲ τὴν γνώμην τοῦ Barth και τοῦ G. Perrot, αἵτινες ἐνταῦθα ὡς ἐν Οὐλοῦν ἀνεγνώρισαν ἐρείπια ἀνακτόρων Καππαδοκῶν τινῶν δυναστῶν, ὑποτελῶν διηλεκτῶς τοῖς Ἀσσυρίοις, τοῖς Μήδοις ἢ τοῖς Πέρσαις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ κράτους τῶν Μόσχων. Περὶ τῶν ἀναγλύρων τοῦ Γιαζίλι κατὰ ἐκφράζει γνώμην παραπλησίαν τῇ τοῦ Ritter, φρονῶν ὅτι ὅλη ἡ παράταξις ἐλείνη παρίσταισι πομπὴν τινα θρησκευτικὴν τῆς θεᾶς τοῦ Πτερίου, ἥτις ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ τῶν Κομάνων, τὰς δις τοῦ ἔτους τελοῦμένης ἐξόδους τῆς θεᾶς, τὸν θάνατον τοῦ Σανδάν ἢ Ἀδώνιδος καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ.

α Ὁ ἐν τῇ ἀναγλύφῳ τοῦ Πτερίου εἰκονιζόμενος Θεὸς τοῦ Ἥλιου ἀπέθνησκεν ἀναμριβδόλως κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, διὰ τὴν ἀναστῆ κατὰ τὴν ἐαρινήν. Κατὰ τοὺς μακροὺς χειμῶνας τῆς Καππαδοκίας, εἰς τὴν ψυχρὰν ταύτην χώραν τῶν ὑψηλῶν χιονοσκεπῶν ὄρεων, ὁπότε ὁ εἰς τὴν γῆν ἐμπιστευθεὶς κόκκος ἐφαίνετο τεθνηκώς, ὁπότε αἱ ἀμυδραὶ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐκπνέουσαι δὲν διεπέρων πλέον τὴν νύκτα τῶν εἰς τὴν θεὰν ἀφιερωμένων ἀλσῶν, ἤρχοντο αἱ πένθημοι ἐορταί, ἡ ἐπιελήδειος πομπὴ ἐξήρχετο κατὰ μακρὰν παράταξιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. . . ἡ φρενητῆσις, ἡ κυριεύουσα τῶν ψυχῶν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς φύσεως περὶ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, παρῆγε τὰ αὐτὰ ὄρη. . . Ἐν χώραις βορείοις, ὡς ἡ Καππαδοκία, οἱ ἐξωτερικοὶ ἐρεθισμοὶ, ἡ μουσικὴ, ἡ ὄρχησις, οἱ σπασμοὶ τῆς ἐκστάσεως ἀνάγκη νὰ ᾧσι μᾶλλον ἐντεταμένα ἢ ὑπὸ κλίμα καυστηρὸν. Ἡ ἔλευσις τοῦ θεοῦ συζύγου, ἡ ἀνέγερσις τῆς φύσεως, ἡ ἀνάστασις τοῦ Θεοῦ ἐτελοῦντο δι' ἄληθους ὁργίου ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὡς ἐν Βαβυλωνίῳ.

Τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Οὐλοῦν τοῦναντίον παριστᾷσι κατὰ τὸν συγγραφεὴ τὴν ἐορτὴν τῶν Σικελίων.

Ἐν τέλει τῆς διατριβῆς ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τὸν ἐξῆς λίαν ἀξίωσιν

μείωτον χαρακτηρισμόν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν τῆς Μ. Ἀσίας.

«Ὅτι οὐδὲν ἐπέζησε τῷ ἀρχαίῳ πολιτισμῷ τῆς Μ. Ἀσίας, ὅτι οὐδὲν μνημεῖον σημεῖνικόν, οὐδεμία συλλογὴ ὕμνων, οὐδεμία ἐποποιΐα, οὐδὲν βιβλίον ἱστορικόν ἢ φιλοσοφικόν δὲν περιῆλθον εἰς ἡμᾶς, ταῦτα βεβήκιως εἶναι τεκμήριον προφανές τῆς διανοητικῆς μειωτικότητος τῶν διαφύρων ἀνθρωπίνων φυλῶν, αἵτινες ἔζησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παρέρχεται, εἰμὴ ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἦτο προσωρισμένον διὰ τὴν διαρκέστη. Ἐκὼν ἡ Λυδία, ἡ Φρυγία, ἡ Λυκία ἡ Καππαδοκία εἶχον γεννήσει τι ἔργον ὡς ἡ Ἰλιάς ἢ ὁ Περσενών, ἡ μνήμη τοῦλάχιστον αὐτοῦ δὲν ἤθελεν ὅλως ἐκλείπει. Ἀλλ' οὐχί. Τὰ πάντα ἔπανῆλθον εἰς τὴν αἰώνιον νύκτα. Καὶ ἂν ὁ Κροῦσος ὑποτεθῇ ἀληθῶς τι ἱστορικὸν πρόσωπον, δὲν ἦτο τῆς χορείας τοῦ Κύρου, τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Καίσαρος· οὐ μόνον δὲν ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γενικοῦ πολιτισμοῦ, ἐὰν ἐνίκη τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ καὶ ἤθελε σταματήσει αὐτὸν ἐπὶ τινας αἰῶνας.

Τὸ μέρος λοιπὸν, ὅπερ ἔχουσιν οἱ λαοὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ, ἤθελεν εἶσθαι ἱκανῶς ἀσθενές, ἐκὼν μὴ ἐχρησίμευσεν ὡς μεσολαβηταὶ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ μὴ διέδιδον μεταξὺ τῶν Ἀρίων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας, πρὸς ταῖς παραδόσεσι τῆς τέχνης καὶ ταῖς ἀρχαῖς τῆς βιομηχανίας, πάντα τὰ στοιχεῖα κρείττονος ἀναπτύξεως τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς κοιλιάδος τοῦ Τίγρεως καὶ τοῦ Εὐφράτου. Ἀπασα ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας τῆς Μ. Ἀσίας συνίσταται ἐν τρισὶ λέξεσιν, αἵτινες ἀνεγινώσκοντο ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Σαρδαναπάλου ἐν Ἀγγιχίᾳ τῆς Κιλικίας καὶ ἀνευρέθησαν ἐπὶ ὠραίας τινὸς ἐπιτυμβίου στήλης τῆς ἀρχαίας Φρυγικῆς πόλεως Κοτυαίου, τῆς ὁποίας ὁ G. Perrot ἀντέγραψε τὴν ἐπιγραφὴν ἀποτελουμένην ἐκ πέντε στίχων λαμβανόντων: «Εἰμὶ κάτοικος δύο πόλεων, συμπολίτης τῶν ἐπιφανῶν Πρυμνησείων καὶ τῶν φρονίμων Κοτυαίων, ὄρφανός τοῦ Ζωτείχου, Λεωνίδας, ἐπὶ κλην Ψόφας. Ἴδου τί λέγω τοῖς φίλοις μου: Παράδος σουτὸν τῇ ἡδονῇ καὶ τῇ ἡδυπαθείᾳ, ζῆθι. ὅ' ἀναγκασθῇς ν' ἀποθάνῃς· τρώγῃς, εὐφραίνου, χόρευε».

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ.

—ο—

111

Σελ. 93 στιχ. 4. Ἐνταῦθα προσθετέον τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Μ. Βασιλείου α' Ἀγροίκος ἡμῖν σήμερον ὁ ἀήττητος . . . ὃν ἐγέλα μὲν παρακεκοιμένα φθεγγόμενον . . . οὐ γὰρ συνεβαρβαρίζεν ὁ τρόπος τῷ τῆς γλώττης ὀργάνῳ, οὐδὲ ταῖς συλλαβαῖς συγχωλεύων ὁ λογισμὸς ἑωρᾶτο». (Ὅμιλ. ΙΖ').

Σελ. 114 στ. 20 ἀντὶ τὸ ὄνομα τῶν Σαρδεων· γράφει, ἡ πόλις τῶν Σάρδεων

» 116 σημ. στ. 3. ἀντὶ Σαρδάα-ναπάλα γρ. Σαρδάν. ἀπάλα.

» 133 στ. 28 ἀντὶ βάλβιτον γρ. βόλβιτον.

» 135 στ. 9 » συνοδευμένη » συνοδευομένη.

» 136 » 26 » πολιτεύματα » πολιτεῖται.

» 142 » 16 » (321 Π. Χ.) » (301 Π. Χ.).

» » » 26 » (350 Π. Χ.) » (301 Π. Χ.).

» 177 » 5 » (λατρεία » ληστεία.

Σελ. 161 στ. 22. ἀντὶ εἰς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος γράφει εἰς τὸ Μακεδονικὸν κράτος.

Σελὶς 184 § 41 στιχ. 7. μετὰ τὸ Ἀστυάγους παρελείφθησαν ἐκ τοῦ κειμένου ἐκ παραδρομῆς τὰ ἐξῆς: αἰ Παύει μὲν ἡ κατακτητικὴ ἐκείνη ὁρμὴ καὶ ἡ πολεμικὴ κίνησις, ἣν εἶδομεν παρὰ τοῖς Μήδοις ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἐπὶ τοῦ πάππου αὐτοῦ, καὶ στρατειῶν μεγάλων Μηδικῶν ἐπὶ τοῦ Ἀστυάγους γενομένων οὐδεμίᾳ πλεον γίνεται μνεία κτλ.

Σελ. 277 στ. 20 ἀντὶ εἰς Μακεδονίαν γρ. εἰς Καππαδοκίαν.

» 285 » 26 » Σύλλας γρ. Μουρήνας.

Τὰ λοιπὰ τυπογραφικὰ παροράματα, ἅτινα οὐκ ὀλίγα παρεισέφρησαν εἰς τὸ κείμενον, ἀφίνονται εἰς τὴν συγγνώμονα ἐπισείκειν τοῦ ἀναγνώστου.

Ἀριαράθης Ε΄ Εὐσεβής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Μιθριδατῆς ΣΤ' Εὐπάτωρ.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

Αριαράθης ΣΤ' Φιλοπάτωρ.

Αριαρ. Ζ' Επιφανής.

Αριαράθης Η' Φιλομήτωρ

Αριοβαρζάνης Α' Φιλορηνεάσις

Αριοβ. Ζης Ι' Φιλορηνεάσις

Αρχέλαος Φιλοπάτωρ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΓΩΝ.

Οι ἐν Κωνσταντινουπόλει κκ. συνδρομηταί.

	σώμ.
Ὁ λόγιος ἑμογενῆς κύριος Β. Πυλάδης	100
† Ὁ Πανισιώτατος ἅγιος Λαοδικείας κ. Πιρθένιος	1
Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιεμμανδρίτης κ. Ἰωάννης Ἀναστασιάδης	»
Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἱερόθεος Καισαρεύς	
Ματθαῖος Παρανίκας Γυμνασιάρχης ἐν Χαλκηδόνι	
Felix von Niemayer, διερμηνεὺς ἐν τῇ Γερμανικῇ Πρεσβείᾳ	
Ῥοδόβρτος Πελεκάσσης καθηγητῆς	
Γαβριήλ Σοφοκλῆς Σχολάρχης ἐν	
Θεόδωρος Κυριακίδης καθηγητῆς ἐν Χαλκηδόνι	
Θεοχάρης Τάγης καθηγητῆς ἐν Χαλκηδόνι	
Δημήτριος Ἰσαακίδης	2
Χρῦσανθος Παπάζογλους.	4
Ἰωάννης Θεοδωρίδης Ἀνδρονικεύς	3
Ἄβδ. Ι. Χουταβέρτογλους Τυανεύς	2
Δ. Βασιλ. Κεσίσογλους	»
Ἰ. Ἰσαακίδης	
Χαραλάμπης Συμεωνίδης	
Βασίλειος Ι. Παναγιωτίδης	
Λάμπρος Ἰσαακίδης	
Μιχαήλ Παπάζογλους	
Χα. Ἰάκωβος Κουλάπογλους	1
Βασίλειος Ι. Ταρσιαχλόγλους	»
Θεαγένης — Χρῆστος — Ἀπόστολος — Γεώργιος — Κλεόβουλος —	
Ἀρτεμισία — Εὐρυδίκη Κυαγγελينوῦ Μισααλίδου συντάκτου	
καὶ ιδιοκτήτου τῆς Ἐφημερίδος «Μικρὰ Ἀσία ἢ τοῦ Ἀνατολή»	

Δημοσιονομικὴ Ἐπιτροπὴ Βέροια

Χαραλάμπης Γρηγοριάδης Σινωπεύς 1
 Παντολέων Χα. Εύθυμίου »
 Θεόδωρος Ίωαννίδης Καισαρεύς
 Νικόλαος Π. Χαστά-όγλου
 Χα. Ίωτήφ Καρακάς-όγλου
 Ίωάννης Παπάζογλους
 Άδελφοί Κεχγιόγλου Καισαρείς
 Αάζαρος Κουζουτζάκ-όγλου
 Παντολέων Παπαδόπουλος
 Κ. Παϊράμ-όγλου
 Νικόλαος Τουρπτζόγλους
 Χαραλάμπης Χ. Π. Κουζουτζάκ-όγλου
 Ίω. Α. Σαχίν-όγλου
 Γρηγόριος Τηνκήρ-όγλου
 Χαραλάμπης Μπουτατζόγλους
 Χαραλάμπης Άϊβάζογλους
 Χ. Π. Σικιάρογλους
 Χαραλάμπης Παπαδόπουλος
 Εύφραιμ Ι. Τουρμούτογλους Άνδρονικεύς
 Σεραφείμ Χα. Ίωάννου Τουγουντζόγλου
 Ν. Κουλαπόγλους Άλάτζαμλς
 Ί. Π. Καρατζά-όγλου Άνδρονικεύς
 Ι. Μανλανδρῖνος
 Ν. Σκληθανιώτης
 Π. Δημητριάδης
 Α. Τελλόγλους
 Α. Πασχαλίδης
 Ποτός Βαχράτογλους
 Συμεών Άβρααμίδης
 Χρήστος Πασχαλίδης
 Α. Ίωαννίδης

σώμ.

- Σάββας Χα. Σκενδέρ 4
 Κλήμης Βασιλειάδης Τελμησησινός »
 Βασίλειος Μηνιάδης Ζιντζιτερελίς
 Ἰορδάνης Χα. Κωνσταντινίδης Ἀλάτζαμλίσ.
 Φώτιος Ζουμπούλης Ζίλελίς
 Ν. Ι. Χα. Ἰσαακίδης Καισαρεὺς
 Ἀναστάσιος Α. Μακρὺς Φερτεκλῆς
 Χαραλάμπης Προδρόμου Ῥαμφόπουλος Καρμιρεὺς
 Πρόδρομος Κωνσταντίνου ἐκ Νίγδης
 Πετράκης Παπάζογλους Καρμιρεὺς
 Ἰωάννης Θ. Γιογούρογλους Ἀνδρονικεὺς
 Γεώργιος Ἰωακείμ Νεαπολίτης
 Ἰωάννης Γεωργιάδης Προκοπιανός
 Πασχάλης Π. Σπυριδωνίδης Προκοπιανός
 Ἰωάννης Χαραλάμπους ἐκ Ταυλουσούνιου τῆς Καισαρείας
 Σταῦρος Λαζάρου Ἀρζόγλους Ζιντζιτερελίς
 Ν. Χα. Ἀλεξιάδης Ἀλάτζαμλίσ.
 Ἰωάννης Γρηγορίου Τινκῆρ-όγλους Ἀνδρονικεὺς.
 Ἀβρ. Λ. Τζιβιόγλους Φερτεκλῆς.
 Συμεὼν Χα. Θανάσογλους Καισαρεὺς
 Πέτρος Παλαιολόγος
 Εὐστάθιος Φωτιάδης
 Ἰωάννης Π. Φερμάν-όγλους ἐκ Μουταλάσκης τῆς Καισαρείας
 Τίμων Τρύφωνος Ζήλελίς
 Μωϋσῆς Προδρόμου Νεαπολίτης
 Ἰωάννης Γ. Τοπτόγλους Νεαπολίτης
 Χαραλάμπης Μιχαηλίδης
 Ἀβραὰμ Δ. Τιςλώφ Φερτεκλῆς
 Θεόδωρος Σ. Ἀνάσογλους Τελμησησινός
 Χαρίτων Χα. Βαγιάνογλους
 Σπυριδων Ἰωάννου Δελέγκας Πελοποννήσιος
 Θεόδωρος Ἰωαννίδης Καισαρεὺς
 Ἀνδρόνικος Μουράτ. Κητόγλους.

Οι ἐν Σμύρῃ.

	σώμ.
Νικόλαος Καρλόγλου	10
Στέφανος Καρλόγλου	10
Ἰωάννης Ἀκχιόζογλου	10
Ἰσαὰκ Καρλόγλου	10
Ἀδελφοὶ Τζουρουκτζόγλου	4
Γεώργιος Πρ. Χαστογλούς	2
Η. Κωτωνῆς Ἰατρὸς	1
Ἀναστάσιος Μ. Κασάπογλου	2
Χα. Δημήτριος Κασάπογλου	»
Πρόδρομος Μ. »	»
Μισαήλ Μισαηλίδης Κούλαλης πρῶτος ψάλτης τοῦ ἁγίου Δη- μητρίου	1
Χρῆστος Μιχαηλίδης Κούλαλης ἀνταποκριτὴς τῆς Ἐφημερίδος «Μικρᾶς Ἀσίας ἤτοι Ἀνατολῆς».	1
Ἰω. Γεωργούλας	»
Πρόδρομος Τοπούζογλου	»
Θεόδωρος Σταυρίδης	
Πρόδρομος Ἰω. Μωστίτζογλου	
Σταῦρος Σολομωνίδης	
Ἰωάννης Χα. Σάββα	
Γεώργιος Παγτζόγλης	
Ἰωάννης Κουζηνόπουλος	
Ἰωάννης Γ. Τινκήρογλη	
Γεώργιος Ἀσθενείδης	
Συμεὼν Πιχαλόγλου	2
Μηᾶς Σαατζόγλου	1
Ἀνδρόνικος Χα. Μιχαήλ	»
Σεραφεῖμ Χα. Μ. Σαχσαμάνογλου	
Κωνσταντῖνος Ἰω. Ἀκχιόζογλου	
Ἰωσήφ Ἰω. Μωϋσιάδης	
Χα. Ἀβραάμ Τσομπάνογλου	2
Ἰωάν. Οἰκονομίδης	2

σώμ.

Γεώρ. Παλαπάνογλους	2
Σεραφεῖμ Τουραμάνογλους	4
Σ. Καράλογλους	1
Χα. Ἰωτῆφ Κατεφιάογλου	»
Ἀβραάμ Κεσίσογλου	»
Δημοσθένης Β. Ἀξαβλῆς	»

Οἱ ἐν Βατρδηρίῳ.

σώμ.

Ἰσαάκ Προδ. Ἀπαρτόγλους	2
Ἀνέστης Ἰω. Σουλτανόγλου	1
Νικόλαος Σουτγίσογλους	»
Ἀβραάμ Χα. Στ. Ἀπαρτόγλους	»
Ἰωάννης Ἀπαρτόγλους	»
Νικόλαος Τεσπικτζόγλους	»
Χα. Κυριάκος Τζιγτέμογλη	»
Παντολέων Βασίλογλους	»
Κυπριανὸς Κουτζουτζάκογλη	»
Μουράτ Γιαγτζόγλους	2
Αβραάμ Ἰω. Ἀπαρτόγλη	2
Ἰωάννης Θεοχαρόγλη	1

Οἱ ἐν Ἀιδιρίῳ.

σώμ.

Ἀβραάμ Ἰορδάνογλους	1
Ἰωάννης »	»
Ἀδελφοὶ Κουτζουτζακόγλη	2
Κωσ. Παπαδάκης.	1
Ἐφρὲμ Ἐφρὲμ τορνοῦ	»
Ἀθανάσιος Μιλιορδόπουλος	»

σώμ.

Ἰωσήφ Π. Σουκερόγλου
 Ἀναστάσιος Ἀρζημανόγλης
 Χαράλαμπος Οἰκονομίδης
 Μιχαήλ Γεωργιάδης
 Ἰορδάνης Πρβ. Τοκουτζόγλου
 Νικόλαος Χα. Ἀθανασίου
 Δημήτριος Χα. Βασιλείου
 Χριστόδουλος Σ. Βαφεύς
 Μιχαήλ Πύρρου
 Δ. Σταμάτης Σάββα
 Ἰωάννης Γ. Λεωνίδου
 Ν. Ι. Ῥοδοκανάκης
 Εμμανουήλ Χα. Δήμου
 Συμεὼν Ἰωάννου
 Εὐαγγελινὸς Σουχιολτζόγλου
 Σπυρίδων Ἰω. Φαρμακοποιᾶς
 Μ. Γ. Ἀδαμόπουλος
 Ἐ. Χ. Ἀθανασίου
 Α. Ἀποστολίδης
 Παππᾶ Κυριακόπουλος

Οἱ ἐν Ἀμισῷ.

σώμ.

Σάββας Ν. Ἀποστολίδης Ἀνδρονικεὺς
 Κωνσταντῖνος Γ. Ῥεῦμανόγλου Τυανεὺς
 Νικόλαος Πορτοκάλης Τυανεὺς
 Δ. Καραχάσσογλου Ἀμισινὸς
 Νικόλαος Ἀράπογλου Τυανεὺς
 Θεόδωρος Γαρφαλίδης Ἀμισινὸς
 Νικόλαος Ε. Λαμπαδάριος Ἰατρός ἐξ Αἰγίνης
 Ἀδελφοὶ Ι Νουρλόγλου Ἀνδρονικεῖς
 Ἰωάννης Θ. Ἀρζόγλου Ἀνδρονικεὺς

3

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κ. ΒΑΛΕΡ

ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΑ ΚΑΡΤΑ

82